БЖЛГАРСКИ
НАРОДНИ ПѢСНИ

СОБРАНИ

одъ

БРАТЬЯ МИЛАДИНОВЦИ

ДИМИТРІЯ И КОНСТАНТИНА

и издани одъ

КОНСТАНТИНА

ВЪ ЗАГРЕБЪ

ВЪ КНИГОПЕЧАТНИЦА-ТА НА А. ЯКИЧА.

1861.

На Негова Превозвишеность и Пресвѣтлость

Господина

ЈОСИПА ЮРІЯ СТРОССМАЙЕРА

Епископъ босански или дьяковачки и сремски, узпрестолникъ на негова свѣтость, апост. управитель на белградска-та и смедеревска-та епископія, римски графъ, на к. цар. кр. величество действителни тайни совѣтникъ, дворски духовникъ, вировитички велики жупанъ, извжнредни држжавни совѣтникъ, докторъ на философія-та и богословія-та, изящни-те науки и пр. и пр. и пр.

Великодушни-отъ покровитель на народна-та книжнина

Со найглобоко уважение

Посвѣщаватъ

Издаватель-отъ.

ВАША ПРЕВОЗВИШЕНОСТЬ
И ПРЕСВѢТЛОСТЬ!

Предъ неколку години Бжлгарски-ве пѣсни собрани, още много време ке стоюха закопани въ неизвѣстность, ако не бѣше високо-то Ваше участіе. Ваша Пресвѣтлость глобоко почувствува че народно-то образованіе е найголемо-то ржчателство за благоденствіе-то одъ народ-отъ; и нищо предъ него не щадеещемъ, щедро 'секога и 'секаде помогна въ полезни издаваня и училищни потребности. При 'си-те тіе благородни стремленія Ваша Превозвишеность благоизволи да обжрни вниманіе и на найюжни-те Славяни Бжлгари и да покажитъ великодушно-то ѣ участіе въ издаваню-то на това общеполезно сокровище; и на конецъ, окрилатена одъ народно-то доброжелателство, захвати найплодородна-та идеа, и основа Юго-славянска-та Академія, той драгоцененъ венецъ на толку големи Ваши благодеянія.

При такви сіяйни Ваши услуги на книжнина-та сѣ осмелихъ да посвѣтамъ на име-то одъ Ваша Пресвѣтлость това собраніе одъ народни-те пѣсни, кое, молимъ, благосклоно да пріимитъ заедно со глобока-та ми признателность, со коя имамъ честь да останамъ

На Ваша Превозвишеность и Пресвѣтлость

Найпокорни слуга

К. Миладиновъ.

Предговоръ.

'Си-ве почти пѣсни сѐ слушани отъ жени; седма-та одъ нихъ часть сѐ собрани одъ восточни-те, и други-те одъ западни-те стжрни, имено: Одъ Панагюрище, Софія, Струмнишко, Кукушко, Воденско, Костурско, Велешко, Дебарско, Прилепско, Охритско, Струшко и Битолско. Найповике пѣсни сѐ собрани отъ Струга, Прилепъ, Кукушъ и Панагюрище. Богатсво-то одъ пѣсни-те ѥ неисцжрпано. Въ Струга сжде една девойка ни каза до сто и педесетъ прекрасни пѣсни, одъ кои повике юначки. Така и 'си-те почти Прилепски една стара жена ги каза. Препишвеещемъ толку пѣсни, мислитъ човѣкъ че сѣ исцжрпи 'се-то богатство; но кога поминвитъ во друга махала, тамо нахожатъ много други пѣсни, како одъ новъ изворъ. За това требитъ да чекаме още много други да сѣ прикладатъ на овіе пѣсни, ако любопитенъ човѣкъ издирвитъ това. Найповике пѣсни сѐ слушани въ Струга одъ Депа Кавайова, въ Прилепъ одъ Гюргя Коте'а; въ Панагюрище одъ Хаджи Марія Х. Томова. — Отъ 'си-те найголема благодарность за това общеполезно собраніе заслужили со искрено-то имъ усердіе Г. В. Чолаковъ, кой снабди насъ со 'си-те почти пѣсни отъ восточни-те стжрни; и Г. Р. Жинзифовъ, кои найповике ни помогна со пѣсни и обичаи отъ западни-те стжрни.

После пѣсни-те сѐ прикладени обичаи свадбени и годинешни, 'секакви вѣрованія, игри, пословици, преданія, гатанки, и собствени народни имина. Огромност-та одъ книга-ва не позволи да сѣ печататъ Б. слова, и пѣсни-те со ноти.

Правопись употребихме по возможност-та найлесенъ и найсходенъ со произношеніе-то одъ слова-та; напр. виесто три-те букви ъ,

*

ѣ, ж, кои имаетъ еднакво произношеніе, употребихме една ж; напр. сжнце, сжрце ржка, вм. сънце, сьрце, ржка. Кжде по грам. правила сѣ пишитъ ж, но сѣ произноситъ а, сѣ употреби последно-во. Еднакво сѣ грижехме да предадиме вѣрно народно-то произношеніе, по кое сѣ водитъ тукашни-отъ правопись; напр. млатъ, потъ, ретъ мегю, бракя; и др. вм. младъ, подъ, редъ, медьу, братья. Еднакво човек-отъ или човѣк-жтъ, вм. човѣкъ-тъ и др. Апостроф-отъ сѣ употреби кжде по наречія сѣ исфжрляетъ букви; напр. не'ѣста, 'уба'а, ду'о'и, зме'о'и, 'отъ, напр'амъ, до'итъ зе'итъ, на'ѣтъ, и др. вм. невѣста, хубава, духови, змехови, хотъ (ходъ), направамъ, дойдитъ, земитъ, найдатъ и др. Писахме ѭ (неѭ) вин. пад. за одличіе одъ мест. на пжрво-то лице я; освемъ тіе друго й (со удареніе) ѥ союзъ. Удареніе-то и апостроф-отъ сѣ употребиха за одличіе и на други слова, кои имаетъ еднакво произношеніе; напр. сѐ помог. глаголъ (сетъ, сж); 'се (все). — Си́ помог. глаголъ (сумъ, си́); 'си (вси); си (безъ удар. и апост.) местоименіе. — Ни́ (намъ); ни отрицателно наречіе. Нѐ (насъ); не (безъ удар.) отр. наречіе. Й (со уд.) дат. пад. вм. нейдзѣ; 'и (ьи, ги); и (безъ удар.) союзъ. — ѐ, ѣ̀ вм. ѭ; ѣ (безъ удар.) дат. пад. (и́, нейдзѣ). Ѣ-отъ сторенъ одъ я, сѣ употребвитъ кжде по други поднаречія иматъ я; още на дат. падежъ, и 'сегдека сѣ произноситъ како е; напр. невѣста (невяста), голѣма (голяма), нейдзѣ, менѣ; и др. сѣ произноситъ невеста голема, нейдзе, мене; освемъ ѣ (и́, нейдзѣ) кое 'секога зѣ произноситъ како ѥ. Ѣ употребихме и во трекьо-то лице одъ множ. число, напр. пишѣтъ, піѣтъ и др. Още та (тебе); та̀ и да̀ (со уд.) союзъ преп.; да (безъ уд.) союзъ; нема̀ (= да не); нема (= не има); нѣма (няма) и др. Со удареніе още ѥ назначенъ винит падежъ, кога не можитъ лесно да сѣ узнаитъ кой ѥ вин. падежъ; напр. Разделина̀ майка плетитъ; тога коня детѐ ми го учитъ и др.

Въ пѣсни-те сѣ употребватъ падежи дателни, винителни, и творителни едни пжти во найстари-отъ имъ видъ; напр. брату, брата; коню, коня; викомъ, гласомъ; зме'отому, ратаетого, човѣкатога; Й, Бояни и др. Еднакво и въ разговорни-отъ языкъ, особено въ собствени-те имина, тіе падежи одъ единст. число (въ местоим. и во множ.) сѣ довардиха, напр. Николу, брата, кумотому, човѣкотому, човѣкатого (въ Струга); викомъ; менѣ, ѣ, нейдзѣ, нимъ, нихъ; и др. — Други достозамечателни употребленія одъ падежи-те сѣ стретватъ, имено местоименія-та, кои по време, склопени на конец-отъ со корен-отъ, сто-

риха окончаніе-то (кое со премененія-та си чинитъ падежи-те), тіе местоименія да сѐ отдалечени одъ слова-та, на кои сѐ односатъ како падежи; напр. Стоянъ ѣ майка велеше, вм. майка-ѣ (майкѣ); майка Павелъ му предумвитъ; да го видишъ твой-го брата, еднакво: како майка ке ѣ кажамъ, (майкѣ); бѣла Яна ѣ притекна (Янѣ); и говоритъ 'уба'а Янѣ; (тога коня дете ми го учитъ; помоли ся свѣти Петру); и си ѭ венча Бояна (Боянѫ) и др.

Членъ одъ мѫшки-отъ родъ сѣ употребвитъ ѫтъ, атъ, о, отъ. Сѣ употребватъ 1) ѫтъ — по край Дунавски-те мѣста до Тѫрновско; 2) атъ — по край Балкански-те северни стѫрни; 3) а — на обе-те стѫрни отъ Балкан-отъ, особено во Тракія; 4) о — одъ Сереско, доходвеещемъ до Кукушко, по дѫлжина-та од Родипи до Самоковско, (Софійско) и сѣ извѫртвитъ до северни-те стѫрни отъ Македонія; 5) отъ — на 'си-те други западни стѫрни, како Охридско, Прилепско, Битолско. Множ. число одъ мѫшки-отъ и женски-отъ родъ те (во 'си-те западни стѫрни), а тѣ (тю) или ти (во восточни-те).

Погоре казахме че 'си-ве почти пѣсни сѐ слушани одъ жени. Това, мислиме, ке приноситъ въ удивленіе 'секого, кой не знаитъ одъ близу наши-отъ народъ; за това не ке бѣше несовместно, ако нещо сѣ речитъ за народно-то хоро, това училище, кѫде сѣ усовѫршенствувала народна-та ни поезія. Въ Струга на неголеми-те праздници въ 'секоя махала сѣ чинитъ хоро; а во големи-те, како Велигденъ, Гюргевденъ и др. 'си-те моми сѣ бератъ на некоя градина надворъ одъ варош-отъ и чинѣтъ едно дѫлго хоро, кое водитъ танчарка-та со некоя пѣсна. Половина одъ хоро-то ѣ помогвитъ на пеенѭ-то, а друга-та половина преземвитъ 'секои стихъ дури да сѣ свѫршитъ пѣсна-та. Тога хороводка-та или танчарка-та устѫпвитъ место-то си на друга-та мома, коя ю до нея, и коя зафащатъ да водитъ хоро-то; а тая сѣ фащатъ на край-отъ. Кога сѣ свѫршитъ друга-та пѣсна, пакъ втора-та хороводка сѣ фащатъ на край-отъ, а тая що ю по неа сѣ чинитъ хороводка; и така со редъ 'си-те моми сѣ чинатъ хороводки неколку пѫти, ако хоро-то сѣ продѫлжи много време. Но обикновено танец-отъ повике водитъ тая мома, коя иматъ хубавъ гласъ и знаитъ многу пѣсни. Танци-те още сѣ чинатъ подъ звук-отъ одъ гайда-та, или други свирби, на кои малу по малу фати да отстѫпвитъ место пеенѭ-то. Такви народни хора сѣ чинеле и въ други-те градища како въ Охридъ, и Битоля и др. Кѫде влезе порано употребленіе-то одъ свирба-та. Въ

Струга предъ неколку години во големи-те празници хоро-то сѣ чинеше околу цѫрква-та, кѫде сѣ віеха три хора: едно одъ девойки, друго одъ невѣсти, претьо одъ юнаци. Во Кукушъ на Велигденъ еднакво сѣ бератъ на едно место, кѫде моми-те играетъ на две или три хора, кои на играню-то сѣ здружватъ на едно много любопитно. 'Си-те моми двесте, триста или повике ситно подтѫрчватъ едновремено и беспогрешно, (кога сѣ слушатъ шумъ дѫлгъ и едномеренъ); а после три чекори медлено едновремено сѣ вращаетъ, и по 'сѫ-та дѫлжина сѣ слушатъ едномеренъ тропотъ од чевли-те имъ.

Еднакви хора сѣ чинатъ и во восточни-те стѫрни, но повеликолепни въ големи-те села. Въ Панагюрище (по свѣденіе-то на Г. В. Чолакова) въ 'секой празникъ въ четири-те махали сѣ чинитъ по едно хоро, кое обикновено сѣ вѫршитъ со пѣсна или гайда. Часъ предъ захожданю-то одъ сѫнце-то моми-те сѣ распущатъ, и пакъ 'секоя по махала-та со котли или стовна сѣ собиратъ на определена и за хоро способна чешма, кѫде вторично зафащаетъ хоро-то, кое сѣ продѫлжаватъ половина часъ. На едно общо хоро сѣ собираетъ моми-те кога водатъ некоѝ момà на венчаню. Тамо пречекватъ другарка-та имъ, како да искатъ последни пѫтъ да ѭ видатъ между нихъ, и после да ѭ попрататъ въ невѣстински-отъ крѫгъ. Дури сѣ свѫршитъ венчаню-то и излезатъ одъ цѫрковъ, моми-те надворъ продолжаваетъ хоро-то, а после разходитъ 'секоя дома. Тіе моми, кои обикновено водатъ хоро-то, и знаятъ многу пѣсни сѐ една или две въ едно село или градище. Одъ такви хороводки сѐ собрани найповике-то одъ тіе пѣсни. Петнаесетина сѣ слушани одъ слѣпси (вид. 29, 30, 38, 47, 50, 55, 101, 143, 173 и неколку други).

Пѣсни-ве сѐ разделени на Самовилски, Цѫрковни, Юначки, Овчарски, Жальовни, Смешни, Любовни, Свадбени, Лазарски и Жетварски. На юначки-те подходатъ Самовилски-те, Цѫрковни-те и Овчарски-те; на Любовни-те 'си-те други. (До Самовилски-те сѐ кладени пѣсни подъ име „други стари,“ во кои повике сѣ представятъ да говоратъ дѫрва-та, птици-те и други животни). Това разделеніе по строга смислъ не ю доварено. Одъ неколку пѣсни сме избрали похарна-та. Еднакви пѣсни сѐ кладени едни пѫти две или три, кога обе-те или три-те по поднаречіе-то или содѫржаніе-то имъ сѐ любопитни. Медю пѣсни-те въ некои живо сѣ отражаватъ глобока старина со вѣрованія, кои сѣ односитъ дури на предхристіянски-те времина; во други тіе сѐ смешани со понови

идеи; и така една частъ одъ пѣсна-та принадлежитъ на стари, друга на нови времина; а во други сѣ огледвитъ старина-та подъ ново облекло. Во обще 'си-ве пѣсни, освемъ неколку малобройни, имаетъ печатъ одъ народно-то просто, ясно и силно творчество, кое така живо трогатъ сѫрца-та ни. Народ-отъ нашъ въ найголема-та простота развилъ въ себе си божева-та умствена дарба; той чрезъ земледеліе-то приближенъ до природа-та, живятъ въ 'секогашни сношенія со неа, така да речиме, сѣ разговорвитъ со неа, сѣ одушевляватъ отъ неа, и цѫрпитъ тіе богати изреквеня, кои така силно поражаваетъ насъ со необикновена-та имъ хубавина и виразителностъ. И чужи-те пѣсни, по народни-осъ духъ изречени, имаетъ свои-те красоти; а кога поминватъ у насъ безъ да сѣ слеятъ по народни-отъ духъ, како това сѣ чинитъ во нови по подражаніе преземани пѣсни, тога произлегвитъ нелепостъ, коя доходвитъ до отвращеніе.

Народни-те пѣсни сѐ показалька на степен-отъ одъ умствено-то развитіе одъ народ-отъ, и огледало на негови-отъ животъ. Народ-отъ въ пѣсни изливатъ чувства-та си, въ нихъ увековечвитъ живот-отъ му, и давнешни-те му подвиги, въ нихъ находвитъ душевна храна и развлеченіе; за това въ жальба и въ радостъ, на свадба и хоро, на жетва и грозѥбранѥ, на везанѥ и преденѥ, по поле и по гори, щедро изливатъ пѣсни-те, како одъ богатъ извор; за това можитъ да сѣ речитъ, че, народ-отъ ѥ 'секогашенъ и великъ пѣвецъ. У народи-те со кои той живеалъ по соседство или смешанъ сѣ стретватъ еднакви пѣсни напр. у Власи-те (Цинцари-те пес. 73), у Гѫрци-те (песн. 200); [еднаква Краковска пѣсна (вид. 262)]. Но найповике песни сходни иматъ съ Хорвато-Сѫрбски-те особено тіе, кои сѣ вѫртатъ околу време-то одъ Марка Крале, и современи-те му герои. По разнообразни-те обстоятелства, кои сѣ искаживатъ, сѣ употребватъ и разни стихови кѫси или дѫлги; така сѣ стретватъ редови со четири, петъ, шестъ, седумъ, осумъ деветъ, десетъ, едина'есетъ, дванаесетъ, трина'есетъ, четирина'есетъ и петнаесетъ слогови. Одъ 'си-те найповике сѣ употребватъ десетосложни-те, и осмосложни-те; и обе-те, кога удареніе-то имаетъ на втори-отъ слогъ, призимаетъ необикновена живостъ и сила. Десетосложни-те принадлежатъ на юначка-та (епическа-та) епоха; Осмосложни-те ѥ преходъ одъ неа на понови времина, во кои сѣ проявили силни 'секакви движенія; за това и осмосложни-отъ, особено кога ударaніе-то ѥ на втори-отъ слогъ, ѥ лекъ и бистръ како 'секавица, и силенъ како

рофя (громъ). Обе-те сѣ употребватъ на юначки-те пѣсни; а осмосложни-отъ по лехкост-та му преходитъ въ любовни-те, въ кои найповике сѣ употребвитъ; еднакво и десетосложни-отъ по медлена-та му равноумереность преходитъ во други. Четирисложни-отъ и шестосложни-отъ сѣ употребватъ со еднакво теченѥ на бистри и лесни изреквеня. Дванаесетосложни-отъ повике сѣ употребвитъ со еднаква соразмерна бистрота на жальовни искажуваня (вид. 229, 169, 232 и др.); еднакво и четиринаʼесетосложни-отъ но, со заметна медленость (вид. 218, 224).

САМОВИЛСКИ.

1.

Јованъ Поповъ и Самовила.

От̕ Струга.

Кинисалъ ми Јо'анъ Поповъ,
Да ми о'итъ на Велигденъ
На Велигденъ на оранѥ,
И ми пойде до пол-пѫти,
И излезе Самовила
Самовила Самогорска,
Пѫтища-та му предстрети:
„Врат' сѣ, врати Јо'анъ Поповъ,
Не одай ми на Велигденъ
На Велигденъ на оранѥ!“
Јо'анъ лепо говореше:
„Бегай, бегай Самовило!
Дан' ти слезамъ отъ моя-ва
Отъ моя-ва бѫрза коня,
Дан' те фатамъ за твоя-та
За твоя-та руса коса,
Дан' те вѫрзамъ бѫрзу коню
Бѫрзу коню за опашка,
Дан' те влечамъ, како брана.
Сѣ разлюти Самовила,
Тà отпущи руса коса,
Му сопнала бѫрза коня,
Да му пieтъ цѫрни очи.
Сѣ налюти Јо'анъ Поповъ,
Тà ѣ фати Самовила,
Тà ѣ фати за нейдзина
За нейдзина руса коса,
Тà ѣ вѫрза бѫрзу коню
Бѫрзу коню за опашка,
Ѣ повлече, како брана.
Си ѭ носи дури дома;
Отъ далеку Майкѣ викатъ:
„Й излези мила Майко!
от' ти носамъ не'естица
Не'естица Самовилска,
Тебѣ, майко, отменица,
Татко-ѣ бѣла променица,
Брату перче исчешлано,
Сестрѣ леса уплетена.“
Ѣ заключи десно крило
Десно крило въ шаренъ ковчегъ.
И седела три години,
Постигнала мѫшко дете,
И канила чесна кума;
Ѣ кѫрстиле мѫшко дете.
И ми дошла кумашина

Кумашина говореше:
„А не'есто Самовило!
Малу 'оро да поиграшъ.
Малу 'оро Самовилско!"
Самовила говореше:
„Айви віе чесни куми!
Нек' ми пущитъ Јо'анъ Поповъ
Нек' ми пущитъ десно крило,
Така 'оро да поигра." —
„А не'есто Самовило!
Бѣра немашъ, ке побегнишъ."
Самовила говореше:
„А егиди Јо'анъ Поповъ!
Ако те страфъ дан' побегна,
Затворите мали врати
Мали врати и големи,
Така 'оро да поигра."
Затвориле мали врати
Мали врати и големи,
Ѣ отключи десно крило.
Колку 'оро заиграла,
Излетала низъ баджа-та,
Свекжрва ѣ привикала:
„А не'есно Самовило!
Дете плачитъ за леляню
За леляню, за циданю."
Самовила говореше:
„Кога ке ми дете плачитъ
Дете плачитъ за циданю,
Да го кла'ишъ подъ стре'и-те,
Ке заросамъ ситна роса,
Ке надоямъ мжшко дете.
Кога ке ми дете плачитъ
Дете плачитъ за леляню,
Да го кла'ишъ на кревет-отъ,
Ке пове'амъ ті'окъ ветаръ,
Ке залелямъ мжшко дете."
Сѣ измами свекжрва ѣ;
Кога дете заплачило
Заплачило за леляню,
Си го кладе на кревет-отъ,
Не повеа ті'окъ ветаръ,
Тук' сѣ впущи Самовила,
Си го зеде мжшко дете.
И сѣ пофали Јо'ану:
„А егиди Јо'анъ Поповъ!
Що ти сѣ тебѣ чинеше,
От' ке држжишъ Самовила
Самовила за любеню!"

2.

Велигденска.

От Прилепъ.

Оро ми играле триста Самовили,
На вжрфъ на планина, на рамна рудина;
Оро ми играле, Мефтера немале.
Мефтера дочуле дури градъ Битоля;
„Кого ду пущиме, Мефтера да земитъ?
Аи да пущиме, Гюргя Самовила,
Гюргя Самовила на крайна девойка;
Тая бжрго 'одитъ и бжрго до'одитъ."

И ми ѭ пущиле Гюргя Самовила
Гюргя Самовила на крайна девойка.
Двашъ ми ѥ трепнала, треки пѫтъ летнала;
Тà ми ѥ отишла дури градъ Битоля.
Тамо си го найде Дима ке ѣ ручатъ;
По тилъ го удрила, зѫби испаднале;
Въ глава го удрила очи искокнале;
И ми го донесла на вѫрфъ на планина,
На вѫрфъ на планина на рамна рудина.
Тогай говореше стара Самовила:
„Свири, Димо, свири, ако намъ надсвиришъ,
Ке ти ѭ да'име Гюргя Самовила
Гюргя Самовила на крайна девойка.“
Свирилъ Димо свирилъ, три дри дни и три ноке,
Три дни и три ноке, и ми 'и надсвирилъ.
И му ѭ дадо'а Гюргя Самовила.
И си ѭ однесе Димо въ градъ Битоля,
И си ѭ однесе во своя-та кукя;
И той си затвори баджи и мѫзгалки;
И той си ѭ дѫржа токму три години.
Тая му стигнала едно мѫшко дете.
И ми канилъ кум-отъ, да го кѫрститъ дете.
И тогай му рече Гюргя Самовила:
„Отвори си Димо баджи и мѫзгалки,
Сега Димо нигде веке не побегвамъ,
Защо я си имамъ то'а мѫшко дете.“
И сѣ изиами Димо и си отвори.
Двашъ ми ѥ трепнала, треки пѫтъ летнала,
И си оста'ила то'а мѫшко дете,
И си ѥ отишла отъ ке ѥ та дошла.

3.

Самовилско дзиздање.

Градъ градила Самовила
Ни на небо, ни на земи,
Туку така подъ облака;
Що диредзи ми рѣдеше
'Се юнаци отбирани.
Що парнаци ми рѣдеше
'Се девойки отбирани;
Що пенджери ми рѣдеше

*

'Се дечина отбирани.
Едно не ю дофтасало
То'а що ю сproti сѫнце.
Марко иматъ мѫшко дете
Мѫшко дете прегалено;
и го зеде мѫшко дете,
Да го кла'итъ на прозирци.
Марко ѣ сѣ милно молитъ:
„Самовило мила сестро!
Тебѣ ти сѣ милно молямъ,
Да ми гледашъ мѫшко дете;
То'а ми ю прегалено,
Бѫрго вода да му давашъ!“

3.

От Струга.

Сѫнце-но ми ю на за'одъ,
Самовила ю задъ гора,
Мирче войвода предъ неа,
Бѫрза ѣ коня водеше,
Цѫрвенъ ѣ байракъ носеше.
Мирче войвода говоритъ:
„Самовила-ле, Майко-ле!
Доста ти коня поводифъ,
Доста ти байракъ поносифъ.“
И Самовила вореше:
„Поводи Мирче поводи,
И цѫрвенъ байракъ поноси
До зелени-не ливагю,
До студени-не кладенци.
Тамо сѣ женитъ Янкула;
Деветъ си сестри капило,
Десета сестра не кани
Десета сестра Коприна.“
Коприна во дворъ седеше,
Грумкà си керкà чешлаше,
Како ѣ лепо чешлаше,
Така ѣ лепо плетеше,
Така ѣ ука учеше:
„Грумко-ле керко, Грумко-ле!
Кога ке одишъ у вуйка
У вуйка, керко, на свадба,
Дан' фатишъ о'ро наколу,
Дан' пущишъ сая до земи,
Дан' кренишъ превезъ отъ очи;
Дан' те догле'атъ вуйко ти
Вуйко ти, керко, Янкула;
От' ю вуйко ти невѣренъ
Невѣренъ, керко, безъ вѣра,
дан' ми ти кренитъ срамота.“
Грумка отиде на свадба,
Грумка си майка не почу;
Си фати 'оро наколу,
Си пущи сая до земи,
Си крена превезъ отъ очи.
Ми ѭ догле'а вуйко ѣ,
Вуйко ѣ лепо говоритъ:
„Свато'и, бѣли свато'и!
Не преполнвите пушки-те,
Не презобвите коньи-те,
Не'еста ни ю во дворю.“
Грумка го вуйка дочула,
И люто ми прокѫлнала:
„Офъ леле боже милечекъ!
Зароси роса кѫрва'а,
И погорещи каменя,
Потѫлчете го вуйка ми
Вуйка ми, боже, Янкула!“
Како ми Грумка прокѫлна,
Пуста сѣ клѣтва фатила.

Зароси роса кжрва'а,
И погорещи каменя,
И потжлко'е вуйко ѣ.

5.

Руса Стана и Самовила.

От Струга.

Ми станала руса Стана
На утрина на Велигденъ,
Сѣ промена, сѣ наружи,
Да ми о'итъ рано вь цжрковъ.
Станà майка покарала:
„Айти Стано, мила керко!
Не 'одай ми рано въ цжрква;
Въ цжрковъ иматъ многу гяци,
Въ тебе ке сѣ упулеетъ,
цжркви ке сѣ убореетъ."
Сѣ малюти руса Стана,
Тà си зеде бѣла парта,
Си отиде во градина,
Тà си седна подъ трандафилъ.
Колку парта ми отвила,
И ѣ дойде Самовила
Самовила самогорска,
Самогорска прекуморска,
Ѣ се фжрли на рамена:
Стани, Стано, да ме дарвишъ
Отъ твое-то бѣло лице!"
Руса Стана говореше:
„Айти тебѣ Самовило,
Айде майка да те дарвитъ
Отъ мое-то бѣло платно!"
„А егиди русо смано!
Да бѣфъ брала бѣло платно,
Би іж гора заградила
За юнаци, за девойки;
Туку стани да ме дарвишъ
За твои-те цжрни очи!"
„Айде, айде Самовило!
Айде майка да те дарвитъ
Отъ мое-то бѣло руво!"
„А егиди руса Стано;
Да бѣфъ брала бѣло руво,
Ке бѣфъ джбѥ изоблекла;
Туку стани да ме дарвишъ
За твое-то бѣло гжрло!"
Стана лепо говореше:
Айде майка да те дарвитъ
За мои-отъ ко'анъ герданъ!"
„А егиди руса Стано!
Да дѣфъ брала ко'анъ герданъ,
Сж'та гора кѣ іж обко'афъ
'Се со злато, и со стребро
За уба'и девойки,
За свжршени юнаци."
Сѣ разлюти Самовила,
Ѣ отвжрти цжрни очи
Цжрни очи отъ глобо'и,
Бѣли ржце отъ рамена,
Бжрзи нодзе отъ колена. —
„Ето тебѣ руса Стано!
Какъ сѣ везитъ на велигденъ
На велигденъ на добаръ денъ!"

6.

Неда и Самовила.

От Струга.

Кинисала бѣла Неда,
Да ми одитъ на планина
На планина со промена,
Да променитъ деветъ бракя,
И десето братучеда.
Недѣ ѣ сѣ вода спило;
И 'и воришъ деветъ бракя
И десето братучедо:
„Менѣ ми сѣ вода спило,
Кѫде иматъ студна вода?“
И ѣ ворѣтъ деветъ бракя
И десето братучедо:
„Слези, Недо, подъ планина,
Тамо иматъ два кладенца,
Еденъ студенъ, други тополъ;
Студени-отъ за піенѥ,
А топли-отъ за перенѥ.
Тамо иматъ жѫлто цвѣке,
Жѫлто цвѣке Самовилско,
Самовилско самогорско.
Малу Неда не дочула,
И ми слегла подъ планина,
Сѣ напила студна вода,
Изга́зила жѫлто цвѣке
Жѫлто цвѣке Самовилско,
Самовилско самогорско.
Ѣ дойдо'е Самовили
Самовили самогорски:
„Дай ми, Недо, цѫрни очи!“
„Айви віе Самовили,
Самовили самогорски!
Да изигралъ денъ Лазара,
Денъ Лазара, денъ Велигденъ,
Денъ Велигденъ, денъ Дюргев-денъ;
Денъ Гюргев-денъ, денъ Петров-денъ,
Денъ Петров-денъ, денъ Спасов-денъ.“
Ѭ оста'и да изигратъ
Да изигратъ, да испеитъ.

7.

Ангелина и морска Самовила.

От Прилепъ.

„Ангелино Самовилска золво!
Не 'оди во гора, не бери ми билки,
Не бери ми билки, не суши ми гора,
Не суши ми гора, брата да лекуешъ;
Братъ сѣ не лекуетъ.
Брата ти любитъ морска Самовила;
Ако не веру'ашъ, изкачи сѣ горе,

На вжрхъ на планина, на рамна рудина,
Тà погледай долу по поле широко;
Во поле ке видишъ джрво китатово,
Подъ джрво-то седитъ морска Самовила,
На скут-отъ ѣ лежитъ твои мили брат-отъ;
На скут-отъ ѣ лежитъ, перче-то му пощитъ.
Кога ке ѭ видишъ, да не сѣ уплашишъ;
Да не сѣ уплашишъ, и да не плачишъ;
Туку да запеишъ и да сѣ на смеишъ,
И да ѣ речишъ — „снахо Самовило!
Отпущи ми го мои мили брата."
Ангелина с' изкачи на вжрхъ на планина,
На вжрхъ на планина, на рамна рудина,
И ми погледа по поле широко,
И си догледа джрво кистатово,
Подъ джрво-то седитъ морска самовила.
Не ми запеала, ни сѣ насмеала,
Тук' ми заплакала, и ми ю викнала:
„Юдо Самовило! отпущи ми брата,
Ти що го любишъ до деветъ години!"
Самовила тога люто с' налютила,
Тà ми го извисила до вишнего бога,
Тà ми го напра'и залакъ по залака,
Найголемъ залакъ колку мрава носитъ.

8.

От Кукушъ.

Прошета сѣ Дона,
Разшета сѣ она
По поле широко,
По друми широки,
Край джрво яворо;
Подъ джрво-то седе
Седе лудо младо.
Отъ далеко вика
Вика сѣ провика:
„Вжрни ми сѣ Доно,
Вжрни ми сѣ мила!
Немой ми си иди
Овде подъ джрво-то;
Оти ке загинишъ
Млада и зелена.
Тува ми си има
седумъ Самовили,
Люлька си вжрзуватъ,

Тебе ми те чекатъ.“
Какъ си дочу Дона,
Какъ си дочу она,
Назадъ сѣ повжрна
Дома си отиде;
Отъ далеко вика
На нейна-та майка:
„Ей излез' излези,
Моя стара мале!
И ти да ме видишъ,
И я да те видамъ;
И ти да ме простишъ,
И ясъ да те простамъ;
Оти ке загинамъ
Млада и зелена.“
Па изглезе майка ѝ
Веле и говоре:
„Не бой ми сѣ щерко!
Ти не си умирашъ;
Тейко ти за тебе
Курбанъ ке заколе.“
Тогай веле Дона
Нейна мила щерка:
„Юди курбанъ нейкятъ,
Туку човетъ сакатъ.
Постели нарѣди
Наша-та одая,
Ясъ да си легнамъ.“
И нейна-та майка
Посла одая-та.
Тогай та си легна
Дона мила Дона,
На майка ѝ веле,
Веле и говоре:
„Пойди да ми викашъ
Мой-те вѣрни дружки,
Они да ми видатъ
и ясъ да 'и видамъ;
Они да ми простатъ,
И ясъ да ги простамъ,
И да имъ наржчамъ,
Язе ка ке умрамъ,
Гроб-отъ да ми правать
Сосъ деветъ вратици,
Ветаръ ка ке духне,
Мухла да разнесе.“

9.

Велигденска.

От Прилепъ.

Шеталъ Марко низъ гора зелена,
Що ми шеталъ три дни и три нокя,
Не можитъ вода да ми найдитъ,
Ни за піетъ, ни да сѣ измієтъ,
Ни за себе, ни за бжрза коня.
Па говори Марко Кралевике:
„Варай горо, горо Димна-горо!
Камо ти вода да сѣ напіамъ,
Немашъ да піамъ, ни да сѣ измiамъ
Да би ми те ветаръ исушило!

Да би ми те сонце изгорило!“
Димна гора Маркоѣ говореше:
„Айти Марко, айти добаръ юнакъ!
Немой кжлни гора Димна-гора
Туку кжлни стара Самовила,
Що собрала седумдесетъ кла’ѐнци;
Дà испесла на вжрфъ на планина,
Да прода’атъ еденъ бардакъ вода
Еденъ бардакъ за цжрни-те очи.“
Марко ли си съ коня говореше:
„Айти коню, мое мило добро!
Али можишъ ти да ме изнесишъ,
Да отепамъ стара Самовила,
Да растурамъ седумдесетъ кла’ѐнци?“
Коня Марку ли му говореше:
„Подстегни ме съ дванаѐсетъ колани,
Два-та ніе да сѣ обидиме.“
И му стегна дванаѐсетъ колани,
И г’ изнесе на вжрфъ на планина;
Дà отепа сдара Самовила,
И растури седумдесетъ кла’ѐнци.

10.

От Панагюрище.

Заградила Самовила
Заградила вито кале
Ни на небе, ни на земя,
Загради го въ теменъ облакъ.
Што бѣ побивъ побивала
’Се юнаци погодени,
Што бѣ препливъ преплитала,
’Се девойки бѣлолики;
Што бѣ прядо прелагала
’Се невести черноокн;
Што бѣ покривъ покривала
’Се дечица пеленчета;
На порти-те дирецн-те
’Се кметове дѣлобраде;
Што бѣ подбивъ подбивала
’Се кметици бѣлополи.
Не стигнаха Самодиви
Седумдесе дребни деца,
Да покріе вито кале.
Хабаръ прати Самодива
Хабаръ прати во Прасково,
На Прасковски чорбаджіи:
„Да ми дадатъ Прасковчено
Край Дунава гжсти села,
Да обера дребни деца,
Да покріи вито кале.“

Собрале ся Прасковчене,
Собрале ся, сдумале ся;
Не давале Самодиви,
Край Дунава гжсти села,
Да обере дребни деца;
Давале и́ планинж-то,
Да излезе со вихрушка,
Да обере вити ехли
Вити ехли, и борове,
Да покріе вито кале.
Ѣдоса ся Самодива,
Па излезе на планина;
Три дни валя, три дни духа;
Искубала вити ехли
Вити ехли и борове,
Тà покрила вито кале.

ДРУГИ СТАРИ.

11.

От Прилепъ.

Кржзъ планина пилци цропеале,
Кржзъ ливагж цвѣкя разцутиле
Во ливада зелено езеро,
Во езеро асджеръ ненаситни,
Секои денъ п' еденъ човекъ ядитъ.
Сѣ изредиле сите девойки,
Ред-отъ дойде на царева керка.
Царъ керка си ми си промени,
Іж промени съ вила и кадифе,
Іж однесе дури край езеро,
Край езеро н' асджеръ ненаситни;
А той оба ми 'и погжлтналъ.

12.

Проданъ и два бракя.

Отъ Кукушъ.

Останало Продане сираченце,
Сжде с' майка, а безъ бащa.
Твоя-та майка чуждо ткае
Чуждо ткае, чуждо преде,

Туку тебе да изгледа.
Изгледа те, порасна те,
Учини те големъ юнакъ,
Големъ юнакъ за жененю;
Тà ми сѣ прочу, Продане,
По сѫ-та земя околіа;
Тà сѣ чини юречно,
На бореню борбаджіа,
На камен-отъ намдаржіа,
На скоканю надскокува.
Дочуха те до два змеха,
До два змеха до два бракя,
До два брата отъ небо-то,
Сѣ свалиха средъ село-то,
Средъ село-то на собор-отъ,
На собор-тъ на бейлик-отъ,
Дà пита'а стара баба:
„Дека седе сиракъ Проданъ;
Ойди, бабо, му наржчай,
Нека дойде на сабор-отъ,
Да с' боремо два юнака."
Со Продана сѣ борі'а
Токму три дни и три нокя,
Отъ яснина темна мѫгла,
Темна мѫгла попаднала,
Ситна роса заросила;
И си бѫсна, и си тресна.
Си дигнаха сиракъ Проданъ
Сиракъ Проданъ на небо-то.

13.

Стойна.

От̀ъ Струга.

Стойна ми зме'а любила,
Любила що го любила
За двана'есетъ години;
Никой ѭ Стойна не узна,
Дури сѣ сама казала:
„Майко-ле мила майколе!
Излези надворъ, да видишъ,
Да видишъ чудо големо, *)
Стойна ми зме'а любила
За двана'естъ години,
Никоий ме, майко, не узна."
Дури излезе майка ѣ,
Тука си Стойна не найде;
Шаренъ ю гайтанъ догледа
Мегю две темни облака.

---

*) На 'си-не куки ведрина
А на наша-ва облачно . . .
Малу що ми ѭ догледа
Мегю две темни облаци,
Шаренъ ѣ гайтанъ дзунеше.
Пакъ Стойна ми сѣ поврати:
„Майко-ле, мила майко-ле!
Ти сега да ме не чекашъ,
Туку да чекашъ въ година,
Со русо момче предъ мене
Со мѫшко дете на рѫце."
Кога ми дойде вгодина
Со русо момче предъ неа,
Со мѫшко дете на рѫце;
Перче-то му сѣ вееше
На широки-те рамена. —

*

14.

Трандафиля и змехъ.

„Море моме Трандафиле!
Що сѣ вжршишъ не сѣ мжжишъ,
Три години шесъ пжрстени?“ —
„А друженки невѣрници!
Що ме мене не вѣрвите?
Змехъ ме любитъ три години,
Я не можамъ да г' оделямъ.“
„Море моме Трандафиле,
Я пойди си во градина,
Да наберишъ гжрмотжрнѥ;
Тà пойди си нови назаръ,
Тà купи си ново гжрне,
Да 'и варишъ спроти среда,
Да 'и піешъ спроти петокъ;
Така да сѣ змехъ оделитъ.

15.

Яна и Детелинъ войвода.

Поболила сѣ Янина майка,
Що ми лежала деветъ години,
Ми искинала деветъ постели,
И ми лежала ми заплакала:
„Офъ леле боже, о мили боже!
Какъ не си имафъ ущ' една керка,
Ущ' една керка, како Яника,
Тà да ми станитъ рано на утро,
Да сѣ уміетъ, да сѣ прекжрститъ,
Тà да ми пойдитъ на студна вода.
На студна вода на нова чешма,
Да ми донеситъ студена вода,
Студена вода на полу цвѣке;
А я си піа студена вода,
Студена вода на полу раски.“
И ми ѭ дочу 'уба'а Яна,
И си станала рано на утро,
И ми сѣ изми и сѣ прекжрсти,
И сѣ промена, и сѣ наружи;
Не сѣ промена, како девойка,
Тукъ сѣ промена, како невеста;
И та си зеде две ведра въ ржце,
Тà си отиде на студна вода,
На студна вода на нова чешма·
Тамо седитъ Детелинъ войвода.
Тога ми рече 'уба'а Яна:
„Нацжрпете ми студена вода!“
Тога му велѣтъ момци зме'о'и
Момци зме'о'и, койни ду'о'и:
„Детелинъ войвода нашъ господине!
Тà що ни дошло 'убо'о дзвере,
То'а ни сакатъ студена вода.“
Тога имъ велитъ Детелинъ войвода:
„Ак' ѥ не'еста наполнете ѣ,
Наполнете ѣ, испратете ѭ,
Ак' ѥ девойка донесете ѭ.“
Тога му велѣтъ момци зме'о'и
„Не ѥ девойка тук' ѥ не'еста.“
Ѣ наполні'е студена вода,
Студена вода на полу цвѣке,
Ѣ наполні'е, ѭ испраті'е.
Колку замина 'уба'а Яна,

И сѣ обзѫрна и прого'ори.
„Егиди море, Детелинъ войвода!
Ни сумъ девойка, ни сумъ не'еста,
Туку я сумъ си 'уба'а Яна,
Ти що ме питашъ деветъ години.“
Колку ѭ дочу Детелинв войвода,
Що си явнало бѫрзего коня;
Со коня тѫрчатъ, не си ѭ фтасвитъ,
Съ яболко фѫрлятъ, не ѭ досегвитъ.
Колку си влезе въ майкини порти,
И ѣ викнала на мила майка:
„Стани ми, стани, а мила майко!
Ясъ ти донесофъ студена вода,
Студена вода на полу цвѣке,
Да си оладишъ бѣло-то гѫрло,
Да ти оздралтъ бѣло-то сѫрце.“
Колку сѣ напи Янина майка,
Колку сѣ напи студена вода,
А ми сѣ напи, а душа даде.
И ми ѣ дойде самъ войвода-та,
Мила-та майка си ѭ закопа,
'Уба'а Яна си ѭ залюби.

15.

Яна и Петре.

Велигденска отъ Прилепъ.

Попиталъ Петре 'уба'а Яна,
Време ѭ питалъ деветъ години,
Не му ѭ дале ни десета-та;
Тà ми говоритъ Петре войвода:
„Ой нека, нека, 'уба'а Яно,
Разболи ке сѣ твоя-та майка,
Дà ке посакатъ отъ любе вода,
Отъ любе вода отъ кла'енец-отъ,
Отъ кла'енец-отъ, отъ джуверъ гранка,
Отъ джуверъ гранка чудна подната.
Сѣ поболила Янина майка.
Дворѥ си метитъ 'уба'а Яна;
И си говоритъ Янина майка:
„Ей боже, боже, ей мили боже!
Како си немамъ ущ' една керка,
Ущ' една керка, како Яника,
Да ми залеитъ отъ любе вода,
Белки ке умрамъ, белбки ке станамъ“!
И ми ѭ дочу 'уба'а Яна,
И си отиде земни келари,
И си отвори отъ снаха ковчегъ,
И си извади снахино руво,

И сѣ промени отъ снаха руво,
И си та кладе венецъ на глава,
И си та зеде ведрица въ ръце,
Тà си отиде любе на вода.
Тамо го найде Петре войвода,
Къде си распнелъ до два шатора,
Едни-отъ цървенъ, други-отъ зеленъ;
Подъ цървени-отъ самъ Петре седитъ,
Подъ зелени-отъ Петре'а войска.
Тà ми говори 'уба'а Яна:
„Сустъпи войскà Петре войвода,
Сустъпи войскà да си поминамъ!“
Сустапи войскà Петре войвода,
Си поминала 'уба'а Яна,
И си залеа отъ любе вода.
Кога сѣ врати съ вода во ръце,
Нейзѣ ѣ рече Петре войвода:
„Тако ти бога младо невесто!
Чiа си снаха, кому си люба?“
На той часъ нему сѣ отго'ори:
„Тако ми бога, Петре войвода!
Нико сумъ снаха, Никому люба.“
Малку измина, шега сѣ подби:
„Ейгиди, гиди, Петре войвода!
Кога не позна 'уба'а Яна,
Баре не позна деветъ пърстени,
Що си 'и леалъ, що си 'и пракялъ?“
Рече, и спърсна Яна да бегатъ;
И ми ѭ дочу Петре войвода.
Петре на коня, Яна на полпътъ;
Петре на полпътъ, Яна на порта.
Со стрела стрелитъ, не ѭ устрелвитъ,
Со коня търчатъ, не ѭ фтасуватъ.
Петре на порта, Яна во дворѭ.
И си ѣ даде майкѣ си вода;
Тогай сѣ напи, и си оздрави.

——⋈——

16.

Яна и Сѫнце-то.

От Струга.

Постигнала сѣ 'уба'а Яна,
Стигнала ми сѣ на денъ Велигденъ,
Кѫрстила ми сѣ на денъ Гюргевденъ,
Зазборвала ми на денъ Спасовденъ,
Ми за'одила на денъ Петровденъ.
Ми ѭ дочула Янина кума;
Тога ѣ рече Янина кума:
„Дегиди мори 'уба'а Яно!
Ясъ ти сѣ молямъ, и ти нарѫчвамъ,
Да не излегвишъ денѭ безъ убрусъ,
Денѭ безъ убрусъ, ноке безъ свѣща,
Дан' те догледатъ сѫнце'а майка,
Дан' те посвѫршитъ за ѣсно сѫнце."
'Уба'а Яна кума не почу;
Тукъ ми излезе денѭ безъ убрусъ,
Денѭ безъ убрусъ, ноке безъ свѣща.
Ми ѭ видела сѫнце'а майка,
Ми ѭ посвѫрши за ѣсно сѫнце,
Ми ѭ посвѫрши, и ми ѭ зеде.
'Уба'а Яна не ми зборвеше,
Не ми зборвала за три години.
Тога му велитъ сѫнце'а майка:
„Дегиди сѫнце, а ѣсно сѫнце!
'Уба'а Яна ни онѣмела;
Да оста'име 'уба'а Яна,
Да ѣ зе'име Дзвездоденица,
Дзвездоденица бѫргозборница."
Ѣсно-по сѫнце майка почуло.
Ми ѭ посвѫрши Дзвездоденица,
Си ѭ посвѫрши, и си ѭ зеде,
'Уба'а Яна неми бегаше. *)

---

*) По друга: Нѣма нѣмачка, слепа слепачка;
Нѣма нѣмачка гуски ми паситъ
Гуски ми паситъ, патки ми ранитъ...

Ми ѭ кладо'е Дзвездоденица
Ми ѭ кладо'е лѣпъ да си меситъ,
'Уба'а Яна свѣща ѣ свѣтитъ.
Ѣ догорила бѣла борина,
Ѣ изгоре'а тонки-те пѫрсти,
Ѣ с' истопі'е злати пѫрстени.
Тога ѣ рече Дзвездоденица,
„Дегиди мори слепа слепачка,
Ако си нѣма, ти не си слѣпа,
Изгоре'а ти тонки-те пѫрсти.“
Сѣ отго'ори 'уба'а Яна:
„Дегиди мори Дзвездоденице!
Ясъ ни сумъ нѣма, ясъ ни сумъ слепа;
Туку не зборвамъ, атаръ си дѫржамъ;
Пѫрва година чесъ сумъ чинила,
Чесъ сумъ чинила на мой-отъ татко;
Втора година на мила майка;
Трекя година на ѣсно сѫнце.
Богъ ми ѭ убилъ моя свекѫрва,
Защ' не почека чесъ да досторамъ,
Тукъ те донесе тебе овдека.“
Ми ѭ дочула сѫнце'а майка,
Кѫде ми зборвитъ 'уба'а Яна.
Ми сѣ налюти сѫнце'а майка,
Ми ѭ истера Дзвездоденица,
Дзвездоденица, бѫргозборница.

17.

Тодора керка.

От Струга.

Постигнала млада Момирица,
Постигнала до деветъ момички,

Дзвездоденице, бѫргозборнице,
Бѫгозборнице, остроножице!
Кога ми дойде, кога пресече?
Ясъ не сумъ нѣма, нито сум слѣпа....
Тога си зборвитъ на свой-отъ стопанъ:
„Тà не бѣѳъ нѣма, тà не бѣѳъ слепа!“

На десе-то тешка останала.
Тога зборвитъ Момир-бегъ войвода:
„А невесто млада Момирице!
Ако стигнишъ десето момичка,
Ке ти истамъ нодзе отъ колена,
Ке ти истамъ ржце отъ рамена,
Ке ти отвжртамъ очи отъ глобо'и,
Ке т' оста'амъ млада темничарка,
Ке т' оста'амъ млада улогарка!“
Кога дойде време да постигнитъ,
Си ж зеде наймала Тодора,
Си отиде во гора зелена,
Ми седнале подъ зелени я'оръ;
Си постигна млада Момирица;
Не ми бѣше десето момиче,
Туку бѣше едно мжшко дете.
Си го зави во кумашъ пелена,
Си го пови со сжрмени повой.
Дете плачитъ дуръ листя сѣ ронѣтъ.
Сѣ распули млада Момирица,
Догледала оганъ на планина,
Си ж пущи Тодора малечка,
Ѣ донесе оганъ отъ планина.
Развалиле силни-не огне'и,
Изгреале дете малечко'о.
Ми заспала млада Момирица.
Си дойдо'е до три наржчници;
А Тодора очи не затворатъ,
Гле'атъ, слушатъ до три наржчници: —
„Пжрва велитъ, ай до го земиме;
Втора велитъ да го не земаме,
Дури да сѣ дете споритъ,
Дете споритъ до седумъ години;
Трекя велитъ нека раститъ дете,
Да сѣ споритъ юнакъ за женение,
Ке му свжршѣтъ 'уба'а не'еста,
Ке му свжршѣтъ и ке ж земеетъ;
Ко ке одѣтъ въ цжрковъ на венчанѥ,
Тога юнаак да си го земиме.“
Наржча'е и си побегна'е.

Растло дете и ми ю порастло,
Растло дете дур' сѣ стори юнакъ,
Сѣ сторило юнакъ за жененю;
Ми посвжрши 'уба'а не'еста;
Дошла ко'а за да ѣ земеетъ.
Тога зборвитъ Тодора малечка:
„Айти тебѣ, моя мила майко!
Не пра'и го брата зетащина,
Дур' да земиме 'уб'а не'еста;
Защо кога дете си постигна,
Наржча'е до три наржчници:
„пжрва рече ай до земиме;
Втора рече да го остайме,
да сѣ сторитъ до седумъ години;
Трекя велитъ нека риститъ юнакъ,
Да сѣ сторитъ юнакъ за жененю;
Ко ке свжршѣтъ 'уба'а не'еста,
Ко ке свжршѣтъ, и ке ж земеетъ,
Ко ке одѣтъ въ цжрковъ на венчаню,
Тога юнакъ да си го земиме.“
Си отиде наймала Тодора,
Си отключи шарена ковчега,
Си изва'и рубо зетащинско,
Сѣ промена наймала Тодора,
Сѣ напра'и млада зетащина,
И си зеде китени свато'и,
Си отиде по 'уба' не'еста.
Отидо'е и си ю зедо'е,
Си 'ойдо'е цжрковъ на венчаню.
Задале сѣ силни-не ветро'и
Задале сѣ мжгли и пра'о'и,
По нимъ идѣтъ силни віулици,
Го кренале млада жетащина,
Ѣ кренале наймала Тодора,
Ѣ крена'е дури подъ облаци;
Не сѣ буде веке що сѣ стори.
За брата си сестра сѣ загуби,
Куртулиса свой-отъ мили братецъ,
Що ми бѣше еденъ синъ у майка.
Ак' загина наймала Тодора,

Не загина млада зетащина,
Сѣ кердоса нейдзинъ мили братецъ,
Сѣ кердоса съ 'уба'а не'еста.
Кой ке чуетъ 'се паметъ да иматъ.

19.

Яна Кукавица.

От Кукушъ.

Що бѣлеи, що лелеи
На вѫрхъ бѣла Бѣлашица?
Дали ми сѐ соспи снеги,
Ели сетъ бѣли лебеде? —
Не сетъ бѣли соспи снеги,
Не сетъ бѣле лебеде;
Тук' ю билъ еденъ бѣлъ чадиръ,
Подъ чадир-о млади Стоянъ,
Млади Стоянъ боленъ лежи,
На сестра му говореше:
„Мори сестро бѣла Яно!
Пойди, Яно, ми донеси
Отъ бѣлъ Дунавъ студна вода!“
Яна брату говореше:
„Варай брате, млади Стоянъ!
Язе пѫт-а не си знаямъ,
Да си пойдамъ на бѣлъ Дунавъ,
И да пойдамъ, и да дойдамъ.“
Стоянъ веле и говоре:
„Мори сестро, жална Яно!
Пресечи си мало пѫрсте,
Да протечатъ цѫрни кѫрви,
Ка ке вѫрвишъ низъ гора-та,
Бележувай дѫрво каменъ;
Ка ке по'ишъ на бѣлъ Дунавъ,
Да налеишъ студна вода,
И пакъ назадъ да сѣ вѫрнишъ;
По бѣленки пѫтъ ке найдишъ.“
Яна брата послушала,
Пресекла ѣ мало пѫрсте,
Кинисала низъ гора-та,
Дѫрво каменъ бележила,
На бѣлъ Дунавъ отидела,
Студна вода налеала,
И пак назадъ сѣ вѫрнала.
Нели Яно, жална Яно!
Нелъ зароси ситна роса,
Та̀ си изми бѣлешки-те
Белешки-те цѫрни кѫрви,
Що бележи дѫрво каменъ.
Нели Яна, жална Яна,
Нели пѫт-а си забѫрка,
Та̀ заскита низъ гора-та.
Три дни ходи, три дни шета,
Никакъ дира не сѣ найде,
Да си пойди при брата си
При брата си боленъ Стоянъ.
Тогай Яна, жална Яна
Жално бога помолила:
„Варай боже, мили боже!
Чин' ме, боже, малко пиле,
Сино пиле кукавица,
Да си летамъ по буки-те,
Да си бѫркамъ моя брата,
Моя брата боленъ Стоянъ!“
И господъ ми ѭ послуша,
Та̀ ѭ чини сино пиле,
Сино пиле кукавица,
Що си кукатъ и денеска.

20.

Стойна и Юди.

Стойно ле, лична невесто!
Седнала Стойна, седнала
На пжрви великъ четвартокъ,
Да шіе Стайна, да крое
На Стоя тенка кошуля,
За себе бѣла сагіа.
Тамъ дека она шіеше,
Тамъ дека она кроеше,
Свиха сѣ, Стойно, завиха
Две силни вилни ветрушки,
Тà ми те, Стойно, завиха,
Тà ми те тебе дигнаха,
Тà ми те тебе носиха
На Юдинско 'ороліще
'Оролище, виролище,
Дека Юди 'оро игратъ.
Те Фаті'а на 'оро-то
На 'оро-то на танец-отъ.

Стойна си 'оро играе
Играе и сжлдзи роне.
Догледа іж стара Юда,
Тà й веле и говоре:
„Стойно ле лична невесто!
Що 'оро играшъ и плачишъ?
Даль ти ю тешко за дома,
За твое-то мжшко дете,
За твоя-та пжрва любовъ?
Не бери кахаръ, касаветъ;
Вчера отъ там' минахме
Край ваши-те тешки порти;
Твоя-та стара свекжрва
Мжшко си дете люляше,
Емъ нему песна пееше:
„нани ми сино, сираче!
Кога си ризикъ немало,
Майка-ти да те изгледатъ.“

21.

Олошки-те отъ градина-та.

Сѣ пофали жжлта дуна отъ градина-та, —
„Како мене, спроти мене по 'убо' нематъ?“ —
Іж дочула яболшница отъ градина-та, —
„Що сѣ фалишъ жжлта дуно кошогла'ице!
Я ке родамъ многу благи яболка,
Ке ме ядѣтъ мезе по ракіа. —“
Ми іж дочу трандафил-отъ отъ градина-та, —
„Що сѣ фалишъ яболшнице бре шупливице!
Я ке цутамъ многу цвеке въ година,
Ке ме берѣтъ многу млади юнаци,
И невести, тà и млади девойки.“
Ми го дочу крива лоза винена, —

„Що сѣ фалишъ трандафилу окапанику!
Ясъ ке родамъ многу грозје въ година,
Ке оженамъ многу млади юнаци,
Ке омѫжамъ многу млади девойки,
Ке закопамъ триста старци, старици,
Ке си кѫрстамъ триста луди дечина."

22.

Ракъ и жаба.

Кинисало раче осмокраче,
Кинисало дѫлго мустакинче,
Да ми тражитъ 'уба'а невеста
За своего сина осмокрака.
Ми одило раче, що одило,
И ми найде жаба кречанога,
и ѣ зборвитъ раче осмокраче:
„А егиди жабо кречаного,
А егиди жабо пульоoко,
Дай керка за сина осмокрака!"
Тога зборвитъ жаба кречанога:
„Витосай сѣ, раче осмокраче,
Айд' отъ тука, дѫлгостакинче!
Снощи дошле чесоглавци,
За мнука ми смѫрдоглавци,
Дали ми сѐ како тебе!
Не ти да'амъ керка кречанога
За твоего сина осмокрака."
Сѣ налюти раче осмокраче,
Сѣ налюти дѫлго мустакинче,
Си истѫргна сабя шаварлія,
Да посечитъ жаба кречанога;
Си истѫргна пушка бозо'ица,
Да отепатъ жаба кречанога.—

23.

Куси врабецъ и невеста Подмрежица.

Посвѫршилъ сѣ куси врабецъ
За девойка подмрежица;
Си покани, си пособра
Сто свато'и сколовранци,
Утица-та старосватецъ,
Сто скакульци бѫрзи коньи,
Орлища-та побратими;
Отидо'а по невеста,
По невеста подмрежица.
Пѫтемъ нашле нива просо;
Сѣ врати'а сколовранци,
Да си коня назобаетъ,
Невеста си оста'ило
Да ѣ вардѣтъ побратими,
Да ѣ вардѣтъ по край тѫрнѥ.
Долетало диво пиле,
Ѐ грабнала невеста-та,
Распердуши невеста-та,
Секоѐ тѫрнче и тарбуфче,
Секоѐ грумче и пердуфче.

Кога дойде куси врабецъ,
Сѣ зачуди цжрнъ сиромаѳъ,
Що да чинитъ, какъ да чинитъ.
„Леле, леле я сиромаѳъ!
Алъ не'еста да си жаля,
Али просо да жаляме?
Арно койни назобаѳме,
Кжде ке 'и однесиме?“

24.

Цуцулина и Тресопатка.

От Прилепъ.

Сѣ посвжршилъ Цуцулина, Гугу-
лина, гуи, гуи, гуи,
Ѫ посвжрши мала тресопатка;
Си покани сто свато'и,
Сто свато'и, петъ кумо'и,
И четири деверчина,
Ке ми одѣтъ по невеста
Цуцулину Гугулину.
Киниса'а да си одатъ,
Да си одатъ, по невеста.
Напредъ 'одитъ самъ Цуцуль мжшъ,
Самъ Чуцуль мжшъ зеташина,
И по него сто свато'и,
Сто свато'и петъ кумо'и,
И четири деверчина.
Сѣ зададе темна мжгла,
Тая идетъ пра'ў на ними;
Не ми било темна мжгла,
Туку било копсо пиле.
Ми пжрсна'а да бегаетъ
Сто свато'и, петъ кумо'и,
И четири деверчина;
Кой подъ грутче, кой надъ грутче,
Кой подъ тжрнче, кой надъ тжрнче,
Кой подъ глокче, кой надъ глокче,
Самъ зеташинъ во кжпина;
Остаі'я невеста-та,
Остаі'я на полпжти.
Си Ѫ вати копсо пиле,
Кога очи целиваше,
Цжрни кжрни ѣ тече'а;
Кога гжрло целиваше,
Перду'и-те ѣ скубеше.

25.

Цуцуль паситъ гояда
По край река Ситница;
Поминала лисица:
„Добро утро Цуцуле!“ —
„Далъ богъ добро лисица!“ —
„Що врѣва ю на село?“ —
„Ми сѣ женитъ комаръ бей
За мушичка девойка.
Болѳа кукя метеше,*)
Болѳче-то ѣ расеше;

*) Петелъ джрва цепеше,
Кокошка му редеше;
Жаба огонъ валеше,
Отъ ощо го валеше,
По'ике го гаснеше;
Болва тжпанъ біеше,
Мечка тесто валькаше,
Отъ ощо го валькаше,
По'ике го лапаше.

Вошка оганъ валеше,
Вофче-то го гасеше;
Мечка тесто валеше,
Пойке го лапаше,
И на мече да'аше.

26.

Комаръ бей сѣ женеше,
Мушичка си плачеше,
Комаръ бей ѭ тешеше:
„Мѫлчи, мѫлчи мушиччо!
Утре 'одамъ въ Битоля,
Да ти купамъ кошуля,
Кошуля-та плетена,
Горе долу везена.“

27.

Свадба отъ ракови-те.

От Струга.

Рако'и-те свадба чинѣтъ,
А жельки-те панагюрвѣтъ.
Сѣ посвѫрши желюрок-отъ,
Си посвѫрши кутра желька,
Кутра желька за невеста.
И си стана желюрок-отъ,
Дойде ко'а, дойде време,
Да сѣ берѣтъ 'си свато'и.
Си пособра куси врапси,
Куси врапси за свато'и;
Си пособра уташина,
Уташина кумашина;
И си зеде за старосватъ
За старосватъ сколовранецъ,
Побратими бильбильчина,
Киниса'е по невеста,
Отидо'а во двор'и.
Ми играетъ, ми скокаетъ,
Ми ядеетъ, ми піѥтъ.
И подстана желюрок-отъ,
Сѣ подскачи на скала-та,
И ѣ виде кутрà желькà
Промената, наружена,
Ѣ целива бѣло гѫрло.
Сѣ зедо'а, отидо'а,
Со желка-та с' кердоса'е.

27.

Еднаква.

Рако'и-те свадба чинѣтъ,
А желки-те панагюрвѣтъ,
Ежо'и-те сеиръ чинѣтъ.
Ми сѣ спущи едно еже,

Ми целива една желка.
Ѣ догледа желюрок-отъ,
Тà сѣ спущи по еже-то:
„море еже пущаржце,
Чiа жена си целивалъ.“
Рак-отъ му сѣ отго'орвитъ:
„Море еже пущаржце!
Мiе на бракъ те каниѳме,
Да ми ядишъ, да ми пiешъ,
Големъ аинкъ да ми чинишъ,
Не да бацишъ чужа жена!“
Кутро еже с' отго'орвитъ:
„Море раче осмокраче,
Море джлгомустакинче,
Море люто кавгадживче,
Ко ке ядишъ, ко ке пiешъ,
Лели ке сѣ опiанишъ,
Тà 'се ке си забора'ишъ
Коӗ ѥ свое, коӗ ѥ чужо.“

ЦЖРКОВНИ.

29.

Аврамова жертва.

Поканилъ Авраамъ гостолюбецъ,
Поканилъ гости прiятели:
„Ядете, пите, бога молите,
Да ми да'итъ господъ чедо
На деведесетъ деветъ години,
Да ни да'итъ отъ сжрче чедо;
На скутамъ да турамъ, тате да викатъ;
И я богу ке го чувамъ,
Жертва богу ке го приложамъ.“
И му даде господъ чедо,
На дете Исакче му кладо'а, (име),
Отъ ощо на дете милосъ имаше.
Растнало дете деветъ години.
Господъ го допрати ангел-отъ
Ноке въ соне да му сѣ вявлитъ,
Ангелъ сѣ яви н' Аврама гостолюбца:
„Камо ти жертва, що богу си таксалъ?“
Па ми стана гостолюбецъ Авраамъ
И му велитъ на дете Исакче:
„Земи си, синче, остро секирче,
О'и ми, сину, въ ограда зелена,

Джрва да беришъ, огонъ да валишъ;
Татко ти ке до'итъ, жертва да чинишъ,
А ти, сину, сеиръ да гледашъ."
Отъ ощо дете милосъ имаше,
Па си зеде остро секирче,
Джрва собервитъ, огонъ навальвитъ,
Огонъ навальвитъ, и пѣсма си пеитъ:
„Татко ке до'итъ жертва ке чинитъ;
Той жертва ке чинишъ, я сеиръ ке гледамъ."
Па ми фтаса гостолюбецъ Авраамъ,
Си го фати дете Исаакче:
„Я на бога, синче, курбанъ сумъ таксало,
Тебе, синче, курбанъ я ке те заколямъ."
Па отговори дете Исаакче:
„Вжрзи ми, татко, обе-те нодзе,
Обе-те нодзе, обе-те ржце.
Па клади ме на они две джрва,
На они две джрва маслинко'и,
Да не мжрднамъ, татко, дан' те накжрв'амъ,
Душа мiе немой да с' огрешиме."
Десна ржка пикна во позу'а,
С' десна ржка остритъ ноже.
Ми донесолъ два цжрни овна ангелъ боже,
И велитъ на Аврама гостолюбца;
„Опули сѣ що иматъ задъ тебе."
Тога Авраамъ сѣ опули,
Тога виде до две цжрни овна.
Ангелъ божiи пакъ говори:
„Нейкитъ господъ чвечка жертва,
Тукъ заколи два цжрни овна."

30.

(Отъ Струмница.)

Фала богу за чудо големо,
Дека ке сѣ чудо натледаме!
Благо делятъ четири ангели,
Благо делятъ више на небеси.

Кой си биле четири ангели?
Еденъ бѣше старъ свѣти Иліа,
Други бѣше старъ свѣти Никола,
А треки-отъ бѣше свѣти Јованъ,
четвжрти-отъ бѣше свѣти Петеръ.
Долетале до две мили сестри,
Свѣта Маря, и свѣта Магдалина,
Порониле солдци по образи,
По 'убаво златно свѣто лице.
Не смее никои да 'и питатъ;
Опита ги старъ свѣти Иліа:
„Що ронете солзи по образи,
По 'убаво златно свѣто лице?
Дали ви сѐ отъ бога еднога?
Дали ви сѐ отъ рода Христянска.“
Магда кріе, Маріа не кріе:
„Брату мили, старъ свѣти Иліа!
Отъ бога ни ѥ свако-яко добро;
Мжка ни ѥ одъ рода хрисянска.
Ніе бѣхме по земя Легенска,
Богъ да біетъ Легенски христяни!
Не сѣ знаитъ постаро, помладо,
Не си славатъ свѣтци отъ година,
Не си држжатъ Петка и Неделя.
Во свѣта неделя метатъ
Лице и́ напрашиле;
На свѣта неделя печееки
Очи и́ изгореле.
Татко иматъ като лудо дете,
Стара майка на нодзе изгазиле,
Сестри иматъ, како измекярки,
Брата иматъ, како душманина,
Своя спаха, како пжрва люба;
Кумъ кжрщеникъ на судба сѣ тератъ;
Кжде биле неправо судище.
Из подъ нимъ цжрна земя горитъ,
Горитъ земя четири аршиии.“
Па имъ велитъ старъ свѣти Иліа:
„Постоите сестри почекайте,
Дури ніе благо да делиме.

Ке сѣ молиме на нашъ христосъ,
Да ми даде ключеви отъ небеси,
Да заключамъ мѫгли и облаци;
Три години дошъ да не завѫрне,
Три години сѫнце да н' угрева,
Три години ветеръ да не дува,
Да не сѣ роди вино, ни жито."
Арно ангели благо разделиле;
На свѣти Иліа що му паднало?
Паднало му летни гѫрмежи,
Онъ да иматъ онъ да 'и повелятъ,
Христіяни страх-отъ да му иматъ.
На свѣти Никола, що му паднало?
Паднало му води и бродови,
Му падна'а геміи по море,
Онъ да иматъ, онъ да ги повелятъ.
Кои юнакъ вода ке нагази,
Да сѣ помоли на свѣти Никола,
Онъ ѥ вреденъ отъ вода да извади.
На свѣти Јованъ чо му ѥ паднало?
Паднале му кѫрсти, и икони,
Паднале му кумство, побратимство,
Кой ке подстѫпи свѣти Јованъ,
Нека стапни въ силенъ оганъ.
На свѣти Петеръ що му паднало?
Паднале му ключеве отъ рай,
Онъ да отворе и онъ да затворе.
И що бѣше старъ свѣти Иліа!
Помоли сѣ на нашъ христосъ,
Тà му даде ключеве отъ небесе,
Си заключи мѫгли, и облаци.
Три години altдождъ не завѫрна,
Три години сѫнце не угреа,
Три години ветеръ не подувалъ,
Не сѣ роди ни вино, ни жито;
Пакъ на бога не сѣ предавале.
А що бѣха Легенски христяни!
Пріявнале коня пеливана,
Да си бегатъ на друга краина,
Дека иматъ здравѥ и берикетъ.

*

Распукала тая цжрна земя,
Пропаднуватъ коня до колена;
Па на бога не сѣ предавале.
Богъ имъ даде седумдесетъ болки,
седумдесетъ и седумъ болести;
Болувале още три години,
Повеке умреле малце останале;
Дури тогай на бога сѣ предале:
Заслужили свѣтци отъ година,
Задржжале Петка и Неделя.
Татко иматъ, като свое сжрце;
Майка иматъ, като своя душа;
Сестри иматъ, като десна ржка;
Своя брата, като десно око;
Своя снаха, като иста сестра;
Кумъ кжрщеникъ, като богӑ еднога.
Како сѣ они тако покаиле,
Въ цжркви одатъ богу да сѣ молятъ.
Дури тогай дошъ имъ заважрнало,
Що сеали, све имъ сѣ родило,
Родило сѣ й вино и жито.
Отъ ангели пѣсна останала,
Да сѣ пеитъ, да сѣ прикажуватъ.

31.

Свети Георги.

От Кукушъ.

Що ѥ настанъ настанало
    Во града Троема?
Троемски Христяни они безвѣрници,
Не вѣруватъ вистински господа
    Іисуса Христоса;
Они вѣруватъ злато и стребро,
Отъ злато и отъ стребро господъ праватъ,
Ни нимъ тими иматъ,
Малечокъ на големъ тими-ѣ си неватъ;

Свѣтецъ на година они не служуватъ,
Теменъ, свеки они не си палятъ.
Отъ бога да найдатъ Троемски Христяни,
Що сѣ чудо учинило, брате,
Во града Троема,
Що имаше седумдесетъ чешми,
Що тече'а студна водà;
Госодъ чудба имъ даде,
Вода-та имъ пресуши.
Що сѣ милувале господъ ги дарувалъ,
Протече'а седумдесетъ чешми
Злато и стребро;
Уще толку они такамъ дузписа'а,
И на себе и на конье,
Що имъ сѫрце сакаше.
Харно они ми сѣ премені'а
Салтъ у злато и у стребро,
Ела вода нематъ да си піатъ;
За вода си тѫрпатъ три недели време;
Отъ бога да найдатъ, а не вѣруватъ
Вистински господа Јисуса Христоса.
Господъ пакъ му ю грѣхъ паднало,
Пакъ вода имъ даде;
Нели сѣ отвори во Троема града
Едно блато широко, езеро долбоко,
Отъ Троема града три сахата место.
На вода-та господъ стопанъ кладе
Сура ламя мѫршоѣдна;
На стопан-отъ сече'а таинъ да даватъ
На денъ по една малка мома.
Каилъ сѣ чині'а Троемски Христяни;
Таинъ ми си даватъ на денъ
По една мома, вода ми си леатъ.
Сѣ рѣді'а они три години време;
Какъ стапна'а чедверта година,
Дореді'а сѣ сите на рѣдъ.
Дойде рѣд-отъ и на царъ-отъ,
Таинъ да си даде, вода да налеитъ.
А що имаше цар-отъ една керка
Кайметліа, метеміа,

Таинъ си ѭ пущи на блато широко,
На тая сура ламіа.
Ела она, брате, вѣруваше
Господа Јисуса Христоса,
Еменъ свеки она на скришно палеше,
Метани біеше, и сѣ кжрстеше,
Нели ми си пойде на блато широко,
По край езеро долбоко
Отъ утро въ неделя.
Тамъ дека сѣ шета и сжлдзи си рони,
Чекаеки Ламіа да излезе,
Таинъ да си ѭ голтне;
Тога сѣ здадела незнаена деліа
Со сива идица, личенъ свѣти Георги;
Дойде си край блато при неа,
Да си ѭ распита що ѥ дошла
На блато широко отъ утро въ неделя.
А она му веле и му говоре:
„Нел' ме питашъ ке ти кажамъ;
Отъ бога да найде мой-отъ
Старъ бабойко Троемски-отъ царъ!
Онъ ѥ кадаръ, брате,
И сосъ пари друга да купе,
Таинъ да си пуще, и зорбалокъ да чинитъ,
Таинъ да не даде;
А ела нели не вѣрува
Вистински господа,
Язе си вѣрувамъ Јисуса Христоса,
Мене таинъ ме пущи
На сура-та Ламіа,
Мене да ме гжлтне, таинъ ке ѣ бидамъ,
Вода да налеатъ Троемски христяни.
Неми по край мене
И тебе дан' те голтне.“
Тога тая лична деліа
Слезе отъ сива идица,
Маздракъ си удри на земя,
Вжрза коня за маздракъ;
Тà ѣ веле на девойка:
„Ел' да ти полегнамъ на скут-отъ;

Ти да ме пощишъ во глава-та моя,
Кога ке излезе сура-та Ламіа
На мене да кажишъ.“
Легна и позаспа.
И слѫнце-то блѫсна, езеро си ѭче,
Ламя ке излезе, таинъ да поголтне.
Какъ виде сура-та Ламіа
Малкà-тà девойкà
И личнà деліà, и сивà идицà.
Тога веле сура-та Ламіа:
„Сполай ти, боже, на тебе!
Три години време
По една малка мома,
На денъ еденъ таинъ;
Сега четворта година три таина.“
Нели фати малка девойка
Солдзе да роне,
Нели падна една жешка солдза
На личенъ свѣти Георги,
Сѣ разбуди, и на нодзе сѣ найде,
На идицъ сѣ качи,
Тà зеде мздракъ въ десна рѫка,
Сѣ пущи по Ламіа,
Тà ѣ веле и говоре:
„До сега ти, Ламіо, таинъ моми яде,
Сега таинъ тебѣ мѫздракъ ке ти бидитъ.“
Нели зина тая сура Ламіа
Да го поголтне;
Га ободе во клѣто гѫрло,
Тà викна на тая малка девойка:
„Ела ми отвѫрзи зунга отъ тозлук-отъ,
Тà вѫрзи клета Ламіа;
Заводи ѭ ти, язе ке ѭ терамъ,
Ке ѭ носиме во града Троема
Жива на царски-те конаци.
Кà ѭ виде цар-отъ керкà му, веле:
„И ти удиса со магебсникъ Георги,
Съ магіи фатифте сура-та Ламіа,
Да лѫжите инсан-отъ.“
Тога ѭ ритна личенъ свѣти Георги

На десна-та нога со чизма-та
    На сура Ляміа по клето сжрце.
Нели избжльва триста и ше'есетъ моми,
Що 'и поголтнала на тая година,
Сите живи сѣ фаті'а на дробно
    Хоро да играетъ.
Па повторо га поритна,
Нели избжльва триста и ше'есетъ,
    Ту умрени, ту живи.
Трети пжтъ иж ритна,
Та пакъ избжльва триста
    И ше'есетъ 'се умрени.
Тога веле свѣти Георги:
„Айде, цару, сеча ке вѣрувашъ
    на вистинска госцода?
Ели ка' огладне таа сура Ламіа
Да иж пуща да те поголтне
    Со сите конаци."
Тога цар-отъ завѣрува
    Со 'си те Троемски Христяни.
Сѣ кжрстиха на Јисуса Христоса.
Отвори-те му даде отъ Троема града
    На личенъ свѣти Георги,
Тà излезе прошета низъ Троема града
    По свите чешми,
И удри сосъ мждрак-отъ,
Протече'а студна вода
Сите седумдесетъ чешми,
Да си піѣтъ Троемски Христяни,
    На Христосъ да вѣрватъ.

32.

Христосово рожанје.

Збила ми сѣ божя майка, Маріа,
Никой ми сѣ по край неа не згоди,
Згодила сѣ Аламанка девойка,
Сопасала свиленъ поясъ отъ себе,
Го повила Риста бога малего.

33.

Христосово воскрѫсвенѥ.

От Струга.

Що ми ѥ лепо 'убо'о *)
На висока-на планина,
Н' онаа рамна рудина!
Райски-те софри ставени,
Найгоре свѣти Никола,
До него свѣти Иліа,
Мегю нимъ сестра Маріа
Со Риста бога на рѫце,
Со злато капче на гла'а.
Свиле сѣ до два облака,
Кренале ми го Ристоса.
Седна Маріа да плачитъ,
Свѣти Никола ѣ тешитъ:
„Мѫлчи ми, сестро Маріо!
Міе ке ти го зе'име;
Пакъ тебе не го да'аме,
Ке го да'име на занатъ,
Да пра'итъ страшни мосте'и,
Да вѫрвѣтъ грешни-те души.
Пѫрва-та душа що мина,
Тая ѥ грешна, прегрешна;
Чужо ми дете дояла,
Алалъ не му го да'ала.
Втора-та душа що мина,
Тая ѥ грешна прегрешна;
Назаемъ брашно земала,
Кога го назотъ вращала,
Со пепелъ ми го мешала.
Трекя-та душа що мина,
Тая ѥ грешна прегрешна,
Назаемъ сольца земала,
Кога ѣ назотъ вращала
Со песокъ ми ѭ мешала.

34.

Христосово воскѫрсвенѥ.

Прошета свѣта неделя
Со чесни кѫрсти во рѫка
По край Јордана речица;
Нищо ми стрета не стрети,

*) Отъ прилепъ велигденска еднаква пѣсна зафащатъ:
Ордено моме 'убаво!
Що глоба найде татко ти,
Що си продаде куки-те?
Що бѣ'а куки 'уба'и
До деветъ врати големи,
Десета врата наймала,
Край мала врата ливада,
Во ливада-та зеленъ боръ,
Подъ бор-отъ студенъ кладенецъ,
Край кладенец-отъ тѫрпеза
На тѫрпеза-та 'си свѣтци,
На чело свѣти Никола,
До него свѣти Иліа,
Мегю нихъ сестра Маріа
Со Риста бога на рѫце.
суздай сѣ ві'оръ отъ небо,
Да̀ й го зеде Ристоса.
Викна Маріа да плачитъ:
Охъ леле боже до бога!
Що ми го зеде Ристоса!....

Ни си намера намери,
Тук' стрети клети чифути,
Кѫде го мѫчѣтъ Ристоса;
Судна му мѫка даваетъ;
На кѫрсти ми го кое'е,
На оганъ ми го горе'е.
Дойдо'е божей ангели,
Да молѣтъ цара Чифутски,
Да пущитъ цара Ристоса.
Тои имъ мольба не сакатъ,
Ни го Ристоса пущаше.
Ми дойде чиста Пречиста
И тая мольба сѣ молитъ;
„Егиди цару Чифутски!
Пущи ми цара Ристоса;
Со него си сѣ наде'амъ
Предъ бога да си излезамъ.“
Тога ѣ Ристосъ зборвеше:
„Егиди чисто Пречисто!
Нежаляй мошне не плачи;
Сама си чиста пречиста,
Сама предъ бога к' излезишъ.“
И дойде свѣти Иліа,
Си скоа кола огнена,
Си прегна коньи четири
Четири коньи крилатни,
Тà си отиде на небо;
Чиста Пречиста со него,
Така излезе предъ бога.
И дойде свѣта неделя,
Тая ми мольба не моли,
Мирна ѭ роса предъ бога;
Си фѫрли кѫрсти по река·
Скочі'а клети чифути,
Кѫрсти да берѣтъ по река;
А тіе клѣтва сторі'е
Ристоса да го не да'ѣтъ.
Кога по кѫрсти пойдо'е,
Тога имъ Ристосъ отлета
Со дванадесетъ ангели,
Свѣта Неделя со него,
Тà си отиде на небо,
Предъ мила майка поборго.

35.

Свѣта Неделя и св. Петка.

(Отъ Костуръ.)

Заспала свѣта Неделя
На свѣта Петка скуто'и;
Свѣта Петка ѭ будеше:
„Стани ми свѣта Неделя,
Сега сѣ соно не спіе.
Рано ми рано станува,
До два празници кажува,
Свѣтни ми цѫркви отворатъ,
Ангелъ отъ небо слегуватъ,
Ристосово лице омиватъ,
Закони по земя кажуватъ,
За да вѣруватъ Рисяни.“
Кога Неделя разсони,
Дробни ми сѫлдзи порони
По свои свѣтни образи;
Свѣта Неделя прикажи:
„Сестро ми свѣта и Петко!
малко ми дремка фатила,
Да чудимъ сонокъ сонвала!
стредъ море дѫрво израстло
Израстло дѫрво високо,
Вѫръ небо дѫрво крепеше,
Да подъ дѫрво-то две листя,
Два листа били широки,

Свата ѐ земя покриватъ.
Тіе не биле два листа,
Туку си били две книги,
Що 'и пеетъ попови,
Да завѣруватъ Рисяни,
Да си държѣтъ празници,
Свѣтаа Петка, Неделя.

36.

Богородичинъ изповѣдъ.

От Струга.

Онаа стърна лепа рудина,
Во рудина ю великъ манастиръ,
Во манастира свѣти Никола,
И свѣта Петка, свѣта Неделя;
Свѣта Неделя свещи ми сучитъ,
А свѣта Петка църква ми метитъ,
Свѣти Никола книга ми пеитъ,
Книга ми пеитъ, сълдзи ми ронитъ.
И му долета Богородица,
Богородица съ бога на ръце,
И му долета на десно рамо;
И ми говори Богоро'ица:
„Егиди брате, свѣти Никола!
Що книга пеишъ и сълдзи ронишъ?
Ясъ сумъ си дошла да ме причестишъ. —
„Егиди сестро Богоро'ице!
Исповедви сѣ, и причестви сѣ,
Да не гре'о'и нещо ми имашъ."
Тога говори Богородица:
„Егиди брате, свѣти Никола!
Ясъ да ти кажа що грѣфъ си има;
Кога си вървѣфъ низъ Димна гора,
Низъ Димна гора пуста планина,
'Се що ме виде, 'се простумъ стана,
'Се простумъ стана и пътъ ми стори;
До три-не древя не ми стана'е,
Не ми стана'е, ни пътъ сторі'е.
Тога 'и я люто прокълнафъ: —
Тонка ясика тонка да бидитъ,
Тонка да бидитъ, сенка да неиатъ.

*

Тонка-на евла тонка да бидитъ, *)
Ни цутъ да цутитъ, ни родъ да родитъ.
Зелени бжршленъ, зеленъ да бидитъ,
Зеленъ да бидитъ зиме и лете,
Цутъ да ми цутитъ, родъ да ми родитъ
Родъ да ми родитъ цжрни жгленя."
Сѣ исповѣдва и сѣ причести.

37.

Христосови карстови.

От Струга.

Попаднале до три темни мжгли
Попаднале во Стамбола града,
Ми стояле токму три години;
Нито сжнце ми ю утреало,
Нито ветеръ ми ю повеало,
Нито роса ми ю заросило;
Сѣ сторило голема скжпіа.
Никако ми жена не постигна,
Никако сѣ овца не обягни,
Та ни нивю че'инца роді'е,
Ми сѣ стори голема гладіа;
Стари люгю пепелъ ми мака'е,
И млади-те трева ми пасе'е,
Луди деца песокъ ми зобе'е!
Сѣ зачуди цара Костадина,
Що ке будитъ за чудо големо!
Малу му ю цару притекнало;
Що му велитъ кралю Мурат-бегу:
„А егиди кралю Муратъ-бегу!
Да ми пойдишъ край река Ситница,
Тамо иматъ Чифутка вдоица,
Тая иматъ едно мжшко дете.

---

*) Виесто тои стихъ други кладвѣтъ:
Крива-на бжрба крива да бидитъ.

„Айти тебѣ чифутке вдоице!
Да ми кажишъ дека ми сѐ кърсти,
Дека ми сѐ кърсти Ристосо'и.
Ак' не кажишъ чифутке вдо'ице,
Ке ти земамъ твое мѫшко дете,
Ке го печа мегю два огне'и." —
Сѣ отго'ри чифутка вдо'ица:
„Так' ми бога кралю мурат-бего,
Сумъ главена измекярка овде,
Да го вадамъ големо бунище.
Ноще раститъ трѣва смърделика,
Ноще раститъ на утро ѣ кинамъ;
Дение ноще овдека си седамъ."
Му каза'е Цару Костадуну;
Цар-отъ пущи до триста момчина.
Що да видѣтъ за чудо големо!
Не ми било трѣва смърделика,
Туку било босильокъ Ристосовъ!
И станале до триста момчина,
Отвориле големо бунище,
Що ми бѣше мошне малечко'о,
Триста сѫжни бѣше во глобина,
Сто й педесетъ бѣше во ширина.
'И найдо'е кърсти Ристосо'и.
Колку бѣ'а кърсти мелечка'и,
Царски порти не 'и созема'е,
Прек' бедени кърсти префарли'е;
'И кладо'е во царско-то азно.
Тога сѫнце ми ie угреало,
Тога ветаръ ми ie повеало,
Ситна роса ми ie заросило,
Мѫшки деца̀ жени постигнале,
Руди овци ми' сѣ обягниле,
И сѣ стори голема ефтиня,
И нивие-то ченица роді'е,
'Се берикетъ ми сѣ исполнило. —
Кои чуло све весело било.

38.

Свети Георги.

Богъ да біетъ краля отъ Трояна!
Ми пособралъ Троянци христяни;
„Елъ чуете Троянци граждани!
Расипите бога единего,
Напишите бога стребренова.“
Написале бога стребренова.
Що ми текле у Трояна града
Тріесетъ и три точки студна вода;
Тамо фати да ми протечвитъ
Бѣло стребро, и свитло-но злато;
То'а за бога молі'а, то'а ми найдо'а.
Нимъ 'и прати краль Троянски,
Ми 'и прати подъ Трояна града,
Подъ езеро, кей глобокъ бунаръ.
Тамо иматъ тая вода студна;
Тамо иматъ зміа халовита;
На денъ му ѥ по еденъ таинъ;
Тамо одатъ Троянски христяни,
До откупатъ вода-та со стребро,
Со стребро, со жежено злато.
Богъ да біетъ краля отъ Трояна!
Промени негвоа мила керка
Негвоа керка наймала Маріа;
И наполни джепѥ и пазу'и
Со стребро и злато жежено;
Во ржце ѣ даде стребренъ ибрикъ:
„Айти керко мала Маріо!
Ти пойди ми край бунара,
Налеи ми она студна вода,
Да откупишъ ти вода со стребро.“
А що бѣше девойка Маріа!
Сѣ прекжрсти, богу сѣ помоли:
„Дейди боже, менѣ поможи ми!“
И киниса по бѣли друмови,
И си стрете незнаеца деля,
Деліа со коня доріа.

„Поможи богъ Троянко девойко!
Ако богъ да, каи ке ми 'одишъ?“ —
„Я ке ходамъ подъ Трояна града,
Да налеамъ она студна вода.“
Овговоре незнаенъ деліа:
„О! девойко хубава Маріе!
Тамо иматъ зміа халовита,
Ке загинишъ млада и зелена!
Я не сумъ незнаена деліа,
Туку сумъ си свѣти Георгіа.
Я ке легнамъ на твои скутови,
Малу перче да ми пріобидишъ;
Я сумъ вреденъ тебе да откинамъ.“
Па си слезе отд конь-о на земи,
Легна на нейдзини скутови.
Богъ да біетъ зміа халовита!
Сѣ даде отъ глобоко езеро
Сама себѣ гласови даде:
„Хейди боже, хейди мили боже!
На денъ имахъ само єден таинъ,
А денеска имамъ три таини!“
И що бѣше хубава девойка!
Іѫ догледа зміа халовита,
На девойка тешко жаль и́ падна,
Отъ жалости тая не ми скорна,
Не скорна свѣтаго Георгіа,
И порона солдзи по образи;
Паднаха солдзи на образ-о неговъ,
Отъ жалости солдзи г' изгорѣха.
И си стана свѣти Георгіа,
Изговоре па Троянска девойка:
„О! девойко, хубава Маріо!
Що ми ронишъ тіе дробни солдзи·
Изговоре Троянка девойка:
„Брату мои свѣти Георгіа!
Опули сѣ по бѣли друмови,
Що ми идетъ хала халетина,
Що говоритъ зміа халовита —
„На денъ имахъ я по єденъ таинъ,
А денеска имамъ три таина.“

Сѣ опули свѣти Георгіа,
Ѭ доглeда зміа халовита.
Алъ му велитъ Троянка девойка,
„Сега ніе, брате, загинахме!“
А що бѣше свѣти Георгіа!
Сѣ уплаши свѣти Георгіа,
Па си слезе самъ єденъ господъ:
„Алъ ме чуешъ свѣти Георгіа!
Вели самъ едини господъ,
А извади стрела отъ пояса,
Фарли на зміа халовита;
Може и ясъ на помошъ да дойдамъ.“
И що бѣше свѣти Георгіа,
Па истжргна стрела отъ пояса,
И фжрли на зміа халовита,
Ѭ погоди мегю цжрни очи,
И си кутна зміа халовита,
И си явна коня доріега,
Па велитъ на Троянка девойка:
„Оди предъ мене, предъ коня.“
Съ себе зеде зміа халовита,
Па ѭ вжрза съ дробнаго синджира,
И велитъ свѣти Георги на коня:
„Али чуешъ, конье доріе,
Си фатихме зміа халовита,
Влечи, конье, сега да сѣ влечи.“
И киниса по бѣли друмо'и.
Кога дойде у Трояна града,
Кога гледатъ Троянци христяни,
Ги прифати треска тригодишна.
„Ейди боже сполай ми ти тебѣ!
Отъ кога сѣ Троянъ заградило,
Ваква хала не бѣше ни дошла!“
Па си ходитъ свѣти Георгіа,
Па си ходитъ по Трояна града,
Па си слезе отъ коня на земи,
И си пракя девойка Маріа;
„О! девойкo хубаво Маріо!
Ти да пойдишъ у ваши дворю
Хаберъ ти стори на твои татко.“

Си отиде на свои дворови,
Па говори она на татка си!
„Аль ме чуешъ мои стари татко!
Дойде еденъ незнаенъ деліа,
И те викатъ тои каи него.“
Па киниса тои краль Латинъ,
Па отиде кай свѣти Георгіа:
„Добре дойде незнаенъ деліа!“ —
„Добре найдохъ крале Латините!“ —
Ако сакашъ я да ми ти да'амъ
Да ти да'амъ моя мила керка!“
Изговори свѣти Георгіа
На онега краля Латинего:
„Кюти Латинъ уста да ти капнитъ,
Не зборувай ти такви речови!
Я не сумъ ти некои деліа,
Туку я сумъ еденъ ангелъ божи,
Ангелъ божи свѣти Георгіа.
Али гледашъ хала халетина!
Да соберишъ Троянци Христяни,
Да разсипишъ бога стребренаго,
Да напишишъ бога единаго,
Оти гледашъ страшна Халетина.
Ако пущамъ зміа Халетина,
Три пѫти град-о ке преопачитъ,
Жива душа отъ васъ не оставатъ.“ —
Изговоре тои краль Латинъ:
„Прости мене свѣти Георгіа!“
Сѣ собраха Христяни Троянци,
Расипаха бога стребренаго,
Напра'иха бога единега.
И що текле тріѐсетъ и три чешми
Чисто стребро и жежено злато,
Пресекнаха и ми протекоха
Протекоха тая студна вода.
Отъ тогай песна останала.

⸻

39.

От Панагюрище.

Израсло ми ѥ джрво зелено
джрво зелено дур' позлатено,
рожба родило до три яболки
До три яболлки дур' позлатени.
Подъ него седи свѣта Марія,
Тà си шіеше на попове-те
На попове-те петрахили-те,
На владици-те ржкавици-те.
Отъ долу идатъ до три овчере
До три овчере до три кехаи.
Прэкви-а носи прикованъ кривакъ,
Втори ми носи мѣдни кавали,
Трети ми носи маламенъ прэстенъ.
Той де-то носи прикованъ кривакъ,
Като го фэрли, той не дофэрли;
Де-то носеше медни кавали,
Като ги фэрли, а той прифэрли;
Дето носеше маламенъ прэстенъ,
Като го фэрли, той отбрули
До три яболки 'се позлатени.
Като ги виде свѣта Марія,
Скоро поскоро въ кэщи отиде
И на Димитро тихо говори:
„Олеле варе, бае Димитре!
Какви бѣха тія овчере?“ —
„Той дѣ-то носи прикованъ кривакъ
Тои ми ѥ свѣти Никола;
Той дѣ-то носи мѣдни кавали,
Тои ѥ свѣти Василія;
Той дѣ-то носи златенъ прэстенъ,
Тои ми ѥ свѣти Еванъ.
Скоро те щэтъ у насъ да додатъ;
Да сторимъ вяра и клятва
Джрво зелено дур' позлатено
Да направимъ златни мостове
Златни мостове на черно-то море
И да минемъ въ оная земя

Некржстена и немиросана,
Да ѭ кржстиме, и миросаме.

40.

Светти Иліа и деветъ Ламіи.

От Струга.

Попаднале деветъ кучки лами,
Попаднале на О'рицко поле,
Попаднале во царей кладенци,
Да зобаетъ пребѣла пчеинца.
Тук' сѣ чудитъ старъ свѣти Иліа,
Що да чинитъ, како да загубитъ
Да загубитъ деветъ кучки лами.
И говори старъ свѣти Никола:
„А егиди брате свѣти Иліа!
Ти не можишъ да загубишъ ними
Тукъ да по'ишъ во село Канео, *)
Тамо иматъ сирота вдо'ица,
Ќé **) стигнала лудо мжшко дете,
Мжшко дете по татка посмжрче;
И да зе'ишъ па'уръ со ракіа,
Да си зе'ишъ пребѣла погача,
Да г' однесишъ на сирота вдо'ица;
Да ѣ даи'шъ пауръ со ракіа,
Да ѣ да'ишъ пребѣла погача
Ке сѣ напіетъ и сонъ ке ж фатитъ
Ти да зе'ишъ лудо мжшко дете,
Мжшко дете по татка посмжрче,
Да г' однесишъ царе'и кладенци, ***)

*) Канео ѥ место въ Охридъ близу до езеро-то.

**) Ќè-кжде.

***) Вместо: во цареви кладенци. пропущаванѥ-то одъ предлодзи-те на многу места сѣ повторвитъ, и това не требитъ да сѣ слагатъ неправилностъ; защо кога я препишвехъ песни-ве многу пжти бѣхъ опиталъ, али не требитъ да сѣ прикладатъ предлодзи-те; не ми велеха міе така ги знаиме. Во други из аваня одъ нар.

*

Да сѣ качишъ на Перинъ Планина,
Да потерашъ деветъ кучки Лами,
Да потерашъ царе'и кдаденци.
И отиде старъ свѣти Илія,
И потера деветъ кучки Лами.
'И пречека лудо мжшко-дете,
Съ десна ржка 'и пречека лудо,
'И пречека деветъ кучки Лами
'Си-те осумъ дете 'и загуби,
А девета Ламя побегнала
Побегнала въ цжрква Арангела.
И ми дойде старъ свѣти Иліа,
И говоритъ на дете отъ рулека:
„А егиди дете повойниче,
Али уби деветъ кучки Лами?
Говореше дете повойниче:
„А егиди старъ свѣти Иліа,
Осумъ кучки Ламіи загубифъ,
А девета Ламя ми побегна
Ми побегна цжрква Арангела.“ *)
Самъ сѣ пущи съ дете отъ рулека,
И девета ламя ѩ загуби.
И го зеде дете малечко'о,
Го однесе на сирота вдо'ица.
Си ѭ найде сирота заспана,
Си ѭ тога сирота разбуди
„Стани, стани сирота вдо'ице!
Нацицай си твое мжшко дете,
Оти ти ѥ дете уморено;
Отъ дамна не си го нацицала.“

41.

Свадба отъ св. Димитріа.

От Струга.

Посвжршилъ сѣ свѣти Димитріа.
Бѣла Неда отъ Софіа. (въ. др. отъ Авлана) —

сѣ стретвитъ това пропущаванѥ. такви виражены сетъ одзивъ на найстари-те времина; и въ Омира тіе не редко сѣ стретватъ.

*) Не далеку отъ Струга иматъ цжрква Архангела, расипана отъ рофя.

Дойде ко'а, дойде лепо време,
Да земеетъ бѣла Неда.
Покани свѣти Димитріа
Сите свѣци си покани
Си покани за свато'и
свѣти Иля забора'и.
И отишле во Софіа,
Си зедо'е бѣла Неда.
Лепо ми 'и пречекале;
'Си те свѣци 'и дарвале·
Бѣла риза остра сабя, *)
На сабіа бѣла риза,
Еденъ дарчокъ престанало;
Неда умна и разумна
Си го кладе во пазу'а.
И иделе, що иделе,
Колку дошле до полпѫти,
Що потекла силна река;
Не сѣ газитъ да ѣ газѣтъ,
Ни сѣ летатъ да летаетъ;
И го нашле свѣти Иліа
Ничкумъ лежитъ сѫлдзи ронитъ,
Го скориватъ свѣти Димитріа:
„Стани брате свѣти Иліа,
Оти сумъ те забора'илъ!" —
Ни ми станвитъ, ни съ око сѣ пулитъ;
Тукъ сѣ впущи бѣла Неда:
„Стани брате свѣти Иліа,
И тебѣ сумъ даръ донесла!"
И си сегна во пазу'а,
Си изва'и остра сабя,
Остра сабя, бѣла риза,
Го дару'а свѣти Иліа.
И ми стапа свѣтп Иліа;
Начасъ река ми секнала.
Помина'е сто свато'и
Со не'еста бѣла Неда.

---

*) во друга: Кошулица копринена
Во кошуля овтра сабя.

42.

Рано рани свѣти Герги
Рано рани на Гергьовденъ;
Отседла си добра коня
Да обиде въ ретъ овчере.
Ягнета ся изѣгниле,
Говѣда са истелиле;
'Сяка крава теле води.
Па отиде въ ливади-те;
Ливади-те трева немать,
Зимници-те измжрзнале,
Летници-те излипсале;
Тои са назатъ повжрна.
Майка Герги отговаря:
„Леле варе, синко Герги,
Веселъ отиде, скжрбенъ доде!“
Герги майцѣ отговаря:
„Леле мале, стара мале!
Обидохъ си ливади-те,
Ливади-те трева немать.“
Майка Герги отговаря:
„Не грижи са, синко Герги,
Да нароси ситна роса
Да навали гергьовски джждъ,
Па си иди на Спасов-денъ,
Та́ обиди въ ретъ сжнжри.“
„Послушалъ свѣти Герги,
Та́ удари ситна роса.
Кога било на Спасов-денъ,
Той воседна добра коня,
Отиде на ливади-те,
Зимпици-ти исклaсили,
Летници-те вретенили (?),
Ливади-те конъ не гази.
Зарадва са свѣти Герги
Изъ друмъ вржви песенъ пее.
Що го зачу, 'се послуша,
Едно држво трепетлика
Не сж запря, не послуша.
И прокле го свѣти Герги.
„Да би далъ богъ трепетлика,
'Се ти да триперишъ!“

43.

Велигденска.

От Прилепъ.

Прошетала свѣта Неделя,
Стрекя иж стрети свѣти Иліа:
„Егиди сестро свѣта Недельо!
Каи си одела, каи си шетала?
Ели си въ поле трандафиль брала?
Ели си въ гори гороцвѣть брала?“ —
Му говореше свѣта Неделя:
„Ейгиди брате, свѣти Иліа!
Влани сумъ въ поле трандафиль брала,
Влани сумъ въ гори гороцвѣтъ брала;
Туко сумъ била чудо да гледамъ.

Сѣ запалиле до два-на джба
До два-на джба и вита ела,
Туку ми горѣтъ, туку ми тлеѣтъ.“
Нейдзѣ говоритъ свѣти Иліа:
„Ейгиди сестро, свѣта Недельо!
Тіе не ми сѐ до два-на джба,
До два-на джба, и вита ела;
Тукъ тіе ми сѐ два побратима,
Два побратима, и посестрима.
Не ми джржале свѣти Јо'ана;
За то'а горатъ, за то'а тлеатъ.“

44.

Свѣти Петаръ и майка му.

От Струга.

Кинисалъ ми свѣти Петаръ,
Да ми 'о'итъ во рай-боже
Во рай боже на причесна,
И по него грешна майка,
Му сѣ молитъ да ѣ зе'итъ. —
„Чекай, чекай сине Петре,
Синче Петре и ясъ к' идамъ
Во рай боже на причесна.“ —
И ѣ рече свѣти Петаръ:
„Бегай, бегай грешна майко,
Оти си́ ми многу грешна;
Ти не можишъ да ми идешъ
Во рай-боже на причесна;
Райски порти затворени,
Пеколски-те отворени.
Кога бѣше, майко, млада,
Ти ми бѣше карчмарица;
Ти иде'е сиромаси,
Да ти піетъ на ме'ана,
Ти веле'е,“ жити душа.
Жити душа карчмарице!
Ал' ни да'ашъ токму ока,
Токму ока чисто вино?“
Ти велеше „жими бога,
Жими бога, богъ ми душа,
Ясъ си да'амъ токму ока.“
Не да'аше токму ока,
Не да'аше чисто вино
Тук' со вода го мешаше.
И да'аше со две оки;
Ко т' иде'е ябанджіи
Сиромаси карванджіи,
Що си ока незнае'е,
Имъ да'аше триста драма,
И вино-то пакъ со вода.
Код' иде'е баздригяни,
Имъ да'аше тамамъ ока,
Тамамъ ока чисто вино.
За то'а си майко грешна;
Ти одеше чесна кума,
Да кжрща'ашъ луди деца,
На деца имъ нищо не да'аше,
Тà ни риза, ни кошуля,
Како куми що даваетъ,

Луди деца 'и променвѣтъ.
И то'а си многу грешна;
И пакъ друго, майко, имашъ,
Ти имаше многу стока,
На сиромафъ не да'аше,
Сиромаго не вѣрвеше.
Елюмъ еденъ сиромашецъ
Мошне многу ти додева,
Що му даде поло'ина,
Поло'ина конопно поясмо,
И начасъ сѣ пишманъ стори: —
„Що би ова я що сторифъ,
Сѫта стока ѭ издадофъ
По питачи, сиромаси!“
И друго си мяйко грешна;
Брашно назаемъ земаше,
Кога назотъ го вращаше,
Полу брашно, полу пепелъ,
Така назотъ го вращаше.
Кога сольца ми земаше,
Полу песокъ ѭ мешаше.
И друго си майко грешна;
Кога пиперъ да земаше,
Чисто пиперъ не вращаше,
Герамиди к' искѫршеше,
Пиперъ ке го измешаше.
Пакъ за тебе, майко, нематъ
Да ми 'о'ишъ во рай-боже.“
Мила майка му сѣ молитъ:
„Сине Петре проща'ай ме
Проща'ай ме, измоли ме!“ —
Свѣти Петаръ сѣ помоли;
Колку пойде край порти-те
Край порти-те на причесна
Райски порти с' затворі'е,
Пеколски-те с' отвориле.
Петре'а-та грешна майка
Си отиде въ пеколски-те.
Пакъ сѣ молитъ свѣти Петаръ,
Да откупитъ грешна майка.
Ми сѣ згоди поясмо-то,
Поясмо-то отъ коноп-та;
Ѣ го пущи на мила майка,
Мила майка во пекол-отъ,
Да ѣ майка куртулисатъ.
Поясмо-то не фтасало,
Си пресече русо перче,
Поясмо-то го придало,
Тук' да майка куртулисатъ.
И го пущи на майка си.
Колку майка сѣ фатила,
Да излезитъ отъ пекол-отъ,
Сѣ фаті'е многу души
За Петре'а мила майка,
Отъ пекол-отъ да излегвѣтъ.
Тая пакъ си не дотѫрпи:
„Братете сѣ грешни души!
Мене синъ ми ме изва'атъ;
Я со мене не ве сака.“
Уще реч-та не дорече,
Ми сѣ скина поясмо-то;
На дно въ пеколъ пропаднала;
'Си-те души излего'е.
Тога рече свѣти Петаръ:
„А егиди мила майко!
Како стори да си найдишъ;
Не сакаше рай да видишъ
Рай да видишъ, рай да найдишъ,
Во пекол-отъ фодулщина.“

45.

Еднавка отъ Прилепъ.

Ми киниса свѣти Петарѣ,
Ке ми одитъ у рай-боже,
По него ѭ грешна майка,
Грешна майка, грешна душа. —
„Сине мои, свѣти Петаръ!
Постой, сине, почекай ме,
У рай идамъ, рай да видамъ!“
Сѣ поврати свѣти Петаръ:
„Ай отъ тува грешна майко!
Не ѭ леко за рай-боже,
Райски порти затворени,
Пеколски-те отворени.
Дали знаишъ паметувашъ,
Кога бѣхме у бѣлъ света,
Ти си бѣше богатница
Богатница, имовита;
Стока имаше преку глава,
Силенъ гяволъ те силеше,
Ти за бога не даваше.
Ти дойдо'а два просяка
Ти дойдо'а во кукя-та,
Ти свире'а отъ пладнина
Ти пита'а до квечера;
Сѫрце майко не те жежна,
Нещо милостъ да имъ сторишъ;
Тà изваде корка лѣбецъ,
Що стоила три недели;
И изваде ленъ поясмо
Имъ подаде за господа;
Ти пакъ назадъ сѣ поврати,
На то'а пишманъ сѣ стори:
„Дейди боже, златенъ боже!
Си ѭ дадофъ 'сета стока,
Да ѭ ядатъ нѣмачници
Нѣмачници, Нѣмтурици!
Мой-те деца що ке ядатъ?“ —
Дейди майко, грешна душо!
Неми бѣ'а тѭ просяци,
Туку бѣ'а два ангела;
Еденъ бѣше свѣт' Иліа,
А други-о свѣти Никола.
Уще малце ке те судамъ:
Ти си бѣше кѫрстеница,
Кѫрщаваше мали деца,
Не одеше за кѫрщенѭ,
Тукъ одеше за яденѭ,
За яденѭ, за пиенѭ;
Нищо, Майко, не подаде
Ни кошульче, ни платенце,
Ни платенце, ни чораби,
Ни чораби, ни капица;
Голи, боси те чекаетъ
Те чекаетъ предъ господа.
На господа как' кѐ одговоришъ!
Уще, майче, ке те судамъ,
Ти си бѣше карчмарица,
Продаваше руйно вино;
Ти до'иха пѫтници,
Пѫтници сиромаси,
Те пращаха пѫтници:
„Хаи давашъ, хаи зимашъ?“ —
Ти, майче, сѣ колнеше:
„Богъ ми душа, врагъ ми душа!
Токмо давамъ, токмо земамъ.“ —
Имъ наполни триста драма,
Триста драма бистра вода,
А сто драма чисто вино!
О ти майко, грешна душо!
Токмо зеде, кусо даде. —
Уще майко ке те судамъ:
Силенъ гяволъ те силеше
Заемъ брашно ти земаше
Отъ сиромаси комшіи,
Чисто брашно ти земаше,

Кога назадъ го вракяше,
Полу пепелъ го мешаше.“ —
Па дойдоха на рай-боже;
Напредъ оди свѣти Петаръ;
Вчас-о дойде грешна душа;
Па дойдоха на влакненъ мостъ,
Си поминалъ свѣти Петеръ;
Току дойде грешна майка,
Вчас-о дойде стреде моста;
Ми сѣ скина стреде моста,
Ми пронадна на дно пеколъ.
Свѣти Петаръ пѫрви ангелъ,
Му сѣ моли на господа,
Му сѣ моли три години,
Три години и три дни:
„Ейди боже, златенъ боже!
Прости ми ѭ моя майка,
Моя майка грешна душа!“ —
„Ай отъ тува свѣти Петеръ!
Не сѣ прощатъ твоя майка,
Твоя майка многу грешна.“ —
Не ѭ прости на три години
Тук’ ѭ прости на три-те дни.
Ходи отъ тука свѣти Петеръ!
Просто тебѣ твоя майка;
Да си пойдишъ по край море,
Да усучишъ танка вѫрфца,
Да ѭ пущишъ у пекол-отъ,
Да сѣ фати твоя майка
Твоя майка грешна душа.
Тамо иматъ други грешни,
Грешни седумдесетъ души,
Да сѣ дѫржатъ отъ нейдзини поли
Нейдзини поли и рѫкави,
Да излезѣтъ на бѣли светъ.“ —
Ми отиде свѣти Петеръ,
Ми отиде по край море.
Му сѣ фати за десна пола,
Му сѣ фати ленъ поясмо,
Го усука тѫнка вѫрфца,
Па го пущи у пекол-отъ.
Вѫрфца-та не достигнала;
Свѣти Петеръ си имаше,
Си имаше русо перче,
Па наддаде тѫнка вѫрфца.
Гласъ си даде свѣти Петеръ:
„О ти майко, грешна душо!
Те измолихъ отъ господа.
Ел’ чуете седумдесетъ души!
Дѫржете сѣ за поли-те
За поли-те, за рѫкави!“ —
А що бѣше завидлива,
Ток’ що виде бѣли свѣта:
„Ай отъ тува свински керки
Свински керки, песьи керки!
Я сумъ дойла свѣти Петра,
Я сумъ лулала свѣти Петра,
Віе не сте го доиле,
Ни па сте го лулале!“ —
Тогай господъ пакъ си дочу.
Стреде вѫрфца ми сѣ скина,
На дно пеколъ ми пропадна.
„Ейди майко, грешна душо,
Дно-то въ пеколъ си кердоса!“

46.

Свѣти Петаръ, и майка му.

Свѣти Петаръ въ рай ке пойде
Въ рай ке пойде рай да види
Грѣшна майкя на следъ него,
Текомъ тече, слѫзи рони
Слѫзи рони викомъ вика:
„Стой, почякай, свети Петре,

Съ тебе мама въ рай да иде.
Въ рай да иде, рай да види,
Христу богу да достои.“
Обржна ся свѣти Петаръ
Тà погледна низъ негово
Низъ негово десно рамо
Слѫзи рони низъ хубаво
Низъ хубаво светло лице;
Отговаря свѣти Петаръ:
„Леле варе, грешна мале.
Не си згодна въ рай да идешъ
Въ рай да идешъ, рай да видишъ,
Христу богу да достоишъ.
Кога бѣхме, мила мамо,
На бѣло, мамо, видело,
Нiе бѣхми чорбаджiи
Чорбаджiи механджiи,
Додеха си двà божеци,
Засвириха, запееха,
И ся, мамо’ помолиха
За Христово свѣтло име;
Но ти, мамо, не ги дари,
Не ги дари божя дарба.
На *) имъ даде, мила мамо,
Една кора питенъ лебецъ,
Де седеше отъ целъ месецъ.
С’ излезоха два божеци,
Ти ся, мамо, попишмани
Попишмани и прокле ги, —
„Богъ д’ убiе два божеци
Че ми кѫщà осиромашихте,
Тà ви дадохъ кора лебецъ,
Де кокошки да нахрана.“
Зарадъ това, мила мале,
Не си згодна въ рай да идешъ,
Христу богу да достоишъ,
Че ти не сѝ отделила
За своя-та душица,
Ни па нещо си подала
За Христово светло име.“ —
„Помоли ся грешна майкя
Помоли ся свѣти Петру:
„Я ми прости, свѣти Петре,
Прости ми, и прiими мя
Съ тебе въ рай божи да ида,
Христу богу да достоя!“
Прiе си ѐ свѣти Петаръ
Заведе ѐ во рай божи.
Три дни ся е богу молилъ
Зарадъ грешна-та му майкя,
Да (ѭ) извади изъ мѫка-та.
Па си скубе отъ коса-та
Отъ коса-та едно влакно
Наставя го сосъ листо-то
Хванѫха сѫ грешни души
Че си имъ е натежало
Да си седатъ, да си горатъ.
Отговаря грешна майкя:
„Отвѫдете ся грешни души,
Не сте згодни изъ мѫка-та
Изъ мѫка-та д’ излезете,
Не сте дале вiе листо
Вiе листо като мене,
Вечна мѫка д’ излезете.“
Щомъ изрекла тая дума,
Влакно-то ся прекѫснало,
Тà паднѫла грешна майкя,
Вовъ дѫно-то на мѫка-та.

47.

Дечански Манастирь.

Фала богу за чудо голѣмо!
À що ке сѐ чудо нагледаме!

---

*) На — но.

Що ми бѣ'а во една земя
Въ една земя до два господара.
Кой да бѣ'а тіе два господара?
Еденъ бѣше кральски царъ Степанъ
Други бѣше кралъски царъ Душанъ,
Изговоре кральски царъ Степанъ
На онего сърбски краль Душанъ:
„Айде міе да сѣ разделиме!
Просту тебѣ поле емъ чивлидзи
Просту тебѣ рамна шумадіа,
Просту тебѣ Босна Сарајово,
Просту тебѣ сърбска на'на,
Просту тебѣ коньи, емъ соколи,
Просту тебѣ жрти, емъ зжгжри,
За да одишъ по лова по гора;
Да ми простишъ два сажна место,
Мегю Юпекъ, мегю Гяковица"
И му прости два сажна место.
Сакалъ краль-отъ манастиръ да градитъ.
Ималъ краль-отъ до три кули азно;
Темель ке туритъ само отъ стребро,
А покро-отъ отъ жежено злато.
Па го дочу сестра му Елена,
Ми говоре сестра му Елена
На онего краля царъ Степана:
„Я сумъ чула манастиръ ке градишъ,
Темель ке туришъ само отъ стребро,
А покро-отъ отъ жежено злато;
Слушай, брате, твоя мила сестра,
Тая тебе ука да научитъ.
Атаръ тебѣ да не ти останитъ;
Ти си ималъ до три кули азна;
По отдамна книги покажуѣтъ
Сега бжргу Турци ке налазѣтъ,
Ни темаля Турци ке остаѣтъ,
На Рисяни законъ ке растуратъ.
Ако сакашъ манастиръ да градишъ,
Какъ некога що градилъ Симеонъ?
Да ми 'одишъ преку слано море,
Да ми пойдишъ Венетичка земя,

Тамо иматъ камня мерджанліа,
Отъ стребро-то три аспри поскѫпо,
Да го носишъ. тешко не сѣ носитъ;
Да го кършишъ, твърдо не сѣ кършитъ."
Бладзе братѣ *), сестра що послуша!
Бладзе сестрѣ, що брата поучи!
Го откупи каменъ мерджанліа,
Удри темелъ сугради манастиръ.
Сѣ посвѣти сърбски свѣти Степанъ
Сѣ посвѣти и свѣта Елена.
Денъ денеска манастиръ ми стоитъ,
Кои греитъ како врукьо сѫнце
Отъ още ѥ лепо наградено,
Отъ още ѥ 'убаво написано.
Отъ кога 'одатъ рисяни на законъ,
Отъ кога 'одатъ на Петровденъ,
До денеска сѣ пеитъ, и сѣ прикажуетъ.

48.

Царъ Муратъ и старъ Игуменъ.

Книга пишитъ цара Муратъ бега;
Ели пишитъ кому ке ѭ пратитъ?
Ке ѭ пратитъ дур' во свѣта Гора,
На онаа стара игумена,
На оніе млади калугери;
Що имъ сакатъ до четири добра:
Първо добро чесно вангеліе,
Второ добро свѣтего потира,
Трекьо добро нивна чесна кърста,
А четворто чесна петра'ила,
Тукъ сѣ чудитъ стара игумена,

---

*) Братѣ дат. падежъ. това страно окончаніе на ѣ произлегвитъ отъ това, че брата въ место братъ сѣ употребвитъ во многу места како именителни, и заради това сѣ придаватъ окончаніе на дат. пад, како на жен. родъ. напр. сестра, сестрѣ. Така сѣ стретвитъ им. пад. онаа стара игумена, цара, Марка и друуги; дат. пад. Маркоѣ, Маркѣ.

Що ке бидитъ ово чудно чудо!
Книга пеитъ градумъ сѫлдзи ронитъ.
Го гледаетъ млади калугери,
И му велѣтъ млади калугери:
„А егиди стара игумена!
Що ѥ тая мошне лоша книга,“
Що ѣ пеишъ, мошне сѫлдзи ронишъ.“
И му рече стара игумена:
А егиди млади калугери,
Да ви кажамъ що ке ми чините!“
Тога велѣтъ млади калугери:
„Не можиме нищо да сториме,
Туку господъ дерманъ да ни споритъ,
Туку кажи колку да знаиме
Да знаиме бога да молиме.“
И имъ каза стара Игумена,
Що допущилъ цара Мурат-бега
Що ни сакатъ до четири добра: —
Пѫрво добро чесно вангеліе,
Второ добро светего потира,
Трекьо добро наша чесна кѫрста,
А четворто чесна петра'ила.
Му реко'е млади калугери:
„То'а гайле ти да го не беришъ,
Туку назодъ книга да му вратишъ;
Не ти да'амъ до четири добра,
Що ке можишъ ела да ми сторишъ.
Да станиме сите калугери,
Денѥ ноще бога да молиме,
Да пеиме свѣта литургіа,
Господъ него ке го пострамотитъ.“
Како що го тіе научі'е
И егуменъ книга ми написа,
Оти нищо цару не му да'атъ,
Що ке можитъ нека дойтъ да чинитъ.
Сѣ разлюти цара Мурат-бега,
И си зеде малу многу аскеръ,
И киниса по море да идетъ.
Калугери како що реко'е
Денѥ ноще бога си молеетъ.

Царъ ми пойде среде цжрно море,
Ми замжрзна она цжрно море.
Сѣ зачуди цар-отъ що да чинитъ.
Тога велитъ цара Мурат-бега;
„Леле боже, леле мили боже!
Поможи ми царъ свѣти Никола!
Я су чуло ти ми го поельвишъ
Го поельвишъ ова цжрно море,
Ти сѣ молямъ сега да ми дойдишъ
Да ми дойдишъ море да отмжрзнишъ;
Да си пойдамъ я во свѣта гора,
Нищо завалъ тамо да не сторамъ,
На игуменъ пещешъ ке му даамъ!“
И му дойде старъ свѣти Никола,
Въ ржка джржитъ стребрена патерица,
Го прекжрсти она цжрно море,
Го прекжрсти море го отмжрзна.
Царъ ми пойде дури Свѣта Гора.
Го видо'е млади калугери,
Го видо'е уще отъ далеку,
Му реко'е стару игумену:
„Бегай сега, старе игумене,
Да бегаме во гора зелена;
Оти господъ мольда не ни дексалъ,
Оти душманъ дойде, сѣ приблиза,
Оти душманъ живи ке нѐ колитъ,
Ке нѐ колитъ, живи ке нѐ печитъ.“
Побегна'е во гора зелена.
Царъ излезе на край цжрно море,
И имъ пущи три млади елчiи,
Да викаетъ млади калуѓери,
Да викаетъ стара игумена,
Да си зе'ѣтъ голема пещежа,
Оти цар-отъ нищо не имъ чинитъ.
Со мжка одвай 'и довика'е;
Що имъ даде голема пещежа,
Що имъ даде три то'ари азно
Три то'ари свѣтему Николу.
Го джржеще стара игумена,
Два дни, три дни на гости да седитъ,

От геміа цар ми не излезе,
Тук сѣ врати, назад си отиде.

49.

Свѣти Петаръ.

От Софія.

Свѣти Петаръ въ рай походи
Въ рай походи, тамъ да бѫде
Тамъ да бѫде, доръ пребѫде.
По него е стара майка,
Тикомъ тиче, гласомъ хока.
Свѣтъ сѣ Петаръ изобрѫща:
„Назадъ, назадъ, стара мале,
Ти не можешъ у рай д' идешъ,
Твоя душа грѣховита.
Че си била механечійка.
Ексикъ вино продавала
И водица придавала.“
Па свѣтъ Петаръ рай походи
Въ рай походи, тамъ да бѫде
Тамъ да бѫде, доръ пребѫде.
По него е прѫвньо либе,
Тикомъ тиче, гласомъ хока:
„Стой', почекай пѫрвньо либе,
И я съ тебе у рай д' идемъ!“
Свѣтъ сѣ Петаръ изобрѫща:
„Назадъ, назадъ прѫвньо либе,
Ти не можешъ у рай д' идешъ,
Твоя душа грѣховита,
Че си чуждо работила,
Ексикъ ока доходила,
Твое не си́ придавала.“

50.

Решпелъ Георгіа.

Кинисалъ ми Решпелъ Георгіа,
Що ми наполнилъ до три геміи,
Пѫрва со восокъ, втора со темянъ,
Втора со темянъ, трекя со масло;
И ми кинисалъ по цѫрно море.
Кяръ да ми кяритъ на свѣта Гора.
Одилъ що одилъ до среде море,
Той денъ ми бѣше свѣти Никола.
Ми помѫрзна'е до три геміи
Во среде лето, во цѫрвеника.
Бога помоли Решпелъ Георгіа:
„Егиди свѣтенъ свѣти Никола!
Отпущи ми 'и до три гетіи,

Ясъ да си пойдамъ во свѣта Гора,
Да 'и аризамъ на свѣта Гора!"
Ми отмжрзнало цжрно-но море;
И си 'и тжргналъ до три гемiи,
Решпелъ Георгя кяръ не ми кярилъ,
Тулъ м' 'и аризалъ на свѣта Гора.

49.

Сиракъ Јованъ.

Постигнала сирота вдо'ица
Постигнала едно мжшко дете;
Дете иматъ голема нишана;
На рамена крилья позлатени.
Си го кладе во злата леляйка,
И го зави во кумашъ пелена,
И го пови со сжрма повоя,
Си го леля и пѣсма му пеитъ:
„Нани ми, нани сираче Јо'ане!
Да ми растишъ, и да ми порастишъ,
Да ми одишъ во Будина града,
Да ми сечишъ кралю негоӑ глава,
Да ми бидишъ краля надъ крале'и!"
Богъ 'и убилъ комши аседжiи,
Що пойдо'а во Будима града,
Му каза'а на краля отъ Будима.
Богъ го убилъ краля отъ Будима!
Що ми пущилъ до три елчiи,
Ми пойдо'а во село Ладогеръ.
'И догледа сирота вдо'ица;
„Айви вiе до три елчiи!
Аль сте дошле за вино, за ракiя;
Защо менѣ ми сѣ постигнало,
Постигнало едно мжшко дете." —
„Айти тебѣ сирота вдо'ице!
Не сакаме ни вино, ни ракя,
Тукъ нè пущилъ краля отъ Будима,
Да ни да'ишъ твое мжшко дете."
Г' однесо'а при краля отъ Будима,

И му виде криля на рамена,
А на ржка писмо написано,
Песмо пеитъ, от' ке бидитъ краля,
От' ке бидитъ краля во Будима.
Богъ го убилъ краля отъ Будима!
Що го фжрли во темна зжндана.
На рамена тà що му дойдо'е,
Свѣта Петка на лево рамено,
А на десно-то свѣта Неделя;
Лепо дете ми го гледа'е,
И лепо ми го книга уче'е.
Тога краля ми сѣ поболило,
Що ми лежа за три години:
Що ми викна попой и владици,
Да го краля тіе изповедѣтъ.
И имъ велитъ краля отъ Будима:
„Нищо грѣхъ я не сумъ сторило,
Сжде фжрлифъ во темна зжндана
Мало дете, що го постигнала,
Постигнала сирота вдо'ица
Постигнала въ село Владимиро.
Дете иматъ голема нишана,
На рамена криля позлатени,
А на ржка писмо написано;
Писмо пееше краля да бидитъ,
Краль да бидитъ во Будима града.“
Тога му велѣтъ попой и владици:
„Айти тебѣ краля отъ Будима!
Що ѥ овой грѣхъ що си сторилъ,
Да ѥ зе'ишъ дете отъ вдо'ица
Да му незнаитъ гробнина ке́ му ѥ;
Баре да сѣ гробнина му знаитъ.“
Богъ го убилъ краля отъ Будина!
Що ми зборвитъ на Петре зжнданжіа
„Ай собери коски отъ дете-то,
Да 'и отнесиме дома при майка му,
Да му знаитъ него'а гробнина.“
Кога отвори Петре зжнданджіа,
Гле'атъ дете уще кжд' ѥ живо;
Свѣта Неделя на десно рамо,

А свѣта Петка на лево рамо,
Му седе'е и книга го учі'е.
Ми сѣ врати Петре зѫнданджіа:
„Айти тебѣ честиту кралю!
Уще мало дете било живо!“
Самъ си пойде во темна зѫндана,
Истѫргна сабя димишкіа,
Да пресечитъ сираче Јо'ана.
Що му скапна рѫка до рамена.
Тога скочи дете малечко'о:
„Айти тебѣ краля отъ Будина,
Що си касметъ ти големъ ималь
Сабя твоя гла'а да пресечитъ.“
Ми истѫргна сабя димишкіа,
Му ѭ пре'ече кралю добра гла'а.
Си излезе сираче Јо'ане,
И ми седна кралю на столнина.

50.

Малечокъ Јованъ.

От Прилепъ.

Стигнала ѥ Струмица невеста,
Стугнала ѥ едно мѫшко дете;
Го кѫрстиле малечокъ Јо'ана,
Съ нога го люлятъ со уста му пеитъ:
„Нани ми, нани малечокъ Јо'ане!
Два дни те гледафъ, колку две години,
Три дни те гледафъ, колку три години.
Ти ми имашъ голема нишана,
На чело имашъ кѫрстъ позлаченъ,
Ако богъ да' и сугено бидитъ,
Ке му земишъ цару царщина-та!“
Ѭ дочуле клети-не комшіи,
Ѭ наклеветиле дур' при цар-отъ.
Царъ ми прати до два чо'адара,
Да ми земѣтъ то'а мѫшко дете.

*

Два чо'адара порти ми клюкватъ;
И порта-та имъ сѣ отвори.
Си грабна'а она мжшко дете,
Го однесо'а дури при цара.
И царъ имъ велитъ на чо'адари,
„Варлете го въ атой-те да г' изгазѣтъ.“
Ге варлі'е тіе въ ато'и-те,
А това сѣ качи на ато'и!
„Варлете го въ силна вурна д' изгоритъ.“
Го варлі'е тіе въ силна вурна;
Кога сутра го видо'а дете,
Скжрснодзе тоа кжде седитъ,
И ми пеитъ бѣла книга.

51.

От Панагюрище.

Тà чуло ли сж разбрало
Какво сж ѥ чудо сторило!
Да ѥ за нящо, ни за щò;
Владика беда бедило,
Че либи булче емирче.
Изъ черкови го извеле
Въ джемія го вовеле,
Синьо му джубе саблекле,
А зелено му облекле;
Златна корона свалиле,
Шарена чалма завиле,
И ходжа-та си викале
Владикà да кимбиꙗса (?)
За пусто булче емирче.
Де-то си булче стоеше,
Земя сж на две препукна,
И булче въ земя потжна;
Де-то владика стоеше
Сини огньове гореха.
Ка го видяха Турци-те,
Тіе са турски кланеха
И турски са молеха.
И владика-та са турски кланяше,
Кавурски бога молеше:
„Стори ма, боже, стори ма,
Стори ма и направи ма
На какво годе пиленце,
Далеко да си захвжркна
Вовъ Свѣтогорски манастиръ,
Тà прядна слуга да стана!“
Де стоя господъ, тà слуша,
Тà си го стори направи
На сиво пжстро пиленце,
Тà си далеко захвжркна,
На Свѣтогорски манастиръ,
Тà прядна слуга ѥ станалъ.

52.

Патроново Покалугервенье.

„Патроно моме Патроно,
Патроно пиле шарено!
Що ю ова чудо отъ тебе?
Кѫта година кѫрвнина,
Ова годиna два кѫрва!
Що ю ова ситно плетеню?
Що ю ова бѣло носеню?
Що ю ова левенъ оденю?“ —
Ѣ сѣ нажали Патронѣ.
Отъ куки стана Патрона,
Тà си изваде руво-то,
Тà си завали два огна;
Въ едни-отъ варли руво-то,
Во други вѫрли даро'и;
Тà си отиде въ Манастиръ.
Патрона ли имъ викаше:
„Калугерици майчици!
Има ли место за мене,
И цѫрна раса за става?“ —
„Патроно моме Патроно,
Патроно пиле шарено!
Имаме место за тебе,
И цѫрна раса за става;
Имаме млади гячина,
Гячина ке ни премамишъ,
Лице-то да си погрубишъ,
Коса-та да си посмолишъ,
Така ти до'й си въ манастиръ.“
И тогай стана Патрона,
Тà си изгруби лице-то,
Тà си посмоли коса-та.
Кога си лице грубеше,
Жешки каменя падве'а;
Кога си коса смолеше,
Кѫрва'а роса росеше.
Такъ ѭ прим'а въ манастиръ,
Калугерица да бидитъ.

53.

Четири Ангели.

Хвала, боже, за чюдо големо!
'Сполай ти, боже, на дарби-те!
Нейде щ' идемъ чюдо да гледами,
Че са збраха четири святіи
Да разделатъ више на небеси.
Пѫрви беше самъ свѣти Петаръ,
А второ-то самъ свѣти Иліа,
А третьо-то самъ свѣти Никола.
А четверто самъ Иванъ крѫститель.
Дето покрѫсти небо и земле,
И покрѫсти наши царъ небесни,
Че си делатъ отъ рай божи ключи.
Е че иде огняна Марія,
И следъ нея сестра Магдалена,
Че бегатъ отъ земя Паливянска.
Ка ги види самъ свѣти Илія,
Отговаря самъ свѣти Илія:
„Леле варе огняна Маріо,
И следъ тебе сестра Магдалена!
От' бѣгате отъ земя Паливянска.“
Отговаря огняна Марія
На следъ нея сестра Магдалена,

„Е, сполай ти самъ свѣти Илія
Нали питашъ, да ти некріеме;
Богъ д' убіе земя Паливянска,
Тамо ся е вѣра развѣрила,
Не почитатъ ни баща, ни майки,
Нито брата, нито мила сестра;
Бащà иматъ вржла душманина,
Майкà иматъ клета робинчица,
Братà иматъ като измекяра,
Сестрà зиматъ за своя си люба
Е, сполай ти, самъ свѣти Илія!
Не си ходатъ во чесни черкови,
Не ся крждстатъ, не ся богу молатъ,
Не си зиматъ свѣта литургія."
Отговаря самъ свѣти Илія:
„Леле варе, огняна Маріо,
На следъ тебе сестра Магдалено!
Вржнете ся віе сег' на зади,
Тà идете въ земя Паливянска
Азъ ща лесно земя да смира,
Да разделимъ отъ рай божи ключи."
Вржна си ся огняна Марія,
На следъ нея сестра Магдалена,
Тà отишле въ земя Паливянска.
Разделиле все свѣти небесни
Разделиле више на небеси.
Що ся падна на свѣти Петаръ?
Паднало му отъ рай божи чючи,
Да отклича наши мржтви души,
Да отклича и да ги заклича.
Що ся падна на свѣти Илія?
Паднаха му летни-те облаци
И летни-те гржмотявици.
Що ся падна на свѣти Никола?
Падна му ся по море геміи,
По мере-то по джлбоки води;
Кои мине да си ся прекжрсти,
Да ся моли на свѣти Никола,
Тà повече на свѣти Илія.
Що ся падна на Иванъ крждститель?
Падна му ся кумство, побратимство.
Ка си узе самъ свѣти Илія
Мжгли, облаци, гржмотявици,
Ги затвори во черно-то море,
Че не даде во земя Паливянска
Не даде три годинъ джждъ да вали.
Испука ся земя Паливянска
Седемдесе педи на доле,
И юнаци съ коне пропадаха,
Но ся богу още не предаватъ,
Че не ходатъ во чесна черкова.
Той имъ даде седемдесе болки,
Тà лежале три години време;
И страшна ся коса пораснала,
Изъ коса-та зміи пораснале.
Тогава ся на бога предали;
Тà си зеле кои тоягичка,
Тà си зеле кои патеричка,
Тà отваждатъ во чесна-та цжрква,
Си са крждстатъ и богу ся молатъ,
Че си зематъ чесна литургія.
И отговаря свѣти Илія:
„Леле варе, огняна Маріо,
И следъ неа сестра Магдалена!
Видите ли че смирихъ земя
Че смирихъ земя Паливянска?"
Отговаря огняна Марія
На следъ нея сестра Магдалена:
„Е сполай ти самъ свѣти Илія!
Тебе господъ да обича."
И тогава самъ свѣти Илія
Имъ даде ситна лятна роса,
Че си роди земя Палестинска. *)

---

*) Погоре бѣше Паливянска.

54.

Марково исповѣдванѥ.

Поболилъ сѣ Марко Кралевике,
Що си лежалъ токму три години,
От нищо си илячъ не на'ожалъ.
И му рече негва стара майка:
„Айти Марко, айти синко миле!
Не си́ боленъ, синко, отъ господа,
Тукъ си́ боленъ, синко, отъ гре'о'и,
Да ти викна попой, ду'овници,
Лепо да сѣ синко исповедвишъ,
Да си кажишъ твои-те гре'о'и.“
Що ми викна до деветъ попо'и,
И попо'и Марко-му веле'е:
„Кажи, Марко, твои-те гре'о'и!“
Тога велитъ Марко Кралевике:
„А егиди попой, ду'овници!
Я си има големи гре'о'и;
На пра'ина люгѥ сумъ загубилъ,
Многу майки я сумъ си изгорилъ;
Ама еденъ грѣфъ с' имамъ найголемъ.
Кога пойдофъ во Арапсла земя
Сѣ біефме со цжрни Арапи,
Арапи-те бѣа покьотіи,
Міе тіѐ си 'и наделифме.
Богъ ѐ убилъ една стара баба,
Що голема марифетъ имъ каза;
Извадо'е нивни остри сабьи,
И поземи ни 'и нарѣді'е,
Исекве'е отъ коньи китици,
'Семъ юнаци живи нѐ фаті'е,
Нѐ фарлі'е во темна зжндана.
Кой си умре, кого го пущіе;
Я си лежафъ за деветъ години,
Я не знаефъ, ни лето, ни зима.
Царъ имаше една мила керка,

Мила керка Аранска девойка;
Кога беше лете со цвекина,
Ми даваше п' една киска цвеке,
Ми велеше Арапска девойка;
„Нà ти Марко и ти да разберишъ,
От' ѥ сега лето со цвекина!"
Кога беше зима со снего'и,
Ми да'аше грутка снего'ита:
„Нá ти Марко сега да разберишъ,
От' ѥ сега зима со снего'и."
Сѣ почудифъ тога що да чина,
Как' д' излезамъ отъ темна зѫндана.
Ѐ измамифъ Арапска девойка:
„Извади ме Арапске девойке!
Извади ме отъ темна зѫндана,
Ке те земамъ за млада невеста."
Сѣ измами Арапска девойка,
Ме извади отъ темна зѫндана,
Кога беше цар-отъ на ло'енѥ,
На ло'енѥ во гора зелена;
Та си зеде до три добри коньи,
И си зеде три то'ари азно.
Си ѭ качифъ задъ себе на коня;
Побегнафме во Прилепско поле.
Сѣ застоифъ на край бела чешма,
Да пиеме една студна вода.
Сѣ опулифъ въ Арапска девойка,
Кога видофъ пусто лице цѫрно,
Лице цѫрно, пусти зѫби бели,
И ми дойде грозно и не'арно;
Тѫргнафъ сабя ѣ пресекофъ гла'а.
Тіе ми сѐ големи гре'о'и.
Кешке неа да ѐ не загубефъ,
Да донесефъ во моа-ва кукà,
При моя-ва стара мила майка,
Да ѐ дѫржефъ како мила сестра,
Ке ѐ найдефъ другаръ спроти неа,
Да не сторефъ големи гре'о'и.
Я не знаефъ во темна зѫндана,
Ни кога ми сѫнце угрѥваше,

Нито сѫнце, нито месечина,
Ясъ не знаефъ, ни зима, ни лето;
Тая мене дома ме донесе,
А я неа на пѫтъ ѣ загубифъ.
Тіе ми сѐ мои-те гре'о'и."
Си стана'е девет-те попо'и,
Му пеа'е свѣти вангеліа,
Му пеа'е простени молитви,
Го пеа'е три дни и три ноке;
Го фатило Марко сонъ да спіетъ.
Кога отъ сонъ ми сѣ разбудило,
Малу стана колку да си седнитъ;
По малу си Марко оздра'ило.

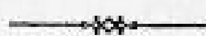

55.

Станковикь Дуко сѣ исповедвитъ.

Боленъ лежитъ Станковике Дуко,
Боленъ лежитъ за деветъ годиии,
Искиналъ ми до деветъ постели,
По постели до деветъ перници.
Сѣ разигра она слапо море,
Силенъ ветаръ отъ четири стѫрни.
Бранъ сѣ дига више до небеси,
Отъ дно морско с' виде до пеколи,
Сѣ разигра она слано море,
Ке потопитъ лишанъ Свѣта Гора,
Манастира лепи Хилиндара.
Изговоре Сава игумене
На оние триста калугери:
„Ель чуете триста калугери!
Ке ви речамъ една нуждна реча,
Соблечите свила и кадифе,
Облечите руво калугерско,
На глави 'те капи камилафки
Подъ мишки-те стакли позлакени,
Не гуши-те златни петрахили,
Облечите златни-те одежди,
Облечите на ваши гѫрбиниѥ,
На рѫце-те златни наракввици,

Та̀ земите книги вангеліи,
Да с' кжрстиме, да богу сѣ молиме,
Бельки нещо господъ ке поможе."
Па сѣ молятъ богу со 'се душа,
А по'ике море сѣ разигра.
Изговоре Сава Игумене
На оніе триста калугери:
„Ель чуете триста калугери!
Ай д' о'име во темна киліа,
Боленъ лежитъ Станковике Дуко
Юшъ него я да го исповедамъ,
Ѝ кѐ умри, ѝ отъ бога ке с' прости."
Напредъ одатъ триста калугери,
И по ними Сава игумена,
Па ми оде у темна киліа.
Изговоре Сава игумена
На онего Станковикя Дука;
„Сине мои Станковике Дуко!
Кажи, сине, що си погрешило?
Боленъ лежишъ за деветъ години,
Си искиналъ до деветъ постели,
По постели до деветъ перници,
Изъ коски-те трева изникнало,
Изъ трева-та люти зміи лазатъ,
Съ очи гледашъ, со ржце не ѳакяшъ!"
Изговоре Станковике Дуко
На онего Сава игумена:
„Ако можи за правда да биде
Све кья кажа мои грехови-те."
„Кажи, сине, що гре'о'и имашъ?„
Изговори Станковике Дуко
На онега Сава игумена:
„Ели можишъ за правда да бидишъ,
Ке си кажамъ мои грехови-те;
Нищо не сумъ богу погрѣшило
Залюбиѳъ три млади свѣти Јо'ана,
Си изгореѳъ три тжрла яганца." —
„Друго що си́ богу погрешило?" —
„Оганъ дадоѳъ на три амбара жито." —
„Друго що си богу погрѣшило?" —

„Па си обрафъ деветъ манастира.“ —
„За манастиръ господъ ке те просте,
И отъ други-те гжби грехо'и
Гжби грехо'и сѣ прощавашъ;
А за три-те свѣти Јовани-те
А за три-те богъ не те прощаватъ.
Ке те праща праву да ми кажишъ,
Друго уще що си погрешило?“
Проговоре Станковике Дуко
На онего стара игумена:
„Ме насили еденъ силенъ гя'олъ
Па си станафъ во свѣта неделя,
Па си зедофъ коньи и соколи,
По соколи хжрти и зжгжри,
Ке си одефъ по гора по лова;
И стрети мѐ моя стара майка,
Въ ржце носе две бѣли проскуре,
Си служеше свѣтего Георгя,
'И носеше въ цжрква за на'ора.
Ме насили еденъ силенъ гяволъ,
И си слегвамъ отъ коня на земя,
И си отмафъ две бѣли проскури
Отъ моя-та мила стара майка,
'И раскаршифъ на хжрти, зжгжри.
Харти ядатъ, зжгжри не ядатъ.
Тога мене майка ме прокжлна:
„Сине мои Станковике Дуко!
Боленъ да лежишъ за деветъ годин'
Да искинишъ до деветъ постели,
По постели до деветъ перници.“
Па ѭ фатифъ моя стара майка,
Па ѭ крепафъ по више отъ мене,
И ѭ удрифъ отъ тà цжрна земя.
То'а сумъ си богу погрешило.“
Проговори Сава игумена
На оніе триста калугери:
„Да земите еденъ, лесенъ каменъ,
Лесенъ каменъ що да ми тежитъ
Да ми тежитъ дур' до триста ока,
Да вжрзите Станковикъ на гжрло,

*

Варлете го Станка во море-то,
Дан' ке го Станка море пріими."
Па що бѣ'а триста калугери!
Вѫрза'а му тои лесенъ каменъ,
Що да тежитъ дур' до тристи ока.
Го варлі'е Станка во море-то.
А море-то Станка не го прибра,
А море-то биле си побегна
Сѣ потѫргна до четири'есетъ
Четирие'сетъ и четири чекори.
Кога одатъ Рисяни па законъ,
Кога ми одатъ на денъ Петровденъ,
До денеска съ камен-отъ ѥ скаменъ.
И отъ тогай поатдамна било,
Кой ке греше на стара си майка,
Кой ке греше на мила-та сестра,
Кой ке грешитъ негоѣ милѣ родѣ,
Никой пѫтъ грех нематъ проща'анѥ. —
Що да слушатъ сѐ весело било,
И отъ бога повелико здравѥ.

55.

Два брита и сестра.

От Струга.

Два сѣ брата милно милуваетъ,
Отъ още сѣ бракя миливаетъ,
Отъ едношъ сѣ бракя посвѫрші'е,
И отъ едношъ си сѣ ожені'е;
Си зедо'е две млади не'ести.
Си има'е една мила сестра;
Отъ още ѣ сестра милува'е,
Напра'и'е шарена одаа,
Отъ милости сестра не ж мѫжѣтъ,
Си ѭ дѫржѣтъ въ шарена одаа.
Тукъ сѣ чудѣтъ две млади не'ести,
Како да ѣ сестра отмилеетъ
Отъ нейдзини до два мили бракѥ.
Си има'е едно мѫшко дете,

И обете си сѣ сузборве'е;
„Кога ке одѣтъ бракѥ на ло'енѥ,
Д' отключиме шарена одаа,
Да сегниме во нейдзини джепей
Д' извадиме нейдзини ножина,
Мѫшко дете да го загубиме,
Туку да ѣ сестра отмилиме,
Отмилиме отъ нейдзини бракя."
Како що сѣ кучки сузборве'е,
Така си го збор-отъ свѫрші'е.
Бракя ошле въ гори на ло'енѥ.
Отключі'е шарена одаа,
Украді'е фрушки-не ножина,
Среде диванъ дете загубиле,
'Се во кѫрви ножѥ утопили
во джепе'и ножѥ ѣ кладо'е,
И одаа си ѭ заключі'е;
А тà уще не сѣ разбудила.
Кога ми сѣ зора обзорила,
Ми дойдо'е неидзини-те бракя:
А две кучки на́ диванъ пищеетъ.
Сѣ зачудвѣтъ неидзини-те бракя:
„Айви віе две млади не'ести!
Що ѥ ова віе що чините,
Що си коси віе растуриле?
Али ни ѥ сестра загинала?" —
„Айви віе два бракя рогени!
Богъ ви убилъ ваши-те кюдои!
Богъ ви убилъ и ваша-та сестра!
Защо си ѭ милно милу'афте,
Големъ унеръ сестра ви напра'и!"
Мили бракя си сѣ сащисале,
Кога рекле две млади не'ести —
Ви загуби ваше мѫшко дете. —
Тога зборвѣтъ два бракя рогени:
„Не ѥ кабилъ сестра да сторила,
Наше дето да го загубила!"
Тіе кучки пакъ що имъ велеетъ:
„А егиди два брата рогени!
Кога не ѥ ваша мила сестра,

Отворите шарена одаа,
Да видите ваша мила сестра."
Два брата ми на одаа ошле
Со кротко ѣ одаа отворвѣтъ,
И си влегвѣтъ при сестра рогена.
Отъ еднош ѣ сестра не разбудвѣтъ,
Со кротко ѣ сестра разбудї'е.
Сестра имъ сѣ мошне уплашила;
„А егиди два бракя рогени
Що ѥ пискотъ на диванъ високи?" —
„А егиди наша мила сестро!
Аль не знаишъ що си сработала!
При милост-та що си ѭ имафме,
Наше дете си го загубила!"
Тога ми сѣ сестра уплашила,
Тога ми сѣ сестра закѫлнала:
„Айви вїе два бракя рогени!
Що ѥ овой зборъ що ми зборвите!"
„Кога си́ ни, сестро, на пра'ина,
Изва'и си твои-те поже'и,
Що сѐ ножѥ въ кѫрви утопени.
Тукъ и мїе ке те загубиме."
Ѣ извайе во среде дворе'и.
Мила сестра на бракя имъ зборвитъ:
„Ейви вїе два бракя рогени!
Во дворе'и кѫрфъ да не чините,
Туку да ме бракя однесите
Однесите во гора зелена,
На некоа рудина детелина;
Тамо иматъ едно су'о дре'о,
Тамо иматъ една су'а чешма."
Како имъ сѣ сестра помолила,
Така си ѣ два бракя почуле,
Ѣ однесо'а во гора зелена;
Си найдо'е трева детелина,
Си найдо'е чешма исушена,
Си найдо'е дре'о исушено.
Тога велитъ нивна мила сестра:
„Айви вїе два бракя рогени!
Ако су ви дете загубила,

Никога да чешма не протечитъ,
Су'о дре'о пакъ су'о да бидитъ,
Детелина да ми сѣ не родитъ.
Ако сумъ си на божя пра'ина,
Сега чешма да би ми протекла,
Су'о дре'о да би израстило,
Детелина манастиръ да бидитъ."
Уще реч-та не ми іѫ дорече,
Су'о дре'о начасъ израстило,
Начашъ чешма вода ми протече,
Детелина манастиръ сѣ стори.
Тога велитъ нивна мила сестра:
„А егиди мои мили бракя!
'Се що болно ке ми сѣ поболитъ,
'Се да дойдитъ овде да оздра'итъ;
А ваши-те две млади не'ести
Да би ми сѣ болни поболиле,
Да ми лежѣтъ за деветъ години,
Да искинѣтъ по деветъ постели,
Нигде илячь, бракя, да не найдѣтъ,
Тукъ да дойдѣтъ на моя липсана,
Да би имъ сѣ цѫрква затворила,
За нимъ вода да би пресекнала,
Назодъ со нимъ да си сѣ вратите,
И поболни да 'и однесите,
Во друмо'и да 'и оста'ите;
И нимъ очи чафки да копаетъ,
Волци мѣсо да имъ го ядеетъ,
Нигде коски да имъ сѣ не на'ѣтъ;
Лудо дете со мене да бидитъ!
Сега бракя да ме загубите,
Кѫрф-та моя алалъ да ви бидитъ
На любоф-та, що мене любифте!"
Нивни бракя си іѫ загубі'а.
Кѫде кѫрф-та ѣ сѣ истурила,
Тука ми сѣ цѫрква отворила,
Кѫде гла'а нейдзѣ ѣ паднала.
Алтаръ ми сѣ тука суградило;
Кѫде сѫлдзи тая обронила,
Тамо вода ми сѣ отворила,

С' отворила вода леко'ита.
Мжшко дете при неа сѣ найде,
Мжшко дете ангелъ ми сѣ стори;
Кжта дена литургіа служитъ.
Що да ми сѣ болно поболеше,
Да пойдеше здравѥ ке найдеше.
Кога бракя назодъ сѣ враті'е,
Си найдо'е две не'ести болни;
Ми лежале за деветъ години,
Искинале по деветъ постели,
Отъ нигдека здравѥ не ми нашле.
Си дочуле цжрква Врачарница,
На онаа гора зелена,
Що да пойде 'се здравѥ на'ожатъ.
Тога велѣтъ две млади не'ести:
„Айви віе два бракя рогени!
Що сме чуле во гора зелена,
Що имало цжрква Врачарница,
Що имало вода леко'ита,
А во цжрква едно лудо дете,
Кжта дена литургіа служитъ;
Що да пойдитъ тамо 'се оздра'атъ,
Аль ѥ кабиль да нѐ однесите!“
Си стана'е два бракя рогени,
Си зедо'е две млади не'ести,
Однесо'е во гора зелена,
Си найдо'е цжрква Врачарница,
Си найдо'е вода леко'ита.
Колку мало дете го дочу'е,
Го дочу'е дете кжде пеитъ,
Колку ми сѣ малу приблизале,
Начасъ царква имъ сѣ затворила,
А вода-та имъ сѣ пресекнала,
Лудо дете имъ сѣ замжлчило.
И тога на бракя имъ 'текна,
Оти имъ ѥ нивна мила сестра.
Помина'е по стржмни друмо'и,
На друмо'и си 'и оста'і'е:
„Айви віе две млади не'ести!
Какъ сторифте, віе да найдите,

Како ніе сестра загубифме,
Како що ве сестра помолитва,
Така и клетва вамъ да сѣ фатитъ!“
Чафки очи тога имъ копа'е,
Вѫлци мѣсо тога имъ ядо'е,
Уще душа тіе не дава'е!
А два брата коньи си явна'е,
Назодъ си сѣ во гора враті'е,
На сестра си ми сѣ поклоні'е:
„Наша сестро ти да нѐ проща'ашъ!“
Мила сестра бракя си простила,
И имъ цѫрквȁ сестра отворила;
И вода сѣ тога отворила,
И дете сѣ въ цѫрковъ распеало.
И неидзини два бракя рогени,
Сѣ сторі'е цѫрни калугери,
Отъ цѫрква-та нѐ сѣ отделі'е.
И денеска цѫрква нишанъ стоитъ. --
Що слушало све весело било.

ЮНАЧКИ.

57.

Краль Шишманъ, краль Латинъ и овчаръ Табарина.

От Струга.

Посвѫршилъ сѣ краля Шишманина,
Сѣ посвѫрши отъ краля Латинина.
Богъ го уби краля Латинина,
Кога ми ю не'ста посвѫршило,
Големъ каулъ тои ми вѫрзало:
„Ако земашъ твои-те мнуко'и
Твой мнуко'и, войной сино'и,
Ке сѣ вратишъ назодъ безъ не'еста;
Оти ми сѐ на кавга кавгаджій,
А на вино ми сѐ піяници,

А на сабя ми сѐ кеседжіи."
Тога велитъ краля Шишманина;
„Не 'и земамъ, туку да ми да'ишъ
Да ми да'ишъ 'уба'а не'еста."
Ѐ посвжрши 'уба'а не'еста.
Дойде ко'а, дойде лепо време,
Да ми канитъ китени свато'и,
Поканило отъ край до край земя;
А негой-те мнуко'и не канилъ.
Тіе ми сѣ мошне налютиле,
И ворѣтъ на своя стара майка:
„Айти майко, стара майчице!
Защо вуйко на свадба не канитъ?
Големъ пещешъ я ке му однесефъ
Ке му носефъ триста кила чейнца,
Други-отъ триста то'ари грозѩ,
Наймали-отъ триста руди овци!" —
„Айви синкой, ай мили сино'и!
Ако віе ми имате атаръ,
Да о'ите на зорумъ по сватой
Ак' на свадба вуйко не ве кани.
Богъ го уби краля Латинина!
Кога свжрши 'уба'а не'еста,
Каулъ стори васъ да ве не зематъ,
За да пострамотитъ ваши вуйко." —
„Айти майко, айти мила майко!
Кого знаишъ оти сме найюнакъ,
Него пущи на зорумъ по сватой!"
Тог' имъ велитъ нивна стара майка:
„Айви віе мой мили сино'и!
На васъ атаръ да не ви останитъ,
Оти Мирче наймалъ ѩ поюнакъ.
Кога ойдофъ во зелена гора,
Кога ойдофъ ручегъ да му носамъ,
Си го найдофъ подъ евла заспано;
Кога Мирче душа поземаше,
Вжрво'и-те ми 'и убораше;
Кога Мирче душа пода'аше,
Вжрво'и-те ми 'и исправаше;
По тва знаамъ, оти Мирче ѩ поюнак." —

„Айти майко, айти стара майко!
Како Мирче да го донесиме?“ —
„Айви синой, мои мили синой!
Напишите една бѣла книга,
Пущите ѭ съ пиле соколо'о; —
Како знаишъ въ дворѥ да сѣ на'ишъ,
Оту майка ни ѥ з' умиранѥ,
Аль ке ѭ на'ишъ жива, али не.“
Написа'е таа бѣла книга:
„Како знаишъ, Мирче, наши брате,
Како зна'ишъ бжрго да си до'ишъ,
Оти ни ѥ майка мошне болна,
Аль ке ѭ на'ишъ жива, али не.“
Написале книга и пущиле,
Ѭ пущиле съ пиле соколо'о.
Ми однесе пиле соколо'о,
Ѭ однесе во гора зелена,
Ѭ даде на Мирче помалечекъ.
Кога книга Мирче ѭ пеало,
Мирче ми сѣ сжлдзи заропило;
Како ми ѭ книга отпеало,
Така Мирче стадо ми турило
Си турило деветъ стада овци,
И предъ пиле сѣ нашло во дворѥ.
И ми найде негва стара майка,
Кжде седитъ на диванъ високи. —
„Богъ те убилъ моя стара майко!
Що ми пущи гжрди-не абери,
Що ми пущи во гора зелена,
Да си турамъ стадо неброено!“
„Айти синко, Мирче помалечекъ!
Жити бога, Мирче, единего,
Жит' босици, що сумъ те доала,
Ке те пущамъ у вуйка на свадба,
Да ми о'ишъ на зорумъ по сватой.
Безъ да знаитъ твои мили вуйко!“
Тога стана Мирче помалечекъ,
На майка си атаръ не расипалъ;
И си явна своя бжрза коня,
И си кладе гуна табарина,

*

Отиде у краля Шишманина,
Ни кането, Мирче, ни честепо;
И си найде китени свато'и,
Кѫде ядѣтъ и кѫде ми піѭтъ;
А Мирче-та баре не пречеквѣтъ.
Мирче седна на край во деца-та.
Ядѣтъ, піѭтъ, кинисвѣтъ но не'ста.
Мирче одитъ на зорумъ по сватой
Мирче негово-то мило мнуче;
Краль Шишманинъ одитъ ужалено,
Ужалено, мошне умилено,
Защ' не бѣ'а негой три мнучина,
Защо многу безъ не'ста сѣ врат і'е.
Отидо'е во кралски дворо'и,
Отидое у краля Латинина,
Ядѣтъ, піѭтъ три дни и три нокье;
Тога велитъ краля Латинина:
„Не ѥ унеръ да ядите, да піѐте,
Тук' ѥ унеръ, унеръ да сторите —
Кой ѥ юнакъ отъ юнака роденъ,
Низъ златъ пѫрстенъ да поминитъ стрела;
Така да'амъ 'убава невеста."
'Си-те сватой ми сѣ зачуді'е,
'Си-те сватой въ земи попаднале;
Краль Шишманинъ рѫце-те си кѫршитъ,
Ронитъ сѫлдзи по бѣли образи.
Тога велитъ овчаръ табарина:
„Айти тебѣ краля Шишманина!
Що сѣ тѫлчишъ по бѣли колена?" —
„Айти тебѣ овчаръ табарина!
Какъ да не плача, да не сѣ тѫлча,
Що ми сакатъ голема унера,
Така яска не'еста да земамъ;
Баре не си канифъ мой мнуко'и
Тога я не ке сѣ пострамотефъ."
Тога велитъ овчаръ табарина:
„Немай гайле, ясъ ке ти го свѫршамъ."
Златенъ пѫрстенъ кладо'е на нишанъ,
Како фарли, низъ пѫрстенъ помина.
Как' погоди, така сѣ зарадви

Сѣ зарадви краля Шишманина.
Пак' имъ велитъ краля Латинина:
„Кой ке можитъ три злати яболка,
Да познайтъ коё отъ коя година ю!“
Тога сватой ми сѣ зачудили,
Сви-те сватой въ земи попаднале.
Тога велитъ млада овчарина:
„Денесите три злати яболка,
Донесите мащрапа со вода!“
Донесо'а три злати яболка,
Донесо'а мащрапа со вода.
Ми ги фжрли яболка во вода,
Пжрв' яболко остана надъ вода;
„Ова, велитъ, оломнанско бѣше;“
А второ-то во стреде мащрапа;
„Ова, велитъ, ю ланско ядолко.“
А трекьо-то на гжзеръ паднало,
„Ова, велитъ, ми ю годинешно.“
Пакъ имъ велитъ краля Латинина:
„Три еднакви к' облечамъ девойки,
Да познаишъ коя ю невеста.“
И иста'илъ три лепи девойки,
Еднолики три-те токлогла'и.
Пакъ сѣ чудитъ краля Шишманина.
Тога пойде овчаръ табирина,
Пойде овчаръ при лепи девойки,
И имъ фарля жжлти-не дукади;
„Коя ю не'ста дукад' да не зематъ,
Коя не ю да header зематъ дукади,
Оти сега гла'и ми играетъ.“
Тои фарлятъ не'ста простумъ стоитъ,
А девойки си бератъ дукади. —
„На ти, крале Шишманине, не'ста,
И бегай си сега со свато'и.“
Друга мома си фатилъ за ржка
И си ж фарли подъ табарина,
Пакъ по сватой на зорумъ си одилъ;
Отидо'е въ дворой Шишманови;
Ми го чествѣтъ овчарина многу;
„Не сумъ овчаръ, тук' сумъ твой мили инукъ,

Айте сега на моя-та свадба
Защ' си грабнаф за мене не'еста."
Кога пошле во дворю Мирче'и,
Го видела Мурче'а-та майка,
Го видела въ ржце сѣ плюснала:
„Богъ те убилъ Мирче помалечекъ!
Защо вуйка ти си пострамоти,
И преграби негова невеста!" —
„Айти майко, айти стара майко!
И за него, майко, и за мене,
И за мене юнака си зедофъ."
Яле, пиле три месеци дана,
Отъ како ми ю не'еста зеле.

58.

Царъ И. Шишманъ.

Отъ какъ ся е, мила моя майко ле, зора зазорило,
Отъ тогасъ е, мила моя майко ле, войска провжрвяло,
Конъ до коня, мила моя майко ле, юнакъ до юнака;
Саби-ти имъ, мила моя майко ле, както ясно слжнце,
Оганъ святка, мила моя майко ле, презъ гора зелена,
Войвода имъ, мила моя майко ле, самъ цар Иванъ Шишманъ,
Отговаря, мила моя майко ле, самъ царъ Иванъ Шишманъ:
Боже силни, мила моя моя майко ле, боже сжздателю,
Помогни ни, мила моя майко ле, сила и юнаштво!
Бой щемъ да ся біемъ, мила моя майко ле, на Совійско поле,
Кржвъ ще леимъ, мила моя майко ле, за Христово име,
Ще прославимъ, мила моя майко ле, Христіянска вѣра. *)

---

*) Въ Самоковъ ходитъ преданіе за последни-отъ бой, кои Болгарски-отъ царъ И. Шишманъ направилъ со Турци-те, и на кои цар-отъ смжртелно сѣ рани на юначко-то поле. Следующе-то преданіе извлекохме изъ пжтнически-те записки од Г. В. Чолакова.

Преданіе. Турска-та ордіа била во Костенецъ, а Болгарска-та околу Самоковъ на место, кое сѣ викатъ Сеферъ Чешмеси Баиръ. На тои решителни последни бой Цар-отъ Шишманъ сѣ рани на седумъ места; и кжде пжрсна кжрв-та му, тамо извреха седумъ

59.

Дете Малечково и Ламіа.

Сѫнце и месецъ ми сѣ облогве'е —
„А егиди ѣсна месечино!
Обевъ едношъ міе д' угреиме,
Обевъ едношъ міе да зайдиме.“
Сѫнце угреа̑ рано на утрина
Отъ утрина до ручега дойде,
Тога угреа̑ ѣсна месечина. —
„Чекай, чекай сѫнце невѣрниче!
Али вака вѣра си дѫржало,
Обевъ едношъ ке си угреиме,
И пакъ обевъ ке си зайдиме!“
И говори она лепо сѫнце:
„А егиди ѣсна месечино!
Не сѣ греитъ мори на пладнина,
Тук' сѣ греитъ мори на утрина!“
И говори ѣсна месечина:
„А егиди сѫнце невѣрниче!
Не угреафъ рано на утрина,
Защ' си гля'афъ голема унера!
Збила ми сѣ млада вдо'ичица,
Да̀ постигна она мѫшко дете;
Седумъ баби що ми ѭ бабі'е,
Одвай ми го дете постигнала.

кладенци, кои и денеска носатъ това име и сетъ въ растояніе одъ Самоковъ еденъ четвартъ одъ час-отъ; И кѫде пѫрснала повике кѫрвъ, тамо изврелъ поголѣмъ кладенецъ. Одъ Седум-те Кладенци Цар-отъ Шишманъ тешко ранѐнъ сѣ тѫргна въ крепост-та (одъ коя и денеска стоятъ развалини) на место, кое сѣ издигатъ на десна-та стѫрна на дервен-отъ, одеещемъ одъ Самоковъ. Въ крепост-та умре одъ рани-те, и тамо сѣ закопа. Гроб-отъ му состоитъ одъ натрупани каменя въ дѫлжина шестъ аршини. Турци-те това место викатъ Кѫсѫмъ Ефенди, т. е. св. Димитріа, и честатъ гроб-отъ како светъ; и за това го посещаватъ 'секои петокъ, ако и пѫт-отъ да ѥ стѫрменъ. Бой-тъ сѣ сторилъ околу двaeсетъ и шести денъ одъ Октомврія, и Турци-те вѣрватъ че, св. Димитрія имъ помогналъ на победа-та.

Кога дете отъ майка сѣ роди,
Ми сѣ роди и въ часъ ми зазборва:
„А егиди моя мила майко!
Пови ме во кумашъ пелена,
Тà стегни ме со сѫрмени повой,
Оста'име три дни и три покье
Оста'и ме малу да поспіа.“
Как' ѣ рече майка така стори;
На три-те дни дете сѣ разбуди:
И говори дете малечко'о:
„А егиди майко, мила майко!
Али имашъ татко'а бѫрза коня,
Али имашъ татко'о оружѥ?“
И му вели негва мила майка:
„А егиди мои мили синко!
Татко'а ти бѫрза коня имамъ,
И оружѥ татко'о ти имамъ.“ —
„Али имашъ татко'о бѣло рубо?“ —
„Имамъ, синко, татко'о ти рубо.“ —
„Ако имашъ рубо извади ми!“
Си отвори свои шаренъ ковчегъ,
Му извай татко'о бѣло рубо,
Сѣ промена, лепо сѣ наружи,
Му изва'и татко'о оружѥ,
Му изва'и коня певліана;
Си излезе отъ вити-те порти,
Не сѣ кажвитъ дете кѫде к' одитъ.
Дете одитъ у свой мили вуйко,
Дете одитъ у вуйка си Янкула.
Вуйко чини свадба три месеци,
Свадба чинитъ, а ніетъ си321 нематъ,
За да одитъ по 'уба'а не'еста,
Го страфъ д' одитъ п' 'уба'а не'еста;
Богъ ѥ убилъ кучка-на Ламіа
Ми паднала на рамни пѫтища,
Що поминвитъ куртуліа нематъ.
Кога пойде дете во дворо'и,
Си разигра коня певліана
Тукъ сѣ вѫртитъ окулу сватю'и
Тук' сѣ вѫртитъ съ голема лютина: —

„А егиди китени свато'и
Ево иматъ три месеци дана,
Кè ядите и кѫде піете,
Не о'ите п' 'уба'а не'еста!" —
„А егиди дете малечко'о,
Да ти кажиме чудо големо;
Богъ ѐ убилъ кучка-на Ламіа,
Ми паднала на рамни пѫтища,
Що поминввитъ куртуліа нематъ;
Страфъ имаме д' ойме по не'еста." —
„Стан'те, стан'те, по мене идете,
Ясъ ке ода напредъ предъ свато'и!"
Си стана'а китени свато'и,
Киниса'е д' одѣтъ по не'еста;
Дете одитъ напредъ предъ свато'и,
Сватой одѣтъ по малечко дете.
Прибиза'е край кучка Ламіа,
Тука ми 'и свато'и застои.
Тог' истаи жѫлта боздогана,
Ми истаи сабя димишкіа,
Со сабіа по гѫрло ѭ сече,
Со боздоганъ по сѫрце ѭ паритъ.
Що ке видитъ чудо и големо!
Въ бѣло сѫрце три рала свато'и,
По свато'и три млада зетеи,
До зетеи три млади не'ести;
'Си-те ми сѣ чудо зачуді'е.
Отидо'е п' 'уба'а не'еста,
Во дворѥ ѥ злата яболшница.
Ядѣтъ, піѥть не'еста земаетъ.
Яболшница дете ѭ откорна,
Що рожаше три злати яболка.
Си киниса напредъ предъ свато'и,
Си отиде въ дворѥ Янкуло'и,
Що го гледатъ, 'се чудо сѣ чудитъ,
Юнащина що дете сторило.
Си дойдо'е сватой со не'еста;
Тога воритъ дете малечко'о;
„А егиди мои мили вуйко!
Ево иматъ три месеци дана,

Какъ ядофте, піефте за свадба-та;
Айте сега дома 'си свато'и,
Да ядиме мое-то кжрщеніе!“
Сѣ зачуди вуйко му Янкула,
И си зеде китени свато'и,
Си отиде у свое мило мнуче,
И кжрщеніе ядѣтъ три недели.“

60.

Секула Детенце и Алтан-дзвезда.

Коня коитъ Янкула Войвода,
Коня коитъ рано во неделя,
Плочи кла'атъ отъ карагроше'и,
Клинци кла'атъ сжрма преседена,
Четир' подзе четири хиляди.
Го догледа Секула мило мнуче,
Го догле'а и лепо говоритъ:
„А егиди мой вуйко Янкула!
Що те тебе нужба дотерала,
Коня коишъ рано во неделя,
Плочи кла'ашъ отъ карагроше'и,
Клинци кла'ашъ сжрма преседена,
Четир' подзе четири хиляди!“ —
„Егиди Секула мило мнуче!
Ясъ ке одамъ на мой-отъ виляетъ
За тва коамъ коня арджеліо.“ —
„А егиди мои мили вуйко!
Ясъ ке ти сѣ тебѣ милно-моля,
Да ме земашъ на твой-отъ виляетъ,
Твой вилеетъ земя Арбанешка,
За да видамъ що унеръ чините!“
И говори вуйко му Янкула:
„Егиди Секула мило мнуче!
Ясъ ке пойдамъ на денъ Велипетокъ,
Тамо игрѣтъ до три вити ора;
Пжрво оро 'се добри юнаци,
А второ-то 'се млади невести,

А трекьо-то 'се добри девойки;
Напредъ играть Дзвездя Алтан-дзвезда,
А до неа Цвѣта Арбанешка;
Дзвезда држитъ златена мащрапа,
Полна, рамна со вода студена;
Кой посаквитъ све вода му даватъ."
Пакъ сѣ молитъ Секула Детенце:
„Да ме земишъ мой вуйко Янкула!" —
Ясъ те земамъ Секула Детенце,
Дан' ми кренишъ голема срамота!" —
„А егиди мой вуйко Янкула!
Ак' ти крена голема срамота,
Кога назодъ дома ке си ода,
Ке помина на мой войни копю,
Да сѣ удра въ мое бѣло срце!"
Го завѣрва вуйко му Янкула,
Си го зеде на свои вилеетъ,
Си пойдо'е на денъ Велипетокъ.
Там' найдое до три вити ора;
Прво оро 'се добри юнаци,
А второ-то 'се млади не'ести,
А трекьо-то 'се добри девойки.
Напредъ ми ю Дзвезда Алтан-дзвезда,
А до неа Цвѣта Арбанешка,
Дзвезда држитъ златена маштрапа,
Полна, рамна со вода студена.
Тог' с' излуди Секула Детенце,
Ѣ посака та вода студена,
Ѣ посака на Дзвезд' Алтан-дзвезда,
Ѣ посака и вода му даде.
Богъ го убилъ Секула Детенце!
Не ѣ фати за златна мащрапа,
Тук' ѣ фати за ржка десница,
Та̀ ѣ фарли на коня задъ себе;
Дупна коня по гора да бегатъ.
Си помина край свой войни копю,
Та̀ сѣ удри въ свое бѣло срце.
Тога велитъ Секула Детенце:
„А егиди 'уба'а девойко!
Извикай Ерина Самовила,

Тая ми ќ вѣрна посестрима,
Тая знаитъ билки чемерлики,
Ќе ми оздрайтъ мое бѣло сжрце!“
И говоритъ 'убаа девойка;
„А егиди незнаенъ деліа
И да викнамъ мене не познаатъ,
Не познаатъ мене по гласо'и;
Само викни тебе ќе познайтъ.“
Само викна Секула Детенце:
„Айде, айде Ерино Самовило,
Айде, айде моя посестримо!
От' си паднафъ на мой войни копіє,
Тà сѣ удрифъ въ мое бѣло сжрце;
Донеси ми билки чемерлики!“
Уще збор-отъ не ми го дорече,
Вчасъ ми дойде Ерина Самовила,
Му донесе билки чемерлики,
И назоли нему бѣло сжрце.
Вчасъ ми стана на нога юначка,
Си сѣ качи на коня бжрзего,
И си качи 'уба'а не'еста,
Си отиде тога дури дома,
Тà си пойде на свой вити порти,
Не чекаше майка да извикнитъ,
Преку беденъ со коня прескочи;
Во дворо'и не'еста ѐ сметна.
Тога викатъ на своя-та майка:
„Слези, слези моя мила майко!
Слез' да видишъ чудо и големо!
Си донесофъ 'уба'а не'еста,
Теб' одмена, а менѣ постеля.“

61.

Стоянъ.

Отъ Панагюрище.

Маре Стоене, Стоене,
Стоене единъ у майкя!

Стояну госте додоха
Деветъ сестрици кралици,

Десета сестра царица;
Донесе мѫшко детенце,
Мѫшко и́ дете вѫрлаче,
Вѫрлаче вѫрло душманче,
Ка ревна, веке не мѫлкна,
А вода нема ни капка.
Даватъ му вино, то не ще;
Но като вика „водица,
Водица, уйчо, водица!“
Стоянъ ю юзелъ две стовни,
Тà ю на вода отишалъ
На Самодивско езеро.
Тамо завари три жени
Три жени, три Самодиви,
Че са въ езеро міеха,
Мѫшки си дяца кѫпеха.
Като видяха млатъ Стоянъ,
Три жени кажатъ Стояну;
„Маре Стоене, Стоене!
Тà що та носатъ тадява,
Още петли-те не пеле.
Иди си дома, Стоене,
Майкя-ти да та лекува.“
До де петли-те пропяха,
До де да с’ иде млатъ Стоянъ,
Два пѫти петли пропяха,
Клета го глава блѫснѫло,
Люта го треска растресло,
Тà легна Стоянъ, тà юмре.

62.

Царъ и царица.

Заспала ми ю царица
Царю на десно коляно,
Царъ си царица будеше:
„Й стани, либе царице!
Че божекъ тропа на порти,
Тà стани да го подаришъ.“
А царица му думаше:
„Царю ле, господарю ле!
Оти ма сега сабуди,
Какво ли гледахъ на сѫне!
Гледахъ го не догледахъ го:
Слѫнце на земя паднѫло
И по слѫнце-то месеца,
И по месеца звезди-те.“
Царъ си царици думаше:
„Либе хубава царице!
Намъ това не ю на добро.
Слѫнце-то ни ю царство-то,
Звезди-те ни ю аскер-а,
Месеца сме ніе сосъ тебе.“
Токо сѫ това думале,
Още го не издумале,
То тежакъ аскеръ дофтаса,
Тà си са царя фанѫле,
Тà го са на конъ качиле,
Назатъ му рѫце вржзаха,
Подъ конъ му нозе коваха.

63.

Царъ и соколъ.

Завилъ са ю сивъ бѣлъ соколъ
На царьови равни двори,
Сега три дни ка са віе,
ни сѫ вдига, ни сѫ слага,

Гледаха го царьови-те
Царьови-те чохадаре,
Тà си царю отговарятъ:
„Ейти царю честити!
Завилъ ся е сивъ бѣлъ саколъ
На твои-те равни дворѥ,
Сега три дни ка са віе,
Ни сѫ вдига, ни сѫ слага.“
И царъ си имъ отговаря;
„Й хвърлете ситна мряжа,
Ситна мряжа со ченгеле!“
Послушаха чохадаре
Тà хвърлиха ситна мряжа,
Саколъ хвърчи ощ' на горе,
Още горе надъ мряжа-та.
Извилъ са е сивъ бѣлъ саколъ,
Падна царю на коляно,
Си растръси десно крило,
Тà си падна бѣло книже,
Изъ книже-то ситно писмо,
И царъ си имъ отговаря:
„Ей царьови чохадаре!
Й викайте попъ Никола,
Да расчете бѣло книже,
Тà да види що е въ книже,
Що е въ книже написано.“
И викаха попъ Никола,
Книже чете слъзи рони,
Тà на царю отговаря:
„Ей та царю ле честити!
Е' ми глава, е' ти сабля!
Азе три дни да попувамъ,
А ти три дни да царувашъ.“

64.

От Софія.

Заиграла е донанма
У Цариграда голѣма;
'Се е излѣло да гледа;
Излѣла е и Марія,
На ръце царче изнела.
Загледала сѣ Марія
У тая пуста донанма;
Окръжило са царче-то.
Царица-та й говори:
„Маріо, царче да найдешъ,
Ил' ти отрѣзвамъ ръце-те,
И ти очи-те извъртамъ.“
И Марія й говори:
„Царица, млада глупава!
Немой ми въртe очи-те,
Немой ми сече ръце-те,
Нало ми обричи коса-та,
Тà ме отлична остави,
Тà отъ градъ на градъ да ходимъ,
И да ти тръжимъ царче-то.“
И царица-та послуша,
Тà й обриче коса-та.
Па отъ градъ на градъ ходила.
Заиграла е донанма
У Будинъ града голѣма,
И Маріа е отишла.
„Излѣзли сѫ Будинци
Будинци стари кметове,
Изнели царче на ръце.
Марія царче познала
Познала и го възела,
Па на Будинци говори:
„Будинци стари кметове!
Дали на цара да кажемъ?“
И Будинци й говорятъ:
„Недей на цара не кажешъ!
Ето ти тяшко иманѥ,
Веке що можешъ да дигнешъ.“

65.

Симонъ и негова невеста.

Посвжршилъ сѣ Симонъ добаръ юнакъ.
Си сѣ свжрши и ми сѣ ожена.
Яле, пиле три дни и три нокю;
Дошла коа, дошла лепо време,
Да го кла'ѣтъ во бѣла гердека;
Царъ ми пущилъ до три капиджі'и:
„Земайте го Симонъ добаръ юнакъ;
Оти мене войска ме надоли!
Какъ ке г' найте, така да го зейте,
Ак' ю голо, голо да го зейте.“
Ми дойдо'е до три капиджіи,
Едношъ клюквѣтъ, а два пжти виквѣтъ:
„А излези Симонъ добаръ юнакъ,
Да ми одишъ на войска царе'а!“
Той спіетъ во бѣла гердека,
Бар' не знаитъ, от' на врата клюкаетъ
Ми клюкаетъ до три-не елчіи.
А 'убава не'еста ми слушатъ,
Страмъ ю било юнака до скорнитъ,
И си ронитъ сжлдзи по образи;
Сжлдзи падвѣтъ на него'о лице,
Дури ми го сжлдзи попариле.
Тога ми сѣ Симонъ разбудило:
„А не'есто мое добро мило!
Що те тебе нужба натерало,
Незнаепо, уще не видено,
Тà ни оба міе отпознати,
Сжлдзи ронишъ дур' ме попарі'е!“ —
„Айти тебѣ Симонъ добаръ юнакъ;
Како, Симонъ, я да не си плача,
Како, добро, да не ропа сжлдзи!
Кжде клюкаетъ царски капиджіи,
За да одишъ на войска царе'а.“
Той часъ Симонъ на нога ми рипна,
И отвори негой вити порти,
И ми виде до три капиджіи;
И тіе три силни капиджій

Какъ го найдоӗ, така го грабна'е.
Тога велитъ Симонъ добаръ юнакъ:
„Не неида, та̀ ме пограбвите;
Да си зеамъ моя бѫрза коня,
Та̀ да идамъ на войска царе'а!"
Повратилъ сѣ Симонъ добаръ юнакъ,
И ми влезе въ темна конушница,
И опитвитъ деветъ атли коньи.
'Си-те ми 'и бутуръ пофатило,
'Си-те коньи въ земи попаднале,
Сѫде еденъ ми сѣ одг'орило: —
„А егиди Симонъ добаръ юнакъ!
Изжули ми мои триста рани,
Та̀ кла'и ми седло шикосано;
Да о'име на войска царе'а!"
Го поседла своя бѫрза коня;
И ми велитъ 'уба'а не'еста: —
„Айти тебѣ Симонъ добаръ юнакъ!
Земи, Симонъ, ова киска цвѣке;
До кога ке стоитъ разцутена,
До тога я тебе ке те чека;
Кога киска ке ми ти изгоритъ,
Тога млада ке ти сѣ премѫжа."
И отишолъ Симонъ добаръ юнакъ,
И отишолъ на войска царе'а,
Ми воивалъ за деветъ години,
Дури ми сѣ Симонъ забора'и,
Що си зборвалъ съ 'уба'а не'еста;
Тук' му велитъ негва бѫрза коня:
„Айти тебѣ Симонъ добаръ юнакъ!
Види киска ти ѥ подгорена,
Невеста ти сега сѣ премѫжвитъ,
Земи изанъ отъ нашего цара,
За да бѫрго не'ста прифтасаме."
Тога Симонъ тѫрчатъ пра'у при цара,
Ронитъ сѫлдзи, и рѫце си кѫршитъ:
„Айти тебѣ цару татко мои,
Дай ми изанъ дома да си ода,
От' денеска не'ста сѣ премѫжвитъ!"
Царъ му велитъ „ак' сакашъ невести,

Иматъ овде колку да ми сакашъ!
Я си има до триста алайки,
Одбери си, Симонъ, коя сакашъ!“
Симонъ мошне ми сѣ уядвело,
Мошне младо ми сѣ уплакало;
И си пойде при своя бжрза коня:
„А егиди моя бжрза коньо!
Мои-отъ царъ изанъ не ми диватъ.“ —
„Бжрго пойди на наша царица,
Тая, Симонъ, изанъ ке ти да'итъ!“
И си пойде Симонъ добаръ юнакъ: —
„Ай царице, ай господарице!
Ти сѣ молямъ, о господарице,
Жити бога, да си пойда дома,
От' денеска не'ста сѣ премжжвитъ!“
И му велитъ нему царица-та:
„Тжрчай Симонъ да зафтасашъ не'ста!“
Тога велитъ коня, бжрза коня:
„Престегни ми мои цжрни очи,
Защо не гля кжде ке си ода,
Ако сакашъ не'ста да фтасаме.“
И му вжрза негой цжрни очи;
И си летна коня по небеси,
И си стигна по край негоо село.
Тамо найде свои стари татка,
Си го найде кжде лозіє копатъ
Лозіє копатъ и сжлдзи ми ронитъ.
Ми г' опитвитъ незнаенъ деліа:
„Ейди старче, ейди мили старче!
Що те тебе нужба дотерало,
На Велигденъ лозіє да ми копашъ?“ —
„Бегай, бегай незнаена дельо,
Не зборви ми, не пукви ми сжрце!
Сѣ премжжвитъ отъ сина ми не'ста,
Не'ста седе до деветъ години;
За тва вамо су ти избегало.“
Тога велитъ незнаенъ деліа:
„Айде, старче, дома да ме носишъ!“
Ми го зеде предъ коня, предъ себе,
Го однесе во него'и дворіє.

И ми велитъ Симонъ добаръ юнакъ:
„Айде старче напрай ми ужина,
Да ужина после да поспіа,
Ет' на колку сати да ме скорнишъ.“
И си стана стари-отъ бабайко,
И му напрай една Турска манджа;
Сѣ наяде Симонъ добаръ юнакъ,
И ми легна Симонъ да преспіетъ.
Кога дойде време, що наръча,
Тога него старецъ го скориватъ:
„Стани, стани незна'ена делъо,
Оти дойде ко'а за ставанѥ.“
Си станало Симонъ добаръ юнакъ, —
„Айде старче сега да ме носишъ
Да ме носишъ кѫде свадба чинѣтъ!“ —
„А егиди незнаена дельо!
Какъ д' ода, какъ съ очи да с' опуля!“ —
„Айде, айде, старо, да о'име!“
И го зеде предъ себе предъ коня,
Отидо'е кѫде свадба чинѣтъ.
Свирби свирѣтъ, ора ми играетъ;
Назадъ ми сѣ старо повратило.
Какъ го виде невеста Симона,
Вчасъ го позна от' ѥ нейдзинъ стопанъ,
Ми го кладе въ чело на тѫрпеза,
И ми служитъ незнаена деля,
Чаша да'атъ и на скутъ му седна.
'Си-те ми сѣ тога зачудi'е.
Тога велитъ Симонъ добаръ юнакъ:
„Ова ми ѥ люба, пѫрва люба;
А на зет-отъ я що ке му да'амъ?
Ке му да'амъ сестра Ангелина,
Ни той да сѣ сега пострамотитъ,
Ни я да сѣ сега пострамотамъ.“
Си ѭ зеде 'уба'а не'еста,
Си ѭ слече рубо невестинско,
Ѭ облече сестра Ангелина,
Ѭ однесе кѫде свадба чинѣтъ.
Тога старче ми го запознало,
Оти било него'о-то чедо.

66.

Еднаква.

Имала майка еднего сина
Еднего сина млади спаї'а
Во понеделникъ го посвѫршила,
А во четвортокъ го оженила,
А во петок-отъ аберъ му дошолъ,
На войска д' одитъ ендекъ да копатъ.
Ке ѭ оста'итъ млада не'еста
Емъ тельосана, емъ каносана,
Емъ каносана, нецеливана.
И ми станала млада не'еста,
Тà що ми влезе въ мала градина,
Що ми набрала киска босильокъ,
И му порѫчвитъ млада не'еста:
„Егиди море младо спаивче,
Да си ѭ скріешъ оваа киска,
Да си ѭ дѫржишъ деветъ години,
Да ѭ погле'ашъ киска босильокъ.
Кога ке ми ти киска овенитъ,
Тога ке ти сѣ пусто посвѫрша;
Кога ке ти сѣ киска изгоритъ,
Я тога пусто ке сѣ омѫжа.“
И си ѭ зеде младо спаивче
И си ѭ зеде киска босильокъ,
Що си ѭ кладе въ десна пазу'а,
Що си ѭ чува деветъ години,
А на десета му ѥ текнало,
Кискà босильокъ ѥ погле'ало;
Киска босильокъ ми овенела
Ми овенела, ми загорела.
Ендекъ ми копатъ и сѫлдзи ронитъ,
Дури ендек-отъ го завадило.
Си го догледа вѣрна дружина,
Си го опитвитъ младо спаифче:
„Егиди море младо спаифче,
Младо спаифче, вѣрна дружина!
Що ти сѣ тебѣ мошне нажали,
Тà олку плачишъ мошне умилно?

Али за майка, али за татка?“
Тога имъ зборвитъ младо спаифче:
„Егиди віе вѣрна дружина!
Ни майка жаля, ни татка плача,
Туку си плача млада не'еста.
Майка имаше еднего мене,
Во понеделникъ ме посвѫршила,
А во четвортокъ ме оженила,
А во петокъ-отъ аберъ ми дошолъ,
На войска д' ода ендекъ да копа.
Си ѭ остаифъ млада не'еста
Емъ тельосана, емъ каносана
Емъ каносана, нецеливана.
Та що ми даде киска босильокъ,
И ми наржча млада не'еста —
Кога ке ми ти киска овенитъ,
Я тога ке сѣ пусто посвѫрша;
Кога ке ми ти киска изгоритъ,
Я тога ке сѣ пусто омѫжа; —
Киска-та сега ми овенала
Ми овенела и загорила;
Сега сѣ мѫжитъ моя не'еста.“
Тога му зборвитъ вѣрна дружина:
„Егиди море младо спаифче!
Коня явни си дома одай си;
Міе за тебе риджа чиниме
Риджа чиниме завалъ да няматъ.“
Коня си явна младо спаифче,
Коня си явна дома да одитъ,
Пусти пѫтища 'и забора'илъ,
А бѫрза коня 'и паметвило.
Колку ми дошле во среде гора,
Що си стреті'е млада не'еста
Млада не'еста со 'се свато'и.
Тога имъ велитъ младо спаифче:
„Егиди віе китени сватой!
Аль изанъ иматъ млада не'еста
Рѫка да бацитъ, даръ да ѣ дарва?“
Тога реко'е млади свато'и:
„Адетъ немаме рѫка да бацвитъ

Ржка да бацвитъ на пжтници-не."
Тога ми велитъ младо спаифче:
„Со арно изанъ да ѣ да'ите,
Дане безъ изанъ ржка ми бацитъ!"
Ржка му баци, и си ѭ дарва
Си ѭ дарва бурма позлатена,
Що си ѭ тои пжрво пжрстенвалъ.
И си ѭ позна млада не'еста
И си ѭ позна бурма златена,
И си го фарли дулакъ отъ гла'а,
И що си слезе отъ бжрза коня: —
„Позастойте сѣ бѣли свато'и!
Д' овдека било, божѥ речено,
Оти ми дойде мой-отъ господинъ,
Ясъ не ѥ кабилъ со васъ да идамъ!"
Тога ми зборвитъ младо спаифче:
„Егиди мори млада не'есто,
Али ѥ жива моя-та сестра,
Аль ѥ мжжена, аль немжжена?"
Тога му зборвитъ млада не'еста:
„Ни ѥ мжжена, ни ѥ свжршена."
Тога си зборвитъ младо спаифче:
„Егиди море бѣли свато'и!
Айте пакъ назодъ дома да ойме,
Я назодъ празни васъ не ве пущамъ,
Ке ви променамъ моя-та сестра
Моя-та сестра млада не'еста,
Невеста менѣ, а сестра тебѣ."
Дома 'и врати бѣли свато'и,
Тà що с' 'и држжа три дни, три ноќе.
Си ѭ промена мила-та сестра
Си ѭ промена си ѭ испрати.

67.

Сирота Яна.

Прошетала ми сирота Яна,
Прошетала ми край цжрно море,
Що ми ѭ нашла мраморна плоча,

И си сопаса отъ бѣло сжрце
Отъ бѣло сжрце свилени поясъ,
И си опаса мраморна плоча,
Ми ѭ посила деветъ месеци,
Ми ѭ изва'и отъ бѣло сжрце,
И си ѭ пови съ кумашъ пелена
Съ кумашъ пелена, со сжрменъ поясъ,
И си месила бѣла погача,
И си канила кум-отъ и поп-отъ,
Да ми го кжрстѣтъ мжшко-но дете.
Како 'и кани, така дойдо'е;
Го однесо'е мжшко-но дете,
Мжшко-но дете во лепа цжрква;
И го отвивѭтъ мжшко-но дете,
За да му кла'ѣтъ на дете име.
Кога да видѣтъ чудо големо!
Повіена ѥ мраморна плоча;
Си ѭ 'вратi'е плоча-та назотъ.
Тога имъ велитъ сирота Яна:
„Егиди куме, куме и попе!
Како на дете име кладофте?“ —
„Егиди Яно, сирота Яно!
Аль сѣ кжрща'атъ мраморна плоча?“
И си ѭ зеде сирота Яна
И си ѭ зеде мраморна плоча,
И си ми седна во стреде дворѥ
Викнала Яна тжги со гласой:
„Егиди боже, е' мили боже!
Кжде сѣ чуло, и сѣ видело,
Деветъ месеци мраморна плоча,
Да ми сѣ носитъ на бѣло сжрце,
Како ѣ носифъ така остана,
Не сѣ чинела мжшко-но дете!“
Плюсна да плачитъ дури до бога,
Дури сѣ чуло глас-отъ на бога.
Тога си велитъ вишени господъ:
„Егиди віе до два ангела!
Ай да слезите на цжрна земя;
Али оганъ земя изгорило?
Али вода земя ѣ понесло?

Али Турци земя ѣ плене'е,
Тѣ що ю пискотъ на цжрна земя?"
Кога слегве'е до два ангела,
Кога слегве'е на цжрна земя,
Кога да видѣтъ сирота Яна,
Кжде седнала на стреде дворю
На стреде дворю на мраморъ плоча,
Кжде ми пищитъ, кжде сѣ тжлчитъ.
И ѣ велеетъ до два ангела:
„Егиди Яно, сирота Яно!
А що сѣ буфташъ, а що сѣ тжлчишъ,
А що сѣ тжлчишъ на мраморъ плоча?" —
„Егиди мори божьи ангели!
Какъ да не вика, какъ да не плача?
Ево я носа мраморна плоча
Мраморна плоча на мое сжрце;
Ясъ чинефъ, оти та ке сѣ сторитъ
Та ке сѣ сторитъ мжшко-но дете.
За тва сѣ тжлча, за тва сѣ буфта."
И си стана'а до два ангела
И сѣ качі'а дури на небо:
„Егиди боже, е' мили боже!
Не ми ю оганъ земя изгори,
Не ми ю вода земя ѝонесло,
Не ми ѭ Турци земя плені'е,
Туку седнала сирота Яна
Сирота Яна во стреде дворю,
Тукъ си држеше мраморна плоча
На бѣло сжрце деветъ месеци,
И го пущила во бѣла цжрква,
Да го кжрстеетъ мжшко-но дете."
Тога имъ велитъ боже милечекъ:
„Егиди віе до два ангела!
Душа дайте на мраморна плоча,
Да ми сѣ сторитъ мжшко-но дете."
И ми слего'е до два ангела,
И отидо'е Янини дворю,
Душа ѣ дад'ве на мраморъ плоча,
И го напрайе мжшко-но дете.
Тога и Ана сѣ зарадвала

Сѣ зарадвала, сѣ насмеала;
„Егиди боже, боже милечекъ!“
Отъ повтуръ Яна меси погача,
И ми покани попа и кума.
Ѣ го кърсті'е мжшко-но дете
Ѣ го кърсті'е 'си-те бого'и,
И го донес'ве сиротѣ Янѣ.
'И гоща'ала сирота Яна
За три месеци 'си-те бого'и.
И си седнала во стреде дворю
И си го леля мжшко-но дете,
Съ нога го леля, песма му пеитъ:
„Нани ми, нани сине богоецъ!
Ти да му зе'ишъ на краль-отъ кральство,
Ти да му зе'ишъ на цар-отъ царство,
Да му седнишъ кралю на столнина,
Да му седнишъ цару на царщина!“
Богъ ѣ убилъ тая зло комшіа,
Що обула железни опинци,
Що си зела и железно стапче,
Ми отиде при цара, при краля:
„Егид' честиту цару и кралю!
Що си иматъ сирота Яна
Що си иматъ мжшко-но дете,
Тва ке ви царвитъ, тра ке ви кральвитъ.“ —
И ми пущі'а до две елчіи
До две елчіи во рамни дворю,
И ми зедо'е мжшко-но дете.
И си писнала сирота Яна:
„Охъ леле боже, охъ мили боже!
Си го фарлі'е въ темни зандани.“
И си ми зела сирота Яна,
Си обула железни опинци,
И си ми зеде стапче железно,
За да побаратъ мжшко-но дете.
И та ми пойде дури при цара
Дури при цара, дури при краля,
Риджа имъ чинитъ, мольба сѣ молитъ:
„Камо ми менѣ мжшко-то дете!
Дайте ми менѣ, я да го държамъ

Я да го држамъ, да го изгле'амъ!
Оту що сакате, тва чинете му."
Дете ми расти и ми порасти,
И ми сѣ стори найдобаръ юнакъ,
И ми сѣ стори царъ надъ царе'и,
И ми сѣ стори краль надъ крале'и.

68.

Митре и Стефанъ и Гьорги Арнауче.

Седнале ми две ѭтарви млади
Седнале ми на високи диванъ,
Подфарле'етъ злато-но яболко;
Една фарлятъ, друга го дочеквитъ.
'И догледалъ Гьорги Арнауче,
Как' догледалъ 'убави невести,
Ишкилъ нему му ѥ останало.
Пріятелство що ми не знаело.
Богъ го убилъ Гьорги Арнауче!
Що пособралъ 'се одбрана войска,
Да ми грабитъ лична Митре'ица,
Да ми грабитъ лична Стефо'ица.
Тога ми сѣ две ѭтарви пулѣтъ
Отъ бедени високи чардаци,
Що да видѣтъ чудо и големо,
Кѫде войска обколила ними!
Тога юнакъ Митре и Стефана
Сонъ 'и сварилъ и заспале два-та.
Тога велѣтъ две ѭтарви млади:
Како да 'и отъ сонъ разбудестъ.
Тога велитъ ашикъ Митре'ица:
„Айти тебѣ млада Стефо'ице!
Ай скорни го Митре любовъ моя,
Ясъ ке скорна Стефа любовъ твоя;
Тук' задскри сѣ задъ марморъ дирека,
Оти Митре ми ѥ лунича'с,
Дан' те тебе со сабя посечитъ.
Тà ми пойде млада Стефо'ица,
И сѣ задскри задъ мраморъ дирека,
Лекумъ него млада го скориватъ.

Кога отъ сонъ стана ашикъ Митре,
Тжргна Митре сабя дипленица,
И ми удри мрамора дирека.
Тог' говоритъ млада Стефо'ица:
„Айти тебѣ Митре деверъ мои!
Заизлези сега до надвора,
Да ми видишъ войска обколила,
Конь до коня, юнакъ до юнака,
А байраци како борје горски."
Тога стана юнакъ отъ юнака,
Кога виде чудо и големо
Си затвори порти челико'и.
А све село войска напжлнато.
И стана'а до два бракя мили,
Облеко'а пандзурли кошули,
Си кладо'е щици челико'и,
Си кладо'е сабьи дипленици,
Ми явне'е нихни бжрзи коньи,
И зедо'е кжрстетни байраци,
Отворі'е порти челико'и .
Излего'е надворъ до надвора.
Тога велѣтъ на млади невести:
„Айви віе наши пжрви люби!
Дуръ гледате кжрстетни байраци,
Віе брига ичъ да ни немате!"
Тога веке с' отделиле млади;
С' истжргнале оніе остри сабьи,
Сѣ удрі'а два юнака млада
Съ тіе триста одбрани юнаци,
Тà посекле триста мина силни,
Све посекле два юнаци добри,
Напра'иле кжрвца до колена.
Отъ що съ кжрвца ми сѣ измачкале,
До два бракя не ми сѣ познале,
Туку обе що си сѣ грабнале,
Да сѣ біетъ съ оніе остри сабьи,
Ама никой надгласъ не ми могле.
А две люби отъ бедени гледатъ,
Со тжрчаніе надворъ изскочі'е,
И со гласіе жално ми викале:

„Ашикъ Митре, и ашикъ Стефане
Віе сте ми два бракя рогени!“
Митре’ица Митрета фатила,
Стефо’ица Стефана фатила;
’И фатиле и любовъ нагушкале.

69.

Стефанъ и Дели Магдалена.

От Панагюрище.

Зажени са Стефанъ харенъ юнакъ,
Тà заиска дели Магдалена;
Магдалена плаче, тà го не ще, —
„Не ща, мамо, Стефанъ харенъ юнакъ,
Че сѫмъ азе поюнакъ одъ него.“
Майчица си Магдалени дума:
„Й си земи Стефанъ харенъ юнакъ,
Кога бѫде Стефану свадба-та,
Ти са стори премлада умряла,
Асъ да викна, тà да та оплача.“
Послуша ѭ дели Магдалена,
Тà е зела Стефанъ харенъ юнакъ.
Кога било Стефану свадба-та,
Си калеса Стефанъ харенъ юнакъ
Сто кумове, сто старисватове,
И два мина премлади девере.
Премени ги Стефанъ харенъ юнакъ
Кумове-те вовъ алено,
Девере-те вовъ зелено,
Сватове-те вовъ шарено,
Самъ си Стефанѣ вовъ златено.
Трѫгнѫла свадба голяма,
Конъ до конъ, кола до кола,
Сами Стефанъ вовъ талига,
Сестра му рада при него.
Искачи са дели Магдалена,
Искачи са на високи чардакъ,
Тà погледа отъ джамлій пенджера,
Тà си виде Стефанъ харенъ юнакъ,

*

Че си иде сѫсъ голяма свадба,
Тà са стори премлада умряла;
А майкя и' викнала да плаче:
„Стани, стани дели Магдалено!
Тà да видишъ Стефанъ харенъ юнакъ,
И да видишъ Стефану свадба-та,
'Се кумове и старосватове,
И два мина премлади девере.“
Па отиде Стефанъ харенъ юнакъ,
Искачи са на високи чардакъ,
Тà си виде дели Магдаленà,
На девере тихомъ отговаря:
„Еви вазе два мина девере!
Й идете на стара планина,
Донесете ледове, снягове,
Да и' туримъ на клето-то сѫрце,
Ако бѫде премлада умряла,
Не ще трепне ни съ рѫка, ни съ нога;
Ако бѫде кастенъ учинила,
Тя ще трепне я съ рѫка, ѝ съ нога.“
Послушаха два мина девере,
Отидоха на стара планина,
Донесоха ледове, снягове,
Туриха и' на клето-то срѫце;
Тя не трепна ни съ рѫка, ни съ нога.
Отговаря Стефанъ харенъ юнакъ:
„Е' ви вазе два мина девере!
Й идете на вѫрла грѫмада,
Тà фанете замя осойница,
Да и́ туримъ на клето-то сѫрце;
Ако бѫде премлада умряла,
Не ще трепне ни съ рѫка, ни съ нога;
Ако бѫде кастенъ учинила,
Тя ще трепне ѝ съ рѫка, ѝ съ нога.“
Послушаха два мина девере,
Донесоха замя осойница,
Туриха и́ на клето-то срѫце;
Тя не трепна ни съ рѫка, ни съ нога.
Па са вѫрна Стефанъ харенъ юнакъ,
Вѫрна си са сѫсъ голяма свадба.

А си стана дели Магдалена,
Тà погледна одъ джамлій пенджери,
На Стефана тихомъ отговаря.
„Ета тебе Стефанъ харенъ юнак!
Ти сѝ юнакъ, асъ поюнакъ отъ теб'.“

70.

Рада Влахиня.

Хубаво Радо Влахино,
Презъ село идатъ Татаре,
Всичко-то село излезе,
Черни Татаре да гледа.
И бяла Рада излезе,
Черни Татаре да гледа.
Всички-те миромъ минаха;
Едно проклето Татарче
А то си миромъ не мина,
Ами си коня разигра,
Тà зело Рада Влахиня.
Радина клета майчица
И тя следъ Рада идеше,
Текомъ тече и вика:
„Дещерко Радо хубава!
Кога си идешъ, Радо ле,
На Татарскі-ятъ вилеятъ,
Ако ми бѫдешъ болярка,
И ти ми китка допрати,
Стегната съ бѣла коприна,
Бѣло за тебе да поса.
Ако ми бѫдешъ сирота,
А ти ми китка допрати,
Съ черна коприна увита,
Черно за тебе да носа.“
Кога ѭ тамо отишла
На цареви-те сарае,
Самъ ми ѭ царя посрешна,
Даде ѝ златна яболка,
Па на Рада си думаше:
„Хубава Радо Влахиньо!
Я́ прими златна яболка,
Три пѫти порти удари,
Ако ся порта отвори,
Ти щешъ царица да станешъ;
Ак' ся порта не отвори,
А ти робина щешъ станешъ.“
Послуша Рада Влахиня,
Пріяла златна яболка,
Десна си рѫка дигнала,
Яболка небе хвѫрлила,
Порта-та са отвори.
Самъ си ся цар-отъ обрадва,
Тà пріе Рада Влахиня,
На чардаци ѭ искачи,
Тà ѝ столнина хариза;
Станала Рада царица.
Минало ся до три години,
Добила мѫшко детенце,
Тогава царю думаше:
„Царю ле, государю ле!
Азъ имамъ стара майчица,
Кога на сàмъ да дода,
А то ми мама зарѫча,
Ако зи клета робиня,
А азе ѝ запрата,
Та жива да ме жале'е;
Ако ли бѫда царица,
А азе да ѝ запрата,
Бело, зелено да носи.“

Тогава цар-я думаше:
„Хубава Радо Влахиньо!
Оти ми не си́ казала,
Че имашъ стара майчица,
Одавна да сѫмъ испратилъ,
Майчица да ти доведа.“
Па прегна златна кочіа,
Качи ся Рада царица
Съ неино мѫшко детенце,
Тà у майка си отишле.

71.

Рада и Циганче.

Хубава Радо, Радо ле!
Де-то слѫнце-то заходи
Тамъ има, Радо, зеленъ боръ,
И подъ бора си седеха
Радини брате троица,
Червено вино піеха,
Между себе си думаха:
„Кой ще ми ся юнакъ нае,
Да си префарли зеленъ боръ,
Листе-то да му преброи,
Да земе Рада сестра ни.“
Редомъ ся юнаци фрѫгали,
Не можи да го прехврѫлятъ,
Ни листе да му преброятъ.
Одъ долу идетъ Циганче,
И въ рѫка носи бѣлъ камикъ,
Тà си прехврѫли зеленъ боръ;
Очи метна листъ преброи,
Тà зело Рада хубава.
Рада викнала, що могла:
„Боже ле, мили Боже ле!
Така ли Рада мислила,
Бѣла промяна готвила,
Черно Циганче да земе,
На дарба Рада да ходи,
По село, и по друмове?“
Циганче Рада предумва:
„Й мѫлчи, Радо, не плачи,
Ако сѫмъ азе Циганче,
А майкя ми ѥ кавурка,
Кавурски ще тя посрешни.
Не щемъ тя пуща, Радо-ле,
Изъ село, Радо, да ходишъ,
До де дарове содерешъ.“
Пристала Рада хубава,
Тà ѭ Циганче завело.
А майкя му ѥ изляла;
Та не ѥ била кавурка,
Ами ѥ била Циганка,
Тà ѭ Цигански посрѣщна
И и́ Цигански продума.
Ка виде Рада хубава,
Че на Циганче говори:
„Циганче черно Катунче!
Й дай ми златна чакія,
Да разрежеме яболка,
И съ тебе да ѭ изедемъ.“
Не сетило ся Циганче,
Но и́ дало чакія
Не разрезала яболка,
Но сѣ въ сѫрце-то удари,
Черни сѫ крѫви заляха;
И тя си трепно думаше:
„Циганче, черно Катунке!
Да сѫ находи майкя ми
По Цигански-те гробища.“

72.

Бѣла Рада.

Похвали ся бѣла Рада
Снощи вечеръ на кладенци
Предъ моми-те, предъ момцп-те:
„Азъ сѫмъ мома надъ моми-те,
А невяста надъ невясти,
И юнакъ сѫмъ надъ юнаци.
Я си въ село и не мія,
Но ся мія въ поле съ роса,
Де-то Совко стадо пасе.“
Зачуле ѭ јовкови-те
Јовкови-те деветъ сестри,
Текли Јовку, тà казали:
„Јовко мили, Јовко бае!
Похвали сѫ бѣла Рада,
Че сѫ міе въ поле съ роса
Де-то Јовко стадо пасе.“
Разлюти ся дели Јовко,
На овчяре отговаря:
„Ей овчѣре, мой дружипо!
Посрешнете друмове-те,
Преставете пѫтеки-те,
Тà хванете бѣла Рада.“
Рада била па похитра
Па похитра, поразумна,
Облече ся съ турско рухо
Въ турско рухо 'се червено,
И наметна тѫнка пушка,
И запаса чивтъ пищоле,
Тà ся мятна на вранъ коня,
Па отиде на планина,
Де-то Јовко стадо пасе,
На овчере съ глава клати,
А на Јовко ножъ помѫкна:
„Ей Јовко ле, ей чобане!
Заколи ми цело ягне
Цело ягне бозайниче,
Де бозало деветъ майки;
Донеси ми руйно вино,
Да кипяло деветъ пѫти.“
Уплаши ся Еванъ чобанъ,
На овчѣре отговаря:
„Ей овчѣре мой дружина!
Хванете ми цело ягне,
Де бозало деветъ майки;
Донесете руйно вино,
Де кипяло деветъ пѫти.“
Донесоха цело ѣгне,
Де бозало деветъ майки;
Докараха руйно вино,
Де кипяло деветъ пѫти.
Та па седна, наѣде сѫ,
Наѣде сѫ и напи сѫ.
Па ся метна на вранъ конъ,
Тà отиде возъ планина,
Тà па му ся въ очи присмя:
„Ей Јове ле, ей чобане!
Рада тебе въ рѫце вляла,
Като ѣре на влѫкъ въ уста;
Не би вреденъ, ни кѫдаренъ.“

73.

Краль Матліа и три сестри.

Вино піетъ краль Матліа
Со три Турци Анадолци;
Богъ 'и убилъ до три Турци!
Му фарлі'е ифтиріа

Ивтиріа на пра'ина —
Си окаралъ турска вѣра,
Турска и джаміа.
Отидо'е на кадіа
На кадіа да сѣ судѣтъ.
Судъ му дойде краль Матліу,
Да сѣ турчитъ, да сѣ бреситъ,
Или да сѣ въ оганъ горитъ.
Тога велитъ краль Матліа:
„А егиди до три Турци!
Ясъ ке ви сѣ жилно молямъ,
Віе мене да пущите,
Да си одамъ дури дома.
Ясъ си имамъ до три сестри,
Да опитамъ мой-те сестри;
Како ке ми изанъ да'ѣтъ
Така джевапъ да ви да'амъ;
Али да ме потурчите
Али да ме обесите,
Али да ме изгорите."
Го пущі'а до тр'і Турци,
Си отиде дури дома
При свои-те мили сестри:
„Мори сестри, мили сестри!
Ке ви кажа мой-те мѫки;
Що си пойдофъ па меана
Со три Турци Анадолци,
На яденѥ, на піенѥ
Ми фарлі'е ивтиріа,
Сумъ окаралъ турска вѣра
Турска вѣра и джаміа;
М' однесо'е на кадіа
На кадіа да ме судѣтъ.
Судъ ми даде да ме турчѣтъ,
Судъ ми даде да ме бесѣтъ.
Али да ме в' оганъ горѣтъ;
Учете ме що да чина!"
И му велитъ постара-та:
„Море брате, мило брате!
Ни беси сѣ, ни гори сѣ,
Туку, брате, потурчи сѣ,
Сестри брата да имаетъ."
И му велитъ постредна-та:
„Ни турчи сѣ, ни гори сѣ,
Туку, брате, обеси сѣ."
И му велитъ наймала-та:
„Ни беси сѣ, ни турчи сѣ,
Туку брате изгорисе;
Колку оганъ ке завалѣтъ,
Колку тебе да те фарлѣтъ,
Ке дойдиме 'си три сестри,
Вишни бога ке молиме,
Дробни сѫлдзи ке рониме,
Да повеитъ силенъ ветаръ,
Да заросить ситна роса,
Да потечитъ силенъ порой,
Да угаснитъ силенъ оганъ,
Ти да брате куртулисашъ,"
Како сестра го научи,
Така брате ѭ почула;
И имъ рече на Турци-те:
„Ни сѣ турчамъ, ни сѣ бесамъ,
Туку въ оганъ ке сѣ горамъ."
Завалі'е силенъ оганъ,
Го зедо'е краль Матліа,
Да го фарлѣтъ въ силенъ оганъ.
Колку въ оганъ да го фарлѣтъ,
Му дойдо'е 'си три сестри,
Вишна бога помолиле,
Дродни сѫлдзи зарониле.
Ми повеа силенъ ветаръ,
Ми зароси ситна роса,
Ми потече силенъ порой,
Силенъ оганъ ми угасна,
Куртулиса краль Матліа.

———

74.

Маса плената.

Течитъ река студена низъ средъ село Вжрбяни,
Що налеа река-та до две вжрби китени,
На вжрби-те имаше два одара шарени,
На одар-отъ седе'е до два млади юнаци;
Еденъ беше Яьŏ-ага, други-отъ Весел-ага,
Весел-ага Пиперко, Яьŏ-ага Пустина.
Турци турски зборве'е Маса да ѣ грабеетъ.
Маса иматъ два брата глава-та си дава'е,
Маса не ю дава'е. имъ каза на бракя си:
„Море мили братина, Турци турски що зборвѣтъ,
Мене да ме грабеетъ.“ Леле Масо грабеетъ.
Бракя сѣ зачуді'е кжде сестра да скріѣтъ,
Да не имъ ѭ пограбитъ Весел-ага Пиперко;
Да не имъ ѭ однеситъ во некоя планина,
Кжде люгю да нематъ. Маса легна да спіетъ.
Бракя на ловъ пойдо'е; дури бракя дойдо'е,
Маса не ѣ найдо'е. Турци ми ѣ грабне'е.

75.

Мита плената.

Мито, мори Мито, бела Русуменке,
Богъ да ти убіетъ твоя мила майка!
Богъ да ти убіетъ твои мили татко!
Що ти напра'и'е средъ село ме'ана
По край берберана, по край мизиляна.
Тука помина'е три млада Татари
Три млади Татари, три млади бекяри;
Конакъ ти сторі'е на твоя ме'ана,
И ми ти реко'е три млади Татари:
„Точи, Митро, точи вино немерено,
Кога ке сѣ врата, тога ке ти плата.“
И имъ наточила вино немерено,
Турци си седна'е ручекъ да ручаетъ,
Вино го испі'е, Митрѣ ѣ викна'е:

„Точи, Митро, точи, жити църни очи!
Вино ке платиме и ке надплатиме."
Ми точила Митра колку що сакале.
И Татари тога ми с' опіяниле,
На Татари Митра пари посакала;
Н' извадо'е пари тіе да ѣ даетъ,
Туку си ѭ тіе за ръка фаті'е,
За ръка фаті'е, затъ коня фарлі'е,
Си ѭ однесо'е во нивно-то село,
Во нивно-то село, при нивна-та майка.
Митра ми плакала, майка си кълнала:
„Леле майко, леле, богъ те убилъ тебе!
Лели ясъ си седефъ майкини пазу'и,
Лели ясъ си седефъ таткини скуте'и;
Я къде сумъ си дошла сега въ Турски ръце
Турски ръце, майко, во млади Татари.
Що поборго, майко, я да си прежалямъ,
Аль мое-то руво, аль мой-отъ вилеетъ?
Еле, мила майко, 'се да забора'а,
Какъ да забора'амъ дена Велигдена,
Що си го молифме и си го чекафме,
И си го чекафме со яйце цървено!
А овдека, майко, я що ке позна'амъ!
Незна, майко, незна кога ѥ Велигденъ!
Овіе иматъ еденъ Турски байрамъ,
И той не го знаетъ во кой денъ ке бидитъ.
И моя-та животъ, майко, не сѣ знаитъ,
За моя-та вѣра кърв-та ке пролеа!"
Како що си рече, Митра така стори.

76.

Стоянъ и Ганка Бѣлканка.

Направи Стоянъ, Стояне,
Направ' железни цървули,
Още жилезна туяга,
Чи тръгнамъ Стоянъ да тръси
Да тръси лика прилика.
Ходилъ е Стоянъ, ходилъ е
Ходилъ е девятъ години,
Пакъ си Стоянъ не намери
За себе лика, прилика.
Чи си отиде младъ Стоянъ
Въ Боричъ касаба голѣма,
И тамъ е Стоянъ намерилъ,

За себе лика прилика
Намерилъ Ганка Бѣлканка.
Ганка по чушме ходеше,
Между робинки вжрвеше,
Две-те скутови държеха,
И три и́ пжт-а метяха.
Стоянъ на Ганка думаше:
„Ганка ле бѣла Бѣланке!
Стана до деветъ години,
Лика прилика не найдохъ,
Ти ми си́, Ганке, прилика.“
Ганка Стояну думаше:
„Стояне, холамъ Стояне!
Питай Стояне мама си,
Дали ще каилъ да стани,
Ти ми си́ чисто Бжлгарче,
Пакъ азъ сжмъ клета Чифутка.“
Стоянъ у тѣхъ отиде,
И на мама си думаше:
„Мамо ле, мила мамо ле!
Намерихъ лика, прилика
Прилика Ганка Бѣлканка;
Тя си мя, мамо, проводи,
Да ми тя, мамо, попитамъ,
Дали щешъ каилъ да станешъ,
Да зема Ганка Бѣлканка,
Кату е клето Чифутче,
Пакъ азъ сжмъ чисто Бжлгарче.“
Стоянова-та майчица
Тя на Стояна думаше;
„Стояне, холамъ Стояне,
Я земи си го, Стояне,
Чифутче става Бжлгарче,
Въ черкова ща го заведемъ,
Въ черкова ща го прикрвстимъ.“
И Стоянъ стана отиде,
напжлни мишинъ дисаги,
Напжлни жжлти алтжни,
Че вовъ Боргасъ си отиде,
На бяла чушма застана,
Че првсна жжлти алтжни.
Ганка алтжни береше;
Стоянъ алтжни не гледа,
Най Стоянъ гледа да земи
Хубава Ганка Бѣлканка,
И ся на бога молеше:
„Да си падни тжмна мжгла!“
Де стоя господъ, да̀ слуша,
Падпала ми тжмна мжгла,
Та̀ си Чифутче укрила;
Вовъ чжркови го завели.
Чжркви сж ся затворили,
И попови опжлтели.
Сватъ Неделко си продума:
„Стояне, холамъ Стояне!
Да не сте нещо роднина?“
Стоянъ Неделку думаше:
„Неделко, свату Неделко!
Каква ще да сми роднина?
Ази сжмъ чисто Бжлгарче,
Пакъ тя е клето Чифутче.“
Кога си сж распитали,
Чи то били бражъ и сестра.

77.

Јована и Дервиши.

Јовано, лична, Јовано!
Направи ладна ме'ана,
Прави висока керхана
На два пжта, на два друма,
Дек' вжрватъ люди секакви,
Дек' вжрвитъ криво и слѣпо.
*

Тамъ седе лична Јована,
Да̀ си збрала триста калфи,
Та̀ продава руйно вино,
Руйно вино, люта ракя.
Пречула ми сѣ Јована,
Съ убавина, гиздовина,
Найповике со работа,
На 'се-та земя сѣ пречу
'Се-та земя околія
И Вардаска Вардарія,
На Солунска-та на'иа;
Дур' сѣ пречу на Дервишка
Дервишка далечна земя.
Нели дочу Дервиш-баша,
Та̀ си собра триста души
Триста души, голй Дервиши.
Навяна'а бѫрзи коньи,
Кинисаха ке си пойдатъ
Ке пойдатъ Јова да пленатъ.
Ка' дойдоха до стретъ пѫт-отъ.
Нел' дотекна на Јована,
Та̀ сѣ качи на ме'ана,
Та̀ разгледа горе, долу
Горе, долу по друмове;
Нигде нищо не загледа.
Сѣ здадеха темни мѫгли
Темни мѫгли и прахови.
Не са били темни мѫгли,
Ток' били голи Дервиши.
Скоро скоро сѣ свалила
И на калфи имъ говоре:
„Варай калфи віе шегарти!
Току идатъ триста души
Триста души голй Дервиши.
Ка' дойдатъ голи Дервиши,
Столови да имъ кладете
И чаши да имъ дадете."
Дуръ си реч-та да дорече,
Дойдоха голи Дервиши,
И излезеха шегарти,
Та̀ фатиха бѫрзи коню,
И имъ столови кладоха;
На 'си-те вино дадеха.
Тогай веле Дервиш-баша:
„Не сме дошле да піеме,
Тукъ сме дошле да плениме
Да плениме лична Јова."
Тога веле лична Јова:
„Лель сте дошле да м' плените,
Язе сакамъ, съ васъ ке дойдамъ.
Ке пойдиме цѫрно море,
Ке ви пливнамъ по море-то
Віе по мене да пливнете;
Кой преплива цѫрно море,
Тои мене ке ме земе."
Послушаха лична Јова,
Та̀ й велятъ и говоратъ:
„Ке одиме цѫрно море."
Та̀ станаха, та̀ пойдеха.
Та̀ сплива лична Јована;
Дервиши сплива'а по нея.
Ка си пойде до средъ море,
Сѣ повѫрна за да виде —
Калпаци пливатъ надъ море,
Дервиши нематъ по нея;
Па она назадъ сѣ вѫрна,
Сѣ вѫрна излезе на край,
Да̀ си пойде на механа,
На калфи веле, говоре:
„Турейте ми чаша вино,
Защо сумъ си уморена,
Дур' д' издавамъ триста души
Триста души голй Дервищи."
Ѣ туриха руйно вино,
Лична Јова та сѣ напи;
Отъ зѫбъ на зѫбъ въ гѫрло нематъ.

78.

Жална Кана.

Мори Кано, жална Кано!
Богъ да біе вѫрли Турци!
Що фарлиха зла ифтира,
Зла ифтира турска бедѫ,
Оти Турчинъ си любила,
Младо Турче Яничарче.
Те фарлиха въ теменъ зѫнданъ,
Те удриха судна мѫка,
Съ тежокъ тумрукъ на нодзе-то,
Дребенъ синджиръ на гѫрло-то,
Белезіи на рѫце-то;
Судна мѫка ми те мѫчатъ,
Сакатъ да ми те потурчатъ.
Богъ да біе твоя тета,
Що си дойде на майка ти
Дà и́ веле и говоре:
„Варай сестро, милна сестро!
Що си стоишъ, що си гледашъ?
Стан' д' одиме на зѫндана,
Да видиме жална Кана,
Даль ю жива, даль си умре.“
Твоя майка ѭ послуша,
Тà дойде'а на зѫндана;
Отъ далеку ми си викатъ:
„Мори Кано, милна щерко,
Даль си жива, илъ си умре!“
Жална Кана сѣ провикна
Сѣ провикна отъ зѫндана:
„Жива сумъ си, на мѫка сумъ;
Съ тежокъ тумрукъ на нодзе-то,
Съ дребенъ синджиръ на гѫрло-то,
Съ белезіи на рѫце-то,
Сакатъ мене да потурчатъ.“
Богъ да біе твоя майка!
Тогай веле и говоре:
„Дай си вѣра, милна щерко,
Ке загинишъ уще млада,

На пуста младосъ неодена,
На рухо ненаносена,
На оро ненаиграна,
На песни ненапеана."
Сѣ провикна жална Кана:
„Отъ бога, мале, да найдешъ!
Ка' дойде, да не дойдеше!
Мѫлчи, мале, онѣмела!
Дека стоишъ ослѣпела.
Какъ си вѣра да предадамъ,
Що я пѫрво да забравамъ!
Дaль на оро ке ме видишъ?
Аль на гости ке ти дойдамъ,
Иль на гости ке ми дойдишъ?
Или бракя ке пречекамъ,
Или въ цѫрква ке си одамъ,
Или Велигденъ ке чинамъ,
Ели божикь ке дочекамъ?
Еденъ денъ иматъ въ година
Денъ си иматъ, денъ байрамъ,
Па не знаятъ кога идитъ."
Какъ дочуха вѫрли Турци,
Още въ мѫка ѭ удриха;
Не имъ стигна тежокъ тумрукъ,
Не имъ стигна дребенъ синджиръ,
Не имъ стигна белезіи,
Въ нокти спици и́ набі'а.
Душа̀ даде, а не вѣра̀.

79.

Маріа Плената.

Кинисала ми мила Маріа
Мила Маріа на жетва д' о'итъ,
Ленъ да ми беритъ, ѭчменъ да жніетъ.
Ми ѭ стреті'е Турмана Турци
Турмана Турци, Катумъ Егюпси,
Ѭ поплені'е мила Маріа,

Ѭ однесо'е Катумско село.
Що ѭ дѫржале за три години
Лете на слѫнце, зима на чаренъ,
Дур' ѭ сторі'е Катумъ Егюпка,
Дуръ постигнала мѫшко-но дете.
Тà ѣ дадо'е два стапа въ рѫце,
Торба на рамо, дете на рѫце,
Тà ѭ пущі'а мила Маріа
Отъ село въ село лѣбецъ да питатъ;
И ми одела мила Маріа
Отъ село въ село, отъ кукя въ кукя,
И ми отиде въ майкино село,
Въ майкино село, вуйко'а кукя, —
„Дарви ме, вуйко, жити Маріа!" —
„Айде отъ тука цѫрна Егюпко!
Камо Маріа я да те дарва?"
Отъ тука стана мила Маріа,
Пакъ си отиде таткина кукя —
„Дарви ме, татко, жити Маріа!"
И татко викатъ отъ високъ чардакъ:
„Айде отъ тука Катумъ Егюпко!
Тà камо ми ѭ мила Маріа,
Я да те дарва, да те пречека!"
Отъ тука стана мила Маріа,
Пак си отиде у мила майка:
„Дарви ме, майко, жити Маріа!"
Тога ѣ велитъ мила-та майка:
„Айде отъ тука цѫрна Катунке!
Камо Маріа я да те дарва,
Я да те дарва, да те промена!"
Тога ѣ велитъ мила Маріа:
„Егиди мори, мила майчице,
Ясъ ми те зна'ямъ, ми те позна'амъ,
Ти оти си ми мила майчица,
Я сумъ ти, майко, мила Маріа,
Али ме знаишъ, аль ме паметвишъ,
Кога ме пущи на жетва д' ода,
Ленъ да ти бера, ѭчменъ да жніа,
Ручекъ да носа на аргати-те,
Тà ме стреті'е Турмана Турци

Турмана Турци Катумъ Египси,
Ме поплені'е мила майчице,
Що ме держа'е за три години
Лете на сжнце, зима на черенъ,
Дур' ме сторі'е Катунъ Егюпка,
Тà ми дадо'е два стапа въ ржце;
Торба на рамо, дете на ржце,
Тà ме пущі'а отъ село въ село,
Лѣпъ да си питамъ, дете да ранамъ,
Отъ село въ село дур' наше село,
Отъ кукя въ кукя, дури у вуйка.
Пжрво си викнафъ у мили вуйко;
А мили вуйко не ме познало,
Не ме познало, ме искарало.
Отъ тука станафъ у татка дойдофъ,
И мили татко ме искарало.
Отъ татка станафъ при тебе дойдофъ,
Али ти, майко, не ме позна'ашъ?
А камо ми го брате Георгя,
А камо ми ѭ сестра Селфіа,
Тà белки тіе ке ме познаетъ."
Тога сѐ спущи Марина майка:
„Егиди мори керко Маріо!
Кога си знала 'си-те имина,
Вистина ти си́ мила Маріа
Мила Маріа, мое-то чедо,
Що загинало за три години;
'Се що ми кажвишъ, керко, така ѥ."
Вака во дворѥ не си ѭ кладе,
Тук' ѥ однесе во лепа цжрква,
Тà що си викна попа и кума,
Си ѭ прекжрсти мила Маріа,
Си ѭ прекжрсти, си ѭ промена,
Си ѭ викаше мила Маріо,
Име ѣ кладе мила Миличке.
Си завали'е два силни огна,
Тà го фарлі'е Катумъ Егюпче,
Го изгори'а, го испеко'а;
Си ѭ собра'а бѣла-на пепелъ,
Тà ѣ фарлі'е по силна река.

После разбрале 'си-те свой люгю,
Гости сториле за три недели,
И после си сѣ израздели'е
Израздели'е кой отъ кѫд' дошолъ,
Кой отъ кѫд' дошолъ, дома си ошолъ.
Текрафъ ѣ честѣтъ мила Марiа,
По зiяфети за три години,
Що ю държале мила Милинка,
Н' ѣ изваi'е на ѣсно сѫнце,
Дуръ ѣ сторi'е бѣла Бугарка.

80.

Добра Болярка.

Хубава, Добро, болярко,
Болярко, Добро, безчадко!
Сами ся Господъ поткани,
Манастиръ да си загради,
Манастиръ нови черкови.
Не достигнало на Бога
Отъ сухо злато плавено,
Манастиръ да си догради,
Врата-та да имъ излее.
Той запрати два Ангела
У Добра, у болярка-та,
Тà па си Добри говоратъ:
„Хубава Добро, болярко,
Болярко Добро, бездетко!
Сами ни Господъ допрати,
Да му призаймешъ, Добро-ле,
Отъ сухо злато плавено,
Манастиръ да си доправи,
Врата-та да имъ излее.“
Добра имъ тихомъ говори:
„Два Ангела, Арангела!
Призаела бихъ на Бога
Отъ сухо злато плавено,
Манастиръ да си догради,
Манастиръ, нови цѫркови,
Врата-та да имъ излее;
Ала ми ю хатаръ на Бога,
Че и мен' смяша не ю далъ,
И съ либе да сѫмъ смесена.
Вчера си биле петъ свадби,
Петъ калешки ся трѫгнали,
Всекого си калесале,
Коя кума, коя старосватка,
Коя деверова майчица;
А мене никой не вика,
Ни кума, ни старосватка,
Ни деверова майчица.“

81.

Стоянъ и Патрикъ.

Мама си рожба родила,
Име ю било Стояне,
Въ златна го люлка люляла,
Като люляла, думала:

„Нани ми, синко Стояне,
Нани ле, расти порасти,
Като си, синко, порастешъ,
Царство-то да си отжрвешъ
Отъ чужи ржце, Стояне,
що ти ѥ царство бащино,
Бащино уще майчино.“
Стоянъ мама си думаше:
„Майно ле, стара майчице,
Много ми въ сжрце нарани.
Имамъ ли сабя френгія,
И джлга пушка буйлія,
И чивъ кубуре пиштоле,
И старъ ми бащинъ буздоганъ?
Царство-то да си отжрва
Отъ чужи ржце, мамо-ле,
Що ни ѥ царство бащино
Бащино, уще майчино.“
Мама Стояну думаше:
„Синко Стояне, Стояне,
Сичко, Стояне, си имашъ,
Туку си коня отседлай,
Рано въ неделя си стани,
Верно сѣ богу помоли,
Войска-та, синко, собери.
Ал' ще ти мало наржчамъ,
Како си, синко, отидешъ,
Редумъ сѣ съ войска нареди,
По бжрда и по планини,
И отъ никого си не бои,
Само отъ Гжрци лукави,
Лукави уще издатци,
Што-то и баштата тю издадоха,
Въ Едрене града голема
Со седумдесетъ и две хиляди,
Тамъ си го Турци плениле,
Войска му сичка узтурчиле.“
Като Стоянъ отиде,
Редумъ сѣ съ войска нареди
По бжрди и планини,
Зафана сички боази,
Втичка не пуща да фжркни.
Где го ѥ зачулъ Патрика,
Патрика изъ Цариграда,
Право при цара отива,
И на цара си думаше:
„Цару-лю чести Падиша!
Честито да ти царство-то!
Чулъ ли си́, цару, разбралъ си́,
За Стоянъ млади Войвода
Отъ голема града Тжрнова,
Що си ѥ съ войска подигналъ,
Царство да ти отжрве,
Чи му ѥ било бащино,
Бащино уще майчино!“
Царъ си Патрику думаше:
„Патрико милетъ башіо!
Ясъ иска войска да прата
Срещу Стояна Войвода
Седумдесетъ и петъ хиляди.“
Войска си рано станала,
Патрика си е' поведе.
Варвеле, що си варвеле,
Минале поле широко,
Настале гора зелена.
Като си Стоянъ изгледна,
Стоянъ ми млади Войвода
Со жжлто рокче провикна,
Собра си сички Войводи,
И́ на Войводи думаше:
„Войводи, млади юнаци!
Развивайте кжрвави байраци,
Кой-то ѥ юнакъ натъ юнакъ,
Места ще него покаже.“
'Сички Войводи думаха:
„Съ радосно сжрце утиваме,
Патрика щемъ живъ да донесемъ.“
Патрика беше похитаръ,
Той сѣ отъ войска изжжлкна;
Сички му Турци исекле.

Аль ето ти яда голяма,
Патрика съ Арапи достигна.
Стоянъ си назатъ повѫрна,
И скри ся въ гѫсти планини.
Патрика си назатъ повѫрна,
И на цар-отъ си думаше:
„Цару-лю, честитъ Падиша,
Нали ти, цару, азъ казахъ,
Колку отъ стари остали
'Сички-те да ги изтурчишъ,
Деца-та да имъ поробишъ,
Попови да имъ изколишъ,
Владици да имъ избесишъ,
Цѫркви-те да имъ соберишъ,
Тоги ща, цару, въ миръ бидишъ;
Азъ ще изъ нашке да прата,
Тѥ щатъ да бѫдатъ поверни.“
Царъ си Патрика послуша,
Испрати, дà ги исече,
Исече сички попове,
Избеси сички владици,
Изтурчи млади деца-та,
Собори сички-те цѫркви,
И много отъ тѥхъ изтурчи.
Заплака малокъ и големъ,
Какво ѥ зло нападнало.

82.

Рада и Циганче.

Маре Стоѣне, Стоѣне!
Разболялъ сѧ ѥ младъ Стоянъ
На врѫхъ на стара планина.
Немало кой да го гледи,
Гледале сѧ го два орли
Два орли, два мили брата.
Съ уста му вода носиле,
Съ крилѣ му сенка чинале.
Стоянъ на орли говори:
„Два орла, два мили брата!
Понагоре сѣ дижете
До где ми душа излезе,
Тà па тогава паднете,
Бѣло сѧ месо наѣште,
Черни ся кѫрви напите;
Бѣло ѥ месо юначко,
Черни сѧ кѫрви левентски.“
На орли кажатъ Стояну:
„Море Стоѣне, Стоѣне!
Тà не сми дошле, Стоѣне,
Крѫви-те да ти піеме.
Ами сме дошле, Стоѣне,
Теб' да си юнакъ гледаме.
Знаишъ, Стоѣне, паметвишъ,
Кога въ пожара горехме,
Тà си тояга подаде,
Тà ни изъ пожаръ извади?“
Стоянъ на орли говори:
„Два орли, два мили брата!
Азъ немамъ мило братенце,
Віе сте мене два бракѥ.
Знайте ли мой-те дворове?
Тамъ има драво крѫстато,
Идете на мой-те двори,
Паднете на това дрѫво,
Тà жално, мило грачайте:
„Ти Стоянова майчице!
Я̆ хайде да те заведамъ,
При твоего сина Стояна,
Че лежи, тà ще да умре,
Че му си́ риза ушила
На личенъ денъ на Прокопій,
И люто го си́ поклѣла,
Пуста сѧ клѣтва збѫднала

*

Сбѫднала̀ скоро стигнала.“
Послушале го два орла,
Па си на двора отишле,
Тà на дрѫво-то паднале,
Тà жално милно грачале.
Изляла майкя Стояну,
Тà ю со орли отишла,
Тà ѭ при Стоянъ завеле
На врѫхъ на Стара планина.
Кат' го видела майкя му,
Живаго та прегѫрнала,
А мрѫтви ся разгрѫнале.

83.

Стане Нине.

Стане Нине господине!
Зора ми ся е озорило
Изъ хубава Влашка земя
Изъ гиздаво Дряно-поле.
Не ю зора, не видело,
Най Рабрьо юнакъ де гони
Де си гони сури еленъ.
Сури еленъ обрѫти ся.
Отговара „бегай, бегай
Бегай, бегай сури еленъ!
Стигна ще тя Рабрьо юнакъ.“
Конь му вее, слѫнце грее,
Конь му диха, звезди вдига.
Рабрьо юнакъ отговаря:
„Бягай, бягай сури еленъ,
Стигна ще те Рабрьо юнакъ,
Отъ девойка прѫвескиня,
Прѫво мляко забозина.“
Еленъ му сѣ отговаря:
„Бѫрзай, бѫрзай Рабрьо юнакъ,
Отъ кошута пѫрвескиня.“
Той ѭ погна, той е загна,
Тà отиде дуръ при море.
Три девойки платна бялятъ,
Тà хварлили съ бухалчица,
Ударі'я сури еленъ,
Тà го фана Рабрьо юнакъ.
Стане Нине господине,
Чуле сме тя, тà сме дошле;
Имашъ сина златно-коса
Златно-коса, сребро-глава.
Дай го, дай, Стане Нине,
Дай го, даи, царъ да бѫде
Царъ да бѫде, банъ да бѫде!“
Стане Нине отговаря:
„Календаре браке да сте!
Имамъ сина златно-коса,
Златно-коса, сребро-глава,
Не може лефе да дели,
Не може аскеръ да реди.“
Коледаре отговарятъ:
„Дай го, дай го, Стане Нине!
Ніе му щемъ лефе дели
Лефе дели, аскеръ реди.“
На здраве ти, домакине,
Тебе пеемъ, славословимъ.

84.

Латински Краль и Огненъ.

Свадба чинитъ краля Латинина,
Свадба чинитъ сина ке си женитъ,

Ама му ю син-отъ гърдомазенъ;
Гора рилка дури до челбинка,
А долна-та дури до пояса.
Тукъ сѣ чудитъ краль-отъ що да чинитъ,
От' ке земитъ не'ста отъ далеку,
Отъ далеку отъ Легена града
Отъ Легена деветъ бракимъ сестра.
Що му готвѣтъ големи пещежи,
Деветъ бракя деветъ кули азно,
Стара теща отъ сърма кошуля,
На кориля камни безценети.
Тесъ му готвитъ сабя дипленица,
Що сѣ диплитъ двана'есетъ дипли,
Що сѣ носитъ во бѣла пазу'а,
Що да сечитъ древя и каменя;
Що му готвитъ софра позлатена,
Що да седѣтъ седумдесетъ мина;
А на неа камни безценети,
Да ручаетъ и да вечераетъ
Безъ свѣкя, безъ бѣла борина,
Отъ софра-та видело да иматъ.
Сна'й му готвѣтъ ждребе тригодишно,
Що го ранѣтъ 'се со сувогрозю,
Що да пливатъ преку църно море.
И си стана краля Латинина,
Си го кани Марка Кралевике,
Си го кани чесна кумашина.
Стапалъ Марко рано во неделя,
Коня коитъ моше арджеліо,
Плоча клажатъ отъ бѣли карагрошъ,
Клинци клажатъ окъ жълта дукада.
Тога велитъ млада Марко'ица:
„Айти Марко, мое господине!
Що те тебе нужба дотерало,
Коня коишъ олку арджеліо?
Аль ке одишъ на войска царе'а,
Аль ке одишъ негдека на свадба?“
Тога велитъ Марко Кралевике:
„А егиди млада Марко'ице:
Ясъ не одамъ на войска царе'а,

Асъ не одамъ негдека на свадба.
Ми допущилъ краля Латинина,
Що ме канилъ чесна кумашина.
Ясъ не одамъ чесна кумашина,
Тукъ промени наше мѫшко дете;
Ке го пущамъ у краля на свадба.“
И си стана млада Марко'ица,
И си зеде свое мѫшко дете,
Мѫшко дете малечекъ Огнена,
Му облече бурунджи кошуля,
Му облече отъ кафтанъ долама,
Му облече джубе нафеліо,
А на гла'а самура калпага;
По пазу'и пакъ що му нареди?
Му нареди камни безценети.
Дете греитъ, како ѣсно сѫнце.
Го качі'е на бѫрзего коня.
И си стана млада Марко'ица,
Му целива коню цѫрни очи:
„Коню, коню, жити цѫрни очи!
Да ми вардишъ мое мѫшко дете,
Оту ми є дете аджаміа!“ —
„Гла'а да'а, а дете не да'а.“
И му рече Марко Кралевике:
„Айти синко, малечекъ Огнене!
Ке те пуща у краля на свадба,
Ама немой да ме пострамотишъ,
Туку испатъ сакамъ да го сторишъ,
От' си́, синко, Марко'о колено.
Да не піешъ вино и ракіа,
Да не ядишъ манджи господарски,
Да не слегвишъ отъ коня на земи;
Какъ те пущамъ, така да ми дойдишъ.“
Ми отиде у краля на свадба;
Како та́тко що му нарѫчало,
Така дете збор-отъ му дѫржало.
И ми найде китени свато'и,
Що ми седѣтъ на диванъ високи;
Ядѣтъ, піѥтъ, кум-отъ го чекаетъ,
Да ми одѣтъ п' уба'а не'еста.

И ми дойде Огненъ добаръ юнакъ;
И сѣ спущи краля Латинина,
Му целива на конь-отъ седло-то,
И го молитъ Огнена детенце,
Да му слезитъ отъ коня бѫрзего,
Да го кла'итъ на чесна тѫрпеза.
И му велитъ Огненъ добаръ юнакъ:
„Айти тебѣ краля Латинина!
Ясъ отъ татка изанъ не си зедофъ,
Да си седна на чесна тѫрпеза,
Да си піямъ вино и ракіа,
Да ти ядамъ манджи господарски;
Со 'си коня на диванъ ке идамъ.
Ай замай си китени свато'и,
Да одиме п' 'уба'а не'еста.“
Тога велитъ краля Латинина;
“Айти синко, айти мили синко!
Да ме простишъ, нещо ке ти кажамъ,
Сумъ те канилъ, а не сумъ ми казалъ.
Али можишъ, синко, да ми одишъ
Да ми одишъ зета аманета?“
Тога велитъ малечекъ Огненче:
„Айти тебе краля Латинина!
Ясъ ти ида зета аманета,
Ако дѫржишъ зборъ, що ке тиречамъ,
Даро'и-те що ке ме дарвеетъ,
Дарай менѣ, не'еста-та тебѣ;
Така ида зета аманета.“
И му рече краля Латинина:
„Дарой тебѣ, не'еста-та менѣ;
Туку дан' ме, синко, пострамотишъ,
Кога ке ѭ не'еста донесамъ,
Ке те кла'амъ чесна кумашина.“
Киниса'е китени свато'и,
Да ми одѣтъ п' 'уба'а не'еста,
Излего'е по бѣли друмо'и;
Непредъ одитъ малечекъ Огненче,
Си разигра своя бѫрза коня,
Дете греитъ како ѣсно сѫнце.
Го видо'е Легенки девойки;

Тога велѣтъ Легенки девойки:
„Леле боже, леле мили боже!
Бладзе майка що родила юнакъ;
Найбладзе тая що ке го любитъ!“
Отидо'е у Легена града,
Да земаетъ 'уба'а не'еста.
Извадi'е големи пещежи: —
Деветъ бракя деветъ кули азно,
Стара теща сжрмена кошуля
На корилa камни безценети;
Стари-отъ тесъ сабя дипленица,
Що сѣ диплитъ дванаесетъ дипли,
Що сѣ носитъ во бѣла пазу'а,
Що да сечитъ древя и каменя.
Си изваде софра позлатена,
Що да седѣтъ седумдесетъ мина,
А на неа камни безценети,
Да ручаетъ и да вечераетъ
Безъ свѣкя, безъ бѣла борина,
Отъ софра-та видело да иматъ;
Мили спа'и ждребе тригодишно,
Що го ране'е 'се со сувогрозѥ,
Що да пливатъ преку цжрно море.
Си зедо'е 'уба'а не'еста.
Ми оделе сватой що оделе,
Излего'е по край цжрно море;
Ми пове'а еденъ ти'окъ ветаръ,
Ѣ отвеалъ дулакъ отъ не'еста:
И ѭ виде млада зетащина.“
Тога велитъ 'уба'а не'еста:
„Леле боже, леле мили боже!
Бладзе майка, що родила сина,
А побладзе я що ке го люба.“
И ж дочу малечекъ Огненче.
Тога велитъ малечекъ Огненче:
„Айти тебе 'уба'а не'есто!
Не пули сѣ, не'есто, во мене,
Тукъ пули сѣ во 'иляда сватой,
Кой ми иматъ рилка до челбинка,
Кой ми иматъ рилка до пояса,

Ти со него ке ми сѣ кердосашъ,
А асъ сумъ ти зета аменета."
Тога велитъ 'уба'а не'еста:
„Богъ те убилъ краля Латинина!
Защ' ми кладе зета аманета;
Ако бѣше синъ ти гжрдомазенъ,
Да не зематъ други даро'и-те."
И му велитъ краля Латинина:
„А егиди малечекъ Огненче!
Не'еста-та пишманъ сѣ сторила,
Не ти да'атъ тебѣ даро'и-те."
Сѣ налюти малечекъ Огненче,
Си извади сабя дипленица,
Ѣ пресече софра позлатена,
Тà ѭ фжрли въ она цжрно море;
И си зеде деветъ кули азна,
Си 'и фжрли въ она цжрно море;
И го зеде ждребе тригодишно,
Го пресече преку поло'ина,
Си го фжрли п' она цжрно море.
Тога рече 'уба'а не'еста:
„Али сещо я да си прежалямъ,
Ама ждребе како да прежалямъ,
Три годиии що ми го раниле
Го раниле мой-те мили сна'и
'Се со шекеръ и со су'огрозѭ!"
Сѣ разсили малечекъ Огненче,
Ѣ пресече 'уба'а не'еста,
Си ѭ фарли въ она цжрно море;
Остра сабя отъ каменя скжрши,
Си ѭ фжрли въ она цжрно море.
И му рече малечекъ Огненче:
„А егиди краля Латинина!
Али виде Марко'о коленце,
Какъ да одитъ назодъ безъ даро'и,
Ти ке одишъ назодъ безъ не'еста!"
Си разлюти Огненъ бжрза коня,
Си сѣ фжрли въ она цжрно море,
Си преплива она цжрно море,
Си отиде при свой мили татко.

Марко седитъ на диванъ високи,
Го доглeда дете отъ далеку,
И ѣ велитъ Марко Кралевике:
„Айти тебѣ млада Марко'ице!
Нещо идетъ дете налютено.“
Кога дойде малечекъ Огненче,
Ми зборвеше мошне налютено.
И му рече Марко Кралевике:
„Що си́, синко, олку налютено?“
И му рече малечекъ Огненче:
„Ясъ не требитъ да сумъ налютено,
Туку требитъ сабя да истаргна,
Да ти зе'амъ гла'а отъ рамена,
Оти кога да сѣ опіянишъ,
Ти не знаишъ тога що да чинишъ,
Со Латини побратимство чинишъ;
Аль не знаишъ оти сѐ безверни,
Какъ нѐ кани, така не нѐ држжа;
Не ме кладе чесна кумашина,
Тукъ ме кладе зета аманета,
И ми такса 'се бѣли даро'и,
Дарой менѣ, не'еста-та нему.
После краль-отъ пишманъ ми сѣ стори,
Жаль му бѣше даро'и да земамъ,
Защо бѣ'а големи пещежи; —
Деветъ бракя деветъ кули азно;
Стара теща отъ сжрма кошуля,
На кориля камни безценети;
Стари-отъ тесъ забя дипленица,
Що сѣ диплитъ двана'есетъ дипли,
Що сѣноситъ во бѣла пазу'а,
Що да сечитъ древя и каменя;
Що му зготвеѐ софра позлатена,
Що да седѣтъ седумдесетъ мина,
А на неа камни безценети,
Да ручаетъ и да вечераетъ
Безъ свекя, безъ бѣла борина,
Отъ софра-та видело да иматъ.
Снай му зготвеѐ ждребе тригодишно,
Що го ранеѐ 'се со сувогрозје,

Що да пливатъ преку цжрно море. —
'И исфарлифъ въ она цжрно море
И даро'и и млада не'еста;
Ясъ ти дойдофъ назодъ безъ даро'и,
Той побегна назодъ безъ не'еста;
Испатъ сторифъ наша юнащина."
Тога Марко дете го избаци,
Марко'ица коня го избаци.

85.

Два Сокола.

Имала е мама, немала
До двама сиви сокола
Сокола до два близнака.
Съ житомъ ги мама хранина
Хранила, още доила,
До де соколи порасли,
Никой не сѣ е научилъ,
Ни-то соколи растеха.
Мама имъ пѣвка певала:
„Нани ми соколе, нани ми,
Соколи до два близнака;
Растете и порастете,
Тешко иманѥ делете,
Тешка потера зберете,
Бащино цжрство земете."
Расли соколи, порасли;
Еденъ си соколъ ѣздише,
Други себе си носеше,
Като сѣ двама разделятъ,
Единъ за други плачеха.
Мама соколи думаше:
„Й си станете, идете,
Бащино царство земе-те!"

86.

Тодорка и княхче.

Отъ цар-отъ известъ е дошла
„Кой има синъ да прате,
Кой нема, самъ си да доди,"
Иванъ си сина немаше,
А само една дещеря,
Една дещеря Тодорка.
Той сѣ чуде и мае,
Какво да чини, да прави.
Какъ го зачула Тодорка,
Та на баща си думаше:
„Я сж не грижи, татко-льо,
До кжд' ѥ млада Тодорка,
Ти не щешъ войска да видишъ.
Й иди, татко, ѝ иди,
Сабя френглія да купишъ,
И тжнка пушка бойліа,
И едно конче 'ранено,
Азъ ще на войска да ида,

И младъ войскаринъ ще стана,
Никой не ще мѫ познае.“
Стана Тодорка отиде;
Ходила седемъ години,
Никой ѭ нигде не позналъ;
Кога е било на Лазаръ,
Тодорки е на умъ дошло,
Че ѝ е мама на пазаръ;
Какѣ-то нейни-те врѫсници.
Въ царски градини запяла
Запяла и припѣвала;
И нощъ ю песенъ пела,
Денѭ съ войска-та ходила.
Ка ѣ зачуло младо княхче,
А то на цар-ятъ думаше:
„Тукъ има младо войскарче,
Що пее нощє лазаря.“
Цар-ятъ на княхче думаше:
Ѝ си заведи войска-та
На равно поле да играе,
Д' играе хоро юнашко,
'Сички-те на редъ да гледашъ,
Дано мома-та познаешъ.“
На редъ ю княхче гледало,
Не можло да ѭ познае.
Цар-ятъ на княхче думаше:
„Ѝ си заведи войска-та
Де-то сѫ хурки продаватъ,
Дано мома-та познаешъ.“
Княхче си войска заведе,
Пакъ си мома-та не позна....

87.

Яничаръ и Руса Драгана.

Разбега сѫ е Влашка-та земя,
Влашка-та земя и Богданска,
И Богданска-та, сичка-та Доброжа,
Кой горе ходи, кой долу бега
Отъ люти Турци, страшни Маджари.
Стари сечеха, млади робеха,
Млади девойки отборъ земаха,
Тà ги правеха млади робини;
И млади момци отборъ земаха,
Тà ги правеха 'се Яничере.
Де-то минуватъ села-та горятъ,
Хора-та робатъ, села-та горятъ.
Преминале сѫ бѣлі-а Дунавъ,
Наредиха сѫ край Етрополе,
Распространиха сини шаторе,
На равно поле делба делеха
Млади девойки и млади момци.
Кому паднаха по две, и по три,
На младъ Яничаръ сѫ е паднала

Салъ една мома руса Драгана,
Па ѭ заведи подъ бѣли чаджръ.
Кога е било вечер-та кжсно,
Млади Яничаръ надворъ седеше,
погледна долу, погледна горе,
Изъ черна земя синъ огжнъ гори,
Изъ синьо небо кжрвавъ джжъ вали.
Млади Яничаръ сж е уплашилъ,
Тà поизвика руса Драгана,
И на Драгана жално думаше:
„Мори Драгано, моя робиньо!
Що ще тà питамъ право да кажишъ, —
Имашъ ли братецъ, имашъ ли сестра,
Имашъ ли баща, имашъ ли майка?“
А Драгана му со гласъ продума:
„Имамъ си баща, имамъ си майка,
Имамъ си братецъ, имамъ си сестра.“ —
„Кжде е братъ ти, и той ли е поробенъ?“
Драгана му жально отговаря:
„Кога додоха въ Влашка-та земя
Турци избиха млади Бжлгари;
И братъ ми бѣше во тая войска;
А сега тридесетъ години,
Ка сжмъ азъ братецъ не видела.“ —
„Мори Драгано, моя робиньо!
Ако го видишъ, познавашъ ли го?“ —
„Я да го видамъ, си го познавамъ
По клета глава, по ѣдри гжрди.“
А Яничаръ Драгана питаше:
„Що има на братина глава?“ —
„Братъ ми има отъ сабя бѣлекъ,
Че е посеченъ на люта войска.“
А Яничаринъ Драгана пита:
„Що има братъ ти на ѣдри гжрди?“ —
„Братъ ми си има на гжрди бѣлекъ,
Со стрела раненъ во люта войска.“
Па раствори Яничаръ гжрди-те
Бѣли-те гржди, ктета-та коса;
А на Драгана жално думаше:

„Я стани, сестро, дома да идемъ,
Дома да идемъ, мама да видимъ!“

88.

Боленъ Дойчинъ.

Попаднала цьрна Арапина,
Попаднала Солунски ливагю,
Ми удрила бѣла-на чадара;
Таинъ сакатъ одъ Солуна града,
’Лѣбъ имъ сакатъ по две фурни ’лѣба,
И имъ сакатъ крава яло’ица,
И имъ сакатъ по бочка ракіа,
И имъ сакатъ по две бочки вино;
На денъ сакатъ п’ ’уба’а не’еста,
На нокь любитъ п’ една малка мома,
Ми ’и любитъ и ми ’и загубвитъ.
’Си-те ми сѣ редумъ изреді’е,
Редъ падна на млада Ангелина.
Дворю метитъ Ангелина млада,
Дворю метитъ градумъ сѫлдзи ронитъ,
Со сѫлдзи ми дворю завадила.
Ѭ догледа болена Дойчина:
„Айти тебе сестро Ангелино!
Що те тебе нужба дотерало,
Дворю метишъ градумъ сѫлдзи ронишъ?
Али ти сѣ, сестро, злодеало,
Рамни дворю, сестро, метеещи?
Мене болно, сестро, гледаещи? —
Рани, болки, сестро, вьрзееща,
И понади менѣ готвееща?“
„Айти тебе брате, Боленъ Дойчинъ!
Тà не ми сѣ менѣ здодеало,
Рамни дворю, брате, метееща,
Тебе болно, брате, гледаеща,
Рани, больки тебѣ вьрзееща,
И понади тебѣ готвееща;
Туку ми сѣ, брате, здодеало,

Попаднала цжрна Арапина,
Попаднала подъ града Солуна,
Подъ Солуна, Солунски ливагѥ,
Ми удрила бѣла-на чадара;
И ми собра старци и попо'и,
На денъ сакатъ по две фурни лебецъ,
И имъ сакатъ крава яло'ица,
И имъ сакатъ по бочка ракiа,
И имъ сакатъ по две бочки вино,
На денъ сакатъ п' 'уба'а не'еста,
На нокь сакатъ п' една малка мома,
Ми 'и любитъ и ми 'и загубитъ.
'Си-те ми сѣ редумъ изредi'а,
Редъ ми падна, мене ке ме земѣтъ."
И говоритъ Болена Дойчина:
„Айти тебе сестро Ангелино!
Аль то'а те тебе брига нашло?
Ево имамъ за деветъ годинн,
Кжде лежамъ болно на постеля;
Ай отвори шарена ковчега,
Да изва'ишъ триста лакти платно
Триста лакти платно бамбакерно,
Да извжрзишъ рани одъ анджари;
И земай ми моя остра сабя;
Ево иматъ за деветъ годинн,
Сабя въ ржка не ми ѥ фатена,
Веке ми ѥ сабя жргьосана,
Да ѭ носишъ Умера бичакчiа,
Да ми остритъ сабя вересiа,
Ако станамъ скжпо ке иу платамъ,
Ак' не станамъ, алалъ да ми чинитъ."
И ми стана млада Ангелина,
И ми зеде сабя жргьосана,
Ми отиде дури у Умера:
„Айти тебе Умеръ бичакчiа,
Так' ти бога, я ке ти сѣ молямъ!
Ме допущилъ Болена Дойчина,
Да му остришъ сабя вересiа,
Ако станитъ скжпо ке ти платитъ,
Ак' не станитъ, алалъ да му чинишъ."

Тог' говоритъ Умеръ бичакчіа:
„Айти тебѣ млада Ангелино!
Ак' ми давашъ твой-те цѫрни очи,
Да ти острамъ сабя Дойчино'а.“
Сѣ поврати млада Ангелина,
Надазъ плачеещи, пищеещй;
Одъ далеку Ангелина викатъ:
„Айти тебе Болена Дойчина!
Не ми остритъ Умеръ бичакчіа
Не ми остритъ сабя вересіа,
Той ми сакатъ мой-ве цѫрни очи.“
Ѣ говоритъ Болена Дойчина;
„Остай сабя, сестро Ангелино,
Остай сабя на бѣла постеля,
И влези ми темни конушници,
Да изва'ишъ моя бѫрза коня;
Носи ѭ у Митре Поморянче
Налбатина, вѣрна побратима,
Да ми коитъ коня вересіа;
Ако станамъ, скѫпо кя му платамъ.
Кя му платамъ жѫлтици дукади.“
И ми стана млада Ангелина,
И ми влезе темни конушници,
Ми изва'и негва бѫрза коня,
Ѭ однес' у Митре Поморянче,
Да ми коитъ коня вересіа:
„Так' ти бога Митре Поморянче!
Ако станитъ Болена Дойчина,
Кя ти платитъ коня за коенѥ.“
И ѣ велитъ Митре Поморянче:
„Айти тебе млада Ангелино!
Ако да'ашъ твое бѣло лице,
Твое лице, како ѣсно сѫнце,
Твой-те вежи, как' морски піяйци,
Твой-те очи, како цѫрно грозѥ!“
И ми викна млада Ангелина,
Кѫршитъ рѫце отъ бѣли колена,
Сѫлдзи ронитъ по бѣли образи,
Одъ образи шарени пазу'и,
Одъ пазу'и шарени скуте'и,

Одъ скуте'и по земя сурова.
Си поводи коня Дойчино'а,
Люто кълнитъ млада Ангелина: —
„Богъ те убилъ Митре Поморянче!
Защ' не търгна сабя да м' зазубишъ,
Туку мене ти ме пострамоти!“
И си търгна дома си отиде,
И му кажвитъ брату си Дойчину:
„Айти тебе Болена Дойчина!
Що ми стори голема страмота
Со твоя-та вѣрна побратима,
Що ядефте, брате, що пiефте,
Що одефте въ гори на лоеню;
Кога рекофъ за твоя-та коня,
Да ѭ коитъ, брате, вересiа,
Що ми рече Митре Поморянче, —
Ако да'ишъ твое бѣло лице,
Кя ти коямъ коня вересiа.“
И сѣ фърли Болена Дойчина
И сѣ фърли на нога юначка:
„Айти тебе сестро Ангелино!
Страфъ да немашъ, сестро, страмъ да немашъ!
Ай да земишъ студено оружѥ,
Да го да'ишъ Плетикосѣ Паплѣ,
Да ми мiетъ студено оружѥ.“
И ми стана млада Ангелина,
И ми зеде студено оружѥ:
„Айти тебѣ Плетикоса Павле:
Ме допущи Болена Дойчина,
Да ми мiешъ студено оружѥ.“ —
„Аити тебѣ сестре Ангелино!
Чуму ти ѥ студено оружѥ,
Лель ѥ боленъ Болена Дойчина!“ —
„Попаднала църна Арапина,
Подъ Солуна, Солунски ливагѥ,
И ми удрилъ бѣлана чадара,
И ми викатъ старци и попо'и,
Таинъ ми сакатъ по две фурни лѣбъ,
И ми сакатъ крава яло'ица,
И ми сакатъ по бочка ракiа,

И ми сакатъ по две бочки вино,
На денъ сакатъ по млада не'еста,
На нокь сакатъ п' една малка мома,
Ми 'и любитъ, и ми 'и загубвитъ,
Редъ ми падна, мене кя ме header
Тога велитъ Плетикоса Павле:
„Айти тебе млада Ангелино!
Аль ми давашъ твоя тонка става;
Става имашъ како морска тѫрска;
Да ти міамъ студено оружѭ.“
Та си зеде студено оружѭ,
Си отиде во рамни дворо'и:
„Айти брате, Болена Дойчина!
Не си ималъ вѣрни побратими,
Туку биде Турци невѣрници!
Ми посака моя тонка става.“ —
„Айти тебе сестро Ангелино!
Убило 'и мой-те побратими
Убило 'и яденѭ, піенѭ!
Отпущи го платно бамбакерно,
Да извѫрзишъ рани отъ анджари.“
Го извѫрза млада Ангелина,
Му извѫрза рани отъ анджари,
И му даде студено оружѭ.
Той опаса свилена пояса,
Ми нареди студено оружѭ,
Ми ѭ зеде сабя ѫргъосана,
И ми явна коня некоена;
Пра'у одитъ подъ града Солуна,
Пра'у одитъ на бѣла чадара;
И ми слезе отъ бѫрзего коня,
Ми изваде сабя дипленица,
Ми загуби цѫрна Арапина,
И со него жѫлта Евреина.
И си явна своя бѫрза коня,
Гла'а кладе на коня предъ себе,
И ми вѫрвитъ по среде Солуна.
Що го виде 'се ми сѣ зачуди —
„Що ке бидитъ ова чудно чудо!
Овой юнакъ, како суво древо,

Лице иматъ, какъ восокъ прецеденъ,
Що ми стори голема унера!
Юнакъ било, юнакъ ке да бидитъ!
Не му требатъ цжркви манастири,
Да 'и пра'итъ, добро да имъ чинитъ!"
Ми помина по среде чаршіи
И пойде при Умеръ бичакчіа:
Айти тебе Умеръ бичакчіа!
Ти не остришъ сабя вересіа,
Що ќе сакашъ на моя-та сестра,
Що ќе сакашъ неидзини-те очи?"
И ми тжргна сабя дипленица,
Му ѭ зеде нег'оа-та глава.
И пойде при Митре Поморянче:
„Айти тебе Митре Поморянче,
Поморянче, вѣрна побратима,
Ще те имафъ кай мой цжрни очи,
Що ќе ова голема срамота,
Що ми стори на моя-та сестра!"
И му зеде него'а-та глава.
И пойде при Плетикоса Павле,
Му ѭ зеде и него'а глава.
Дома одитъ, отъ далеку викатъ:
„Отвори ми, сестро Ангелино,
Отвори ми наши вити порти,
Постели ми шарена ода'а,
И барай ми свѣщи и ламбади,
Донеси ми попой законици,
Що сакаше, сестро, 'се ти свжршифъ,
Кя сѣ делитъ душа отъ снжга-ва.
Да не жаляшъ, сестро, да не плачишъ,
Тук' да земашъ свирци, дабоани,
Тà да сторишъ голема донамба."
И ми стана сестра Ангелина,
Ми одтвори нивни вити порти
Уплашена, мошне устрашена;
Кога виде гла'а отъ Арапа,
Го прегжрна млада Ангелина,
Го однесе въ шарена ода'а.
Колку легна на мека постеля,

Тѫргна душа Болена Дойчина;
Дури сестра му запали свѣща,
Даде душа Болена Дойчина.
Сѣ собра'е старци и попо'и,
Ми кладо'е свирци дабоани,
Що ми бі'е три дни и три нокье.

89.

Никола, Богданъ и Ангелина,

Пилци пищатъ, пилци гарванови,
Дали сѫ пилци, или човеци?
Ни сѫ пилци, ни човецн,
Ами сѫ били седумдесетъ роба,
Поробилъ ги младъ Никола,
И ги запрялъ у темни завници.
Ка повикатъ седумдесетъ роба,
Тà сѣ чуе до синьо-то небо,
Че н' имале кой да ги отѫрве.
'Сички-те роби пуснали,
Само Богдана оставили,
Че има булче хубаво,
И става млада кралица.
Кога Богданъ викаше,
До небо сѣ чуваше:
„Нема ли нейде некои
Тука на врата да дойде!
Че имамъ книшка да пиша,
До моя-та булка Ангелина.“
Де го зачу сиво гѫлапче,
Па на врата-та отиде,
Десно си крило подаде.
Богданъ на крило написа.
Фрѫкна голапче отиде,
На Богданови равни дворови,
Съ крила-та си трептеше,
Со очи долу гледаше;
Ангелина дворове метеше,
И лична песенъ пе'еше.
Паднало писамце отъ крилце,
Ангелина го погледа,
И на перце-то писано —
Богданъ ѥ въ темни завници. —
Скоро милата заорли,
И на дворъ си думаше;
„Ніе като ядемъ и піемъ,
Батьо ти въ какви е мѫки!
Яземи скоро брѫснача,
Руса ми коса обрѫсни,
Я ща самичка да ида,
Младъ Богданъ я да пусна,“
Деверъ й коса обрѫсна;
Кѫдаръ й перчанъ остави,
Длѫга си коса уплети,
На кончи ситни подвѫрски;
Като си конче престегна,
Рошавъ си кожухъ наметна,
Юнашки калпакъ наложи,
Като сѫ на конче покачи,
Младо деверче питаше:
„Мязамъ на царски делія?“ —
„Не мязашъ на царски делія,
Но на булка Ангелина.“
Та ка сѣ Арапски узѫби,
Обѫрна очи въ бѣлина,
Обѫрна уста кѫмъ небо,

Тога и́ деверъ думаше:
„Сега си́ като делія.“
А тя на конче извика,
Мѫгли, прахове подигна.
Като ѐ виде делія,
Черноморска-та Войвода
Отъ чардака си извика:
„Скоро врати-те заключете
Ето че иде делія,
На конь подкови ще иска,
До триста маджаръ жѫлтици.“
Та си на врата отиде,
Като врата-та поритна,
На средъ двор-а зафѫрли,
Тà си отъ конче думаше,
И войвода си питаше:
„Чулъ ли си́, разбралъ си́,
Минка си́ рожба родила,
Родила и продумала,
По света роби пуснаха,
Ами ти роби що дѫржишъ?“
Тога отъ конче посегна,
Че му око-то извади.
Войвода ясно извика:
„Тичайте, роби пуснете,
че ми око-то извади,
И на друго-то посяга.“
Како роби-те пуснаха,
Ангела ги на редъ гледаше;
Като Богданъ премина,
Та го съ конче-то одели,
Съ златенъ го топузъ біеше,
И полека го слагаше,
Тà на Богдана думаше:
„Вѫрви Богдане ступане.“
Два кѫдалака минали,
И два-та на конъ седели.

90.

Корунъ, Кондофила и синъ Костадинъ.

Любитъ Корунъ млада Кондофила,
Ѭ любило за деветъ години;
Ми одело отъ утро на утро,
Ми одело отъ вечеръ на вечеръ,
Дуръ порастилъ сина Костадина;
Тога ми сѐ Корунъ уплашило,
Тога ми сѐ Корунъ позапрело.
Му допущи млада Кондофила:
„А егиди Корунъ побратиме!
Що не идешъ, како що идеше?
Али ти сѐ азно дососало?“
Тога велитъ Корунъ кеседжіа:
„Кондофило, вѣрна посестримо!
Менѣ ми сѐ азно не дососвитъ,
Туку сумъ сѐ мошне уплашило
Отъ твоего сина Костадина,

Ми го кажвѣтъ поюнакъ отъ мене.“
Тога велитъ млада Кондофила:
„Ай Коруне, вѣрни побратиме!
Аль то’а те тебе брига нашло?
Ясъ ке легнамъ болна отъ нафола,
Ке си лежамъ за една неделя
И безъ лѣбецъ и безъ студна вода;
Ке го пуща во гора зелена,
Да ми баратъ вода леко’ита,
Ке го пущамъ въ гора безъ оруже,
Да го чекашъ, ти да го загубишъ,
Да бидиме, како що сме биле.“
Сѣ поболи млада Кондофила,
Сѣ поболи болна отъ нафола,
И ми лежа за една неделя,
И безъ лѣбецъ и безъ студна вода.
Тога велитъ сина Костадина:
„Леле майко, леле мила майко!
Да ми кажишъ отъ що си́ болна,
Аль си́ болна, майко, отъ господа,
Аль си́ болна, майко, отъ душмана,
Аль си́ болна, майко, за попо’и,
Аль си́ болна, майко, за екими,
И за вогю, майко, леко’ити,
Да ти барамъ билки чемерлики.“
Тога велитъ млада Кондофила:
„Не сумъ болна, синко, за екими,
Тукъ да пойдишъ во гора зелена,
Да ми барашъ вода леко’ита;
Ама ти сѣ, синко, милно-моля,
Да не земашъ татко̆ ти оружю!
Не сѣ зематъ оружю за здравю.“
Си киниса сина Костадина,
Да си одитъ въ гора безъ оружю.
И го разбра него’а-та сестра,
И му рече него’а-та сестра:
„Кѫде одишъ, мое мило брате!
Кѫде одишъ въ гора безъ оружю!
Не ю болна майка одъ господа,
Тук’ ю болна майка одъ нафола.

Ми те пущатъ въ гора безъ оружѥ;
Там' те чекатъ Корунъ кеседжіа,
Тебе, брате, да ми те загубитъ;
Туку ела дома да одиме,
Ке ти да'амъ свекѫрвоѕ оружѥ.“
Си отиде брате у сестра си,
И си зеде свато'о оружѥ.
И му рече него'а-та сестра:
„Айде сега брате Косгадине!
Ти да можишъ, богъ да ти поможитъ,
Да не барашъ вода леко'ита,
Тук' да барашъ гла'а Коруно'а,
Да донесишъ на наша-та майка.“
Си отиде сина Костадина,
Си отиде во гора зелена.
Си го найде Корунъ кеседжіа,
И му рече Корунъ кеседжіа:
Добре дойде Коста добаръ юнакъ!
Я те барафъ нокье со борина,
Ми те найдофъ денѥ на пладнина!
Ела одношъ да сѣ обидиме!“
Сѣ разлюти Коста добаръ юнакъ,
Си разлюти своя бѫрза коня,
Си изва'и сабя диплeница,
Го пресече преку поло'ина.
На часъ Корунъ уще не узнало,
Си разлюти своя бѫрза коня,
И сѣ впущи той по Костадина.
Колку му сѣ коня разиграло,
Той ми падна, два трупа сѣ стори.
Тога слезе Костадинъ отъ коня,
Му ѭ зеде гла'а Коруно'а,
Си ѭ вѫрза въ една бѣла риза,
Ѭ обеси задъ себе на коня.
Си сѣ врати при своя-та сестра: —
„Айде, сестро, дома да одиме!
Що ми рече, сестро, я погодифъ,
И я можефъ, и господъ поможи,
Ѭ донесофъ гла'а Коруно'а.“
Отидо'а при нивна-та майка,

И ѣ викна сина Костадина:
„Нà ти, майко вода леко'ита!“ —
И ѣ фжрли гла'а Коруно'а; —
Да сѣ любишъ, какъ си́ сѣ любила!
Ти го барашъ, я ти го донесофъ,
Ако пойдофъ въ гора безъ оружю.“
Тжргна сабя, майкà си пресече;
Не ѣ однесе въ цжрковъ да закопатъ,
Тукъ ѣ фарли по бѣла Дунава.

91.

Гино Арнауче и Петра хубава.

Посвжршилъ сѣ Гино Арнауче,
Сѣ посвжрши за Петра 'уба'а,
Не ми седе ни денъ, ни неделя,
Ми отиде на бѣло бачило.
Богъ ѣ убилъ Гино'а-та майка,
Що му прати найлюти зборо'и:
„Ти си седишъ, Гино, синко мили,
Ти си седишъ на бѣло бачило,
И не знаишъ твоя бѣла Петра
Залюбила селски-те бирачи,
Залюбила турски азаджіи!“
Гино тога мошне сѣ налюти,
Не си дойде при своя-та майка,
Туку пойде у Петра дама ѣ,
Си ѭ найде въ широка ода'а,
Си заспала, и ми сѣ покрила,
Сѣ покрила съ една бѣла риза,
И лице-то роса го фатило.
Гино кротко въ ода'а ѣ влезе;
Бѣла Петра не ми го узнала;
И ѣ отскри неидзино-то лице,
Со риза-та росà ѣ избриса,
Ѣ избриса, Петрà ю целива.
Уще Петра не ми ю узнала.
И си сегна во бѣли джепе'и;
Си изваде едно фрушко ноже,

Бѣлà Петрà на сонъ ѣ загуби.
И си дойде Гино при майка си,
И ѣ кажвитъ на своя-та майка:
„Петра, майко, менѣ ми сторила
Ми сторила голема страмота,
Ама и я, майко, ѣ загубифъ."
Тога рече Гино'а-та майка:
„Защо, синко, менѣ не ми каза,
Оти Петра нищо не ти стори,
Туку ми те я тебе изманифъ!"
Сѣ разлюти Гино Арнауче,
И самъ себе Гино сѣ загина;
И ѣ рече на своа-та майка,
„Какъ ќе жалятъ Петрина-та майка,
И ти, майко, за мене да жаляшъ."

92.

Николче.

Де сѫ е чуло видело
Синъ бащà на сѫдъ да кара,
Кѫто Николче баща си?
Назадъ му рѫци вѫрзалъ,
Чи го напретъ конь караше.
На кѫде го ќараши?
По кадіи, по заптіи.
Една ми света неделя,
Вѫрвели що ся вѫрвели,
До нова нешма допрели,
Николчу слези отъ коня,
Да си очи-ти уміи.
Тяйко му Николчу думаше:
„Никола, сино Никола!
Развѫржи ми рѫце-ти,
Да си очи-ти уміа,
Чи е днеска света неделя,
Да ся богу помоля·"
Никола отъ конъ посегна,
Двашъ му рѫце-ти застегна.
Тяйко му Николу думаше:
„Да даде господъ, сино-льо,
Дур' да ся назадъ повѫрнишъ,
Жина ти камѫкъ да стани,
Деца-та дребни змейче-та,
Околу камѫкъ да пищатъ!"
Чи Никола у тѭхъ отиде,
И на врата похлопа;
Никой му врата не отвори,
Той погледна на цаклоту,
Чи жина му камѫкъ станала,
И дечица пѫстри змейчина.

93.

Стоянъ боленъ.

Разболялъ сѫ е младъ Стоянъ,
Тà лежи деветъ години,
Не умира нито стая.
Майкя Стояну думаше:
„Синко Стоѣне, Стоѣне!
Като ми лежишъ, умирашъ,
Не умирашъ, нито стаяшъ,
Мама тя не е питала,
Да ми не бѫдешъ греховенъ?“
Стоянъ си майци думаше:
„Греховенъ, мале, тà много;
Знаешъ ли, мале, повнишъ ли,
Кога бѣ размиръ година,
Кога Татаре вѫрвеха,
Сичко-то село побягна,
И тебе, мале, думаха,
Тà и ти, мале, да бягашъ?
А ти на жени думаше:
„Бягайте, жени, бягайте,
Ала азъ нема да бягамъ,
Че имамъ много синове,
Зе щатъ и остана щатъ;
И имамъ много иманѥ,
Съ иманѥ ги ща откупа.“
Кога Татаре додоха,
У насъ на конакъ паднѫха,
Тà зеха мене сиромахъ,
Тà ма на коня качиха,
Азе отъ коня отлитахъ,
На китка стрели налитахъ,
И на два ножа санджара.
Майкя ми вѫнъ не излезе,
Негили да мя откупи.
Сестра ми Рада излезе,
Руса си коса скубеше,
По друмове ѭ хвръляше,
Ѣничере ѭ береха,
Тѫнки камжици плетеха,
Добри си коне шибаха;
Де-то коне-те шибнеха,
То черни крѫви капеха;
Де-то крѫви капнеха,
Червена ружа цѫвтеше.
Ѣничаре ѭ береха,
Тà ѭ по чолми втикаха.
Тà вовъ Татарлѫкъ отидохъ.
Седехме до три години,
Кога сѫ назадъ врѫнахме,
Презъ наше село минахме,
Наше-то село пусто село,
Въ срядъ село нови гробища,
Живи сѫ люде копале,
Ка-то Татаре виделе.
Ніе ги на дялъ удрихме;
Тога всякому паднало,
Кому гробъ, мале, кому два,
Менѣ сѫ, мале, паднаха,
Три нови пусти гробища.
Раскопахъ, мале, единъ гробъ,
Извадихъ лепа юнака;
Що бѣ лепа променена,
Самуръ му калпакъ на глава.
И на калпака перница,
На перница писано,
Три годинъ младо годено,
А три дни младо женено,
Тà па сѫ живо копало,
Като Татаре видяло.
Той ми сѫ, мале, помоли:
„Татаране ле, брайно ле!
Не дей ме, брайно, погубва,
Че сѫмъ три годинъ годено,
И три дни младо женено!“
Азе го, мале, не слушахъ,

Ами го мале погубихъ.
Раскопахъ, мале, втори гробъ,
Ископахъ, мале, невяста,
Още и́ венци на глава,
Алени магданъ на очи,
И на магдана перница,
На перница-та писано,
Три годинъ младо годено,
А три дни младо женено,
Тà па сѫ живо копало,
Като Татаре видяло.
Та ми сѫ, мале, помоли:
„Татаране ле, брайно ле!
Боле си мене погуби,
Не обирай ми сребро-то
Сребро-то и нанизно-то,
Че е отъ село собирано!“
Азе è, мале, не слушахъ,
Ами и неа погубихъ.
Раскопахъ, мале, трети гробъ,
Ископахъ лепа девойкя,
Що бѣ лепо променена,
На глава-та и́ перница,
На перница-та и́ писано,
Три годинъ млада годена,
Годена, а неженена.
Та ми сѫ, мале, помоли:
„Татаране ле, брайно ле!
Не дей ме, брайно, погубва,
Че сѫмъ една на майкя си!“
Азе è мале не слушахъ,
Али и неа погубихъ.“
Майкя Стояну думаше:
„Лежалъ си деветъ години,
И още деветъ да лежишъ,
Душа да ти не излезе,
Кость по кость да сѫ разнесешъ,
Кости-те да ти сѫбера,
Въ гробища да ги занеса!
Што-то ѥ било младъ юнакъ,
То ти ѥ мило братенце;
Што ти ѥ било невяста,
То ти ѥ мила снашица;
Што ти ѥ било мома-та,
Та ти ѥ мила сестрица.“
Де седя господъ, тà слуша.
Тà лежа още деветъ годинъ,
Тà му душа не излезе.
Кости-те му сѫ снизаха,
Тà ги мийка му сѫбрала,
Тà ги въ гробища занесе.

94.

Стоянъ боленъ.

Разболелъ сѫ е младъ Стоянъ,
Тà лежи деветъ години,
Изгноилъ деветъ постели,
И деветъ меки возглаве.
Майкя Стояну говори:
„Синко Стоѣне, Стоѣне!
Като ми лежишъ толкова,
Ни умирашъ, ни оздравашъ,
Да ми не бѫдешъ греховенъ?“
„Мамо ле, моя майчице!
Нали ма питашъ да кажа.
Кога я ходихъ, мамо ле,
По тая гора зелена
Яганци въ ѭгѫлъ запалихъ.
Като гореха, блееха,
Небо ся на две делеше,
Ясни си дзвезди падаха.
Па ся отъ тамо отвадихъ,

Tà тежка свадба си срещнахъ.
Tà си изгубихъ кумове,
Кумове, старисватове,
Tà си имъ узехъ два млада,
И тіе млади девере,
Tà ги изведохъ, мамо ле,
Во тая гора зелена,
Де-то пиле-та не пеятъ,
Де-то си човекъ не ходи,
Tà си ги вржзахъ, мамо ле,
Два млада за две младици,
Гледатъ ся, а не видатъ ся.
Кога ся назади вржнахъ,
Де-то бѣхъ невяста-та вржзалъ
Бѣла си лозá порасла,
А де-то вржзахъ момжка,
Зелена бора порасла,
Tà сѣ високо извиле,
Tà си вржхове сжбрале."
Майкя Стояну говори:
„Синко Стоѣне, Стоѣне,
Нали си́ това извржшилъ,
Кольу си лежалъ, Стоѣне,
Още толкова да лежишъ,
Tà мама ще тя погледа."

95.

Гино и Стоянъ.

Гино Петкани говори:
„Сурава ся болна учини,
Стоянъ ще да та попита,
Либе хубава Петкано!
Що ти сж иска понуда,
Tà да си, либе, оздравяшъ."
А Петкана му говори:
„Либе Стоѣне, Стоѣне,
Дощало ми сѣ, либе ле,
Отъ гора отъ преперици,
Отъ гора отъ еребици."
Отишалъ си́ ю младъ Стоянъ
Во тая гора зелена,
Tà дребна лова да лови.
Гино напреди отиде,
Tà си ю чекалъ младъ Стоянъ,
Tà ся сж двама бориле,
Tà ся сж три дни бориле.
Стоянъ си Гину говори:
„Гино премладо Блжгарче,
Я сж разслаби, Гино ле,
Нещо ща да те попитамъ,
Дане бждеме роднина,
Като сж два-та бориме."
Tà ся сж Гино отслабилъ,
Tà си уборилъ младъ Стоянъ,
Две педи въ земя накаралъ,
Отъ далечъ, иде и вика:
„Либе хубава Петкано!
Излязъ ми порти отвори,
Постели меко возглаве,
Съ тебе щемъ да ся земе."

96.

Янкула.

Янкулаго войска обколила
Отъ Станкаменъ дури до Бичица,

А Янкула баре аберъ немать,
Тукъ си седитъ въ шарена одаа,
И си любитъ свое мжшко дете,
Ког' излезе млада Янкулица,
Си сѣ качи на диванъ високи,
Сѣ распули по гора зелена,
Що да видитъ чудо и големо!
Янкулаго войска обколила,
Конь до коня, како честа гора,
А юнаци, какъ борје високи,
Остри сабьи како сека'ици,
А туфедзи како дробни дзвезди,
А байраци какъ дробни облаци.
И сѣ врати млада Янкулица,
И си влезе въ шарена одаа,
И ми велитъ на Янкула юнакъ:
„Стани, стани, а стопане мои,
Остаи го свое мжшко дете,
И излези надворъ до надвора,
Що те войска тебе обколила!“
И стана Янкула добаръ юнакъ,
Си излезе отъ шарена одаӑ,
Си сѣ качи на диванъ високи,
Сѣ распули по гора зелена,
Що да видитъ чудо и големо!
Защо виде войска расплнвала;
И викна Янкула добаръ юнакъ
И си викна на своя стопанка:
„Янкулице, ай млада стопанке!
Донеси ми триста сжжни поясъ,
Донеси ми сабя дипленица,
Що сѣ диплитъ мегю деветъ дипли,
Секој дипля каменъ безценетенъ,
Що ми сечитъ древя и каменя,
Що сѣ носитъ во бѣла пазу'а,
Изва'и ми стрела шестокрила,
И влезм си во земни керали,
Подседлај ми коня шаренего,
Престегни го со деветъ колани,
Подъ грива-та жжлта боздогана,

Да излезамъ с' аскеръ да сѣ біамъ,"
Му донесе млада Янкулица.
И си явна своя бѫрза коня,
И си влезе въ стреде отъ аскер-отъ,
Опитвитъ Янкула добаръ юнакъ:
„Айви віе млади байрактари,
Съ коя мисля джеинкъ ке сторите!
Аль барате Марка Кралевикя,
Аль барате Янкула юнака?" —
И му велѣтъ млади байрактари:
„Не барате Марка Кралевикя
Тук' бараме Янкула юнака." —
„Ак' барате Янкула юнака,
Ясъ ке найдамъ Янкула юнака,
На две стѫрни да сѣ поредите."
С' измамі'е млади байрактари,
На две стѫрни ми сѣ поредіе,
Сѣ подсмевятъ Янкула добаръ юнакъ,
И имъ велитъ „ай да сѣ обидамъ,
Аль сумъ юнакъ за да ве прескочамъ."
И си дупна своя бѫрза коня,
Си отвори сабя дипленица,
Си замавна на десна-та стѫрна,
И посече млади байрактари;
Бѫрзà коня піврати на лево,
Жива душа не ми оста'ило.
И отиде Янкула во дворѥ,
И си влезе въ шарена одаа,
И ѭ виде млада Янкулица,
Кѫде плачитъ, кѫде сѫлдзи ронитъ;
Сѫлдзи ронитъ по бѣли образи,
Рѫце кѫршитъ отъ бѣли скуте'и.
Тог' ѣ велитъ Янко добаръ юнакъ:
„А що плачишъ млада Янкулице!
Ак' не вѣрвишъ слези ми во дворѥ,
Да ми видишъ моя бѫрза коня,
'Се во кѫрви коня попливана;
Да ми видишъ моя остра сабя,
Веке сабя ми ѥ изабена."
Вчасотъ стана млада Янкулица

Бжрза коня не пойде да видитъ,
Тук' сѣ качи на диванъ високи,
Сѣ распули млада Янкулица,
Сѣ распули по гора зелена,
Да не видитъ аскеръ обколено,
Виде нематъ аскеръ обколено;
Бжрго слезе во широки дворю,
И си виде тая бжрза коня,
'Се во кжрви коня поплывана;
И си виде сабя изабена.
Тога вѣра тая ми фатила
От' Янкула 'си-те 'и загуби.

97.

Янкулова смжрть.

Янкула, младъ Янкула,
Янкула Влашла Войвода!
Янкула коня храпеше,
Во тая града Солуна,
На Солунски-те ме'ани
Съ ситна слама оризова.
Янкула коня поеше
Съ Негошко вино, Благушко.
Янкула коня зобеше
Со големерска пченица.
Янкула коня ковеше
На Солунски налбанти,
На налбанти сѣ молеше;
„Ей налбанти мили брате!
Харно ми коня ковайте,
Карагрошъ плочи клавайте,
Алтани клинци редейте.“
Янкула седло кроеше,
На Солунски-те сарачи
Отъ чиста свита камуха.
Янкула узда правеше,
Карагрошови лееше
На Солунски-те златари.
Коня оружи, престегна;
Коня му веле, говоре:
„Що ме на тимаръ удирашъ?
Даль ке ме мене продадишъ?
Или ме менка учинишъ
За друга коня похарна?“
Янкула веле, говоре:
„Ейти коню, мой дрогару!
Нито те, коню, продавамъ,
Ни те, коню, раменувамъ;
Дошло писмо отъ Влашка ная,
Да си пойдамъ на Косово
Косово поле широко;
Настанала турска ордя,
Турска ордя, силна войска,
Ке си пойдамъ дури тамо.
Вяхна коня и киниса,
Пойде на поле Косово,
Тà влезе въ турска ордiа,
Тà извади остра сабя,
Тà си фати да си сече.
Какъ влезе въ стреде ордiа,
Пушка пукна, Янко падна.
Коня застана надъ него,
Коня диванъ да му чине;

Съ гриба му сенка чинеше
Съ опашка мухи бранеше,
Емъ дробни сѫлдци ронеше,
Там' и она до нег' падна
До нег' падна душа даде.

98.

Мати.

Мати ло, Мати вдовицо!
Остана Мати вдовица
Остана сосъ три дѣчица,
Мати ся чудомъ чудеше,
Сосъ това тешко иманѥ,
Какво да стори, да прави.
Мати дума на селѣни:
„Селяни, віе кметови!
Що е на свет-а хубаво,
Хубаво и хаирліа,
Мати ще да го направи.“
Селѣни Мати думаха:
„Найхубаво е на свет-а,
Хубаво и хаирліа
Да си мостови направишъ,
По мости, Мати, да врѫвятъ
Дребно, Мати ле, и ѣдро,
Старо, Мати ле, и младо,
Куцо, Мати ле, и сляпо.“
Мати селѣни не слуша,
Тà си попови попита:
„Що е на свет-а хубаво,
Хубаво и хаирлія?
Мати ще да го направи.“
Попови Мати думаха:
„Хубаво, Мати, на свет-а
Чѫркови да си направишъ,
Въ чѫркови, Мати, да вѫрватъ
Да вѫрватъ всякаква вѣра,
Дребно, Мати ле, и ѣдро,
Старо, Мати ле, и младо,
Куцо, Мати ле, и сляпо.“
Мати попови не слуша,
Тà темничари попита:
„Що е на свет-а хубаво
Хубаво и хаирліа?“
И темничари думаха:
„Хубаво, Мати, на свет-о
Да си направишъ тѫмница,
Въ тѫмница, Мати, да лежатъ
Сички боръ млади юнаци.“
Чи си откупи Мати ле
'Се тѫмничерски мастори,
Чи тѫмница заправили.
Девятъ години правили,
Деня правятъ, ноща пада.
Тà е фарлиле нейни-о
Нейни-о синъ Иванчо
Фарлиле въ тѫмна тѫмница
Тог' ся тѫмница задѫржа,
Тà ся темница направи.

99.

Стоянъ и Султанъ.

Седнала мама да яде
Да яде, още да піе
Сосъ девятъ сина рождени,
Стара ги майка питаше:

„Синови, девятъ синови!
Като ѣдете и пійте,
Какво ще да ва попита,
Кой що му е мило, драго,
Него, синови, да стора.“
Стоянъ на мама думаше:
„Мамо ле, мамо, драго ми
Въ зелена гора да хода,
Че алянъ байракъ да носа,
Да си дружина собера.“
Иванчо дума мами си:
„Мамо ле, мамо, драго ми
Лиси биволе да купа
Черни угари да ора,
Бяла пченица да сея.“
Тога си Стоянъ отиде
Въ зелена гора букова
И алянъ байракъ набочи,
Че ся юнашки провикна:
„Собирайте ся юнаци,
И при Стояна елате!“
Че си ги Стоянъ пособра,
Че си ги Стоянъ поведе
Изъ гѫста гора зелена,
По Султанска-та межія.
Султанъ си седи подъ чадѫръ,
И си ядеше, піеше,
Печено ягне ядеше.
Стоянъ Султана улови
Като фракнато врапченце.
Султанъ Стояну думаше:
„Аферимъ тебѣ, Стоѣне!
Азъ едно време бѣхъ юнакъ,
Ти си́ отъ мене поюнакъ.“
Че си Султана заведи
На девятъ гроба чиляшки,
И девятъ пѫлни сосъ сребро.
Султанъ Стояну думаше:
„Зимаи'те, холанъ Стоѣне,
Зимаи'те колко можете,
И за мене оставайте,
Че старъ сѫмъ, вече не мога.“

100.

Лазаръ и Петкана.

Дѣ сѫ е чуло видело
Три пѫти жена да близни
Три пѫти по три момчета!
Станали деветъ момчета
И една керка Петкана.
Петкана расла, порасла
Стана мома за женени;
За Петкана дошле женилни
Отъ деветъ села далеко,
Осемъ ѭ братi не даватъ
И една стара майчица,
Братъ и́ ѭ Лазаръ даваше
Даваше, приговареше:
„Да дадемъ, мамо, Петкана
Вовъ тота пусто Загори,
Чи сѫ Загорци болярци,
Ни сми братья девятина,
П' едношъ ще тя заведеми,
И девятъ пѫти ща стани.“
Чи сѫ Петкана отдали
Призъ девятъ села въ десято,
Отъ какъ Петкана отдали
Черна чума влязи въ кѫщи
Влязи чи ги удари
Дор' девятъ братья рождени.
Туку остана, остана
Петканина си майчица;
Ката денъ на гробища-та

Ката денъ, ката неделя,
Тамъ замрѫква, тамъ усѫмва,
И сички-ти си прилива,
И за душа имъ раздава;
А Лазарча не прилива,
Ни му за душа раздава;
Но си Лазарча провали:
„Да ся провалишъ, Лазарѐ,
Чи ми Петкана отдаде
Во това пусто Загори!“
Лазаръ ся богу молеше:
„Боже ле, мили боже ле!
Стори мя, боже, направи
Крѫст-о ми жѫлта бѫклица,
Постилка-та ми добаръ конь!“
И господъ ми го послуша,
Тà си му господъ направи
Постилка-та му добаръ конъ,
Крѫст-о му жѫлта бѫклица,
Чи у Петкани отиде,
Чи на вратнику повика:
„Сестро Петкано, Петкано!
Я излѣзъ, сестро, по вѫнка.“
И Петкана си излѣзе,
Че му рѫка-та цѣлуна,
И на Лазарче думаше:
„Лазарчо, брайно Лазарчо!
Тà що на тешко миришишъ
На прѫсъ, брайно ле, помухленъ?“
Лазаръ Петкани думаше:
„Петкано, сестро Петкано!
Ни сми брати деветина,
Девятъ сми кѫщи правили.
Да додишъ, сестро, сѫсъ мени
У насъ на гости да дойдешъ.“
Петкана стана да иди;
Вѫрвяли, що повѫрвяли,
Минали гора зелена,
Настали поле широко,
Средъ поле дѫрво високо,
На дѫрво пеи пиленце:
„Дѣ сѫ е чуло, видело,
Жива сѫсъ мѫртва да ходи,
Като Петкана съ Лазаря!“
Петкана дума Лазару:
„Брайно ле, брайно Лазаре!
Чувашъ ли пиле какъ пеи?“ —
„Я вѫрви, сестро, да вѫрвимъ!“
Вѫрвяли що ся вѫрвяли,
До чаири-ти допряли;
Петкана дума Лазару:
„Брайно ле, брайно Лазаре!
'Сички чаири косени,
Ваши-те непокосени.“
Лазаръ Питкани думаше:
„Ази ся боленъ разболяхъ
Не можихъ да ги покоса.“
Чи до лозя-та допрѣли;
„'Сички-те лозя копани,
Я ваши-те не копани.“
Лазаръ Петкани думаше:
„Ази ся, сестро, разболяхъ,
Не можихъ да ги ископамъ.“
Вѫрвели, що повѫрвели,
До черковя-та отишле,
Чи си прѫстен-о извади
Прѫстен-о гуденишки-а,
На Петкана го подади; —
„Кога тя мама попита
Кой тя, Петкано, доведи,
И ти и речи, Петкано,
Доведи мя бати Лазаръ.
Ако ти вѣра не фани,
И ти ѝ кажи прѫстен-о
Прѫстен-о гуденишки-о.“
Лазаръ въ гробища отиде,
А Петкана у майка си;
Майка на вратникъ стоеше……

101.

Марко, Арапинъ и Марко'ица.

Марко бѣше више на дивани,
Сѣ опули по бѣли друмо'и,
Ѣ збору'етъ на своя невеста:
„Ой невесто, мое мило добро!
Що ке бидитъ мѫгли и прахо'и
Подъ Вароша, по бѣли друмо'и?“ —
„Дейди Марко, мой мили стопанъ!
Да не ми ѥ голема превара!“
Уще реч-та два-та не изрекле,
Ето порти вити сѣ клюкаетъ.
Ѣ зборуватъ Марко невестѣ си:
„Пойди слези во наши дворо'и,
И погледай що сѣ порти клюкатъ!“
Ми отиде млада Марко'ица,
Кога гледатъ цѫрна Арапина. —
„Ели чуешъ млада Марко'ице!
Даль ѥ тува Марко Кралевике?
Сумъ го чуло многу вино пило,
И на облагъ сѣ обложу'ало;
Ако сакатъ да с' обложу'еме,
Міе два-та вино да піеме,
Ако мене тои ме надпіетъ,
Ке му да'амъ моя добра копя,
Ке му да'амъ моя остра сабя,
Со сабіа глава да пресечитъ;
Ако него вино го надпіамъ,
Да ми да'итъ млада Марко'ица.“
Тарчаинчкумъ сѣ качи на диванъ:
„Дейди Марко, мои стопанине!
Сама, велитъ, лова що ни дошла,
Що ни дошла цѫрна Арапина,
На облога онъ сѣ обложу'етъ;
Ако вино него го надпіешъ,
Ке ти да'итъ нег'ва добра коня,
Ке ти да'итъ нег'ва остра сабя,
Со сабіа глава да пресечишъ;
Ако вино тои те надпіетъ,

Да му да'ишъ млада твоя любовъ." —
„Ай отвори наши вити порти,
Нека влезитъ цжрна Арапина!"
М' отвори отъ дворю вити порти;
Коня вжрза въ джлга конушница,
Па сѣ вкачи више на дивани.
Що си пі'я три дни и три ноке,
Въ три дни никой одъ нимъ не сѣ опи;
А Маркоѣ му сѣ здодеало,
Седеекюмъ, вино піекюмъ;
На Арап-отъ Марко му зборвеше:
„Дейди Арапъ, море цжрни Арапъ,
Изинъ дай ми малу да прошетамъ!"
Малу во дворъ Марко сѣ прошета,
Бжргу по скалици сѣ искачи,
С' искачи за вино загорено;
Чабуръ чаша полна ми испило,
Чабуръ чаша седумдесетъ ока.
Богъ да біетъ цжрна Арапина!
Бѣше клало билки чемерлики;
А ю испи, дремка го навали.
Легна Марко малце да преспіетъ,
И онъ колай не сѣ разбуду'етъ.
Богъ да біетъ цжрна Арапина,
Що ѣ велитъ младѣ Марко'ицѣ:
„Промени сѣ, млада Марко'ице!
Бладзе си ти, що ке мен' кердосашъ,
И менѣ со тебе юшъ найбладзе." —
„Фало богу единому, велитъ,
Защо ти мене ке ме избавишъ
Отъ овего тешка піаница!
Почекай, постой ти да соберамъ
'Се мое-то рубо невестинско,
Да му земамъ оружю Марково!"
Богъ да біетъ цжрна Арапина!
Не ми чекатъ млада Марко'ица,
Туку рипна на подзе юначки,
Пра'у тжргатъ долна конушница,
Своя коня отъ тамо отрешуѣтъ,
Па Марко'а коня отвжрзу'етъ,

Си ѭ качи млада Марко'ица.
Не ми тератъ, како конь сѣ тератъ,
Туку како силенъ ветаръ бегатъ.
Приближі'е до Солуна града.
Тамо велитъ млада Марко'ица:
„Дейди Арапъ, дейди златенъ Арапъ!
Марко овде с' иматъ побратими,
Мене тіе ведношъ ке познаетъ,
А тебе на час-отъ ке загубетъ;
Слечи твое свилно 'убаō руво,
И я него да си го облечамъ,
Страшенъ деліа да имъ сѣ гледамъ;
Па ти стори сѣ кабаетліа,
Гьоа многу люгѥ си исклало,
Многу грешки 'сегде си сторило,
Да те носамъ пра'у Цариграда."
Що пойдо'а на ладна ме'ана,
На ме'ана во Солуна града.
Личба личитъ млада Марко'ица:
„Дà слушайте Солунски гражани!
Овой хайта мошне кабаēтліа,
Колку кѫрвѥ турилъ по друмо'и,
Колку недугай хайта не сторило,
Ке го носамъ пра'у при Султана;
Немой некой Арапъ да загубитъ,
Оти джувапъ никой не ми даватъ!"
Нокье стана млада Марко'ица,
До рамена глава му пресече;
Утро само кога сѣ осѫмна
Пищитъ тога страшенъ делибаша:
„Аль слушате Солунски гражане!
Отъ васъ сакамъ цѫрна Арапина;
Кой нему нокье глава пресекло?
'Си гражани арно разберите,
Бар' едно живо не остава!"
Тукъ сѣ молятъ Солунски гражани:
„Не можиме, велѣтъ, край да найме,
Кой ѥ Арапина загубило;
Све ни сакай що ке ни посакашъ
Да да'име и да сѣ простиме." —

„Благо дайте дванаесетъ товари
Со 'се мжски, съ млади кираджіи;
Арапина така ви проща'амъ.“
Ѣ дадо'а Солунски гражани
Ѣ дадо'а 'се що посакала.
Та потера двана'есетъ мжски
Отъ Солуна назадь сѣ вратила.
Излего'а подъ Солуна града,
Подъ Солуна въ зелени ливади,
Ми го стрети Марка кралевикя.
Изговори Марко Кралевике:
„Даль ме чуешъ страшенъ делибаша!
Дали идешъ по море, по вода,
Дали идешъ по бѣли друмо'и?
Ке те пращамъ, нещо да ми кажишъ!“
Изговори страшенъ делибаша:
„Кажи Марко, Марко Кралевике!
Що неоля, Марко, ми те нашло?“ —
„Дали стрете цжрна Арапина,
Да си носитъ 'убава невеста?“ —
„Дейди Марко, Марко Кралевике!
Ясъ си идамъ отъ место далечно,
Ясъ си стретифъ цжрна Арапина
Преку Стамболъ тридесетъ конаци,
Кай носеше убава невеста,
Во поглед-отъ како Марко'ица.
Дейди Марко, Марко отъ Вароша;
Дали кральство, море, не повеляшъ,
Даль не можишъ друга да си найдишъ,
Мжшъ сакала, и мжшъ си избрала.
Дали чуешъ Марко Кралевике!
Ай ти назадъ, Марко, поврати сѣ,
Дванадесетъ товари да терашъ,
Да то'арвишъ со мои-отъ слуга,
Да то'арвишъ и да расто'арвишъ.“
Киниса'е по бѣли друмо'и;
Негде-годе жена потеру'етъ
Ми го біетъ съ три струка камджика,
Ми го біетъ Марка Кралевике;
Негде-годе петици згазу'етъ,

От петици цжрн кжрв потекуст.
Си дойдо'а тіе по Пирока,
Си фтаса'а под бѣла Плетвара. *)
Тога опет страшен делибаша,
Опет фати Марка да пращует:
„Дейди Марко, Марко Кралевике!
Да ѭ видиш млада Марко'ица
Дали можиш неа да позна'иш?"
Изговори Марко Кралевике:
„Даль ме чуеш страшен делибаша,
Немой хатар тебѣ да останит!
Кога гледаш во сурова земя,
Ти прилегаш млада Марко'ица;
Кога гледаш она ведро небо,
Нигде немат пострашен от тебе."
И дойдо'а во бѣла Плетвара.
Рипна от коня млада Марко'ица,
Качи Марка свои стопанина:
„Яв сум твоя млада Марко'ица." —
„Простум тебѣ мой-те цжрни кжрвіѥ,
И прощам ти три струка камджика,
Що біеше по глава, по чело."
Си ойдо'а више на дивани,
Расто'арѥ дванассет т'вара благо.

102.

Марко и Гино Арнауче.

Постил Марко пости велигденски,
Седум недели, седум пѫти ял,
Без вино, без люта ракіа.
И ми дойде дена Великдена,
Станал Марко на веля сѫбота,
Сѣ променвит лепо сѣ наружвит.
Марко'ица коня му променвит;
И му велит млада Марко'ица:
„Айти Марко, мои господине!
Аль да кла'ам твоя остра сабя,

*) Село до Прилеп.

Аль да кла'амъ жлта боздогана?"
И ѣ рече Марко Кралевике!
„А егиди млада Марко'ице!
Не ке ода на войска царе'а,
Не ке ода негдека на свадба,
Тà да зе'амъ моя остра сабя;
Тукъ ке одамъ въ цркква Арангела
Арангела въ цркква на причесна."
Богъ ѣ убилъ млада Марко'ица,
Защо бѣше умна и разумна;
И ѭ зеде сабя дипленица,
Що сѣ диплитъ двана'естъ дипли,
Во длжина дванаесетъ педи,
Во ширина що бѣше четири;
Му ѭ кладе сабя отъ скришема,
Му ѭ кладе коню во грива-та,
Му целива коню црни очи,
И му рече млада Марко'ица:
„Коню, коню, жити црни очи!
Ако видишъ негде Марка во зло,
Да му кажишъ нег'ва остра сабя."
Си киниса Марко Кралевике,
Да си одитъ въ цркква Арангела.
Колку пойде во гора зелена,
Го сустрети Гино Арнауче.
И му рече Марко Кралевике:
„Добро утро, Гино Арнауче!" —
„Далъ болъ добро, незнаено дельо!" —
„Кжде вака, Гино Арнауче,
Кжде вака коня си потералъ?"
Тога зборвитъ Гино Арнауче:
„Ай-ти тебе незнаено дельо!
Ясъ ке одамъ у Марка Кралевикя,
Марко ми ѥ въ цркква Арангела,
Ке му грабамъ сестра Ангелина,
Ке му сторамъ големи намузлакъ;
Оти има три години време,
Ясъ 'се сакамъ, той не ми ѭ даватъ."
Тога рече Марко Кралевике
„Ай со здравѥ Гино Арнауче!

Ако можишъ, богъ да ти поможитъ!“
Колку Марко ми сѣ отделило,
Мошне жалятъ и умилно плачитъ
И со коня лакардіи чинитъ:
„Леле коню, леле бжрза коню!
Какъ не имафъ моя остра сабя,
Да пресечамъ Гуно на пжтища!
Ке ми сторитъ големи намузлакъ,
Ке поградитъ моя мила сестра.“
Даде господъ коня отго’ори:
„Айти Марко, мое господине!
Не кла’и си големи каса’етъ,
Тукъ побарай во моя-ва коса,
Да си найдишъ твоя остра сабя.“
И си зеде Марко остра сабя,
Назадъ коня Марко си потера;
И си рече Марко Кралевике:
„Леле боже, леле мили боже!
Сега, боже, мене поможи ми,
Пакъ ке постамъ пости велигденски,
Пакъ ке дойдитъ дена Велигдена,
Да си одамъ въ цжрковъ на причесна.“
Го прифтаса Гино Арнауче,
И му рече Марко Кралевике:
„Чекай ми сѣ, Гино Арнауче!
Чія сестра ке одишъ да грабишъ!
Ела едношъ да сѣ обидиме
Обидиме во гора зелена,
Оту после сестра да ѐ грабишъ!“
Сѣ застоа Гино Арнауче.
Сѣ фаті’е съ онѥ остри сабьи;
Остри сабьи си ’и искжрші’е,
А юнаци не сѣ загубі’е.
Сѣ фаті’е со тонки рамена;
И го фати Гино Арнауче,
Си го фати Марка Кралевикя,
До колена въ земи го закопа,
Ущ’ едношка дури до пояса,
Колку гла’а да му ѭ пресечитъ;
Богъ го убилъ Марка Кралевикя!

Защо бѣше уменъ и разуменъ;
Що му рече Марко Кралевике:
„А егиди Гино Арнауче!
Я ти падвамъ на твоя-та нога,
Како сакашъ, така да ме губишъ,
Туку ти сѣ тебе милно-молямъ,
Да м' однесишъ на долна ме'ана,
Тамо иматъ млада карчмарица,
Многу вино тамо сумъ ѣ пило,
Сумъ ѣ пило, не сумъ ѣ платило,
Да ме губишъ предъ нейдзини очи,
И нейдзини кеифъ да ѣ сторишъ,
Защо ми ѥ тая башъ душмана.“
Сѣ измами Гино Арнауче,
И му фърли дробна-на синджира,
Си го фърли задъ себе на коня,
Го однесе на долна ме'ана.
Го догледа млада карчмарица;
Не му бѣше тая башъ душмана,
Тукъ му бѣше вѣрна посестрима. —
„Ела, ела Гино Арнауче!
Аль го носишъ мои-отъ асміа!
Богъ да прости кѫде си го фатилъ!
Оти иматъ токму три години,
Вино піетъ, пари не ми дало.“
Си отиде Гино на ме'ана,
Си го зеде млада карчмарица,
Маркò го скри въ шарена ода'а,
И го служитъ Гина Арнауче,
И го служитъ со люта ракіа,
По ракіа манджи господарски,
А по манджи вино тригодишно,
А во вино бильки чемерливки.
С' опіяни Гино Арнауче;
И ѣ рече Гино Арнауче:
„Айти тебе млада карчмарице!
Ти сѣ молямъ арно да го държишъ,
Дан' побегнитъ наши-отъ асміа,
От' ке легна малу да поспіа.“
И му рече млада карчмарица:

„Немай гайле, Гино Арнауче,
Ясъ го имамъ него заключено!“
Му подаде шарена перница,
И му фжрли свилена јоргана,
Да поспіетъ Гино Арнауче.
Колку заспа Гино Арнауче,
И си стана млада карчмарица,
И си зеде сабя мжжо'а си,
Си отвори шарена одаа,
Му извади дробна-на синджира,
Му подаде Маркоѣ остра сабя:
„Стани сега, Марко Кралевике,
Да загубишъ наши-отъ асміа.“
Си го отскри Марко Кралевике,
Си го отскри Гина Арнауче,
И му зеде гла'а отъ рамена;
И ѣ рече Марко Кралевике:
„Ангелина, моя мила сестро!
До сега т' имафъ вѣрна посестрима,
А отъ сега за сестра рогена!“
Го зедо'е Гина Арнауче,
Го фарлі'е по бѣла Дунава.
Назодъ дома Марко си отиде;
Ко дойдо'е пости велигденски,
Пакъ си пости Марко Кралевике.

103.

Тодорка и Княхче.

Отъ цар-отъ известъ е дошла; —
Кой има синъ да прати,
Кой нема самъ си да доди. —
Иванъ си сина немаше,
Само джщеря Тодорка;
Той сѣ чуди и мае,
Како да чини да прави.
Какъ го зачула Тодорка,
Тà на баща си думаше:
„Ѝ ся не грижи, татко льо,
До кжд' е млада Тодорка,
Ти не щешъ войска да видишъ.
Ѝ иди, татко, ѝ иди,
Сабя френгія да купишъ,
И тжнка пушка бойлія,
И едно конче 'рапено,
Азъ ще на войска да ида,
И младъ войскаринъ ще стана.
Никой не ще ма познае.“
Стана Тодорка отиде,

Ходила седемъ години,
Никой ѭ ниде не позналъ.
Кога е било на Лазаръ,
Тоѭрки на умъ е дошло,
Че ѝ е мама на пазаръ,
Както нейни-те връсници;
Въ царска градина запяла,
Запяла и препѣвала.
Нощъ си е песемъ та пела,
Деня со войска ходила.
Е зачуло младо княхче,
А то на цар-ятъ думаше:
„Тукъ има, царю, войскарка,
Що пее ноще на Лазаръ.“
И царъ на княхче думаше:
„Ѝ си заведи войска-та
На равно поле д' играе
Д' играе хоро юнашко,
Сички-те на редъ да гледашъ,
Дано мома-та познаешъ.“
На редъ е княхче гледало,
Не можло да ѭ познае.
Цар-ятъ на княхче думаше:
Ѝ си заведи войска-та
Де-то ся хурки продаватъ
Дано мома-та познаешъ.“
Княхче си войска заведе,
Де-то ся хурки продаватъ,
Пакъ си мома-та не позна.
. . . .

104.

Стоянъ и Турчинъ.

Обложилъ ся е младъ Стоянъ
Сосъ Турчина презморчина,
Стоянъ да піе ракія,
А Турчинъ червено вино;
Ако ся Стоянъ опіе,
Турчинъ отъ Стоянъ да земе
Калинка пѫрво венчило;
Ако ся Турчинъ опіе,
Стоянъ отъ Турчинъ да земе
Черно-то конче Арапско.
Слуга имъ била Калинка,
Стояну чаша отлива,
Турчинъ задъ рамо излива,
До де си заспа младъ Стоянъ.
Турчинъ Калинки думаше:
„Хайде, Калинке, да вѫрвимъ,
Близо до море да станемъ!“
А Стоянова майчица
По дворове-те ходеше,
Стояна люто кѫлнеше;
„Богъ ми тя убилъ, Стоѣне,
Убилъ тя господъ, поразилъ!
Ти сега сѫнъ сѫнувашъ,
Турчинъ Калинка̀ отведе.“
Кѫде е зачулъ младъ Стоянъ,
Ситни си слѫзи порони,
И на майка си думаше:
„Ѝ ми конче-то одседли,
И ми сабля-та окачи.“
Па си на конче думаше:
„Коньче ле, вихробойче ле!
Ако си Турчинъ достигнешъ,
Калинка да си зема,
Глава-та ща ти посребра.“
Па си коньче-то вѫседна,
И въ пѫтъ като вѫрвеше.
Свирка-та свири говори:
„Постой, почакай Турчине,
Двама-та да сѫ поборимъ,
И двама да сѫ поколимъ.

Ако ти мене заколишъ,
Проста да ти е Калинка
Калинка пѫрво венчило.
Калинка хитра гидія
И па на Турчинъ думаше:
„Я си конче-то повсправи.“
Стоянъ си при тяхъ достигна,
Калинка отъ коня слезе;
Стоянь си Турчинъ не гледа.
. . . .

105.

Момчула Войвода.

Коня коитъ Момчула Войвода,
На вечеръ ми коня потковуватъ.
Тога велитъ Момчулица млада:
„А стопане, Момчула Войвода!
Ке те пращамъ, пра'у да ми кажишъ,
Квечерина коня потковувашъ,
На утрина коня с' обосуватъ.“
Отговори Момчула Войвода:
„Ель ме чуешъ, ти моя невесто!
Лель ме пращашъ, право ке ти кажамъ.
Квечерина коня потковувамъ,
На утрина конь сѣ обосуватъ;
Ясъ си одамъ у Солуна града,
Тамо любамъ Еврейка девойка.
Отъ тамъ одамъ у градъ Белограда,
Си ж любa Мара Белоградска,
И пакъ одамъ у Стамбола града,
Любамъ цару Костадину сестра.“
Богъ да біе Момчулица млада!
Написала едно парче книга,
Го допрати во Стамбола града,
На онего цара Костадина:
„Харамъ ти била твоя-та животъ!
Момчула ми твоя сестра любитъ.
Чуи мене, цару Костадине!
Со юнаство Момчула не фащашъ.
Кога одитъ Манастира града,
Обичаятъ безъ оружѥ одитъ,
Малу нещо ти си пособери,
И отбери три хиляда мина;
Да си станишъ рано во сѫбота,

Да си стигнишъ бжрго во неделя,
Ке си бидитъ въ цжрква на закона.“
Що ми рече цара Костадина:
„Кафпе едно Момчула Войвода!“
Тà ми собра три хиляда мина,
Тà си вявитъ таа бжрза коня,
Пра'у тегнитъ въ града Манастира,
Си достигна на цжрква испущание,
Си излегвитъ свет-отъ отъ цжрква-та.
А що беше Момчула Войвода!
Той си явна своя бжрза коня,
Па излезе отъ градъ Манастира.
На Момчула коня сѣ затресе,
И Момчула коню му велеше:
„Ой ти коню, ой ти добаръ коню!
Вака друди пжтъ не си сторило.“
Тога коня му сѣ отговори:
„Богъ да біетъ наша-та стопанка,
Да не сторитъ некоя превара.“
На Момчула тогай му текнало;
Ми с' опули по бѣли друмо'и;
Сѣ задале мжгли и право'и,
Г' обколисватъ люгие оружени.
И пакъ коня нему говореше:
„Ти, стопане, юнакъ и ясъ юнакъ,
Качи ми сѣ на мои рамена,
Па влези ми въ царева ордіа,
Ако нещо пусатъ си немаме,
Како господъ насъ ке пòможитъ.“
Дупна коня како силенъ ветаръ,
Ми расцепи юнакъ све ордіа,
Ми дотжрча до камни двоpo'и;
Вити порти биле затворени.
Іж догледа своя мила сестра,
Па ѣ викатъ що гласъ той ми иматъ:
„Бжргу, мила сестро, отвори ми,
Да си земамъ мое-то оружие,
Да истепамъ тіе копилиня!“ —
„Ейди брате, мои мили брате!
Богъ да біетъ твоя жена млада!

Тая менѣ, кога я си спіехъ,
Ми смолоса моя руса коса
Ми засмоли на овіє дireци.“ —
„Тжргай, сестро, друга ке пораститъ,
Защо міе оба загинафме.“
И сестра му яко сѣ разлюти,
Кало тжргна отъ диреци коса,
На диреци перче останало.
Си дотжрча въ шаренъ нейзинъ ковчекъ,
Си извади триста лакти платно,
Преку дзиздіє платно го префжрли.
Сѣ зафати за бѣло-то платно,
Ми го тжргатъ него'а-та сестра,
„Тжргай, сестро, ако богъ поможитъ,
Ак' поможитъ да си откипиме,
Нейзѣ майка ке ѣ расплачиме.“
Богъ да біетъ Момчулица млада!
Си извади ноже отъ пазу'а
И пресече триста лакти платно;
И си пдна юнакъ затъ дворо'и,
Снжга му сѣ тога преврушила,
Ржце, нодзе, глава искжршиле.
Си достигна царе Костадине,
Па седна на свилени постели,
Ѣ говоритъ Момчулицѣ младѣ:
„Ой невесто, Момчулица млада!
Донеси ми Момчулова руба,
На Велигденъ коя облеквеше.“
Си отвори шарени ковчедзи,
Си извади свила и кадифе,
Си извади самура калпака.
Кога цар-отъ на глава го кла'атъ,
На рамена калпакъ му легнало;
На калпага триста драма злато.
„Уще Момчула що ми имаше!“
Му извади Момчуло'и скорни.
Кога цар-отъ скорни 'и видело,
Две-те нодзе цар-отъ 'и пикнало
И обе-те нодзе 'и созеде.
Тогай цар-отъ ми сѣ зачудило,

Таковъ добаръ юнакъ що загина.
Тогай викна на свои-те люгіє:
„Фатете ж Момчулица млада,
Що предаде свои-отъ стопана,
Кренете ж и запретайте ж,
Закопайте ж дури до колена,
Намачкайте лоя и катрана,
Оганъ дайте отъ руси-те коси,
Изгорите ваква биханія.“
Ѭ запалі'е и сѣ изгори,
И сѣ стори мѫгли и право'и.
Изговори Момчулова сестра:
„А честити цару Костадине!
Опули сѣ въ мене окаена,
Како брата я да си прежаламъ!
Гледай цѫрни кѫрвой отъ глава-ва;
Менѣ не ю брига за коса-та,
Менѣ не ю брига отъ боля-та,
Баръ ни животъ я не си ж сакамъ,
Тук' си тѫжамъ мои мили брата,
Що загина отъ нелугова жена.“
Си ѭ зеде него'а-та сестра,
Царъ Костадинъ и ѣ говореше:
„Право имашъ 'убава девойко!
Кой какъ солитъ, така ке си сѫркатъ;
Кой какъ чинитъ, така ке си на'итъ;
Биди жива и разговори сѣ,
Друга коса, девойко, ке никнитъ.“
Со себеси зеде лична мома,
Ѭ однесе у свои-те дворію.

106.

Гюро.

Два са змея во планина біятъ,
До две реки черни крѫви течатъ;
И край-отъ е до черна темница,
Во темница Гюро добаръ юнакъ,
Въ рѫце дѫржи пиле соколово,

Прѫсти кѫрши сивъ сокола храни,
Сѫлзи рони сивъ сокола пои,
И ми дума Гюро добаръ юнакъ:
„Ой-та тебе пиле соколово!
Не та 'рана голямъ до порастешъ,
Но та 'рана дома да та прата;
Тà да видешъ мои-те дворове,
Запустели, со пелинъ обрасли.“
Отговаря пиле соколово:
„Снощи минахъ край твои-те двори,
На сретъ двори едно сухо дрѫво,
На дрѫво-то до три кукавици.
Пѫрва кука ми е онѣмяла,
Втора кука ми е присипнала,
Третя кука и ми погледва.“
Отговаря Гюро добаръ юнакъ:
„Де-то кука, тà е онѣмяла,
Тая ми е мой-та стара майка,
Де-то кука ми е присипнала,
Тя ми е моя-та мила сестра,
Де-то кука и ми погледва,
То ми е мое-то прѫво либе.“

107.

Будинска Рада.

От Панагюрище.

Мари Радо, бяла Радо!
Царъ царува въ Цариграда,
Бяла Рада въ Буденъ града.
Биха Турци, биха Гѫрци,
Биха млади Ѣничаре,
Не можаха да разбіятъ
Нови града Буденова,
Дур' не доде Татаръ паша,
Татаръ паша сосъ Татари.
Двашъ обиде, тришъ удари;
Твари ми са разлюляха,
Ключелки са потрошиха,
И порти са отвориха,
Тà е влязалъ Татаръ паша.
Тамъ е нашалъ бяла Рада,
Дека яде циро ѣгне
И піе си ру'йно вино
Съ Петра Бана, мила брата,
И Ивана побратима.
Петра Бана погубиха;
А Ивана посякоха,
Бяла Рада поробиха.
Вѫрзаха и́ бяло лице
Бяло лице съ бяла вѫла,

Черни очи съ черна вѫла,
Туриха ѭ во кочія,
Главиха и́ (Турчинъ) коджиджія,
Да кара Ради кочія.
Вѫрваха мало и млого,
Отидоха край море-то,
Моренки хоро играятъ.
Рада на Турчинъ говори:
„Турчине, коджиджіе ле!
Отвѫржи ми бяло лице
Бяло лице съ бяла вѫла,
Черни очи съ черна вѫла,
Да погледамъ горе долу,
Горе долу по хоро-то
По хоро-то, по моми-те,
Дано вида отъ моя-та
Отъ моя-та мила рода.“
Коджиджія отговаря:
Ти щешъ, Радо, да си видишъ,
Твой-та, Радо, клета рода,
Кога роди вѫрба грозде,
А ракита жѫлти дюли.“
И Рада му отговаря:
„Коджиджія, братъ да ми си́,
Я подай ми влашко ноже,
Да разрежа тая ябѫлка,
Уста-та да си расквaса.“
Коджиджія и́ подаде
И подаде влашко ноже;
Прободе са бяла Рада
Прободе са въ клето сѫрце.

108.

Стоянъ и Чифутче.

Обзаложи ся младъ Стоянъ
Сосъ Чифутче, съ друга вѣра,
Че има булче хубаво
И има конче хранено,
За денъ во Стамболъ утива,
И пакъ си назадъ доходе.
Чифутче дума Стояну:
„Стояне, холанъ Стояне!
Ако ли идишъ и додишъ,
Халалъ да ти сѫ дукяни
Заедно съ дукянджичета;
Ако ли идишъ, не додишъ,
Ща ти отзема, Стояне,
Хубава булка чимширка
Съ убаво конче хранено.“
Стоянъ си у тяхъ отиде
И на Марійка думаше:
„Марійке, булче хубава!
Стани ми, конче извади,
Съ ройно го вино напои,
Со бѣлъ го оризъ назоби,
Зере ся облогъ обложихъ
Со Чифутче друга вѣра,
Чи имамъ булче хубаво,
Хубаво конче хранено,
За денъ во Стамболъ утива
И пакъ си назадъ дохожда.“
Тоги ся Стоянъ вѫскачи
На това конче хранено,
Отъ вѫнъ вратника излязва;
Срещба го срещна Чифутка,
Чи му ракія подади.
То не ми било ракія,
Току ми било магіе.
Стоянъ на кончи задряма;
Слѫнце-то трепти да зайди,
Стоянъ во село замрѫкна.
Кончи Стояну думаше:

„Знаешъ, Стояне, повнишъ ли,
Кѫту отъ вратникъ излезе,
Срещба та срещна Чифутка
Чифутка клета Еврейка,
Че ти ракія подади?
То не ми било ракія,
Току ми било магіе.
Стояне, холамъ Стояне!
Бржкни си въ златни джопови,
Извади кѫрпа дьолбенка,
Чи си очи-те привѫрзи,
Чи ща я силно да бѣгамъ;
Планини-те ща убора,
Камѫни-те прахъ ща стора.“
Па си Стоянъ въ Стамболъ стигна,
И назадъ си ся повѫрна.
Чифутче подъ дюкянъ стоеше,
Дребни си сѫлдзи ронеше.
Чифутче дума Стояну:
„Халалъ да ти са мои-ти
Мои-те седемъ дюкяни
Заедно съ дюкянджичета.“

109.

Начо.

Останалъ ми Начу
Отъ три дни сараче
Безъ майка, безъ баща.
Сиракувалъ Начу
Двaесе години
По чужди-те врати,
По Турски чифлици;
И на вржхъ Велигденъ
Вѫвъ свята неделя
Хора въ цѫрква влазятъ,
Начу рало стяга,
Дребни сѫлдзи рони
И ся богу моли:
„Боже, мили боже,
Не ли е днеска,
Днеска денъ празниченъ,
Денъ свята неделя?
'Сички на Велигденъ
Хора въ цѫрква влазятъ
Пакъ азъ дросламъ*), стягамъ
И биволи впрягамъ.“
На нива отиде,
пѫрва бржзна пусна,
И втора повтори;
Биволъ си поривалъ.
И продума Начу
И ми ги кѫлнеше:
„Биволи, биволи,
Ни толку (сте) вржвяли,
Сига ми легнахте.“
И биволъ му дума:
„Начу, сиракъ Начу!
Я откачи рало,
Чи са-й закачило
За деветъ казани
Сосъ жѫлти алтѫни.“
Чи откачи Начу
Това пусто рало,
Чи извади Начу
До деветъ казани
Сосъ жѫлти алтѫни.

*) Неизвестно значеніе-то одъ това слово.

*

110.

Братъ и сестра.

Кога бѣше пленъ по земя,
Янкула-го поплені'е,
Г' однесо'а горна земя,
Кѫде сѫнце угреваше.
Яника ѭ поплені'е,
Ѣ однесо'а долна земя,
Кѫде сѫнце за'одвеше.
Нивна майка останала
Мегю то'а цѫрно море.
И ми расле, ми порасле,
Янкула сѣ учинило
Добаръ юнакъ за жененьѥ,
А Яника сѣ сторила
Добра мома за мѫженьѥ;
Янкула си явна коня,
Да ми шетатъ задинъ земя,
Да ми баратъ уб'а не'ста,
Не'ста лика спроти себе.
Отъ ке́ сѫнце угреваше,
Нигде мома не ареса,
Ни неко'а мѫшка жена,
Ни неко'е вдо'ичище.
Туку ми пойде Янкула
Кѫде сѫнце за'одвеше,
Нѣйде Яника девойка;
Ѭ посвѫрши и ѭ зеде.
Стояла деветъ месеци,
Постигнала мѫшко дете
Дете како люта зміа,
Никако сѣ не опѫлтвитъ
Ни съ леляньѥ, ни съ дѫрженьѥ.
Говореше не'еста-та:
„А Янкула, господине!
Й излези на новъ пазаръ
Мегю то'а цѫрно море,
Тȁ купи си робинчица,
Да ми лелятъ мѫшко дете.“
Тога ми пойде Янкула,
Купи стара робинчица,
Ѭ донесе во одаа,
Ѣ дадо'е мѫшко дете.
Съ нога лелятъ робинчица
Съ нога лелятъ, съ уста пеитъ:
„Нани, нани мое мнуче.
Мнуче отъ сина, отъ керка!“
Мнуче велитъ, сѫлдзи ронитъ.
Начасъ дете ми заспало,
На часъ ми сѣ опѫлтило.
Яника сѣ зачудила,
И излезе на свой порти,
Го пречека господина,
Му прикажвитъ и му велитъ:
„А Янкула, господине!
Натера ѭ робинчица,
Да попеитъ на дете-во,
Начасъ дете ни заспало.“
И Янкула си велеше:
„А егиди робинчице!
Залеляй го мѫшко дете
Залеляй го и запеи,
Как' прегѥ що си́ пеала.“
Та залеля мяшко дете:
„Нани, нани, мое мнуче,
Мнуче отъ сина, отъ керка!“
Мнуче велитъ, сѫлдзи ронитъ. —
„А егиди стара робинчице!
Защо таква песма пеишъ?
Кѫд' сме нашле братъ и сестра?“
Тога велитъ робинчица:
„Аль знаишъ, Янко, паметвишъ,
Кога бѣше пленъ по земя,
Янкула-го поплені'е,
Г' однесо'е горна земя,
Кѫде сѫнце ми угревятъ;
Яника ѥ поплені'е,
Ѣ однесо'е долна земя,

Кѫде сѫнце ми за'одвитъ;
Ваша майка останала
Мегю то'а цѫрно море.
Янкула си явна коня,
Как' израсте и порасте,
Да ми шетатъ задинъ земя,
Кѫде сѫнце за'одвеше,
Наи'де Яника девойка,
Ѭ посвѫрши и ѭ зеде;
Мѫшко дете си добиле,
Ме купі'е робинчица,
Да имъ леля мѫшко дете."
Тога си сѣ разпозна'е
И милно сѣ прегѫрна'е.
И Янкула си опитвишъ
Нейдзина-та мила майка:
„Що чиниме мѫшко дете?" —
„Зейте си остри секири,
Наберете суви дѫрва,
Завалите силенъ оганъ,
Тȁ гла'а пресечете му,
И труп-отъ изгорите му."
Така му сторі'е нему.
А Янкула мило брате,
Оста'и своя невеста,
И ѭ стори мила сестра.

111.

Стоянъ войникъ.

Въ петокъ ся Стоянъ позгоди,
Въ сѫбота било, що било,
Отъ царя фирманъ дофтаса,
Да иди Стоянъ, да иди
На цар-я слуга да стане.
Стоянъ извади конче-то,
Че го оседле, обузде.
Булче при коня стоеше,
И на Стояна думаше:
„Стояне пржвна, пржвнина!
Постой, Стояне, почакай,
Да влеза въ горна градина,
Да бера цвети китинку."
Уви ѭ китка розлясна,
Чи на Стояна отдаде:
„Турни ѭ въ бяла пазуха,
Сутрина, вечеръ поливай;
Като си китка повяни,
Тогава ще ся позгодя;
Кога-то китка изсѫхни,
Тогава ще ся оженя."
И стана Стоянъ отиде,
Походи мало и много,
Доръ цели девятъ години,
Тогава китка повяхна.
Стоянъ си викна заплака.
Дѣ го зачула царица,
И на Стояна думаше:
„Стояне, младо войниче!
Сег' стана девятъ години,
Азъ не бѣхъ тебе видела,
Да викнишъ и да заплачишъ." —
„Царице, господарице!
Сег' стана девятъ години,
Оставихъ булче подъ було,
Днесъ на булче е свадба-та."
Царица дума Стояну:
„Стояне, холамъ Стояне!
Извади конче хранено,
Че го оседли, обузди;
Ако ти пѫтъ за неделя,
Ти си го земи за пладня."
Извади конче фраквато,
Че го обузде, оседле;

Пѫтъ му бѣше за неделя,
А той го зеде за пладня.
По край ми лозе замина,
Баща му лозе копаше.
. . . .

112.

Петко Векилинъ.

Пеле, не пеле, мори, петли-те;
Сеймени тептилъ трѫгнѫха,
Чорбаджи Петко фанѫха,
Калоферски-а векилинъ,
А Стамболски-а сарафинъ.
Назатъ му рѫце врѫзаха,
Потъ конъ му нозе коваха,
На Стамболъ да го закаратъ.
А Петковица викилка,
Тя си на следъ тяхъ идеше,
На сеймени сѫ молеше:
„Сеймени, млади сеймени!
Сичко-но беглнкъ земете,
Овце-те сѫсъ овчере-те,
Говѣда съ говѣдаре-то;
Още ни бегликъ земете
Кѫща-та съ покѫщнина-та,
чорбаджи Петко пуснете,
Камоферсчи-а векилинъ!“
А сеймене и́ думаха:
„Петковице ле, векилко!
Не жали Петко векилинъ,
Въ Филибе му е обяд-а,
На Едрене му вечера,
Заранъ порано вовъ Стамболъ.

113.

От Панагюрище.

Прочуло ся е люта змія,
Люта змія осойница
Со три глави, съ три опашки
На царьови-те друмове,
Тѝ воспря на цар-я хазна,
Тѝ не може да му мине.
Царъ ся чуди, царъ ся мае,
Що да стори люта змія.
Прочуле ся три деліе
Три деліе въ ново село;
Един-а е дели Петаръ,
Втори-а е дели Марко,
Трети-а е мало дете
Мало дете башъ Гроица.
Царъ честити отговаря:
„Ѝ викайте три деліе,
Да утрепатъ люта змія!“
Па отиде дели Петаръ,
Въ друми вѫрви, песенъ пее:
„Де си́, да си́ люта змія,
Ѝ си излязъ на друмове!“
И излѣзе люта змія,
Претегна му на конъ нозе,
Па си вдигна втора глава,
Тѝ му вѫрза бѣли рѫце;
Па си вдигна третя глава,
Да му піе черни очи.
Уплаши ся дели Петаръ,
Бутна коня тѝ назади.
Среща иде дели Марко,
Въ среща иде, песенъ пее.
Дели Петаръ отговаря:
„Ѝ вѫрни ся, дели Марко!
Не губи ся тая змія

Тая змія, тая сила."
Отмина го дели Марко,
Па си викна и провикна:
„Де си́, да си́, люта змія,
Ӗ си излязъ на друмове!"
Изляла бѣ люта змія,
Па си вдигна една глава,
Тà му вѫрза бѣли рѫце;
Па си вдигна втора глава,
Тà претегна на конъ нозе;
Па си вдигна третя глава,
Да му піе клето сѫрце.
Уплаши ся дели Марко,
Тà ся назади повѫрна.
Среща иде мало дете
Мало дете башъ Гроица,
Со коня си татанъ (?) біе.
Дели Марко отговаря:
„Ӗ вѫрни ся, мало дете,
Не можяхъ да ѭ утрепа,
Да утрепа люта змія!"
Отмина го мало дете,
Па си викна и провикна:
„Де си́, да си́, люта змія,
Ӗ си излязъ на друмове!"
Изляла бѣ люта змія,
Ка си виде мало дете,
Па си вдигна една глава,
Претегна му на конъ нозе;
Па си вдигна втора глава,
Претегна му половина;
Па си вдигна третя глава,
Па му вѫрза бѣли рѫце.
Провикна сѧ мало дете:
„Ӗ чуй ма, боже, ѝ виждъ ма,
Ослаби десна рачица,
Да извада остра сабя!"
Па извади остра сабя,
Тà погуби люта змія,
Па си узе до три глави,
Занесе ги на царьови
На царьови равни дворове.
И царъ си имъ отговаря:
„Ой та Грую, мало дете,
Просто тебѣ столнина-та,
Азъ да стана, ти да седнешъ."

114.

Димни Марко и Турчинъ Войвода.

Излеголъ ѥ Димни Марко,
Шедба да ми сѣ прошетатъ
Съ пѫрва любовъ Ангелина
Низъ тая гора зелена,
Низъ тая Перинъ планина.
Тамъ дека сѣ шедба шеташе,
Тешка го дремка фанала,
Тешка дремка на очи-те,
Тешка тѫга на сѫрце-то.
Тогай веле н' Ангелина:
„Ангелино, пѫрва любовъ,
Слушай теби що ке речамъ!
Тешка ме дремка фанала,
Тешка дремка на очи-те,
Тешка тѫга на сѫрце-то.
Да ми викнишъ една песна
Речовита, гласовита,
Гласовита въ сино небе,
Речовита по 'сѧ земя,
Менѣ дремка да помини,
Тешка тѫга да размини."
Она веле и говоре:
„Варай Марко стопанине!
Тува песна не сѣ пее,

Тува си ѥ лошо место;
Тук' шета Турчинъ Войвода
Сосъ триста души сеймени,
Мои-отъ пѫрви душманинъ."
Тогай веле Димни Марко:
„Ангелино, пѫрва любовъ!
Нимъ сѣ грижи ти за мене,
Извикни си, запеи си!"
И она го послушала,
Извикнала една песна
Речовита, гласовита;
Гласовита въ сино небе,
Речовита по с'жземя.
Нель си дочу Войвода-та;
Тогай веле на дружина:
„Гласови сѐ Ангелини!"
Тà станаха, сѣ свалиха,
Сѣ свалиха одъ гора-та,
Па фатиха Димни Марка,
Во железо г' оковаха,
Искараха остра сабя,
Да му сечатъ руса глава.
Тогай веле Ангелина
Ангелина цѫрноока:
„Варай, варай ти Войводо,
Мои пѫрви ти любене!
Ти сѣ молямъ, да ми дадешъ
Да ми дадешъ остра сабя,
Да погубамъ сама него,
Да му сечамъ руса глава."
Излѫже сѣ Войвода-та,
И даде й остра сабя.
Та намахна и пресече
Дребенъ синджиръ одъ рѫце-то,
Па му даде остра сабя.
Ка' си стана Димни Марко,
Сѣ развѫрте лево десно,
Си пресече сеймени-те;
Останалъ самъ Войвода-та.
Го фатиха, му одсечеха
Бѣли рѫце одъ лакти-те,
Бѣли нодзе одъ колена,
Му извѫртеха цѫрни очи,
Г' оставиха на бѣли чешми,
Кой одъ тамо ми помине,
За бога нему да даде.

115.

Секуловъ гробъ.

Поминале млади кираджіи,
Поминале край порти Секулой.
'И опитвитъ Секуло'а майка:
„Айви віе млади кираджіи!
Аль минафте река чемерліа,
Аль минафте край више Кѫпина,
Аль видофте гроба Секуло'а!" —
„Айти тебѣ Секуло'а майко!
Си минафме река чемерліа,
И минафме край више Кѫпина,
Ѩ видофме гроба Секуло'а,
А на глава кѫрстетна байрака,

На байрака дванаесетъ кърсти,
А на кърсти камни безцепети.“

116.

Милка Котленка и Петаръ тръговецъ.

Похвалила (бѣ) са Милкина майкя:
„Ниде ми нема хубава Милка,
Ни въ Цариграда, ни въ Дрянополе,
Сѫде е има въ града Котлена.“
Ка е бѣ зачулъ Петаръ трѫговецъ,
А той си прегна брѫза талига,
Тà си накупи сякакво купе
Сякакво купе хримисъ коприна,
И сухо злато и сухо сребро;
Тà па отиде вовъ градъ Котлена,
Тà па си викна, тà сѫ провикна:
„Врѫвете моми, врѫвете жени,
Тà купувайте сякакво купе,
Сякакво купе хримисъ коприна,
И сухо злато и сухо сребро!“
Найпазатъ иде Милка Котленка;
Две робини ѝ друми метеха,
Една робина поли дрѫжеше;
Та па си Петру тихомъ говори:
„Хой Петре, Петре, Петре трѫговче!
Й ми пробери сякакво купе!“
Петаръ на Милка тихомъ говори:
„Ела си влезни въ бѫрза талига,
Тà си пробери кое ти драго.“
Не сетила са Милка Котленка,
И ми си влезна въ бѫрза талига.
Петаръ си бутна бѫрзи атове,
Тà си побягна съ убава Милка.
Следъ Милка тече Милкина майкя,
'Се текомъ тече и викомъ вика:
„Олеле варай дѫщерко Милко!
Ако ми бѫдешъ клета робиня,
А ти ми прати черна марама,

За тебе майкя черно да носи,
Ако ми бѫдешъ бяла Гѫркиня,
А ти ми прати бяла марама,
За тебе майкя бяло да носи.“ —
„Назатъ са вѫрни Милкина мале,
Не ти е Милка клета робиня,
Нà ти е Милка бяла Гѫркиня.“
(Слушана на седянка въ Панагюрище).

117.

Стоянъ и Димана.

Имала майкя, имала
Едного сина Стояна,
Кришомъ го майкя родила,
Покришомъ го е гледала,
Съ пресно го мляко кѫпала,
Съ сметана го е мазала,
Съ смокини го е хранила.
Гледа го и отгледа го,
Чуди ся, мае майкя му,
На что ли Стоянъ да даде,
На какавъ лесенъ занаятъ,
Да му е лека работа,
Да му е скѫпа цена-та;
Даде го младо златарче.
Учи ся и научи ся,
Излея злата бѫклица.
Израсте Стоянъ, порасте,
Да иска да ся годява.
Заиска мома Димана;
Искатъ ѭ, и дале му ѭ.
Отъ ка ѭ Стоянъ погоди,
Той си ся боленъ поболи,
Тà лежа Стоянъ три годинъ.
Всичко ся село превржви,
Младъ Стоянъ да си споходатъ;
Мома Димана не дойде,
Младъ Стоянъ да си споходи.
Майкя Стояну думаше:
„Синко Стоѣне, Стоѣне!
'Се что ли, синко, да чинимъ,
Като Димана не доде?
Загради въ село черкова,
Тà си ѭ внѫтре позлати,
Изъ вѫнка си ѭ посребри,
'Сичко ще село да вржви,
Черкова сеиръ да гледа;
Тà и Димана ще доде,
Черкова сеиръ да гледа.
Ти викай млади попове,
Съ Димана да ви венчеятъ.“
Послушалъ бѣ ѭ младъ Стоянъ,
Загради въ село черкова,
Тà си ѭ внѫтре позлати,
Изъ вѫнка си ѭ посребри.
Сичко ся село превржви,
Черкова сеиръ да гледа,
И найпоконъ ми идеше
Идеше мома Димана.
Ка си ѭ виде младъ Стоянъ,
Отвори злати черкови,
Тà влезе мома Димана;
Па вика млади попове,
Тà ги съ Димана венчаха.

118.

Драгана и царъ.

Мома Драгано, Драгано!
Царю врань конь утекжлъ,
Следъ него текатъ, Драгано,
До двесте триста сеизе,
Не можле да го уловатъ,
Дуръ не изляла Драгана,
Изнесла бисеръ на блюдо,
Тà па на Турски помами:
„Гелъ, гелъ бери, добра коня,
Де ми сй сега да додешъ,
На блюдо бисеръ да зобашъ.“
И ка ѭ зачу добаръ конь,
Той при Драгана отиде.
Тà го Драгана фанжла,
Сама го царю завела.
И царъ Драгани говори:
„Моме Драгано, Драгано!
Тà що ли да ти харижа?
Дали отъ бѣли грошове,
Или отъ жжлти жжлтици?“
А̀ Драгана му говори:
„Нищо ти неща, царю ле,
На Искаръ воденици-те,
На Дунавъ теповици-те.“
Царъ си Драгани говори:
„Нема̀ ми искашъ, Драгано,
Что е отъ баща (ми) останало?“

119.

Стоянъ.

„Стоѣне синко, Стоѣне!
Като съ слжнце-то живувашъ,
Я̀ си попитай слжнчице. —
Слжнчице ясно, слжнчице,
Като ти греишъ по 'си святъ
По 'си святъ, по 'си вилеятъ,
Не видя ли, ясно слжнце,
Моя-та лика прилика!“
Послуша Стоянъ майка си,
Тà си при слжнце отиде,
Па на слжнце-то говори:
„Не видя ли ми, слжнчице,
Моя-та лика прилика?“
Слжнце Стояну думаше:
„Маре Стоѣне, Стоѣне!
А сжмъ ти видялъ прилика,
Ала е твжрде далеко,
Презъ Дунавъ дури во Влашко;
Ала е младо годепо,
Въ неделя му е свадба-та.
Ако са, Стоѣне, паемашъ,
За денъ да идешъ, да додешъ,
Ти щешъ Рада да си земешъ.“
Стоянъ си дома отиде,
Си стегна коня ранена,
Тури си нога въ зенгія,
До де друга-та да тури,
Три си планини премина,
И бялъ Дунавъ си преплива,
Па во Влашко си отиде.
Завари свадба на двори,
Па на девери говори:
„Девери, пера жерави,
Я̀ доведете невяста,

Та ржка да ми целува!
Че казуваше майка и́,
Че сме си́ стара роднина."
Послушали го девери,
Тà изведоха невяста,
Десна му ржка целува,
Съ лява си бржкна въ джепове,
Извади жжлти жжлтици,
Тешкà си свадбà засипа.
Залисаха са девери,
Зели да бератъ жжлтици.
И той ѭ фана за ржка,
Тà на конь-а си ѭ качи,
Тà си бялъ Дунавъ преплува.
Рада на Стоянъ говори:
„Маре Стоѣне, Стоѣне!
Свали ма, либе, отъ конь-а,
Очи-те да си омія,
Що сжмъ за майка плакала,
И за майчина роднина."
Стоянъ си Ради говори:
„Кога си идемъ край село,
Тамъ има чешма шарена
Вовъ зелени-те ливади,
Тà ща тамъ свали отъ конь-а,
Очи-те да си оміешъ,
Да не ми рече майка ми —
За лудо ходи на Влашко,
Пакъ ти ѥ грозна невяста."

120.

Дена и Войвода.

От Панагюрище.

Прочуле са Крджаліе,
Дено хубава невясто! *)
Прочуле са, и дошле са
Дà си са зговоръ зговоратъ,
Въ кое село да идеме.
Отговаря Войвода-та:
„Кжржаліе, башъ деліе!
Ай идете, да идеме
Да идеме вовъ пазара,
Да запалимъ чаршія-та
Чаршія-та саратчиска
Саратчиска, кафтанджиска,
Да излѣзатъ сараджіе,
Да изгасатъ чаршія-та,
Да-но фанимъ нейде някой."
Послушаха кжржаліе,
Отидоха во пазара,
Тà купиха три товара
Три товара ситенъ барутъ
Ситенъ барутъ и зли коршумъ,
И четири небитъ памукъ;
Запалиха чаршія-та;
Не излези ниде никой,
Не фанаха ниде нищо.
Майка Дени отговаря.
„Стани Дено, стани чедо,
Тà затвори чимширъ порти,
Че щатъ изля мали крави,
Щать изведатъ дребни телци."
Послушала (е) мала Дена,
Тà затвори чимширъ порти.
Видяха ѭ, фанжха ѭ,

---

*) Сѣ повторвитъ на 'секои стихъ.

Завели ѭ по горѫ-та,
Водиха ѭ три недели,
Войвода-та денѥ ходи
Денѥ ходи Дена води;
Нощe лежи, Дена чува,
И на Дена пакъ си дума:
„Кажи Дено, кажи чедо,
Като си́ толкосъ хубава,
Въ градина ли си́ никнѫла,
Или отъ бога паднѫла?“
И Дена му отговаря:
„Воеводо, братъ да ми си́!
Не сѫмъ отъ бога паднала,
Нито въ градина никнала,
И мене майка родила,
И мене като и тебе.“
Войвода-та Дена пита:
„Имашъ ли нейде някога,
Ѝ майчица, ѝ бащица,
Ѝ милъ братецъ, ѝ сестрица?“
А Дена му отговаря:
„Само имамъ единъ братецъ,
И той ходи съ Кѫржаліе.“
Воивода-та Дени кажи:
„Кажи Дено, кажи чедо,
Мошъ ли позна мила брата?“
И Дена му отговаря;
„Да го вида позна ща го;
Кога бѣше вовъ гора-та,
Тà паднѫло силно дѫрво,
Сторило му силенъ белекъ.“
Провикна са Войвода-та,
Збирайте са Крѫжаліе,
Сядайте редомъ по редомъ,
Сваляйте самуръ калпаци,
Да ви гледа мома Дена.“
Послушаха Кѫржаліе,
Седнаха редомъ по редомъ,
Свалиха самуръ калпаци.
Гледала ги мома Дена,
Не познала мила брата.
Ретъ е дошло до Войвода,
И той свали самуръ калпакъ.
Видяло го мома Дена,
Видяла го, познала го.
Живи сѫ са прегѫрнале,
Мрѫтви си ся разделиле.

121.

Марко и дете Дукадинче.

Седналъ Марко съ майка да вечератъ,
Надъ него ѥ дзвезда Вечерница,
И ѣ воритъ Марко Кралевике:
„А егиди дзвездо Вечерницо!
Ти ми стоишъ мошне на високо;
Тебе нещо я ке те опитамъ,
Ти сѣ молямъ пра'о да ми кажишъ;
Али негде имашъ догледано
Да сѣ найдитъ поюнакъ отъ мене?“
И му зборвитъ дзвезда Вечерница:

„Айти тебе Марко Кралевике!
Ако сакашъ право да ти кажамъ,
Да си зе'ишъ твоя бжрза коня,
Тà да пойдишъ земя Дукадинска,
Тамо иматъ дете Дукадинче,
Дете иматъ до седумъ години,
Седумъ пжти поюнакъ отъ тебе."
Тога Марко ми сѣ насмеало.
Тога велитъ негва стара майка:
„Що сѣ смеишъ, мои мили синко!
Аль сѣ смеишъ со моя-та старостъ,
Аль сѣ смеишъ со твоя не'еста,
Аль сѣ смеишъ со твое-то дете?"
Тога велитъ Марко Кралевике:
„Не гибай ме, майко, що сѣ смеамъ,
Пжтъ си имамъ сега ясъ да одамъ;
Я ке одамъ земя Дукадинска;
Тук' извади моя бжрза коня."
Тога явна негва бжрза коня;
Пжрви петли дури пропеали,
Цжрно море Марко го препливалъ;
Дури ми сѣ зора обзорила,
Ми излезе край бѣли друмо'и.
Тамо найде три млади орачи,
И имъ рече Марко Кралевике:
„Добро утро, три млади орачи!
Ке в' опитамъ, да не ме мамите;
Кжде седитъ дете Дукадинче,
Що ми било отъ седумъ години?"
Му реко'а три млади орачи:
„Айти тебе незнаена дельо!
Сами му сѣ куки познаваетъ,
Стре'и му сѐ бисеръ подпизани,
А бедеии отъ жжлта дукада,
Вити порти му сѐ челико'и,
А диредзи му сѐ мраморліи."
Пойде Марко на него'и порти,
Едношъ клюквитъ, а два пжти викситъ:
„А излези дете Дукадинче!
Да те вида ти що дете ми си,

Да ти видамъ твоя юнащина!“
Ми излезе дете Дукадинче,
И му рече дете Дукадинче:
„Айти тебе незнаена дельо!
Адетъ немамъ во наша-ва земя,
Прiятели на пѫтъ да пречеква;
Туку ела дома да седниме,
Да ядиме, малу да пiеме,
Оту после да сѣ обидиме.“
Ми отиде Марко Кралевике.
Яле, пиле три дни и три нокье;
Си стана'е на чатворти-отъ денъ,
Отидо'е въ она рамно поле.
Тога рече Марко Кралевике:
„Айде сега каменъ да фарляме,
Да видиме наша юнащина,
Кой ке бидитъ юнакъ надъ юнака.“
Зеде Марко каменъ да си фѫрлятъ,
Малу каменъ що ми подфѫрлило,
Го фѫрлило токму три са'ати;
Го бара'е каменъ го найдо'е.
Си подфѫрли дете Дукадинче,
Малу каменъ що ми подфѫрлило,
Го бара'е три дни и три нокье,
Нигде каменъ не си го найдо'е.
Сѣ налюти Марко Кралевике,
И му рече на дете мало'о:
„Айде сега да сѣ обидиме
Съ остри сабьи, со бѫрзего коня.“
Сѣ измами дете Дукадинче,
И си зеде своя бѫрза коня;
Колку фати коня да подигратъ,
Му сѣ спущи Марко Кралевике,
Го пресече преку поло'ина.
Уще дете не ми ѥ узнало,
И ми рече дете Дукадинче:
„Айти тебе, незнаена дельо!
Нещо мене сѫрце ме набольвитъ.“
И му рече Марко Кралевике:
„А егиди дете малечко'о!

Кога сумъ билъ, како тебе дете,
Многу пѫти сѫрце ме болило,
Мали деца така болитъ сѫрце;
Тукъ стегни си твоя бѫрза коня,
Тà да си сѣ едношъ обидиме!"
Колку дете коня си постегна,
Сѣ разлюти коня, сѣ разигра;
Дете падна, два трупа сѣ стори;
И сѣ спущи Марко Кралевике,
Му ѭ зеде негва добра гла'а,
Си отиде при седумъ крале'и;
Имъ ѭ каза гла'а отъ дете-то,
Защ' имаше многу юнащина,
Седумъ пѫти поюнакъ отъ Марка.
Му реко'е седум-те крале'и:
„Богъ те убилъ, Марко Кралевике!
Що кайдиса н' ова лудо дете!
И гробнина да ти сѣ незнаитъ."

122.

Марко и Груица Новоговъ.

Орачъ оратъ младо-но ратайче,
Орачъ оратъ ядна песма пеитъ:
„Леле боже, леле мили боже!
Ке́ сѣ чуло и ке́ сѣ видело,
Да сѣ грабитъ Марко'а не'еста,
Да сѣ грабитъ со 'се мѫшко дете,
Му сторі'е големи намузлакъ!"
Марко беше въ гора на ло'енѥ,
И го дочу младо-но ратайче,
Кѫде пеитъ таа ядна песма,
И му рече Марко Кралевике:
„Ти сѣ молямъ дете да ми кажишъ,
Ель си чуло, ели си видело,
Кой му грабналъ Марко'а не'еста?"
Тога рече младо-но ратайче:
„Айги тебе незнаено дельо!

Му ѭ грабналъ Груица Новоговъ."
Не си пойде Марко назотъ дома,
Туку шетатъ низъ гора зелена;
Си го найде въ она Димна гора,
Кѫде бегатъ Груица Детенце,
Кѫде бегатъ съ Марко'а не'еста.
И му рече Марко Кралевике:
„Чекай, чекай, Груице Детенце!
Кѫде вака коня си потералъ?
Али одишъ у баба на гости?
Ай дружина да си сѣ чиниме,
Обаица пѫтъ да си тѫргаме."
Колку ми сѣ Груица засто'а,
Му сѣ прибра Марко Кралевике,
И со лекумъ сабя му ѭ пущи
Му ѭ пущи сабя и му рече:
„А егиди Груица Детенце!
Овде било место мошне рамно,
Айде коньи да си разиграме!"
Колку коньи си 'и разиграле,
Юнакъ падна, два трупа сѣ стори.
Го распара Марко Кралевике,
Да му видитъ во него'о сѫрце,
Що ке иматъ дете юнащина,
Сѣ сторило голема чудеса,
Да му грабитъ Марко'а не'еста!
Що да видитъ чудо и големо!
Що имаше дванадесетъ сѫрца,
'Си-те сѫрца биле позаспани,
Сѫде едно бѣше разбудено;
Сѫрца зеде юнакъ го оста'и.
Кога пойде на ладна ме'ана,
Тамо найде седумдесетъ кралей
И извади двана'есетъ сѫрца:
„Видете Марко'а юнащина!"
Му реко'е седумдесетъ кралей:
„Богъ те убилъ, Марко Кралевике!
Това не ѥ твоя юнащина,
Туку ми ѥ твоя гя'олщина;
Г' изкара'а, Марко си побегна.

123.

Муратъ-бегъ и Маріа.

Запросило Бедже Мурат-бедже,
Попро́сило киръ бѣла Маріа.
Ѣ просило три години дана,
Той ѭ проситъ таа го незематъ.
И ѣ пущи Бедже Мурат-бедже
Бѣла книга, цѫрна написана:
„Потурчи сѣ киръ бѣла Маріо!
Я не можамъ две вѣри да вѣрвамъ.“
Сѣ уплаши киръ бѣла Маріа,
Tà си влезе въ темни конушници,
Си отседла своя бѫрза коня,
Коня явна нокѥ на полноке,
Tà отиде во града Прилепа
Во Прилепа на Марко'и порти.
Едношъ клюквитъ, а два пѫти виквитъ:
„Й излези, Марко Кралевике!
Й излези, мои мили вуйко!“
И излезе Марко Кралевике,
И излезе на свой вити порти;
Що да видитъ чудо и големо!
„А егиди киръ бѣла Маріо!
Що те нужба тебе дотерало,
Да ми идешъ нексье на полнокье?“ —
„Айти вуйко, Марко Кралевике!
Ево иматъ три годиня дана,
Ќе́ ме проситъ Бедже Мурат-бедже,
Той ме проситъ, tà я го не зе'амъ;
Ама сега богъ ми го убило,
Богъ го убилъ, богъ да го убіетъ!
Що ми писалъ една бѣла книга,
Бѣла книга цѫрна написана: —
Потурчи сѣ, киръ бѣла Маріо,
Я не можа, две вѣри да вѣрвамъ.“
Говореше Марко Кралевике:
„А егиди киръ бѣла Маріо!
А Маріо, моя мила мнуко!

Аль то'а те тебе брига нашло?
Посакай му скжпа венчанина, *)
Венчанина три бѣли градо'и;
Посакай му три руди планинѩ,
Три планинѩ со 'се руди овци,
Съ руди овци, со млади овчари."
А Маріа си послуша вуйка,
Дупна копя и назодъ сѣ врати;
Тà си зеде една бѣла книга,
Бѣла книга цжрно му ѭ пишвитъ:
„А егиди Бедже Мурат-бедже!
Я те земамъ, ама тебе сакамъ
Венчанина три бѣли градо'и,
Я ти сакамъ три руди планини,
Три планини со 'се руди овци,
Съ руди овци, со млади овчари."
Кога виде Бедже Мурат-бедже
Бѣла книга, цжрно написана:
„Богъ те убилъ, киръ бѣла Маріо,
Кой те учи, кой ми те научи!"

124.

Сабя.

Личба личѣтъ три млади теляли,
Личба личѣтъ низъ више Стамбола,
Продаваетъ една остра сабя;
Скжпа цена за сабя сакаетъ,
Ми сакаетъ деветъ стотинъ дукадъ,
За теляли уще деведесетъ.
Ми дочула Гюргя Самовила,
И си зеде сурего Елена,
Си го зеде за копя бжрзего,
Узенгіи до две люти зміи,
Жжлта смока за камджикъ ѭ зеде.

*) Що сѣ плащатъ за венчанѥ одъ стжрна-та одъ зет-отъ на невестински-отъ татко. По села-та още сжществуетъ обичаи, по кои момци-те плащаетъ на татко-то одъ невеста-та, предъ да сѣ венчаетъ.

*

Негде-годе елемъ удураше,
Три са'ати предъ ветаръ бегаше,
Тукъ да фтасатъ во града Прилепа,
Да му кажитъ Марко-ѣ Кралевикѣ;
И му каза нокье на полнокье.
Станалъ Марко на нога юначка,
И си зеде своя бѫрза коня,
И си зеде жѫлти-не дукади,
Си ѭ зеде Гюргя Самовила,
Дури ми сѣ зора обзорила,
Ми пойдо'е во града Стамбола,
Ми купі'е она остра сабя,
Що сѣ диплитъ двана'есетъ дипли,
Що сѣ носитъ во бѣла пазу'а,
Що ми сечитъ древя и каменя;
И на ручегъ назодъ сѣ враті'е,
И дойдо'е во града Прилепа.
Уще толку кѫрчма ми испі'е
Пріятели, вѣрни побратими.

125.

Марко и Мурат-бегъ.

Личба личитъ цара Мурат-бега —
Кой ю Турчинъ вино да не піетъ,
А кауринъ зелено да не носитъ. —
'Си-те ми го цара послушале,
Не послуша Марко Кралевике;
Тукъ ми носитъ зелена долама,
И со сила Турци натерало,
Да піюетъ вино во рамазанъ.
Ми дочуло цара Муратъ-бега,
Що ми кладе три млади теляли.
Личба личитъ низъ града Стамбола:
„Кой ю юнакъ отъ юнака роденъ,
До го фатитъ Марка Кралевике,
Ке му да'амъ голема пещежа:

Скопю града по край тіокъ Вардаръ,
И Едрене широки калдарми."
Никой ми се юнакъ не наймило,
Да го фатитъ Марка Кралевике;
Наймала се цжрна Арапина,
Да го фатитъ Марка Кралевике,
Али Марка живо да донеситъ,
Али Марка, али Маркоа гла'а.
И си явна на коня бжрзего,
И ми шетатъ низъ града Стамбола,
Ми затералъ Гжрци, Арменіи,
Да го баратъ Марко Кралевике.
Марко седитъ на ладна ме'ана,
Ядитъ, піетъ, баре гайле нематъ.
Ми дочуло голема потера,
И си стана на нога юначка,
Си го найде цжрна Арапина!
Тога рече Марко Кралевике:
„А егиди цжрна Арапина.
Що ю ова голема потера?
Аль нещо сакашъ, аль некого барашъ? —
И му рече цжрна Арапина;
„Ясъ го барамъ Марка Кралевике,
Али него живо да го фатамъ,
Аль него'а гла'а да му земамъ.
Тога велитъ Марко Кралевике:
„Богъ те убилъ, цжрна Арапино!
Съ Марка зборвишъ, Марка не позна'ашъ!"
Тжргна сабя му пресече гла'а,
И му зеде негоа-та коня,
Ми отиде у цара Мурат-бега,
И му рече Марко Кралевике:
„А егиди цара Мурат-бега!
Чія гла'а ти ми ж бараше,
Аль Марко'а, аль отъ Арапина?"
Тога рече цара Муратъ-бега:
„Айти тебе Марко Кралевике!
Какъ си чинилъ, Марко, пакъ да чинишъ,
Никой тебе да те не запиратъ."
И му даде голема пещежа:

Скопю града по край ті'окъ Вардаръ,
А Едрене широки сокаци.

126.

Немечка Кралица и Марко.

Книга пишитъ Немечка Кралица,
Еле пишитъ кому ке ѭ пратитъ?
Ке ѭ пратитъ Маркоѣ Кралевикѣ,
Ке ѭ пратитъ книга по гаврана.
Тога гавранъ ѣ сѣ отго'орвитъ:
„А егиди Нѣмечка Кралице!
Ясъ Марка не си го познаамъ,
Да го видамъ, книга да му да'амъ."
Тога велитъ Нѣмечка кралица:
„Ти да пойдишъ въ Орицка на'іа,
Да го барашъ Марка по ме'ани,
По здравица ти ке го познаишъ."
Гавранъ дойде Орицка на'іа,
Си го найде Марка по ме'ани,
По здравица Марка го разбрала,
Му ѭ фѫрли книга на скуте'и.
И си зеде Марко бѣла книга,
Книга пеитъ дробни сѫлдзи ронитъ;
Що да видитъ чудо и големо!
Що пущила Нѣмечка Кралица: —
„Аль си живо, Марко, али умре,
Що не згази во наша-ва земя;
Ево иматъ трі'есетъ години,
Попаднале цѫрни Арапини,
Не можиме свадба ди сториме,
Юнаци-те 'си-те остаре'а
Девойки-те 'си-те остаре'а."
Тога велитъ Марко Кралевике:
„А егиди мой вѣрни дружини!
Аль идете сега да о'име,
Да одиме во Нѣмечка земя,
Д' исечиме цѫрни-не Арапи,
От' имало трі'есетъ години,

Како свадба тамо не сториле.“
Си стана'е отъ ладна ме'ана
Си зедо'е Секула Детенце,
Защо бѣше лично и мало'о,
Секула-го не'еста сторі'е,
Отидо'е во Нѣмечка земя.
Сѣ спущі'а цжрни-не Арапи,
Да имъ грабѣтъ 'уба'а не'еста.
Не'еста-та тіе имъ дадо'е;
Сѣ собра'е многу калабалокъ,
Отидо'е не'еста да барѣтъ,
Да бараетъ кѐ имъ іѫ однесо'е,
Отидо'е тіе на ненадешъ
И фаті'е тога да 'и колѣтъ;
До колена кжрва направі'е
Исеко'е цжрни-те Арапи,
Баремъ еденъ не си остаи'е.
Го зедо'е Секула Детенце,
Отидо'е назодъ при Кралица.
Що имъ даде голема пещежа,
Що имъ даде деветъ кули азно,
И 'и држжа токму три месеци,
Да ядеетъ тіе да піѥтъ.

127.

Марко кумъ.

Сѣ собрале Крале'и, Бане'и,
Сѣ собрале на ладна ме'ана,
Вино піѥтъ, мушафере чинѣтъ, —
Ког' да клайме кралче надъ крале'а.
Сѣ отго'ри Марко Кралевике;
„Да го клайме Митре сиромашецъ,
Защо иматъ уба'а не'еста,
Защо ми ѥ умна и разумна.“
Го викна'а Митре сиромашецъ: —
„Ке те клайме кралца надъ крале'а,
Ти прелегашъ кралца да ни бидишъ.
Наржчай ѣ на млада Митре'йца,

Да уготвитъ господска вечера,
Да прилегатъ како за крале'и."
Сѣ зачуди Митре сиромашецъ,
Си отиде Митре дури дома
Умилено, мошне уяд'ено.
Го пречека млада Митре'ица:
„Ейди Митре, мое господине!
Що си олку мошне уяд'ено?
Що те тебе нужба дотерало?"
Тога велитъ Митре сиромашецъ:
„Митреице 'убава невесто!
Ме викна'е Крале'и, Бане'и,
Ме викна'е на ладна ме'ана,
Ме кладо'е кралца надъ крале'а,
Ме пущі'е вечера да напрайшъ,
Да прилегатъ како за крале'и.
А егиди млада Митреице!
Міе сме си мошне сиромаси,
Си немаме вино и ракіа,
Си немале лѣбецъ баре трошка,
С' ощ' ке прайме манджи господарски?"
Тога зборвитъ 'уба'а не'еста:
„Господине, Митре сиромашецъ!
Ти не бери гаиле за то'а,
Ясъ ке зготвамъ господска вечера,
Ке ѭ земамъ божя вересіа."
Тога стана млада Митреица,
Свещо зеде божя вересія,
И си зеде вино и ракіа,
Си напра'и господска вечера,
И пречека Крале'и, Бане'и;
'И нарѣди на чесна тжрпеза,
Найгорѣ седна Марко Кралевике,
А до него Секула Детенце,
А до него Детелинъ войвода.
Имъ ставила господска вечера,
И имъ служи вино и ракіа.
Ядѣтъ, піѭтъ Крале'и, Бане'и,
Мегю себе мушафере чинѣтъ.
Митреица умна и разумна,

Си го зеде свое мжшко дете,
Ми го фжрли Маркоѣ скуте'и. —
„Добре дойде, Марко Кралевике,
Добре дойде, чесна кумашина!
Ке те фатамь за свѣти Јо'ана,
Да ни космишъ наше мжшко дете.“
'Си-те кралей пичкумъ погледа'е,
'Си-те кралей въ земи с' опулі'е,
Надпретекъ сегвѣтъ во бѣли джепой.
Марко го дарва до триста дукади,
'Си-те дете си го издарве'е,
Кой броени, и кой неброени.
Ко' го зеде млада Митреица,
Ко' го зеде дете отъ скуте'и,
Сегна Марко во бѣли джепо'и,
Не сѣ знаитъ що дукад' ѣ даде.
Кога станеѐ дома да си 'одѣтъ,
Големъ дарчокъ 'си-те ѣ дарве'а. —
„Ай со здравѥ Креле'и, Бане'и!
Ай со здравѥ наша кумашина!“
После стана млада Митреица,
Вересіа сегдека исплати,
И престана ки-зни-колку азна,
Да си ядѣтъ, господски да вжрвѣтъ.
Таковъ унеръ стори Митреица,
Защо бѣше умна и разумна.

128.

Стоянъ и Димана.

От Панагюрище.

Отводи Стоянъ на доле
На доле на зимовище.
'Се го роднини пратиха,
Майчина рода, бащина,
Кметоме съ вино червено,
Кметици съ бѣли кравае,
Невѣсти сжсъ ржкавици,
Моми-те съ китки шарени.
Стоянъ роднина не гледа,
Ни китки, ни ржкавици,
Нито па бѣли кравае,
Ами си́ коня разигра,
По край Димина градина.
Димка въ градина седеше,
На шаренъ гергьовъ шіеше,
И лепа̀ песнъ си пееше.
Стоянъ презъ плета надникна,
Та̀ му ножове паднаха

Въ Димкина мала градина,
Вовъ алена-та латина.
Стоянъ Димани говори:
„Либе ле Димко, Димано!
Стани ми подай ножове
Изъ твой-та мала градина!“
Станала Димка, Димана,
Ножове да му подаде,
Не подала му ножове,
Нѫ набра цвеке сякакво,
Тà уви китка шарена,
Смильова и латинова,
Тà ѭ Стояну подаде:
„Нà ти, Стоѣне, тазъ китка,
Дене ѭ туряй вовъ пазва,
Нощe ѭ туряй возъ глава,
Да знаешъ, маре Стоѣне,
Азе ща да ся погода,
Кога китка-та повехне.“
Стоянъ и́ тихомъ говори:
„Либе ле Димко, Димано!
Чакай ма, либе ле Димко,
Чакай ма, либе, до пролетъ,
До де си дода отъ доле
Отъ доле, отъ зимовище,
Тà съ тебе да ся земеме.“
А Димана му говори:
„Маре Стоѣне, Стоѣне!
Чакала бихъ та до пролетъ,
До де си додешъ отъ доле,
Отъ доле, отъ зимовище,
Тá съ тебе да са земеме.“
Стоянъ Димани говори:
„Либе ле Димко, Димано!
Стори си дума голяма,
Че ми та либи огнянъ змей,
Съ моми на хоро не ходи,
Съ млади невѣсти на вода.“
Послуша Димка, Димана,
Съ моми на хоро не ходи,
Съ млади невѣсти на вода,
Тà го чекала до пролетъ,
До де си дойде младъ Стоянъ.
Стоянъ майци си говори:
„Мамо ле, моя майчице!
Хайде ма, мамо, погоди,
Искай ми Димка Димана,
Погоди, мамо, ожени!“
А майчица му говори:
„Синко Стоѣне, Стоѣне!
Тя не е, синко, за назе,
Че си ѭ либи огнянъ змей.“
Стоянъ и́ тихомъ говори:
„Иди, ѭ искай, мамо ле,
Искай ми ѭ, да ѭ дадатъ,
Сами сѫмъ азе огнянъ змей.“
Иска ѭ, дадоха му ѭ.

129.

„Бере са, мамо, беглик-отъ
На врѫхъ на Стара планина,
И асъ ща, мамо, да ида,
Бикликъ кихая да стана,
На биклички-отъ войвода.“
Мама на Стоянъ думаше:
„Не ходи, синко Стоѣне!
Бигликъ е лоша работа,
Де дай отъ колъ отъ вѫже
Кои съ биглик-отъ отважда.“
Стоянъ майка си не слуша,
Али съ биглик-отъ отиде.
. . . .

130.

Калина Јованъ, и Стоянъ.

Стоянъ на майка думаше:
„Проклети да сѫ, мамо ле,
Калини-те душмане
Калини-те, и мои-те,
Че ми Калина клопаха,
Че е сѫлива, дремлива,
И на работа ленива,
Крави-те дои и дреме,
Кѫща-та мете и кѫлне.
Мене Калини клопале,
Че сѫмъ на вино пiѣнецъ
На вино и на ракiя.“
Побратимъ Еванъ не слуша,
Али поиска Калина;
Иска ѭ, дадоха му ѭ.
Асъ му са мамо помолихъ:
„Побратиме ле Јо'ане!
Викай мя деверъ поводникъ,
Калини да деверувамъ
Калини, на мое-то либе!“
Послушалъ бѣ го младъ Еванъ,
Вика го деверъ поводникъ.
Хадетъ имъ било, мамо ле,
Деверъ напреди да иде,
Невяста да си изведе,
Местове да ѝ обуе.
И асъ напреди отидохъ,
Невяста да си изведа.
Като си влязохъ вовъ кѫщи,
Тѝ па си видяхъ Калина,
Погрее одъ ясно слѫнце,
Посвѣти одъ ѣсенъ месецъ.
Уста-та ми ся пукнѫла
На три четири дялове.
Па са наведохъ, мамо ле,
Местове да ѝ обуя;
Три капки кѫрви капнѫха
Калини на местове-те
И менѣ на пазухи-те.
Азе ся, мамо, засрамихъ;
Калина хитра, разумна,
Бѫркна си въ десни джепове,
Извади бяла марама,
Тѝ си кѫрви-те отрила,
Кѫрви-те отъ местови-те,
Стояну отъ пазухи-те.
Тѝ па му жалъ останало,
Тѝ е побягналъ младъ Стоянъ,
И на далече забягналъ,
Презъ Дунавъ дури во Влашко,
Отъ Калинине жалове;
Тѝ седя деветъ години,
И стече много имане,
Тѝ па накупи млатъ Стоянъ,
Сякакѫвъ дребенъ хармаганъ,
Тѝ па си дома отиде,
Па на майкя си думаше:
„Мамо ле, моя майчице!
Здраво ли сте, живо ли сте?
Калина поздраво ли е?
Хубава ли е невяста?“
Майкя Стояну думаше:
„Синко Стоѣне, Стоѣне!
И здраво сме, и живо сме,
И Калина е поздраво,
И хубава е невяста,
Отъ ка ся, синко, ожени
Двашъ похубава станѫла.“
Стоянъ майцѣ си думаше:
„Мамо ле, моя майчице!
Иди ѭ викай, мамо ле,
Тѝ да ни доде на гости,

*

Хартаганъ да и́ харижа.“
Майкя Стояну думаше:
„Синко Стоѣне, Стоѣне!
Тя у насъ не ще да доде,
Отъ кума не е простена,
Одъ майкя неповѧрната;
Но иди, синко, ти у тяхъ.“
Послушаль ѭ бѣ млатъ Стоянъ,
Та̀ отиде у Калини.
Калина на дворъ заспала,
Ситна ѣ роса избило;
Чуди ся, мае млатъ Стоянъ,
Какво ли да ѭ сабуди,
Мило му да ѭ сабуди.
Тя ся и сама сабуди,
Та̀ па Стояну думаше:
„Добря ми доде, браче ле,
Ха да си влеземъ вовъ кѫщи,
Че нема тука млатъ Јо'анъ.“
Па си ся влѣле вовъ кѫщи;
Готвила, та̀ вечерале.
Па си остави млатъ Стоянъ
Ножове на возглаве-то.
Е! че си иде млатъ Еванъ,
Та̀ на порти-те потропа.
А Стоянъ скокна, та̀ бега,
Заборави си ножове
Ножове на возглавето.
Ка бѣ ги видялъ млатъ Еванъ,
Тои Калини думаше:
„Либе, 'убава Калино!
Я ся 'убаве премени,
Па 'убаве ся натруфи,
Облечи сукно мораво,
Возъ мораво-то алено,
Врозъ алено-то златено,
Па налей злата бѫклица
Съ това ли вино червено,
Та̀ накалесай, Калино,
'Сичка-та моя роднина,
И мой-та рода и твой-та,
Та̀ да ни додатъ на госте,
Че си е дошѫлъ деверъ ти.“
Послушала го Калина,
Та̀ ся 'убаве премени,
Па юзе злата бѫклица,
Та̀ накалеса рода-та,
Та̀ имъ ся дошле на гости.
И Еванъ си имъ думаше:
„Дружино вярна, зговорна!
Нящто ща да ви попитамъ,
Имамъ си нива зелена,
Научилъ ся е сурь еленъ,
Нива-та да ми прогазва;
Дали суръ еленъ утрепа,
Или нива-та ожѫна?“
Не бѣ ся никой досетилъ,
Досетилъ бѣ ся млатъ Стоянъ,
Та̀ па Јо'ану думаше:
„Побратиме ле Јо'ане,
Ако ти еленъ дохожда,
Нищо ти зулумъ не стори,
(На сло крогове остави)?
Боле нива-та ожѫни,
Суръ еленъ недей утрепва,
Ако суръ еленъ ютрепашъ,
Научи ще ся па други,
Нива-та да ти прогазва.“
Тогава стана младъ Јо'анъ,
Та̀ си е фанѫлъ Калина,
Сѫсъ черно ѭ катранъ намаза,
Сѫсъ бялъ ѭ памукъ налепи,
Та̀ па ѭ млада̀ запали,
Та̀ имъ е три дни свѣтила.

131.

Димана плената.

О! ти Димано желна Димано,
Желна Димано една у майка!
Богъ да убіетъ твоя-та майка,
Тà що те скорна рано въ неделя,
Глава те изми, ми те оплети,
И ми те пущи палена жетва,
Ѩчменъ да жніешъ, лѣбъ да доберишъ
На два-на пѫта, на два-та друма.
Богъ да убіетъ клети Гурбети!
По пѫтъ минаха, ми те пленаха,
Ми те однесле гурбетско село,
Ми те чувале до три години,
Лете на сонце, зиме на черенъ,
Ми те сториха клета Гурбетка.
Що си стигнале три мѫшки деца;
И ѣ говорѣтъ клети Гурбети:
„О! ти Димано, желна Димано!
Ке те пращаме, право да кажишъ,
Дали си знаишъ ваше-то село
Твое-то село, таткова кукя?"
И изговори желна Димана:
„О віе клети, лоши Гурбети!
Ясъ не познавамъ мое-то село,
Мое-то село, татко'а кукя."
Си излѫгале клети Гурбети,
Дà що ѣ дале два стапа въ рѫце
Два стапа въ рѫце, гургутъ на рамо,
Тая да ходитъ отъ село въ село;
Право си тѫргатъ во свое село,
Пра'у си тѫргатъ при своя стрина:
„Даруй ме стрино, жити Петре-та,
Жити Петре-та, жити Павле-та!" —
„Айде отъ тука, клета Гурбетко!
Кай ми 'и знаишъ мой-те синови!"
Отъ тука пошла кай своя майка,
Ѣ застанала нейзѣ на врата:

„Даруй ме, майко, жити Димана,
Жити Димана, твоя-та керка,
Що ѭ пленаха клети Гурбети!“
И изговоре нейзина майка:
„Айде отъ тука клета Гурбетко!
Кѫде ми знаишъ моя-та керка,
Моя-та керка желна Димана,
Що ѭ пленале клети Гурбети?“
Па изговоре желна Димана:
„О моя майко, ти стара майко!
Лели ясъ сумъ ти желна Димана,
Що ме пленаха клети Гурбети!
Ти не гледай ме въ цѫрно-во лице,
Ме оцѫрнеха клети Гурбети.
Тѥ ме дѫржаха до три години,
Лете на сонце, зиме на черенъ;
Туку види ми мои-те грѫди,
Дали ми стоятъ три бѣли бенки?“
Тогай майка ѣ си ѭ познала,
Си ѭ познала, си ѭ прегѫрна
Своя-та керка, желна Димана,
И отъ радости две-те плакале,
Како плакаке, така треснале.

132.

Ханка Щипянка.

Попленилъ Петре, попленилъ,
Попленилъ Анка Щипянка,
Ми ѭ однесолъ далеку
Далеку Немечка земя,
Въ Немечко во манастир-о
И клалъ ѣ име Рисянско,
Ангьо емъ Ангелино.
Седела до три години,
Стигнала три мѫшки деца.
Разбралъ ѭ братъ ѣ Ибраимъ.
Допрати ѣ бѣла книга:
„О сестро Анко Щипянко!
Немой си вѣра менувай,
Куки-те ке си прода'амъ,
Тимари ке си заложамъ,
Вѣра-та ке ти откупамъ.“
Говоритъ Анка Щипянка:
„О мили брате Ибраимъ!
Немой си куки продавай,
Немой си тимаръ заложи,
Ясъ сумъ си вѣра менала;
Си имамъ три мѫшки деца.
Рисянска вѣра по'арна.
Рисянска вѣра мириса,
Како на (ран') белъ босильокъ,
Како на цѫрвенъ трандафилъ.

133.

Никола и Марія.

Никола майци думаше:
„Подай ми, мамо, ножове,
Сѫсъ дванадесе бодове
И два ножове ханджаре,
Да ида у Маріини,
Да вида, станала ли е,
Кандило палила ли е?
Шіе ли на шаренъ гергьовъ?
Злѫви, етрѫви рѫкаве?“
Послушала го майкя му,
Тà му подала ножове;
Тà отиде у Маріини,
Тà на прозорци послуша.
Марія майкя будеше:
„Ѝ стани, синко Маріо,
Тà си кандило запали,
Да шіешъ на шаренъ гергьовъ
Злѫви, етрѫви рѫкаве,
Че ти свадба-та приходи,
Дарове не си ушила.“
Марія майци думаше:
„Пусти остале дарове!
Не ща Никола да зема,
Че си го казватъ бекрія,
Тà вовъ вино-то лудее,
А вовъ ракія заходи.“
Майкя Маріи думаше:
„Не думай, мома Маріо,
Заманъ са вино не піе,
А ти си́ заманъ болярка.“
Марія майци думаше:
„Мамо ле, моя майчице!
Каква сѫмъ сѫна гледала,
Че шіехъ на шаренъ гергьовъ,
Че шіехъ сиви-а сѫколъ
На шія-та му златъ звѫнецъ,
На криле-те му, две мрежи.“
Майкя Маріи думаше:
„Ѝ не грижи ся, Маріо,
Тая е сѫна на добро,
Че щешъ ти да ся оженишъ;
Гергьов-а ти е трапеза,
Сиви-а сѫколъ Никола,
Златни-а звѫнецъ сваки-те,
Две-те са мрежи попове,
Что-то щатъ да ви венчеятъ.“
Марія майци думаше:
„Мамо ле, моя майчице!
Стара си, а безумна си́,
Ти ся на сѫна не сящашъ,
Азе ща млада да умра.
Гергьова ми е носила,
Сиви-а сѫколъ сѫмъ азе,
Златни-а звѫнецъ твоя гласъ,
Две-тя са мрежи попове,
Што-то ща да ме опяватъ.“
Тà па си вѫнка излезе,
Очи-те да си оміе.
То си е хвана Никола,
Тà и глава-та отряза.
Клета и глава скачеше,
И языка и думаше:
„Мамо ле, моя майчице!
Ти ли ми сѫна не сящашъ,
Че ще Марія да умре.“

134.

Тодоръ и майка му.

Маре Тодоре, Тодоре!
Рано е ранилъ млатъ Тодоръ
Въ хубава свѣта неделя,
Тà черква мете и пее,
Сѫсъ китка зеленъ босилекъ,
А книже чете и плаче.
Сѫгледала го снаха му,
Тà на Тодора думаше:
„Кажи ми, брате Тодоре,
Що книга хранишъ въ неделя,
Черкова метешъ и пеешъ,
Книга-та четешъ и плачишъ?
Що ми ся въ книга находи?
Дели ще да е морія,
Или па пуста скѫпія?“
Тодоръ си стрини говори:
„Стринко ле, майкя да ми си,
Да кажа, да тѫ не лѫжа,
Що книга гледамъ и плачамъ.
Менѣ ся въ книга находи,
Азъ ща си младо загина
Отъ мила майка рождена,
Отъ пѫрво либе Петкана.
Азъ ща да стана, да бягамъ,
Тà ща си ида далече,
За мама не ща да питамъ,
Нито ща аберъ да прата,
Дан' ма разбира майкя ми.“
Тà па ю Тодаръ побягналъ,
Тà ю презъ Дунавъ преминалъ,
Тà ю во Влашко отишалъ,
Тà седе деветъ години.
Тодору господъ помогналъ,
Тà стана чутенъ джелепинъ,
Тà собра стока голяма,
Деветъ сюріи рудници,
Сюрія сиви говѣда,
И деветъ вѫкли овнове.
Наглави Тодоръ овчере,
Овчере и говедаре,
Тà па ги подиръ покаралъ
Кѫмъ неговъ доленъ вилаетъ.
Дошле ся доле подъ село
Во зелено-то ливаде.
Тодоръ си стока-та воспря,
И на дружина нарѫча:
„Овчере и говедаре!
Полека стадо карайте,
Азе ща ида напреди,
Да ви приготва заере
На сиво стадо голямо.“
Тà па си Тодоръ отиде,
Тà си потропалъ на врата,
Изляля бѣше Петкана
Тодорова-та невяста.
Тодоръ невѣсти говори:
„Мома хубаво, невясто!
Има ли конакъ за мене,
Че карамъ хазна голяма,
Не смея на кѫръ да преспа.“
Познала бѣ го Петкана,
Тодорова-та невяста,
Па на пѫтника говори:
„Пѫтниче, младо друмниче!
Азъ имамъ стара свекѫрва,
Да ида, да ѣ попитамъ.“ —
И рекла млада Петкана:
„Мила ле мамо, майчице!
На порта тропа младъ пѫтникъ,
Тà па на Тодоръ пѫрлича,
У назе пита за конакъ,
Тà кара азна голѣма,
Не смеи на кѫръ да преспи,
Тà да не бѫде младъ Тодоръ!“

Тà па рекла свекърва и́:
„Мари ти курво невясто!
Така ще Тодоръ да доде?
Той е одъ давна загиналъ,
Ами това е младъ пѫтникъ.
Нека си доде у назе,
Да си опоимъ пѫтник-а,
Тà да погубимъ младъ пѫтникъ,
И да си земамъ имане.“
Послушала е невяста,
Тà е вовели младъ пѫтникъ,
Па готви топла вечера,
Смесили вино, ракія
И седнаха да вечератъ.
Тодора вино опои,
Тà легна сладко, тà заспа.
Придебила ся мѣйка му,
Тà ся надъ Тодоръ наднела,
Тà му узела ножове,
Прободила го майкя му,
Светила бѣше Петкана,
Тодорода-та невяста.
Като го кърви заляли,
Уплашила ся Петкана,
Тà си свещи-те хварлила,
Тà пригърнала Тодора,
Тà го въ градина хварлила.
Закопала го майкя му
Въ пуста-та тяхна градина.
И кога било заран-та
На порта-та ми тропатъ
Овчере и говедаре —
„Оти си Тодоръ не доде,
Стока-та да си настани?“
Тодору коня подцвили,
Като цвилеше, думаше:
„Тодоръ си́ снощи загина
Отъ мила майкя рождена.“
Тогава чула майкя му,
Че е билъ той милъ синъ Тодоръ.

135.

Павелъ и сестра.

Подцвилилъ Павлова конь
Рано, рано денъ неделя.
Кога зачу негова-та
Негова-та стара майка,
А тя Павлу си говори:
„Леле, варе, синко Павле!
Оти цвили добра коня?
Дали ти е трява гладенъ?
Или ти е вода жаденъ?
Или не е зобъ назобенъ?“
Дели Павелъ и́ говори:
„Леле варе, стара мамо!
Нито си е трява гладенъ,
Нито си е вода жаденъ,
Нито си е зобъ незобенъ;
Али цвили на прояжба,
Че ще Павелъ да ся жени.“
Майкя Певелъ му предумвитъ:
„Леле варе, синко Павле!
Не жени ся тѫзъ година,
Жито-то е отъ глютина,
Вино-то е отъ кѫпина.“
Павелъ майкя не послуша,
А узе жълта бѫклица,
Тà покани ясно слѫнце
Ясно слѫнце млада кума,
Ѣсенъ месецъ старосватка,
Ситни дзвезди ’се девери.
Собра ся свадба голяма,
Конь до конь, кола до кола,

Тà за невеста отишли.
Кога ѥ било презъ море,
По сухъ пясѫкъ минали;
Кога ся назадъ врѫнаха,
Море-то като дотекло,
Дорю заноси камине.
Вѫспря ся свадба голѣма,
Разигра ся ясно слѫнце
Съ позлатена патерица,
Тà си раздели море-то,
Тà минало ясно слѫнце.
Потѫнала добра коня
Добра коня до колена.
Кога мина ѣсенъ месецъ,
То потѫна добра коня,
Добра коня до зенгіи.
Кога минаха девере,
На коне-те до седла-та.
Кога мина дели Павелъ,
Той потѫна до поѣса.
Кога мина невеста-та,
А тя потѫна до магданъ.
Минала свадба голѣма;
Ког' отишле въ черкова-та,
Попове-те онѣмеле,
Дяконе-те ослѣпеле.
Едно дяконче продума:
„Кумове и старосвате,
И віе млади девере!
Попитайте невѣста-та,
Сѫща ли ѥ презморянка,
Или сѫща погорянка.“
И питаха невеста-та,
Не ѥ сѫща презморянка
Нѫ ѥ сѫща презгорянка,
Дели Павлу мила сестра.

136.

Гинка робинка.

Размирила ся Влашка-та земя,
Влашка-та земя и Богданска-та,
Старо губиле, младо робиле,
Мѫшки дечица подъ кони тѫпчатъ;
Тà поробиле Гинка робинка.
Съ камджикъ ѣ біеха по бѣли рѫце
По бѣли рѫце, по равна снѫга:
„Хвѫрли си, Гинка, мѫшко-то дете,
Не стигна ли ти бой да тя біятъ
По бѣли рѫце, по равна снѫга?“
Та си распаса коприненъ поѣсъ,
Тà си го вѫрза за две младици;
Залюляло го, и запяло му;
„Нани ми, Нине, маминко дете!
Дѫждъ ще завали, окѫпа ще тя,
Дои ще кошута, надои ще те.“

137.

Стоянъ, Невѣста и Турче потуряче.

„Море Димче протугярче!
Одай викай селяни-те,
Да фарлеетъ тежокъ дефтеръ
Кому двесте, кому триста,
А Стояну три шиници,
Три шиници жѫлти дукатъ,
Защо иматъ арна жена.“
Сѣ зачуди кутаръ Стоянъ,
Що да чинитъ, какъ да чинитъ,
С' още дефтеръ да сѣ платитъ!
Ималъ деветъ воденици
И десета валя'ица,
'Си-те сакалъ да прода'итъ
И пакъ дефтеръ не сѣ плаща.
Го догледа Стояница
Кѫде жалятъ, кѫде плачитъ;
И му рече Стояница:
„А Стояне, а стопане!
Що си толку ужаляно
Ужаляно, уплакано?“
Тога велитъ кутаръ Стоянъ:
„Стояннце, а не'есто!
Какъ да не сумъ ужаляно
Ужаляно, уплакано?
Що фарлиле тешки дефтеръ
Кому двесте, кому триста,
Сѫде менѣ три шиници;
'Се що имамъ да прода'амъ
'Си-те деветъ воде'инци,
И десета валя'ица
И пакъ дефтеръ не сѣ плащатъ.“
Тога велитъ Стояница:
„А Стояне господине!
Нищо ти да не прода'ишъ,
Сѫде мене прода'и ме,
Да си платишъ тешки дефтеръ.“
И си стана кутаръ Стоянъ,
Ѭ промена, ѭ наружи
Со си негоо мѫшко дете.
Никой ми сѣ наемаше,
Да ѭ купитъ Стояница;
Наймело сѣ едно Турче
Едно Турче потуряче.
Не му даде три шиници,
Тукъ му даде петъ шиници,
Три шиници жѫлти дукатъ,
Два шиника бѣлъ карагрошъ,
И му врати мѫшко дете.
И ѭ зеде Стояница,
Турче дома ѭ однесе,
Си легнало да поспіетъ;
И му дойде едно пиле
Едно пиле на пенджери,
Пиле му сѣ запе'ало:
„Айти Турче, потуряче!
Арно сонъ те уварело,
Тебѣ не те угрешило.
Ке' сѣ чуло и видело
Братъ и сестра да сѣ зе'ѣтъ!“
Турче ми сѣ заслушало;
Тога зборвитъ младо Турче:
„А егиди Стояннце,
Стояннце, бре не'есто!
Тебе ке те разопита
Менѣ пра'у да ми кажишъ;
Слушашъ пиле кѫде пеитъ?
Големъ аберъ ни донесе,
Аль ѥ пиле отъ вистинско,
Аль ѥ пиле на срамота?
Али знаишъ, аль паметвишъ
Кога бѣфме малечка'и,
Аль с' имала мило брате?“
Тога зборвитъ Стояница:
„Айти Турче потуряче!

Кога бѣфме малечка'и,
Си имафме стара майка
Стара майка, мили татко,
И си имафъ едно брате.
Ми помина пленъ по земи,
Насъ нѐ робя попленi'е,
Брата Турци го зедо'е
Кѫде сѫнце ми за'одвитъ,
А мене ме однесо'е
Кѫде сѫнце ми угревьитъ,
Татка ни го загубi'е,
Майка ни ѭ залюбi'е.
Ясъ си растефъ, си порастифъ,
Стоянъ юнакъ ме откупилъ,
И ме зеде за не'еста.
Богъ 'и убилъ селяни-те!
Тежокъ дефтеръ му фарлi'е,
Три шиници жѫлти дукатъ."
Тога Турче ѣ зборвеше:
„Стоянице, бре не'есто!
Да го видишъ твой-го брата
Дан' отъ негде го позна'ашъ?"
„Айти Турче потуряче!
Да го видамъ го позна'амъ,
Отъ него'о десно рамо.
Кога бѣше малечко'о,
Майка ми го нишандиса,
Десно рамо кѫрстъ ми иматъ."
„Стоянице бре не'есто,
Види ми го десно рамо!"
Стояница сѣ опули,
Му го виде десно рамо,
И сѣ спущи го прегушна:
„А егиди мило брате
Мило брате Костадине!"
И той тога отго'ори:
„Айти сестро Ангелино!
Како оба сѣ барафме,
Така си сѣ задружифме,
От' сме биле братъ и сестра."
Що си зеде уще дукатъ,
Си ѭ зеде Стояница,
Турче викатъ отъ далеку.
„Я излези, млатъ Стояне!"
Стоянъ ми сѣ уплашило
Уплашило, устрашило:
„Леле, леле я сиромафъ!
Ель не'еста ѭ прежаляхъ,
Ами сега що ке чина,
Кѫде пари ке 'и найда,
Назотъ Турче да 'и врата!"
Турче-то му велеше:
„Не плаши сѣ, не страши сѣ,
Не ти сака жѫлти дукатъ,
Уще толку тукъ ти носамъ,
И не'еста твоя да ѥ,
Отъ сме биле братъ и сестра."
Тога Стоянъ сѣ поврати,
Го пречека с' избацi'е,
Големъ радосъ си сторi'е.

138.

Стоянъ и сестра Шенгюфа.

Фатиле ми го Стояна,
Дренополски-те сеймени
Въ Дренополски-те лѫго'и,
Въ теменъ го зѫнданъ фарлi'е.
Нищо ми глоба нейкеле,
За два шиника карагрошъ
И три шиника алтани.
Нищо си Стоянъ немаше,
Гла'а-та да си откупитъ,
Сѫд' една сестра Шенгюфа..

Прошетала ми Шенгюфа
Низъ Дреноползки чаршіи,
Низъ тжрномечки лжго'и;
Цжрни си очи прода'атъ,
Бѣло си лице заложвитъ.
Пжрво си очи прода'атъ
За три шиници дукати,
Бѣло си лице прода'атъ
За два шиници карагрошъ;
Туку да брата откупитъ
Отъ пуста, темна зжндана.
Никой не ми сѣ наймело,
Найме сѣ жжлта Еврейка;
Тога ѣ велитъ Шенгюфѣ:
„Шенгюфе моме, Шенгюфе!
Ясъ ке те тебе опитамъ,
Аль ѥ убафъ братъ ти какъ тебе,
Я да го него откупамъ
Отъ пуста, темна зжндана?“
Тога ѣ велитъ Шенгюфа:
„Егиди жжлта Еврейке!
По'убафъ братъ ми отъ мене.“ —
„Ко' ѥ по'убафъ отъ тебе,
Ай да му речишъ брату ти,
Д' оста'итъ вѣра кжрстена,
Кжрстена вѣра на зжнданъ,
Да вѣрвитъ вѣра чифутска,
Ясъ да го него откупамъ
Отъ таа темна зжндана.“
И ми отиде Шенгюфа:
„Брате-ле, мило брате-ле!
Сегде си, брате, изшетафъ
Чаршіи и по лжго'и,
Цжрни си очи заложвефъ,
Бѣло си лице прода'афъ,
Тук' да те, брате, откупамъ.
Никой не ми сѣ наймело
Найме сѣ жжлта Еврейка,
Тая ме, брате, опита —
Аль ѥ 'убафъ братъ-ти какъ тебе, —
Я, брете, пра'у ѣ казафъ,
Отъ си по'убафъ отъ мене;
Тая ми менѣ наржча —
Айде речи му брата ти,
Д' оста'итъ вѣра на зжнданъ
Д' оста'итъ вѣра кжрстена,
Да вѣрвитъ вѣра чифутска.“
Братъ ѣ отъ зжнданъ зборвеше:
„Шенгюфо, сестро рогено!
Коски во зжнданъ кѥ оста'амъ,
Вѣра-та не ѭ оста'амъ.“
Го дочу млади зжнданджи,
Отиде дур' при владика,
Казало му за Стояна:
„Егиди чесенъ владико!
Я да ти кажа, прикажа
За лудо младо Стояна,
Що ѥ во зжнданъ фжрлено,
Що иматъ сестра Шенгюфа.
Сегде си тая шетала,
Цжрни си очи заложвитъ,
Бѣло си лице прода'атъ,
Туку да брата откупитъ
Отъ пуста, темна зжндана.
Никой не ми сѣ наймело,
Найме сѣ жжлта Еврейка,
Стояну що му пущила,
Д' оста'итъ вѣра кжрстена,
Да вѣрвитъ вѣра чифутска,
Отъ зжнданъ да го откупитъ.
И ми си дойде Шенгюфа,
На тая темна зжндана,
И му кажвеше брату си.
Сгоянъ ѥ рече сестрѣ си —
Коски во зжнданъ кѥ оста'амъ,
Вѣра-та не ѭ оста'амъ.“
Тога ми велитъ владика:
„Егиди млади зжнданджи!
Ай донеси го Стояна,
Ай викни млада бербера,

Ай викни млади терзіи.“
Стояна го извадіe,
Бѣло му лице измiе;
И си викнеe терзіи,
Бѣло му руо кроюe.
И ѭ викнеe Шенгюфа:
„Егиди млада Шенгюфо!
Али ѭ знаишъ Еврейка,
На коя стѫрна седеше?“
Тога му зборвитъ Шенгюфа:
„Арно я неа паметва
На коя стѫрна седеше.“
И ми пущіe елчіи,
Кренеа жѫлта Еврейка,
Ѭ донесое при владика.
Еврейка ми ѭ кѫрстіe,
Стояну му ѭ венчаe,
Зѫндан-отъ му го простіe.

139.

Сиракъ Кольо и Кольовица.

(Отъ Костуръ.)

Айти Кольо, сиракъ Кольо!
Сакалъ Кольо да сѣ женитъ,
Пара нематъ ни цѫрвена,
Аспра нематъ половница.
Си сѝ уми сиракъ Кольо
Какъ да чинитъ, какъ да прави,
Пусто азно си довѫрши.
Ка отиде гратъ Солуна
Солунски-те и чаршіи
Чифути-те, сарафи-те,
Заборчи сѣ сиракъ Кольо
На шесъ места по иляда,
На десето по стотина
По стотина карагроша.
На собота свадба чини,
Неделя-та донесуѣтъ
Донесуѣтъ пеeста-та.
Понеделникъ му стигнаe
Чифути-те, сарафи-те:
„Дай ни, Кольо, наша стока
На шесъ места по иляда,
На десето по стотина
По стотина карагроша!“
Си сѣ уми сиракъ Кольо,
Пара нема ни цѫрвена,
Отговори сиракъ Кольо:
„Бре невесто Кольовице!
Промени сѣ, наружи сѣ
Кай невеста що си дошла,
Ке т' извадамъ гратъ Солуна
Да ти личамъ, да ти продамъ,
Да платамъ на Чифути-те.“
Си ѭ фати за рѫка-та,
Си ѭ носи гратъ Солуна,
Дà ми тури три теляли,
Дà ми личи по Солуна
По Солуна, и чаршіи.
Мили боже, сполай тебѣ!
Кай излезе баздригянче:
„Айти Кольо, сиракъ Кольо!
Дaль продавашъ невѣста-та?“
„Ѐ продавамъ цена сакамъ
На шесъ мѣста по иляда,
На десета по стотина
По стотина карагроша.“
Кай извади кемеръ кесе,
Да му броитъ дробно азно,
Не стигнаe четирдесетъ,
Четирдесетъ карагроша.
Мили боже сполай тебѣ!

Дека стигна киръ Маноли:
„Айти Кольо, сиракъ Кольо!
Не продавашъ невеста-та
Невеста-та вересіа?“
Кай извади кемеръ кесе,
Да му броитъ дробно азно
На шестъ места по хиляда,
На десета по стотина
По стотина карагроша.
Си е фати за ржка-та
Си е носи подъ Солуна,
Солунски-те и чаири
Чаири-те, чадири-те.
Ка покани и попови
И попови и владици
Да сѣ венчатъ со невеста.
Дека стигна диво пиле,
Му кондиса вжрфъ чадар-отъ,
Песна пеитъ гласовита
Гласовита, жальовита:
„Дек' сѣ чуло и видело
Братъ и сестра да сѣ земитъ!“
Ка' ю чуло киръ Манолче:
„Бре невесто Кольовице!
Дали имашъ некой брате?“
Я си има едно брате,
Що го викатъ киръ Манолче.
Десна нога белекъ носитъ
Белекъ носитъ до шесъ пжрсти;
Отъ малечки сме оделени
И отъ майка, и отъ татко.“
Отговори киръ Манолче:
„Бре невесто Кольовице,
Претегни ми десна чизма!“
Ка претегна десна чизма,
На истина белекъ носитъ
Белекъ носитъ до шесъ пжрсти.
С' изпозна'е братъ и сестра,
Сѣ грабна'е с' целива'е.
Отговори киръ Манолче:
„Айти Кольо, сиракъ Кольо!
На ти, Кольо, невеста-та,
Алалъ тебѣ мое азно.“
И му даде уще триста
Уще триста карагроша: —
„На! Елено, моя сестро,
Да си ядишъ, моя сестро,
Дури жива да ми бидишъ.“

140.

Стоянъ и три орли.

Сама сж пушка отпела
На Стоянова бачія,
Тà ударила два мина,
Два мина, две мили брате,
Стояна и па Јована.
Јованъ на место душа далъ,
Стоянъ ю боленъ останалъ,
Тà лежи всичко-то лето,
Тà си не виделъ младъ Стоянъ
Ка ся бачі'я градила,
Ка ся сирене сирило.
Време ю дошло, Стоѣне,
Бачія да ся растури,
Овце да слазатъ на доле
На доле кжмъ зимовище.
Велко си пита Стояна:
„Ттоѣне, премладъ кехая!
Ами теб', маре Стоѣне,

Да ли те на конъ качиме,
Тà дома да тà караме,
Илъ да тя тука оставимъ,
Тà да ни чувашъ бачія
Бачія за до година?“
Стоянъ си Велку говори:
„Велко премладъ одаджія
Одаджія, караколучи!
Не сѫмъ тя главилъ, Велко ле,
Болни, болници да карашъ
Да карашъ, Велко, да гледашъ;
Нѫ тѫ сѫмъ главилъ, Велко ле,
Стока ми, Велко, да гледашъ,
Коне-те, Велко, овце-те.
Азе ща тука да седа,
Тебѣ ща да си зарѫчамъ,
Тешка одаа да свалишъ,
Да слезешъ доле во поле,
Ти запри тешка одаа;
На коне звонци да свалишъ,
На коне, Велко, на овце;
Че като че звѫнтатъ,
То усилно ми доходи.“
Послушалъ Велко Стояна,
Тà свали тешка одая,
Слезоха доле во поле,
Той запра тешка одая,
Свали на коне звѫнци-те,
На овни звѫнци осваля.
Кога ся назадъ обѫрна,
Надъ Стояна ся віеха
Три орли, три мили брате.
А Стоянъ имъ ся молилъ:
„Три орли, брате да ми сте,
Повдигнете ся понагоре,
До де ми душа излезе,
Па тогава паднете,
Бѣло ся месо наѣште,
Черни ся кѫрви напійте;
Десна ми рѫка не ѣште.
На, ево уста земете,
Заранъ ѥ свѣта неделя,
Рада ще рано да рани,
Рада двора да помете,
Рѫка-та да ми земете,
Пѫрстена да ми познае.“
Тія паднаха три орли,
Тà па ся молятъ Стояну:
„Не сме ти дошле, Стоѣне,
Крѫв-та да ти піемъ,
Меса-та да ти ѣдемъ;
Али сме дошле, Стоѣне,
Понуда да те понудимъ,
Че лежишъ боленъ, неволенъ,
Неволенъ всичко-то лето.
Маре знаешъ ли, Стоѣне,
Кога идеше одъ доле
Од доле отъ зимовище,
Па силенъ пожаръ гореше,
Ніе во пожаръ пищехме,
Мѫнинки во вити гнезда;
А ти огѫн-я погази,
Сà ни изъ огѫнъ извади,
Тà па ни дома занесе,
Тà па ни гледа майка ти;
Съ прѣсно ни мляко капеше.
И съ метана ни мажеше,
Съ черни череши ни рапеше.
Гледа ни, тà ни отгледа,
Растухме, и порастухме,
Станахме силни юнаци.“
Тогава подумалъ Стоянъ:
„Три орли, брате да ми сте,
Нали сте дошле три орли
Понуда да ме понудите;
Дощало ми ся, три орли,
Едренска бистра ракія,
Отъ Тронъ тронски стафиди,
Отъ Бялео-града бялъ симитъ.“
Тіа фрѫкнале три орли,

Tà па три стрѫни разнело,
И 'се во уста донеле,
Tá понудиле младъ Стоянъ,
Tà си́ ми Стоянъ оздравилъ.

141.

Марія и Ралинъ харенъ юнакъ.

Хей Маріо, гиздаво девойко!
Що е ляпо поле харбанашко
Харбанашко поле и юнашко!
Ниде дрѫво, ни дребно камане,
Токо единъ зелени-а яворъ,
Подъ явора до три реда момци,
На среда-та гиздава Марика,
Свилà преде, свиленъ гайтанъ плете,
Tà го мята отъ рѫка на рѫка,
На юнаци лепа песенъ пее:
„Хей юнаци, млади неженени
Неженени млади за женене!
Кой префѫрли зелени-а яворъ,
Да пречете листе яворови,
Той да земе гиздава Марика.“
'Се фарляха, никой не префѫрли,
И четуха, никой не пречете.
Е че иде Ралинъ харенъ юнакъ,
Веднашъ фѫрли, явора префѫрли,
Веднашъ рече, листе му пречете,
Той си юзе гиздава Марикя.
Майчица си Марикя плетеше,
Хемъ ѭ плете, хемъ Марикà учи:
„Е та тебе дѫщерко Марико!
Кога идешъ Ралину на двори,
Ти не слазяй отъ добраго коня,
Нѫ са кланяй коню до грива-та,
Дур' не прости Ралинъ харенъ юнакъ
Дур' не прости три синджира робе
Три синджира робе и робини
И два-тула изъ темна темница.“
Послушала Марикя майкà си,
Кога била Ралину на двори,

Тя не слази одъ добраго коня.
Е че иде Ралинъ харенъ юнакъ,
На Марикя тихомъ одговаря:
„Отъ конъ слезни, гиздава Марико,
Отъ конъ слезни, хайде въ кѫщи влезни!“
Марикя му нищо не говори,
Нѫ ся кланя коню до грива-та.
Е че иди Ралиновъ бащица
Въ рѫка носи тасче позлатено,
Пѫлно равно сѫсъ жѫлти жѫлтици,
На Марикя тихомъ одговаря:
„Отъ конъ слезни, гиздава Марико,
Отъ конъ слезни, хайде въ кѫщи влезни!
Честита ти кѫща хиледарка,
И честитъ ти тахче позлатено,
Пѫлно равно сѫсъ жѫлти жѫлтици.“
А тя си му нищо не говори,
Нѫ са кланя коню до грива-та.
Е че иде Ралинъ харенъ юнакъ,
На Марикя тихомъ одговаря:
„Отъ конъ слези, гиздаво Марико,
Отъ конъ слези, хайде въ кѫщи влези!
Че видишъ ли мой-та остра сабля?“
Одговаря гиздвва Марикя:
„Е' ти сабля, е' ти руса глава;
Асъ не слаза одъ добраго коня,
дуръ не простишъ три синджира робе
Три синджира робе и робини,
И два тула изъ темна темница.“
Одговаря Ралинъ харенъ юнакъ,
Прости да са три синджира робе
И два тула изъ темна темница.“
Тя тогава отъ конъ отседнала,
Отъ конъ слезе и вовъ кѫщи влезе.

(Хороводна одъ Панагюрище.)

142.

Седумъ кралеви шетаетъ земя

по краина.

Седнале ми до седумъ крале'и
Седнале ми на ладна ме'ана,
Ядѣтъ, піѥтъ мушафере чинѣтъ,
Да шетаетъ земя по краина.
И имъ велитъ Секула Детенце:
„Ти сѣ моля, вуйко, да ме зе'ишъ,
Да шетаме земя по краина,
Да шетаме земя Караблашка,
Да шетаме земя Арбанешка,
Да шетаме земя Ингилеска,
Да шетаме земя Арапинска,
Да шетаме земя Туратинска."
Тога велитъ Марко Кралевике:
„Ясъ те зема, синко, да шетаме,
Ама тамо, синко, ми ѥ лошо;
Тамо нематъ ни вода студена,
Тамо нематъ ни сенка висока,
Да седниме да сѣ оладиме.
Тамо иматъ бунаръ баталіа,
Нжтре иматъ зміа тройногла'а,
Що да влезитъ 'се си го изедвитъ,
Никому му вода та не да'атъ."
Тога велитъ Секула Детенце:
„Земайте ме, вуйко, я да идамъ!"
Го зедо'е Секула Детенце,
Отидое земя да шетаетъ
Да шетаетъ земя по краина.
Ми пойдо'е во гора зелена,
Ми найдо'е бунаръ баталіа,
И нимъ имъ сѣ студна вода спило.
Тога велитъ лудечекъ Секула:
„Айви віе до седумъ крале'и!
Сопашите свилени пояси,
Вжрзете ме преку поло'ина,
Пущете ме въ бунаръ баталіа,
Да нацжрпа една студна вода."

Сопаса'е свилени поаси,
Го бжрза'е преку поло'ина,
Му дадо'е зелена мащрапа,
Го пущі'а въ бунаръ баталіа,
Ми нацжрпи една студна вода,
И му даде пжрво на вуйка му.
Седумъ пжти въ бунаръ го пущі'е,
Сѣ напі'е до седумъ крале'и.
После влезе самъ да сѣ напіетъ.
Зміа бѣше мошне разоспана,
Седумъ пжти дете не го узна;
Колку само да си сѣ напіетъ,
Тога ми сѣ зміа разбудила,
Ми го фати лудечекъ Секула
Ми го лапна дури до колена,
А ущ' едношъ дури до пояса.
Тога викна Секула Детенце:
„Леле вуйко, леле мили вуйко!
Подайте ми моя остра сабя,
Да пресечамъ зміа тройногла'а!"
Му дадо'е негва остра сабя.
Мавна дете зміа да пресечитъ,
Не пресече зміа тройногла'а,
Тукъ пресече свилени пояси;
Ми пропадна въ бунаръ баталіа.
Тога велитъ лудечекъ Секула:
„Айви віе до седумъ крале'и!
Одайте си, мене не чекайте;
Остаите моя бжрза коня,
Како мене зміа ке ме ядитъ,
Така него орли да то ядѣтъ."
Си тжргна'е до седумъ крале'и,
Остаи'е ногоа̂ бжрза коня.
Коня жржитъ во гора сѣ слушатъ,
Гласъ му о'итъ три деветъ планиня;
Тамо иматъ до три вити ора;
Ора бѣ'а сжде Самовилски,
Напредъ бѣше Гюргя Самовила,
До неа Ерина Самовила;
Тіе му сѐ вѣрни посестрими.

Гласъ ми слушатъ Гюрга Самовила, —
„Негде жржитъ коня Секуло'а;“
И пущи Ерина Самовила.
Та сѣ свила, како бѣло платно,
Ми отиде во гора зелена,
Ми нѭ найде коня Секуло'а;
Ми викна Ерина Самовила:
„Пущи, пущи зміа пройногла'а,
Пущи ми го лудечекъ Секула,
Тои ми ѥ мое мило брате;
Да не дойдитъ Гюрга Самовила,
Да ти сторитъ чудо и големо!“
Тога викатъ зміа тройногла'а:
„Бегай, бегай Ерино Самовило!
Сега сумъ сѣ мѣсо изнаяла,
Т'ва го барафъ и то'а го найдофъ.“
Си сѣ свила како бѣло платно,
И ми пойде назодъ кѐ що бѣше,
И ѣ велитъ Гюргѣ Самовилѣ:
„Айти тебе моя мила сестро!
Страфъ ми нематъ зміа тройногла'а,
Не го пущатъ наше мило брате.“
Ми сѣ свила Гюргя Самовила
Ми сѣ свила како бѣло платно,
Тà ми пойде во гора зелена,
И седна на бунаръ баталіа: —
„Пущи, пущи зміа тройногла'а,
Пущи ми го мое мило брате!
Ак' ти влеза надворъ ке т' иста'а,
Ак' ѥ бунаръ триста сѫжни глобокъ.“
Зміа велитъ „не мо'ишъ да влезишъ.“
Ми сѣ свила кало бѣло платно,
Тà ѣ влезе въ бунаръ баталіа,
Ми го фати лудечекъ Секула
Ми го фати за тонки рамена,
Ми го тѫргна надворъ со сѐ зміа.
Тога велитъ Гюрга Самовила:
„Айти тебе зміа тройногла'а,
Какъ сѣ ядитъ мое мило брате!
Му ѥ сестра Гюрга Самовила,

Му ѥ сестра Ерина Самовила!“
Ми изва'и сабя дипленица,
Ѐ исече зміа тройногла'а;
Го зедо'е лудечекъ Секула,
Го качі'е на бжрзего коня.
И ми явна лудечек Секула,
И му удри жжлта боздогана: —
„Да те вида моя бжрза коня,
Да стигниме наша-та дружина.“
Въ саатъ и полъ дружина си стигна.
Кога жржна коня Секуло'а,
Сѣ обзжрна Марко'а-та коня;
И ми велитъ Марко Кралевике:
„Одай, одай моя бжрза коня,
Що тук' одишъ, назодъ сѣ обзжрнвишъ?“
И му велитъ Марко'а бжрза коня:
„Айти тебѣ Марко, мой стопане!
Коня жржитъ отъ наша дружина,
Нѐ пристигна лудечекъ Секула.“
И му велитъ Марко Кралевике:
„Айти тебѣ моя бжрза коня!
Секула ѥ въ бунаръ баталіа;
Дан' ти удра жжлта боздогана!“
Одеѐ, одеѐ малу до полпжти,
Пакъ ми зборви Маркоа бжрза коня:
„Айти тебе Марко, мой стопане!
Обзжрни сѣ задъ себе, задъ коня,
Оти идетъ лудечек Секула.“
Тога велитъ Марко Кралевике:
„Ке ти удра жжлта боздогана,
Ке ти удра мегю цжрни очи.“
Пакъ му велитъ него'а бжрза коня:
„Кжде сакашъ тука да ме удришъ,
Обзжрни сѣ назодъ да го видишъ.“
Сѣ обзжрна Марко Кралевике,
Си го виде лудечекъ Секула;
Коня я'атъ, како да ми летатъ.
И имъ велитъ Марко Кралевике:
„Ейви віе до седумъ крале'и!
Я видите чудо и големо,

Нѐ пристигна лудечекъ Секула;
Какъ ке бидитъ, како куртулиса!“
И стигнае'е, и сѣ избаці'е,
С' избаці'е, и сѣ опита'е;
И имъ каза унери големи,
Що напра'и негоа-та сестра,
Негва сестра Гюргя Самовила.

143.

Седутъ юнаци и Арапинъ.

Шедба шете Марко Прилепчанецъ,
Шедба шете низъ Косово поле,
Тамо праве седумде'стъ манастир'
Безъ везировъ и безъ царевъ изапъ.
Отъ тамъ ойде на широко Скопѥ,
Тамо фати манастиръ да праве
Манастиръ праве свети Димитря.
Кога Марко направи манастиръ,
Ми сѣ пречу во града Стамбола
Во Стамбола до Султанъ Мурата;
Султанъ Муратъ си кладе теляли.
Тѣлялъ личе низъ града Стамбола:
„Далъ чуете Турци и раяте!
Що настапалъ делибаша Марко,
Що ми сетъ тіа чудби отъ него!
Кой ѥ юнакъ надъ юнака роденъ,
Да го фатитъ делибаша Марко,
Живъ до мене него да донесе;
Ке му дадамъ до три лепи земле,
Ке му дадамъ гора Каменица,
Ке му дадамъ въ Босна Сараево,
Ке му дадамъ 'се-та Босна кървава,
Сѫде Марка жива да донесе,
Ако саке, още земя давамъ!“
Сѣ найме еденъ цѫрнъ Арапинъ,
Испадна предъ цара сѣ поклони:
„Честити царе отъ сега до века!

Я сумъ вреденъ Марка живъ да фатамъ.
Богъ да біетъ земьи-те що давашъ,
Що не рагятъ ни лѣпъ, ни па вино.
Таксай, царе, друго що ке таксашъ!"
Отговоре той царъ султанъ Муратъ:
„Ке ти да'амъ града Сталакина,
Що повелятъ Сталакин Тодоре;
Ке ти да'амъ града Радомира,
Що повелятъ та стара Влахина;
Ке ти да'амъ и града Прилепа,
Що повелятъ Кралевике Марко;
Ке ти да'амъ и Марковъ шаренъ конь,
Ке ти да'амъ боздоганъ и сабя,
Ке ти да'амъ млада Маркоица
Маркоица со 'се мѫшко дете."
Па сѣ свали цѫрни-отъ Арапинъ,
Па сѣ свали во Стамболъ чаршіа,
Право тегли на безистенджіи;
Тамо кроитъ рубо калугерско.
Отъ тамъ отиде на куемджіи,
Там' направи кѫрсти позлатени,
На глава-та капа калугерска,
На рѫце-то нарѫквици златни;
Си сѣ стори цѫрна калугера;
Па отиде во града Прилепа,
На Маркови-те тешки порти;
Викна, чукна цярни-о Арапинъ,
Па испадна Маркова-та майка,
Нея пита кѫд' ѥ синъ й Марко,
Му требало попой, калугери,
По 'аири изметъ да му чинатъ."
Тогай рече Маркова-та Майка:
„Не ѥ тука мой-о синъ Марко;
Марко прави тамо лепъ манастиръ,
Лепъ манастиръ свѣти Димитріа."
Като ми научи чѫрнъ Арапинъ,
Стегна конь-о со златни зенгіи,
Та̀ отиде на Скопѥ широко;
Право тегле на лепи манастиръ,
Па застана на цѫрквинска врата,

Провикна сѣ цѫрна Арапина:
„А испадни Марко Кралевике!“
Кога Марко с' обзѫрна и виде:
„Отъ бога да найдишъ що ми барашъ,
що ми барашъ тука цѫрнъ Арапинъ!“
Тогай рече цѫрна Арапина:
„Оведи сѣ делибаша Марко,
Оведи сѣ немой грѣши душа!
Я не сумъ ти цѫрна Арапина,
Току сумъ ти цѫрна калугера,
Дур' отъ чиста гора свѣта гора,
Отъ лепъ манастиръ отъ Хилиндара;
Оведи сѣ немой грѣши душа;
Пѫрво попъ, илъ калугеръ що иде
Требува стопан-отъ да испадне,
Да му пее по една молитва.“
Тогай рече делибаша Марко:
„Ти сѣ молямъ, оче, да ме простишъ,
Да ме простишъ я незнамъ кои си̓!“
Тог' изваде цѫрна Арапина,
Ми изваде книга отъ пазуха,
И ѭ клава на Маркова глава;
Па ми фати молитва да пее.
Со десна-та рѫка книга̀ дѫрже,
Со лева-та рѫка синджиръ дѫрже;
Синджиръ кладе на Марка на гѫрло,
Вѫрза Марка за коньово седло,
Изваде го отъ лепи манастиръ.
Пищи Марко како люта змiа;
Па го дочу Айдутъ Дебелъ Новакъ,
Извикна на Новочица млада:
„Оди скоро конь-о да изседлишъ,
Да истѫрчамъ до широко Скопѥ,
До манастиръ свѣти Димитрiа.“
Кога дойде Айдутъ Дебелъ Новакъ,
Кога гледе Марка ми го криматъ.
Стегна конь-о низъ Скопѥ широко,
И ми бѫрка цѫрна Арапина,
Да откине Марка Кралевикя.
Кога стигна цѫрна Арапина,

Дека влече делибаша Марка,
Дека влече по студни калдарми.
Провикна сѣ Айдутъ Дебелъ Новокъ:
„Кафпе единъ цжрна Арапино!
Не ти стигна ястѭ що ядише,
Па си дошолъ юнаци да фащашъ,
Мене викатъ Айдутъ Дебелъ Новакъ,
Отъ висока Качанина града;
Дали знаишъ, цжрна Арапино,
Ако тжргнамъ тешка боздугана,
Ак' те удрамъ мегю две-те очи,
Две-те очи отъ глава ке скокнатъ,
Ка ѥ бѣлъ денъ, ноке ке сѣ сторитъ."
Па завжрти цжрна Арапина,
Па завжрти дервишко дервежде,
„Айде, рече, Айдутъ Дебелъ Новакъ,
Арамъ да ѥ кральство, що кралювашъ,
Как' мен' Арапинъ ак' не отепашъ!"
Махна Новакъ тешка боздогана,
Цжрнъ Арапинъ боздоганъ пречека
Го пречека на малки-отъ пжрстъ.
Тогай фжрли цжрна Арапина,
Фжрли алка, фати Дебелъ Новакъ;
Тà ги стори два добра юнака.
Па фатиха два-та добра краля,
Да си пищатъ, како люти змiи.
Лели дочу Новаково дете,
Новаково Груица войвода.
Кога дойде у Скопѭ широко,
Пущи конь-о низъ Скопѭ широко,
Тука тамо Арапинъ да стигнитъ,
И го стигна на Скопски-те порти.
Провикна сѣ Груица войвода:
„Кафпе единъ цжрна Арапино!
Не ѥ, кафпе, делибаша Марко,
Не ѥ мой-о татко Дебелъ Новакъ,
Мен' ме викатъ Груица войвода,
Мжтнá водá порой како носе,
Така тебе ке понесамъ бедо,
Чекай боздоганъ отъ мене на теб'."

И Арапинъ подаде дерведже;
Пакъ Арапинъ на нишанъ застана,
„Айде, Груьо, тебе да те видамъ;
Да те видамъ що юнаство имашъ."
Нишанъ кладе Арапско колено.
Кога фжрли Груица войвода
Кога фжрли тешко бездугапа,
Го дочека цжрна Арапина
Го дочека н' Арапско колено;
Фжрли алка и ми фати Груя,
Тà ги стори три добри юнака.
Пищатъ они, кало люти зміи.
Лели дочу помало-то дете,
Помало-то Айдутъ Новаково,
Помало-то дели Татомирче;
Пущи коня низъ Скопѥ широко,
Тува тамо Арапинъ да стигне,
Ми го стигна дур' надворъ отъ Скопѥ,
Вонка до седумъ са'ате места.
Па си викна дели Татомирче:
„Никаковъ еденъ ти цжрнъ Арапинъ,
Що си дошолъ кралеви да фащашъ!"
Па подаде дервишко дерведже:
„Айде, веле, дели Татомирче!
И я те знамъ и свет-отъ те знаятъ,
Що юнаство твое сжрце иматъ,
Ког' седеше на Демир-капіа, *)
Н' остабаше пиле да помине,
А камо ли човекъ да помине;
А ти тога мошне страхъ имаше,
Страхъ имаше отъ голи дервиши;
Да те видамъ Дели Татомирче!"
Па замахна тешка топузина,
Го пречека цжрна Арапина
Го пречека на лева-та ржка;
И него ми въ алка го заключи,
Тà ги стори четир' добри краля.
Пищатъ они како люти зміи.
Арапинъ ги влече по друмови.

*) Демир-капіа, место во Македоніа близу до Вардаръ; — Железна-врата.

Лели дочу Янкула Войвода,
Войвода отъ града Шидина;
Па си явна коня пеливана,
Тà ми дойде на Скопѥ широко.
Виде празенъ манастиръ да стое,
Побратима Марка ми го немать.
Му текна отʼ Арапинъ го фати.
Кога явна коня подлетога,
Тà испадна отъ Скопѥ широко;
Тука тамо Арапинъ да стигнитъ,
Го стигна на широко Косово.
Провикна сѣ Янкула Войвода:
„Стои тамо цжрна Арапино!
Яска сумъ ти Янкула Войвода,
Мжтнà водà река како носе,
Така тебе ясъ ке те поносамъ!“
А ка дочу цжрна Арапина,
Па завжрти Дервишко дерведже
Айдʼ и тебе Янкула Войвода,
Дате видамъ що юнаство имашъ,
Арамъ да ѥ Кральство що кралювашъ,
Какъ менʼ Арапинъ, акʼ не отепашъ.“
Когʼ Янкула махна боздогана,
Го пречека на лева-та ржка,
Фжрли алка и Янкула фати,
Тà ги стори петъ добри юнака.
Пищатъ они како люти змiи;
Нихъ Арапинъ влече по друмови.
Кога ми дочу Милошъ Оргянинъ
Милошъ Оргянинъ отъ Оргяна града,
Онъ не оди на широко Скопѥ,
Преку поле и планини тегле,
Да преваре цжрна Арапина,
Милошъ него питатъ, него сакатъ.
Отъ далеку махна боздугана, —
„Джржи, кафпе, цжрна Арапипо!
Що си дошолъ во наша-та земя!
Царъ царува у Стамбола града,
А нiе у наша-та ни земля;
Мене ме викатъ Оргянинъ Милошъ!“

Провакна сѣ цѫрна Арапина:
„Хайде Милошъ що юнаство имашъ,
Харамъ да етъ мен' ак' не отепашъ!“
Милошъ махна тешка топузина,
А Арапинъ подаде дерведже,
Нема дек' да кладе боздугана;
Тог' Арапинъ на тешко сѣ найде.
Боздуганъ падна н' Арапски грѫди;
Фѫрли халка и Милоша фати,
И ги стори шестъ добри юнаци.
Пищатъ они како люти змiи.
Небо-то и земя-та сѣ тресатъ,
До край земя гласове сѣ слушатъ.
Како що гѫрме свѣти Илiа,
Така отъ кральове гласове гѫрматъ.
Пищатъ они како люти змiи.
Лели дочу Секула Детенце,
Секула ю отъ Будима града,
Секула Соколово-то дете.
Онъ воюва токмо деветъ годинъ,
На Султанъ Муратова войска.
Кога бѣше седналъ да вечера,
Отъ вратици гласю достигнаха;
И провикна на негова люба:
„Пѫрва любо, млада Секулице!
Немой стои, немой, любо, слушай,
Скор' оседлай моя бѫрза коня,
Да излезамъ низъ поле широко,
Деветъ годинъ земя сумъ оставилъ,
Слушамъ врева по широко поле,
Цѫрнъ Арапинъ по поле ми шетатъ.
Даль отъ цар-отъ той изанъ иматъ,
За да газитъ моя-та ми земля;
Оседлай коня отъ конюшница.“
Кога стана Секулица млада,
Оседла му коня шареного;
А Секула опаша си сабя,
И си зеде тешка боздугана,
Сѣ прекѫрсти спроти исходъ сѫнце.
Кога стѫпна на злата зенгiа,

Сѣ префѫрли коню на рамена.
Секулица млада му подаде
Му подаде една малка чаша.
Кога чаша до очи поклопи,
Извикна сѣ на негова люба:
„Пѫрва любо, остани со здравје!“
Право тегле на Скопје широко
Нà манастиръ свѣти Димитріа;
Гледа тамо самъ манастиръ стое,
Гледа чичка му Марка го нематъ;
Му текна от’ Арапинъ го фати,
И на’ сите свѣци сѣ поклони
Найповике на свѣти Димитря:
Па си вяхна коня крилатога,
Ка’ го пущи низъ Скопје широко,
Отъ копита оганъ извадува,
Преку глава искри дури летатъ.
Кога испадна отъ Скопје вонка,
Тогай ми веле неговъ шаренъ конь
Со вискомъ на стопанъ прикажува:
„Мой стопане, Секула Детенце!
Ака сакашъ Арапинъ да стигнишъ,
На мене ти яко да сѣ дѫржешъ,
Я сумъ вреденъ Арапинъ да стигнамъ.“
Реч’ и летна подъ вишно-то небо;
Тува тамо Арапинъ да стигнитъ,
Па го стигна во гора зелена,
Па сѣ свали отъ негова коня,
Тà падна на земля господова,
Па си свали отъ глава-та капа,
Метани чине на небо, на земля,
И на сите свѣци редъ по редомъ,
Найповике на свѣти Димитря.
„Ела, боже, ти мене поможи,
Мили боже, и свѣти Димитря,
Цѫрнъ Арапинъ въ рѫка да си кладамъ!“
Кога свѫрши Секула молитва,
Си сѣ фѫрли на конь на рамена,
Па го стигна цѫрма Арапина
Си го стигна во зелена гора.

Провикна сѣ Секула Детенце:
„Држжъ сѣ никаковъ цжрни Арапинъ,
Не етъ, кафпе, Делибаша Марко,
Не етъ, кафпе, Айдутъ Дебелъ Новакъ;
Мен' ме викатъ Секула Детенце,
На презиме Соколово дете,
Деветъ годинъ на цара работахъ;
Држжъ сѣ единъ цжрна Арапино,
Да те видамъ що юнаство имашъ!“
И Арапинъ подаде дерведже,
И провикна цжрна Арапина:
„Ай да видамъ, Секула Детенце!
Я си фатихъ шестъ добри юнака
Еднà алкà ущ' за тебе имамъ;
Богъ ке даитъ и тебе ке фатамъ,
Как' малъ деверъ невеста що водитъ,
Така и ти шестъ краля ке водишъ.“
Провикна сѣ Секула Детенце:
„Ай да видамъ цжрна Арапино,
Да те видамъ що юнаство имашъ;
Немой гледай оти я сумъ дете!
Слушай, цжрна бедо, да ти кажамъ,
Да испаднишъ на юначки мегданъ,
Да видамъ чя майка синъ родила,
Чіа сестра брата си држжала;
Да видиме чя майка ке плачитъ!
Ти остави шестъ краля вжрзани,
Остави ги на пжт-отъ да стоятъ,
Тà испадни на юначки мегданъ!“
И Арапинъ нема що да чини
Па испадна на юначки мегданъ;
Па испадна Секула Детенце.
Сака дете съ боздоганъ да махне,
Сак' Арапинъ съ боздоганъ да махне.
Провикна сѣ Секула Детенце:
„Мног' Арапски боздогане сумъ ялъ,
Нека ядамъ уще еденъ твои!“
Па застана Секула на нишанъ.
Цжрнъ Арапинъ фати да ми мери,
Не меритъ онъ ни горе, ни долу,

Току мере на коньско-то чело.
Ког' Арапинъ фжрли богдогана,
Секуловъ конь во вчас-о си легна,
Онъ си легна на зелена трева,
Па боздоганъ помина надъ глава
Надъ глава отъ Секула Детенце.
Па си стана Секула Детенце,
Онъ не меритъ на коньско-то чело,
Право мери на коньски-те гржди.
Ког' Секула фжрли боздогана,
Арапски конь легна на колена,
И боздоганъ удри Арапина
Го удира мегю две-те очи;
С' истаркаля отъ конь-о на земя;
Пади' Арапинъ, Секула нападна,
Па извади сабя отъ ножница,
Тà пресече Арапска-та глава,
Па ѭ кладе во коньски-отъ зобникъ,
Ѭ закачи на коньско-то седло,
Па извикна Секула Детенце,
Па извикна на шестъ добри краля.
„Мой вуйковци, и мои чичовци
Ясъ погубихъ цжрна Арапина!“
А що беше Секула Детенце,
Лель потжргна сабля отъ ножница,
И пресече шестъ Арапски алки,
Та испущи шестъ добри юнаци.
Проговора Секула Детенце:
„Мой вуйковчи, и мои чичовци!
Віѥ одейте на широко Скопѥ,
На манастиръ свѣти Димитріа,
Тамо мене віе да чекате;
Ясъ ке ходамъ во града Стамбола
Во Стамбола до Султанъ Мурата,
Да го питамъ да ли даде изанъ,
Да шетаятъ по наша-та земя
Да шетаятъ цжрни-не Арапи;
Ако Султанъ така даде изанъ,
Ке отключамъ сабя отъ ножница,
И негова глава ке отрежамъ;

Віе мене чекайте на Скопю.“
И отиде Секула Детенце
Онъ отиде во Стамбола града
Во Стамбола до Султанъ Мурата;
Сѣ поклони на Султанъ Мурата,
Му целива рѫка и колено,
Му говоре Секула Детенце:
„Честитъ, цару, отъ сега до века!
Що ю тая мѫка отъ Арапи,
Що шетаетъ по наша-та земя!
Да ми клаватъ кралеви во синджиръ!“
Отговоре цар-отъ Султанъ Муратъ:
„Мои синко, Секула Детенце!
Донеси ми едн’ Арапска глава,
Ке ти да’амъ петна’естъ товара,
Дробно хазно ’се жѫлти флорини.“
Кога дочу Секула Детенце,
Отъ дивани долу онъ сѣ свали,
Отъ коньски зобникъ глава искара,
Ѭ изтаркаля предъ Султанъ Мурата,
Тригодишна треска ми го стресе,
И веле на Секула Детенце:
„Слушай мене, Соколово дете!
Арапи-те во твоя рѫка сетъ,
Мѫртви сакамъ ти да ми ги носишъ;
Немой живи, да ги богъ обіе!“
Па му даде петнае’естъ товара,
Дробно хазно ’се чисти флорини.
Право тегне Секула Детенце
Право тегне на широко Скопю,
На манастиръ свѣти Димитріа,
Нему десетъ товари приложи,
Петъ товари за ладна ме’ана.
Па си найде шестъ добри юпаци.
„Поможи богъ, шестъ добри юнака!“
„Далъ богъ добро, Секула Детенце!“ —
„Айте мои вуйковци, чичовци,
Да седниме на ладна меана!“
Ка седнаха седумъ добри краля,
Ка седнаха на ладна ме’ана,

Ядатъ, піатъ три недели време,
Па испиле петъ товара хазно.
Па имъ рече Секула Детенце:
„Даль чуете віе шестъ юнака,
Даль чуете, отъ тува на татки
Кѫд' видите цѫрна Арапина,
Немуйте него не задевайте,
П' едно пиле аберъ ми пущейте,
Ясъ знамъ како Арапинъ сѣ деритъ,
Какъ сѣ деритъ Арапска-та кожа.“
Това чудо ми стори Секула
Да сѣ славе, да сѣ прикажува.
Останала песма да сѣ пеитъ,
Да слушаятъ 'сите наши бракя;
Отъ насъ песма, а отъ бога здравѥ;
Аминъ боже за многу години!

144.

Марко кралевике, Детелинъ войвода, Иво и хубава Гроздана.

Попитале 'уба'а Гроздана,
Попитале три добри юнаци:
Пѫрви пита Марко Кралевике,
Тамо бракя не ми ѭ даваетъ,
Защо ми ѥ Марко піяница;
От' по него Детелинъ войвода,
Тамо бракя не ми ѭ даваетъ,
Защ' на сабя ми ѥ кеседжіа;
А трети-отъ Иво добаръ юнакъ,
Тамо бракя ми ѭ посвѫрши'е,
Защо ми ѥ умно и разумно.
Мало Иво посвѫршено стоа,
И си кани китени свато'и,
Како кани така му дойдо'е,
Си 'и кладе на чесна тѫрпеза,
Ядѣтъ, піѥтъ големъ аинкъ чинѣтъ.
Иво влезе во земни керали;
Ми говоритъ Иво добаръ юнакъ:
„А егиди сестро Ангелино!

Отключи си твои шаренъ ковчегъ,
Извади ми мое бѣло рубо.“
И си стана сестра Ангелина,
Си отключи свои шаренъ ковчегъ,
Му изва'и бурунджи кошуля,
Надъ кошуля цървена долама,
А на гла'а калпакъ самурлія,
Сѐ промена лепо сѐ наружи.
Киниса'е п' 'уба'а не'еста.
Богъ го уби Марко Кралевике,
Богъ го уби Детелинъ Войвода!
Що ми ошле во гори зелени,
Да чекаетъ Иво добаръ юнакъ,
Кога к' идѣтъ п' уба'а не'еста,
Нег' да губѣтъ, не'еста да грабѣтъ.
Отидо'е п' 'уба'а не'еста;
Тамо лепо ми 'и пречека'е,
'Си-те ядѣтъ, и веселба чинѣтъ,
Ама Иво умиленъ ми седитъ.
Го догледеё до деветъ шуре'и;
И говорѣтъ до деветъ шуре'и:
„Ейви віе вѣрни побратими!
Си-те ядѣтъ и веселба чинѣтъ,
Защо Иво умиленъ ми седитъ?“
И имъ кажвѣтъ вѣрни побратими:
„А егиди до деветъ шуре'и!
Защо Иво умиленъ ми седитъ?
Богъ го убилъ Марка Кралевикя,
Богъ го убилъ Детелинъ Войвода!
Защо имъ ѐ сестра не дадофте,
Ето иматъ три'есетъ момчина,
'Си-те ми сѐ юнакъ надъ юнака,
И ми ошле во гора зелена,
Ког' ке вървитъ Иво со не'еста,
Ке му грабѣтъ Иво'а не'еста,
А младъ Иво ке ми го загубѣтъ?“
И говорѣтъ до деветъ шуре'и:
„Стойте віе вѣрни побратими,
Д' опитаме наша мила сестра!“ —
„Мила сестро 'уба'а Гроздана!

Богъ го убилъ Марка Кралевике,
Богъ го убилъ Детелинъ Войвода!
Защо имъ те, сестро, не дадофме,
Ето иматъ тріесетъ момчина,
Си-те ми сѐ юнакъ надъ юнака,
И ми ошле во гора зелена;
Ког' ке вѫрвитъ Иво со не'еста,
Ке му грабѣтъ 'уба'а не'еста,
Ама Ива младо ке загубѣтъ!"
Тога вори сестра Ангелина:
„А егиди мои деветъ бракя!
Аль това ве, бракя, брига нашло?
Ясъ ке слеча рубо не'естинско,
Дайте менѣ рубо юнако'о,
Ке сѣ чина млади мущулджіа,
Тà ке ода напредъ предъ свато'и;
А младъ Иво по мене да идетъ."
Ѣ дадо'е рубо юнако'о,
Сѣ промена, лепо сѣ наружи,
Си киниса напредъ предъ свато'и,
А младъ Иво по неа со сватой.
Ми приблиза во гора зелена;
Тука найде Марка Кралевике,
Тука найде Детелинъ войвода,
Кѫде седѣтъ тріесетъ момчина.
Ѭ видо'е, отъ далеку викатъ:
„А егиди млади мущулджіа!
Али идетъ Иво со не'еста?"
Имъ говори млади мущулджі'а:
„А егиди незнаени дельи!
Каменъ тебе, каменъ него било,
И него ми бракя измамі'е,
И нему ми не'ста не дадо'е;
Ми ѭ дале дури преку море
Преку море дури Арветино;
Тук' дайте ми вода да с' напіа,
Оту после пѫт-отъ да си тѫрга!"
Си с' олади со студена вода,
И си тѫргна да си о'итъ пѫт-отъ.
Пѫтъ си тѫргна по зелена гора,

Ми сѣ найде на Иво'и порти;
Единошъ клюквитъ, а два пѫти виквитъ: —
„Я отвори сестро Ангелино!
Отвори си ваши вити порти,
Оти идетъ Иво со не'еста!"
Си отвори сестра Ангелина
И пречека млади мущулджіа,
Го пречека и въ образъ го баци,
И го баци, и ашикъ сѣ стори
Ашикъ сѣ стори на мущулджіа.
Повторъ ми дойде Иво со сватой;
Го пречека сестра Ангелина: —
„Добре дойде, мое мило брате
Мило брате, Иво добаръ юнакъ!
А що добро отаде ни дойде!
Не пущифме такво младо добро!
Ала ти сѣ, брате, милно-моля
Да ме да'ишъ за младъ мущулджіа!"
Тога воритъ Иво добаръ юнакъ:
„А егиди сестро Ангелино!
Аль за мене добро, аль за тебе!
Тая не ю млади мущулджіа
Туку му ю 'уба'а не'еста!"
Тога ми сѣ сестра устрамила,
Тà си влезе во земни керали,
Ничкумъ легна, дробни сѫлдзи ронитъ,
Дури ми го кералъ завадила.
Ѣ говоритъ Иво добаръ юнакъ:
„Мѫлчи, мѫлчи, сестра Ангелино!
Како найдофъ любовъ спроти мене,
Так' ке найдамъ момче спроти тебе."

145.

Марко Секула и краль Латинина.

Седитъ Марко на диванъ високи,
Му паднала книга на рамена,
Книга пеитъ, подъ мустакь сѣ смеитъ.
Го догледа млада Марко'ица: —

„Айти Марко, мое господине!
Що те тебе нужба дотерало,
Книга пеишъ, подъ мустакь сѣ смеишъ?“
И говоритъ Марко Кралевике:
„Айти тебе млада Марко'ице!
Допущило краля Латинина,
Краль-отъ иматъ една мила керка,
Ясъ си има една мила сина,
Міе да сѐ оба сусватиме,
А два млади да сѣ суземеетъ.
Айти тебѣ млада Марко'ице!
Ай влези си во шарена ода,
Да отключишъ шарена ковчега,
Да извадишъ рубо копринено,
Да променишъ Секула дете-то,
И да зготвишъ до два бѫрзи коня.“
И си стана млада Марко'ица,
И си стана одъ диванъ високи,
И си влезе во шарена ода,
Си одключи шарена ковчега,
Си извади рубо копринено,
Си извади цѫрвена калпага,
На калпага до три перя златни,
Го промена Секула Детенце,
И изваде до две бѫрза коня.
И явне'е два добри юнака;
Дете греитъ како летно сѫнце;
И 'оде'е тіе що 'оде'е.
'И догледа краль-отъ отъ дивани;
Краль ѭ викна своя мила керка,
Си ѭ викна на диванъ високи,
И ѭ учитъ своя мила керка:
„Айти тебѣ керко Ангелино!
Ай блези си въ шарена одаа,
Да отключишъ шарена ковчега,
Изва'и си рубо девойкино,
Промени сѣ, лепо наружи сѣ,
Да излезишъ на вити-не порти,
И ке до'итъ Марко Кралевике,
Да сѣ спущишъ Маркоѣ конь да фатишъ,

Десна ржка нему да целивашъ,
И пакъ страмна назадъ да сѣ вратишъ;
А на дете поклонъ поклони сѣ.“
Како ука краль-отъ ѣ научи,
Така ука керка му ѣ фати;
И си пойде во шарена одаа,
Си отключи шарена ковчега,
Си изваде рубо девойкино,
Сѣ промена, лепо сѣ наружи,
Тà излезе на вити-не порти.
На-часъ дойде Марко Кралевике;
Та сѣ спущи конь-отъ му го фати,
Десна ржка на Марка целива,
И пакъ назадъ страмна ми сѣ врати;
А на дете поклонъ сѣ поклони.
'И пречека краля Латинина,
И 'и кладе на диванъ високи,
И имъ тури вино и ракіа;
'И гоща'а дена за неделя.
И говоритъ Марко Кралевике:
„Айти тебе краля Латинина!
Доста ядофме, доста пифме,
Доста пифме за радосъ голема,
Ай зготви ни керка Ангелина.“
И говоритъ краля Латинина:
„Айти лебѣ Марко Кралевике!
Какъ ке ти дамъ керка Ангелина,
Дур' не сторитъ дете юнащина?
Ясъ си има цжрна Арапина,
Що го джржамъ во цжрна зждана,
Що го ранамъ за седумъ години,
Ке го изв'амъ цжрна Арапина,
Да сѣ боритъ Секула со него,
Да сѣ боритъ съ тонка поло'ина.“
Сѣ зачуди Марко Кралевике,
И пойде при своя бжрза коня,
Го опитвитъ своя стара коня;
Стара коня тога му говоритъ:
„Айти тебе Марко Кралевике!
Да си земитъ Секула детенце,

Да си земитъ фрушки-те ножина,
Да 'и кла'итъ во русо-то перче,
Да пресечитъ н' Арап-отъ чинтяни."
Изва'и'е пжрна Арапина,
И си слезе Секула Детенце,
И си слезе во рамни дворе'и,
И сѣ удри съ цжрна Арапина,
Да сѣ біетъ съ тонка поло'ина.
Що сѣ бі'е три дни и три ноке,
Ни Арапинъ, ни Секула падвитъ.
Отъ Арапинъ цжрни кжрви течѣтъ;
А Секула бѣли пѣни пущатъ;
Наодзади дете ке загинитъ.
Припищі'е моми и невести,
И тога ми коня пріжржало,
Конь ми жржна, Секулу му текна,
И изваде фрушки-те ножина,
Му пресече цжрни-не чинтяни;
И си падна цжрна Арапина,
Го префати Секула Детенце,
Го префати преку поло'ина,
Го закачи въ земи до пояса,
И истжргна тая остра сабя,
Му пресече тая цжрна гла'а,
И іж качи на диванъ високи,
И си седна на чесна тжрпеза.
Краль имъ тури вино и ракіа,
Краль имъ тури три дни и три ноке.
Пакъ говоритъ Марко Кралевике:
„Доста нѐ вжрти, краля Латинина,
Ай зготви ни 'уба'а не'еста!"
И говоритъ краля Латинина:
„Айти тебе Марко Кралевике!
Дур' не сторитъ друга юнащина,
Не ти да'амъ керка Ангелина;
Ке нагорамъ една силна фурна,
Ке іж гора три дни и три нощe,
После дете во фурна ке фарля,
Оту ке му да'амъ Ангелина."
Марко стана одъ диванъ високи,

И опитвитъ своя стара коня.
И говоритъ нему стара коня:
„Ичъ за това да не беришъ гайле;
Да ме явнитъ Секула Детенце,
И со мене малу да поигратъ,
По край фурна я ке сѣ застоя,
Силна̀ фурна̀ я ке ѭ угасна;
Я сумъ испилъ три студни кладенци.“
Како ука що ми го научи,
Така ука Секула фатило.
Кога фурна ми ѭ нагори’е,
Тога явна татко’а си коня,
По край фурна коня си поигра.
Коня фурна́ ми ѭ угаснала;
Слез’ отъ коня во фурна си влезе,
И отъ фурна дете си излезе,
И сѣ качи на диванъ високи.
Пакъ краль тури вино и ракіа,
Вино піютъ три дни и три ноке.
И говоритъ Марко Кралевике:
„Айти тебе краля Латинина,
Ай зготви ни ’уба’а невеста!“
И говоритъ краля Латинина:
„Дур’ не сторитъ дете треки унеръ,
Да препливатъ преку цѫрно море;
Тамо иматъ злата яболшница,
Да ми скинитъ три златни яболка;
Така да’амъ керка Ангелина.“
Стана тога Марко Кралевике,
Си отиде при своя-та коня,
И му кажвитъ кѫде кӗ о’итъ дете.
И му велитъ негва стара коня:
„Да ме явнитъ Секула Детенце,
Ясъ ке одамъ со дете до тамо.“
И го явна Секула Детенце,
И му стегна до деветъ колани,
И сѣ фѫрли п’ она цѫрно море.
И ’оде’е тіе що ’оде’е;
И излезе морска-на ламіа,
И на коня пѫт-отъ му престрети.

Тога коня детѐ ми го учитъ:
„Ай земи си сабя потайница,
Да пресечишъ коса на Ламіа.“
Си изва'и сабя потайница,
Ѐ пресече на Ламіа коси;
И излегве тіе на краище.
Въ пѫтемъ найдое до три вити ора;
Ора бѣ'а 'си-те самовилски.
Тога коня ука го учеше:
„Айти тебѣ Секула Детенце:
Дан' сѣ пулишъ во три вити ора,
Ели нещо да имъ прого'оришъ!“
И 'оделе тіе що 'оделе;
И имъ зборвѣтъ до три вити 'ора:
„Ела, ела незнаенъ делiа,
Ела да сѣ 'оро надиграме!
Ела каменъ да сѣ надфѫрляме!
Ела пѫрстенъ да сѣ надменвиме!“
А Секула не имъ одго'орвитъ.
Пойдо'е до злата яболшница.
Дете сакатъ три яболка да скинитъ,
Коня сакатъ да ми ѭ откорнитъ.
Ѭ навали на десно-то рамо,
И отъ коренъ дете ѭ откорна,
И ѭ зеде во десна-та рѫка;
И пакъ спливна'ӑ въ она цѫрно море
И 'оде'е тіе, що 'оде'е.
Нигде краль-отъ веке не 'и гле'атъ;
А Марко низъ диванъ сѣ разшетвитъ.
Краль-отъ тури да ядѣтъ, да піѣтъ
Да піѣтъ за Секуло'а душа.
Уще реч-та не ѭ дореко'е,
Начасъ стигна Секула Детенце;
Ни ми викатъ, ни клюкатъ на порти,
Тукъ сѣ фѫрли надъ бѣла бедена,
И си влезе во рамни дворо'и;
Ѐ закачи злата яболшница,
Ѐ закачи во рамни дворо'и,
И сѣ качи на диванъ високи.
Краль имъ тури вино и ракіа,

И имъ даде керка Ангелина,
Имъ то'ари азно неброено
И краль лепо ми 'и попратило.

146.

Шаина робина и Марко.

Отбегнала Шаина робина
Отбегнала отъ града Стамбола,
Попленила зелена пастуфа,
Отбегнала во гора зелена,
Ми удрила зелена чадора.
Личба личитъ цара отъ Стамбола,
Личба личитъ три дни и три ноке —
„Кой ѥ юнакъ одъ юнака роденъ,
Да ѭ на'итъ Шаина робина,
Вамо жива да ми ѭ донеситъ,
Ясъ му да'амъ два бѣли градо'и,
Ясъ му да'амъ града Каменліа,
Скопѥ града до ті'окъ Вардара."
Никой ми сѣ тога не наймело,
Наймело сѣ жжлто-но Еврейче:
„Айти тебе цара отъ Стамбола:
Дай ми менѣ седумдес'тъ юнаци,
Ясъ ке пойдамъ во гора зелена,
Ке загубамъ Шаина робина,
Ели жива ке ти ѭ донесамъ."
И ми зеде седумдес'тъ юнаци,
Ми отиде во гора зелена.
Какъ приблиза край зелени чадоръ,
Силно одитъ жжлто-но Еврейче.
Одъ далеку Шаина му викатъ:
„Застойте сѣ седумдес'тъ юнаци,
Да си зберамъ моя цжрна коса!"
Ѣ сторі'е редъ и седна'е,
Разседна'е по руда ледина.
Дур' си собра своя цжрна коса,
И запрегна поли и ржка'и,
И ми явна кобила ластойца,

И ми зеде сабя калакліа,
Сѣ развжрши по руда ледина.
Еднашъ мавна со ржка десница,
Ѐ загуби жжлта Евреина;
Како удри на десно, на лево,
Ми загуби седумдес'тъ юнаци,
Имъ напра'и седумдесетъ гробой,
Тая 'си-те ми 'и закопала;
Евреина незакопанъ остай,
Ѭ оста'и н' една мраморъ плоча,
Да го кинѣтъ орли и аршлани.
Ми допущатъ цара одъ Стамбола
Ми допущатъ млада татарина,
Ми го пущатъ во града Прилепа.
Пра'у одитъ на Марко'и порти,
Еднашъ клюквитъ, а два пжти виквитъ:
„Й излези, Марко Кралевике!
От' сумъ пущенъ одъ града Стамбола,
Ке ти да'амъ книга аманета;
Тебе кажвѣтъ мошне добаръ юнакъ,
Кя те пущитъ цара одъ Стамбола,
Джейнкъ да чинишъ съ една женска пола,
Име иматъ Шаина робина.
Тая била мошне малечкава,
Кога ми ѐ неа поплениле,
Лагамъ, фара таа не знаела.
Личба личитъ во Стамбола града,
Кой ѥ юнакъ одъ юнака роденъ,
Да ѭ фатитъ Шаина робина,
Вамо жива да ми ѭ донеситъ.
И сѣ найме жжлто-но Еврейче,
Ми пособра седумдес'тъ юнаци,
Ми отиде да ми ѭ загубитъ;
А Шаина коса си чешлаше,
Молба стори да ми сѣ застоѣтъ,
Дури да си коса пособеритъ;
Редъ ѐ чинѣтъ дури коса собра.
Тамо иматъ еденъ станой каменъ,
А во каменъ кобила ластойца;
Що ми летатъ тука не ми вжрвитъ.

Кога стана Шаина робина,
Запрегнала поли и ржка'и,
Опасала сабя калакліа,
Сѣ развжрши по руда ледина,
Загубила жжлта Евреина
И други-те седумдес'тъ юнака.“
Тог' говоритъ Марко Кралевике:
„Айти тебе млада татарина!
Айде одай во града Стамбола,
Нейкюмъ другаръ да идетъ со мене,
Самъ я идамъ во гора зелена.“
И ми пойде во гора зелена,
Пра'у 'одитъ при зелени чадоръ;
А Шаина подъ чадоръ ми седитъ,
Одъ далеку Шайна му викаше:
„Добре дойде, незнаена дельо,
Аль си́ Турчинъ, али си́ кауринъ?“
Ми говоритъ Марко Кралевике:
„Не сумъ Турчинъ, Шаина робина,
Туку я сумъ, Шаина, хрисянинъ.“ —
„Отъ коя фара и роднина си́?“ —
„Айти тебе Шаина робина!
Яска сумъ си Марко одъ Прилепа.“
Пакъ му велитъ Шаина робина:
„Айти тебе Марко одъ Прилепа!
Й соблечи твоя десна ржка,
Да ти видамъ що нишани имашъ?“ —
„Айти тебе Шаина робина!
Що ти требитъ да барашъ нишани?“
Пакъ му велитъ Шаина робина:
„Не люти сѣ, Марко Кралевике!
Али, Марко, имашъ ти на паметъ,
Оти бѣфме міе до две сестри,
Поголема бѣше Ангелина,
Среденъ бѣше Марко пала'ина,
А по него Шаина наймала.
Ког' сѣ стори во Прилепъ бугунлакъ,
Ког' дойдо'а Турци Яничари,
Тога мене Турци поплені'е,
М' однесо'е во града Стамбола,

Защо я бѣфъ одъ голема фара,
Ме сторі'е цару измекярка."
Тога велитъ Марко Кралевике:
„Айти тебе Шаино робино!
Я разголи твой-те бѣли грѫди,
Да ти видамъ, що нишанъ ми имашъ?"
Си сопаса свилена пояса,
И отвори свои бѣли грѫди.
Кога виде Марко Кралевике,
Тога виде и Марко завѣрва.
Тог' сѣ пущи и си ѭ прегѫрна;
Не ѭ гѫрнитъ, како за асміа,
Тук' ѭ гѫрнитъ какъ за мила сестра.
Отъ що ми сѣ силно прегѫрна'а,
До колена въ земи пропадна'а;
Марко плачи и Шаина плачи,
Не може'а да сѣ отделеетъ.
С' разделі'е, и чадара расипеѐ,
Да не идѣтъ Турци газепчіи.
Той си явна своя бѫрза коня,
А Шаина кобила ластойца;
Не ми одитъ во града Стамбола,
Тук' ми о'итъ по стреде Прилепа,
И ми викатъ на млада Маркойца:
„Отвори ни наши вити порти,
Земай мужде отъ наша-та майка,
От' сѣ роди наша мила сестра."
И часъ пойде млада Марко'ица,
Да ми заматъ мужде одъ свекѫрва.
Какъ ѣ кажа, майка ничкумъ падна:
„Що ке бидитъ овой големъ уперъ!
Ево иматъ три'есетъ години,
Како ми ѭ Шаина плені'е,
Ѭ плені'е Турци Яничари,
Ядамъ, піамъ дробни сѫлдзи ронамъ,
А я тебѣ не сумъ ти казала;
Тук' до кѫде имаме роднина,
Да кани те гости пріатели,
Защо Шайна си докрепи вѣра."

——

147.

Марко си грабитъ невѣста.

Ми помина Марко Кралевике
Ми помина низъ Клисура града,
По край порти Папа-Николо'и,
И сѣ врати у попа Никола.
Кога виде девойка во дворой,
Дворѥ метитъ, ѣсно сѫнце греитъ;
Стори тока, и назотъ сѣ врати,
И си пойде на него'а майка:
„Айти майко, айти стара майко!
Да сѣ зготвишъ стройница ке о'ишъ,
Ке те пущамъ во Клисура града,
Да ми о'ишъ у попа Никола,
Да посвѫршишъ 'уба'а девойка.“ —
„Кѫде можа я стара да ода!“
Ѣ сѣ жрзна на него'а майка:
„Али гледашъ жѫлта боздогана,
Ти искѫршвамъ твои стари коски!“ —
„Айти синко, айти мили синко,
Ког' по'еляшъ немамъ що да чинамъ.“
И ми стана Марко Кралевике,
Ми напѫлни три то'ари азно,
Си то'ари три млади сейсапи;
Койна седлатъ, и очи целиватъ:
„Айти моя шарца бѫрза коня!
Ке ти качамъ моя стара майка,
Да ѭ вардишъ да не ѭ убіешъ
По пѫтища, по бѣли друмища!“
И изва'и три млади сейсани,
И си качи негоа̄ стара майка.
Та си бѫркна три млади сейсани,
Пра'у тѫргатъ во Клисура града,
Во Клисура у попа Никола;
Едношъ клюквитъ, а два пѫти виквитъ.
Ког' излезе 'уба'а девойка,
Во дворо'и сѫнце разгреало.
Маркоа̄ Майка одъ ощо сѣ зарадва,

Не чекаше фортоми да сотрешитъ,
Тук' исече со фрушки ножина,
Расто'ари три сейсани азно.
А одъ згора викатъ поп' Никола:
„Айти тебе Марко'а маико,
Що те тебе нужба дотерала?"
И та пойде на диванъ високи,
И му велитъ на попа Никола:
„Ме допущилъ Марко Кралевике,
Да му да'ишъ 'уба'а девойка." —
„Айти тебе Марко'а Майко!
Ясъ отъ майка девойка не деля,
Тукъ девойка ми ѥ посвѫршена,
Три юнаци отъ три кадалаци,
Три стройо'и ми ѥ строювана,
Три пѫрстени ми ѥ пѫрстенвата.
Въ неделя идѣтъ три рала свато'и,
А со ними три китени зетой,
Во дворо'и унеръ ке чинеетъ;
Кой поголемъ умеръ ке ми сторитъ,
Той ке земи моя мила керка.
Тукъ да станитъ Марко Кралевике,
Да ми станитъ утро во неделя,
Да облечитъ гуна кабанина,
Да подседлатъ коня со мутафа,
Да сѣ сторитъ голема тептиля
И да дойдитъ во рамни дворо'и."
Та си явна коня шаренего,
И си зеде три млади сейсани,
Ког' си летна по пѫтой, по друмой,
Аль ѥ стара, аль ѥ пашинъ деля,
Кѫде креватъ кѫгли и пра'о'и.
Синъ ѣ чекатъ на диванъ високи,
Слезе бѫрго порти ѣ отвори,
Не ѣ чекатъ одъ коня да слезитъ,
Туку ми ѭ Марко опитвеше:
„Айти тебе моя стара майко!
Аль посвѫрши 'уба'а девойка!" —
„Постой Марко одъ коня да слеза."
И ѭ слезе отъ коня бѫрзего.

Не чекаетъ сейсани да фатѣтъ,
Не чекаетъ коня да го фатѣтъ.
И му велитъ Марко'а-та майка:
„Айти тебе Марко Кралевиксе!
Девойка ми била посвжршена,
Три юнаци одъ три кадалаци,
Три стройо'и била строювана,
Три пжрстени била пжрстенвата.
Во неделя на утро ке дойдѣтъ,
Три зето'и съ три рала сватой.
Зборъ ми даде той попа Никола,
Ти да станишъ во неделя рано,
Да сѣ сторишъ голема теитиля,
Да облечишъ гуна кабанина,
Да потседлашъ коня со мутава;
Кой ке сторитъ поголемъ уперъ,
Той ке зе'итъ 'уба'а девойка."
Марк' одъ радостъ земя не го джржитъ;
И ми стана рано во неделя,
Си облече гуна кабанина,
Си подседла коня со мутава,
Ми сѣ стори голема тептиля,
Си напжлна поли и джепо'и
Си напжлни со жжлти флорини,
Тà си пойде у попа Никола.
Кога гле'атъ чудо и големо!
Во дворо'и три рала свато'и,
До свато'и три китени зетой.
Марко клюкатъ на вити-те порти:
„Отворите, китени свато'и!
Отворите, ябанджя да влезитъ,
Малу сеиръ той да погледатъ!"
Отворі'е китени свато'и. —
„На нашъ вилеетъ си имаме адетъ,
Невеста-та ржка да целува,
Да целува на чо'екъ ябанджіа,
Ябанджіа даръ да ми ѣ дарвитъ."
Изва'и'е 'уба'а девойка.
Сегна Марко во бѣли пазу'и,
Расфжрли дукади на сватой;

Мома́ фати за десна-та рѫка,
Си ѭ фѫрли на коня задъ себе,
Ѭ превѫрза съ риза абдесліа: —
„Айти шарца, моя бѫрза коня,
Али сега, шарца, аль никога!"
Ми сѣ фѫрли шарца прек' бедени.
Отворі'е китени свато'и,
Отворі'е тіе вити порти,
Тѫрче'ѐ, тѫрче'ѐ, що тѫрче'ѐ 'си-те,
И пакъ 'си-те назодъ сѣ враті'е.
Во свато'и сѣ найде копиле,
Далдисало по него да тѫрчатъ,
Далдисало и го приблизало.
Стара майка на диванъ го чекатъ,
Стара майка му отвори порти;
И ѣ даде майкѣ си не'еста̀,
Пакъ излезе надворъ до надвора,
Сѣ поврати на курво-по копиле,
Да с' обидитъ кои ѥ поюнакъ. —
„Нейдамъ, Марко, съ тебе да сѣ біамъ,
Туку идамъ побратимъ да бидамъ;
Защ' сѣ найде юнакъ одъ юнака,
Да пограбишъ 'уба'а не'еста."

148.

Марко и Димна гора.

Наймалъ ми сѣ левенъ Марко,
Да ми вардитъ Димна гора
Димна гора и зелена.
На вечеръ ѭ обидвеше,
А на утро ѣ опитвеше:
„Айти тебе зелена горо,
Що си́, горо, подгорила?
Аль те оганъ изгорило?
Аль те слана посланила?" —
„Левенъ Марко, а стопане!
Не ме оганъ изгорило,
Ни ме слана посланила,

Туку жальба ми паднала;
Помина'е три синджири
Три синджири младоробіе,
Подъ нодзе ме изгазі'е,
Со сѫлдзи ме попарі'е.
Пѫрви синджиръ що помина,
'Се юнаци посвѫршени;
Втори синджиръ що помина,
'Се девойки пѫрстенвати;
А треки-отъ що помина,
'Се вдо'ици съ луди деца."
Тога велитъ левенъ Марко:
„А кѫде си отидо'е?"
Димна гора одго'ори:
„Бѫрго трага ке имъ на'ишъ,
Сега рано помина'е."
Сѣ налюти левенъ Марко,
И си зеде бѫрза коня,
Що пособра дробна войска
Дробна войска 'се Арапи;
Си прифтаса три синджира,
Си посече зулумкяри,
Си испущи младоробіе,
Отъ синджири 'и иста'и,
'И дару'а съ дробно азно,
'И испущи на вилеетъ.

149.

Гого.

От Панагюрище.

Трѫгнало момче Черпанче, Гого *)
Черпанче Черпанменче,
На длѫгъ пѫтъ вовъ Цариградъ,
Минало гора зелена,
Настало поле широко,
Срятъ поле дрѫво високо,
Подъ дрѫво сенкя дебела,
Край сенкя вода студена.
Отседна момче отъ конче,
Тà си седна на бялъ камикъ,
Па брѫкна въ мешинъ дисаги,
Извади тасче златено,
Напи са вода студена.
Па брѫкна въ куюнъ джепове,

*) Гого сѣ повторвитъ на конец-отъ одъ секои стихъ.

Извади гребенъ филдишенъ,
Тà си косица решеше,
Па на косица думаше:
„Милата моя косица,
Де ли ща да са развява?“
Току бѣ това думало,
Среща му идатъ сеймени,
До де млатъ Гого да фанатъ,
Деветъ планини минаха,
Десета Гого фанаха.
До де му ръце вржзаха,
Деветъ конопе скинаха,
Съ десета ръце вржзаха;
До де му глава юзеха,
Деветъ кълъче строшиха,
Съ десета глава осекле,
Тà ѭ са въ Черпань занеле,
На чаршія-та поболе.
Друми помина бабичка,
Па на главица думаше:
„Милата баби косица!
И него майкя гледала.“
А сеймене и̕ думаха:
„Аферимъ, бабо, аферимъ,
Арна си сина имала,
До де млатъ Гого да фанемъ,
Деветъ планини минахме,
Десета Гого фанахме;
До де му ръце вржзахме,
Деветъ конопе скинахме,
Десета Гого вржзахме;
До де му глава юзехме,
Деветъ кълъче строшихме,
Съ десета глава юзехме.“

150.

Яна и Гюро тарговче.

от Прилепъ.

Продавала сѣ 'уба'а Яна
Само за Яна деветъ хиляди,
За рамна става десетъ хиляди,
За бѣло лице единадесетъ,
За бѣло гърло до дванадесетъ,
За църни очи до тринадесетъ,
За тънки веги четирнадесетъ,
За руса коса до петнадесетъ.
Кой ѭ зацени, не ѭ доцени,
Дури ми дойде Гюро тарговче,
Той ѭ зацени, той я докупи,
Си ѭ отнесе во свои дворѥ
И ѣ нарѫча на своя майка:
„Арно да гле'ашъ 'уба'а Яна,
Утро да давашъ люта ракіа,
Люта ракіа благи яболка;
Да не ѭ пущашъ со невести-те

Со невести-те на студна вода;
Да не ѭ пущашъ со девойки-те
Со девойки-те въ гори на цвеке.“
Си ѭ оста'и 'уба'а Яна',
И си отиде на тжрго'ище.
Него'а майка не си ѭ пущатъ
'Уба'а Яна на студна вода,
Со девойки-те въ гори на цвеке.
Богъ да убіетъ клети-не Власи,
Клети-не Власи, 'се Арбанаси,
Що ми дойдо'а за да ми купатъ
За да ми купатъ бѣла пченица;
Не ми купі'а бѣла пченица,
Туку плені'а 'уба'а Яна.
Кога си дойде Гюро тжрговче
Гюро тжрговче отъ тжрго'ище:
„Камо ти, велитъ на своя майка,
Камо-ти, майко, 'уба'а Яна?“ —
„Дегиди синко, Гюро тжрговче!
Що ми дойдо'е клети-не Власи,
Да си купеетъ бѣла пченица;
Не ми купі'е бѣла пченица
Туку плені'а 'уба'а Яна.“
Назатъ сѣ врати Гюро тжрговче,
И ми отиде во Влашка земя,
И сѣ погоди на денъ Велигденъ,
И ми 'и найде ке' ми играетъ;
И ми сѣ впущи Гюро тжрго'ецъ,
Д' уба'а Яна за да ми игратъ.
И му велеше 'уба'а Яна:
„Кротко ми играй, ой Бугарину!
Ке ми изкжршишъ деветъ пжрстени,
Деветъ пжрстени на десна рѫка.“
И той говоритъ 'уба'а Янѣ:
„Играй ми, играй, 'уба'а Яно!
Ясъ сумъ 'и пра'илъ, я ке 'и кжршамъ.“
Малку поигра и си ѭ грабна
И си ѭ грабна 'уба'а Яна,
Си ѭ однесе у своя дома.

151.

Сестра Ангелина, Тодора, и Петре ловаче-то.

Разбегнала Сава со Морава
По Морава край белего Дунавъ;
Сама останала лична Ангелина,
Платно да ткаитъ, ржкавъ да довезитъ.
Нищи-те ѣ пеатъ, бжрдо-то ѣ дзунитъ;
И ми доткала и ми довезала,
И ми заскитала во гора зелена,
Кога ми плакала, гора ми дзунила.
Срекя ѭ стрете Петре ловаче-то:
„Ай тако ти бога, 'уба'а девойко,
Ти дали си имашъ негдека некого,
Негдека некого, твоя мила рода?“ —
„Ай тако ми бога незнаена дельо!
Немамъ нигде никого, салтъ с' имамъ сестра,
Една мила сестра 'убава Тодора,
И тая ѭ водитъ Петре ловаче-то,
Ама незнамъ кжде той ми ѭ однесе.“
За ржка ѭ фати, на коня ѭ фжрли,
Дунна коня Петре, дома ѭ однесе,
Дома ѭ однесе, отъ далеку викатъ:
„Излези, излези, Тодоро Кадано,
Да видишъ, Тодоро, що робинка носамъ,
Двашъ ѥ по'уба'а, тришъ ѥ поработна.“
И тогай Тодорѣ добро не ѣ падна.
Ретъ ѥ наредила дворѥ да изметитъ,
Прахъ да ѥ направитъ, за да ми огжрдитъ;
И ми сѣ измила со студена вода
И ми сѣ сторила уще по'уба'а.
Ретъ ми ѥ редила жито да отсеитъ,
Прахъ да ж нападнитъ, за да ми огжрдитъ.
Пакъ ми сѣ измила со студена вода,
И ми сѣ сторила уще по'уба'а.
Тога ми ѭ прашатъ Тодора Кадана:
„А тако ти бога, 'уба'а девойко!
Аль имашъ некого твоя мила рода?“ —
„А тако ми бога, 'уба'а невесто!

Немамъ нигде никого моя мила рода,
Я сѫде си имамъ една мила сестра
Една мила сестра 'убава Тодора,
Тая ѭ водитъ Петре ловаче-то."
Тогай сѣ грабна'а, си сѣ загѫрні'е,
Отъ радосъ сестри плачѣтъ не сѣ одельватъ.

152.

Янкула и Никола.

Море Янкуле, Янкуле!
Сѫбрале ся сѫ джелепе,
На Стамболъ на Едикула,
Червено вино піеха,
Секи си брату напива,
Единъ другому на здраве;
А Янкулъ нема милъ братецъ,
На здравѥ да му напива,
А той си коню напива;
Дружина му сѫ подсмива.
А той си дома отиде,
Тà па си майци думаше:
„Мамо ле, моя майчице!
Оти ми не си родила
Братецъ, ѝ мила сестрица,
Че сѫ съ дружина сѫбрахме,
Червено вино піехме,
Секи си брату напива,
Азе си немамъ милъ братецъ,
Нито па мила сестрица,
На здравѥ да имъ напива."
Майкя Янкулу думаше:
„Синко Янко-ле, Янко-ле!
Ти си имаше милъ братецъ
Милъ братецъ, синко, Никола,
Тридесетъ и три години,
Ка ѥ далече забяжалъ,
Мама го не е разбрала;
Сега го мама разбрала
На Рабухчиска планина,
Юнашки млада Войвода."
Янкулъ майци си думаше:
„Азе ща, мамо, да ида
На Рабухчиска планина,
Да дира брата Никола,
Че много мѫчно за братецъ."
Майкя Янкулу думаше:
„Не оди, синко Янко-ле!
Малко ли майка жаляла
По стара брата Никола
Тридесетъ и три години?
Али за тебе, Янко-ле,
Отъ сега, синко, до века."
Янкулъ майкя си не слуша,
Воседна коня хранена,
Тà на планина отиде
На Рабухчиска планина,
Тà па сѫ викна провикга:
„Де ли сѝ, брайно Никола!
Де ли сѝ, и кадя ли сѝ!
Въ кое ли тесно клисуре!
Сега при мене да додешъ,
Вика тя братъ ти Янкула."
И зачулъ бѣ го Никола
Ѝзъ това тесно клисуре,
Той на юнаци думаше:
„Дружина вярна зговорна!
Течете преки пѫтеки,

Тà преставете друмове,
Хванете лудо піяно,
Ни го бійте, ни карайте,
При мене го доведете,
Азе да го попитамъ,
Дека ме знае, познава,
Че мене викатъ Никола.“
Послушале го дружина,
Текоха преки пѫтеки,
Тà преставиха друмове,
Тà си Янкула хванаха;
Ни го биха, ни караха,
При Никола го закараха.
Тà ся сѫ два-та бориле,
Тà ся сѫ три дни бориле,
Три лахте земя изриле,
И три на доле набиле,
Никой никому не надви.
Провикналъ сѧ е Янкула:
„Де ми си́, мамо, да додешъ
На брате да си помогнешъ,
Сосъ мили брата Никола;
Кой годе да си надвіе!“
Досетилъ сѧ е Никола,
Че му е брате Янкула,
Тà сѧ тогава пуснаха.
Тà си е собралъ дружина,
Тà имъ расплати айлѫци,
Тà си дома отидоха.

153.

Стойко Войвода.

Рано е слана паднала,
Порано преди Крѫстовденъ,
Послани млади юнаци,
'Се со зелени байраци.
Восрѫдиле ся юнаци
Какъ щатъ да минатъ, да минатъ
Презъ Солунъ града голяма,
Тà никой да ги не сети
Не сети и не усети.
Стайко Войвода думаше:
Страине, страшно деліо!
Й 'си ни на ретъ прегледай,
Кому ке женско лице-то,
А па мѫшко му сѫрце-то,
Него невѣста да сторимъ,
Да 'ванемъ коне съ киріа,
Да натоваримъ два коня
Момини мѫжки дарове,
Ленени и копринени,
Тà па тогава да минемъ,
Тà никой да ни не сети,
Не сети и не усети.“
Послушалъ бѣ го младъ Страипъ,
Тà си ги на ретъ погледа,
Стайку бѣ женско лице-то,
А па мѫшко му срѫдце-то,
Него невяста сториле.
Хванале коня съ кирія,
Натовариле два коня,
Момини мѫшки дарове,
Ленени и копринени.
Тà па тогава минале
Презъ Солунъ града голяма;
Тà никой не бѣ ги сетилъ
Не сетилъ и не усетилъ.
Тамамъ на края излѣзле,
Оздоле иде Циганче
Циганче съ черно Катунче,
Позна и Стайко Войвода,
Страинъ е младо деверче.

Tà ся затече Циганче
Вжвъ пашови-те чордаци,
Tà си на паша думаше:
„Пашо ле, Солонджіо-ле!
Ти седишъ, пашо, ти седишъ
На високи-те чардаци,
И на шарени душеци,
И тржсишъ Стайко Войвода;
Стайко Войвода минува
Презъ Сокунъ града голяма,
Сторилъ ся млада невяста,
Младъ Страинъ младо деверче.“
Па на гавазе говори:
„Гавазе, млади гавазе!
Й си течете, гавазе,
Назадъ невяста вржнете,
Веднаждъ да ми сж поклони,
И ржка да ми цалува,
И я ща да й арижа
Що ми сж въ джеба намери.“
Тога сж текле гавазе,
Tà на девере думаха:
„Девере, млади девере!
Назадъ невяста вржнете,
Че си ѭ вика паша-та,
Веднаждъ да му сж поклони
И ржка да му цалува,
И той ще да й арижe
Що му сж въ джеба намери.“
И послушале девере,
Назадъ невяста вржнале,
Щомъ до порти-те отишле,
А невяста имъ думаше:
„Дружина вярна, зговорна!
Кога си въ порти влезиме,
Назадъ сѣ обращайте,
Ако сж порти затворатъ,
Аленъ ми магданъ дигнете,
Узунъ калжчка подайте,
Tà па сж ниско слагайте,
Tà ми сѣ поразгледайте,
Какво сж кланя невяста.“
И кланяла сѣ невяста,
Триста душъ млади гавазе.
Па сж воскачи невяста,
На високи-те чордаци,
Па си на паша думаше:
„Пашо ле, Солунджіо-ле!
Ти седишъ, пашо, ти седишъ
На високи-те чордаци,
На шарени-те душеци,
И тржсишъ Стайко Войвода;
Й си ми подай главица,
Да не кржвава душеци.“
А паша си му думаше:
„Не дей ми зима главица,
Азъ да ти, Стайко, арижа
Арем-а сосъ анжми-те.“
А Стайко си му думаше:
„Азе ти не ща, пашо ле,
Арем-а сосъ анжми-те
Нали ти иска, пашо ле,
Твоя-та руса главица.“
Па си самичекъ посѣгна,
Пашу глава-та отряза,
Па ѭ намаза сжсъ катранъ
И налепи ѭ сжсъ памукъ,
Па си ѭ на колъ поби,
Tà ѭ потпали младъ Стайко;
Та му светила, светила
До три дни и до три нощи;
А той си піе и ѣде
Съ негова вярна дружина.

154.

Боленъ Дойчинъ.

Що ми дошолъ цѫрна Арапина,
Що кондисалъ подъ Солуна града,
Подъ Солуна долу въ ливагѥ-то;
Глава иматъ колку еденъ казанъ,
Уши иматъ колку два таруна,
Очи иматъ колку два шиника.
Той ми сакатъ голема тахина,
На денъ сакатъ п' една фурна лѣба,
И имъ сакатъ по две бочви вино,
И имъ сакатъ по бочва ракіа,
И имъ сакатъ по три крави ялой,
И п' една девойка за любенѥ.
'Си-те ми сѣ со редъ наредиле,
Редъ ми дойде до Боленъ Дойчина.
Дворѥ метитъ личпа Ангелина
Дворѥ метитъ, дробни сѫлдзи ронитъ.
Ѭ догледа братъ ѝ Боленъ Дойчинъ:
„Защо сестро, мила Ангелино,
Дворѥ метишъ дробни сѫлдзи ронишъ?
Ели ти сѣ веке здодеало
Мене боленъ, сестро, гледаеки,
Или дворѥ, сестро, метееки?“ —
„Ей Дойчине, мои мили брату!
Дà не ми сѣ менѣ здодеало,
Нито тебе, брату, гледаеки,
Ни пакъ, брате, дворѥ метееки.
Ток' що дошолъ цѫрна Арапина,
Що кондисалъ подъ Солуна града
Подъ Солуна, долу въ ливагѥ-то,
Глава иматъ колку еденъ казанъ,
Уши иматъ колку два таруна,
Очи иматъ колку два шиника.
Той ми сакатъ голема тахина,
На денъ сакатъ п' една фурна 'лѣба,
И имъ сакатъ по две бочви вино,
И имъ сакатъ по бочва ракіа,

И имъ сакатъ по три крави ялой,
И п' една девойка за любенѩ;
'Си-те ми сѣ со редъ наредиле,
Редъ ми дойде до Боленъ Дойчина."
Изговори Боленъ Дойчинъ сестрѣ:
„Ангелино, моя мила сестро!
Извади ми моя остра сабя,
Три годиви сабя неватена,
Неватена, ни па наточена;
Однеси ѬѪ у младъ калакчіа
На моега мила побратима,
Да наточитъ моя остра сабя,
Ког' станамъ ке му платамъ, надплатамъ."
ѬѪ однесе млада Ангелина;
Изговори млади калакчіа:
„Ангелино, Дойчино'а сестро!
Ако давашъ твое бѣло лице,
Така острамъ сабя вересіа."
Расплака сѣ 'уб'а Ангелина,
Вчасъ сѣ врати въ свои рамни дворѩ: —
„Ейди Дойчинъ, мили брате мои!
Цѫрни очи сакатъ калакчіа,
Да наострптъ сабя вересіа."—
„Ель ме чуешъ, сестро Ангелино!
Извади ми моя бѫрза коня,
Три годипи коня незобано,
Ни гле'апо коня, ни чешапо,
Ни па 'арно вода напоено,
Однеси го при младъ налбатина,
Да подкоитъ коня вересіа,
Ког' станамъ ке му платамъ, надплатамъ."
Конь однесе млада Ангелина
Конь однесе у младъ налбатина;
Бѣло лице сакатъ за кованѩ.
Плачееки тѫрчатъ Ангелина,
Кажуетъ Дойчину свою брату:
„Налбатина бѣло лице сакатъ,
Да подкоитъ коня вересіа." —
„Ай викни ми Имера бербера,
Да м' избричитъ глава вересіа;

Ког' станамъ ке му платамъ, надплатамъ"
Си отиде лепа Ангелина:
„Ей берберe, ей Дойчинъ пріятель!
Ид' да бричишъ мой брата Дойчина,
Кога станитъ ке ти платитъ, преплатитъ." —
„Ак' ми давашъ твое бѣло гърло,
Така бричамъ твои братъ Дойчина."
Жешки сълдзи Ангелина ронитъ,
Страмно, жальовно назадъ сѣ вращатъ;
Ангелина сестра дошла дома,
А Дойчину час-отъ му текнало.
„Ейди сестро, злата Ангелино!
Изва'и ми триста лакти платно,
Да престегнамъ моя половина,
Веке ми сѣ коски раскостеле;
Пода'и ми жълта боздогана,
Извади ми моя остра сабя,
Донеси ми бързa коня моя."
Му изваде триста лакти платно.
Си престегна разболена снъга,
Си опаса остра сабя своя,
Си сѣ фърли на бързаго коня,
Си іѫ грабна жълта боздогана,
Пра'у търчатъ кай църни Арапинъ.
Ето стигна кай бѣла чадора,
Пищитъ, викатъ колку гласѥ иматъ:
„Й излези, църна Арапино!
Й излези, курвино копиле!
Й излези, гламно опалена!
Излези оба да с' обидиме,
Ти да видишъ юнакъ одъ юнака!"
Си излезе църна Арапина,
Туку врескалъ, како некой аждеръ:
„Чекай Дойчинъ, жълта восочина!
Чекай, чекай, море, боздоган-овъ
Малу тежитъ седумдесетъ ока."
Арапъ фърли тешка боздогана,
Іѫ пречека Дойчинъ во десница. —
„Чекай, чекай курво-но копиле!
Църинъ Арапинъ гламна опалена,

Ти да видишъ кой ѥ Боленъ Дойчинъ!
Чекай моя жълта боздогана,
Малу тежитъ тристотини ока.“
Кога джитна жълта боздогана,
Го погоди мегю две-те очи;
Сѣ разглоби глава Арапинска,
Какъ джпъ печенъ тога той сѣ спружи,
Той сѣ спружи на сурова земя.
Дупна коня Болена Дойчина,
Дупна коня при Солуна града,
Добра плата плати калакчіу,
Не заборай добро налбатину,
Найповише Имеру берберу.
Главѥ имъ кьошпа по Солунски пѫтіѥ.
'Се що живо излезе да пулцтъ,
Младо, старо Болена Дойчина,
И да славатъ, да фалятъ юнаство.
Одвай дойде при свои-те дворѥ,
Така Дойчинъ легна и си умре.

155.

Боленъ Дойчинъ.

От Кукушъ.

Боленъ леже Дойчинъ юнакъ,
Дойчиница солдзи роне;
Догледа га Боленъ Дойчинъ,
Та̀ ѣ веле и говоре:
„Ангелино първа любовъ!
Дали ти сѣ додеало,
Защо лежамъ три години,
Три години на постеля?“
Она веле и говоре:
„Първа любовъ, Дойчинъ юнакъ!
Менѣ не сѣ додеало,
Оти лежишъ три години.
Тук' ѥ дошелъ църнъ Арапинъ
Цѫрнъ Арапинъ дудакліа
Во Солунско рамно поле;
Одтворилъ ѥ бѣли чадаръ,
Тапнъ земе одъ Солуна,
И' една фурна бѣлъ пексемитъ,
По една крава ялова,
И' една бочка благо вино,
И по една малка мома,
Да го служи благо вино.“
Тога вика Боленъ Дойчинъ:
„Ангелино първа любовъ!
Извади ми триста лакти
Триста лакти тенко платно,
Да презбирамъ болни коски,
Оседли ми бързa коня,
Бързa коня нековано,
Три години не хранена,

Донеси ми остра сабя,
Остра сабя димискія;
И донеси боздогана
Боздогана харгьосана,
Три годипи нефатена.“
Ангелипа го послуша,
Му донесе тенко платно,
Му оружи бжрза коня,
Му донесе остра сабя,
Боздогана нефатена.
Сѣ опаши, сѣ оружи,
И си вяхна бжрза коня,
И излезе одъ Солуна.
Праву тегне на бѣлъ чадаръ,
Одъ далеку сѣ провикна:
„Е! Арапинъ, цжрнъ Арапинъ,
Цжрнъ Арапинъ дудакліа!
Е! излези цжрнъ Арапинъ,
Да те видамъ що юнакъ си́!“
Какъ го дочу цжрнъ Арапинъ,
Тà ю грабналъ боздогана,
И си вяхналъ бжрза коня,
И излеголъ на мегдана,
И фжрлилъ со боздогана.
Дойчиновъ конь хунерджіа,
Си паднал во коленици;
Изварвела боздогана,
И пакъ коня ю рипнала,
И Дойчинъ сѣ предвикнало,
Боздогана ю фарлило,
Въ гржди го ю погодило,
Въ цжрна земя закопало.
И тамъ село сѣ градело,
И сѣ викна Арапліа,
Що ми стоитъ денъ денеска.

156.

Дойчинъ юнакъ, Сиракъ Янко и Краль Марко, Солунски чувачи.

Сѣ собрале, сѣ набрале,
До три Бана, до три Краля,
Во градъ Солунъ на Солунски
На Солунски седумъ кули.
Едни-отъ ю Дойчинъ юнакъ,
Дойчинъ юнакъ одъ Солуна;
А втори-отъ сиракъ Янко
Сиракъ Янко одъ Янина;
А трекн-отъ Крали Марко,
Крали Марко одъ Прилепа;
Ядатъ, піатъ, сѣ веселятъ,
Со нойбетъ си град-отъ чуватъ.
'Си-те ред-отъ одредоха,
Ред-отъ дойде на Дойчина,
Тà си узе златна вигла,
Тà разгледа горе долу,
По пжтища, по друмища,
И по поле и по море.
Кога гледатъ по море-то,
Заздаделъ сѣ шаренъ корабъ,
Внжтре седе еденъ турски
Еденъ турски челебіа,
Еденъ Турчинъ чужя-вѣра.
Не си иде на скеле-то,
Право тегле на Бешъ-чинаръ;
Там' излезе одъ кораб-отъ
И одтвори бѣли чадаръ.
Какъ си виде Дойчинъ юнакъ,
Тà си вяхна бжрза коня,
Тà си слезе на Бешъ-чинаръ;
Одъ далеку сѣ предвикна,
На Турчина му говоре:
„Море турски челебіа,
Море Турчинъ чужя-вѣра!

Защ' не идешъ на скеле-то,
Да си платишъ тешки гюрукъ,
Тукъ си дошолъ на Беш-чинаръ?"
Турчинъ веле и говоре:
„Я не дойдофъ да ви плащамъ
Да ви плащамъ тешки гюмрукъ;
Тукъ сумъ дошолъ одъ Султана,
Да повелямъ гратъ Солуна."
На Дойчинъ му жаль паднало,
Тà си крена боздогана,
Тà си фърли по Турчина;
И боздоганъ му утече,
И не погоди Турчина.
Тога Турчинъ сѣ предвикна:
„Излезите одъ кораб-отъ
Да фатиме Дойчинъ юнакъ!"
Дойчинъ назатъ сѣ повърна,
Дробни сълдзи си пороии,
Хотиде на седумъ кули,
На дружина имъ говори:
„Що седите, що гледате?
Дошла турска челебіа,
Челебіа чужя-вѣра;
Що чиниме да чиниме,
Градъ Солуна да чуваме."

157.

Петре Маджарче.

Алай-бегъ войска береше,
Не можитъ да ѭ соберитъ;
Дур' дойде Петре Маджарче,
Дробна ми войска payпособра,
Камберъ каджна поплепа
Со дванадесетъ алайки,
Со тринадесетъ робинки.
Робинки кладе въ кочіа,
Камберъ каджна предъ коня,
Боса по дробни камения,
И гологлава по сѫнце.
Каджна му сѣ молеше:
„Дегиди Петре Маджарче!
Ак' не ме кла'нешъ въ кочіа,
Баре кла'и ме на коня!
Ти що кабаетъ ми найде,
Тà мене терашъ предъ коня,
Боса по дробни камения
И гологлава по сѫнце?"
Петре ѣ лепо вореше:
„Дегиди Камберъ каджно.
Аль знаешъ, али паметвишъ,
Кога бѣфъ дете мало'о,
Я си бѣфъ момокъ у тебе;
Мене ме треска тресеше,
Ти лѣбецъ не ми даваше;
А кога да ми да'еше,
Одъ три недели месено;
Ти вода не ми да'аше,
И кога да ми да'аше,
Полу со раски мешана.
За тва те терамъ пред коня
Боса по дробни камения,
И гологлава по сѫнце."

158.

Балюръ Войвода и Гъркина робина.

От Охрить.

От войска идетъ Балюуръ Войвода,
По войска носитъ млада робина;

Кондисалъ ми ѥ широко поле,
Курдисалъ ми ѥ зелени чадаръ;
Потъ чадаръ седитъ Балюръ Войвода,
Млада робина простумъ му стоитъ,
Диванъ му чинитъ, слуга му служитъ,
Солдзи ми ронитъ, како градо'и.
Балюръ Войвода ми ѭ опитвитъ:
„Айти робино бѣла Гжркино!
Що слуга служишъ, и солдзи ронишъ?“
„Какъ да не плачамъ, какъ да не жалямъ?
Сумъ оста'ила мжшко-то дете,
Во теменъ кералъ съ ржце пущени;
Му дошло време да сѣ прекренитъ.“—
„Айти робино, бѣла Гжркино,
Хайде ти оди, хай крени си го,
Азатъ те чинамъ да си го кренишъ.“

159.

Мурчо Господаринъ и Янкула Войвода.

Дельба с' делятъ два брата родени,
Един-огъ ѥ Мурчо Господаринъ,
Помали-отъ Янкула Войвода;
Разделиха села и чифлидзи
Разделиха поле и планина;
Имъ остана коня пехливана,
И два брата пилци соколови;
Имъ оспана жрти и зжгжри,
Свои куки, свой вишни сараи,
Сиво стадо дванаесетъ хиляди.
Тога вика Янкула Войвода:
„Брате мои, Мурчо господаре!
Ти си женетъ, просто тебѣ кукя,
Сиво стадо дванаѣтъ хиляда;
Ти си женетъ, а я сумъ си ергенъ,
Прости менѣ жрти и зжгжри,
Бжрза коня, два брата сокола,
Конь да вяхнамъ, лова да си ловамъ.“

Тога вика Мурчо Господар-отъ:
„Брату мили, Янкула Войвода!
Не сумъ кукайца въ куки да седамъ,
Не сумъ овчаръ овци да ти пасамъ,
Ясъ сумъ постаръ, я ке си прiимамъ
Ке прiимамъ таткова оружя.“
Мурчо вика своя пѫрва любовъ:
„Дай оружѥ, коня бѫрза коня!“
И любовъ му монь-отъ оружила,
И на бинегъ коня му тегнала.
И Мурчо си на коня вяхнало,
Закарало жрти и зѫгари,
И два брата пилци соколови
И на любовъ яко наржчуве:
„Ясъ ке ходамъ во гора зелена,
До прошетамъ лова да половамъ;
Живъ г' оставамъ Янкула Войвода,
Ка ке дойдамъ, умренъ да го найдамъ.
Да му правишъ господарска манджа,
Да му правишъ со люта отрува,
Да го служишъ оно благо вино,
Благо вино со люта отрува.
Ак' ти мене, любовъ, не послушашъ,
На твой рамена глава не ке стое;
Ако мене ти добро послушашъ,
Големъ даръ тебе ке те дарувамъ.“
И си пойде во гора зелена,
Три дни шеталъ, три дни Мурчо ловалъ,
Нищо лова той не изловалъ.
Изпущилъ два брата соколови,
Ги ѥ пущилъ вишемъ по небо-то;
Тамъ найдоха едно орло пиле,
Го удриха два брата соколи,
Едно го бiе долу подъ криля,
Друго го бiе надъ криля;
Орле пиле сѣ ѥ натделило,
Си слезело долу на земя-та;
Го носиха на Мурчо господаръ.
Орле пиле дробни сѫлдзи роне,
И на Мурчо веле и говоре:

„Ако бѣше и братъ ми со мене,
Твои пилци не ке приближеха.“
Тога Мурчо викало да плаче,
Пиле що ѥ (пиле) не може безъ брата.
Ами мене що чудо ме найде!“
И сѣ врати дома да си ходе,
На пѫтъ стрете цѫрна Арапина,
И на Мурчо вика, сѣ привика:
„Кѫд' ѥ, Мурчо, братъ ти да т' откине?“
Мурчо пущи коня да си бега,
И Арапинъ съ боздогана фѫрли,
И го удри по юначки плещи,
Дури грѫди му сѣ испукале,
Цѫрни кѫрви дури си изтекле;
Отъ малу съ беганѥ откинало.
А що бѣше Мурчовица млада,
Она била хитра емъ разумна!
Зготвила ѥ господарски манджи,
На мест' отрувъ, медовина клала,
И канила свой деверъ Янкула,
Да го гоститъ съ господарски манджи,
И го пуи съ блага медовина,
На Янкула право му кажуве:
„Мой деверъ Янкула Войвода!
Твоя брата одъ лова ке дойде,
Менѣ лошо той ми нарѫчало,
Как' ке дойде живо дан' те найде.
Ти сѣ молямъ, Янкула Войвода,
Да си легнишъ, живъ мѫртовецъ биди.„
И Янкула снаха послушало,
И легнало на вишни сараи.
Мурчовица съ платно го покрила,
Надъ глава му свѣки запалила,
На глава си цѫрно превѫрзала,
И коси си она разсплетела,
И излегла на тешки-те порти,
Да пречека Мурчо господар-отъ.
Ето идетъ Мурчо господар-отъ,
Одъ юначки грѫди кѫрви течатъ,
И отъ очи дробни сѫлдзи роне,

Отъ далеку своя любовъ пита,
Даль ѥ живо Янкула Войвода.
Мурчовица веле и говоре:
„Я си тебе, добро, почуяла,
На Янкула отрува сумъ дала,
И Янкула младо си умрело.“
Какъ си дочу Мурчо господаринъ,
Мошне горко на него паднало,
Защо веке не ѥ живо брате,
И отъ коня оно ѥ слезело,
Со лютина сабя потжргнало,
Да исече своя пжрва любовъ.
Тога вика Янкула Войвода:
„Мои брате, Мурчо господаре!
Сабаръ чини, уще сумъ си живо.“
Какъ го виде Мурчо господаринъ,
Со радосъ сѣ на диванъ качуве,
Съ братска любовъ брата здравувало,
На своя любовъ даръ ѥ дарувало.

160.

Неда Крамянка.

Хубаво Недо Крамянко!
Свекаръ си Неди говори:
„Снашице Недо хубаво!
Е' сега деветъ години,
Като сми тука довеле,
Твои-те брате, Недо ле,
На госте ти не додоха,
Да додатъ, да тя споходатъ;
Дали ся дипъ чорбаджіе
Почорбаджіе отъ назе,
Или ся дипъ сиромаси,
Тà header немать съ още да додатъ?“
Неди ѥ хатаръ остало,
Тà зела бѣли медници,
Тà ѥ на вода отишла,
На горно крайно кладенце.
Тамъ найде момче Кремѣнче,
Тà па на момче говори:
„Момче Кремѣнче, селѣнче!
Здраво ли сте, живо ли сте?
Здраво ли сж мои-те братье,
Отъ стока повлачили ся,
Що ѥ баща ми оставилъ?“
Момче Кремѣнче говори:
„Хубаво Недо селѣнко!
Здраво сми, и живо сми,
Здраво сж твои-те братье,
И отъ стока сѣ повлачи,
Што е баща ти оставилъ,
Двяждъ е повече станало,
Сега ся, Недо, стягаха,
Тебѣ на гости да додатъ;

На кон-о гвозди туряха,
Златни талиги впрягаха
Твои-те деветъ братици
Со деветъ мили снашици,
Со деветъ мжшки дечица.“
Неда сж ю зарадвала,
Па си ю дома отишла,
Тà двори мете, и пее.
Свекоръ си Неди говори:
„Снашице, Недо хубава!
Е’ сега деветъ години,
Не сжмъ тя виделъ, Недо ле,
Дворови да си пометашъ;
А сега метешъ и пеешъ.
Илъ ти ю драго, Недо ле,
Че въ село иди паша-та,
Тà пряко пречи презъ село,
Тà право иде у назе?“
А Неда му говори:
„Тате ле, дà мой свекоре!
Това ми не ю паша-та,
Нж сж това мой-те братье,
Тà идатъ менѣ на госте.“
Свекаръ си Неди говори:
„Снашице, Недо хубава!
Кога си, Недо, знаяла,
Тà що ми не сй казала,
Зехере да си приготва?“
Па закла чярка биволъ,
Наготви манджи ’секакви,
И пусна до деветъ бжчви
До деветъ бжчви со вино,
Десета съ бистра ракія,
Тà си госте-то посрещна.

161.

Тодора, Богданъ и Никола.

Мома Тодоро, Тодоро!
Тржгнала ми ю Тодора
На планина-та на снопе
Съ неино либе Богдана.
Богданъ Тодори говори:
„Либе, хубава Тодоро!
Земи ми, либе, кабуре
До седемдесетъ и седемъ.“
Послушала го Тодора,
Тà му е зела кабуре,
Тà ся на снопе отишли.
Минаха поле широко,
Настанаха гора зелена.
Богданъ Тодори думаше;
„Либе, хубаво Тодоро!
Я викни, мома, тà запей,
Тая ми песенъ юнашка
Де-то два гласа износи,
А на четири доноси,
Изъ едно гжрло два гласа,
Изъ една уста две думи!“
А Тодора му думаше:
„Либе ле Богданъ, Богдане!
Викнала бѣхъ, запела бѣхъ,
Ала не смея, не мога,
Отъ Никола харамія,
Че ма напреди искаше,
Па мама не ме даде.
Сега го кажватъ, либе ле,
По тая гора зелена
Со седумдесетъ юнаци
Со содумдесетъ и седемъ,
Тà ще ма позна по глас-а,
Тà ще си прѣко прекасне,
Тебе ще младо погуби,
Мене ще млада да земе.“

А Богданъ си ѝ думаше:
„Не бой ся, либи Тодоро!
До де ѥ Богданъ при тебе
Со седумдесетъ кабуре
Со седумдесетъ и седемъ.“
Послушала го Тодора,
Викнала мома, запяла
Тая ми песенъ юнашка,
Де-то два гласа износи,
А на четири доноси.
Ка бѣ ѭ зачулъ Никола
Никола младъ арамія,
А той ѭ позна по глас-а,
Тà па ги прѣко пресрешна
Со седумдесетъ дружина.
Ка бѣ ги виделъ младъ Богданъ,
Кабуръ следъ кабуръ вржгаше,
Юнакъ следъ юнакъ падаха;
Па си г' истрепа младъ Богданъ
До седумдесе юнаци,
Тà го бѣ осталъ Никола.
Па сѫ ся два-та бориле,
Тà са три дни бориле
До три дни, и три нощи.
Богданъ Тодори думаше:
„Либе, хубава Тодоро!
Не седи, либе, тà гледай;
На кому-годе поможи,
Кой-годе да си надвіе.“
Тя бржкна въ десни джепове,
Извади влашко ноженце,
Богдану ючкуръ преряза,
Да му надвіе Никола,
Да си ѭ земе Тодора.
Богдану господъ помогна,
Изъ вржхъ го глава издигна,
Тà го въ земя-та закара.

162.

Струмница невѣста.

Дзидъ ми дзидале деветъ майстори
Деветъ майстори до деветъ бракя,
Денѥ дзидале ноке падало;
Сѣ обложиле деветъ майстори,
Кой ке ми до'итъ рано со ручекъ,
Міе него темелъ да го кла'име.
На вечеръ 'си-те дома пойдо'а,
И си каза'а на свой невести;
Мано Маноле младо майсторче,
То'а не каза своѣ невестѣ.
Рано ранила Струмна девойка,
Рано ранила ручегъ зготвила,
И имъ отнесла найрано ручегъ.
Кога ѭ виде младо Маноле,
На час-отъ викна той да си плачитъ.

И ѭ грабна'а деветъ майстори
И ѭ фатi'а млада Струмница,
И ѭ дзида'а темелъ да траитъ.
Имъ сѣ молеше Стумна невѣста:
„Деветъ майстори, до деветъ бракя!
Остайте ми ж десна-та ржка
Десна-та ржка, лева-та боска,
Да си надовямъ мжшко-то дете.“
Ѣ оста'и'а десна-та ржка,
Десна-та ржка, лева-та боска.

163.

Димни Марко и Елена невѣста.

от Прилепъ.

Киписале две девойки
Две девойки вишоранки,
Да ми одѣтъ на кла'енецъ
На кла'енецъ на Джбо'и, *)
Да ми бѣлѣтъ бѣло платно.
Запеале лепа песма
За Елена Марко'ица:
„Язакъ, язакъ бре Елено,
Що отлюби Димни Марка,
Тà залюби левенъ Дука,
Твоѣга мили побратима!“
И 'и дочу Димни Марко,
Кад' приближа до кла'енецъ:
„Две девойки, две другачки!
Ке ви да'амъ п' еденъ дукадъ,
Запеите таа песма,
Що ѭ прегк ѭ пеефте
За Елена Маркоица!“
Две девойки ѭ запе'а —
Язакъ, язакъ бре Елено,
Що отлюби Димни Марка,
И залюби левенъ Дука,
Твоѣго мили побратима.“
Пойде Марко на дивани,
И ѣ велитъ стопанкѣ си:
„Ей Елено, домакинко!
Сакамъ гости да си канамъ,
И да канамъ левенъ Дука,
Твоѣго мили побратима,
Кого мiе да пратиме?“
Тая рече „сама одамъ.“
И ѭ прати да го канитъ,
Той сѣ качи на дивани,
И ѭ зеде дулбiа-та,
И самъ Марко 'и довиде,
Кжде тiя си игра'а,
Негде годе сѣ дираетъ,
И со коньи сѣ надтжрчватъ.
Ми дофтаса левенъ Дуко,
Придойдо'е други гости.
Тогай рече Димни Марко:
„Ей Елено, домакинко!
Коя слуга ти ке чинишъ?
Ели свѣкя да си држишъ,
Или слуга да си служишъ?“
„Ейди Марко! му говоре,

*) Изворъ подъ Маркови кули до Прилепъ.

Слуга я да си послужамъ,
Да не некой ме потфатитъ
За моя-та бѣла рѫка,
Тебѣ добро не ке паднитъ;
А я свекя да си свѣтамъ.“
Марко зеде рогузина,
Ѭ намачка со катрана,
Ѭ завитка Маркоица,
Ѭ изгори домакинка;
Да сѣ знаитъ паметуватъ,
Отлюбила Димни Марка,
Залюбила левенъ Дука,
Левенъ Дука милъ побратимъ.

164.

Више Гѫркина и Еврейче.

От Охритъ.

Личба личила више Гѫркина —
„Кой ми ѥ кадаръ, кой ми ѥ вреденъ,
Да ми напра'итъ натъ море таванъ,
Натъ таванъ лозѥ, по брегой дуни;
Да 'и работа за три години,
Дури да родѣтъ дуни-те дуни
Дуни-те дуни, лозѥ-то грозѥ.“
Собрале ми сѣ, набрале ми сѣ,
Набрале ми сѣ триста юнаци,
Никого око ме му го фати, —
Да ми напра'итъ натъ море таванъ,
Натъ таванъ лозѥ, по брегой дуни;
Ми сѣ наема жѫлто Еврейче,
Да ми напра'итъ натъ море таванъ
Натъ таванъ лозѥ, по брегой дуни;
Дà 'и работа за три години,
Дури роді'а дуни-те дуни,
Дуни-те дуни, лозѥ-то грозѥ,
Тà 'и однесе вишѣ Гѫркинѣ.
Личба личила више Гѫркина:
„Кой ми ѥ кадаръ, кой ми ѥ вреденъ,
Да ми сѣ фѫрлитъ во среде море,
Да ми иста'итъ риба моруна.“
Собрале ми сѣ, набрале ми сѣ,
Собрале ми сѣ триста юнаци,
Никого око не му го фати.
Що ми сѣ найме жѫлто Еврейче,
Да ми сѣ фѫрлитъ во среде море;

И ми сѣ фжрли во стреде море,
Тà ми извади риба моруна,
Тà ѣ однесе више Гжркинѣ.
Личба личила више Гжркина:
„Кой ми ю кадаръ, кой ми ю вреденъ,
Да ми устрелятъ дзвезда Деница,
Дзвезда Деница низъ стребренъ пжрстенъ.“
Собрале ми сѣ набрале ми сѣ,
Набрале ми сѣ триста юнаци,
Никому око не му го фати.
Що ми сѣ найде жжлто Еврейче,
Да ми устрелятъ дзвезда Деница,
Дзвезда Деница низъ златенъ пжрстенъ;
Тà ѭ устреля дзвезда Деница
Дзвезда Деница низъ златенъ пжрстенъ,
Више Гжркинà по цжрни очи.

165.

Угреала дзвезда обденица,
Не ми била дзвезда обденица,
Тук' ми била чаша Войводо'а.
Слуга служитъ дете Магдалинче,
Какъ слугало, така ми заспало.
На место израсте дре'о кипаро'о,
Со коренъ фатило земя Каравлашка,
Со ветка фатило широка на'ия,
Листъ ми ю листило 'се карагроше'и,
Цутъ ми ю цутило дробнего бисера,
Родъ ми ю родило жжлта-на дуката.

166.

Бояна Войводка.

От Панагюрище.

Бояно, млада Войводко!
Била Бояна Войводка,
Била е деветъ години,
Покарала е десета,
Нийде човякъ не видяле,
Камо ли пара да379 зематъ;
Продадоха си коне-те,
Изядоха си пари-те.

Стоянъ Боѣни думаше:
„Мома сестрице, Бояно!
Й хайде да са разнесемъ,
Овчере да са наглавимъ
По беглички-те сюріи!“
А Бояна му думаше:
„Почякай, бае Стоѣне,
Че ми е хаберъ втасало,
Че иде мома Кирима
Кирима, бѣла каджна
Сосъ турска хазна голѣма,
Сосъ деведесетъ джеляте,
Съ сто и двaесетъ харапе.“
Па излезе на планина;
То и Кирима довтаса
Сосъ тешка хазна голѣма.
Изляла беше Бояна
Бояна млада Войводка,
Тà на Кирима думаше:
„Киримо бѣла каджно!
Няшто да ти са помола,
Давно ми молба помине;
Й предари ми момци-те,
Што та е господъ подарилъ,
Макаръ червене дукате!“
И Кирима ѝ думаше:
„Дейгиди курво Бояно!
И теб' ли да са побоя,
Момци-те да ти предара,
Сосъ деведесе джелате,
Съ сто и двaесе Харапе.“
Ми са ѣдоса Бояна
Бояна, млада Войводка,
Извади сабля френгія,
Тà ѭ два пѫти прегрѫна,
И три пѫти ѭ цалуна,
Тà са на сабля помоли:
„Сабльо ле, моя сестрице!
Толкова ма сѝ слушала,
Токо ма сега послушай,
Да взема хазна голѣма!“
Па ся Бояна заврѫтя
Ту на лево, ту на десно,
Кога сѣ назадъ обрѫна,
Токо Карима остала
Вовъ тая златна кочія.
Бояна каже Карими:
„Каримо, бѣла каджно!
Подай си глава на вѫнка,
Глава-та да ти отряжа,
Дане крѫвава кочія.“
Кирима ѝ са молеше:
„Бояно, мила сестрице!
Просто да ти е хазна-та,
Токо си мене не губи,
Че сѫмъ една-та на майкя,
Тà па ако сѫмъ една-та,
Ами сѫмъ млада годена
Годена, а неженена!“
Бояна е непослуша,
Нѫ влезе въ златна кочія,
Киприми глава отряза,
Па са Бояна провикна:
„Дружина вѣрна, зговорна!
Кой на кѫде е, да доде,
Да земи тешко иманѥ,
Кой колко може да дигне,
Азе ща съ кола да карамъ.“

167.

Будинска Яна.

Ейди Яно, Будинъ Яно!
За тебе сѣ Будинъ біетъ;
Два те цара посакале,
А треки-отъ ке те грабитъ!

Стана Яна ми побегна,
Ми отиде Димна гора
Димна гора Богдано'а,
Найде дре'о кипаро'о;
Во корен-отъ змехъ му лежитъ,
На вжрво'и славей пеитъ.
Ми сѣ скрила Будинъ Яна
Зме'отому *) подъ крилятa.
Цар-отъ пущи три елчіи,
Да ѭ найдѣтъ Будинъ Яна.
Отидо'е Димна гора,
'Сж-та гора исеко'е,
Нигде Яна не найдо'е.
Сѣ врати'е елчіи-те,,
И на цар-отъ му кажвеетъ:
„Еди наше господаре!
Сж-та гора исекохме,
Нигде Яна не найдохме;
Едно дре'о оста'ифме,
На вжрво'и славей пеитъ,
На корен-отъ змехъ му лежитъ."
. . . .

168.

Кральовица и Турчинъ Войвода.

Седнала ѥ Кральовица
Кральовица, Бановица
На високи-те палати,
Край чести-те пармаци,
Дете люля песна пее:
„Нани сино, да порастишъ
На тейково-то ти место,
Мили сино, да поминишъ."
Тамъ дека дете люляше,
причукаха на порти-те,
Двашъ чукнаха, тришъ чукнаха:
„Ела, ела Кральовице,
Да отворишъ тешки порти!
Ніе не сме лоши люде,
Току сме твои овчаре,
Си идеме отъ планина
Ти носиме благина-та."
Излжжи сѣ Кральовица,
Тешки порти си отвори.
Сѣ наполнаха рамни дворѥ
'Се войводови сеймени,
Напретъ ѥ Турчинъ войвода.
Ка ги виде Кральовица,
Мошне сѣ она уплаши.
Тогай веле войвода-та:
„Кральовице, Бановице!
Що си толку уплашена,
Дур' на инсамъ не омясашъ?"
Тогай веле Кральовица:
„Добре дошле, мили гости,
Качейте сѣ на дивани!"
Сѣ качиха на дивани,
Тà влезеха въ одая-та,
Тà седнаха редъ по редомъ;
Имъ кладоха да вечератъ.
Накараха Кральовица,
Она диванъ да имъ стое.
Тогай веле и говоре
Кральовица, Бановица:
„Варай, варай ти Бойводо!
Пущейте ме долу д' одамъ,
Ясъ да пущамъ мала бочва

---

*) Окончаніе — того, тому — сѣ употребвитъ въ разговорни-отъ язикъ на некое нравоученіе; напр. не гибай чоекатого; не чини лошо човокотому.

Благо вино тригодишно,
Да піете като гости.“
Сѣ излѫжа Турчинъ Войвода
И войводови сеймени
Сѣ излѫжаха, ѭ пущиха.
Не си пойде кай бочви-те,
Не си пущи благо вино,
Ток' си узе остра сабя,
Ѭ опаша на тенка си
На тенка си половина,
Тà се качи въ одая-та,
Си искара остра сабя,
Сѣ завѫрти лево, десно
'Си-те ги ѥ посечела,
Останалъ Турчинъ Войвода;
Па фати вѣрно да моли:
„Ти сѣ молямъ Краљовице,
Немой мене кайдисуи!“
Та си фати русъ Войвода,
Нодзе секла до колена,
Рѫце секла до лакти-те,
Му извѫрти цѫрни очи
Цѫрни очи отъ глава-та,
Го качи на бѫрза коня,
Па му даде той стребренъ тасъ,
Му нарѫча да си шета
И за бога да си сака.

169.

Яна и Стоянъ.

„Яно, бѣла Яно, безъ рода невѣсто!
Како сѣ сакахме, така сѣ зедохме;
Ніе си бѣхме мошне сиромаси,
Кѫща си немахме, кѫща си купихме,
Лозѥ си немахме, лозѥ си купихме,
Иманѥ немахме, иманѥ добихме;
Що сакахме, Яно, господъ ни дарува,
На насъ господъ чедо, Яно, не ни даде.
Дали ѥ отъ бога, дали ѥ отъ люде;
Ако ѥ отъ бога, сполаи му нему,
Ако ѥ отъ свет-отъ, отъ бога да найдатъ.“
Тогай нему веле Яна, бѣла Яна:
„Мѫлчи, Стоянъ, мѫлчи, немуй люто колни,
Немуй люто колни, немуй сѣ грѣшувай!
Нито ѥ отъ бога, нито ѥ отъ свет-отъ,
Току ѥ, Стояне, отъ моя-та майка.
Язе како си бѣхъ мала малечка'а,
Майка си имаше дете мѫшко дете,
Дете мѫшко дете мошне си плачеше,
Не ѭ оставаше майка да заспіе.
На мене ми рече: „ела Яно, щерко,

Дете да полюляшъ, майка да поспіе!“
А язе и́ рекохъ на моя-та майка:
„Какъ си́ го родила, така си го люляй.“
Тогай на майка ми си ю жаль паднало,
Тогай майка мене люто ме прокълна:
„Яно, милна щерко, чедо да не чедишъ.
Чедо да не чедишъ, въ ръце да не видишъ,
Дур' не чуешъ, Яно, риба да запее
Риба да запее во църно-то море,
Каменъ да засвири отъ вишни планини,
Ка чуешъ, Яно, тогай чедо да чедишъ.“
Тогай та му веле на млади Стояна:
„Армасай се, Стоянъ, дуръ си, Стоянъ, младо,
Дур' ми те сакаетъ тіе малки моми;
Ела ти се молямъ да не ме испъдишъ,
Изметъ ке ти чина, 'лѣб-о да ти ядамъ.“
Нель си се армаса Стоянъ, млади Стоянъ
Та малка девойка̀ Енка Призренчанка,
И си се армаса и армасъ чині'а,
Свадба се зафати, сватови се собраха
Сватови се собраха за невѣста ходатъ.
Въ къщи воика Яна изметъ та си чине,
Бѣли пърсти кърше, дробни сълдзи роне:
„Боже, мили боже, колай да ми найдишъ,
Душа да ми земешъ, тува дан' ме найде
Тува дан' ме найде млада-та невѣста!“
Та̀ си се промена Стоянъ, млади Стоянъ,
И ке си кинисатъ за млада невѣста,
Тога си извика негови-отъ си братъ:
„Брату, мили брату, колай да и́ найдишъ,
На убава Яна, ти да ю удавишъ,
Кога ке си дойдамъ съ млада-та невѣста,
Тука ак' ю найдамъ, глава ке ти земамъ.“
Чудо ми се чуди Янино деверче,
Какъ да си кайдиса убава-та Яна;
Тогай веле Янѣ, веле и говоре:
„Айде снахо, айде міе да пойдиме.
Кай църно-то море метли да бериме;
Кога кя си дойде млада-та невѣста,
Метли си немаме с' ощо да ни смете.“

Яна го послушала, да̀ два си пойдоха,
Да̀ два си пойдоха кай цѫрно-то море.
Янѣ и́ сѣ припи вода, студна вода,
Та̀ си пойде Яна край цѫрно-то море.
Повеля си господъ риба си запее
Риба си запее, каменъ си засвире.
Ка ги дочу Яна, сѫрце ѭ разболе,
Тогай Яна веле на нейно деверче:
„Айде, братче, дома ти да ме однесашъ,
На кѫр-о менѣ душа да не излезе.“
И ѭ дигна Яна̀ до дома ѭ носи:
Едно въ кѫщи влезе и дете си доби.
Дете ми сѣ доби, дете, мѫшко дете,
Дете, мѫшко дете, бележито дете,
На грѫди-те му ѥ ясна месечина;
А на глава-та му летно ѣсно сѫнце.
Тогай веле Яна на нейно-то братче;
„Одай, братче, одай, на пѫтъ да го сретишъ,
Хаберъ да му кажешъ, мужде да ти даде,
Оти му сѣ доби дете, мѫшко дете.“
Па ми сѣ изспущи Янино деверче,
Та̀ си стрете на стретъ пѫт-отъ братъ си Стоянъ;
На брата му веле, веле и говоре:
„Бакшишъ, брату, дай ми дете ти сѣ доби,
Дете бележито, летно сѫнце въ глава,
А во гради-те му ясна месечина.“
И на младъ Стояна не сѣ фати вѣра;
Тогай си позапре китени сватове,
Та̀ имъ веле Стоянъ, веле и говоре:
„Постоите малце до дома да одамъ
До дома да одамъ, дали ѥ 'истина.“
Па сѣ спущи Стоянъ, до дома си оди,
Влезе въ одая-та, шаренъ јорганъ дигна;
Летно сѫнце грее, сѫрце сѣ разшени.
Па сѣ назадъ Стоянъ скоро сѣ повѫрна,
Па си пойде Стоянъ кай сватове-то;
Тогай веле Стоянъ на млада невѣста:
„Отъ сега на татки сестра да ми бидишъ,
Сестра ти да си́ ми, назадъ сѣ повѫрни!“
Тогай веле нему млада-та невѣста:

„Стоянъ, млади Стоянъ, глава̀ ми пресечи
Глава̀ ми пресечи, назадъ не сѣ вѫринамъ!“
Уме, чуде Стоянъ, нема що да чине;
Си соблече Стоянъ негоо̆ чисто ру’о,
Та̀ облече Стоянъ негоо̆ мило братче,
Па го чини Стоянъ млада зеташина̀.
Тогай веле Стоянъ, веле емъ говоре:
„Алалъ да ѥ, брату, отъ мене на тебе!“
А на невѣста-та сѫрце сѣ разшени.
Па си дойдоха ’си-ти дури дома;
Н’ една стрѫна тога венчанѥ си венчатъ,
На друга-та стрѫна кѫрщенѥ си кѫрщатъ.

170.

Еднаква.

Бѣла Яна дворѥ ми метеше,
А Стоянъ си коня потпра’аше;
Стоянъ Янѣ тога ѣ велеше:
„А егиди Яно, бѣла Яно!
Како сѣ сакафме, така сѣ зедофме,
Кукя немафме, кукя купифме,
Коньи немафме, коньи купифме,
Овци немафме, овци купифме
Овци купифме со ’се овчари;
’Се що немафме господъ ни даде,
Чедо отъ сѫрце господъ не даде,
Аль ѥ отъ бога, аль ѥ отъ люгѥ?“
Тога му рече уба’а Яна:
„Дейди Стояне, мой господине!
Лель ме опитвишъ, ясъ ке ти кажамъ,
Како я знаамъ и ти да знаишъ,
Ни ѥ отъ бога, ни ѥ отъ люгѥ,
Тук’ ми ѥ ова майкина клѣтва.
Кога сумъ било лудо мало’о,
Я сумъ си било люто проклето.
Та̀ ме повила моя-та майка
И ме леляла и ме кѫлнала,
Та̀ що ми рекла найлоша клетва —

„Да ми поспіешъ, мала Янико,
Да ми поспіешъ, да ми порастишъ,
Да ми сѣ сторишъ добра девойка,
Стопанъ да найдишъ какъ що ке сакашъ,
'Се що ке немашъ госпотъ да да'итъ.
Да ми сѣ сторишъ мошне богата,
Чедо отъ сѫрце, керко, да немашъ,
Защо ми да'ашъ големи мѫки,
Денѥ и ноке, керко, ми плачишъ.
Ког' ке засвиритъ риба летница
Риба летница по цѫрно море,
Ко' ке запеитъ каменъ станоитъ
Каменъ станоитъ на Нико-поле,
Ти тога чедо да си добіешъ.“ —
Тога ми рече 'уба'а Яна:
„Ейди Стояне, мой господине!
Олку си имафъ зборъ да ти кажа,
Сакашъ ме терашъ, сакашъ ме дѫржишъ,
Ясъ ти 'и казафъ мои-те гре'ой.“
Стоянъ ѥ назотъ збор-отъ вратило:
„Егиди Яно, млада невѣсто!
Многу безъ чедо, Яно, и ніе,
Ке поминиме и ніе вака.
Ясъ ти сѣ молямъ, ти да не жаляшъ;
Никоя майка чедо̀ не кѫлнитъ
Чедо не кѫлнитъ, чедо̀ да нематъ,
Туку ни било касметъ отъ бога.“

171.

Радичъ юнакъ и Арапинъ Амза-бегъ.

Радичъ юнакъ вино піе,
Во тіе ладни механи
Съ негови-отъ милъ побратимъ,
Цѫрнъ Арапинъ Амза-бег-отъ.
Ніатъ, ѥдатъ на механи,
И добаръ аинкъ си чинатъ
Отъ денъ до денъ три недели,
Съ вечери-те шестъ недели.
Тогай веле цѫрнъ Арапинъ;
„Варай, варай Радичъ юнакъ!
Арно пихме и ядехме,
Добаръ аинкъ си чинехме,
нещо облакъ не чинехме.
Ела да сѣ обложиме; —
Кой ѥ вреденъ да обиде
До седумдесетъ дервени

И осумдесетъ клисури,
Да сѣ вжрне въ гратъ Солуна
Во Солуна на старъ кадя,
Да му земе големъ нишанъ
Големъ нишанъ бѣла книга,
На мене да ѭ донесе;
Отъ какъ слонце ке угрее,
До какъ слонце ке ми зайде,
Големъ бакшишъ ке му да'амъ,
До три кожи биволачки,
Полни, рамни жжлти флоринъ."
Тогай веле Радичъ юнакъ:
„Ясъ сумъ вреденъ да прошетамъ
До седумдесетъ дервени
И осумдесетъ клисури,
Да сѣ вжрнамъ во Солуна,
При старъ кадя, да му земамъ
Големъ нишанъ бѣла книга,
Отъ ка' сонце ке угрее,
Дур' ка' слонце ке за'оде,
И па тука да сѣ найдамъ.
Ак' н' обидамъ, не прошетамъ
Големъ бакшишъ ке ти да'амъ,
Бжрза коня съ остра сабя."
Тогай веле цжрнъ Арапинъ;
„Що си клавашъ бжрза коня,
Това конско, пчошко месо!
Що таксувашъ остра сабя,
Това ѫржаво железо!
Ела клай пжрва-та любовъ,
Со 'си твое мжшко дете."
Тогай рече Радичъ юнакъ:
„Ак' н' обидамъ, не прошетамъ
Пжрва любовъ съ мжшко дете
Нека ти ѥ твоя люба."
Отъ тамъ стана Радичъ юнакъ,
Си отиде дури дома,
Н' Ангелина й говоре:
„Ангелино, пжрва любовъ!
Нель міе сѣ обложихме,
Съ цжрнъ Арапинъ Амаза-бег-отъ
Тебе въ облогъ я те кладохъ,
Со 'се наше мжшко дете.
Ак' обидамъ, ак' прошетамъ
До седумдесетъ дервени,
И осумдесетъ клисури,
Да сѣ вжрнамъ во Солуна,
На старъ кадіа да земамъ
Големъ нишамъ, бѣла книга,
Отъ ка' слонце ке угрее,
Дур' ка' слонце ке за'оди.
Ако дойдамъ ке му земамъ
До три кожи биволашки
Полни, рамни жжлти флоринъ."
Рече Радичъ и си легна:
„Ак' с' успіямъ, да ме скорнишъ."
Ка' си легна, ка' си заспа;
Ангелина не заспала,
Кжд' било ѥ осжмнало,
Слонце склонило на ручекъ,
Сѣ свалила Ангелина,
Бжрза коня му оседли,
Му оседли, му престегна,
Копито-то му бакнува,
И па вѣрно му сѣ моле:
„Ти сѣ молямъ, бжрза коньо,
Дан' оставишъ Радичъ юнакъ
Радичъ юнакъ, твой стопанъ,
На ме'ани вино да піе!"
На сѣ качи на дивани,
Нели надъ него застана,
Застана солдзи порони
На негово бѣло лице.
Г' изгореха жешки солдзи;
Скоро на нодзе сѣ найде,
Тогай веле и говоре:
„Ангелино цжрнооко!
Що м' остави да с' успіамъ?
Тебе Арапинъ ке земитъ."
Сѣ качи на бжрза коня,

Го удри сосъ зенгіа-та,
Та̀ прошета, и изшета
До седумдесетъ дервени,
И осумдесетъ клисури;
Сѣ вѫрна въ града Солуна
Во Солуна при кадіа,
Дек' пладнина си кланяше,
На кадіа си говоре:
„Ей кадіо, старъ кадіо!
Мене пущи Амзабег-отъ,
Да ми да'ишъ бѣла книга.“
Па му веле старъ кадіа:
„Иди Радичъ на ме'ани,
Да попіешъ ладно вино!“
Свѫрти конь-о Радичъ юнакъ,
Пойде на ладни меани,
Седна си вино да піе,
Отъ пладнина д' икиндіа,
Не му текна да си стане,
Да пойде кай старъ кадіа.
Па му веле бѫрза коня:
„Варай, варай мой стопане!
Айде стани да пойдиме;
Тебе кадя ке излѫжи,
Ке ти земе пѫрва любовъ.“
Отъ тамъ стана Радичъ юнакъ,
Отиде на старъ кадіа,
Ког' икиндіа кланяше;
Па мӯ веле Радичъ юнакъ:
„Дай, кадіо, бѣла книга!
Замѫркнало, ке си одамъ.“
Тогай веле старъ кадіа:
„Почекай ме, Радичъ юнакъ,
Да докланямъ икиндіа.“
Па на Радичъ жаль му падна;
Искара си остра сабя,
Му пресече руса глава,
Та̀ ѭ кладе въ конска торба,
Исправи конь-о по друми.
Цѫрпъ Арапинъ бѣше пущилъ
Бѣше пущилъ робини-те,
Да му земать Ангелина,
Отъ заран', отъ икиндіа.
Ангелина стое на диванъ,
По пѫтове разгледува,
Радичъ юнакъ си го чека.
Па сѣ задалъ Радичъ юнакъ;
Тогай веле Ангелина:
„Ей робини, ей каджна!
Еве идетъ Радичъ юнакъ,
Ако ве тука заваре,
'Си-те васъ ке ве изсече.“
Побегнаха робини-те,
На цѫрпъ Арапинъ казаха;
Заключилъ ѥ тешки порти,
Да не влезе Радичъ юнакъ,
Оти него ке погубитъ.
Право оде Радичъ юнакъ
На Арапски тешки порти;
Порти найде заключени,
Па зеде юначки мегданъ,
Сѣ префѫрли преку порти,
М' утаркали руса глава
Руса глава отъ старъ кадя,
Емъ му зеде големъ бакшишъ
До три кожи биволачки
Полни рамни жѫлти флоринъ,
Па сѣ вѫрна у дома си.
Го пречека Ангелина
Ангелина цѫрноока.

172.

Димитарь.

Снощи по тайна-та вечера
Триста пушки ся пукнале,
Петстотинъ момци ся паднале,
Шестотинъ майки викнале,

Педстотинъ гробове ся напълнале.
Всички-те майки плакале
Плакале и преплаквале;
Димитрова-та къта денъ,
Плакала и преплаквала.
Дошло е бѣла сѫбота,
Свички майки на гробища,
И плакале, цреплаквале,
Димитрова-та наймного
Плакала и преплаквала,
Дори на гроб-а заспала.
На сѫне Димитаръ дошолъ:
„Проклета да е майкя-та,
Коя си майкя плакала,
Тà мжртви души грѣшила!
Азъ си бѣхъ, мамо, во рай божай,
Ти много плака, преплаква,
Тà м' испѫдиха отъ рай-а.“
Кога ся сѫбудила майкя му,
И било вечеръ спроти неделя,
И си отишла въ темни зимници,
Извадила най-башъ дрехи,
И ся облякла, и накитила,
И си отишла въ черкова,
И си ся богу молила,
Димитаръ да превжрне:
„Боже, да видишъ какво драго,
Кога имашъ малко детенце,
И да порасте детенце
И да му земе помошница.“
И тржгнала презъ село-то,
Со големъ гласъ викала:
„Проклета да е майкя-та,
Коя е майкя плакала,
Тà мжртви души грѣшила.“
Де седя господъ, тà слуша,
Го превжрна Димитаръ,
Отъ малакъ до големъ,
Да го гледи майкя му,
Да му вземе попошница.

173.

Темишваръ Гюро, Марко Кралевике, Янкула Войвода, и Дете Голомеше.

Шедба шетатъ Темишвара Гюро
Шедба шетатъ сва земя царева,
Шедба шетатъ три годинп време,
Да изберитъ мома спроти него.
Обидило седумдесетъ града,
Седумдесетъ и седумъ градове,
Нигде мома не го бендисало
Спроти него лична и хубава;
Ка' отиде града Сланкамена,
Тамо ќе го мома бендисало.
Посвжрши сѣ и пжрстенъ си даде,
Пжрстенъ даде три товари хазно,
Зборъ чиниле, до една неделя
До неделя тешка свадба сакатъ.

А що беше Темишвара Гюро!
Привявна си коня Карамана,
Тогай веле Темишвара Гюро:
„Ти ме чуешъ, стара майко моя!
Замеси ми две бѣли погачи,
Наточи ми две здравици вино;
Азъ ке идамъ во Прилепа града,
Кумъ ке кладамъ Кралевике Марка,
Постаръ деверъ Янкула Войвода.
Азе знаи, майко, присвѫршифъ сѣ,
Присвѫршифъ сѣ одъ града Сланкаменъ.“
Тогай веле негова-та майка:
„Сполай богу, отмена да вида!“
Засукала скути, емъ рѫкави,
Замесила две бѣли погачи,
Наточила две здравици вино.
Па що беше Темишвара Гюро!
Па калеса до две посестрими,
Да замесатъ колачи за свадба.
Па си зема две бѣли погачи,
Па си зема две здравици вино,
Привявна си коня Карамана,
Кумъ си кане Кралевикя Марка,
Постаръ десеръ одъ Сибина Янка;
А си нематъ помало деверче,
Що ке воде млада-та невѣста.
Допита сѣ до негова майка:
„Ти ме чуешъ, стара майко моя!
Учи мене, какъ те училъ господъ,
Ка’ да чинамъ за мала девера?“
Тогай веле негова-та майка:
„Сине мои, Темишвара Гюро!
Да привявнишъ коня Карамана,
Да кинисашъ по бѣли друмове,
Що ке стретишъ, синко, що ке стигнишъ,
Фати побратимъ по свѣти јованство,
Да го чинишъ младо-но деверче.“
Лепо майка, що поучи сина!
Лепо сина що послуша майкà!
Па прiявна Темишвара Гюро

Па пріявна коня Карамана,
Киниса си по бѣли друмове.
Нема нищо юнакъ да си стрете,
Нема нищо юнакъ да си стигне.
Кà отиде по край слано море,
Остреќя му дете голо, босо,
Гологлаво, дете голомеше,
До мишки-те въ песокъ запретано,
Дек' си игра со дробни камчина.
Изминало Темишвара Гюро,
Малу замина и вчасъ му текна,
Како ю го майка поучило; —
Ког' ке найдишъ, сину, ког' ке стретишъ,
Него за деверъ да го отберишъ. —
Сѣ повѫрна Темишвара Гюро
Каи дете, дете Голомеше:
„Добро утро, дете Голомеше!
Идешъ ли да те фатамъ побратимъ,
Побратима по свѣти јованство?
Вая неделя младо ке сѣ женамъ,
Да ми бидишъ помали девера!“
Накюти сѣ дете Голомеше:
„Айд' отъ тука, незнаено деля,
Немой съ мене пеза да сѣ біешъ!
Ак' издигнамъ еденъ студенъ каменъ,
Да те удрамъ мегю две-те очи,
Ке т' испѫрснатъ очи отъ глава-та!“
Закѫлна сѣ Темишвара Гюро:
„Не сѣ біамъ съ тебе пеза, брате,
Не сѣ, брате, со тебе шегувамъ,
Тако ми, брате, свѣти Јованство!
И тако ми до четири пости,
Що постиме еднощъ во година,
Найтешки пости великови!“
Завѣрува дете Голомеше,
Испаднало одъ студени песокъ.
А що бѣше Темишвара Гюро!
Па го фѫрли затъ него на коня,
Однесе го на свои дворове,
Отвори му шарени санджци:

„Гледай, веле, дете Голомеше,
Коя руба тебѣ ке бендиса,
Тая руба, дете, да облечишъ.“
Избрало ѥ руба спроти него,
Облечи сѣ дете Голомеше.
Пакъ го пущи въ шарена одаа,
Дека стое тешко-то оружѥ:
„Гледай, дете, кое оружѥ сакашъ,
Тва оружѥ, дете, да препасишъ!“
Избрало си дете боздогана,
Дипъ ѥ лека сто й ше'есетъ ока;
Избралоѥ тая остра сабя,
На длѫжина шесна'есетъ педи,
Во ширина до четири педи.
Па го пущи въ конска конушница:
„Гледай, дете, коя сакашъ коня,
Тая коня, дете, да привявнишъ!“
Влегло дете въ конска конушница,
Да обидитъ коня за вяванѥ;
Коньи тѫргатъ многу за опашка,
Коньи тегне во дворѥ изфѫрлятъ;
Ког' дойде на коня Карамана,
Тѫрга, коня не сѣ поместува.
Избрало ѥ коня Карамана,
Позналъ го ѥ хуйліа, кютліа;
Седумъ пѫти на войска ходило,
С' ударало съ цѫрни-те Арапи,
Що легнува ничкумъ коленички.
Го поседла седло шикосано,
Заузди го узда позлатена,
Престегна му дванаесетъ колана.
Па удриле три чифти тѫпѫна,
Па развиле три свилни байраци,
Ке си одатъ за млада невѣста.
Напретъ тегне дете Голомеше,
Отъ 'си-те ѥ той подобаръ юнакъ,
Како кьосемъ въ това суво стадо.
Кинисале по бѣли друмове,
Ке поминатъ низъ гора зелена,
Острекя 'и една страшна беда

Страшна беда Хала-халетина,
Халетина, цѫрна Арапина.
Долна уста на грѫде му біе,
Горна уста въ чело го удара.
Глава има колку два тѫпѫна,
Очи има молку две паници,
Уста има молку мала врата,
Зѫби има четири дикели,
Нодзе има Солунски диреци.
Кога клапатъ таа пуща уста,
Дур' одъ уста огинъ изфѫрлюва,
Дур' на гора листови облива.
Тога веле цѫрна Арапина:
„Харн' идете за млада невѣста,
Како віе назотъ сѣ вратите,
Чія ке'ю млада-та невѣста?“
А на дете око не трепнуве;
Тегне дете по бѣли друмови,
Отишле си за млада невѣста.
А що бѣше девойкина майка!
'Си-те дарба ми 'и дарувала,
Кому кѫрпче, на кому ялаче;
Марку дала тешка боздогана,
На Янкула копю костеново;
А на дете нищо не дадова,
Оти бѣше като ябанджиче;
Дадо'а му млада-та невѣста,
Да ж чуве одъ лошо по пѫтове,
Оти бѣше той подобаръ юнакъ.
Па удриле три чифта тѫпѫни,
Кинисале по бѣли друмови.
Непретъ тегне Кралевике Марко,
А по него Янкула войвода,
По Янкула Темишвара Гюро,
А по Гюра китени сватови.
Ке поминатъ низъ гора зелена,
Дека седе цѫрна Арапина,
Дека седе на друмю широки.
Оно седе голо, распасано;
И говоре цѫрна Арапина:

„Ме чуите, китени сватови!
Фжрлите що ви се дарувале,
Ак' сакате живи д' откините!“
А що бѣше Кралевике Марко!
Юнакъ бѣше, ама сѣ уплаши,
Оти бѣше страшна Халетина.
Пжрво Марко дарба изфжрлило,
А по него Янкула Войвода,
'си-те биле дарой изфжрлени,
Даръ фжрлиле, 'си-те разбегнале.
Сосъ нихъ бега Темишвара Гюро;
Одъ страхови Гюро заборавилъ,
От' ималъ назатъ млада невѣста.
Самъ остана дете Голомеше,
Самъ остана со млада невѣста.
Тога веле цжрна Арапина:
„Фжрли, дете, що те дарувале,
Ако сакашъ живо да останишъ!“
Изговоре дете Голомеше:
„Кахпе еденъ, цжрна Арапина!
А на мене нищо не дадова,
Дадоха ми млада-та невѣста,
Да ж чувамъ отъ лошо по пжтове;
Глава давамъ, невѣста не давамъ.“
Изговоре цжрна Арапина:
„Даи, дете, млада-та невѣста!
Ако плюнамъ сѣтъ *) ке те удавамъ,
Ако дунамъ сѣтъ ке те отнесамъ,
Сабя немамъ кжрвца да натопамъ,
Ако зинамъ, дете, ке те голтнамъ.“
Изговоре дете Голомеше:
„Давранъ кахпе, цжрна Арапина!
Давранъ, кахпе, да сѣ обидиме!
Да видиме кой отъ насъ поюнакъ,
Кого майка повике довила,
Кого сестра повике люляла!“
Изчека го дете Голомеше,
Дур' Арапинъ коня да прифати.
Прифатило коня дебелаго

*) 'Си-отъ, сички-отъ.

Дебелаго, коня кæрши-горо.
А що беше дете Голомеше!
Тæргна дете на нишанъ застана.
Арапъ фæрли тешка боздогана;
А що беше детева-та коня!
Легна коня ничкумъ коленички,
Тæркаля сѣ по трева зелена,
Надъ дете ми боздоганъ поминалъ,
А нищо ми на дете не било.
Изговори цæрна Арапина:
„Чекай, дете, на измамка биде,
Чекай, дете, ущ' едношъ да фæрлямъ!
Язе сега, дете, лошо фæрлихъ.“
Изговоре дете Голомеше:
„Кахпе една цæрна Арапина!
Една мене майка ме родила;
Ясъ да фæрлямъ, ти после ке фæрлишъ;
Лепи госпотъ, како ке ни даде,
Ели тебѣ, море, или менѣ.“
Вид' Арапинъ никако не бидве,
Тæргна Арапъ на нишанъ застана.
Итро беше дете Голомеше,
По отъ ниско боздогана мере;
Арапска коня хуйліа, кютліӑ;
Фæрли дете съ тешка боздогана,
Арапски конь коленички легна,
Погоди го цæрна Арапина,
Погоди го во грæди широки.
Падна Арапъ отъ коня на земя,
Арапъ падна, дете го навяхна;
Потæргнало сабя димискіа,
А на сабя дванаесетъ огледала,
Светe сабя, како летно сæнце;
Кога махна съ таа остра сабя,
На Арапинъ глава му пресече,
Отъ сила сѣ сабя испущило,
Седумъ буки съ сабя пресечило,
И пакъ нищо на сабя не било.
Па отиде потъ Арапски чадаръ,
Тамо найде триесетъ мæски хазно,

Триесетъ мѫски хазно товарени,
'Си-те они биле зауздени;
Ущ' да земалъ млада-та невеста,
Ке си отишалъ на Арапска земя.
Зема дете Арапска-та глава,
Въ торба да туре, торба не ѭ бере,
Фѫрли глава н' еденъ панагоненъ;
Поведе си млада-та невеста,
Поведе си триесетъ мѫски хазно,
И поведе Арапска-та кона.
Пра'у тегне на Гюрови порти;
Застанало отъ вонка на порти,
Заслуша сѣ дѣте Голомеше,
Марка слуша дека благослова —
До сег' пихме за радосъ, веселѥ,
А отъ сега за детова душа,
Оти ни ѥ дете загинало. —
Налюти сѣ дете Голомеше,
Па потѫргна тешка боздогана,
Ка' ударе тіе тешки порти,
Съ чершевина врати извадило,
Среде дворѥ врати натерало.
Растовари триесетъ мѫски азно,
Изпущило до две добри коня,
Испущи 'и коньи да шетаетъ,
Искачи сѣ на вишни дивани,
Тѫркаля си Арапска-та глава
Тѫркаля си по чесна тѫрпеза.
А що биле китени сватови!
Попаднале ничкумъ на тѫрпеза,
'И стресало тригодишна треска.
А що бѣше дете Голомеше!
Дофати си Кралевикя Марка:
„Ела море Марко Кралевике!
Ког' не можишъ невѣста да чувашъ,
А що ке ти кумъ ти да си 'одишъ?
Да т' научамъ, наученъ да бидишъ.“
М' удари петнаесетъ боздогана.
Пакъ го фати Янкула Войвода:
„Ела море, Янкула Войвода!

Ког' не можишъ невѣста да чувашъ,
А що ке ти деверъ да си 'одишъ?
Да т' научамъ, наученъ да бидишъ."
М' удари шеснаесетъ боздогана,
Боздогана отъ сто шеесетъ оки.
Па го фати Темишвара Гюра: —
„Ела море побратиме Гюро!
Ког' не можишъ невѣста да чувашъ,
А що ке ти на тебе невѣста?
Дà т' научамъ, наученъ да бидишъ."
Удари му дваесетъ боздогана.
Тога веле млада-та невѣста:
„Удри, браче, колку ти ѥ драго,
Сѫде гледай съ душа да г' оставишъ
Дан' му скѫршишъ, браче, некоа коска;
Три пѫти сумъ, браче, повѫрнена
Отъ онаа цѫрна Арапина,
Дан' сѣ чинитъ до четири пѫти."
А що бѣше дете Голомеше!
Редъ 'и реди китени сватови,
Редъ 'и реди по чесна тѫрпеза,
Като съ чаша вино 'и служува,
Кой какъ може боздоганъ да носе,
Кому петъ, кому три боздогана,
На никому хатаръ да н' остане.
Па 'и собра на чесна тѫрпеза,
Пособра 'и вино да си піатъ;
Намахна имъ тешка боздогана:
„Ак' нейките вино да піете,
Уще едношъ я ке ве изредамъ
Ке в' изредамъ съ тешка боздогана."
Сви седнале китени сватови,
Сви седнале на чесна тѫрпеза,
Кои отъ страхъ, а кой за хатаръ,
Седнале ми за да піѣтъ вино.
Яле, пиле три недели време.
Било свадба, брате, поминало,
Хотишле си кумови, сватови.
А що бѣше дете Голомеше!
Товарило триесетъ мѫски хазно

Превяхнало Арапина коня;
„Остан' съ богомъ, побратиме Гюро,
Що сакахме не́ дарува господъ,
Теб' невѣста, а на мене хазно!“
Отиде си дете на свой дворой,
И дете конаци сградило,
И дете сѣ младо оженило.
Отъ юнаци песма останало,
Да сѣ пее, да сѣ прикажуве.
Това, брате, по отъ давна било,
Дуръ не било, не би сѣ славило.
Що послуша 'се весело било,
'Се весело, и отъ бога здраво;
'Си-те биле здрави редъ по редумъ.

174.

Бѣла Неда и русъ Войвода.

Мори Недо, бѣла Недо,
Бѣлъ трандафилъ неразпукнатъ
Неразпукнатъ, неразцжфтенъ!
Пречула сѣ бѣла Неда
Пречула сѣ, марчула сѣ
Но 'сж земя околіа,
Вардарска-та Вардаріа.
На сонъ мома сѣ открала
Мегю майка, мегю татка,
Мегю деветъ мили бракя,
Деветъ бракя, деветъ сна'и,
Двана'есетъ мили мнуци.
Откралъ ѭ ю русъ Войвода,
Дренліа-та, самъ ага-та;
Префжрли ѭ презъ бѣлъ Дунавъ
Въ чауре-то, въ ливагїе-то.
Тамъ опна'а три чадира
Три чадира, три миндера;
Еденъ чадиръ, бѣли чадиръ,
Други зеленъ, други руменъ.
Потъ бѣлъ чадоръ бѣла Неда
Бѣла Неда съ русъ Войвода;
Потъ зелени сеймени-ге,
Потъ румени сиви коньи.
Три дни Неда мжртва лежа,
Разбуди сѣ въ четвжрти денъ,
Тогай веле, емъ говоре!
„Мори мале, мила мале!
Подай, мале, шаренъ бардакъ
Шаренъ бардакъ студна вода,
Да сѣ напіамъ, да сѣ оладамъ!“
Тогай веле русъ Войвода:
„Мори Недо, бѣла Недо!
Не си́, Недо, при майка ти,
Ток' си, Недо, въ чаире-то,
Потъ бѣлъ чадаръ съ русъ Войвода.“
Ка си дочу бѣла Неда,
Тогай веле емъ говоре:
„Варай, варай русъ Войвода,
Молямъ ти сѣ, кланямъ ти сѣ,
Да ми да'ишъ остро ношце,
Да пресечамъ жолта дуна,

*

Да разтопамъ моя уста!“
Изльжа сѣ русъ Войвода,
Да́ й даде остро ношче.
Не разсече жолта дуна,
Тук’ сѣ Неда убодила
Овъ нейно-то клето сърце,
И на место душа даде.

175.

Гьорги.

Гьорге ле, Гьорги, Гьоргула
Защо си удри Турчин-отъ,
Дека си вино піеше
На тіе ладни механи!
Го удри и дома дойде,
На майка му си говоре:
„Ке бегамъ, мале, ке бегамъ,
Оти сумъ удрилъ Турчин-а
На тіа ладни ме’ани,
Дека си вино піеше.“
Майка му веле, говоре:
„Седи ми, сино, нимъ бегай,
Тейко ти є коджобашя,
Онъ си има многу пари,
Пари ке даде, ке т’ откинитъ.“
Дуръ да си реч-та доречатъ,
Си достигнаха сеймени,
Си фатиха левентъ Гьоргя,
И му вързаха ръце-то,
Го носиха на конак-отъ.
Тогай рече силенъ паша:
„Одете да г’ обесите!“
И станаха, го носиха
Го носиха на Беш-чинаръ,
Ортома на шія фърлиха,
Търгнаха да го обесатъ,
Търгнаха го обесиха.
Ка дърпна левенъ Гьоргула,
Откорна дърво отъ коренъ;
Спърсна Гьоргула да бегатъ.
Тогай му велятъ кавази:
„Запри сѣ, Гърги, нимъ бегай,
Просто да ти є грешка-та,
Бладзе ти на юнаство-то.“

176.

Дафина и Омер-ага.

Ей Дафино, ти Дафино!
Богъ да біе твоя майка,
Що те скорна мошне рано
Мошне рано во неделя
Тà те пущи на два пъта
На два пъта, на два друма,
Да прашишъ пуста мисирска.
Тà си праши отъ утрина,
Отъ утрина до пладнина,
Нема никой да помине.
Отъ пладнина сѣ здадеха
По пътища, по друмища
Темни мъгли и прахове.
Не са биле темни мъгли,
Токъ си биле върли Турци
Върли Турци, ваши аги
Ваши аги Шахпендіовци.
Напредъ оди Омеръ ага

Омеръ ага Шахпендіа.
Отъ що идатъ наближуватъ.
Ка ги позна гюль Дафина,
Чудо стое, тà сѣ чуде,
Дека она да сѣ скріе.
Сѣ покачи н' едно дѫрво
Н' едно дѫрво дафиново,
Нель сѣ затскри во дѫрво-то,
Не можеха да ѭ видатъ.
Довѫрвеха, извѫрвеха,
Найнапоконъ ке помине
Ке помине сеизче-то.
Нели оно загледало,
Тотай веле на вашъ ага:
„Барай, варай Омеръ ага!
Що нещо ѥ въ това дѫрво?
Даль ѥ пиле, малко пиле
Малко пиле соколово!"
Какъ си дочу Омеръ ага,
Свѫрти конь-о кай дѫрво-то;
Не ѥ било мало пиле,
Ток' ѥ била малка Стана.
Тà и́ веле и говоре:
„Дафино, моя Дафино!
Свали ми сѣ отъ дѫрво-то,
Не те личе за каурка,
Ток' те личе за кѫдѫна."
Тà сѣ свали гюль Дафина,
Тà га фати за рѫка-та,
И префѫрли га на конь-отъ,
На конь-отъ му по затъ него,
Дà га носе въ махала-та,
Тà га чини башъ кадѫна.
Па не га узе за него,
Ток' ѭ остави низъ село-то
'Лѣпъ да пита да сѣ 'рани,
'Си-те да сѣ шега біѣтъ.

177.

Мавро-Яни.

Изникнало едно дѫрво
Едно дѫрво дафиново
Колку вишно, толку лично;
Корен-отъ му по 'сѫ земя,
Гранки-те му слано море,
Вѫршен-отъ му въ сино небе,
На вѫршен-отъ ми си има
Вишни сарай варакліи,
Покрива му гивгирліа
Скала-та му бѣлъ карагрошъ,
Пармадзи-те ялдезліи.
Тамо седе Мавро-яни
Мавро-яни Букреш-беи
Съ негова-та пѫрва любовъ
Пѫрва любовъ Ангелина,
Съ балдаза му Магделина;
Піатъ, ядатъ, аинкъ чинатъ.
Застанало едно пиле,
Застанало на сарай-отъ,
Дури пее, дур' зборуве
Имъ зборуве, имъ кажуве:
„Мавро-яни Букреш-беи!
Арно піешъ, арно ядишъ,
Емъ си арно аинкъ чинишъ,
Е' да станишъ да погледнишъ,
Какъ ѥ лист-отъ на гора-та,
Такъ ѥ войска по полища."
Тогай веле Мавро-яни:
„Ей балдаза Магделино!
Стани, стани да разгледашъ
Горе долу по пѫтища!"
Магделина го послуша,

Тà си стана, тà разгледа
Горе долу по пѫтища,
Тà му веле и говоре:
„Мавро-яни, Букреш-беи!
Тà що стоишъ, тà що гледашъ,
Скоро ніе отидехме;
Ке нé пленатъ вѫрли Турци;
Какъ ю лист-отъ на гора-та,
Такъ ю войска по пѫтища.“
Ка си дочу Мавро-яни,
Тà стана, тà си прегна
Шаренъ интовъ томбакліа,
Ковчедже-то со флорини
И нихно-то мѫшко дете,
Пѫрва любовъ Антелина,
Балдаза му Магделина,
Дà бегаха въ слано море.
Тогай веле Мавро-яни:
„Ей балдазо Магделино!
Обѫрни сѣ назад-зади,
Да разгледашъ силна войска,
Далъ фтаса'а до сараи.“
Обѫрна сѣ Магделина,
Какъ ю лист-отъ во гора-та
Так' ю инсанъ на сарай-отъ,
Скала-та му разтурі'а
Пармадзи-те поскѫрші'а.

178.

Гюро Златарче и Охридски паша.

отъ Прилепъ.

Ой Гюро, Гюро, Гюро златарче,
Гюро златарче еденъ у майка!
Богъ да убіетъ Охритски паша,
Що те покани въ Охритъ на свадба,
Здравица пущилъ люта ракіа.
И му говоре Гюрова майка:
„О мили синко, Гюро златарче!
Не ми ю мила она здравица
Она здравица люта ракіа,
Що ти ѭ пущилъ Охритски паша.“
Нейзѣ говоре Гюро златарче:
„О майкo, майко, остарела майко!
Остарила сѣ, безумила сѣ,
Това си иматъ, това си пущи.“
Па си направи Гюро златарче,
Той си направи стребрена кола,
Стребрена кола злати тѫркала,
И си направи златно яболко,
И си ѭ качи стара-та майка,
И си ѭ качи млада невѣста,

Па си отиде въ Охритъ на свадба.
Богъ да убіетъ Охритски паша!
Тамамъ го виде Гюрò златарче,
Вчасъ си излезе надворъ на порти,
Да си пречекатъ Гюро златарче,
И му говори Охритски паша:
„Ейгиди Гюро, Гюро златарче!
Било ми свадба и поминало;
Айде влези си въ мѫшки дворови!“
А невѣста-та му ѭ зедоха,
Му ѭ внесеха въ женски дворови.
Час-отъ що пошолъ Гюро златарче,
На час-отъ него го дарували:
На стара майка цѫрнà марамà,
Гюру златару златни ременѥ,
А на невѣстѣ златени пѫрстенъ.
Па изговоре Гюрова майка:
„О Гюро, Гюро, мой мили синко!
Не ми ѥ мило даръ що дарува'а.“
Па изговоре Гюро златарче:
„Молчи, не зборуй, ти стара майко,
Да не нé чуетъ Охритски паша,
Ако не чуетъ ке нè загубитъ.“
Уще си реч-та недоречена,
Етего фтаса Охритски паша,
И ми го фати Гюрò златарче,
Ми го исекло залакъ по залакъ.
Па останала Гюрова майка
Гюрова майка стара рабина,
А невѣста му млада кадѫна.

179.

Яновица.

Имала си Яновица
До два сина, два аршлана;
Дойде време, дойде кова,
Два-та да си ги посвѫрши;
Дà ги свѫрши отъ два града
Отъ два града две невѣсти.
Дойде време, дойде кова,
Свадба-та да имъ направи.
Стари Яно си поканилъ
Си поканилъ сто свато'и,

Мегю нихъ за кума кладе
Тои Делибаша Марко,
Старосвата Волкашина,
А девери две Гжрчина.
Дойде време, дойде кова,
Да си одатъ по невѣста.
Тамо адетъ си имале,
Зет-о назатъ да сѣ врати.
Сѣ вратї'а зетови-те
Во тая гора зелена;
Па ги найде Ангелина
Ангелина Самовила,
Два-та веднашъ ги пошмжркна.
Сонъ сонила Яновица,
Кжд' летаятъ два гжлаба,
Право кжде негя идатъ.
Не ми биле два гжлаба,
Току биле два абера,
Погинале два-та зета,
Два-та сина, два аршлана,
Ги поголтна Ангелина
Ангелина Самовила.
Па дойдоха сватови-те
Безъ невѣста, безъ зетови.
Па извикна Яновица:
„О ти нунко, Дели Марко!
Камо ти два кжрщеника,
Два юнака, мой синови?“
Изговоре Дели Марко:
„О ти, стара Яновице!
Тамо адетъ си имале,
Зетови-те да не идатъ,
Току назатъ да сѣ врататъ;
Ясъ побарахъ зетови-те,
Да полюбатъ моя ржка,
Зетови-те не ги найдохъ,
Ги поголтна Ангелина
Ангелина Самовила.“
Па извикна Яновица:
„Волкашине старосвате!
Веремъ ти си имашъ паметъ,
Како пущашъ зетови-те,
Д' одатъ во гора зелена,
Да ги голтни Ангелина
Ангелина Самовила!“
Какъ Яновица врескала,
Така си она треснала.

180.

Митре и Петре.

Два сѣ бракя дельба разделиле,
На нищо сѣ бракя не скарале,
Сѣ скарале на града Камнена;
Митре велитъ, татко ми аризалъ,
Петре велитъ, татко ми оста'илъ,
Како тебѣ татко, тà и менѣ.
И си стана Митре поголеми,
Си го зеде Петре-та брата си,
Си го фжрли во темна зжндана,
Си го држжа за деветъ години.
Богъ ю убилъ млада Митреица!

Защо бѣше умна и разумна,
Що на бѫрго си го погледвеше,
Кѫта вечерь що му ѭ носеше?
Му носеше п' една бѣла свѣща,
На неделя по бѣла погача,
На неделя по бѣла промена,
Дури лежа во темна зѫндана.
Петре лежитъ здраво во зѫндана,
Митре лежитъ боленъ во одаа,
Ми лежеше до деветъ годинн.
Тога велитъ млада Митреица:
„Айти Митре, мои господине!
Не си́ болно боля отъ господа,
Тук' си́ болно отъ твой-те гре'о'и,
Що ми стори на твое-то брате,
Що го дѫржишъ на темна зѫндана,
Како тебе лель и той ѭ брате,
И той сакатъ стока татко'ина,
Що не му даде стока татко'ина,
Тук' го фѫрли во темна зѫндана?
Дур' н' излезитъ отъ темна зѫндана,
Дур' не да'итъ тебѣ прощенiа,
За теб' здравѭ нигдека ми нематъ."
Тога велитъ Митре на не'ѣста:
„А не'ѣсто, умна и разумна!
Богъ да прости кѫде ми насмена,
Оти брата ми ясъ го забора'ифъ,
Ясъ не вѣрвамъ братъ ми да ѭ живо,
Туку на̀ ти тебѣ ключе'и-бе
И земи ѭ моя мила сестра,
Отключите темна-на зѫндана,
Извадите коски брато'и ми,
Донесите ясъ да 'и целивамъ,
Белки господъ мене ке ме проститъ,
И душа-ва да ми сѣ отделитъ,
От' сумъ сторилъ големи гре'о'и."
И си зеде млада Митреица,
И си зеде ключей отъ зѫндана,
Си ѭ зеде Митреа мила сестра,
Отключи'а темнана зѫндана,

Г' извадi'е Петре добаръ юнакъ,
Го измi'е и го промена'е,
Го качi'е на диванъ високи.
Кога виде него̆ мило брате,
И си стана на нога юначка,
'Сѫ та боля на часъ му оздра'и,
Сѣ гушна'е и сѣ избацi'е,
Прощенiе бракя си сторi'е.
Митре тога лепо говореше:
„Айти Петре, мое мило брате!
Лель те видофъ ущ' едношъ со очи,
Айде сега, брате, ке те женамъ
И ущ' едношъ кавга да немаме,
И ущ' едношъ дельба да немаме!"
Петре му сѣ Митрету поклона.
Го посвѫрши и си го ожена,
Му зедо'е 'уба'а не'ѣста,
Ущ' едношка не сѣ раскара'е
И си дельба веке не смена'а
Дури животъ тiе си има'е.

181.

Рабдула и Мирче.

Раскаралъ сѣ Мирче и Рабдула
На онаа земя Мисерлiа,
На онаа земя Каменица,
Каменица коньо-потковница.
Сѣ налюти Рабдул-бегъ войвода,
Тà го фѫрли Мирче-та въ зѫндана.
Мирче лежалъ до деветъ години,
Му порастла коса до пояса,
А клепки-те криля ласто'ички.
Рабдулица умна и разумна,
Големъ тая изметъ му чинеше,
Кѫта дена по бѣла погача,
А на вечеръ п' една бѣла свѣща,
На неделя по бѣла промена.
Богъ го убилъ краля Латинина!

Що му пущи една бѣла книга
Бѣла книга, цѫрна написана:
„Како знаишъ Рабдул-бегъ войвода,
Како знаишъ вамо да ми дойдишъ,
Да ми венчашъ 'уба'а не'ѣста,
Да ми кѫрстишъ лудо мѫшко дете.„
Книга пеитъ Рабдул-бегъ войвода
Книга пеитъ, дробни сѫлдзи ронитъ,
Кой ми пошолъ при краль Латинина,
Никой назотъ не ми сѣ повратилъ.
Фѫрли книга по диванъ високи,
Рѫце кѫршитъ отъ бѣли колена,
Сѫлдзи ронитъ по бѣли образи,
Отъ образи по бѣли скуте'и,
Отъ скуте'и по диванъ високи,
Дури ми го диванъ завадило.
Го догледа 'уба'а не'ѣста:
„А егиди Рабдулъ-бегъ Войвода!
Що те тебе нужба дотерало,
Рѫце кѫршишъ отъ бѣли колена,
Сѫлдзи ронишъ по бѣли образи,
Дури ми го диванъ завадило?“
„А егиди 'уба'а не'ѣсто!
Како рѫце я да не си кѫршамъ?
Горки сѫлдзи какъ да не туривамъ?
Богъ го убилъ краля Латинина!
Що ми пущилъ една бѣла книга,
Да ме канитъ чесна кумашина,
Да му венчамъ 'уба'а не'ѣста,
Да му кѫрстамъ лудо мѫшко дете.
Ак' не пойдамъ вамо ке ми до'итъ,
Ке ни пленитъ стока богатіа,
Ке те пленитъ за млада робина;
Богъ го убилъ, богъ да го убіетъ!
Тамъ ке пойда, назотъ не сѣ враща.“
И говоритъ 'уба'а не'ѣста:
„Господине, Рабдул-бегъ Войвода!
Да ти бѣше Мирче помалечекъ,
Како юнакъ, такъ и уменъ бѣше,
Ти го фѫрли во темна зѫндана;

Ай викни му д' излезитъ отъ неа,
Баре ука да ми те научитъ.“
И говоритъ Рабдул-бегъ Войвода:
„А не'ѣсто, мое добро мило!
Отъ Мирче-та коски п' останале;
Е'о иматъ за деветъ години
Въ зжнданъ ясъ сумъ си го забора'илъ.“ —
„Одай викай по темни зжндани!“
Рабдулъ викатъ по темни зжндани:
„Аль си́ живо, али си́ умрено?
Оти сумъ те забора'илъ въ зжнданъ;
Сег' излези отъ темна зжндана,
Али сега, аль никога, Митре!“
А отъ натре братецъ неговъ Митре
Баре очи не му опульвеше,
Ни со уста му сѣ одго'рвеше.
Ми сѣ врати Рабдулъ со плаченѥ.
И ми пойде 'уба'а не'ѣста:
„Айти Мирче, мое брате мило!
Да излезишъ отъ темна зжндана,
Жити изметъ що сумъ ти чинела
Сумъ чинела за деветъ години,
Кжта дена по бѣла погача,
А на вечеръ п' една бѣла свѣща,
Во неделя по бѣла промена!“
Говореше Мирче помалечекъ:
„А не'ѣсто, моя мила сна'о!
Не сумъ чо'ѣкъ за надворъ д' излезамъ;
Коса имамъ дури до пояса,
А клепала криля ласто'ички.“
Говореше Рабдул-бегъ Войвода:
„А излези, брате помалечекъ,
Ке ти кла'амъ три млади бербери,
Ке ти сечамъ коса до пояса;
Ке ни по'итъ стока богатiа!“
И излезе Мирче помалечекъ,
И му кладе три млади бербери,
Му избричи коса до пояса,
Му потсече клепки ласто'ички.
И говоритъ Мирче помалечекъ:

„Аль ми стоитъ пиле соколо'о?“
Уще пиле́ не ми насменало,
Начасъ пиле въ скутъ му долетало. —
„Ай дайте ми книга и дивита.“
Му дадо'е книга и дивита.
Си написа на свой-те другари;
Пжрви бѣше Плетикоса Павле,
А по него Груица Детенце,
А по него Секула лудечекъ,
А по него Гюро піяница —
„Како знайте въ дворѥ да сѣ найте,*)
Оти дойде Мирче помалечекъ,
Душа беритъ и ке да си умритъ.“
И отиде пиле соколо'о;
Какъ имъ каза, така коньи явнеѣ,
Претъ пиле сѣ во дворѥ найдо'е.
Яле, пиле три дни и три ноке.
И говоритъ Мирче помалечекъ:
„Айви віе вѣрни побратими!
Живи братство що сме го имале,
Ке ве пуща съ мое мило брате,
Ке ве пуща у краля Латинина;
Ти го капилъ чесна кумашина,
Да му венчатъ 'уба'а не'ѣста,
Да му кжрщатъ она мжшко дете,
Ак' не пойдитъ вамо ке ни до'итъ,
Ке ни пленитъ стока богатіа,
Ке ни пленитъ моя мила сна'а,
Да ѭ носитъ за млада робина.
Я не жалямъ стока, що имаме,
Туку жалямъ моя мила сна'а;
От' сумъ лежалъ за деветъ години,
Таа менѣ изметъ ми сторила;
Тукъ да ойте **) у краль Латинина,
Дане брата краля го загубитъ;
И юнаство ваше пострамотите.“
Си явне'е свои бжрзи коня,
Отидо'е у краль Латинина.

*) Найте - найдите. **) Ойте - пойдите.

Богъ го убилъ, богъ да го убіетъ!
Не венче'е 'уба'а не'ѣста,
Не кжрсті'е лудо мжшко дете;
Тук' имъ тури вино и ракіа,
За да ми 'и 'си-те опіянитъ,
Опіянитъ и да 'и загубитъ;
Ама тіе колку ми піѥтъ,
Толку пойке ми сѣ веселеетъ.
Гюро ми ѥ мошне піяница,
Колку піетъ, толку сѣ веселитъ;
Ама юнакъ Плетикоса Павле,
Малу чуетъ многу ми разбиратъ,
А Секула, Груица Детенце,
Тіе ми сѐ люти кеседжіи.
Дремка фати краля Латинина,
Легна краля малу да преспіетъ;
Сѣ впущіа петъ добри юнаци,
Му турі'е дробна-на синджира,
На него'о кральско бѣло гжрло.
Изтжргна'е жжлти боздогана,
Порезе'е кралю добра гла'а,
Му плені'е стока богатіа.

182.

Янкула и Никола.

Два сѣ бракя дельба разделі'е;
Помали-отъ Никола му рече:
„А Янкула, мое мило брате!
Міе ке сѣ дельба разделиме,
Ти си имашъ 'уба'а не'ѣста,
Ти си имашъ лудо мжшко дете,
Ти оста'амъ стока богатіа,
Ти оста'амъ нивѥ и ливагѥ,
Ти оста'амъ деветъ кули азно;
Ясъ ти сакамъ деветъ тавли коня,
Ясъ ти сакамъ два сиви сокола,
Да си шетамъ низъ гора зелена,
Да си шетамъ по земя широка.“

Янкула му сѣ сжрце не насити,
'Сж-та стока що му ѭ оста'и,
Жаль му падна сжде за коньи-те.
И си стана рано на утрина,
Да си одитъ во гора зелена;
Си 'и зеде два сиви сокола,
Ѣ наржча на своя невѣста:
„А невѣсто, моя пжрва любовъ!
Ясъ ке одамъ во гора зелена,
Ти да зготвишъ манджи господарски,
Да го викнишъ мое мило брате,
Да го служишъ со люта ракiа,
По ракiа манджи господарски,
А по манджи вино тригодишно,
А по вино чаша со зеера,
Да отруєшъ мое мило брате,
'Сж-та стока намъ да ни останитъ."
Тога зеде млада Янкулица,
Си наготви манджи господарски,
Си го викна Никола на ручекъ,
Да го служитъ со люта ракiа;
И му рече млада Янкулица:
„А Никола, мое мило брате,
Да ти кажамъ голема унера,
Що ми реколъ твой-отъ мили братецъ,
Тебе, брате, я да те отруямъ,
А я кабулъ то'а не го чина,
Добаръ юнакъ я да те загуба."
Тога рече Нико добаръ юнакъ:
„Кога така, моя мила сна'о,
Лепо си сѣ сега наручафме,
Ясъ ке легна на диванъ да спiа,
Ти да седнишъ до мене да плачишъ,
Да покрiешъ мое бѣло лице
Да покрiешъ сѣ платно бамбакерно,
Да запалишъ печестина свещи,
Да растуришъ своя руса коса,
Да ме тжжишъ тжги со гласо'и.
Ког' ке дойдитъ мое мило брате,
Да видиме, брате що ке сторитъ."

Како що ѭ ука научила,
Така стори млада Янкулица.
А Янкула низъ гора си шетатъ,
Нищо ловъ ми тои не улоя,
Си догледа кѫрстетна орела
И си пущи еденъ сиви соколъ,
Да уборитъ кѫрстетна орела.
Сиви соколъ що ми отго'ори:
„А Янкула, мое господине!
Пущи ми го и мое-то брате,
От' не можамъ самъ да го уборамъ."
И го пущи и други-отъ соколъ.
Тога рече кѫрстетна орела:
„Леле боже, леле мили боже!
Що'ва лошо міе що сторифме!
Дури бѣфме два бракя заедно,
Нищо лошо не нѐ на'ожвеше,
Никои насъ не не́ уборвеше;
Вчера си сѣ бракя оделифме,
Вчера брата со стрела г' опре'е,
А денеска мене со соколи,
Ке ме зе'етъ и ке ме загубѣтъ."
Тога си сѣ Янкула подума,
Що нарѫча на своя не'ѣста,
Да отруетъ негво мило брате:
„Овіе сѐ пилина во гора,
И пакъ си сѣ бракя побора'е;
Я сиромафъ како ке живеамъ!
Налетъ да ѥ 'сѫ-та моя стока,
Ког' ке немамъ мое мило брате!"
Си разлюти своя бѫрза коня,
Си отиде дома̀ со тѫрчанѥ.
Що да видитъ чудо и големо!
Янкулица на диванъ седнала,
Си го тѫжитъ Нико мило брате.
Си зеде Янкула остра сабя,
Само себе да си сѣ загубитъ.
Богъ ѐ убилъ млада Янкулица,
що ми зеде щица челико'а,
На щица си сабя му пречека,

Само себе не си сѣ загуби.
И му рече млада Янкулица:
„Не губи сѣ, Янко господине,
Що ми рече ти я не си сторифъ,
Твое брате сонъ ми ѥ заспало.“
И си пойде на диванъ при брате:
„Стани, стани, мое мило брате,
Ясъ ти сторифъ, а ти да ме простишъ!
Оба си сѣ бракя избаці'е.
И му рече Янкула Николу:
„Айде сега, мое мило брате,
Токму стока міе да делиме!“
А Никола тога що му рече:
„Брате стока да си не делиме,
Туку айде бракя да бидиме,
Да седиме какъ що сме седеле.“

183.

Каравидо, невѣста Карабоя, сестра Ангелина, и Турци.

Раскаралъ сѣ Каравидо
Со не'ѣста Карабоя
Отъ денъ до денъ за неделя,
Що сѣ каралъ Каравидо.
Раскаралъ сѣ Каравидо
Со сестра си Ангелина,
Що сѣ каралъ Каравидо
Отъ нокь до нокь две недели.
Веке му сѣ здодеало;
Стана Видо си отбегна
Си отбегна Турско село,
Си сѣ глави турски момокъ
Турски момокъ коньски сеизъ.
Вezденъ денѥ коньи паситъ,
А на вечеръ служба служитъ.
Веке му сѣ здодеало;
Стана Видо си отбегна
Си отбегна дури дома
При не'ѣста Карабоя,
При сестра си Ангелина.
Тукъ сѣ чудитъ Ангелина,
Кѫде брата да си скріетъ,
От' ке дойдѣтъ силни Турци,
Вида да го побараетъ.
Уще не сѣ раздумала,
Начасъ Турци ми фтаса'а.
Кога надворъ ми излезе,
Що да видитъ вельо чудо!
Село Турци с' испѫлнало,
Го бараетъ Каравида;
Секоѧ кукя и ѕайрака,
На пивна-та два байрака.
Тога велитъ Ангелина:
„Леле, леле мило брате!
Кѫде да те, брате, скріамъ,
Село отъ Тудци с' испѫлнало!“
Отключила шаренъ ковчегъ,
Исфѫрлила даро'и-те,

Си го скрила мило брате;
Си суплете руса коса,
Си уплете ключе'и-те.
Големъ потресъ имъ дадо'е,
Нигде Вида не найдо'е.
Ѣ стегне'е Карабоя: —
„Кажи, кажи Карабоьо,
Кѫде ти ѥ Каравидо?
Гла'а ке ти пресечиме,
Ак' не кажишъ Каравида."
Карабоя сѣ уплаши
И имъ рече „я го незнамъ,
Фатете ѭ Ангелина,
Тая знаитъ да ви кажитъ,
Кѫде ми ѥ Каравидо."
Ѣ фатіе Ангелина,
Гла'а-та ѣ пресеко'а
И пакъ брата не го каза,
От' ми бѣше въ шаренъ ковчегъ.
Кога коса ѣ видо'е
Ключе'и-те заплетени,
Кѫде било заключено.
'И зедо'е ключе'и-те,
Каравида го найдо'е
Го найдое, г' извадіе,
И пакъ него г' ариза'е,
Защ' му сестра загубі'е.

184.

Митре Поморянче и Марія Бѣлоградска.

Посвѫршилъ сѣ Митре Поморянче
Ѭ посвѫрши Маря Белогратска.
Богъ го убилъ Петре Вайрадинче!
Защо бѣше Петре кувенджифче,
Ѭ превѫрши киръ бѣла Марія.
Дури ми ѭ пѫрстенъ пѫрстенвало,
По'арджило три то'ари азно,
Отъ како ѣ пѫрстенъ пѫрстенвало;
Що напра'и пѫрстенъ надъ пѫрстена,
Що напра'и бурма позлащена,
А на бурма каменъ безценети;
Що напра'и до три злати венци,
А на венци камни безценети;
Си по'арджи уще три то'ари,
Сѣ сторі'е шесъ то'ари азно.
Си дочуло Митре поморянче,
Дома пойде мошне умилено,
Рѫце кѫршитъ отъ бѣли колена,
Гла'а кѫршитъ отъ бѣли бедени,
Сѫлдзи ронитъ по бѣли пазу'и,
Отъ пазу'и по бѣли скуте'и.
Го доглeда негва стара майка:

„Айти Митре, айти синче миле!
Що си̃ олку, синко, уядвено,
Що ми ронишъ, синко, дробни сѫлдзи,
'Се во сѫлдзи си сѣ утопило,
Дури си ѭ земя завадило
Отъ жальо'и, Митре, отъ плако'и?"
Не можеше майкѣ зборъ да да'итъ,
Одвай Митре ѣ отго'орило:
„Какъ да не су', майко, уплакано,
Какъ да не су' мошпе уядвано?
Богъ го убилъ Петре Вайрадинче,
Вайрадинче Петре кувенджифче!
Що ми сторилъ големи намузлакъ,
Що напра'илъ пѫрстенъ натъ пѫрстена,
Що напра'илъ до три злати венци,
Що наредилъ камни безценети,
Що по'арджилъ шесъ то'ари азно,
Ѭ превѫршилъ киръ бѣла Маріа."
Тога рече Митре'а стара майка:
„Айти Митре, айти синко миле!
Аль то'а те тебе брига нашло?
Ай земай си малу-многу азно,
Тà собери млади-не майстори,
Напра'и си нова-на геміа,
Тà пойди си во града Прилепа,
Прекупи си свила и коприна,
Прекупи си свилени кошули,
Прекупи си мѣдени елеци,
Що 'и носатъ свѫршени девойки;
Прекупи си чо'а парангора,
Що пра'ѣтъ джубина за не'ести,
Напѫлни си нова-на геміа,
Откупи си млади гемиджіи,
Префѫрли сѣ преку цѫрно море,
Излези си во Бѣлего града.
Ко' ке пойдишъ во Бѣлего града,
Да си кла'ишъ три млади телляли,
Да викаетъ низъ Бѣлего града,
Да излезѣтъ свѫршени девойки,
Да купеетъ свила и коприна,

*

Бельки, синко, ке ти сѣ измамитъ,
Ке ти дойди киръ бѣла Маріа.
Ама, синко, дане ми сѣ мамишъ,
Стока надворъ да не имъ изважашъ,
Тукъ да дойдѣтъ во нова гемiа,
Да земаетъ 'се що ке имъ требитъ."
Како майка си го научила,
Така Митре майкà си почуло.
Той си зеде малу-многу азно,
Тà си собра млади-не майстори,
Си напра'и нова-на гемiа,
Тà си пойде во града Прилепа,
Си прекупи свила и коприна,
Си прекупи свилени кошули,
Си прекупи мѣдени елеци,
Що 'и носатъ свæршени девойки;
Си прекупи чо'а парангора,
Що ми пра'ѣтъ джубина за не'сти,
Си наполна нова-на гемiа,
Си откупи млади гемиджiи,
Сѣ префæрли преку цæрно море,
Си излезе во Бѣлего града,
И си кладе три млади теляли.
Ко' викна'е три млади теляли:
„Излегвите, свæршени девойки,
Да купвите свила и коприна!"
Тога рече киръ бѣла Маріа:
„А егиди три млади теляли!
Ясъ ке дойдамъ пæрво на гемiи,
Да си купамъ свила и коприна;
Ай речите на младъ гемиджiа,
Да постелитъ платно бамбакерно,
Отъ порти-те дури до гемiа,
Ясъ ке дойдамъ на нова гемiа."
Му каза'е три млади теляли,
„Оти сакатъ киръ бѣла Маріа,
Да постелишъ платно бамбакерно."
И ми посла Митре Поморянче
Отъ гемiа дури до порти-те.
И си стана киръ бѣла Маріа,

Сѣ промена, лепо сѣ наружи,
И си зеде трі'есетъ девойки,
Си отиде на нова геміа.
Тога рече киръ бѣла Маріа:
„А егиди младо праматарче!
Извади ни́ свила и коприна,
Извади ни́ свилени кошули,
Извади ни́ мѣдени елези,
Извади ни́ чо'а парангора,
Що ми носѣтъ свжршени девойки.“
Тога рече Митре Поморянче:
„А егиди киръ бѣла Меріо!
Клѣтва имамъ отъ моя-та майка,
Отъ геміа стока не изважамъ;
От' сте віе трі'есетъ девойки,
Секой насе ке си отберите,
Овде многу ке сѣ заба'ите;
Нещо роса да не ми заросить,
Нещо ветаръ да не ми повеитъ,
Да огжрдитъ свила и коприна;
Ай влезите въ нова-на геміа!“
И си влезе киръ бѣла Маріа
А по неа трі'есетъ девойки.
И имъ фжрли Митре Поморянче
Що имъ фжрли свилена јоргана,
И имъ тури свила и коприна.
С' опулі'е свжршени девойки,
Да гледаетъ свила и коприна.
Тога рече Митре Поморянче:
„А егиди млади гемиджіи,
Али сега, бракя, аль никога!
Одтурнете нова-ва геміа,
Си имаме п' една на юнака.“
Одтурнале нова-на геміа;
А момички туку отбираетъ,
Що имъ требитъ 'се да си земеетъ.
Сѣ испра'и киръ бѣла Маріа,
Си 'сѣ найде среде цжрно море.
Тога рече киръ бѣла Маріа:
„А егиди Митре Поморянче!

Що ѥ овой унеръ що напра'и,
Аль ке бѣше отъ твоя умщина,
Аль ке бѣше отъ твоя-та майка?"
И ѣ рече Митре Поморянче:
„Умщина-та отъ моя-та майка,
Юнащина отъ мене да знаишъ."
Префжрлі'е преку цжрно море,
Излего'е на край на краище.
Го догледа Митре'а-та майка,
Го пречека съ големъ калабалакъ.
Тога рече Митре добаръ юнакъ:
„А егиди млади гемиджіи!
Не вардите нова-ва геміа,
Тук' вардите свжршени девойки,
Що ни дошле сами на геміа,
Земайте си п' една на юнака,
'Секой дома си да си одите."
Си зедо'е млади гемиджіи,
Отидо'е 'си-те при майки си.
Митре'а майка унеръ ми сторила,
Три месеци свадба ми чинила.
И си рече Петре Вайрадинче:
„Арно сторилъ Митре Поморянче,
Какъ му сторифъ, пойке ми го стори,
Нещо атаръ пакъ не ми останвитъ;
Какъ сѣ грабитъ свжршена момичка!
Зари неа трі'есетъ пойдо'е."

185.

Стоянъ и Бояна.

От Струга.

„Учи ме, майко, карай ме,
Какъ да Бояна пограбамъ?" —
„Учамъ те, синко, научамъ,
Какъ да Бояна пограбишъ.
Напра'и цжрква стретъ село,
'Си-те девойки ке до'ѣтъ,
И калешести невѣсти
И цжрнооки вдо'ици,
И бѣла Боя ке до'итъ."
Си стана Стоянъ сиромафъ,
Напра'и цжрква стретъ село;
'Си-те девойки дойдо'е,
И калешести невѣсти,
И цжрнооки вдо'ици,

Бѣла Бояна не дойде.
Си стана Стоянъ сиромафъ,
Отиде дур' при майка си:
„Учи ме, майко, карай ме,
Какъ да Бояна пограбамъ?“ —
„Стояне, синко рогене!
Напра'и чешма стретъ село,
'Си-те девойки ке до'ѣтъ,
И калешести невѣсти
И цѫрнооки вдо'ици,
И бѣла Боя ке до'итъ.“
Си стана Стоянъ сиромафъ,
Напра'и чешма стретъ село;
'Си-те девойки дойдо'е,
И калешести невѣсти
И цѫрнооки вдо'ици,
Бѣла Вояна не дойде.“
Си стана Стоянъ сиромафъ,
Отиде дур' при майка си:
„Учи ме, майко, карай ме,
Какъ да Бояна пограбамъ?“ —
„Учамъ те, синко, научамъ,
Напра'и бафча стретъ село,
'Си-те девойки ке до'ѣтъ,
И калешести невѣсти,
И чѫрнооки вдо'ици,
И бѣла Боя ке до'итъ.“
Си стана Стоянъ сиромафъ,
Напра'и бафча стретъ село;
'Си-те девойки дойдо'е,
И калешести невѣсти,
И царнооки девойки,
Бѣла Бояна не дойде.
Си стана Стоянъ сиромафъ,
Отиде дур' при майка си:
„Учи ме, майко, карай ме,
Какъ да Бояна пограбамъ?“ —
„Учамъ се, синко, научамъ;
Ти да си умришъ отъ нафолъ,
'Си-те девойки ке до'ѣтъ,
И калешести невѣсти,
И цѫрнооки вдо'ици,
И бѣла Боя ке дойдитъ.“
Умрелъ си Стоянъ отъ нафолъ,
Дочуле 'си-те девойки,
И калешести невѣсти,
И цѫрнооки вдо'ици,
'Си-те Стояна виделе,
'Си-те му пещешъ отнесле;
Уще Бояна ѭ нематъ.
Бояна майкѣ ѣ велитъ:
„Майко ле, мила майко ле!
Отъ тебе изанъ си сака,
Ясъ да го видамъ Стояна,
Веке ми Стоянъ умрело,
Ке пойдамъ да го целивамъ,
Отъ него да сѣ отпростамъ;
'Си-те другачки пойдо'е,
И ясъ, майчице, да одамъ.“
Майка ѣ изанъ ѣ даде:
„Ай одай бѣла Бояно!
Да не сѣ тамо заба'ишъ.“
Ми стана бѣла Бояна,
Влезе си въ мала градина,
Си набра киска босильокъ,
Секакво цвѣке 'убо'о,
Колку во дворѥ ми влезе,
Отъ майка изанъ пакъ зематъ:
„Майко-ле, мила майко-ле!
Я сега тамо ке одамъ,
Да си го вида Стояна.“
Колку Бояна отиде
Во Стояно'и дворо'и,
Писна Бояна да плачитъ:
„Офъ леле юнакъ, Стояне!
Душа да нематъ майка ми,
Защо те зеде на душа,
Защо ми младо загина,
Оба не си сѣ простифме!“
Отиде дур' при Стояна,

Му кладе киска босилъокъ,
Прибра сѣ да го целиватъ.
Стоянъ ѭ фати за ржка:
„Добре ми дойде Бояно!
Какъ сѣ излжжи майка ти,
Како те тебе пущила?
Како ти тебѣ наржча?
Арно те госпотъ донесе,
Со тебе ке сѣ кердоса.“
Пойдо'е попой да канѣтъ,
Стояна да го закопвѣтъ.
Не го Стояна закопвѣтъ,
Тук' го Стояна венча'е.
Кога ми дочу майка ѣ,
Отъ ум-отъ ке сѣ расипитъ.
Тіе сѣ два-та венча'е.

186.

Еднаква отъ Кукушъ.

Войникъ юнакъ мома сака
Мома сака, мома бжрка,
Мома не го аресува,
Ареса го Граждоменка
Граждоменка вражка керка,
Пущи стройници за нея,
Стройници сѣ назадъ вжрнаха,
Не га даватъ нейна майка,
Нейни тейко, нейни братѭ.
Чудо стое войникъ юнакъ
Чудо стое, дà сѣ чуде,
Какъ да чине, що да чине.
Направи шарена чешма,
Дур' шарена, дур' писана,
Вода-та какъ ледъ студена.
Светъ сѣ бере, чешма гледе,
Чешма гледе, вода ліе,
Граждоменкà не ѭ пущатъ,
Нейни тейко, нейна майка,
Нейна майка, нейни братѭ.
Тà и́ велятъ и говоратъ;
„Седи, сестро, нимъ си ходи,
Теб' те лжжи войникъ юнакъ,
Тебе лжжи ке т' излжже.“
Чудо стое войникъ юнакъ
Чудо стое, тà сѣ чуди,
Какъ да чине, що да чине,
Да излжже Граждоменка.
Зафати цжрква стредъ село,
Га направи, га испиша,
Свѣтци-те дури зборуватъ.
Светъ сѣ бере, да ѭ гледа,
Тà и малко, и големо,
Тà у Турци и кауре;
Граждоменкá не ѭ пущатъ
Нейна майка и два братья;
Они велятъ и говоратъ:
„Седи, сестро, немъ си ходи,
Тебе лжжи войникъ юнакъ,
Сака тебе да т' излжже.“
Чудо стое войникъ юнакъ,
Какъ да чине, що да праве,
Какъ д' излжже Граждоменка.
Тогай веле на сестри му:
„Варай сестри, мили сестри!
Ке сѣ чинамъ жив-мжртовецъ,
Покріете ме съ тенко платно,
Наредите дребни китки,
Па викнете, пропеите,
Нел' к' излжжамъ Граждоменка.“
Па си легна войникъ юнакъ,
Па легна войникъ сѣ спростре,
Сѣ чини жив-мжртовецъ.
Го покриха съ тенко платно,

Наредиха дробно цвеке,
Си викнаха да си плачатъ.
Расчуха малко голѣмо,
'Си-те одатъ да го гледатъ.
Тогай веле Граждоменка:
„Варай мале, мила мале!
Да си пойдамъ, да си видамъ,
Войникъ юнакъ много троши
Много троши той за мене,
Две задужбини направи."
Тогай веле нейна майка:
„Моя керко Граждоменко!
Направи зелена китка,
Оту да му ѭ закачишъ
Да закачишъ, да го видишъ."
Граждоменка ѭ послуша.
Сѣ промени, сѣ накити,
Направи зелена китка,
Ѭ накити, ѭ шикоса,
Тà си пойде въ войникъ юнакъ.
Сѣ наведе китка да закаче;
Ка ѭ виде войникъ юнакъ,
Рѫка пущи, ѭ закачи;
Сѣ залюбиха, сѣ венчаха.

187.

Еднавка отъ Прилепъ.

„Учи ме, майко, карай ме,
Како Бояна да земамъ?" —
„Учамъ те, сине, карамъ те,
Како Бояна да земишъ;
Откупи си чивтъ волови,
Изорай бахча стретъ село,
Извади вода студена,
Насади ружа цѫрвена,
Загради цѫрква Арангелъ,
И отъ наволъ ти умри си;
'Си-те девойки ке дойдѣтъ,
Цѫрква Арангелъ да видѣтъ,
Водица да си залеетъ,
Ружица да си соберѣтъ,
Тогай Бойна ке до'итъ."
Изора бахча стретъ село,
Изваде вода студена,
Насади ружа цѫрвена,
Загради цѫрква Арангелъ,
Отъ наволъ Стоянъ си умрелъ.
'Си-те ми моми дойдо'а,
Бѣла Вояна не дойде.
Бояна 'итра, пре'итра,
Сама Бояна не пойде,
Туку ѭ пущи снаха си,
Водица да си залеитъ,
Ружица да си соберитъ.
Майка му си го тѫжеше:
„Стояне, синко рогене!
'Си-те девойки дойдо'а,
Бѣла Бояна не дойде,
На уморъ пизма дѫржала."
И си отиде сна'а ѣ,
И ѣ кажу'етъ Боянѣ:
„Сестрица, мила Бояно!
Вистина Стоянъ умрело,
Майка му си го тѫжеше, —
Стояне, синко рогене,
'Си-те девойки дойдо'а,
Бѣла Бояна не дойде,
На уморъ пизма дѫржала."
И сѣ измами Бояна:
„Невѣсто, младо невѣсто!
Ай усучи ми свещици,
Лели вистина умрело."
И ѣ усука свещици,

Tà си отиде Бояна,
Си собра цвеке ружица,
Си влезе въ цѫрка Арангелъ,
За да запалитъ свещица.
Кога въ Арангелъ ми влезе,
Стояну майкѣ говоритъ:
„Не бой сѣ стрино, не плачи,
Не ти ѥ Стоянъ умрено!
Нодзе-те му сé на потскокъ,
Рѫце-те му сè на преграпъ,
Очи-те му сè на погледъ.
Прибрала сѣ до юпака;
Ѭ преграбило Бояна;
Затвори цѫрква Арангелъ,
И си ѭ венча Бояна.

188.

Иво ключарджія и Асан-ага.

Що ми цвилитъ во темна зѫндана?
Аль ѥ зміа, али Самовила?
Да ѥ зміа потъ каменъ би била,
Самовила во гора би била;
Туку ми ѥ момче Асан-ага,
И ми цвилитъ и сѣ милно молитъ:
„ А егиди, Иво ключарджіа,
Подади ми дивитъ и калема,
И подай ми едно парче книга,
Да напишамъ тая бѣла книга,
Да ѣ пущамъ свойдзѣ стара майкѣ,
Во зѫндана коски ке оста'амъ."
Сѣ измами Иво ключарджіа,
Му подаде дивитъ и калема,
Му подаде едно парче книга.
Не ѣ пущи свойдзѣ стара майкѣ,
Тук' ѣ пущи своиму побратиму:
„Хай егиди Имере бербере!
Да ме барашъ во темна зѫндана,
От' во зѫнданъ коски ке оста'амъ,
Да соберишъ тріесетъ момчина,
Кой не піетъ вино и ракіа,
Кой ми иематъ ни татко, ни майка,
Кой не знаитъ, како болитъ рана;
Да ми ходищъ Пелитеръ планина,

Да ми ходишъ на вода цветена.
Тамо ми ѥ Иво'а-та сестра,
Со неа сѐ трiдесетъ девойки;
Петъ ѣ држатъ полѥ отъ кафтани,
И ѣ дѫржатъ свилени рѫка'и,
Да ѣ фатишъ и да ѣ ограбишъ."
Що ѣ велитъ цѫрноока майка:
„А егиди Ружице девойко!
Ношеска сумъ я лошъ сонъ видело,
Цѫрно грозѥ во пазу'и найдофъ."
Уще збор-отъ не ми го доречe,
Ми ѣ фати Имеръ берберче-то.
Ког' дочуло Иво ключарджiа,
И му пущи Имеру берберу:
„Пущи ми ж моя мила сестра,
Давамъ хазно кулику ти драго,
Тук' пущи ми моя мила сестра!" —
„А егиди Иво ключарджiа!
Хазна имамъ по'ике отъ тебе,
Пущи ми го дете Асанъ-ага,
Да ти пущамъ твоя мила сестра."
Той го пущи дете Асан-ага,
Той ѣ пущи негова-та сестра.

189.

Еминъ Никола, Райко Бошкоикъ и Райковица.

Що ѥ плюскотъ во гора зелена?
Али ми ѥ змiя присойница?
Али ми ѥ оганъ изгорило?
Али ми ѥ вода понесело?
Не ми било змiа присойница,
Нито оганъ ми ѭ изгорило,
Нито вода ми ѭ понесело.
Богъ го убилъ Емина Никола!
Що го фати Райка Бошкоикя,
Що го фѫрли во темна зѫндана!
Не ѥ зѫнданъ пусто како зѫнданъ,
Вода иматъ дури до колена.

*

Пищитъ Райко како люта змiа;
Въ ржка држитъ пиле соколо'о,
И говоритъ Райко Бошкоикя:
„А егиди млади зжнданджiа!
Опитай го Емина Никола,
Що ме држитъ во темна зжндана?
Нека сакатъ той що ке ми сакатъ;
Не ѥ зжнданъ пусти, како зжнданъ,
Вода иматъ дури до колена.“
И отиде млади зжнданджiа,
И отиде н' Емина Никола:
„А егиди Емине Никола!
Що го држишъ Райка Бошкоикя
Що го држишъ во темна зжндана?
Сакай нему що ке да му сакашъ!“ —
„А егиди млади зжнданджiа!
Я му сака до три добра благи:
Прво добро коня певлiана,
Второ добро сабя навалица,
Трекьо добро прелепа невѣста.“
И си пойде млади зжнданджiа
И му кажвитъ Райкоѣ Бошкойкѣ:
„А егиди Райко Бошкоике!
Що ти сакатъ до три добра благи —
Прво добро коня певлiана,
Второ добро сабя навалица,
Трекьо добро прелепа невѣста.“
И говоритъ Райко Бошкоикя:
„А егиди млади зжнданджiа!
Донеси ми калемъ и дивита,
Донеси ми едно прче книга,
Да ѣ пишамъ на прелепа невѣста;
Сама въ дворѥ таа да му дойдитъ.“
Му донесе калемъ и дивита,
Му донесе едно парче книга
И написа на него'а не'ѣста:
„А егиди ти млада невѣсто!
Ти ме знаишъ на войска царе'а;
А ясъ не сумъ на войска царе'а,
Богъ го убилъ Емина Никола!

Що ме фжрли во темна зжндана,
Д' иматъ з' ощо, ни зо ощо било;
Що ми сакатъ коня певліана,
И ми сакатъ сабя навалица,
Уще сакатъ прелепа невѣста.
Ти да зе'ишъ коня певліана,
Ти да зе'ишъ сабя навалица,
Сама съ тіе во дворје да дойдишъ,
Да ме пущишъ отъ темна зжндана."
Книга пущи по пиле соколоў
Ѭ однесе младѣ Райкоицѣ.
Колку книга таа погле'ала
Вчасъ на нога таа сѣ фжрлила,
И си влезе въ темни конушници,
Си изва'и коня певліана,
Ѭ однесе у Муса налбатинъ
Да укоитъ коня певліана;
Па сѣ врати во рамни дворо'и,
Си отлючи земни-те керали,
Си отключи шарени ковчедзи,
Си изва'и рубо делибашко,
Сѣ промени млада Райкоица,
Ми сѣ стори царевъ делибаша,
И си кладе самура калпака,
И потъ него собра руса коса,
И си явна коня певліана,
И си зеде сабя навалица,
Си отиде н' Емино'и порти.
Едношъ клюквитъ, а два пжти викнитъ:
„Ӑ излези Емине Никола!
Царъ ме пущи за да ми отпущишъ
Да отпущишъ Райка Бошкоикя.
Що го држишъ во темни зжндани?".
Уще реч-та не ми ѭ дорече,
И го пущи отъ темни зжндани,
И го пущи Райка Бошкоикя. —
„Ай кь ойме више во Стамбола,
Со 'се Райка и со 'си Никола!"
Говореше Ёмина Никола:
„А егиди царевъ делибаша!

Не носиме више во Стамбола,
Сакай менѣ ти що да ми сакашъ!
Ясъ ти да'амъ хиляда дукади."
Говореше царевъ делибаша:
„А егиди Емина Никола!
Царъ ми да'атъ колку да си сака,
Туку ойме више во Стамбола!"
Кинисале дури до полпѫти,
И си сегна во бѣла пазу'а,
Си изва'и сабя навалица. —
„А егиди царевъ делибаша!
Ето пущифъ Райка Бошконкя,
Не губи ме, ни носи ме въ Стамболъ!"
И та истай сабя навалица,
Му пресече рѫце до рамена,
Му одвѫрти нодзе до колена,
Му одвѫрти очи отъ глобо'и,
И го кладе н' една раскѫрсница,
И го дѫрва два жѫлта дукада.
„Такъ да знаишъ, Емина Никола,
Яска не сумъ царевъ делибаша,
Туку я сумъ млада Райкоица!"
Сѣ поврати му пособра стока,
Си го зеде Райка предъ себе си,
И си ойде на рамни двоpe'и.

190.

Скендеръ-Бегъ.

Попленалъ ми Скендер-бегъ
Јовче поле Билольско,
Ми попленалъ Скендер-бегъ
Едно мало девойче,
Девойче и Латинче,
Тà го фати за рѫка
Тà ѭ фѫрли на коня.
Кога Бег-отъ бегаше,
Ті'окъ ветаръ вееше;
Моме-то ми плачеше,
Ситна роса росеше;
Моме-то сѣ насмеа,
Ѣсно слѫнце угреа,
Латински му зборвеше:
„Море Бегу, Скендер-бегъ!
Немой да ме пoпленишъ,
От' си имамъ три бракя
Татко и майка ме даватъ,
Братъ Никола не даватъ;
Ке ме дадѣтъ Алай-бегъ

Алай-бегу за сина;
Ке напра'итъ кюпріа
Со два драга каменя,
Со дробнего бисера
За малего Мефмеда.

191.

Султанъ Селимъ и Салакимъ Тодоръ.

Книга пишитъ цара Султанъ Селимъ;
Али пишитъ кому ке ѭ пратитъ?
Ке ѭ пратитъ Салакимъ Тодору,
Що му сакатъ до четири добра: —
Пѫрво добро 'уба'а не'ѣста,
Второ добро кѫрстетна байрака,
Трекьо добро негва бѫрза коня,
А четворто село Калофео. —
Книга пеитъ Салакимъ Тодора,
Книга пеитъ, градумъ сѫлдзи ронитъ.
Го догледа млада Тодорица,
И му рече млада Тодорица:
„А Тодоре мои господине!
Що те тебе нужба дотерало,
Книга пеишъ, градумъ сѫлдзи ронишъ?
Тога велитъ Салакимъ Тодора:
„А егиди 'уба'а не'ѣсто,
Да ти кажамъ, та що ке ми чинишъ?“
И му рече млада Тодорица:
„Ако немамъ я що да ти чинамъ,
Како жаляшъ, и ясъ да си жалямъ.“
И ѣ кажвитъ Салакимъ Тодора,
Що допущилъ цара Султанъ Селимъ,
Що ми сакатъ до четири добра:
Пѫрво добро 'уба'а не'ѣста,
Второ добро кѫрстетна байрака,
Трекьо добро моя бѫрза коня,
А четворто село Калофео.
'Си-те добра я да 'и прежалямъ,
Ама тебе како да прежалямъ!“
И му рече млада Тодорица:
„А Тодоре, мое господине!

Тоа гайле ичъ да го не беришъ;
Тук' прати му една бѣла книга,
Бѣла книга цжрно написана: —
А егиди цара Султанъ Селимъ!
Ти ми сакашъ до четири добра,
Не ти да'амъ четири каменя.“
Како ука що го научила,
Така си ѭ не'ѣста почуло;
И му прати назотъ бѣла книга.
Кога цар-отъ книга ми отпеа,
Тога ми сѣ мошне налютило,
И ми пущи Турци Яничари;
Изкопа'е лжгами потъ земи,
Ми пойдо'е во земни керали,
Да украдѣтъ млада Тодорица.
Тодоръ седналъ на диванъ високи,
Да си ручатъ ручегъ господарски
Со него'а мила стара майка,
И си држжитъ нивно мжшко дете.
И си слезе млада Тодорица,
Да наточитъ вино тригодишно.
Кога виде чудо и големо!
Во керали Турци Яничари,
И сакаетъ Турци да ѭ грабатъ.
И имъ рече млада Тодорица:
„А егиди Турци Яничари!
Аль сте умни, али сте будали?
Віе мене що ме задирате?
Я не сумъ си млада Тодорица
Туку сумъ си цжрна робинчица;
Тодорица на диванъ си седитъ.
Кажете ми з' още ѭ барате,
Тодорицà я да ѭ измамамъ,
Ясъ овдека да ви ѭ донесамъ.“
И ѣ велѣтъ Турци Яничари:
„Нè допущилъ цара Султанъ Селимъ,
Да грабиме млада Тодорица,
И при цара до ѭ отнесиме.“
Ѭ пущі'е млада Тодорица;
Си отиде на диванъ високи;

Си седна'е и сѣ наруча'е;
Тога велитъ млада Тодорица:
„А Тодоре мое господине!
Ручекъ ручамъ манджи господарски,
А во сърце древя и каменя!
Що ми дошло чудо и голѐмо,
Во керали Турци Яничари;
Що допущилъ цара Султанъ Селимъ,
'И допущилъ мене да грабеетъ.
Кога слегофъ вино да наточамъ,
Тога найдофъ Турци Яничари,
Имъ сѣ казафъ църна робинчица
И отъ рѫце я отъ нимъ избегофъ.
Сега ніе како ке пра'име?“
Тога велитъ Салакимъ Тодора:
„А егиди 'уба'а не'ѣсто!
То'а гайле ти да го не беришъ,
Лели дошле скришемъ во керали;
Ти да седишъ на диванъ високи,
Да си държишъ наше мѫшко дете.“
И си стана на нога юначка
И си зеде своя бърза коня,
И си зеде жълта боздогана,
И си зеде своя остра сабя,
И си зеде кърстетна байрака,
И ѣ рече н' 'уба'а не'ѣста:
„Ти да пулишъ кърстетна байрака,
Дури стоитъ гайле да не беришъ;
Ако паднитъ кърстетна байрака,
Тога порти сама да отворишъ.“
Кога блезе во земни керали,
Едни Турци со сабя исече,
Други Турци со коня изгази,
Си напра'и кърви до колена,
Си навали кърстетна байрака,
Во кърви-те коня му пропадна.
Тога писна млада Тодорица,
Да ми пищитъ тѫги со гласо'и;
Ѣ сѣ стори оти го загубиле.
И ѣ викна Тодоръ одъ керали:

„Мжлчи, мжлчи, млада Тодорице,
Оти Турци не ме загубі'е,
'Си-те Турци овде 'и посекофъ."
И си слезе млада Тодорица,
Що да видитъ чудо и големо!
'Си-те Турци нжтре посечени;
Сѣ качіе на диванъ високи.
Ми дочула цара Султанъ Селимъ,
'Си-те Турци му 'и загубиле,
Не му падна голема лютина,
Тук' му даде голема пещеша,
Пещешъ даде една бжрза коня,
И му даде една остра сабя.

192.

Митре и сестра Ангелина.

Седналъ Митре съ майка да вечератъ,
Вечераетъ лакардіи чинѣтъ:
„Айти майко, айти мила майко!
Какъ си немафъ едно мило брате,
Али брате, али мила сестра?"
„Айти Митре, айти синко мили!
Али знаишъ, синко, аль паметвишъ,
Кога бѣше, синко, пленъ по земи,
Ти имаше една мила сестра,
Мила сестра моме Ангелина,
Ти іж плена Дервиш-бегъ Войвода." —
„Айти майко, айти мила майко!
Не кажви ми кой ми іж попленалъ,
Тук' кажи ми кунъ кждe отиде." —
„Айти Митре, айти синко миле!
Той отиде преку цжрно море." —
„Айти майко, айти мила майко!
Ай меси ми пребѣла погача,
Напжлни ми две здравици вино,
Ясъ ке одамъ сестра да іж канамъ
Да іж канамъ сестра на пжрвиче,
Бельки ке сѣ писма забораетъ."

И си стана негва стара майка,
Му умеси пребѣла погача,
Му напжлна двѣ здравици вино.
И си явна своя бжрза коня,
Си сѣ фжрли въ она цжрно море.
Пжрви петли кога пропеа'е,
Митре бѣше среде цжрно море,
Кога ми сѣ зора обзорило,
Си излезе на край на краище.
Тамо найде три млади робини,
И имъ велитъ Митре добаръ юнакъ:
„А егиди три млади робини:
Кждe седитъ Дервиш-бегъ войвода?“
Тога велѣтъ три млади робини:
„Айти тебѣ незнаена дельо!
Сами му сѣ куки познаваетъ,
Пусти порти му сѐ челико'и,
На бедени гла'и наредени.“
Си отиде Митре дури тамо,
Едношъ клюквитъ, а два пжти виквитъ:
„А излези моя мила сестро,
От' сумъ дошолъ, сестро, да те канамъ
Да те канамъ, сестро, на пжрвиче!“
Тога велитъ негва мила сестра:
„Не ѥ кабиль, брате, да ме канишъ,
Туку айде да сѣ издумаме,
Дуръ не дошолъ Дервиш-бегъ Войвода,
Той ѥ сега въ гори на лоенѥ.“
Си отидве *) на диванъ високи,
Си ставі'е манджи господарски,
Изва'и'е и бѣла погача.
Тога велитъ сестра Ангелина:
„Айде, брате, сега да поспіешъ,
Ясъ ке сторамъ голема чудеса.“
И си легна Митре да поспіетъ;
И си стана сестра Ангелина,
Му фжрлила дробнаго синджира,
Си умеси пребела погача,
Си ѭ меси 'се отъ бальваица.

*) Отидве-отидоха.

И си дойде Дервиш-бегъ Войвода;
Тога велитъ млада Ангелина:
„Добре дойде Дервиш-бегъ войвода!
Ево иматъ три дни и три нокя,
Кѫде шеташъ низъ гора зелена,
Нищо ловъ ти не си уло'ило;
А я седамъ на диванъ високи,
Големъ ловъ я сумъ ти уло'ила,
Моего брата, твоего душмана,
И го кладофъ во дробна синджира."
Тога рече Дервиш-бегъ войвода:
„А егиди 'уба'а не'ѣсто!
Ай стави ми малу да ручаме!"
Му ѣ стави бѣла-на погача,
Що ми бѣше 'се отъ бальваица,
И му тури вино тригодишно,
А во вино бильки чемерлики.
Сѣ наруча Дервиш-бегъ войвода,
И си легна малу да поспіетъ.
И си стана млада Ангелина,
Му нарани негва бѫрза коня.
Му нарани сено чемерліо,
Си отключи шарена ковчега,
И си собра малу многу азно;
И си пойде при мило-то брате,
Му изваде дробна-на синджира,
И му рече сестра Ангелина:
„Стани, брате, сега да бегаме,
Али сега, брате, аль никога!"
И си стана Митре добаръ юнакъ,
И си зеде до два добри коня,
Си побегна преку цѫрно море.
Си найдо'е нивна стара майка;
Какъ 'и виде нивна стара майка,
Какъ 'и виде, начасъ душа даде.

193.

Краль и Русанта кралица.

Заплакала Русанта кралица
И ми дойде краль-отъ господине,

И говоритъ краль-отъ господине:
„А егиди Русанте кралице!
Що те нужба тебе дотерало,
Сѫлдзи ронишъ по бѣли образи?
Аль доноси бисерни гердани?
Аль износи ру'о копринено?“
Говореше Русанта кралица:
„А егиди крале господине!
Не износифъ бисерни гердани,
Не износифъ ру'о копринено;
Туку е'о за деветъ години,
Никако сме чедо не виделе,
Тà ни женско, кралю, тà ни мѫшко.“
И говоритъ краля господине:
„Али си сѣ сама не узнала?
Аль не гле'ашъ цѫрвена долама?
Кога дойде за мене невѣста,
Долама край со край ти идеше,
Ама сега край со край не идетъ.“
Малу време що си постояла,
Постигнала лудо мѫшко дете.
Го повила во кумашъ пелена,
И го клала во злата леляйка,
И го пови со сѫрмени повой,
И го кладе во среде дворе'и
Въ среде дворе'и на мраморъ плоча,
Съ нога го люлятъ, съ уста му пеитъ:
„Нани, нани лудо мѫшко дете!
Нани, нани, страдвало те татко!
Нани, нани, жедвала те майка!“
И ѣ дочу Краля господине:
„А егиди Русанта кралица!
Защо кѫлнишъ лудо мѫшко дете?“
И си влезе въ шарена одаа,
Си отключи шарена ковчега,
Си изва'и платно бамбакерно,
Го смолоса платно бамбакерно,
И ѣ зави Русанта кралица,
Ѣ закопа въ земи до колена,
Ѣ смолоса нейдзѣ руса коса,

Ѣ запали нейдзѣ руса коса.
Горитъ коса дур' да цжрни очи;
Говореше Русанта кралица:
„А егиди Кралю господине!
Прости менѣ големи кабаетъ,
Не гори ми мое бѣло лице,
Що си го често ти целуваше!“ —
„Тука гори, тука да изгоришъ,
Ако немашъ жальба за детенце!“

194.

Еденъ синъ и майка.

Що ю щама на горна долна земя?
Ели ми ю мжтна вода носитъ?
Ели ми ю силенъ огонъ горитъ?
Ели ми ю силенъ паша біетъ?
Тà не ми ю мжтна вода носитъ,
Нито ми ю силенъ огонъ горитъ,
Нито ми ю силенъ паша біетъ;
Туку ми ю таа цжрна чума,
Що удрила 'се ми поморила.
Не ми біетъ старо-но и младо.
Тук' ми біетъ кой дека ю юнакъ,
Що удрила еденъ синъ у майка,
Го удрила и го поморила.
Кжта денъ му майка на гробъ одитъ;
Кжта утро, „синко, добро утро;“
Кжта вечеръ, „синко, добаръ вечеръ!
Топла ли ю, синко, земна кукя?
Мека ли ю земяна постеля?
Меки ли ю камен-отъ позглава?“
Отъ жальови земя проговори:
„Топла ми ю, майко, земна кукя,
Мека ми ю земяна постеля,
И мекъ ми ю камен-отъ позгава:
Немой кжлни, майко, цжрна чума,
И тая ю, майко, потъ повеля,
Туку кжлни Имера бербера,

Що оста'и перче каркмаліа,
Да ми лежитъ зміа тройногла'а,
Со дванаесетъ мали зміульчина."

195.

Митре и чума.

Посвжршилъ сѣ Митре добаръ юнакъ
Сѣ посвжршилъ не'ста отъ далеку;
Колку пжрстенъ ми ѭ пжрстенвало,
Си отиде во града Стамбола.
Три години тамо си седело,
Си спечали три то'ари азно,
Си киниса дома да си идетъ.
Конакъ стори во пусто-но Скопѥ;
Ми преспало, на утро ми стана
И си зеде до четири коньи,
Си отиде вода да напіетъ.
На бѣла чешма вода 'и напило,
Тамо найде една стара баба,
И ѣ рече Митре добаръ юнакъ:
„А егиди бабо, стара бабо!
Що кя бидитъ ово чудно чудо,
Скопѥ града я сумъ нокевало,
Сжде слушамъ петли кжде пеѥтъ,
Петли пеѥтъ и кучина лаѣтъ,
Люгѥ нигде, бабо, не сумъ виделъ."
Тога велитъ она стара баба:
„Айти Митре, айти синко миле!
Ясъ не сумъ си, синко, стара баба,
Туку сумъ си, синко, цжрна чума;
'Си-те люгѥ, синко, избегале."
Тога велитъ Митре добаръ юнакъ:
„Жити бога, бабо, жити душа,
Погля'и го, бабо, пусти дефтеръ,
Алѝ сумъ и я на дефтеръ писано!"
Го погле'а баба пусти дефтеръ
Го погле'а и на часъ му рече!
„И ти, синко, овде си написанъ,

Животъ немашъ, синко, баре три дни,
Въ еденъ денъ, синко, ке загинишъ.“
Тога ѣ сѣ Митре милно молитъ;
„Ти сѣ моля, бабо, жити бога!
Три дни теиръ, бабо, да ми сторишъ,
Дур' да пойдамъ при моя не'ѣста;
Оту иматъ токму три години,
Како сумъ ѭ, бабо, посвършило,
Баре съ очи не сумъ ѭ видело.“
Та му рече „айде, синко, одай!“
Си то'ари три то'ари азно,
Си отиде при млада не'ѣста
И ѣ клюкна на нейдзини порти:
„А излези, моме Ангелино!
Едношъ съ очи да си сѣ видиме,
Оту сега я ке си загина!“
Ми излезе кутра Ангелина,
И сѣ спущи ржка му целива;
Еденъ то'аръ азно ѣ оста'и.
Си отиде при него'а майка,
И си викна Митре добаръ юнакъ:
„А излези, моя стара майко!
Колку да сѣ міе отпростиме,
Оти сега я ке ти загинамъ!“
Му излезе негва стара майка,
Излего'е негой мили бракя,
Растварі'е два то'ара азно;
Колку майка сина прегушнала
Прегушнала и го целивала,
На часъ Митре тога душа даде.
Мила майка коса си іҫкина,
Мила сестра како пиле пищитъ,
Мили бракя гла'и си кърше'етъ
Отъ жалянѥ за Митре-та малечекъ.
Го държа'е три дни незакопанъ,
На четворти унеръ ми сторі'е,
Му собра'е попо'й и владици
Со голема чес'ъ го закопа'е.

196.

От Прилепъ.

Царъ Селимъ, Дойколе, сѣ подервишилъ,
Си облеколъ, Дойколе, бѣло руво,
Дà излегалъ, Дойколе, на Велигденъ,
Да 'и гледатъ, Дойколе, кай играетъ.
Излего'а, Дойколе, кмето'и-ти,
Какъ на Прилепъ, Дойколе, бего'и-те;
Излего'а, Дойколе, кметици-те,
Какъ на Прилепъ, Дойколе, беджици-те;
Излего'а, Дойколе, младоженети,
Какъ на Прилепъ, Дойколе, спахіи-те;
Излего'а, Дойколе, невѣсти-те,
Какъ на Прилепъ, Дойколе, спахици-те;
Излего'а, Дойколе, ергени-те,
Какъ соколи, Дойколе, по гора-та;
Излего'а, Дойколе, девойки-те,
Какъ еребици, Дойколе, обружани.

197.

Краль, кралица и Ружица девойка.

Краль, кралица руйно вино піѣтъ,
Кралю слуга Гжрче азнатарче,
А кралицѣ Ружица девойка.
Краль-отъ ли ѣ кралицѣ велеше:
„Ей кралице, ей господарице!
Айде да си слуга размениме!“
Кралицѣ ю не добро паднало,
Изва'ила едно фрушко ноже,
Измахнала назадъ наопаку,
Ѭ удрила Ружица девойка,
Ѭ погоди мегю две-те очи,
Ѣ изваде обе цжрни очи.
Сѣ расплака Ружица девойка:
„Леле боже, за цжрни-те очи!“
Кралица ѣ Ружицѣ говоритъ;
„Мжлчи, мжлчи, Ружица девойко!

Ке ти да'амъ до два бѣли града,
Да сѣ гледашъ до кога си жива."
Па говори Ружица девойка:
„Да ти слѣпамъ до две бѣли града,
Кога немамъ очи да 'и гле'амъ!"

198.

Ружица девойка и тридесетъ момчина.

Седнале ми трі'есетъ момчина,
Седнале ми по край цжрно море;
Слуга служитъ Ружица девойка,
Слуга служитъ, лепо имъ говоритъ:
„А егиди трі'есетъ момчина!
Ако можамъ 'семъ слуга да чинамъ,
Я не можамъ 'семъ любовъ да бидамъ;
Кой ќе юнакъ отъ юнака роденъ,
Да си слечитъ рубо копринено,
Да облечитъ отъ пандзуръ кошуля,
Да си земитъ щица челико'а,
Да препливатъ преку цжрно море,
Да излезитъ на край на краище,
Тамо иматъ злата яболшница,
Да си скинитъ три злати яболка,
Я со него любовъ ке да бидамъ."
'Си-те ми 'и гла'и наведо'е,
Елюмъ еденъ гла'а не наведи;
И си стана на нога юначка,
И си слече рубо копринено,
Си облече пандзурна кошуля,
И си зеде щица челико'а,
Си сѣ фжрли п' она цжрно море,
Ми излезе на край на краище,
И си найде злата яболшница,
Не си скина три злати яболка,
Яболшница отъ коренъ откорна;
Си преплива преку цжрно море,
Ѭ донесе на чесна тжрпеза.
Ко' го виде Ружица девойка,
И си стана на юначка нога

И сѣ спущи въ очи го целива.
Си ѭ фати за десна рѫчица,
Си поведи три'есетъ момчина,
Си отиде при своя-та майка.
Зафаті'е свадба да ми чинѣтъ,
Малу свадба токму три месеци.

199.

Јованъ и майка му.

Јованъ майкà мошне додеваше,
Майка му сѣ люто налютила,
Јованаго люто прокѫлнала:
„А Јоване, а синко рогене!
Защо олку, синко, ми додевашъ,
Да би далъ богъ да сѣ попала'ишъ,
Тà да по'идишъ во гора зелена,
Да сѣ сторишъ, синко, сури еленъ;
Зиме да зимвишъ студени осой,
Лете да летвишъ горешки присой,
И да ми шеташъ токму три години,
На четворти ум-отъ да ти дойдитъ!"
Назатъ син-отъ клетва ѣ вратило:
„Айти майко, айти мила майко!
Како велишъ клетва да ти бидитъ;
Я да ти сѣ, майко, попала'амъ,
Кога ке сѣ, майко, попала'амъ,
Ко' ке пойда во гора зелена,
Да би дошолъ Корунъ кеседжіа,
Да б' загубилъ сина поголеми,
Да ти пленитъ стока богатіа,
Да ти земитъ деветъ тавли коньи,
Да ти зе'итъ три млади не'ѣсти,
Невѣсти-ҭе за цѫрни робини,
И дечина луди телчарчина,
И ти сама гускарка да бидишъ,
Да ми пасишъ чуски на пѫтища!"
Како що сѣ клѣтви изкѫлна'е,
Така имъ сѣ клѣтви-те фаті'е.

*

Млади Јованъ си сѣ попала'и,
И ми пойде во гора зелена;
И ми дойде Корунъ кеседжіа,
Му загуби брата поголеми;
Що ми рече 'си-те сѣ сторі'а.
Колку дойде четворта година,
Ум-отъ дойде тога на Јована;
Ми киниса дома да ми идетъ,
И си вижатъ своя стара майка,
Кѫде паситъ гуски на пѫтища.
Тога велитъ Јованъ добаръ юнакъ:
„Леле майко, леле мила майко!
Како си сѣ клетви изкѫлнафме,
Така клетви, майко, нé фаті'е;
Научи ме сега що да чина,
Защо немамъ една добра коня.“
И му рече негва стара майка:
„Айти синко, айти мили синко!
Да ти кажамъ, синко, що да чинишъ,
Да си пойдишъ въ стара кобилица;
Тая ми ѥ, синко, изтерана,
Ево имамъ за деветъ години,
Тая, синко, ни ѥ налютена,
Защо сме ѭ, синко, истерале,
Истерале волци да ѫ ядатъ,
Да ѣ молишъ со големи мольби,
Тая ми ѥ умна и разумна.“
Како майка си го научила,
Јованъ пойде во Стара планина,
И ѣ рече на стара кобила:
„Кобилице, моя мила майко!
Жити поминъ що си поминала
Поминала во наша-та кукя,
Айде сега со мене да дойдишъ,
Да одиме міе у Коруна,
Да бараме и стока и люгѥ.“
Киниса'е и си отидо'е,
И ми викна уще отъ далеку:
„А излези, Корунъ кеседжіа!
Ела едношъ да сѣ обидиме

Обидиме юнакъ со юнака,
Како губишъ мое мило брате
Мило брате, како рудо ягне,
Како грабишъ моя мила стока!“
Сѣ измами Корунъ, ми излезе,
И сѣ спущи Јованъ добаръ юнакъ,
Си го фати за тенки рамена,
Да колена въ земи го закачи,
Съ кобила потъ нодзе го изгази;
И му зеде Коруно'а сабя,
Му пресече негва добра гла'а.
И си зеде три млади не'ѣсти,
И си зеде 'сѫ-та своя стока,
После зеде и него'а стока,
Си излезе надворъ по пѫтища,
Си ѫ зеде своя стара майка,
И си зеде свои луди деца,
Си отиде во своя-та куkя;
И ѣ велитъ Јованъ добаръ юнакъ:
„Радви ми сѣ, моя мила кукьо,
Чесна биди, какъ що ми си́ била!“

200.

Елинъ Дойка.

Попитале Елинъ Дойка
Горна долна Руменліа
Три години на далеку.
Майка Дойка не да'аше,
Деветъ бракя ѭ дадо'е,
Защо бѣше на далеку,
Кога к҃ одѣтъ на пѫрвиче,
Коньи да сѣ наяваетъ,
Пушки да сѣ нафѫрляетъ,
Джилитъ да сѣ наиграетъ.
Майка люто 'и прокѫлна:
„Море синко, мили синко!
Защо Дойка ѣ оделифте
Три години на далеку,
Кога Дойка к' извадите,
Да внесите цѫрна чума
Цѫрна чума и панукла,
И дробна-на сипаинца,
'Семъ да деветъ пособеритъ,
Со 'се ваши луди деца.“
Како майка прокѫлнала,
Така клѣтва сѣ фатила.
Кога Дойка извадо'е,
И имъ дойде цѫрна чума
Цѫрна чума и панукла,
И дробна-на сипаинца,
'Си-те деветъ 'и пособра
Со 'се нивни луди деца,

Сѫде майка ѣ оста'и.
Сѣ сторила мила майка
Пуста сина кука'ица,
Да ми кукатъ денѥ ноще.
Елинъ Дойка що чекала,
Ми чекала три години,
Да ѣ дойдѣтъ деветъ бракя,
Да ѭ канѣтъ на пѫрвиче.
Елинъ Дойка заплакала
Мошне мошне жало'ито:
„Леле боже, мили боже!
Лели бракя ме дадо'е
Ме дадо'е на далеку,
За да идѣтъ на пѫрвиче,
Какъ ме бракя не викна'е!
Ели 'си-те м' оста'и'е,
Наймали-отъ братъ Костадинъ
Какъ ме мене забора'и,
Що во мене сѣ кѫлнеше
Малу многу жими Дойка!"
Богу му сѣ нажалило,
И ѣ пущи еденъ ангелъ
Еденъ ангелъ отъ небеси,
Ѣ го крена Костадина,
Що му ангелъ напра'ило
Отъ плоча-та погачица,
Отъ кіур-отъ чутурица,
И му рече Костадину:
„Айде сега да си одишъ
При твоя-та мила сестра,
Да ѭ канишъ на пѫрвиче."
Начасъ пойде да ѭ канитъ.
Кога Дойка го видела
Сѣ спущила, го гушнала:
„Леле брате, мило брате!
Що си олку распано?
Лели бѣше ти поличенъ
Ти отъ 'си-те деветъ бракя!"
И Костадинъ що ѣ рече:
„Мори сестро, мила сестро!
Како да сумъ сестро личенъ?
Ево иматъ три години
Боленъ лежа на постеля.
Туку айде земай си го
И твое-то мѫшко дете,
Тебе дома ке те носамъ
Де ѭ видишъ наша кукя."
Си зедо'е мѫшко дете,
Си зедо'е бѫрза коня,
Си тѫргна'а да си одѣтъ.
И одиле що одиле,
Колку пошле край цѫрква-та,
Ми пропеа едно пиле,
Едно пиле отъ древя-та:
„Мори желна Елинъ Дойке!
По кого си кинисала,
По мѫртвего Костадина!"
Сѣ зачуди Елинъ Дойка,
Що ѥ пиле, що ми пеитъ.
И си рече Елинъ Дойка:
„Белки пиле ми сѣ смеитъ,
Защо ми ѥ брате болно,
Ми ѥ мошне расипано."
До цѫрква-та си пойдо'е,
Мило брате ѣ загина.
Сѣ зачуди кутра Дойка,
Що да чинитъ, какъ да чинитъ.
Си отиде дури дома,
Що да видитъ чудно чудо!
Пусти порти затворени,
Дворѥ пелинъ обрастени,
А во дворѥ мила майка,
Кѫде кукатъ денѥ ноще
Како сина кука'ица.
Колку Дойка ми отишла
До неидзина мила майка,
Майка си ѭ прегушнала.
Како си сѣ прегушна'е,
Така си сѣ уда'и'е
Отъ жалянѥ, отъ плаченѥ;

А Дойкино лудо дете
Потъ нодзе го изгази'е.
Таква била лоша клѣтва!

201.

Тодора керка.

Личба сѣ въ Града личила —
„Кой ми ю кадаръ и вреденъ,
На силна войска да одитъ;
Кой ке на войска не одитъ
Отъ тимаръ ке го иста'амъ.“
'Си-те на войска праті'е,
Кой сина, кой мили мнука;
Сиромахъ Петко немаше
Ни сина, ни мили мнука,
Елюмъ що Петко имаше
Токму за деветъ девойки.
Петко низъ дворю шеташе
И дробни сѫлдзи ронеше,
Бѣли си рѫце кършеше
Отъ свои бѣли рамена;
И дробни сѫлдзи ронеше
По свои бѣли образи,
Дур' ми и дворю завади.
Си го догле'а Тодора,
Тодора наймала керка;
Тодора лепо говоритъ:
„Егиди татко сиромафъ!
Що ми те нужба дотера,
Тà дробни сѫлдзи ми ронишъ
По свои бѣли образи?
И твоя гла'а си кършишъ
Отъ твои бѣли рамена?
И бѣли рѫце си кършишъ —
Отъ твои бѣли колена?“ —
„Егиди керко Тодора!
Како да сѫлдзи не ронамъ?
Како да рѫце не кършамъ?
Личба сѣ въ града личила —
Кой ми ю кадаръ и вреденъ
На силна войска да одитъ;
Кой ке на войска не одитъ
Отъ тимаръ ке го истаамъ. —
'Си-те на войска праті'е
Кой сина, кой мили мнука;
А я си нема никого,
Ни сина, ни мили мнука,
Отъ тимаръ ке ме иста'итъ!“
Тодора лепо говоритъ:
„Егиди татко сиромафъ!
Аль то'а гайле те нашло!
Влези си земни керали,
И во темни конушници,
Потседлай коня шарени,
Ясъ ке ти одамъ на войска.“
Си стана Петко сиромафъ,
Влезе въ темни конушници,
Потседла коня шарена.
Тая си влезе въ керали,
Изваде ру'о юначко,
И ми сѣ лепо промена.
Си явна коня шарени,
Си зеде байракъ кърстетни,
На поясъ жѫлти боздоганъ,
Въ пазу'а сабя димискіа,
Тà ми отиде на войска.
Войвала що ми войвала
Токму за деветъ години;
Кога отъ войска идеше,
По стретъ чаршіа търчаше,
Сама си песма пееше:
„Кѫде сѣ чуло, видело,

Момичка войска да войвитъ
Токму за деветъ години,
Никой да не ѭ узнаитъ,
Дури сѣ сама казала!“
Кога ѣ песма слуша’е,
’Си-те ми сѣ почудi’е.

202.

Девойка хвърлятъ каменъ.

Собрале ми сѣ набрале
До триста млади момчина,
Тiе да каменъ фарлядетъ,
Кой ке сѣ каменъ натфърлитъ.
’Си-те сѣ редумъ редиле,
Никой го каменъ натфърли.
Кога го зеде девойка,
’Си-те ’и каменъ натфърли;
Тога ми велитъ девойка:
„Ей вiе млади юнаци!
Харамъ да ви ѥ улефе
По двесте, триста гроше’и,
Кога сѣ найме девойка,
’Семъ да ве каменъ натфърлитъ!“

203.

Невѣста загубвитъ Татари.

Отъ како петли пеа’е
Низъ гора кой ми помина?
Помина’е ми, мина’е
Китени-те ми свато’и
Со найхубава невѣста.
Задале ми сѣ Татари,
Татари, църни Арапи.
Уплашили сѣ свато’и,
Туриле млада не’ѣста
Со едно младо деверче. —
„Дали си́ туфекъ фарляло,
Дали си́ сабя търгало?“
„Невѣсто, младо невѣсто!
Нито сумъ туфекъ фарляло,
Нито сумъ сабя търгало!“
Тога ми млада не’ѣста
Запрегна поли, ръка’и,
Си фърли дулакъ отъ гла’а,
Си фърли туфекъ на рака,
И остра сабя во уста.
Фърляла що ми фърляла,
Истайла сабя отъ уста
На оние църни Арапи,
И загубила Татари
Татари църни Арапи.
Собрале ми сѣ свато’и,
Тà отидо’е дома си.

ОВЧАРСКИ.

204.

Севда и Пейко.

Севдо, Севдо Севделино,
Гиди росна детелино!
Севдинъ тейко овчаръ главилъ,
Овчаръ главилъ левенъ Пейка,
Да ви пасе сиво стадо.
Севда мома ми си люби
Ми си люби левентъ Пейка.
Ѭ разбраха селяни-те,
Тà фатиха да сѣ смеатъ.
Ка си дочу Севдинъ тейко,
Тà си собра селяне-то,
Тà имъ веле, и говоре:
„Ей селяни, мили бракя!
Сакамъ право да кажете,
Що чинува Севда мома?“
Тогай велятъ селяне-те:
„Коджобаши Севдинъ тейко!
Що не́ питашъ да кажиме?
Накара ѭ Севда мома,
Да направи зеленъ зелникъ
Зеленъ зелникъ коприва лникъ,
Да направи мали ручокь,
Да го дигне на глава-та,
Да го носе на Левенъ Пейка;
Па кинисай ти по нея,
Да ѭ нея ти преглеждашъ,
Съ твой-те очи да вѣрувашъ.“
Па си стана Севдинъ тейко,
Па си пойде дури дома,
Тà накара Севда мома,
Да наберe росно зелѥ,
Да направи мали ручокъ,
Мали ручокъ лепи зелникъ.
Па си стана Севда мома,
Не ми набра росно зелѥ;
Сѣ засука, сѣ зепрегна,
Нел' измеси чисто тесто,
И засука зеленъ зелникъ,
Го испече го извѫрза,
Тà го дигна на глава-та,
Ке го носе на левенъ Пейка;
Тѫргна кротко на големо,
Ке си носи мали ручекъ.
По нея ѥ Севдинъ тейко,
Кинисалъ да ѭ преглежда;
На Севда не и́ текнува,
На назади да погледне,
Оти нея ѭ преглеждатъ.
Нелъ догледа левентъ Пейко,
Тà искара шаренъ кавалъ
Шаренъ кафалъ, пишанъ свиролъ,
Па си фати да си свире,
Дури свире, дур' кажува,
На Севда веле, говоре:
„О ти Севдо, не погледна
Не погледна на назади,
Оти тебе те поглеждатъ!
Ка си дойдишъ въ чаире-то,
Да си свалишъ мали ручокъ,
На бѣлъ каменъ да г' оставишъ.“
Ка си дочу Севда мома
Ка си дочу шаренъ кавалъ,
Нели она си разбрала,
Нели дойде на чаире
Во чаире на бѣлъ каменъ,
Тамъ остави мали ручокъ,

И надзади сѣ повжрна.
Ка ѭ виде нейни тейко,
Онъ назади сѣ повжрна,
Селяни-те не вѣрува.
Кога било замжркнало,
Нел' дойде'а арами-те
Тà фатиха Левентъ Пейка,
Кантилъ кучка отепа'а,
Караман-отъ го закла'а,
Карабаш-отъ приплаші'а.
Тà фатиха левентъ Пейка,
Му вжрзаха бѣли ржце,
Тà фатиха да си вжртатъ
Да си вжртатъ сиво стадо.
Стадо вжртатъ. стадо блее,
Никакъ нема да киниса.
Тогай веле левентъ Пейко:
„Араміи, мили бракя!
Пущите ми бѣла ржка,
Подайте ми шаренъ кавалъ,
Да засвирамъ на сиво стадо,
Белкимъ стадо ке киниса.“
С' излжжаха арами-те,
Му дадоха шаренъ кавалъ;
Дà засвире левентъ Пейко,
Дури свире, дур' зборува,
На Севда мома говоре:
„Севдо, Севдо, Севделино,
Гиди росно детелино!
Ако спіешъ разбуди сѣ,
Ако сонишъ разсони сѣ,
Ако седишъ заслушай сѣ,
Що ти веле шаренъ кавалъ; —
Ме фатиха арами-те,
Кандилъ кучка отепаха,
Караман-отъ го заклаха,
Карабаш-отъ приплашиха;
Бѣли ржце ми вжрзаха.
Що чини да чини тейко ти,
Да соберитъ селяни-те,
Дане стадо ке откинитъ.“
Ка си дочу Севда мома,
Ка си дочу, ка си разбра,
Тогай веле на тейка си:
„Що си седишъ, мили тейко!
Стан', собери селяни-те,
Да потерашъ арами-те,
Оти стадо ти плениха.“
Нели стана Севдинъ тейко,
Тà си собра селяни-те,
Тà пойдоха потерджіи,
Пристигнаха сиво стадо,
Разбегнаха арами-те.
Сѣ вжрнало сиво стадо,
Вжрна сѣ и левентъ Пейко.
Тогай веле Севдинъ тейко:
„Ей селяни, мили бракя!
Кой ке сѣ юнакъ отбери
Да оде да наржча,
Да наржча на Севда мома,
Да измеси до три фурни
До три фурни бѣлъ пексимитъ,
Да заколе до три юнци
До три юнци непрегнати.“
Ка си дочу левентъ Пейко,
Тà искара шаренъ кавалъ,
Дури шаренъ, дури пишенъ,
Тà засвире тжжно, жжлно,
Па кажува на Севда мома
Що наржча Севдинъ тейко.
Ка си дочу Севда мома,
'Се-то Севда си разбрала;
Измесила до три фурни
До три фурни бѣлъ пексемитъ,
Па заклала до три юнци
До три юнци непрегнати.
Ка дойде'а селяни-те,
'Се готово си найде'а.
Севдинъ тейко завѣрува,
Оти Севда ми си любе,

Ми си любе левенъ Пейка;
И па за него ѭ даде.
Сѣ любиха, сѣ зедоха
Сѣ зедоха, сѣ венчаха.

205.

Стоянъ и Гроздана.

„Брату ле, брату Стогяно!
Арамъ ти било юнаство,
Юнаство, брату, левенство,
Що ти плениха стадо-то
Сиво-то стадо рогушко
Рогушко стадо, калешо.“
Тогай онъ веле, говоре:
„Сестро ле, сестро Маріе!
Що ке ми чини юнаство,
Юнаство, сестро, левенство!
На сонъ ме мене найдо'а,
До триста души Арапе
Арапе, сестро, Татаре,
Тà ми плениха стадо-то
Сиво-то стадо рогушко
Рогушко, сестро, калешо.
И мен', сестро, ке плене'а.
Не жалямъ, сестро, стадо-то
Стадо-то, сестро, калешо,
Току си жалямъ кьосем-отъ
Съ позлатени-те рогове,
Со стребрени-те копити,
Що ми вжртеше стадо-то
За двана'есетъ овчаре.“
Тогай му веле сестра му:
„Що стоишъ, брату, що гледашъ,
Дека сѝ, брату, армасанъ,
Ке те дочуе армасница
И нейни-те вѣрни дружки,
Въ очи шега ке ѝ сѣ біатъ.
Земи, брату, пишепъ кафалъ,
Оди на вишна планина,
На тіа вѣтки бачила,
Край тая бѣла Дунева,
Засвири аровно, жаловно,
И да викнешъ да привикнешъ, —
Ела, ела мой кьосеме,
Кжд' сѝ, да сѝ, тук' да дойдешъ
На ови вѣтки бачила,
Край тая бѣла Дунева!“
Нели си дочу кьосем-отъ,
Как' дочу и какъ разбра,
Тà тжргна той на преди,
пливна низъ бѣла Дунева,
Заводе стадо калешо.
Триста го души бранеха,
Не можеха да 'и добранатъ,
Още триста придойдоха.
Излезе на вишна планина,
На тіе вѣтки бачила.
Ка ги виде млади Стогянъ,
Сжрце-то му сѣ разшени;
За̀кара сиво-то стадо,
Дойде право на сестра му,
Тà ѝ веле и говоре:
„Сестро ле, сестро Маріе!
Хитра сѝ била, разумна,
Сакамъ да дойдешъ на свадба,
Малце помощь да ми чинешъ.“
Она му веле, говоре:
„Тешка сумъ, брату, не можамъ
Не можамъ, брату, да дойдамъ;
Ке пущамъ мома Грозденa,
Моя-та ми мила щерка,
А твоя-та мила 'нука,
Колку при тебе да седи,

*

Да сѣ не она премени,
Дан' она вонка излезе,
Оти ѥ мошне хубава."
Стана си Стогянъ отиде,
Тà зафати тешка свадба;
Му пущи момà Грезданà,
Колку при него да седе,
Колку да изметъ му чипе.
Си удриха тапане-то,
Сѣ собраха сватове-то,
Па дойдеха кумове-то;
И сѣ премени младъ Стогянъ,
Сѣ премени, сѣ нареди,
Ке кинисатъ за невѣста.
Гроздена майкà не почу,
Сѣ премени, сѣ нареди,
Тà излезе вонка на дворъ,
Па сѣ фати на оро-то
На оро-то на танец-о,
Фати оро да играе.
Дойде свет-о сѣ забрави;
Старци-те вино пiѥ'а,
Оставi'а они вино-то,
Во Гроздѣ очи фарлi'а;
Женени каменъ фарля'а,
Оставi'а они камен-отъ,
Во Гроздѣ очи фарлi'а;
Ергене оро игра'а,
Оставi'а они оро-то,
Во Гроздѣ очи фарлi'а;
Забравиха да си одатъ
Да си одатъ за невѣста.
Дойде време за венчанѥ,
Тà фатиха да венчаватъ
Гроздена сосъ млади Стогянъ.
Попове-то онѣме'а,
Кумове-то ослепе'а.
Тогай велятъ кумове-то:
„Питайте сѣ, разпитайте сѣ,
Да не сте нещо роднина!"
Тогай си Стогянъ провикна:
„Како да не сме роднина!
Тагя ѥ отъ сестра мома,
Тая ѥ на мене 'нука."
Попове-те презборува'а,
Кумове-те погледна'а.

206.

Стоянъ, Пейче и Цуца.

Сѣ собрале, сѣ набрале
Деветина овчариня
На Стояново-то тжрло,
Стояново-то бачило,
Да си ядатъ, да си пiятъ,
Добаръ аинкъ да си чинатъ.
Тà ядеха и си пиха,
Отъ денъ до денъ три недели,
Съ вечери-те шестъ недели.
Тогай веле млади Стоянъ,
Млади Стоянъ, младъ кехагя:
„Варай вiе мили бракя,
Деветина овчариня!
Арно пихме и ядехме,
Добаръ аинкъ си чинихме,
Нещо облокъ не сторихме;
Ела да сѣ обложиме,
Кой ѥ кадаръ, кой ѥ вреденъ
Да си пойде въ добро село
Въ добро село Каменица,
Да излжже Цуца мома,
И да ѭ тука донесе,

Голем бакшиш ке му дадам,
Половина сиво стадо,
Со 'се млади овчарчиня."
Ка си дочу левен Пейче,
Тогай веле и говоре:
„Ясъ сумъ кадаръ, я сумъ вреденъ,
Да донесамъ Цуца мома."
Па отиде дури дома,
Тà измесе шаренъ колакъ,
Го измесе, го испече,
Го кладе въ шарена торба;
Па си пойде въ добро село
Въ добро село Каменица,
На Цуцени тешки порти.
Чукна, викна на порти-те,
Излегла ѥ Цуца мома,
Она веле и говоре:
„Кои чука, кои вика
На наши-те тешки порти?"
Тогай веле левентъ Пейко:
„Ела Цуцо, ми отвори,
Цуцо, я сумъ левенъ Пейко."
Сѣ пущи порти отвори.
Тогай веле и говоре:
„Нà ти, Цуцо, шаренъ колакъ,
Да ми дойдишъ на свадба-та,
Де ми бидишъ посестрима!"
На нея вѣра сѣ фати.
Сѣ промени, сѣ нареди;
Нели тжргнаха двайца-та,
Па дойдоха край тжрло-то;
Не тегли Пейко въ село-то,
Току тегли во тжрло-то.
Тогай веле Цуца мома:
„Варай Пейче, левенъ юнакъ,
Пжт-отъ не оди въ село-то." —
„Оди, оди Цуцо моме!
Ке фатиме големъ овенъ
Големъ овенъ за свадба-та."
Ка дойдоха край тжрло-то,
Ка ги виде млади Стоянъ,
Си викна, и сѣ провикна:
„Алалъ ти ѥ сиво стадо!
Ке ядиме, ке піеме
Още други три недели."

207.

Охъ! падна, падна Шаръ планина, де моме, де,
Тà притисна три овчара, де моме, де,
Пжрви овчаръ богу ся моли: де моме, де:
„Дигни ся, дигни Шаръ планина, де моме, де,
Имамъ майка, имамъ баща, де моме, де,
По мене ще жалатъ, шаръ планина." де моме, де.
Втори овчаръ богу ся моли; де моме, де:
„Дигни ся, дигни Шаръ планина, де моме, де;
Имамъ баща, имамъ майка, по мене ще жалатъ;
Имамъ булка, имамъ сестра, по мене ще жалатъ."
Трети овчаръ богу ся моли: де моме, де:
„Дигни ся, дигни Шаръ планина, де моме, де,

Имамъ майка, имамъ татко, по мене ще жалатъ;
Имамъ булка, имамъ деца, по мене ще жалатъ."

208.

Неда и Стоянъ.

Мори Недо, бѣла Недо!
Неда била на река-га
На Ситница, на друмища,
Дека вѫрватъ 'си пѫтници
'Си пѫтници, 'си друмници,
Кираджiи сосъ кирiа
Сосъ кирiа за Софiа;
Овчаре-то со овци-те,
Сосъ овци-те на планина;
Тà вѫрвеха извѫрвеха.
Найнапоконъ ке помине
Ке помине млади Стогянъ,
Сосъ деветъ хиляди стадо,
Съ двана'есетъ овчарина,
Съ трина'есетъ клети псета.
Тогай веле млади Стогянъ:
„Поможи богъ, бѣла Недо,
Съ богумъ тебе да т' оставаиъ!"
Неда не му повѫрнала,
Ни со очи погледнала,
Ни сосъ глава помахнала.
Тога веле млади Стогянъ:
„Това на тебе д' останитъ;
Ако пойдамъ на планина,
Да си ходамъ на старъ ходжа,
Ке запишамъ рамна снѫга,
Рамна снѫга на тенка пушка,
Бѣло лице на бѣла книга,
Цѫрни очи на пищоли,
Тенки гласѥ на кавали,
Белкимъ сама ке ми дойдишъ
На планина, на вишина."
Па киниса, тà си пойде
Тà си пойде на 'оджа-та,
Тà записа бѣла Неда
Га записа, га зададе.
Дур' да пойде на бачило,
Нел' сѣ здаде бѣла Неда,
Неда боса, гологлава.
Тогай веле на овчаре:
„Ай овчари, мили браке!
Фатейте си клети псета,
Фатейте ги, извѫрзейте,
Измолзейте сиво стадо,
Подсирейте пресно сиренѥ,
Ето идитъ бѣла Неда."
Нел' фатиха клети псета,
Измолзеха сиво стадо,
Потсириха пресно сиренѥ.
Ето дойде бѣла Неда,
Ток' дойде близу Стогяна,
Тамо падна, душа даде.

209.

Желникъ Пеьо.

'Си овчари вечерале,
Желникъ Пеьо не вечератъ;
'Си овчари го вика'а:
„Ела, Пеьо, да вечерашъ!" —

„Ой овчари, мой дружина!
Вечерайте, не чекайте,
Менѣ ми сѣ не вечерать,
Сжрце ми сѣ разсвирело,
Ке ми бидитъ спроти глава,
Ке ми бидитъ нещо коба."
Уще реч-та не изрече,
Сѣ задале арамiи,
Го фатиле желникъ Пея,
Му вжрзале бѣли ржце
Бѣли ржце на опаку,
Му туриле дробенъ синджиръ,
Дробенъ синджиръ на гжрло-то,
Го терале со 'се стадо.

210.

АЙДУТСКИ.

Сѣ собрале, сѣ набрале
'Си-те земски арамiи
Тамо долу во Ладово,
Да си делятъ пуста стока
Пуста стока арамиска.
Що имаше едно Гжрче,
Ни сѣ миритъ, ни сѣ токмитъ,
Туку шетатъ кросъ Владово;
Со баглама не свируватъ
И со уста не пеюватъ:
„Акъ богъ да'итъ да развiатъ
Да развiатъ планини-те,
Да соберамъ дружина-та
Дружина-та арамiи,
Да излезамъ по планина,
Да си земамъ три синджири,
Да поредамъ млади робje."

211.

Енчица и Арамiи.

Седналъ е Диманъ чорбаджи,
Да яде, още да пiе
Да пiе и да ся весели
Съ негови девятъ синови,
Съ негови девятъ снашици.
'Сички-ти ядатъ и пiатъ,
И сж веселба веселятъ;
Наймлада снаха Енчица
Не яде, още не пiе,
Ни сж веселба весели.
Диманъ ѭ тихо попита:
„Енке ле, снахо наймлада!
Защо не ядишъ и пiешъ?
Гозба ми ти е малко?
Иль вино са е свжршило,
Вино-то, и ракiа-та?"
Енка Диману думаши:
„Димане свекре, Димане!
Я ставай, свекро, ся скривай
Сжсъ девятъ. млади синови,
И още девятъ снашици
Въ девятъ лахти скривалехчи!"
Диманъ ѭ вѣрно послуша,
Поведи девятъ синови,
И още осжмъ снашици,
Чи са скри въ тжмни зевници.
Енка си сама остана,
Запрегна бѣли ржкави,

Замеси бѣли хлябови,
Ги опече на деветъ пещи,
Навари деветъ казана
Деветъ казана съ молитва (?)
И още деветъ сѫсъ жито.
Тамамъ молитва-та овари,
И хлябови-те ся опечатъ,
Чимширъ са е порта хлопнало,
Равни сѫ е двори напѫлнило
Сѫсъ млади вѫрли хайдути;
Енка си вѣрно питаха:
„Енко ле, булка хубава!
Кѫде ти е, Енке, старъ Диманъ?“
Енка на хайдути думаши:
„Юнаци, млади юнаци!
Добре ми дошле, юнаци!
Вчера Димана заровихми
Съ негови девятъ синови,
И още осѫмъ снашици,
А нощесъ молитва варя,
Утри ща хора да збирамъ,
Да хапнатъ и да помянатъ.
Сега сти ви тука дошле,
Илате сеги да хапнимъ
Да хапнимъ и да помянемъ
За Диманово прощенѥ,
И за негови девятъ синови,
И още осѫмъ снашици.“
Хайдути седнали да ядатъ
Да ядатъ и да помянатъ;
Енка имъ трапеза слагаши,
И измекѣри пращаши,
Да идатъ право на конакъ,
Д' обадятъ на билюк-баша-та.
Билюк-баша-та довтаса
Сѫсъ триста души сеймени,
Исечи сички хайдути.

212.

*Сирма Войводка *).*

Дека сѣ чуло видело,
Мома Войвода да бидитъ
На седамдесетъ сеймени
На тія гори зелени,
На тія води студени?
Мома имъ веле говоре:
„Това сосъ людба не биватъ,
Това сосъ срѫдба не биватъ!
Земайте пѫрстенъ отъ рѫка,
Вѫрзейте пѫрстенъ на бука,
Фѫрлейте редомъ на нишанъ;
Кой ке ударитъ пѫрстен-атъ,
Той ке си бидетъ Войвода
И мене ке ме кердосатъ.“
'Си-те фѫрля'а со редомъ,
Никой ми пѫрстенъ не удри.

---

*) Тая песна ѥ отъ Гаре, село отъ Долна Дебра. — Сирма сѣ роди во Дебарско село Тресанче. Девойка бидвеещемъ подъ мѫшко облекло обходи какъ Войвода планини-те Бабин-трапъ, Стогово, Барбура, Карчикъ. Момци-те, кои тая водеше, ѭ узнаха како девойка, кога ѣ сѣ скинаха петлици-те отъ грѫди-те. Тая на еденъ денъ отъ Крушово пойде въ Прилепъ, и сѣ врати назатъ; и отъ Крушово пойде въ Кичево, т. е. на еденъ денъ истѫрча растоянѥ отъ осумнадесетъ часа. Тая сѣ мѫжи на еденъ Меакъ Вѫлгаринъ отъ Крушово. Неѣ осумдесетгодишна видохме во Прилепъ, и отъ уста-тя нейдзина чухме за младост-та ѣ. Въ одая-та ѣ подъ перница дѫржеше кубури-те полни, и сабьи, обесени на дзидз-отъ, висеха натъ неа.
Д. М.

Мома си веле, говоре:
„Подай ми, чаушъ, пушка-тà!“
Пушка-та пукна отъ ржка,
Падна ми пжрстенъ отъ бука.
Пакъ мома веле, говоре:
„Земайте каменъ фжрлейте,
Кой ке ме мене натфжрлитъ,
Той мене нека кердосатъ,
Той младъ Войвода да бидетъ.“
'Си-те ми съ редомъ фжрля'а,
Никой съ каменъ не натфжрли;
Сирма ми каменъ натфжрли
Десетъ чекори потамо;
И седамдесетъ дружина
Одбра'а Сирма Войвода.

213.

Ганка.

Мама си Ганка питаше:
„Кужуватъ, мамо, хора-та,
Че си́ съ Войвода ходила.“
Мама тжй често питала:
„Ганьо льо віе презъ мене
Презъ мене бѣхте двама-та,
Сноши тж мама видела,
Кога замина Войвода,
Хоръ юнаци следъ него млади
Алена хоржгва носеше,
Следъ него млади юнаци
Со джлги пушки во ржце
И съ тжнки сабли во уста,
Долу въ поле-то слезоха.
Войвода тебе продума:
„Добра ти вечеръ, Гано льо!“ —
„Далъ ти богъ добро, либе ле!“
Па си Войвода отмина,
Въ поле за Султана отива,
Султана живъ да улови,
Тешко имание да земе,
Тебѣ голема мина да даде.“

214.

Босолъ.

Сжрбали сж сѣ набрали
'Се одборъ млади юнаци,
До седумдесетъ юнаци,
Семко билъ младъ Войвода.
Като ги Семко написа
Найнапоконъ иде младъ Босолъ,
Той са на Семка молеше:
„Бае ле Семко, бае ле!
Пиши и мене на края,
Макаръ сжмъ сжнливъ и гурливъ.“
Семко си Босолъ написа.
Отишли въ Стара планина,
Семко си викна провикна:
„Кои ще са наемне
Срещо потера да иде,
Подиръ да си присрешне,
Родопъ да іж пригледа?“
Никой не са наема,
Младъ Босолъ са е наемилъ.
Босолъ на Семка думаше:
„Бае ле Семко, бае ле!
Я ми дай твоя-та сабя,

И ми дай твоя-та пушка,
Я ща на просекъ да стана,
Потера да си пресрешна,
Родопъ ще да пригледамъ."
Си стана Босоль отиде,
И на друмища заседна,
На кжрстопжтъ полегна.
Ей че си йде потера,
Босоль подиръ ногледна.
Него Арапче опозна,
Па на потера думаше:
„Че чувате ли, потеря!
Тука е самъ си младъ Босоль."
Като си зачу потеря,
Тà ми сѣ назадъ повжрна,
Босоль живъ да улови.
Ка сѣ разви младъ Босоль,
Извади сабя френгліа,
Напредъ потера исече,
Току Арапче остана,
Тà са Босольо молеше:
„Бае ле Босо, бае ле!
Я ми глава не зимай,
Че сжмъ си единъ у майка!"
Босоль Арапче не слуша,
Черни му очи извжрте,
Десна му ржка отреза,
Тà го на царя запрати,
Да види царя, да чуе,
Какви юнаци живеятъ.

215.

Аидутъ Велко.

„Кой ще ти носи джлга-та пушка
Войлія, хайдутъ Велко, бойліа?"
„Нека іж носи Милошъ побратимъ
За меня, пжрво либе, за меня;
Емъ да іж носи, емъ да ся хвали
Сжсъ меня, пжрво либе, сжсъ меня." —
„Кой ще ти яха враня-та коня
Доря-на, хайдутъ Велко, доря-на?"
„Нека го яха Милошъ побратимъ
За меня, пжрво либе, за меня;
Емъ да го яха, емъ да ся хвали
Сжсъ меня, пжрво либе, сжсъ меня."

216.

Аидутъ Велко.

Израстло ми баденъ дре'о тенко високо,
Потъ дре'о іе Айдутъ Велко сосъ мала мома;
Ду"екъ му іе цжрна земя съ трева зелена,

Ястакъ му ѥ десна ржка Айдутъ Велко'а,
Јорганъ му ѥ злато небо со дробни дзвезди.
Го догледа стара майка Айдутъ Велко'а,
Люто кжлнитъ стара майка Айдутъ Велко'а:
„Да би далъ богъ силенъ ветаръ изъ Будинъ града,
Да уборитъ баденъ дре'о тенко високо,
Да г' убодитъ Айдутъ Велко сосъ мала мома!“
Уще речъ му не дорече стара му майка,
Ми пове'а силенъ ветаръ изъ Будинъ града,
Го убори баденъ древо тенко високо,
Го убоди Айдутъ Велко сосъ мала мома.

217.

Кара Мустафа.

Боленъ ми лежи, море, Кара Мустафа;
Дегиди боленъ Кара Мустафа!
Боленъ ми лежитъ, море, тà ке да умритъ;
Дегиди боленъ Кара Мустафа!
„Кой ке тиноситъ, море, джлга-та пушка?
Дегиги боленъ Кара Мустафа!“ —
„Нека ѭ носитъ той Айдутъ Велко,
Защо ѥ болѥ юнакъ отъ мене.“ —
„Кой ке ти носитъ, море, остра-та сабя?
Дегиди боленъ Кара Мустафа!“
„Нека ѭ носитъ той Айдутъ Велко,
Защо ѥ болѥ юнакъ отъ мене.“ —
„Кой ке ти ява та враня коня?
Дегиди боленъ Кара Мустафа!“ —
„Нека ѭ ява, море, той Айдутъ Велко,
Защо ѥ болѥ юнакъ отъ мене.“

218.

Надуша ти било, нане, воденички каменъ!
Тà защо ме даде, нане, н' она лудо младо,
Н' она люто кеседживче, горско арамифче.
Нокѥ му сè мили, нане, порти отворени,
Денѥ му сè мили, нане, порти затворени.

*

Кѫта нокь ми носитъ, нане, кѫрва'а кошуля,
Во кошуля, мила нане ле, отъ юнаци гла'и.
Що ми ѥ донесло, мила нане, рано отъ утрина,
Ми донесло, мила нане, отъ юнака рѫка,
А на малъ пѫрстъ, мила нане, бурма позлащена.
Какъ да си ѭ, мила нане, рѫка припознаифъ,
Какъ да беше, мила нане, отъ мой мили братецъ,
Отъ мой мили братецъ, мила нане, брата Костадина.

219.

Отъ згора идѣтъ сеймени, ей стара бабо жальбо ле!
Айдутска глава носеетъ, ей стара бабо жальбо ле!
Излезе баба да гледатъ, ей стара бабо жальбо ле!
Видела баба та глава, ей стара бабо жальбо ле!
Викна ми баба да плачитъ: егиди желна бабо жальбо ле!
„Не ми ѥ глава айдутска, егиди желна бабо жальбо ле!
Тукъ ми ѥ глава синова.“ егиди желна бабо жальбо ле!
Сеймени бабо-ѣ веле'е: егиди желна бабо жальбо ле!
„Не жаляй, бабо, не плачи, егиди желна бабо жальбо ле!
Бладзе ти тебѣ со сѫрце, егиди желна бабо жальбо ле!
Що юнакъ ти си́ родила! егиди желна бабо жальбо ле!
Дури му глава зедофме, егиди желна бабо жальбо ле!
Педесетъ мина паднафме, егиди желна бабо жальбо ле!
Самъ булюк-баша загина.“ егиди желна бабо жальбо ле!

220.

Заплакала ми гора-та, гора-та и планина-та
И отъ гора-та дѫрвѥ-то, и отъ дѫрвѥ-то лискя-та,
И отъ гнезди-те пилци-те, и отъ земя-та трева-та,
Отъ кладенци-те вогѥ-то заради Инче Войвода:
„Камо си Инче да дойдишъ? съ айдуци гора с' исполна,
Айдуци оганъ дадо'е, гора-та ѭ изгорі'е.
Егиди Инче Войвода, камо си бѫрго да дойдишъ,
Тишки отъ гора избегле!“ Тога сѣ Инче изгласи
Изъ тая гора зелена: „потай ми горо зелено,
Етего Инче кѐ *) идетъ, съ айдуци ке сѣ обидитъ:

*) Кѐ кѫде.

Пжрво-то сжрце го немать. Кога трандафилъ цутеше,
Секой му душа любеше; кога трандафилъ капеше,
Никой му мишки нейкеше.“ Извика гора до бога,
И отъ гора-та древю-то, и отъ древю-то лискя-та
И отъ земя-та трева-та, отъ кладенци-те вогю-то.
Извикна Инче до бога низъ тая гора зелена,
Изъ висока-та планина „трай ми, горо ле, не плачи,
Етего Инче ќе идетъ, айдуци ке 'и испждитъ.“
Айдуци глас-отъ му чу'е, еденъ предъ други бега'а
Еденъ съ друг' не сѣ видо'а. Тога сѣ гора зарадва
И отъ гора-та древю-то, и отъ древю-то лискя-та
И отъ гнезди-те пилци-те, отъ кладенци-те вогю-то.

221.

Во гора сѐ три'есетъ момчина,
Момчина сѐ три'есетъ айдути.
Повеале юга темничара,
А по него кривца пала'ина,
А со ними снега лапаица;
Имъ замжрзна кноки-те кошули,
Имъ замжрзна за месо айдутско.
И стана'а три'есетъ айдути,
Отидо'е въ цжрква Митро'ица,
Запали'е кжрсти и икони,
Развали'е силни-не огне'и,
Отмжрзне'е кноки-те кошули,
Отмжрзне'е отъ месо айдутско.
Кога дойде дена Гюргев-дена,
Напра'и'е кжрсти отъ дукади,
А икони отъ карагроше'и.

222.

Отбрале ми сѣ тридеветъ момчина,
Кой отъ кжде юнакъ отъ юнака
Претъ Благо'ецъ дванаесетъ дена,
Кой си неметъ ни майка, ни сестра,
Да си одѣтъ горски арамiи,
Да си одѣтъ во гора зелена.

А що си юнаци намисли'е,
Пжрви шикеръ, що ке шикеросѣтъ,
Ке го да'ѣтъ по цжркви, манастири.
Ког' излегле во гора зелена,
Що зароси една лапа'ица,
А по неа еденъ ти'окъ ветаръ,
Замжрзне'е пушки на рамена,
А елеци на кноки кошули,
А кошули за месо юначко.
По трага имъ потера достигна,
И сѣ чудѣтъ тридесетъ юнаци,
Кжде да сѐ юнаци сосаетъ.
Си найдо'е цжрква Митро'ичка,
Си влего'е въ цжрква Митро'ичка;
Искжрши'е кжрсти и икони,
Завали'е еденъ силенъ оганъ,
Отмжрзнале пушки отъ рамена,
А елеци отъ кноки кошули,
А кошули отъ месо юначко.
Тога велѣтъ млади-не момчина:
„Поможи ни́ самъ свѣти Митріа
Ко' к' излезиме на денъ Гюргевдена,
Що пжрви кяръ ке си кяросаме,
Ке вратиме въ цжрква Митроечка,
Да скоиме кжрсти и икони
Да скоиме отъ бѣли карагрошъ,
Венци да 'и злато позлатиме.“
По трага имъ потера достигна,
Тук' сѣ чудѣтъ три-деветъ момчина,
Какъ потера назотъ да ѣ вратѣтъ.
Дур' имаше куршуми фарле'е,
Отъ елеци петлици кине'е,
Во месо ми по'ике оде'е;
Даде господъ потера врати'е.
Ко' излегле на дена Гюргевденъ,
Що пжрви кяръ тіе кяросале?
Кжде идетъ отъ цара улефе,
Малу многу триста мжски азно,
'Си-те си 'и въ цжрковъ наврати'е
Си викне'е млади кувенджіи,

Не гледа'е що да имъ таксаетъ.
Ми викне'е млади-не майстори.
Що си тіе цжрква заградиле
Що скоя'е кжрсти и икони,
Дури имъ сѣ зайре дососало;
Кубе-то отъ карагрошъ сториле.
Тога зборвѣтъ тридеветъ момчина:
„А егиди млади кувенджіи!
А егиди премлади майстори!
Како що си бога помолифне,
Така ни́ ю самъ господъ помоголъ."

223.

„Жени ме, майко, жени ме
Дури сумъ младо зелено
Отъ двана'есетъ години,
Отъ трина'есетъ пролета,
Дури ю жито ефтино,
Килница вреще сто пари,
Ведрица вино золота." —
„Не женамъ, синко, не женамъ,
Уще си мало малечко." —
„Жени ме, майко, жени ме,
Оти ке бегамъ далеку
Во Негошка-та планина,
Млатъ араміа ке бидамъ,
Въ друмъ кеседжіа ке ходамъ,
Цжрна кошуля ке носамъ;
Многу ке майки расплачамъ,
Многу невѣсти поцжрнамъ,
Многу юнаци загубамъ." —
„Не оди, синко, не оди!
Лошо ке ми те прокжлнамъ,
Тешка клетва ке ти да'амъ,
Ти тамо ке сѣ разболишъ,
Никой край тебе ке праматъ,
Орлови гробъ ке копаатъ,
Кжртали ке те креваатъ,
Чафки попови ке бидатъ."

224.

От Битоля.

„Топи, топи, мила майко, мой-ве люти рани." —
„Топамъ, топамъ, мили синко, твой-те люти рани.
Кажи, кажи, мили синко, що грехъ си сторило?" —
„Да ти кажамъ, мила майко, що грехъ сумъ сторило;
Кога бѣхме, мила майко, деца аджаміи,
Ніе бѣхме, мила майко, лоши араміи,
Ніе бѣхме, мила майко, на Стара планина,
Сѣ погоди, мила майко, дена Велигдена,

Та̀ слегофме, мила майко, во село Ладово,
Посакафме, мила майко, п' едно парче 'лѣбецъ
Парче лебецъ, мила майко, по цжрвено яйце.
Не ни́ дадо'а, мила майко, п' едно парче лебецъ,
Нито 'лѣбецъ, мила майко, ни цжрвено яйце.
Сѣ налюти, мила майко, наши булюк-баши: —
„Кой ѥ кадаръ, мили деца море, ко ѥ вреденъ,
Да запали, мили деца, оно лепо село?" —
Не сѣ найде, мила майко, никой добаръ юнакъ;
Ясъ запалифъ, мила майко, она лепа цжрква.
Кога горӗа, мила маймо, млади-те момчина,
Сини пламни, мила майко, тога м' излегве'е;
Кога горе'а, мила майко, млади-те невѣсти,
Силенъ ветаръ, мила майко, тога ми завеа;
Кога горе'а, мила майко, млади-те дечина,
Ми блее'а, мила майко, какъ руди яганца,
Дур' на бога, мила майко, му сѣ нажалило,
Силна роса, мила майко, тога ми зароси
И угасна, мила майко, она лепа цжрква." —

225.

Стоянъ.

Стоянъ еденъ синъ у майка,
Стоянъ майка додеваше:
„Майко сакамъ да ме женишъ!"
Стояну майка велеше:
„Женамъ те, синко Стояне,
Ова година до друга;
Оти ѥ скжпна година,
Кило-то жито стотина,
Ведро-то вино флорина."
Стоянъ ѣ майка велеше:
„Жени ме, али кажи ми,
Оти я ке ти отбегнамъ,
Башъ араміа ке одамъ,
По Шаръ планина ке шетамъ."
Стояна майка молеше:
„Стояне, синче Стояне!
Не чини сѣ аджамія,
От' си́ ми юнакъ порастенъ
Двасетъ и петъ години,
Тук' слушай си ѭ майка̀ ти,
Да ни́ *) поминитъ скжпія,
Я ке те тебе оженамъ."
Стоянъ си майка не почу,
Во петокъ Стоянъ излезе,
Башъ араміа да одитъ,
По Шаръ планина да шетатъ;
Въ сжбота ми го фаті'е,
Въ Витоля го однесо'е.
Въ Битоля найде селяни,
Стоянъ 'и милно помоли:

*) Намъ.

„Селяни, бракя родени!
Кога ке дома одите,
Віе да майкѣ кажите,
Оти сѣ Стоянъ посвѫрши
Посвѫрши ке сѣ оженитъ.“
И що си Стоянъ посвѫрши,
Него'а майка да знаитъ:
Битольска тонка ясика,
Прилепска дѫлга фортома;
Свато'и що си поканилъ,
Битолски жрти, зѫгари.
Селяни дома пойдо'а
И на майка му каза'е,
Стояна го обесі'е.
Туку сѣ чудитъ майка му,
Како да пойдитъ Битоля,
Да му ѭ зе'итъ мѫрша-та,
Баре да му ѣ закопатъ.
Селяни що ѣ реко'е:
„Не чинитъ тамо да одишъ,
Стоянъ си глава запусти,
Ти ке си кукя запустишъ;
Како си сгорилъ, си нашолъ.“

226.

Митре Бульук-баши.

А бре Митре, чаушъ Митре,
Чаушъ Митре, булюк-баши!
Піе, ѣде чаушъ Митре
Въ Лагадинско рамно поле,
Во бегличка-та коріа.
Тамъ дек' піе, дека ѣде,
Добаръ аинкъ дека чипе,
Долета му бѣла книга
Бѣла книга, цѫрно писмо
Отъ Солунски силенъ паша,
И отъ Воденски войвода,
И отъ Ѥнички кадіа: —
„Що чине Митре да чине,
Да развіе цѫрвенъ байракъ,
Цѫрвенъ байракъ арамиски,
Да собере 'се дружина,
'Се дружина свой момчина,
Да си пойде въ честа гора,
Да си гоне хараміи,
Хараміи низъ гора-та,
Кеседжіи по поле-то.“ —
Ка испее таа книга,
Нито стое, нито гледа,
Тà си разви цѫрвенъ байракъ,
Тà си собра 'се дружина,
'Се дружина момчета-та,
Тà си пойде въ честа гора,
Въ честа гора въ стари Кожовъ.
Тамъ настаналъ хараміа,
Старъ Балабанъ, старъ хайдутинъ,
Со 'се сина му Янкула;
Синъ му ходе съ триста души.
Тулеещемъ сѣ по затъ шумка,
По затъ шумка, по затъ дренка,
Дочу свиратъ карадузенъ;
Ми си свири старъ Балабанъ,
Синъ Янкула танецъ воде,
Танецъ со триста хайдути.
Тà ги зеде на пусіа;
Кога тѫргна тенка пушка
Си го удри старъ Балабанъ
Въ десна рѫка, въ клето сѫрце,
Свиреещемъ карадузенъ.
Други удри синъ Янкула,
Що водеше дробно хоро;
Тà ги фати друдзи живи,

Тà ги носи въ градъ Солуна,
Да му игратъ дробно хоро
На силнего въ Солунъ паша,
Дробно хоро во синджир-отъ.

227.

Стойна и Айдути.

Мори Стойно, тенка Стойно!
Дали си чула, разбрала,
Оти дошле арамiи
Арамiи во село-то? —
Секой дочу, секой разбра,
'Си те чуха, разбегаха,
Тенка Стойна не ѥ чула,
Ни разбрала, ни бегала.
Въ кѫщи Стойна 'лѣпъ си пече,
Тà дойдоха арами-те,
Арами-те, кеседжи-те
Голи, боси како оси,
Гладни, жедни како псета.
Те фатиха тенкà Стойнà
Те фатиха, те питаха:
„Мори Стойно, тенка Стойно!
Кажи, Стойно, иманѥ-то
Свекорово, свекѫрвино!“
Она веле и говоре:
„Арамiи, мили бракя!
Ясъ скоро сумъ дойдена,
Тà не си знамъ иманѥ-то
Свекорово, свекѫрвино.“
Тогай велятъ арами-те:
„Мори Стойно, тенка Стойно!
Лели си скоро дойдена,
Чи ѥ оно мѫшко дете,
Що си спiе въ колебка-та?“
Тогай веле тенка Стойна:
„Арамiи, мили бракя!
Това ми ѥ ѭтарвино,
Ѭтарвино, деверово.“
Богъ да бiетъ арамiи,
Що фатиха да те мѫчатъ.
Тà огоре'а, тенка Стойно,
Огоре'а пиростiа,
Ѭ кладе'а на шiя-та,
Тà узе'а горенъ вѫршникъ,
Ти кладе'а на глава-та,
Емъ те мѫчатъ, емъ те питатъ:
„Кажи, Стойно, иманѥ-то!“
Тà сѣ уме тенка Стойна,
Тà сѣ уме, тà сѣ чуде,
Судни мѫки не сѣ тѫрпатъ,
Не сѣ тѫрпатъ, не сѣ траятъ.
Тогай веле и говоре:
„Арамiи, мили бракя!
Ке ви кажамъ иманѥ-то
Свекорово, свекѫрвино,
Грошеви-те въ кошови-те,
Бешлици-те въ шиници-те,
Двояци-те въ бардаци-те,
Дребни аспри въ кесина-та.“
Ти собра'а, тенка Стойно,
Ти собра'а иманѥ-то,
Те накараха да навалишъ
Да навалишъ силенъ огинъ,
Да испечишъ мѫшко дете,
Те накараха да го ядишъ.
Ка г' изеде, тенка Стойно,
Найпосле и теб' заклаха.

228.

Мома Булюк-башъ.

Дали сѣ чуло, видело,
Мома булюкбашъ да бидитъ
Со сто й педесетъ сеймени,
Со триста мина деліи,
Съ кадифе фустанъ до земя,
Со тѧнка пушка на рамо,
Чифте пищоли на поясъ!
Сеймени ѭ завиделе,
Силна поплака сториле:
„Нейкиме мома булюкбашъ!“
Мома булюкбашъ говоре:
„Месите пресна погача,
Турите алтанъ во нея,
Скѧршите парче по парче,
Кому алтан-отъ ке паднитъ,
Той булюкбаша да бидитъ.“
Месиле пресна погача,
Кладоха алтанъ во неа,
Скѧршиле парче по парче,
На 'си-те по две парчина,
Момѣ сѣ даде едно парче,
Нейдзѣ ѣ падна алтан-отъ.
Деліи ѭ завидоха,
Силна поплака сториха:
„Нейкиме мома булюкбашъ!“
Мома булюкбашъ говори:
„Ай на нишанъ да фарлиме,
Нисъ пѧрстенъ куршумъ проврименъ,
Кой ке ми нишанъ погодитъ,
Той булюкбаша да бидитъ.“
Никой ми нишанъ погоди,
Моме ми нишанъ погоди,
Остана моме булюкбашъ
Со сто й педесетъ сеймени,
Со триста мипа деліи.

ЖАЛЬОВНИ.

229.

Я н а,

Седнала ю Яна на мала-та врата
Потъ бела-та лоза; Емъ си седитъ Яна,
Шаренъ гергефъ везитъ, дробни солдзи ронитъ,
Своя майкà кѧлнитъ: „На душа ти, майко,
Що ти даде мене мошне не далеку,
Прек' деветъ планини, кай овца не блеитъ,
Кай петелъ не пеитъ, за лютъ кеседжіа,
За лютъ кеседжіа, великъ араміа.
Деню ми сè, майко, порти затворени,
Деветъ ми сè, майко, 'си-те заключени;
Ноке ми сетъ, майко, 'си-те отворени.
Секоа вечеръ, майко, той менѣ ми носитъ
Той менѣ ми носитъ кѧрвави кошули.
Она вечеръ, майко, той менѣ донесолъ,
Той менѣ донесолъ струнени дисаки,

Во дисаки, майко, зелена долама,
Во долама, майко, отъ юнака глава,
Со 'се десна ржка. Глава му приличатъ
На моего брата, отъ левенти Гьоргія;
Пжрстен-отъ му пеитъ: левентъ Георгіа."
Уще Яна збор-отъ, реч-отъ не дорекла,
Етого наимали-отъ братъ нейдзѣ велеше:
„Айде Яно, айде на свадба да до'ишъ,
Брата ке жениме, сестра ке мжжиме!" —
„Чекай, брате, чекай, цвеке да соберамъ,
Цвеке да соберамъ, свеща да усучамъ!" —
„Айде Яно, айде, защо ти ѥ свекя?" —
„Треба, брате, треба, за кога ке венчатъ.
Чекай, брате, чекай, погача да месамъ
Погача да месамъ, вино да наточамъ!" —
„Айде, Яно, айде, защо ти ѥ вино?" —
„Требитъ, брате, требитъ, да однесамъ поклонъ.
Постой, брате, постой, уще да те пращамъ
Още да те пращамъ, що руба да земамъ,
Даль цжрно, цжрвено, дали алъ гюбезно?"
Кинисала Яна по своега брата,
Па измина деветъ вишни-не планине,
Испеала Яна деветъ кралски пѣсми;
Завлезе въ десета, ѣ обмириса темянъ:
„Постой малу, брате, темянъ ми мирисатъ."
„Айде, Яно, айде, сега сѣ венчаватъ."
Па зачула Ана майкини гласеви:
„Що сетъ оніѥ, брате, майкини гласеви?" —
„Айде, Яно, айде, зеленъ венецъ віетъ."
Па догледа Яна натъ герамиди згора
Надъ герамиди згора траба бело платно.
Кога дома дойде що да видитъ Яна!
Мили-отъ ѣ брат-отъ спростренъ во стретъ кукя!
Тогай викна Яна:" о леле до бога!
Кога немамъ брате, нейкю ни да живя!"
Реч-та не дорече въ час-отъ Яна падна,
Вчас-отъ Яна падна, падна и си зайде.

230.

Разболилъ сѣ Русо книджовниче,
Време леже до деветъ години,
Искиналъ Русо до деветъ постели,
До деветъ постели до десетъ озглави,
И ми го пращаше Русо'а-та майка:
„Русе ле мили, що си́ ми грешенъ,
Що толку страдишъ, що толку лежишъ?“ —
„Майко ле мила, ой моа майко!
Ясъ нищо грехокъ незнамъ да имамъ,
Кога бехме деца аджаміи,
Отидофме въ цѫрква на закона,
Що имаше до два прѣсни гробѥ;
'Си дружина коньи си́ вѫрза'а,
Коньи си вѫрза'а за тѫнка маслина,
Ясъ коня вѫрзахъ за моминъ кивуръ,
Конь сѣ потресе, кіуръ сѣ повлече,
Тà сѣ погле'а момино лице;
То'а не било момино лице,
Тук' ми била свѣта Неделица.
Викни ми, майко, до деветъ попой,
Да ми пеетъ простена молитва,
Бельки ке умрамъ, бельки ке станамъ.“

231.

Марко и Цвета.

Посвѫршилъ сѣ Марко добаръ юнакъ,
Посвѫршилъ ѭ Цвета милю моме,
Колку сѣ посвѫршилъ часотъ сѣ поболилъ,
Отъ цѫрна-та чума, отъ юначка болесъ;
И Марко ѣ велитъ: „майко, мила майко!
Страхъ ме да ти кажамъ, грехъ ме да ти речамъ;
Иди довикай моя-та дружина,
Со нимъ да сѣ видамъ, со нимъ да сѣ простамъ;
Й белки ке умрамъ, й белки ке станамъ.“
И ми ѥ отишла Марко'а-та майка,
И ми ѥ собрала него'а-та дружина,
Со нимъ сѣ виде, со нимъ сѣ прости.

Пакъ Марко рече „майко, мила майко!
Грехъ ме да ти речамъ, страхъ ме да ти кажамъ;
Иди викай, майко, Цвета мало моме,
И я да ж видамъ, и та да ме видитъ!“
И ми ю отишла Марко'а-та майка,
И ми ю стигнала на Цветина врата,
Двашъ ми ю клюкнала, тришъ ми ю викнала:
„Сваке, мила сваке, непознаѣна рода!
Нек' излезитъ Цвета, Цвета мало моме,
Нека сѣ променитъ 'се во то'а руво,
'Се во то'а руво що ми пжрстенъ зела,
Оти ми ю Марко мошне на зле боленъ,
Съ него да сѣ видитъ, съ него да сѣ проститъ;
Тà бельки ке умритъ, тà бельки ке станитъ.“
Си сѣ променила Цвета мало моме,
И ми отишла при Марка да го видитъ;
И колку ж виде час-отъ душа даде.
Марко ми почина, Цвета сѣ поболи;
Марка ми променватъ, Цвета душа да'атъ;
Марка закопа'а, Цвета однесо'а.
Марка закопа'а претъ бѣла-та цжрква,
Цвета закопа'а затъ бѣла-та цжрква;
И на Марковъ кивуръ що ми изникнало,
Ми изникнале високи две теполе;
На Цветининъ кивуръ що ми изникнало,
И ми изникнала една бѣла лоза,
Таа сѣ превила претъ бѣла-та цжрква,
Тà ми сѣ завила околу топола.

232.

„Сонце, миле сонце, синокь заранъ зайде,
Синокь заранъ зайде, сега си сѣ забай!“
Девойко, девойко, сумъ сѣ забавило,
Чудо сумъ гледало: Богданъ сѣ делеше
Отъ татка, отъ майка, отъ девет-те бракя,
И отъ осумъ сестри, и отъ седумъ снахи.
Татко му делеше сжженъ и полъ кукя,
Майка му делеше еденъ кравай восокъ,

Бракя му деле'а деветъ руди овни,
Сестри му деле'а пребѣло-то руво,
Снахи му деле'а шарени чораби.

233.

Сонце зайде затъ гора зелена,
Затъ гора ѥ ковилъ детелина,
Во ковилъ ѥ цѫрква заградена,
Во цѫрква ѥ юнакъ и девойка.
Попъ 'и венчатъ, нунко люто кѫлнитъ:
„Венчели сѣ, не сѣ кердосале,
Кукя брале, кало прафъ на тѫпанъ,
Чеда стекле како вѫрбе грозѥ,
Цутъ цутиле како ясеникъ,
Завѫрзиле какъ вѫрбино грозѥ!“

234.

Кира попова.

Сѣ разболела Кира попова,
Време лежала деветъ години,
Ми искинала деветъ постели,
Деветъ постели, десетъ позглавѥ.
Ми ѭ пращаше нейдзина майка:
„Киро ле, Киро, ей мила керко!
Кажи ми, кажи що грехой имашъ,
Що грехой имашъ, що толку лежишъ?“ —
„Дейди майко-ле, мила ле майко!
Ясъ да ти кажамъ що грехой имамъ:
Сумъ запалила деветъ одаи
Деветъ одаи съ деветъ младенца:
Сумъ запалила до деветъ тѫрла
До деветъ тѫрла съ руди яганца;
Сумъ запалила деветъ амбари
Деветъ амбари бѣла ченица.
Кога гореше бѣла ченица,
Дур' на небеси пламенъ гореше;

Кога блеѭ'а руди яганца,
Дури у бога гласѭ оде'а;
Кога горе'а млади младенци,
Кога плаче'а нихни-те майки,
Дур' до облаци гласѭ оде'а." —
„Ейди Киро, ейди мила керко!
Уще три толку болна да лежишъ,
Болна да лежишъ дуръ да сѣ раскостишъ,
Отъ коски дури трева да никнитъ." —
„Ейди майко ле, мила майко ле!
Иди викни ми деветъ попо'и,
Десето гяче, гяче Никола."
Пойде майка ѣ, викна, дойдо'а,
Попой ѭ пеатъ, гяче ѭ пращатъ:
„Кажи ми кажи, Кира попова,
Кажи ми менѣ що грехъ ми имашъ
Що грехъ имашъ, що болна лежишъ?..."

235.

Мома и змiа.

Легнала мома заспала
Мегю две гори зелени,
Мегю две води студени.
Никой край неа немаше,
Вишенъ ѥ господъ натъ неа,
Цжрна ѥ земя потъ неа,
Стано'итъ каменъ позгла'а,
Потъ каменъ змiа лютица.
Змiа си бога молеше?
„Умри ѭ, боже, девойка,
Гнездо въ коса ѣ да пра'амъ,
Отъ лице месо да ядамъ,
Отъ очи вода да пiамъ!"
Како ми бога молеше,
Така ѣ госпотъ поможи.
Тога девойка ми умре,
Въ коси гнездо напра'и,
Отъ лице мѣсо ядеше,
Отъ очи вода пiеше.

236.

Еденъ синъ у майка,

Що сѣ Босно мошне зачадило?
Аль попадналъ паша Махмудъ паша?
Аль му готвѣтъ ручекъ и вечера? —

Не ми било паша Махмудъ паша,
Не му готвѣтъ ручекъ и вечера,
Туку біетъ чума поморница.
На денъ біютъ двесте триста мина,
Уще ми сѣ Босно не узнало,
Дури умре еденъ синъ у майка;
Тога ми сѣ чума разузнала,
'Се що чуло, 'се ми пожаляло,
А майка му дур' сѣ побудали,
Кжта дена на гробъ одеещемъ,
Одеещемъ, сина плачееіщемъ,
Плечееіщемъ, чума кжлнееіщемъ,
Дури му сѣ богу нажалило;
И ѣ пущи ангелъ отъ небеси,
Зборъ да да'итъ на своя-та майка. —
„Леле майко, леле мила майко!
Не кжлни ми чума поморница,
Тук' кжлни го Имера бербера,
Що ме бричи рано во неделя,
Ми оста'и перчинъ до рамена,
А во перчинъ змія гнездо віетъ;
Не ме удри чума поморница,
Люта змія мене ме изеде."

237.

Мори Пецо, бѣла Пецо,
Бѣла Пецо Янешанко!
Излегла ѥ бѣла Пеца
На Янешко рамно Било *)
Тà разгледа горе, долу
Разгледа по поле широко;
Кога гледа бѣла Пеца!
Ѭчмене-те побѣлели,
А пченици ожолтели.
Па застана спроти слонце
Спроти слонце отъ против,
И на бога сѣ помоли:
„Варай боже, мили боже!
Дай боже люта треска
Отъ Гюргевденъ, до Петровденъ,
дур' сожніатъ пченици-те,
Да доберат ѭчмене-то!"
Тà киниса дома д' оде.
Дур' да дойде, люто ѭ стресе,
Тà си легна во постеля
Отъ Гюргевденъ до Петровденъ
Тà си жнали нейни дружки
Тà си жнали и дожнали.
Нейни дружки си дожнаха,

*) Планинче не далеку отъ Кукушъ.

Бѣла Пеца ѥ умрела,
Дружки отъ жетва си идатъ,
А Пеца носатъ на гроб-отъ.

238.

„Сѫнце, мило сѫнце, постой почекай нѐ!
Дуръ да изминиме три гори зелени
Три гори зелени, и три я'оро'и,
И три я'оро'и, и три ясено'и,
Да сѐ преброиме, даль сме 'си-те тука."
Сѫнце 'и почуло, дури м' изминале
Три гори зелени, и три яоро'и,
И три яоро'и, и три ясено'и.
Сѐ преброале три юнаци немало;
Пѫрви юнакъ няматъ Марко Кралевике,
Втори юнакъ няматъ Секула Детенце,
Треки юнакъ няматъ Янкула Войвода.

239.

Два сѐ зме'а на планина збиле,
Отъ сила ми мѫтенъ Дунавъ течитъ,
Край му бі'е у Будина града,
Во Будина у темна зѫндана;
Тамо лежитъ Груьо лудо дете,
Що ми лежалъ до деветъ години,
На рамо му пиле соколово;
Лице грубитъ, пиле да го ранитъ,
Очи точитъ, да го вода поитъ; —
„Расти, пиле, расти да порастишъ!
Ке те пущамъ мой-те рамни дворѥ,
Да 'и видишъ дали 'и позна'ашъ?"
Му говори пиле соколово:
„Айти тебѣ Груьо, лудо дете!
И да пойдамъ дворѥ не позна'амъ."
И той на пиле му говоритъ:
„Айти тебѣ пиле соколово!
Сами ми сѐ дворѥ бележити,
Среде дворѥ имамъ бѣла чешма,
До сешма-та една бѣла лоза,

До лоза-та едно криво джрво.“
Отъ тук' стана пиле да̀ отлета,
Да̀ отиде во негови дворѥ.
Дворѥ ми ѥ трева пообраси,
Бѣла лоза ми сѣ исушила,
И чешма-та ми сѣ исушила,
И джрво-то ми сѣ пресушило.
Що имаше до три кука'ици;
Една кукатъ отъ вечеръ на вечеръ,
Друга кукатъ отъ утро на утро,
Трекя кукатъ кѫтаденъ, кѫтаденъ.
Отъ тук' стана пиле да̀ отиде,
Да̀ отиде во темна зѫндана,
Во зѫндана, при Груьо лудо дете;
Сѣ застоя на юначко рамо,
Му прикажвитъ за три кука'ици:
„Една кукатъ отъ утро на утро,
Друга кукатъ отъ вечеръ на вечеръ,
Трекя кукатъ кѫтаденъ, кѫтаденъ.“
Му говоритъ Груьо лудо дете:
„Що ми кукатъ отъ вечеръ на вечеръ,
Тая ми ѥ моя пжрва люба;
Та що кукатъ отъ утро на утро,
Тая ми ѥ моя мила сестра;
Та що кукатъ кѫтаденъ, кѫтаденъ,
Тая ми ѥ моя мила майка.“

240.

Снощи моме го свжрши'е, леле мале,
Сѣ свило моме, та̀ умрело;
Ми дочуло лудо младо,
Явна коня да си идетъ;
Иде, иде до полпѫти,
Сѣ сви коня, да̀ ми пукна.
Седна лудо да го плачитъ,
Не велеше леле коню,
Тук' велеше леле моме.
Иде, иде до село-то,
И ми найде два гробари,
Гробари ми гропъ пра'е'е;
И имъ велитъ лудо младо:
„А егиди два гробари!
За що го гропъ пра'ите,
Аль за старо, аль за младо?
Аль за женско, аль за мѫшко?“
Му реко'е два гробари:
„Ни за старо, ни за младо,
З' едно моме посвжршено.“

*

Тога рече лудо младо:
„Ова моме ю мое-то.“
И викнало да ми плачитъ;
Не велеше леле мале,
Тук' велеше леле моме,
Леле моме пѫрва любовъ!
Алалъ чини бѣла риза,
Алалъ ти ю злати пѫрстенъ!“
Сѣ прості'е обайца-та.

241.

Стоянъ и Бояна.

Попиталъ Стоянъ Бояна,
Боянѝ майка на даватъ,
Сама Бояна го сакатъ.
Кога Бояна питаше,
Вишни черешни саде'е;
Кога Бояна посвѫрши,
Вишни черешни цуте'е;
Кога Бояна земе'а,
Вишни черешни зобе'е;
Кога съ Бояна иде'е,
Вишни черешни зобе'е,
Боянѣ во скутъ фѫрле'е;
„Зобай, Бояно не'ѣсто!“
Оде'е, що ми оде'е,
Нисъ тѫрномечки лѫго'и;
Сѣ запна киска ракитка
За Бояна-та марама.
Никой Бояна не виде,
Самъ ю Миленко догледа;
Си сегна въ бѣли пазу'и,
Извади фрушки ножина;
Спѫлзнале му сѣ ножина
Боянѣ въ гѫрло втоне'е;
Никой Бояна не виде.
Оде'е, що ми оде'е,
Бояна лепо вореше:
„Егиди бѣли братими!
Аль ю далеко село-то?“
Братими лепо ѭ ворѣтъ:
„Егиди младо невѣсто!
Сегде братими сме биле,
Как' тебе не сме виделе!“
Оде'е, що ми оде'е,
Край село ми приближе'е;
Бояна лепо 'и воритъ:
„Братими, бѣли братими!
Аль ю далеку кукя-та?“
Братими лепо ѣ ворѣтъ:
„Егиди млада невѣсто!
Край куки сме приблизале.“
Спущила ми сѣ свекѫрва,
Отфѫрли дулакъ шарени
Да видитъ Боя фаленѝ.
Тога ѣ воритъ невѣста:
„Майко ле, мила майко ле!
Негледай лице 'убово,
Тук' гледай ми го сѫрце-во;
Боя ке младо загинитъ;
Постели мека постеля!“
Боя отъ коня сметна'е,
Ѭ кладо'е на постеля,
Боя си младо загина.

242.

Стоянъ и Бояна.

Стоянъ ми свадба дочина,
Въ село сѣ свадба зачина,
Стояна кумъ го кані'е,
Стоянъ Бояна нарѫчвитъ:

„Бояно, бѣла Бояно!
Ясъ ке си ода на свадба,
Тебе ке дома оста'амъ:
Три фурни лебецъ да месишъ,
Три сѫжни дѫрва д' изгоришъ,
И то'аръ бѣла борина;
Деветъ погачи да месишъ,
И деветъ бѣли преснедзи,
Три ока памбукъ д' испредишъ,
Кутелъ оре'и д' истребишъ,
Пресни яболка д' олюпишъ,
Ягне сугаре д' испечишъ.
Кога ке до'ѣтъ *) свато'и,
Ти на пѫтъ да ме пречекашъ,
Да фатишъ оро наколу."
Како ѣ Стоянъ нарѫча,
'Си ношъ Бояна ми седе;
Три фурни лебецъ измеси,
Три сѫжни дѫрва изгори,
И то'аръ бѣла борина,
Деветъ погачи измеси,
И деветъ бѣли преснедзи,
Три ока памбукъ испреде,
Ѭтки оре'и истреби,
Пресни яболка олюпи,
Ягне сугаре испечи;
Ущ' нематъ Стоянъ да дойдитъ.
Тога ѣ дремка надоли,
Тога говоритъ Бояна:
„Майко ле, мила майко ле!
Ке влеза въ од'а шарена,
Ке легна да си преспіа,
Кога ке Стоянъ де идетъ,
Ти мене да ме разбудишъ,
Стояна да го пречека."
Ми сѣ измами Бояна,
Си легна да си преспіе.
Колку Бояна ми легна
Етего Стоянъ де идетъ;
Свирци, тѫпани по него,
Три вити ора претъ него;
Пѫрво-то 'оро юнаци,
Второ-то 'оро не'ѣсти,
Трекьо-то 'оро девойки.
Стоянъ ми клюкатъ на порта:
„Излези, бѣла Бояно,
Излези порти д' отворишъ!"
Не ми излезе Бояна,
Туку м' излезе майка му,
Майка му порти отвори.
Стоянъ ѣ лепо вореше:
„Майко ле, мила майко ле!
Камо ѥ бѣла Бояна,
Тая да порти отворитъ,
Да фатитъ оро наколу?"
Богъ ми ѫ убилъ майка му!
„Егиди синко Стояне!
Бояна ти ѥ въ одаа
Со твой-те бѣли шегарки,
'Си ношъ Бояна играла
Играла и си пеала."
Стоянъ сѣ люто налюти,
Пойде въ шарена одаа,
Бояна найде заспана;
Отфѫрли јорганъ шарени,
Бояна роса фатило;
Си сегна бѣли джепе'и
Извади риза зетоска,
'Убо ѣ лице избриса,
С' наведе ми ѭ целива;
Си сегна въ бѣли пазу'и,
Извади фрушки ноже'и,
Бояна ми ѭ загуби.
Тога говоритъ майка му:
„Ослепелъ, синко Стояне,
Що ѥ ова чудо що стори!
Бояна не ти играла,
Туку ти 'сѫ ношъ готвила,

*) Дойдатъ.

Какъ що ѣ, синко, наржча,
Така Бояна ти зготви.“
Стоянъ ѣ майкѣ вореше:
„Егиди майко проклета!
Жаляй ми сега две добра,
Како ќе ж жалятъ майка ѣ.“
Само сѣ себе загуби.

243.

Седнала Ангя край Дунафъ,
Бѣло ми платно бѣлеше,
Дунафа ми го кжлнеше:
„Дунафе, бѣле Дунафе,
Ай да би ми сѣ исушилъ!
Защ' ми г' уда'и брата ми
Мои-отъ братецъ Стояна,
Со 'се хиляда свато'и,
Со деветъ рала тжпани,
Со десетъ рала зиліи,
Самъ Стоянъ млади зеташинъ
Со 'се премлада не'ѣста.“
Дунафъ ѣ лепо вореше:
„Егиди Ангьо девойко!
Що ми го кжлнишъ Дунафа?
Що не го кжлнишъ душмана,
Що стори тешка магія,
Тà ти г' уда'и брата ти
Со 'се хиляда свато'и,
Самъ Стоянъ млади зеташинъ,
Со 'се премлада не'ѣста.“

244.

Тодорина.

А Тодора сиротина
Сираче си останала,
И безъ татка и безъ майка,
И безъ брата и безъ сестра.
Вуйчеи ж изгледале,
Стричеи ж посвжршиле
Три месеци на далеку,
За да одѣтъ на пжрвиче.
Дойде ко'а, дойде време,
Да земаетъ Тодорина.
И ѣ дойде нейдзинъ свекоръ,
Що ѣ седна на перница,
И ѣ рече нейдзинъ свекоръ:
„А Тодора, сна'о мила!
Ясъ сумъ дошло со свато'и,
Али можишъ конь да я'ашъ?
Аль на нодзе ке ми идешъ?
Ако олку си ми болна,
Ке те носамъ дури дома,
Не т' оста'амъ у стриче'и.“
Тодорина не му зборвитъ,
Ни со очи му сѣ пулитъ.
И ѣ пущи побратими,
Тіе да ж опитаетъ,
Али можитъ да имъ идетъ.
Побратими ѣ реко'е:
„Зборви, зборви а Тодоро!
Міе овде не сме дошле,
Да видиме ваше село
Ваше село, ваша кукя,
Тукъ сме дошле за не'ѣста
За не'ѣста да земаме.

Али можишъ конь да я'ашъ?
Аль на нодзе ке ми идешъ?"
Тодорина не имъ зборвитъ,
Ни со очи имъ сѣ пулитъ.
Го пущі'е нейдзино-то
Нейдзино-то мило момче;
И ѣ рече мило момче:
„А Тодоро, пѫрва милосъ!
Како мене ке ме пратишъ,
Да си одамъ безъ не'ѣста,
Ти овдека ке ми седишъ?"
Тодорина отго'ори:
„Гайле немай, мило момче,
Не те пуща безъ не'ѣста;
Тук' не зборвамъ со татка ти,
И со твой-те побратими,
За да дойдишъ обаица,
Обаица да зборвиме,
Міе да сѣ отпростиме;
Оти иматъ три години
Отъ како сме посвѫршени,
С' очи сме сѣ не виделе.
Ясъ ке умрамъ, ке загинамъ,
Тук' побарай во джепе'и,
Земай ми 'и ключеви-те,
Тà отключи шаренъ ковчегъ,
Да извадишъ мое руво
Мое руво не'ѣстинско,
Промените бѣла Неда
Бѣла Неда братучеда,
Да не одишъ безъ не'ѣста."
Ѣ зедо'е ключе'и-те,
Извадо'е бѣло руво,
Промена'е бѣла Неда.
Кога Неда промена'е
Тодорина душа даде;
Кога Неда венчава'е,
Тодорина закопа'е.

245.

Три сѣ танци віятъ потъ Будина града;
Пѫрви танецъ водитъ лична Ангелина,
Втори танецъ водитъ млада Янкулица,
Треки танецъ водитъ млада Секулица.
Кога погле'але натъ Будина града,
Три сѣ орли віятъ натъ Будина града;
Пѫрви орелъ носитъ отъ юнака глава,
Глава носитъ со 'се-та самуръ калпака;
Втори орелъ носитъ отъ юнака рѫка
Со 'се моръ долама, со 'се бурма пѫрстенъ;
Треки орелъ носитъ отъ юнака нога
Отъ юнака нога со 'се жѫлти скорни.
Тои що ми носитъ юнако'а глава,
Той ѣ падна Ангелина на рамена,
И глава догагятъ, како Богдано'а
Како Богдано'а нейдзинъ мили брата.
Той що носеше рѫка отъ юнака,
Той ѣ падна Янкулицѣ на рамена;

Ржка ми догагятъ како Янкуло'а.
Той що падна Секуличини рамена,
Нога ми догагятъ како Секуло'а.

246.

На планина до два снега
Потъ планина два извора,
Потъ изворю ладна сенка,
Потъ сенка-та юнакъ лежитъ
Съ куршумъ удренъ въ поло'ина.
Два сокола натъ глава му,
Конь-отъ вжрзанъ за евла-та,
Конь-отъ жржитъ, не сѣ джржитъ;
„стани, стани а стопане!
Фжрли нога въ узенгіа;
Твоя майка жало'ита,
Тук' те баратъ деню, ноке
Отъ меана на меана,
Да не ядишъ да не піешъ
Со ярани, пріятели,
Како адетъ що имаше."

247.

Израстло ми джрво дафиново
На среде небо, на среде земя:
И со вишина небо фтасало,
А со ширина земя покрило.
Потъ дре'о ми ю сиракъ Георгія;
Съ нога го лелятъ негова майка
Съ нога го лелятъ, песма му пеитъ:
„Нани ми, нани сиракъ Георгія!
Ти да ми растишъ и да порастишъ,
Тà ке те пущамъ на горна земя,
На горна земя на мирна земя,
Ти да ми видишъ коя доба ю,
Али ю есенъ, есенъ Митровденъ;
Ако ю есенъ, есенъ Митровденъ,
Да ми наберишъ два грозда грозю,
Два грозда грозю, два синамбеля.
Ти да ми видишъ коя доба ю,
Али ю пролетъ, пролетъ Гюргевденъ,
Ти да ми скинишъ два класа жито,
Два класа жито, бѣла чеинца.
Ти да ми видишъ коя доба ю,
Ако ю пролетъ, пролетъ Петровденъ,

Да ми наберишъ секакво цвеке,
Бѣло цжрвено, раменъ босильокъ,
Що ми го носѣтъ све юначина
Све юначина потъ фесо'и-те,
А девойки-те во пазу'и-те,
А дечина-та во ржчина-та."

248.

Посвжршилъ сѣ дели Димо
Бѣла Яна отъ Авлана,
Що си пжрстенъ пжрстенвало,
А на пжрстенъ сто дукати.
Яна назотъ му вратила
Кошулицà копринен̀а,
Со бисеръ ю поднизана,
Со дукати покитена.
Дошло ко'а, лепо време,
Ке ми о'итъ дели Димо
Дели Димо отъ Солуна
Да ми о'итъ во Авлана,
Да ми зематъ бѣла Яна.
Ми напра'илъ коньска кола,
По кола сѐ сто свато'и.
Димо коня разиграло,
Тà ми падна войни копю,
Си убоди бѣло сжрце.
Сѣ чудеетъ сто свато'и,
Али назотъ да сѣ вратѣтъ,
Аль по н'ѣста да си одѣтъ.
И го клале коньска кола,
Го покрі'е со япанджакъ,
Отидо'е во Авлана,
Ѭ зедо'е бѣла Яна,
Ѭ кладо'е въ коньска кола.
И оделе, що оделе,
Край цжрква сѣ приблизале,
Тжпанъ удрилъ жальо'ито;
Бѣла Яна ѣ притекна,
Поткренала япанджак-отъ,
Що да видитъ чудно чудо!
Дели Димо загубено.
И си сегна во джепо'и,
Си изваде фрушко ноже,
Сама себе сѣ загуби.
Отворі'е коньска кола,
Да изва'етъ зѣтъ, не'ѣстà,
Зѣтъ, не'ѣстà да венчаетъ;
Гледѣтъ оба загина'е,
Оба-та 'и закопа'е.

249.

Магда невѣста и Арапинъ.

Здодеа ми сѣ, Магдо не'ѣсто,
Гори одещи, билки берещи,
Билки берещи, тебе леквещи." —
„Ни въ гори одай, цжрнъ Арапино,

Ни билки бери, ни мене лекви.
Ясъ не сумъ болна отъ божя болесъ,
Туку сумъ болна отъ твой стра'о'и;
Кога си овде, страфъ ми отъ тебе,
Ког' не си́ овде, жалъ ми за тебе.
Кога да явнишъ бѣлаго коня,
Тà да ми одишъ на рамно поле,
Конь ми бѣлеитъ, како бѣлъ голапъ,
А ти цѫрнеишъ, како цѫрнъ голапъ;
Не прилегвиме еденъ за други." —
„Егиди мори Магдо не'ѣсто!
Како прилегвитъ цѫрна муниста
Цѫрна муниста на бѣло гѫрло,
Такъ прилегвиме еденъ за други." —
„Егиди море цѫрнъ Арапино!
Бисеръ прилегвитъ на бѣло гѫрло,
Цѫрна муниста на калугери,
На калугери цѫрни бройници;
Не прилегаме, цѫрнъ Арапино,
Не прилегаме еденъ за други."

250.

Радотафъ си за година,
Година непогодена!
Си постекофъ за хиляда,
Пуста незгодна година!
Тà си купифъ шаренъ туфекъ,
Сѣ погоди дождевліа,
Ми жргьоса шаренъ туфекъ.
Си работафъ две години,
Година непогодена!
Си постекофъ две хиляди,
Пуста незгодна година!
Тà си купифъ бѫрза коня,
Сѣ погоди бутурліа,
Тà ми пукна бѫрза коня.
Си работафъ три години,
Година непогодена!
Си кинисафъ да си ида,
Пуста незгодна година!
Що требеше 'се си купифъ
'Се си купифъ, ке сѣ жена;
Сѣ погоди моръ година.
Тà си пойдофъ на виляетъ,
'Си-те моми изумреле,
Си останафъ неженето.
Сѣ зачудифъ цѫрнъ сиромафъ,
Аль калугеръ да сѣ стора,
И манастиръ да си ода;
Нигде земя не ме зематъ.
Татко немамъ, майка немамъ,
Брата немамъ, сестра немамъ,
Пусти алой да си плачамъ;
Кѐ рабатафъ не погодифъ,
Сѫра идетъ да с' уда'амъ."
Пакъ му дойде 'аренъ ангелъ, —
Не дави сѣ, ту̀къ калугери сѣ.

251.

Платно ткаитъ Стойна Сжрбинка
Платно ми ткаитъ бжрдо ковчено,
Бжрдо ковчено, ниски восокни,
Платно ми ткаитъ и люто кжлнитъ:
„Дегиди платно, а бѣло платно!
Да те искаамъ, да те избѣлямъ,
Та̀ да те кроямъ деветъ покро'и,
Деветъ покро'и на мой девери!"
И ми дочула мила свекжрва,
Тога ѐ рече мила свекжрва:
„Егиди мори Стойно Сжрбинке!
Що лошо виде отъ твой девери,
Що олку люто ми 'и прокжлни?
Да не ми кроишъ деветъ покро'и
Деветъ покро'и за твой девери,
Да си 'и кроишъ за деветъ бракя,
За деветъ бракя деветъ покро'и!"
Тога ѐ рече Стойна Сжрбинка:
„Егиди майко, а мила майко!
Какъ да не кжлнамъ мой-те девери?
Ево ми иматъ деветъ години,
Како сумъ дошла во ваша кукя,
Не ме однесле у мила майка."
Тога ѐ рече мила свекжрва:
„Ког' си сакала у мила майка,
Що не му речишъ на твой-отъ свекоръ,
Да те однеситъ у мила майка
У мила майка, при деветъ бракя?
Ай искжпи си мжшко-но дете,
И умеси си бѣла погача,
Ке те носиме у мила майка."
Колку искжпи мжшко-но дете,
И си умеси бѣла погача,
И си натокми два бжрзи коня,
Да ми ѭ носитъ нейдзини свекоръ;
Аберъ ѐ дойде отъ деветъ бракя,
'И загубиле на силна войска.
Та̀ си го крои бѣло-то платно,

*

Ни доткаено, ни избелено
Деветъ покро'и за деветъ бракя.

252.

Що си биле два брата родени,
Кинисале на пуста чужина,
Да ми стечатъ пари да донесатъ.
Ми стояле до деветъ години,
Стеко'а деветъ товари хазно.
Си тжргна'а дома да си идатъ,
Ми пойдо'а въ зелена ливада,
Ми седна'а двайца да сѣ бричатъ,
Ми имале една пуста сабя;
Хазно делятъ си го поделіа,
На сабя-та дельба не сѣ чинитъ;
Па истжргна помали-отъ братъ,
Ми го закла постари-отъ братъ.
Ми отговоре постари-отъ братъ:
„Айти мои помалечокъ брате!
Како дома сега ке си по'ишъ,
Како на майка ти ке ѣ кажишъ!“
Сѣ нажали на помали-отъ братъ,
И истжргна таа остра сабя,
И ми сѣ закла той самъ себе.
Що ми реколъ постари-отъ братъ:
„А ти горо, ти зелена горо!
Кой тука ке дойдитъ да му речишъ,
Половин' хазно въ цжрви до да'итъ,
Четири товари той да земитъ,
Еденъ товаръ майкѣ да и́ даитъ.“

253.

Яно ле, Яно, хубава Яно!
'Убава Яна платно си ткае
Платно си ткае въ нейна-та тета
Тенко-но платно бурунджукліа,
Кенаре-то му 'се сухо злато.

Разбой-о кѫрца, дури зборува:
„Яно ле, Яно, 'убава Яно!
Платно ти ткаешъ въ твоя-та тета,
Свекѫрва ти отъ ридъ на ридъ оде,
На ридъ оде зміа си бѫрка,
Зміа си бѫрка зміа лютица,
Рибникъ да прави, рибникъ ягульникъ,
Тебе ке викатъ, ти да си ручашъ;
Ти да и́ речишъ, я сумъ ручала
Въ моя-та тета бѣла́ погача̀
Бѣла́ погача̀, пресно сиреню."
Отъ бог' да найде твоя свекѫрва!
Она си нашла зміа лютица,
Та̀ ѭ направи рибникъ, ягульникъ,
И го понесе за да сѣ пече,
Та̀ си дойде тебе да те викатъ:
„Ела Яно, сна'о, да ручаме!"
Яна и́ веле, емъ и́ говоре:
„Оди си, мале, и си ручайте,
Я сумъ ручала зъ моя-та тета,
Бѣла̀ погача̀, пресно сиреню."
Отъ бога да найде твоя свекѫрва
Твоя свекѫрва, вѫрла душманка,
Що га е скрило за вечера-та.
Кѫде ю било и замѫркнало,
Дойде си време за вечера-та.
Нели си дойде 'убава Яна,
И да̀ си кладе да вечераятъ.
Хубава Яна мошне атарджія,
Атаръ не кѫрши на свекѫрва-та,
Та̀ си зафати за да вечера;
пѫрвъ залакъ апна и душа даде. .

254.

„Стани Радо, стани, огинъ да навалишъ,
Огинъ да навалишъ, кѫндило запалишъ,
Ти да ми напоешъ деветъ сиви коня,
Емъ да ги напоешъ, емъ да ги назобешъ,
Емъ да ги оседлашъ, емъ да ги престегнешъ,

Оти ке си пойдамъ рано сосъ киріа,
Ке товарамъ, Радо, деветъ товари свита,
Ке си пойдамъ, Радо, во града Софіа.“
Тогай нему веле та хулава Рада:
„Лежи Стоянъ, лежи, уще си ю рано,
Петли що си пеатъ ми сѐ лѫжовити,
Калдарми що трескатъ, не сѐ кираджіи
Не сетъ кираджіи, тук' сетъ араміи.“
И тогай ми веле той млади Стоянъ:
„Стани Радо, стани, стани да не станишъ!
Защ' ясъ ке си пойдамъ, неможамъ да стигнамъ.“
Тогай сѣ на Рада мошне нажалило,
Тà си стана Рада, огинъ си навали,
Кѫндило запали, слезе въ конюшници,
Си искара Рада деветъ сиви коньи,
Напой ги, назоби, оружи, престегна;
Тà сѣ свали Стоянъ, си товари свита
Си товари свита, отиде въ Софіа.
Тога', го ю Рада люто прокѫлнала:
„Ток' да одишъ, Стоянъ, да не ми сѣ вѫрнишъ,
До скора да дойдатъ твои-те абери!“
Па киниса Стоянъ, дойде до стретъ пѫт-отъ,
Лели излезе'а зли-не араміи,
Го удриха Стоянъ и го пресечеха,
Товари растовареха, коньи варнаха,
Коньи дома дойдоха безъ товари безъ стопанъ.

255.

„Стояне, сино на майка!
Сакамъ нещо да те питамъ,
Сакамъ право да ми кажишъ,
Даль ти ю мила невѣста,
Даль ти ю, сино, во сѫрце?“
Стоянъ й веле говоре:
„Варай мале, стара мале!
Тебѣ лѫжа не требува,
Мошне ю мила невѣста,
И мошне ми ю во сѫрце;
Даль дека ю още млада
Още млада отъ неделя,
Ель дек' ю отъ богата кѫща,
Ель дека ю отъ големъ родъ,
Ель дек' ю отъ многу бракя.“
Веле негова-та майка:
„Лель ти ю мила невѣста,
Лель ти толку въ сѫрце влегла,
Ясъ ке сѣ, сину, отруямъ.“
Тогай веле млади Стоянъ:
„Варай мале, стара мале!
Защо ке сѣ ти отруешъ,

Д' отруямъ моя невѣста;
Невѣста сѣ пакъ на'ожде,
А майка не сѣ на'ожде."
Тогай майка сѣ рашенила,
Си купи люта отвора
Тà си дойде, тà си отру
Си отру млада невѣста;
Какъ й даде отрувачка,
Вода истури, стомни скжрши.
Сѣ провикна невѣста-та:
„Стоянъ, моя пжрва любовъ!
Що скоро на мен' сѣ насити;
Отъ бога да найде майка ти,
Що ми даде люта отвора;
Скоро вода, или вино!"
Ми сѣ спущи млади Стоянъ,
Стомна баратъ, стомна292 немать,
Вода баратъ, вода нематъ,
Вино бжрка, не сѣ найде.
Сѣ спущи отъ нова-та чешма,
Си свали капа отъ глава,
Си наполни студна вода;
Дури да си дойде дома,
Нель умрела невѣста-та.
Ка си виде млади Стоянъ,
Тà си юзе остро ноже,
Тà сѣ удри въ клето сжрце;
На место-то душа дало,
Едношъ само проговори:
„Отъ бога, мале, да найдешъ!
Находи сѣ, нашири сѣ,
Кат' безъ снаха и безъ сина;
Ка ке плаче нейна майка,
Ка ке плаче за невѣста,
И ти да плачишъ за сина."

256.

Мори Недо, бѣла Недо!
Ветеръ дуе натъ село-то,
Роса роситъ потъ село-то,
Чума мріе низъ село-то.
'Си-те чуле разбегале,
Бѣла Неда не ю чула,
Не ю чула, ни разбрала.
Неда ткае тенко платно
Тенко платно, бѣлъ бурунджукъ,
Кенаръ *) клава сухо злато.
Тогай веле нейна майка:
„Мори Недо, бѣла Недо,
Бѣла Недо, милно чедо!
Даль си чула и разбрала
Чума біе у село-то,
'Си-те чуле разбегале,
Айде, Недо, да бегаме,
Дан' загинишъ още млада
Още млада и зелена,
На младосъ ненаситена,
На рухо ненасосена,
На 'оро непаиграна."
Тогай веле бѣла Неда:
„Бегай, мале, ясъ не бегамъ,
Ела вѣрно ти сѣ молямъ,
Ко ке умрамъ, моя мале,
Да направишъ натъ гроб-отъ ми,
Натъ глава шарена чешма,
На нодзе високо джрво,
На нодзе зеленъ кипарисъ.
Кой ке дойде, мила мале,
Вода да ми сѣ напіе,
И потъ сенка да ми седне,
И да рече богъ да прости
Тая душа що загина."

*) Кенаръ-краища; или жица на платно-то.

257.

Стоянъ и сестра му Проя.

Ой Стояне, бре Стояне!
Дали знаишъ паметувашъ
Кога бѣше бре скѫпіа-та
Скѫпіа-та, гладіа-та,
Кило жито ока стребро,
Ока брашно целъ карагрошъ!
Стоянъ иматъ деветъ деца
Деветъ деца 'си-те мѫшки.
Пара нематъ половница,
Да си ранитъ деветъ деца
Деветъ деца 'си-те мѫшки.
Сестра иматъ бѣла Проя,
Пребогата со сточица,
Стока иматъ бѣла чейнца
Ченица деветъ амбари.
Що отиде сиремашецъ,
Сестрѣ ѣ сѣ помолюетъ:
„Дай ми, сестро, кутелъ жито,
Ели, сестро, шиникъ просо,
Да изранамъ деветъ деца
Деветъ деца, твой-те мнуци!“ —
„Ой Стояне, мили брате!
Ай пойди си на друмо'и,
Пречекай си силенъ карванъ
Четири стотини мѫски,
Дà измери бѣла чейнца,
Отъ още ке ти престанитъ,
Тебѣ отъ то'а ке ти дадамъ.“
Си отиде сиромашецъ,
Си пречека силенъ карванъ
Силенъ карванъ пусти мѫски,
'И доведе въ рамни дворю,
Си то'ари бѣла чейнца;
Испрати млади кираджіи. —
„Ейди брате, бре Стояне!
Не престана едно зѫрно.“
Зеде врекя на рамена,
Отиде на река Ситница,
Си наполни дробна песокъ,
Си донесе своя кукя.
Го видо'а деветъ деца,
Затѫрча'а при татка си,
Деца гладни, голи, боси,
Да имъ да'итъ ченицица.
Имъ истури дробна песокъ;
Си зоба'а дробенъ песокъ,
Какъ зоба'а, такъ тресна'а.
Имъ ископа еденъ гробецъ,
Си закопа деветъ деца;
Пушка зеде на рамена,
Си излезе арамія.

258.

Рада.

Заспала ми ѥ галена Рада,
Заспала ми ж на високъ чардакъ
На високъ чардакъ въ шарена ода;
Мандіи лаятъ, дѫрвари вѫрватъ.
Радини дружки Радà викаетъ:

„Стани ми, стани галена Радо!
Да залеиме студна-на вода!“
Радина майка Рада скориватъ:
„Стани ми, стани, галена Радо!
Тук' те викаетъ твои-те дружки,
Да ми о'ите на студна вода!“
Радини друшки на вода бѣ'а,
Залея вода и си дойдо'а,
Галена Рада уще ми спіетъ.
Радина майка крави молдзеше:
„Стани ми, стани галена Радо!
Твои-те друшки на вода бѣ'а,
На вода бѣ'а и си дойдо'а!“
Кога сѣ качи на високъ чардакъ,
Кога ми отскри шарени јорганъ,
Що да ми видитъ! Рада заклана;
Цжрни-те очи мрежа ватиле,
Бѣло-то гжрло кжрфъ исипано.

259.

Разболела сѣ 'уба'а Яна.
Кой ке по'итъ по Янина майка,
За да ѭ викнитъ Янина майка?
Иди ми, иди Янининъ деверъ,
Иди ми викни Янина майка,
Немой ѣ кажи, туку ѭ лжжи:
„Айде ми, айде Янина майко!
Повила ти ѥ 'уба'а Яна
Повила ти ѥ мжшко-но дете.“
Отиде бжрго нейзѣ ѣ каза;
Янина майка нему му рекла:
„Постой, почекай Янини деверъ,
Ясъ да си влезамъ въ земни килери,
Да си изва'амъ свилни пелени
Свилни пелени, ибришимъ повой.“
И ѭ почека Янининъ деверъ,
Тѫ и си влезе въ земни килери,
И си извади свилни пелени,

Свилни пелени, ибришимъ повой;
И кинисале да ми одатъ.
И ми оделе, що ми оделе,
И достигнале кѫде пол-пѫти,
Ѐ примириса восокъ и темянъ:
„Ейгиди, рече, Янинъ деверче!
Що ми мирисатъ восокъ и темянъ?“
И той ѐ рече, сѐ отго'ори:
„Айде побѫрзай, Янина майко!“
И ми оделе, ми приближале;
И сѐ задале мѫгли прахо'и,
По мѫгли идатъ тешки носила,
На носила-та 'уба'а Яна,
Претъ носила-та ягне раначе,
Претъ Яна о'итъ, за Яна блеитъ.
По Яна одитъ Янина золва,
По Яна одитъ, негя ѭ плачитъ:
„Ой Яно, Яно̀, ей мила снахо!
Кой ке ми плетитъ ситна-та леса,
Ситно плетена, често редена!“
Нейзина майка тука примиратъ,
Тука примиратъ, одвай оживятъ.

260.

Везала Яна бѣла махрама,
Време везала деветъ години,
Не ѐ стигнало свила коприна,
Свила коприна и сухо злато.
Ѭ прокѫлнала Янина майка:
„Ей Яно, Яно, ей мила керко!
Навезала ѐ, не кердосала,
Ни кукя збрала, ни чедо стекла,
Дури не пойдишъ кай цѫрно море,
Да̀ да ми чуешъ где риба пеитъ,
Где риба пеитъ, где мраморъ дзунитъ.“
Како ѭ Яна̀ майка прокѫлна,
Така ѭ Яна̀ клетва ватила, —
Навезала ѐ, некердосала,

Ни кукя збрала, ни чедо стекла.
И ми отишла, кай цжрно море,
Да̀ и ми чуло где риба пеитъ
Где риба пеитъ, где мраморъ дзунитъ.
Да̀ и си зела каменъ мраморенъ,
Да́ го носила деветъ месеци;
Каменъ повила, каменъ развила,
Каменъ пакъ каменъ, студенъ пакъ студенъ.

261.

Що ми сѐ бѣлеи, лелеитъ?
Ели ми ю бѣли шаторъ?
Ель ми ю грутка снежовца?
Ель ми ю соколово пиле?
Ели ми ю бѣло платно?
Ели ми ю руди овенъ?
Да ю грутка снежовица,
Отъ сжнце ке скопнеше;
Да̀ да ми ю бѣло платно,
Лель ке го девойка зберитъ;
Да ю соколово пиле,
Даль ке пиле отлеташе;
Да̀ да ми ю овенъ руди,
Да̀ лели ке въ поле слезитъ;
Туку било бѣли шаторъ,
А потъ него Боленъ Дойчинъ;
Край него сестр' Ангелина: —
„Айти сестро Ангелино,
Земи сжд-а, та начекай,
Начекай отъ мой-те рани,
Та̀ растури по пжтища,
По пжтища, по све друмя,
Донеси леко'ита вода,
Да измiамъ мой-те рани."

262.

Попиталъ Стоянъ бѣла Бояна̀,
Стоянъ ѭ питатъ, братъ ѭ не даватъ;
Стоянъ бекрiа лудоделiа:
„Отруй брата ти, бѣла Бояно,
Отруй брата ти, земи ме мене." —
„Отруло би го, Стояне море,
Отруло би го, немамъ со ощо." —
„Я да ти кажамъ, бѣла Бояно,
Айде пойди си отъ осой въ осой,
Ти да̀ фати си две люти змiи,
Една осойна, друга присойна,
Да̀ превжрзи 'и со зеленъ гайтанъ,
Да̀ превжрли 'и на зеленъ яоръ,
Яоръ ке цутитъ, яд-отъ ке капитъ;

Да си начекашъ во зеленъ вилджанъ,
Да̀ да му да'ишъ да сѣ напіетъ."
И си ватила две люти зміи,
'И превѫрзала со зеленъ гайтанъ,
'И превѫрлила на зеленъ яоръ,
Яоръ ми цутелъ, яд-отъ ми капелъ;
И начекала во зеленъ вилджанъ.
Брату подала да сѣ напіетъ:
„Напи сѣ, брате, люта ракіа!" —
„Напи сѣ, сестро, ти си постара!" —
„Напи сѣ, брате, госпотъ ѥ постаръ!"
Колку сѣ напи отъ коня падна,
Отъ коня падна на нож-отъ удре
На нож-отъ удре, и час-отъ умре.

СМЕШНИ.

263.

Стояне, море Стояне!
Що ѥ ова чудо отъ тебе,
Отъ тая пуста тамбура!
Моми си парти фѫрлі'е,
Невѣсти разбой скѫрші'а,
Стари-те фурки здробі'а!
И ми стана'е селяни,
Крена'а тешка давіа,
Ойдо'а дур' при кадіа:
„Егиди млади кадіа!
Ель суди како сѣ судитъ,
Ели кажи ни поборго.
Що ѥ ова чудо големо
Отъ левенего Стояна,
Отъ тая пуста тамбура!
Моми си парти фѫрлі'е,
Невѣсти разбой скѫрші'а,
Стари-те фурки здробі'а!"
Кадіа пущи сеймени,
Ми го крена'е Стояна.
Стоянъ би уменъ, разуменъ,
Стоянъ си зеде тамбура,
И зеде овенъ пайаренъ,
Си ойде дур' при кадіа:
„Кадіа, море кадіа!
Що си допущилъ по мене?"
Му фѫрли овенъ во дворѥ,
Си удри пуста тамбура.
Стана кадіа да игратъ,
Си фѫрли бинишъ въ камара,
Си фѫрли шапка на греди;
Кадіа лепо му зборвитъ:
„Стояне, море Стояне!
Чини си, какъ си́ чинило,
Свири си, какъ си́ свирило."

264.

„О мори Стано Додо'а!
Що н' го жените Никола?“ —
„Мислиме да го жениме,
'Сещо с' имаме гото'о: —
Шикла шошница полна ченица,
И я си яда и въ село да'амъ,
Пакъ сѣ наде'амъ свадба да чинамъ,
Пакъ ме викаетъ сиромафъ,
Поп-отъ ми керка не даватъ!
Отъ жаба нога цела пастарма,
И ясъ си яда, и въ село да'амъ,
Пакъ сѣ наде'амъ свадба да чинамъ;
Пакъ ме викаетъ сиромафъ,
Поп-отъ ми керка не даватъ!
Цевка бурило полно со вино,
И ясъ си піямъ, и въ село да'амъ,
Пакъ сѣ наде'амъ свадба да чинамъ;
Пакъ ме викаетъ сиромафъ,
Поп-отъ ми керка не даватъ!
Отъ глуфче меше полно со мавца,
И ясъ си ядамъ, и въ село да'амъ,
Пакъ сѣ наде'амъ свадба да чинамъ;
Пакъ ме викаетъ сиромафъ,
Поп-отъ ми керка не даватъ!

265.

Забора'ифъ да сѣ жена,
Дуръ ми чичо наспомена,
И си прегнафъ четворткола,
Четворткола, два бі'ола;
Тà сѝ пойдофъ во Сочани,
Си ѭ зедофъ Шаваръ Дуда.
Си кинисафъ да си ида;
Идефъ, идефъ до пол-пѫти,
Секоа дола, скѫрши кола,
Секоа рида пукни вола;
Ѭ донесофъ дури дома.
Шаваръ Дуда ми привика:
„А свекѫрво магарице!
Распра'и ми кѫтища-та,
Оти дойдофъ добро въ куки;
Донеси ми три киселци
Три киселци ужвеници,
А четири прошеници;
Донеси ми до три кобли
До три кобли пресно млеко,
Да си ядамъ, да си сѫркамъ.“
И станала свекѫрва ѣ,
Ѣ донесла три киселци
Три киселци ужвеници,
А четири прошеници,
И три кобли пресно млеко.
Малу що си напра'ила,
Колку чука на планина;
Малу вода що пущила,
Завѫртиле деветъ окна
Деветъ окна водеинци,
А десето валя'ици,

266.

„Кальо, моми Кальо! що не одишъ на гости? —
„Чичо, море чичо! со кого да одамъ?“ —
„Кальо, мори Кальо! лели имашъ момче.“ —
„Чичо, море чичо! кè сумъ зела момче!

Чичо, море чичо! ко д' отворамъ ношви,
И ми велитъ: майко меси ми кравайче! —
Чичо, море чичо! ясъ му велямъ немамъ;
Тà не сумъ ти майка, а май го не фтасалъ;
Туку сумъ ти жена, желка ти во гжрло.
Кога д' идамъ на вода, и той идетъ по мене,
И ми велитъ: майко напи ме водица! —
Тà не сумъ ти майка, а май го не фтасалъ,
Туку сумъ ти жена, желка ти во гжрло."

267.

Посадилъ ми дедо раменъ бѣлъ босильокъ,
На оная рида, рида бесъ вода.
Му сѣ научі'а до две малки моми,
Босильокъ да берѣтъ, щета да му чинѣтъ,
Ми сѣ затскри дедо затъ свекло'и перя.
Повтуръ ми дойдо'а до две малки моми,
Босильокъ да кинѣтъ щета да му чинѣтъ.
Сѣ спущи дедо, ѭ фати Стойна;
Стойна му велитъ: „пущи ме, дедо,
Пущи ме, дедо, я сумъ ти мнука."—
„Кога си́ ми мнука, що бараше тука,
Босильокъ да беришъ, щета да ми чинишъ?"
Ѭ пущи Стойна, ѭ фати Доста;
Доста ми ю мала, лжгà та не знаитъ,
Туку му велитъ „пущи ме, дедо,
Ке донесамъ майка, бѣла и цжрвена,
Морска кждана." И дедо ѣ велитъ:
„Кога имамъ млада, чуму ми ю стара?"

268.

Посадила зеленъ пиперъ
Потъ гора, потъ вода,
Потъ три мости камнени.
Камнени мостъ не нишай сѣ,
Лудо младо не надей сѣ,
Мене майка не ме даватъ за тебе.

Ми пущила шута коза,
Данъ ке пиперъ ми испаситъ,
Данъ ке пиперъ ротъ ми родитъ,
Потъ тора, потъ вода,
Потъ три мости камнени;
Камнени мостъ не нишай сѣ,
Лудо младо не надей сѣ,
Мене майка не ме даватъ за тебе.
Ми пущила диви волка,
Данъ ке коза ми потератъ,
Дан' ке пиперъ ми го паситъ,
Дан' ке пиперъ ротъ ми родитъ,
Потъ гора, потъ вода,
Потъ три мости камнени;
Камнени мостъ не нишай сѣ,
Лудо младо не надей сѣ,
Мене майка не ме даватъ за тебе.
Ми пущила цѫрни бумбаръ,
Дан' ке волка ми го дупнитъ,
Дан' ке волкъ ми коза тератъ,
Данъ ке коза пиперъ паситъ,
Данъ ке пиперъ ротъ ми родитъ,
Потъ гора, потъ вода,
Потъ три моста камнена;
Камнени мостъ не нишай сѣ,
Лудо младо не надей сѣ;
Мене майка не ме даватъ за тебе.

269.

Старецъ дельба делеше
Со угарче борина,
'И делеше моми-те,
Стари-те на млади-те,
И млади-те на стари.
'Семъ-те даде по мома,
Старо зеде две моми.
Пѫрва-та ми велеше:
„Айде да го пущиме
Да го пущиме на вода,
Вода да го понеситъ,
Такъ да старо губиме."
Го пущі'а-на вода,
Пакъ излего'е две моми,
Да видеетъ старец-отъ,
Дан' го вода понесе.
Ете старо де́ идетъ
Во ле'ица ведро-то,
Во десница креснща.
Пакъ сѣ чудѣтъ две моми,

Какъ да старо загубѣтъ!
Пакъ си зборвѣтъ две моми,
Втора-та ми велеше:
„Да го пущиме на дѫрва,
Дан' ке го мечка изедитъ.“
Пакъ излего'е две моми,
Да то старо видеетъ,
Дан' го мечка изеде.
Етог' старо де идетъ,
Магаре тератъ претъ себе,
Мечка̀ носитъ по себе.
Пакъ си зборвѣтъ две моми:
„Вода не го понесе,
Мечка не го изеде,
Айде да го любиме.“

270.

Перѣтъ моми на Пеліоръ,
Оратъ старо во градина
Со два вола со плужница.
Сѣ распули кутро старо,
И догледа до две моми,
Кѫде перѣтъ на Пеліоръ.
Тѫрчатъ старо скокаещемъ,
Скокаещемъ, играещемъ,
Ми отиде при моми-те;
Тога зборвитъ кутро старо:
„Земайте ме, мили моми!“
Пакъ му зборвѣтъ до две моми:
„Море старо гурельо'о!
Ай пойди си дури дома,
Изгори си плужница-та,
Запали си кукица-та,
Дойди вамо, да те зейме.“
Тѫрчатъ старо играещемъ
Играещемъ, скокаещемъ,
Си отиде дур' дома си,
Си изгоре плужница-та,
Си запали кукица-та.
Тѫрчатъ старо играещемъ,
Скокаещемъ, летаещемъ,
Си отиде при моми-те:
„Земайте ме, мили моми!
Си изгорифъ плужница-та,
Си запалифъ кукица-та.“
Пакъ му зборвѣтъ до две моми:
„Море старо гурельо'о!
Пакъ дома ти да си пойдишъ,
Заколи си до два вола,
Дойди назотъ да те зейме.“
Тѫрчатъ старо играещемъ
Играещемъ, скокаещемъ,
Си заколи до два вола.
Тѫрчатъ старо при моми-те;
Пакъ имъ велитъ кутро старо:
„Земайте ме, мили моми!
Си заколифъ до два вола.“
Пакъ му зборвѣтъ до две моми:
„Бегай тамо, море старо,
Море старо гурельо'о!
Що изгоре плужница-та,
Що запали кукица-та,
Що си закла до два вола!
Бегай тамо, витосай сѣ!
Чуму ти сѐ до две моми?“
Викна старо да ми плачитъ:
„Леле, леле плужница-та!
Я сиромафъ кукица-та!
Дуръ до бога воло'и-те!!“
Бегатъ старо по колена,
По колена, по носички.

271.

Отбегнала ми Петкана
Дури въ зелени ливаге;
Села-та тжрчѣтъ по неа:
„Постой, Петкано, почекай!
Що ѥ ова чудо отъ тебе,
Що бегашъ дури въ ливаге?
Отъ кого иматъ кабаетъ?“ —
„Селяни, бракя рогени,
Я да ви кажамъ, прикажамъ;
Кабаетъ иматъ големи,
Отъ помладего девера.
Кога сумъ дошла невѣста,
Него сумъ нашла малечекъ,
Со нога сумъ го леляла,
Съ кравайче сумъ го 'ранила.
Тога ми велитъ: Петкано!
Ай да сѣ оба земиме! —
За то'а бегамъ отъ него
Дур' въ зелени-не ливаге.“

272.

Попу една, менѣ две,
Попъ сѣ сжрдитъ, а я не;
Попъ си фати патерица,
Я си 'фатифъ секирица;
Попъ помавна, я го удрифъ;
Попъ побегна, я сѣ скрифъ,
Тука види кой ѥ крифъ.

273.

„Предите, прелки, предите,
Да омжжиме Дремуша.“
Дремуша дремитъ край оганъ,
Дремуша майкѣ велеше:
„За кого, майко, за кого,
За кого ке ме омжжишъ.“ —
„З' овчара, керко, з' овчара
З' овчара ке те омжжамъ,
Да ядишъ кисело млеко.“ —
„Нейкюмъ го, майко, овчара,
Той иматъ многу работа;
Туку го сакамъ орача,
Що ядитъ бѣли погачи,
Що піетъ вино цжрвено,
И прелюта-на ракіа.“

274.

Шарена Ангьо, писана,
Месила Анга камат-отъ,
Ми го однесла на гумно.
Кжркнала жаба въ комат-отъ,
'Си-те фаті'е вили-те,
Поп-отъ ми фати щежер-отъ;
'Си-те фаті'е въ осой-отъ,
Поп-отъ ми фати присой-отъ;
'Си-те ми велѣтъ жаба ѥ,
Поп-отъ ми велитъ мечка ѥ.
'Си-те дойдо'е со круши,
Поп-отъ ми дойде безъ уши;
'Си-те дойдо'е со плочи,
Поп-отъ ми дойде бесъ очи.

Имамъ жена работна,
Често кукя метеше,
На трети денъ, на пети денъ,
На окулу метеше,
Стретъ куки го береше,
Него ми го вадеше,
Да ми растѣтъ печурки,
Да ми месить печурници.
Кога дойде Велигденъ,
Со гла'а-та въ ношви-те,
Со нодзе-те въ пепел-та,
Со уста-та въ бочва-та.
Кога дойде Велигденъ
Ми немаше кошуля.
И я си сѣ зачудифъ,
Тà си пойдофъ въ планина,
Набрафъ колю гжбро'и,
Набрафъ пржке смреко'и,
Тà ѣ сплетофъ кошуля,
Ѭ променафъ жена-та,
Ѭ изва'ифъ на оро.
'Сит' игра'е по клекумъ,
А моя-та по просумъ;
Колю-то ѣ дупе'е,
Пржке-то ѣ плуске'е,
И краци-те водени.

275.

„Тинтано моме, Тинтано!
Аль си напрела вретено?“ —
„Напрела сумъ го, напрела
Мое-то ми го вретенце,
За три години предено,
Ама сумъ си го продала
На пуста щура ме'ана
За пусто вино цжрвено.“

276.

Заборавихъ да сѣ жена.
Прела баба три вретена,
Съ чудомъ стое, дà сѣ чуде
Дà сѣ чуде що да 'и чине.
Однесла 'и на пазар-отъ,
Продала 'и по три пари
По три пари, деветъ пари.
Съ чудомъ стое що да 'и чине.
Купила си еденъ дедо,
Педа човѣкъ, лакотъ брада,
Па го зави въ цедилка-та,
Однеси го дури дома
Дури дома на оджак-отъ.
Навалила силенъ оганъ,
Па си пжрсна пуста искра,
Испжрли му брадичка-та.
Па свари му казанъ чорба,
Насжркай го, наяди го,
Изнесе го на стретъ село
Во стретъ село да сѣ боре.
Никой нема да сѣ найме,
Со дедо-то да сѣ боре;
Наймело сѣ кусо петле,
Грабнало сѣ со дедо-то;
Ни той пада, ни той пада;
Отъ дедо-то кжрви течатъ,
Отъ петле-то пердуфъ лета.
А що бѣше кусо петле!
Искарай му десно окце,
Надвило му кусо петле.
Пакъ дедо-то сака борба.
Испаднала стара жала,
Грабнала сѣ со дедо-то,
Изгризало десно уше,
Па надвила на дедо-то.
Пакъ дедо-то сака борба.

Излегло му едно орле,
Грабнало сѣ со дедо-то,
Па го дигна со 'се опинци,
Однесе го на седело,
Нарани си негой пилци.
Фати баба да го бжркатъ
Да го бжрка, да си плаче,
Да си вика со гласове:
„Камо ми го пеливан-отъ!“

277.

„Перунице девойче!
Не стой, не стой на брег-отъ,
Брекъ сѣ ронитъ ке паднишъ!“
Говори Перуница:
„Ейди лудо и младо!
Ако паднамъ да умрамъ,
Асана да не зе'амъ.
Асанъ одитъ на войска,
Тжнка пушка однеси,
Ластагарка донеси;
Чуфтъ пищоли однеси,
Коледачки донеси;
Остра сабя однеси,
Самаръ щица донеси;
Кутелъ пари однеси,
Шиникъ вошки донеси.“
Говори лудо младо:
„Перунице девойче!
Брекъ сѣ рони, ке паднишъ!“ —
„Ако падна отъ брег-отъ
На долу, има з' ощо.“
Падна и сѣ отепа,
Асана го не зеде,
Перунице девойче.

278.

Собрале сѣ, набрале сѣ
Седумдесетъ и сетъ мина
И сетъ мина арамiи.
Пжрви бѣше куси Петко,
Куси Петко шатрумъ-патрумъ,
На четири патерици;
И по него касапче-то
Касапче-то Прилепче-то,
Два Кодоша отъ вароша,
Чукни-тжпанъ Мжжоечки,
Вжрти-калецъ, Сено-косецъ,
Суши-сливи отъ Долени,
Пжрди-зелка, Цжрни-лишки,
Мавни-вила отъ Могила,
Попъ Никола отъ Битоля....

279.

„Петкано бѣла Вардарко,
Ейгиди цжрно отбрано
Во сто то'ари чеинца,
Во Вардаръ цвеке секакво!
Бери, Петкано, дà носи.“ —
„Како да берамъ, да носамъ?
Синокь сумъ било на свадба,
'Си те момчина на танецъ,
Мое-то 'аро въ пепел-та;
'Си те момчина биниши,
Мое-то момче кожуфче;
'Си-те момчина калпаци,

Мое-то аро шапчище;
'Си-те момчина тозлуци,
Мое-то аро опинци;
'Си-те момчина шалвари,
Мое-то аро бечвища;
Очи-те му сè въ бочва-та,
Ръце-те му сè въ ношви-те."

280.

Кога мама умираше,
А тя менѣ заръчеше,
Ниско либе да не люба,
Нито ниско, ни високо.
Азъ залюбихъ пусто либе,
Дедо харо кожухаро,
Шапка-та му три дни дълга,
Три дни дълга, денъ широка,
Педа човѣкъ, лакотъ брада.
Азъ отидохъ въ градина-та,
Си го найдохъ въ латина-та,
Где сѣ бори съ мравунци-те;
Пусти мравки 'се отъ горе,
А либе-то 'се отъ долу.
Азъ го узехъ въ престилка-та,
Тà го турнахъ въ къщи въ кът-отъ;
Фъркна искра изгори го;
Азъ го турнахъ въ подводник-отъ,
Капна капка удави го;
Азъ го турнахъ на полица,
Захлупихъ го подъ паница;
Дойде мишка *) завлечи го,
Пратихъ котка **) довлечи го.

281.

Момче невѣста фалеше,
Имамъ невѣста работна,
На денъ си мишка тегнеше,
Въ неделя къделя вретенце,
И во месец-отъ пасменце,
Во година-та платненце.
Тамъ дека мома предеше,
Тешка ѣ дремка нападна;
Буднала фурка въ пепел-отъ,
Дà легна мома, дà заспа.
Пуста-та фурка дренова,
Дури сѣ мома разбуди,
Пуста-та фурка никнала,
Родила дренки здреани.
Кога сѣ мома разбуди,
Здрели сѣ дренки назоба.

282.

Невѣста момче фалеше,
Имамъ момче работно,
На денъ бразда ораше,
Во неделя-та лехичка,
И въ месец-отъ погонче,
А въ година-та нивичка.
Тамъ дека момче ораше,
Пуста го дремка нападна.
Закачи рало стретъ нива.
Пусто-то рало крушево,

*) Глушецъ. **) Мачка.

Дур' да сѣ момче разбуди,
Пусто-то рало никнало,
Дало си круши здреани.
Кога сѣ момче разбуди,
Здрели сѣ круши наяде.

283.

„Цоно, мори Цоно,
Майчина кѫдано,
Тейкова Солтано!
Що по поле бегашъ
Гола гологлава,
Боса, распашана?“
И она имъ веле
Веле и говоре:
„Варай, варай дружки,
Варай мили дружки!
Даль сте чуле, друшки,
Чуле и разбрале,
Въ село що ѥ дошолъ
Селски аберджіа,
Моминъ вергиджіа:
Деца-та си фѫрле,
Моми-те си годе,
Похарна-та мома̀
За полошо момче;
А на мене, дружки,
Едно старо харо,
Мече гѫрдуляво,
Куче трескуляво.
На рѫка му легнамъ,
Като на бѣлъ каменъ,
Пазухи му бѫркамъ
Като во кѫпина.
Брада-та ме боди,
Като ежовина;
Дихо му мириса,
Като пѫрчовина.
Гиди лудо младо,
Гиди росно грозде!
На рѫка му легнишъ,
Като на перница;
Пазухи му бѫркашъ,
Като во коприна;
Лице-то му бело,
Лице-то му меко,
Като тулипъ памбукъ;
Дух-отъ му мирише,
На ранъ бѣлъ босильокъ.

284.

„Стани, жено, фѫркъ кѫдела!“ —
„Поспи поспи, мили мѫжу!
Зміа фучитъ во кѫделя,
Смокъ сѣ віе на вретено.“ —
„Стани, жено, фѫркъ попара!“ —
„Така, така, мили мѫжу!
Богъ да прости кой те родилъ!“
И ми стана опалена,
Да ми сѫркатъ фѫркъ попара.

285.

Удрила ме попадіа
Со полено по колено;
Да ми бѣше нещо жена,
Жальба не ми бѣше;

Обула ѥ жѫлти чевли
На краста'и нодзе;
Опасала свиленъ поясъ
На криви кѫлко'и.

ЛЮБОВНИ.

286.

Шила Гѫргя дѫлга сая, Гюргьо
мори, *)
Отъ Митровденъ до Гюргьовденъ,
Дванадесетъ терзифчина,
Тринадесетъ шегарчина,
И пакъ сая не шіена.
Кога дойде денъ Велигденъ,
Си-те моми променати,
'Си-те моми съ дѫлги саьи,
Бѣла Гюргя що кѫтаденъ.
Коѥ бѣше оженато,
Жената си оставаше,
Тукъ да земитъ бѣла Гюргя;
Коѥ бѣше неженато,
Пушка-та си продаваше,
Тукъ да земитъ бѣла Гюргя.

287.

Шетнала сѐ Калешъ Гюргя, Гюр-
гьо мори,
Отъ чинар-отъ до бунар-отъ,
Си загина сѫрма коланъ.
Ми помина лудо младо,
Той ми найде сѫрма коланъ.
Гюргя му сѐ милно молитъ: лудо
море: **)
„Ейди лудо аджаміа!
Дан' ми найде сѫрма коланъ?“ —
„Жими тебе, живъ да сумъ ти,
Гюргьо мори!
Не сумъ, не сумъ, не сумъ нашло,
Ак' сумъ нашло сѫрма коланъ,
Да сѐ виткамъ како него
На твоя-та половина.“
Сѐ прошета калешъ Гюргя
Отъ чинар-отъ до бунар-отъ,
Си загина ко'анъ герданъ.
И намина лудо младо,
Той ми найде ко'анъ герданъ.
Гюргя му сѐ милно молитъ: лудо
море:
„Ейди лудо аджаміа!
Дан' ми найде ко'анъ герданъ?“ —
„Не сумъ, не сумъ, не сумъ на-
шло; Гюргьо мори!
Ако сакашъ ти сѐ кѫлнамъ,
Жими тебе, живъ да сумъ ти!
Ак' сумъ нашло ко'анъ герданъ,
Да ти висамъ, како него
На твое-то бѣло гѫрло.“

*) Гюргьо мори — сѐ повторвитъ на 'секои стихъ.
**) Гюргьо мори и лудо море — сѐ повторватъ на 'секои стихъ, едно по друго.

288.

Залюбиле сѣ, душо, две луди млади,
Две луди млади, — две аджаміи;
Не ми умеетъ, — какъ да сѣ любѣтъ;
Мама ѭ любитъ — со цѫрни очи,
Лудо го любитъ — со сувогрозѥ.
Ми 'и дочула — кучка мѫще'а,
Тà ми отишла — на нови пазаръ,
Тà ми купила — горка зеера,
Тà ми отрула — две луди млади.
Лудо ми умре — кѫде пладнина,
Мома ми умре — кунъ квечерина.
Тà ми дочула — кучка мѫще'а,
Тà ми прегнала — четвор-на кола,
Тà м' 'и однесла — мегю два друма.
Момá закопа — мегю два друма,
Лудó закопа — мегю три друмѥ.
Мома излезе — дѫлга лозница,
Лудо излезе — цѫрвенъ трандафилъ;
Одъ ощо любовъ — що си има'е,
Мома ми пущи — лоза кунъ лудо,
Лудо ми пущи, — мишкà трандафилъ,
Мишка трандафилъ — кунъ мала мома.
Отъ ощо любовъ — що си има'е,
Двайца-та млади — ми сѣ здружі'е.
Пакъ си дочула — кучка мѫще'а,
Тà си отишла — дури дома ѣ,
И та си зела — остро-но сорче,
Тà ми отишла — мегю два друма,
Тà ми исекла — дѫлгà лозницà;
Пакъ си отиде — мегю три друмѥ,
Тà ми исекла — цѫрвенъ трандафилъ.
Тà ми отишла — дури дома си,
Тà ми завали — два сили' огне'и,
Тà ми изгоре — дѫлга лозница,
Тà ми изгоре — цѫрвенъ трандафилъ,
Тà ми сѣ стори — бѣла-на пепелъ.
Тà ѥ собрала — бѣла-на пепелъ,
Тà ѭ фѫрлила — во градинче-то;

Тà ми излезе — раменъ босильокъ,
Що ми го носѣтъ — све юначина,
Све юначина — потъ фесо'и-не,
А девойки-не — во пазу'и-не,
А дечина-на — во рѫчина-на.

289.

Лелъ си фатифме, Яно, вѣра и клетва —
Ни да сѣ вѫршишъ, — ни да сѣ женамъ,
Дур' да си пойдамъ, — пуста чужина,
Тамо ке седамъ, — седумъ години,
Ке си постеча, — седумъ хиляди;
Пѫрва хиляда, — руба ке пра'а,
Руба ке пра'а, — руба за мене;
Втора хиляда, — руба за тебе;
Трекя хиляда, — фустанъ ке пра'а,
Фустанъ ке пра'а, — отъ шамъ кутіа;
Четверна хиляда, — бинишъ ке пра'а;
Пета хиляда, — поясъ ке пра'а,
Отъ ока стребро, — полока злато;
Шеста хиляда, — куки ке пра'амъ,
Куки сараи — джамой пенджери;
Седумта хиляда — коня ке купамъ
Коня ке купамъ, — вамо да идамъ.
Кога си дойдофъ, — тебе те найдофъ
Пусто свѫршена, — неомѫжена.
Кѫде сѣ згодифъ, — кумъ да ти бида
Кумъ да ти бида, — да те венчаа!
Со кои нодзе, — кумъ да кинисамъ,
Со кои рѫце, — венци да менвамъ,
Со коя уста, — да помолитвамъ!
Уста ми велитъ, — да сѣ кердосашъ,
Сѫрце ми велитъ, — да н' сѣ кердосашъ.

290.

Моме, какъ сѝ тенко и восоко,
Уще да сѝ цѫрнооко,

На множзина треска давашъ
Куму два дни кому три дни,

А бекяру три години.
Го исуши го пресуши,
Го напра'и су'о дре'о,
Су'о дре'о я'оро'о;
Да го фжрлишъ въ силенъ оганъ,
Да сѣ сторитъ дробна пепелъ,
Да го сеишъ во градина,
Да израститъ рамн' босильокъ,
Босильокъ киска цвеке,
Да го бератъ девойки-те,
Да го носѣтъ въ пазу'и-те.

291.

Заспала мома край море
Потъ една гранка маслинка;
Повеа ветаръ отъ море,
Откжршилъ гранка маслинка,
Го удри моме по гжрло.
Моме сѣ отъ сонъ разбуди,
Моме ми люто прокжлна;
Егиди ветаръ Мегленe!
Защо ме отъ сонъ разбуди,
Никога да не повеишъ!
Що големъ сонъ си догледафъ;
На сонъ мине'е три луди,
Пжрво-то лудо що мина,
Той ми потфжрли яболко,
Позеленъ да ѥ отъ него;
Второ-то лудо що мина,
Той ми потфжрли златъ пжрстенъ,
Низъ него да сѣ проврѣетъ;
Трекьо-то лудо що мина,
Той ме на соне целива,
Со мене да сѣ кердосатъ!"

292.

*Охридски *).*

Брала мома зеленика
Во два скута кжта-дена,
Ми увила зеленъ венецъ,
На венец-отъ деветъ киски
Деветъ киски босилко'и,
А десете потлеско'и.
Сиракъ юнакъ сеиръ чинитъ,
Дà сѣ спущи ѣ го грабна,
Ѣ го грабна зеленъ венецъ.
Сѣ налюти люто моме,
Люто колнитъ, солдзи ронитъ:
„Да би далъ богъ колку киски
Колку киски на венец-отъ,
Толку града до общеташъ,
Опѣтъ назатъ да сѣ вратишъ,
Пакъ во мой-те рамни дворѥ,
Дà да речишъ: дай ми, моме,
Дай ми, моме, ключе'и-те,
Да отключамъ Пирга града,
Да вида що иматъ нжтре?
До два старци ми седе'а,
Зборъ зборве'а, строй строя'я."

293.

А Іоване домакине!
Али спiешъ, али пiешъ?
Ако спiешъ разбуди сѣ,
Ако пiешъ весели сѣ;

*) Сѐ петъ пѣсни.

Оти дошле страмни гости,
Пострамен ти гласъ донесле,
Ми те канѣтъ кумъ да бидишъ
Кумъ да бидишъ деветъ села,
И да кжрщашъ и да венчашъ.
Ак' не можишъ самъ да одишъ,
Пущи си аманетчіа.

294.

Садила мома край море лозю,
Лозю ми садитъ и песма пеитъ:
„Хай лозю, лозю, 'се бѣло грозю!
Аль да те садамъ, кой ке те ядитъ;
И ясъ си немамъ нигде никого,
Ни татка имамъ, ни майка имамъ,
Ни брата имамъ, ни мила сестра;
Сжде си имамъ пжрва-та любовъ,
И тоа ми ушло пуста чужина
Пуста чужина, Арапска земя,
Ми залюбила цжрна Арапка,
Арапка иматъ цжрно Арапче.

295.

Заимче, лудо спа'ивче!
Въ неделя дойде отъ войска,
Въ понделникъ ми сѣ посвжрши,
Во торникъ боя ми пущи,
Четвортокъ ми сѣ ожена,
Во петокъ фермамъ ти дойде,
Сжбота коньи потко'а,
Въ неделя ми сѣ поготви,
Въ понделникъ да ми кинисашъ.
Заимче, лудо Спаивче!
Кому кӗ оста'ишъ невѣста
Со цжрвенъ дулакъ на глава?

296.

Немой Нешо, добро немой спи потъ дрен-отъ!
Ти сѣ фалятъ, Нешо, до два до три луда,
До два до три луда, до твой три ярани;
Ке те носатъ, Нешо, на вжрфъ на планина,
Потъ бука голема, потъ сенка широка,
На трева зелена, край вода студена;
Ке те колятъ, добро, како рудо ягне,
Ке соберать, добро, два товара трески,
Ке зопалятъ, добро, до два силни огной,

Ке те печатъ, Нешо, како рудо јагне,
Ке сѣ сторишъ, Нешо, како ситна пепелъ,
Се'а ке до'итъ, Нешо, твоя мила майка,
А ке плачитъ, добро, до бога ке викатъ.
Тà дойдо'а, Нешо, твои мили дружки,
Те собра'а, добро, све во скутници-те,
Изора'а, добро, два загона место,
Тѣ̆ исадi'а, добро, до свекакво цвеке,
Рамн' босильокъ, Нешо, тà и алъ карафилъ.

297.

У кого сѝ погледала, дульберо!
'Секому сѝ болесъ дала, назлiо,
Кому два дни, кому три дни —
На сиромахъ шесъ месеци, —
Сумъ искиналъ шесъ постели, —
Шесъ постели басмалiи, —
Три јоргана чичиклiи, —
Три перници кумашлiи, —
Три душега беледiи. —
Що не дойдишъ да ме видишъ, —
Да донесишъ понадица, —
Лубеница отъ Струмница, —
Сувогрозје отъ Солуна, —
Леблебiи отъ Софiа. —

298.

Неда седи на одар-отъ,
Одар-отъ сѣ лелееше,
Недино гжрло бѣлееше,
Лице-то ѝ свѣтееше,
Очи-те ѝ зракъ даваха.
Левенъ Дельо стое, гледе
Стое, гледе, пука, треска,
На Неда веле, говоре:
„Свали сѣ, Недо, отъ чардак-отъ,
Дан' сѣ качамъ, дан' те свалямъ!"
Неда веле и говоре:
„Море Дельо, левентъ Дельо,
Що ти је жалъ, левентъ Дельо,
Оти седамъ на чардак-отъ?"
Дельо веле и говоре:
„Мори Недо, бѣла Недо!
Капнало ти, бѣла Недо,
Капнало ти бѣло лице;
Що ти толку разбѣлело,
На слонце-то надвелило;
Твое лице 'се бѣлее,
Моя душа ми сѣ лее."
Неда веле и говоре:
„Що ти чинамъ, да ми кжлнишъ
Да ми кжлнишъ мое лице?
Немой кжлни, левентъ Дельо,
Немой кжлни мое лице,
Пойди кжлни телялка-та
Телялка-та Полянинска,
Що продава драмъ бѣлило."

299.

Катерино, гиди малка мома!
Запрусала мома Катерина
Запрусала като еребица,
Загукала като гулабица,
Разрушила тая руса коса
По нейна-та таа рамна става;
Испущила тіе бѣли гащи,
По нейни-те тіе бѣли пети.
Догледа ѭ едно лудо младо,
Дà и́ веле, веле и говоре:
„Мори момо, момо Катерино,
Нимъ ме чини, момо Катерино,
Да залудамъ, момо, да полудамъ,
Да продадамъ, момо, да издадамъ
'Се що имамъ, момо, и що немамъ,
Току тебе, момо, да те земамъ.“
Тогай веле мома Катерина:
„Море лудо, лудо дà и младо!
Не продавай, лудо, не издавай
Майчиніа, лудо, татковнина,
Ако ти сумъ отъ бога писана,
Сама, лудо, дома ке ти дойдамъ.“

300.

Вла'инче дворѥ метеше,
И со Сондефче зборвеше:
„Сондефче, мило хубаво!
Да не го виде момче-то!“
„Вла'инче лепо, хубаво!
Иди питай го вуйка-ти,
Спощи си дошолъ отъ пазаръ.“ —
„Вуйче ле, мило вуйче ле!
Да не го виде момче-то?“ —
„Бла'инче лепо, хубаво!
Момче-то бѣше на пазаръ,
Съ момчиня каменъ фжрляше,
Съ невѣсти зборъ си чинеше.“

301.

Кжд' сѣ ѥ чуло видело,
Натъ село река да течигъ
Край река джрво бурово,
Бурово, тенко високо.
Тамо сѣ бере собер-отъ,
Моми-те оро играятъ,

Старци-те вино си піатъ,
Ергени облокъ си чинатъ:
„Кой ке префжрле джрво-то
Сосъ триста оки железо
Съ трі'ессетъ благи яболки,
Тоа ке земе Иринà
Иринà мома шенлива.“
Наимна ергенъ не може,
Наимна женетъ не може,
Наимна 'довецъ префжрли,
Той ке везме Иринà
Иринà мома шенлива,
Викна Ирина да плачитъ:
„Олеле, боже, до бога!
Що ни ѥ било пишано,
'Довец-о мома да земитъ,
Ергени баби да зематъ.“

302.

Мила Ено, мила тжго,
Мила майчина кждано,
Севдимъ тейкова Султано!
Отъ бога да найде майка ти,
Здравѥ не виделъ баща ти,
Що не те даде за мене!
Отбираше, пребираше,
Сиромахъ не бендисаше,
Сиромахъ сумъ, баръ юнакъ сумъ.
Найде зенгинъ, тà те даде,
Имашѥ гнило бунище,
Кога ѥ харо на кжт-отъ,
Кога ѥ чума на свет-отъ.
Кѐ идете, Ено, кѐ идете,
Кѐ идете негде на гости,
Низъ село ке поминете,
Кѐ излезе малко, големо,
Турци, кауре да гледатъ,
Ке речатъ, Ено, ке речатъ:
„Гледайте, море, видейте,
Какво ѥ аро напреди,
Съ добра невѣста по него,
Не прилегала за него.“
Сиромахъ сумъ, баръ юнакъ сумъ,
На унери унерджіа,
На камен-о башъ таваджіа,
На песни-те туркиджіа.
Кѐ идехме, Ено, кѐ идехме,
Кѐ идехме негде на гости,
Низъ село ке поминехме
Кѐ излезе малко, големо,
Турци, каури да гледатъ;
Ке речатъ, Ено, ке речатъ:
„Гледайте малко големо,
Каковъ ѥ юнакъ напреди,
Добра невѣста по него,
Ѥ прилегала за него,
Алалъ му била на него.“

303.

„Ей девойко хубава,
Егиди пиле шарено,
Егиди ягне ранено!
Седи да поседиме,
Гледи да погледиме,
Оти ке сѣ разделиме,
На далеко ке идеме;
Ти въ далеко во Петрове
Увъ тетини ти на госте.“
Она му веле говоре:

„Ейгиди лудо, да младо!
Продай си чуфте пищоле,
Купи си рало волове,
Ори си рамне дворове,
Сей ми си, лудо, ядове;
Акъ не ти никнатъ ядове
Мног' ке сѣ ядишъ по мене.
Сей ми си, лудо, ружин-отъ,
Акъ не ти никнитъ ружин-отъ,
Мног' ке сѣ ружишъ по мене.
Сей ми си, лудо, врѫтика,
Акъ не ти никнитъ врѫтика,
Мног' ке сѣ вѫртишъ по мене."

304.

„Марчо ле, Марчо, Маріе!
Гясъ снощи пущифъ за тебе,
Оти не дойде до мене?"
А она веле, говоре:
„Ей море лудо, да младо,
Кинисахъ, лудо, да дойдамъ,
На пѫтъ ме мене стрете'а
Майчини-те деветъ бракя
Деветъ бракя, осумъ сна'и,
Двана'есетъ мили инуци,
Отъ пѫтъ мене ме вѫрна'а.
Дури дома да си одамъ,
Дури врати да отворамъ,
Дур' кандило да запаламъ,
Дури огинъ да навалам,
Дури вечера да зготвамъ,
Дури погача да месамъ,
Дури кокошка да печамъ,
Достигнаха стройници-те,
Нели мене армасаха."

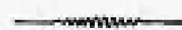

305.

Прошетахъ горе, прошетахъ долу,
Току да видамъ тая що сакамъ,
Тая що сакамъ и що ме сакатъ,
Тая що любамъ и що ме любитъ.
Видохъ га видохъ горна махала,
Горна махала, въ мала градина,
Карафилъ граде, шебо'и праше.
Умехъ, сѣ чудехъ ка да ѝ речамъ
Ка да ѝ речамъ, да ѭ позадрамъ.
Рекохъ ѝ рекохъ „малка девойко,
Малка девойко, блага яболко!
Юрвай ми, моме, солба босильокъ,
Солба босильокъ, гранка карафилъ,
За да закачамъ на бѣла чалма
На бѣла чалма, натъ цѫрни очи!"
Мома му веле, веле говоре:

„Ако си ергенъ прескокни плет-отъ
Прескокни плет-отъ, влези набери
Страна босильокъ, товаръ карафилъ;
Ако си 'довецъ мини, помини
Мини, помини, по врага оди.“
Тога и веле, веле, говоре:
„Не сумъ ти ергенъ, нити сумъ 'довецъ,
Туку сумъ, моме, младо женено
Младо женено, да похарено,
Люба си люба, харовно ода,
По вонка кукла, въ кѫщи панукла,
Въ кѫщи си мете, бунище праве.“

306.

Три моми вода лежетъ,
Дур' я'оръ ми го кѫршеетъ,
Дур' я'оръ ми прого'ори:
„Селяни, бракя рогени!
Ель вода пресекнете ѫ,
Ель я'оръ пресечете го,
Ель моми омѫжете 'и.“
Стана'е кутри селяни,
Ни вода ѭ пресекне'е,
Ни я'оръ го пресеко'е,
Тук' моми 'и посвѫрші'е,
Една-та за кувенджіа,
Друга-та за папуджіа,
Трекя-та за симиджіа.
Тая що за папуджіа,
Ке носитъ чевли везани;
Тая що за кувенджіа,
Ке носитъ злати пѫрстени;
Тая що за симиджіа,
Ке ядитъ бѣли симиди.

307.

Офъ леле боже милечекъ!
Не можа д' ода на пазаръ
Отъ тіе пусти бакали;
Цѫрни маслинки даваетъ,
Цѫрни ми очи сакаетъ.
Офъ леле боже милечекъ!
Не можа д' ода на вода
Отъ тіе пусти рибари;
Бѣли летници даваетъ,
Бѣли ми рѫце сакаетъ.
Офъ леле боже милечекъ!
Не можа д' ода на фурна
Отъ тіе пусти симиджи;
Бѣли симиди даваетъ,
Бѣло ми лице сакаетъ.

308.

„Девойче оре'о'о ветче, бочилько'о кивче,
Не вѫрви ми низъ дворѭ,

Не мами ми сина, сина Костадина!“ —
„О мори бабо стара, убилъ ми те господъ!
Кой ти мамитъ сина, сина Костадина?
Мамѣтъ, ти го мамѣтъ мой-те цѫрни очи.“ —
„Девойче оре'о'о ветче, босилко'о кивче!
Не вѫрви ми низъ дворѥ,
Не мами ми сина, сина Костадина!“ —
„О мори бало стара, убилъ ми те господъ!
Кой ти мамитъ сина, сина Костадина,
Мамитъ, ти го мамитъ мое бѣло лице.“ —
„Девойче, девойче, вишна и високо,
Кѫпина-ѣ кноко, не вѫрви ми низъ дворѥ,
Не мами ми сина, сина Костадина!“ —
„О мори бабо стара, убилъ ми те господъ!
Кой ти мамитъ сина, сина Костадина?
Мамитъ, ти го мамитъ мое бѣло гѫрло.“ —
„Девойче, девойче вишна и високо,
Кѫпина-ѣ кноко, не вѫрви ми низъ дворѥ,
Не мами ми сина, сина Костадина!“ —
„О мори стара бабо, убилъ ми те господъ!
Кой ти мамитъ сина, сина Костадина?
Тебѣ ти го мамитъ моя тонка става.
Защо ми ѥ, бабо, вишно и високо
Вишно и високо, кѫпино-ѣ кноко.“ —
„Девойче, девойче, вишна и висока!
Како не ми мамишъ сина Костадина?
Той рано ми станвитъ, на дукянъ ми одитъ,
Ти порано станвишъ, на вода ми одишъ;
Него ми го мамишь; на дукянъ ми седитъ,
Край дукянъ му вѫрвишъ, него ми го мамишъ.“ —
„О мори бабо стара, убилъ ми те господъ!
Заръ ти ніетъ имашъ насъ да нѐ отделишъ!
Смѫрт-та да те делитъ, тебе да те нематъ;
Ама міе два-та въ шарена одаа,
Въ шарена одаа, на мека постеля.
На лоши зборо'и полошо ке на'ишъ;
Сина ти люби го, а мене кроти ме,
Ако сакашъ, бабо, векъ да си поминишъ,
Ама міе два-та не си сѣ делиме.“

~~~
~~~

309.

Ъглико моме, Ъглико!
Ъгленъ ѥ сърцѣ майкѣ ти,
Жаръ и пепелъ на татка ти!
Защ' не те даде за мене,
Туку те даде до мене,
До мене на мой комшiа.
Комшiа ми ѥ башъ душманъ,
Татка ми ми го опрале,
Брата ми ми го фатиле,
И на колъ ми го удриле.

310.

Дона и Аго.

„Что си метнала, Доне, Доне девойко, *)
На пѫтъ подъ орѣхъ,
И метнала си,
Чомберъ на глава?
Майка си жалишъ,
Баща си жалишъ?"
Дона си Агу
Тихомъ отговора;
„Нали ма питашъ,
Право да кажа;
Ни майка жаля,
Ни баща жаля;
Тебе си жаля,
Като щешъ д' идешъ
На пусти сеферъ;
Не пѫрлягa ли,
И асъ съ теб' д' ида
На пусти сеферъ?"
Аго си Дони
Тихомъ говори:
„Асъ не юйдисва
И ти сѫсъ мене,
Сѫсъ мене д' идешъ
На пусти сеферъ;
Че тамо кажатъ
Многу сѫ Турци,
Повече Грѫци,
Мен' щатъ погуби,
Тебе щатъ узе."
Дена си Агу
Тихомъ говори:
„И асъ сѫсъ тебе,
Аго, да ида;
Дене да ти сѫмъ
Младо сеихче,
Да ти тимара
Добри-те коне,
Брѫзи атове;
Утромъ да ти сѫмъ
Млатъ каведжiя,
Млатъ чубукчiя,
Кафе да вара,
Чубукъ да пала;
Вечеръ да ти сѫмъ
Бяла кадѫна,
Да ти постиламъ
Меки душеци,
Да та завивамъ
Съ меки-юргане."

---

*) Доне, Доне девойко — сѣ повторвитъ на 'секои стихъ.

311.

От Костурско *).

Де сѣ чуло и видело
На сонъ мома да сѣ кради
Мегу майка, мегу татко,
Мегу деветъ нейни бракя,
Мегу нейни осумъ сна’и.
Па гя зе’а, ѭ носі’я
Ѭ носі’я во ливади,
Дà удрі’а два чадора,
Еденъ зеленъ, други червенъ.
Сѣ разбуди мала мома,
Отговоре мала мома:
„Море лудо, море младо!
А подай ми фрѫшко ноже
Да посеча блага лапка,
Да накисна моя уста;
Па да одишъ д’ она чешма,
Донеси ми ибрикъ вода,
Да оладамъ мое сѫрце.“
Сѣ измами лудо младо,
Па си оде, взеде вода;
Сѣ умори мала мома.
Ка ми дойде лудо младо,
Кѫде виде мала мома,
Само лудо сѣ умори.

312.

Дали легна, дали заспа,
Дали виде сонъ за мене,
Какъ що видохъ я за тебе?
Сѣ сторихме два голѫба,
Летнахме вишно, високо,
Ніе токмо зевгарично
Сѣ качихме ливагя-та,
Богъ да біетъ берачи-те,
Що дойдоха нè скорнаха.
Си летнахме ніе токмо,
Сѣ качихме на лозѭ-то;
Богъ да біе аргати-те!
Що дойдоха нè скорнаха.

313.

„Стойно, мори Стойно!
Утре ке ти дойда.“ —
„Немуй, лудо, немуй,
Вая вечеръ не иди.
Дойди, лудо, дойди,
Дойди утре вечеръ;
Майка ке ми оди
Горни воденици.
Облакъ кя ѭ вати,
И гратъ кя завѫрни,
Порой кя ми стечи,
Майка кя остани,
Па ти да ми дойдишъ.“

314.

Чіе етъ онова чупче
Онде на рид-о що седи
На рид-о оданде река-та,
Турено каке колоната,

*) Тіе трина’есетъ песми сетъ отъ Костурско.

Флоринъ носе на чело-то
Флоринъ мамудіа.
О майко, мила майко!
Ка да сѣ става со нея,
Боленъ да легна край нея,
И здравъ да стана отъ нея,
Ка трандафилъ во градина,
Ка горозве во планина.
Не е било чупче за пилини,
Току е било Косинско невѣшче,
Оно си има момче по чуждина,
Тамо седи кираджіа чека,
Да не книга одъ него найди.

315.

Ей моме калешо-то!
Не седи много на вечеръ,
Не гори многу борина,
Оти етъ болна година,
Чума-та біетъ стредъ село,
Ке да те чукни, обѐре,
Ке те жаля ю̇наче-то.

316.

Мори девойко ярембице!
Не пей рано въ зора-та;
Кон-о си носа на вода,
А кон-о вода не піе,
Отъ твой-те тонки гласови,
Що гласишъ рано въ неделя,
Кога момчина въ цѫрква ода,
Кога девойки за вода ода.

317.

Я̏ опули сѣ, моме мала,
На вая тука планина,
Що мѫгла има на неа?
Да не ю̇ речешъ отъ бога,
Току да речешъ отъ мене.
Това е мои зді'ови,
Що зді'а яска за тебе,
А ке изгора край тебе.

318.

Ме изгори ме попари, бѣла червена,
Дур' ме стори суво дерво, —
Дойде братъ ти ме посече, —
Дà ме кладе на силенъ оганъ, —
Па ме направи бѣла пепелъ —
Ме раздаде на сапунджіи, червена,
Да ме праве раки сапунъ. —
Да сѣ міатъ девойки-те, —
Да міатъ бѣли образи. —

319.

Море чупче малечко
Не те знамъ чіе си̇,
Да ти купа драмъ белило
Драмъ белило и цѫрвило,

*

Да го тжргашъ на бѣло лице,
Ти да тжргашъ, яска да сѣ пуламъ,
Да сѣ пула, да сѣ радва.
Да ти купамъ шаренъ коланъ,
Да го носишъ на половина,
Ти да го носишъ, яска да те пула
Яска да сѣ пула, и да сѣ радва,
Да ти купа чевли кондури,
Ти да ги носишъ, я да те пула,
Да те пуламъ да сѣ радвамъ.

320.

Море лудо, море младо,
Женено си́, или не си́?
Ако не си́ оженено,
Оди седни на бунар-о,
Тури фес-о надъ око-то
И киска-та на рамена,
Пищоли-те на пояс-о,
Шаренъ туфекъ на колено,
А сабя-та на камен-о. . .

321.

Снощи ми е дошло мало Стамболче;
Що абаръ донесе отъ Стамбола града?
Абаръ ми донесе Стамболъ сѣ запали
Отъ четири стжрни, четири огневи.
Тіа не ми биле четири огневи,
Току ми биле четири папукли;
Една-та ми біе све млади момчина,
Друга-та ми біетъ све млади девойки,
Трекя-та ми біетъ момчина женени,
А друга-та біетъ невѣсти мжжени.

322.

Трака трука на Вишина порта,
Да излезе Виша Гжркиня;
Не излезе Виша Гжркиня,
Ток' излезе Вишина-та майка.
„Тà що сакашъ тука, море лудо,
Море лудо, младо неженено?“ —
„Помина по тува Виша да іѫ вида,
Зборокъ да и́ реча, вино да донесе,
Яска ке и́ дада пари неброени,
Тая да ми даде вино немерено.“

323.

Піанъ идамъ отъ града,
Стрекямъ мома въ ливада,
Си заиграхъ кона-та,
Да целувамъ мома-та.
Спжрсна мома да бега:
„Чекай, моме, не бегай,
Ти си́ моя, па моя;
Снощи сумъ билъ на васка,
И на столъ сумъ седнало,
Благо вино сумъ пило,
Ке молитвамъ майка ти,
Ке бла'освамъ татка ти,
Пари немамъ да платамъ,
Пушка реимъ оставамъ,
Тебе не те оставамъ."

324.

„О соколче, пиленце шарено!
Что тя питамъ, право да ми кажешъ
Да ми кажишъ право, да не лжжишъ.
Кой ти злати крилю до рамена?
Кой ти сребри нозе до коленю?
Кой ти сади тредафилъ на глава?"
Отговара пиленце соколче:
„Нали питашъ, право да ти кажа;
Я си имамъ до три мили сестри;
Перва-та ю у цара царица,
Втора-та ю у везиръ везирка,
Третя-та ю у паша пашица.
Где-то ми ю у цара царица,
Тя ми злати крило до рамена;
Где-то ми ю у везиръ везирка,
Тя ми сребри нозе до колена;
Где-то ми ю у паша пашица,
Тя ми сади трандафилъ на глава."

325.

Море момиченце мжнанко,
Въ кржст-та си́ тврде тжнанко,
Не гледай доло и горе,
Но гледай Банка въ очи-те,
За да те Банко испише
На турска бѣла хартіа.
Банко ще да тж проводи,
Да види татко и мама
Какво сжмъ либе залибилъ,
На тойзи пусти виляетъ;
Снжга му тжнка висока,
Лице му бѣло, червено,

Вежди му черни гайтани,
Уста му чешка сребарна,
Очи му черни череши.

326.

Снощи станахъ сѫненъ, буденъ махмуренъ,
Тà попитахъ моя майка мѫштиха:
„Пели ли сѫ пѫрви петли и втори?
Викалъ ли е Селимъ ходжа на меджитъ?“
Отговоря стара майка мѫштиха:
„Не сѫ пели пѫрви петли, ни втори,
Ой ти тебѣ лудо младо, глупаво!
Не е викалъ Селимъ ходжа на меджитъ.“
Азъ не слушахъ моя майка мѫштиха,
Но отидохъ въ мой-те темни ахѫри,
Тà извадохъ моа коня хранена,
Оседлахъ го, обуздахъ го азъ него,
Воседнохъ го, припуснахъ го азъ него,
Тà отидохъ на студени кладенци.
Тамъ намерихъ до три моми згодени,
Азъ попитахъ до три моми згодени;
„Гази ли са тази вода студена?
Кѫрши ли са тазь калинка червена?
Либятъ ли са до три моми згодени?“
Отговарятъ до три моми згодени:
„Не са гази, тѫзи вода студена,
Не са кѫрши тазь калинка червена,
Не са либатъ до три моми згодени.“

327.

Момкова майка изъ домъ излезла
Изъ домъ излезла, снаха да тражи;
Много тражила и намерила,
Где мома цвеке у китка бере:
„Защо ти, моме, та китка цвеке?
Дали за тебе, дали за либе?“ —
„О чужа майко, азъ либе немамъ,
Но салтъ за мене, да ми мирише.“ —

„А щешъ ли, моме, да те азъ земамъ
За мого сина, за Костадина?
У него бахча хубава има,
И цвеке има да ми мирише.“ —
„О чужа майко, що мене питашъ?
Азъ баща имамъ, ти него питай,
Азъ майка имамъ, ти неа питай;
Гдѣ-то ме дадатъ, я сѫмъ готова.“

328.

Заранъ ще ме рано на пѫтъ да идеме
Презъ гора-та въ село мома да годиме.
Но послушай, синко, що ща да ти кажемъ;
Помни коги влезнешъ у мѫштини двори,
Да не гледашъ кѫща дали ѥ голема,
Но ти гледай, синко, даль ѥ пометена;
И не гледай дрехи, ако мома има,
Обеци и венци, шити рѫкаве;
Това все не струва салъ неколко гроши;
Но ти гледай паметъ ако она иматъ,
Защ' това ѥ, синко, голѣмо иманѥ,
Голѣмо иманѥ безъ довѫршуванѥ.

329.

Болно лежитъ мало моме,
Болно лежитъ три месеци,
Мѫка иматъ, тѫга иматъ
Тѫга иматъ за лудо-то.
Па говори мало моме
Мало моме на майка си:
„Ми сѣ пiетъ студна вода,
Да с' напiамъ, тà да умрамъ;
Викнете ми моѐ-то лудо,
Да го видамъ, тà да умрамъ.“
Па си дошло лудо младо,
Го видело, го целива,
Тифко нему проговара:
„Гясъ за тебе си умирамъ.“
Уще реч-та не дорече,
Въ едношъ моме си умрело.

330.

Майко ле, мила майко ле!
Помина момче Дреновче,
На бѫрза коня вгя'аше,
Лице-то му сѣ яснеше,

Како ламбада борина,
Перче-то му сѣ вееше,
Како ю ковелъ въ планина.
Й мене дай ме за него,
Акъ не, ке бегамъ по него.

331.

Петрице, моме Петрице!
Дейгиди риба летнице,
Цжрвено отъ Охритъ яболко,
Преспанска тжнка югуля,
Елибасанско-но ноже,
Юручка топла погача,
Битолско поле широко,
Тиквешка бѣла пченица,
Солунско суво грозюнце,
Воденска ширка цжрвена,
Негошко вино 'убаво!

332.

Дали ю сжнце що рано огреватъ?
Дали ю паша со силна-на войска?
Дали ю кула мегю два майстора?
Даль ю невѣста мегю два девера?
Дали ю коня мегю два-на слуга?
Дали ю слуга мегю два-на коня?
Дали ю оганъ мегю два ридіа?
Дали ю река мегю два-на брега? . . .

333.

Що ми ю сжрце тегнало
Башъ арамія да бидамъ,
Цжрна кошуля да носамъ,
Чивти пищоли на поясъ,
Тонка-та пушка на рамо,
Остра-та сабя на лево;
Башъ арамія да бида
Во Моріовска планина
Со сто й педесетъ сеймени!

334.

„Стани ми Недо мори отвори
Мала-та врата вратничка."—
„Не мога дулберъ, море, да стана,
Майка ми лежитъ до мене,
Варлила ржка, драги, вжрзъ мене;
Не могу, драги море, сумъ мала,
Отъ дванаесетъ години,
Не могу, драги, диванъ да седа,
Не могу, драги, чубукъ да паля."

335.

„Бисеро, моме Бисеро!
Даль си́ у бахчи растена,
Даль си́ отъ бога дадена?“
„Не сумъ у бахчи родена,
Ни сумъ отъ бога падната,
Тук' сумъ отъ майка растена.“

336.

Отъ село Кронцеливо, близу до Воденъ.

Облагъ ми чиниле лудо емъ девойка,
На едно да ми спѣтъ три дни и три ноке,
На една рогузина, на една перница,
Да не сѣ задеватъ. Момче-то таксако
Нейна бързa коня; мома-та таксала
Сандокъ со прикіа. Момче-то легнало,
Ка ми ѥ заспало, като рудо ягне;
Мома-та легнала, сонъ не ми ж фаща,
Туку сѣ расфърлятъ отъ рамо на рамо,
Туку сѣ расфърлятъ, еме разговара:
„Стани лудо, стани, асъ сѫмъ посмеала,
И конь-отъ ѥ твой-о, и я сѫмъ ти твоя.“

337.

Елено, моме Елено,
Елено пиле шарено!
Чула си́ нещо разбрала,
От' боленъ лежа ке умра
Отъ тешка болесъ невѣрна
Со две куршуми удрено,
На десно рамо удрено
И две-те бѣ'а тельліи,
На тенка сирма нижани
На Оризарски чаири,
На бѣла Ружанска.

338.

Сѣ собрале, набрале
'Си-те моми Баровки
На Баровки гумнища,
Да ми предѣтъ дарови,
Да дарувѣтъ сватови.
Заросила роса-та,
Избега'е моми-те;
Пристанала роса-та,
Пакъ дойдо'а моми-те
Сѣ фаті'а на јоро
Да ми игрѣтъ на јоро;
Сѣ фатила Митана.

339.

От Кжрчово, кунъ Дебарски-те места. *)

Шетафъ, шетафъ низъ гора зелена,
Шуркафъ, шуркафъ дробно пиле залюба;
Не си́ найдофъ дробно пиле залюба,
Токъ си найдофъ леденчици зелени,
На леденци едно ле джрво високо,
На джрво-то цжрвено цвеке цутка,
Подъ джрво шарена чешма студена,
До чешма-та до три моми хубави,
Топлача погача ручагя,
И студена вода си піе'а.
Па помина едно ле старо гжрбаво,
Имъ посака трово погача да ручатъ,
Му реко'а до три моми хубави:
„Ай отъ тука, едно старо гжрбаво!
За тебе ќе жржен лебецъ непеченъ.“
Па посака тро'а вода да піетъ;
Му рекоха до три моми хубави:
„Ай отъ тука едно старо гжрбаво!
За тебе ќе мжтна вода студена.“

340.

Легнала левенъ Гюргя заспала
Широко поле, Гюргя, край море
Подъ она джрво маслинка.
Повеа силенъ ветеръ отъ море,
Скжршило гранка, Гюргьо, маслинка,
Удрило мала мома по грждu.
Отъ сонъ сѣ мала мома разбуди,
Фатила мала мома да плачитъ,
Отъ сжрце мала мома да кжлнитъ:
„Дегиди ветеръ, джанимъ, ветрище!
Никако ветеръ, боже, не веалъ,
Що мене млада отъ сонъ разбуди,
Слатки сонища, джанимъ, си гледафъ.
Поминаха до три луди млади,
Пжрво-то менѣ даде яболко,

*) Сетъ две-те песни.

Второ-то менѣ даде златъ пѫрстенъ,
Трекьо-то мене, джанимъ, целива.
Той що ми даде, джанимъ, яболко,
Какъ него, боже, да сѣ тѫркалитъ:
Той що ми даде, джанимъ, златъ пѫрстенъ,
Низъ него, боже, да сѣ провріетъ;
Той що ме мене, джанимъ, целива,
Дай ми го, мили боже, на яве,
Векъ да поминамъ, боже, сосъ него.

341.

Собрале сѣ седумдес'тъ кралеви,
Мегю себе тіе зборуваетъ:
„Колку иматъ отъ море до Дунавъ,
Седумдесетъ и седумъ градо'и,
Отъ Легена поголемъ гратъ нематъ;
Стретъ Легена лична Ангелина
Ангелина краль Богдану сестра,
За неа сѣ земя не мируетъ.“
Краль Богдану не добро паднало,
Отъ тува стана дома си ойде,
Тога Богданъ говоритъ сестрѣ си:
„Айти тебе сестро Ангелино!
Що те имамъ сестра, да те немамъ!
За тебе сѣ земя не миру'етъ.
Ай влези си въ земѥни килери,
Отвори си шарени ковчедзи,
Изва'н си три жолти дукади,
Тà пойди си на Легенъ чаршіа
Тà купи си 'се карака свила,
Усучи си три силни гайтани,
Тà пойди си во горно-то лозѥ,
Тамо иматъ дѫрво кистатово,
Превѫрли си три силни гайтани,
Тà вѫрзи сѣ потъ бѣло-то гѫрло,
Сама себе, сестро, уда'и сѣ,
За тебе сѣ земя не миру'етъ.“
Тука стана лична Ангелина,
Тà сѣ изми, бѣло сѣ промена,

*

Тà си влезе во земни килари,
Си отвори шарени ковчедзи,
Си извади тіе жжлти дукади,
Сѣ промена руво копринено,
И си пойде въ Легенска чаршіа,
Не си купи 'се карака свила,
Тук' си купи едно лудо младо,
Що не піетъ вино и ракіа,
Що не фжрлятъ пушка во сжбота,
Що не вадитъ сабя во неделя,
Що му игратъ видра на колено,
Що му пеитъ славей во пазу'а.

342.

'Сж нокь седело моѥ-то войникъ,
Киски кителo, бисеръ низало,
Коню на грива, себѣ на гжрло,
На мжшко дете, на тенка пушка,
На остра сабя, на чувтъ пищоли.
Конь грива треси, бисеръ ми ронитъ:
„Бре стои, коню, грива не треси
Грива не треси, бисеръ не рони!
Ясъ не те терамъ на силна войска,
Туку те терамъ на лепа свадба,
Брата ке женамъ, сестра ке мжжамъ."

343.

Вявнафъ коня на вѣра,
Па си слегофъ потъ село,
До студени-отъ кладенецъ,
До кладенецъ владика,
До владика гякови,
До гякови попови.
Владика држжитъ викіа,
Полна рамна ракіа,
Да благословитъ моми-те,
Да ми растатъ порастатъ,
Какъ жржѥ по нивѥ-то,
Како тжрска въ блато-то,
Какъ топола по поле,
Какъ здравецъ по планина,
Какъ босильокъ въ градина.

344.

„Веке ми сѣ здодеало
Отъ оваа бекярщина,
Само легни, само стани,
Со ржце-ве во пазу'и,
Со нодзе-ве во скуте'и.
Смисли бога, дзвездо, дойди вечеръ,
Дойди вечеръ на вечера."
„Дегити лудо и младо!
Я ке ти кажамъ прикажамъ
Мои-ме пусти ало'и;
Не ми ѥ майка, какъ майка,
Тукъ ми ѥ кучка мжще'а.
Денѥ ми седитъ до мене,
Ноще ми спіетъ со мене,
Съ десна-та ржка потъ мене,
Съ лева-та ржка на мене.
Да не ме мене препущитъ,
Да дойдамъ, лудо, при тебе."

345.

Моме-то одитъ на езеро-то,
Да ми налеитъ бисерна вода;
Две ведра въ ржце, ведро на глава,
Да му измієтъ бекяру нодзе,
Да му измієтъ дур' до колена,
Да му избришитъ со бѣла риза.
Моме-то одитъ на езеро-то
Да ми налеитъ бисерна вода,
Да му измієтъ бекяру лице,
Да избришитъ со алшаміа.
Моме-то одитъ на езеро-то,
Да ми налеитъ бисерна вода,
Да му измієтъ бекяру ржце
Бекяру ржце дур' до рамена,
Да му избришитъ сосъ бѣло чевре.

346.

Айде Стойно, руса Стойно!
Тжргай оро по край мене,
Да ти турамъ чаша вино,
Во чаша-та злати пжрстенъ,
Да го носишъ денъ Велигденъ,
По Велигденъ ке те земамъ
По Велигденъ празници-те,
Да не губамъ делници-те.

347.

Кинисалъ Димо, кинисалъ
Со два-па коня цжрвени,
Да одитъ Димо, да одитъ
У бѣла Петра 'убава.
Колку сѣ Димо приближа,
Отъ порти Димо ѭ викатъ:
„Отвори, Петро 'убава!
Запали киска борина,
Наточи вино цжрвено,
Оба да, Петро, піеме;
За тебе сумъ сѣ посвжршилъ." —
„Не зборви, Димо, не зборви
Не зборви такви зборо'и,
От' ѥ отъ бога гре'ота,
От' ѥ отъ люгѥ страмота.
Міе сме близу роднине;

Моя-та майка и твоя
Тіе две сестри родени,
А міе пжрви братучеди.“ —
„Дегиди Петро 'убава!
Дробна-на песокъ брой нематъ,
Глобоко море глетъ нематъ,
Широко поле 'отъ *) нематъ,
'Убаво моме ротъ нематъ;
За тоа су те посвжршилъ.

348.

Гюль девойче потъ гюль ми заспало,
Ветаръ веитъ, а гюль ми сѣ ронитъ,
Девойка-ѣ на гжрло падинатъ.
Гюль девойче отъ сонъ сѣ разбудвитъ,
Богу ми сѣ тога помолила:
„Дай ми, боже, очи соколови,
Дай ми, боже, крила лѫбедови,
Да прелетамъ три деветъ планини,
Тà да падна во царе'а войска,
Да отберамъ момче спроти мене,
Що не піетъ вино и ракіа,
Що не піетъ кафе и тутуна;
Отъ кафе-то сжрце поцжрнато,
Отъ тутуна кукя поплювана,
Отъ ракіа мома нелюбена,
Отъ вино-то јорганъ побѣльвано.
Дай ми, боже, гергефъ отъ билюра,
Дай ми, боже, игла отъ мерджана,
Да навеза смиляго јоргана,
Да покріамъ себе и юнака,
Да си видамъ юнакъ како спіетъ!“

349.

„Филипо, моме Филипо!
Излези на пенджера-та,
Да ти го видамъ лице-то
На книга да го напишамъ;
Защо кя одамъ на войска,
Ко' ке ми текнитъ за тебе,
Книга-та да ѭ погле'амъ,
Тжга-та да ми поминитъ.“ —
„Егиди лудо и младо!
Кога ке одишъ на войска,
И ясъ ке идамъ со тебе.“ —
„Филипо, моме Филипо!

*) Ходъ.

Не можишъ д' идешъ со мене,
Защо ме мене писа'е
Башъ булюк-баша да ода,
Зелени байракъ да носа
Дур' до Цжрвено Яболко. *)
Филипо, моме Филипо!
Излези на пенджера-та
Да ти 'и видамъ очи-те,
Очи-те да 'и напишамъ!
Ко' ке ми текнитъ за тебе,
Книга-та да ѣ отворамъ,
Очи-те да 'и целивамъ,
Жалба-та ди ми поминитъ.

350.

Девойче, море девойче!
Девойче, златно кумривче!
Край мене вжрвишъ не зборвишъ;
Що пизма држжишъ со мене?
Аль ти ю уста медена,
Аль ти ю гжрло шекерно,
Аль ти сѐ зжби бисерни?" —
„Вжрви въ пжтемъ, лудо, не зборви,
Не трескай ми го сжрце-во,
От' ми ю сжрце треснато;
Некни ми умре татко ми,
Вчера ми умре майка ми,
Бракя-та ми сѐ гото'и."

351.

Излези що те викаетъ,
Цжрвено грозю 'убаво!" —
„Дегиди лудо и младо!
Речи имъ да почекаетъ,
Дур' да излезамъ отъ бана,
Дур' да с' измазнамъ цулуфи,
Дур' да с' измiамъ лице-во." —
„Излези що те викаетъ,
Цжрвено грозю 'убаво!" —
„Дегиди лудо и младо!
Речи имъ да почекаетъ,
Дур' да с' измiамъ грждди-ве,
Дур' да сѣ въ бана избаклмъ."
Кога излезе отъ бана
Цжрвено грозю 'убаво,
Лице ѣ сжнце грееше
Со месечина здружено.

352.

Треска ме тресить, глава ме болитъ
За она момче, що ю найгоре;
Тѝ що ми носитъ фино-но фефче
Фино-но фефче на добра глава;
Защ' ми сѣ гледатъ небо-но лице,
Защ' ми сѣ гледатъ, какъ сжнце греитъ;

*) Место негде въ Азiя.

А моя майка мене не даватъ
За она момче що ќ найгоре.

353.

Гуга болна лежитъ отъ ни една болесъ
Отъ ни една болесъ отъ цѫрна-та чума,
Примиратъ, замиратъ на майкини скутей:
„Майко, мила майко, леле ке си умрамъ!“
„Мѫлчи, Гуго, мѫлчи, ти не ке ми умришъ,
Сега ке си одамъ во широко поле
Во широко поле, во силно-но стадо,
Да̀ ке ти донесамъ еденъ руди овенъ,
Да̀ ке ѣ го да'амъ на цѫрна-та чума.“ —
„Майко, мила майко, чума жертва нейкитъ.“
Дури пойде, дойде Гугина-та майка,
Дури пойде, дойде, Гуга душа̀ даде.

354.

Поминуамъ, заминуамъ,
Пусти порти затворени,
Прелазени, преградени
Со две сламки ѫржано'и;
Моме спіетъ среде дворје
Среде дворје на одар-отъ;
Надъ гла'а му бардакъ вода
Во бардак-отъ киска цвеке.
Не сумъ вода да прелеамъ,
Не сумъ зміа да сѣ проврамъ,
Не сумъ еленъ да прескочамъ,
Не сумъ пиле да прелетамъ.

355.

Рай, боже, рай да не видитъ
Той що научи чужина,
Да одагятъ момчина-та
Женети емъ неженети.
'Си-те момчина пойдоха
Пойдоха и пакъ дойдоха,
Мое-то момче не дойде
Отъ три месеци земено,
Деветъ години бегано.“
Ево идетъ млатъ кираджіа,
Той нейзѣ проговара.
„Захо ле, мила Захо ле!
Ако момче-то не дойде,
Малко ти пари пущило,
Сто бѣли карагрошеви,
Дваесетъ и петъ хаерли,
И тріесетъ мендухіи.“ —
Кираджи млади кираджи!
Да ти ослепамъ пари-те,
Кога момче-то не дойде!“ —

„Захо ле, мила Захо ле!
Той книга скришно ми даде.“ —
„Кираджи, млади кираджи!
Да ти ослепамъ книга-та,
Ког' момче-то не донесе.“ —
„Захо ле, мила Захо ле!
До реда ке го донесамъ.“
„Кираджи, млади кираджи!
Деветъ години бегано,
Ущ' три години по тамо.“

356.

Велико дульберъ Бугарко,
Велико една на мама!
Да знаишъ, мило да знаишъ
Како ѥ жальба за младостъ,
На порта би ме чекала,
Отъ коня би ме сметнала,
За ржка би ме фанала,
Въ одагя би ме однесла,
Постеля би ми послала.
Кажи, Велико, кажи ми,
Кой ти ѭ даде личба-та?
Даль си́ отъ бога паднала?
Даль си́ отъ земя никнала?“
„Що пращашъ, лудо, що пращашъ,
Кой ми ѭ даде личба-та?
Не сумъ отъ бога паднала,
Ни па отъ земя никнала,
Тукъ сумъ отъ майка родено.“

357.

Делъ делеле, Гяно, моминя-та
Да чувагятъ, — бахчиня-та,
Бахчиня-та — држвчиня-та,
На држвца-та — три пилина,
Три пилина — гулапчина;
Едно пегитъ — на вечера:
Вечерайте, две луди, легнете си! —
Друго пеги, Яно, на полноки:
Разбудете сѣ две луди, гушнете сѣ! —
Трекьо пеитъ, Яно, на ютрина:
Разбудете сѣ, луди, баняйте сѣ!

358.

Делъ делиле тіе мали моми,
На 'си-те моми по гѣдно момче,
На бѣла Мара цжрно Арапче.
Си го качила на бѣла коня,
Си го однесла топла хамама,

Со негя зела три ока сапунъ;
Три дни го мила, три дни го трила,
Едно-то ухо му го потрила,
Па му сѣ чудитъ що да му чинитъ.

359.

Калугеръ цвеке садеше
На едно место присойно;
Сѣ научиле две моми,
Да си крадатъ босильокъ,
Па сѣ затскри калугеръ,
Па си вати две моми.
Една му сѣ молеше:
„Пущи мене калугеръ!“ —
„Не те пущамъ, девойко,
Ти си́ менѣ потребно,
Да ми чешляшъ брада-та.“
Друга му сѣ молеше:
„Пущи мене, калугеръ,
Жити книга що пеишъ!“ —
„Не те пущамъ, девойко,
Ти си́ мене потребно,
Да ми перишъ кошуля,
Да постеляшъ постеля,
Да лежиме оба-та.“

360.

„Ой ти моме хубаво и лично!
Робъ ке ти бидамъ до три години,
За да ти видамъ рамна-та става,
Цѫрни-те очи, тонки-те веги
Твой цѫрвенъ образъ, медна-та уста,
Бѣло-то гѫрло, бѣли-те грѫди.“ —
„Дегиди лудо, дегиди младо!
Дека ке видишъ, що файде имашъ?
полни-те очи, празни-те рѫце.“

361.

Дойде време, дойде ко'а,
Да разцути трантафил-о,
Да смириса 'се-та земя
'Се-та земя Румелиска
Отъ Битольско до Прилепско,
Отъ Прилепско до Велешко,
Одъ Велешко до Солунско,
Да го beратъ моминя-та,
Да го редатъ на леси-те,
Да ги горатъ ергени-те.

362.

„Ристано, моме Ристано!
Да знаишъ, моме, да знаишъ,
Оти те майка свѫршила
Во едно село голѣмо,
Во една кукя бога-та,
За едно момче малечко!“ —
„Пусто да бидитъ село-то,
Оганъ да горитъ кукя-та,
Куршумъ да удритъ момче-то!“

363.

„Що ми падна, мила нанке, мѫгла по поле-то,
Мѫгла по поле-то, мила нанке, близу до село-то!
Така мѫка, мила нанке, тешко на сѫрце-то,
За попова керка, мила нанке, тая наймала-та.
Тая да земамъ, мила нанке, севда да поминамъ,
Севда да помина, мила нанке, векъ да познаемъ,
Кротко, кротко оди, мила нанке, како геребица,
Ситномъ, ситно зборватъ, мила нанке, како ласто'ица.“ —
„Защо ти ѥ, синко, попова-та керка?
Опа болна лежитъ токмо три години,
Мама ке ти земитъ Солунска кокона.“

364.

Во бахча-та, во бахча-та
Едно дѫрво високо;
До дѫрво-то, до дѫрво-то
Една чешма студена;
До чешма-та, до чешма-та
Една лоза лозница;
До лоза-та, до лоза-та
Едно одре високо;
На одре-то, на одре-то
Постелица послана;
На постеля на постеля,
Златна перница фѫрлена;
На перница, на перница
Лепа Злата легнала;
Златна-та майка, писана-та майка
На глава-та й тѫжила;
Златни-те сестри, писани-те сестри
Вощени свеки палеха;
Златни-те спахи, писани-те спахи
Венец-о и́ плетеха;
Златни-о татко, писани-о татко
Нова кукя правеше;
Мили-те бракя, писани-те бракя,
Въ носило гѭ носеха.

*

365.

Леле Яно Малешанке, де Яно де, *)
Едношъ дойдохъ въ ваше село,
Тебе дома не те найдохъ;
Ток' те найдохъ на средъ село
Дека водишъ до три танци;
Пѫрви танецъ 'се моминя,
Втори танецъ 'се невѣсти,
Треки танецъ 'се бабища.

366.

„Стани, сине, стани, паша ми те викатъ,
Тимаръ да препишишъ Арнаутска земя!“ —
„Не ме викатъ, майко, тимаръ да препишамъ,
Паша-та ме вика, глава да ми земитъ.“ —
„Що грешка ми имашъ, главà да ти земитъ?“ —
„Пашина-та керка, отъ баня излезе
Измiена, майко, лепо истрiена;
Я си фатихъ, майко, пашина-та керка,
Па си ѭ избакнахъ и си ѭ исчинахъ;
За това мене, майко, паша-та ме викатъ,
Паша-та ме викатъ, глава да ми земитъ.“

367.

Богъ да бiетъ руса Мара Баирка-та,
Що си стана сутро рано во неделя,
Па си зеде дулецъ вода, личенъ легенъ,
От' си зеде миски сапунъ
Ке си мiетъ бѣло лице,
Бѣли рѫце, бѣли нодзе.
Сѣ накачи на чардак-отъ,
Сѣ пресегна на полица,
Ми си зеде филдишъ чешелъ,
Да си чешлятъ 'уба' коса,
Да напра'итъ туртурици,
Да уплетитъ леса на коса,
Да ѭ видатъ тѫрговчина,
Да факяетъ зазѫбниза.

*) Де Яно, де — сѣ повторвитъ на 'секои стихъ.

368.

„Маріе, мори девойке!
Що многу снощи седофте,
Що многу гости имахте?“ —
„Дегиди лудо и младо!
Що многу снощи седохме,
Що многу гости имахме;
На майка ми шуре'и-те,
На татка ми мили бракя,
А мене мили вуйчеви;
Санокь си стояфъ на баджа,
Санокь сумъ сеиръ гледала,
Въ стретъ куки огонъ гореше,
Среде кошара стоеше,
Со зеленъ венецъ на глава.
Отъ сега, лудо, да пукнишъ,
Да пукнишъ, лудо, да треснишъ,
За друго момче сѣ свѫршихъ.“

369.

Умрехъ, загинахъ, Ленко, за тебе,
Дур' да сѣ ставамъ, Ленко, со тебе,
Потъ твое гѫрло да летувамъ,
На твои дойки, Ленко, да зимувамъ.
Богъ да убіетъ — майка ти,
Що не те пущатъ — на порта,
За да сѣ видишъ — сосъ мене!
Богъ да убіе — татка ти,
Що не те пуща — на вода,
За да сѣ ставишъ — со мене!
Сека година — кѫрвнина,
Ова година — два кѫрва.
Смисли сѣ — за мене,
Не оста'и — да умрамъ,
Да умрамъ — за тебе.

370.

„Куме ле, куме, кумъ Карафиле!
Учи си карай кѫрщениче-то,
Да не разфѫрлятъ цѫрни-те очи;
'Секое село 'се посестрими,
'Секое село 'се по две, по три,
Наше-то село 'се печестина,
Туку сѣ чудитъ коя да любитъ.“ —
„И си го карамъ и си го учамъ,

Кога не слушатъ, що да му чинз,
Кога ю 'убафъ секой го любитъ."
Що ми ю дошло лудо-но младо,
Що му донесе люта ракіа,
Люта ракіа да сѣ напіетъ,
Да не ми чинитъ големи зулумъ.
Сонъ ми го варитъ, и ми го кършитъ,
А нематъ лудо да ми заспіетъ.
Сѣ зачудi'е кутри селяни,
Отъ що ми чинитъ големи зулумъ,
Му донесо'е згодна вечера,
Болаки лудо да ми вечератъ
Да ми вечератъ, да ми заспіетъ;
Пакъ нематъ лудо да си заспіетъ.
Му донесо'е стара-на баба,
Чесъ да му чинитъ дан' ке заспіетъ;
Пакъ нематъ лудо да ми заспіетъ.
И му турi'е руйно-но вино,
Дан' с' опiянитъ, дане заспіетъ;
Пакъ нематъ лудо да ми заспіетъ.
Му донесо'е малко-но моме;
Колку му седна на колено-то,
Му ѭ префърли десна-та ржка
Десна-та ржка на десно рамо,
Вчасотъ лудо-то ми ю заспало;
Тивнале люгю отъ тешки зулумъ.

371.

Силяно, моя Яно-ле!
Наша-та земя мошне ю мирна,
Две сънца греатъ, две роси росѣтъ,
Две 'лѣбородна. Айде со мене,
Силяно моя Яно-ле,
Турфанта цвеке Велмишко,
Киска босильокъ Петричка,
О'рицко благо яболко,
Тиквешко вино цървено,
Стамболско цвеке 'убо'о!

372.

Поминy'амъ, наминy'амъ
Край Перуша поседу'амъ;
Тебе те гледамъ, Яно, на бунарче-то,

Кѫде ми цѫрпишъ студена вода.
Тако ти бога, Яно, подай една вода
Со твоя-та стомна, Яно, со десна-та рѫка;
Бѣло-во сѫрце, Яно, цѫрно изгорено;
Ракіа піамъ, Яно, зеиръ ми сѣ чинитъ.

373.

Попова керка викаше
Отъ високи-те чардаци,
Отъ ситни дробни пармаци:
„Елате моми 'убави,
Елате зборъ да зборвиме!
Оти ке до'итъ татар-отъ
Со дванадесетъ татари
Со тіе цѫрни Арапи,
Мене ке млада поплепѣтъ,
Ке ме однесѣтъ въ Янино
Въ Янино при Али-паша,
Баш- робинчица да бидамъ,
Шербетъ и кафе да служамъ.“
Уще ми реч-та не рече,
Стигна'е пусти татари
Со тіе цѫрни Арапи,
Попо'а керка зедо'е,
Ми ѭ однесо'е Янино
Янино при Али-паша,
Башъ робинчица да бидитъ,
Шербетъ и кафе да служитъ.

374.

Стройници вино піѥ'е,
Девойка слуга служеше
Со бисеръ венецъ на глава;
Бисер-отъ ѣ сѣ ронеше,
Свекоръ си чашà расеше,
Свекоръ ѣ кабулъ чинеше:
„Раси ми, сна'а, раси ми,
Я тебе кабулъ те чинамъ.“

375.

Бѣлиградо що ми сѣ бѣлеитъ?
Иматъ нещо за тва сѣ бѣлеитъ,
Во него ѥ Мара Бѣлогратка,
Лице иматъ, како ѣсно сѫнце,
Очи иматъ како цѫрно грозѥ,
Вежи иматъ како піявици,
Гѫрло иматъ како месечина;
За то'а сѣ Бѣлиградъ бѣлеитъ.

376.

„А юначе Дренополче,
Що мирисашъ мискъ не косишъ?
Що не мислишъ да сѣ женишъ
За девойка Софіянка?“ —

„Ми ѭ кажвѣтъ гжрдо-мазна
Гжрдо-мазна, не'убава."
Тà си пойде во Софія,
Фати конакъ у стрика ѣ.
Му изгегла невѣста-та
Со на'лани шикосани,
Со чораби копринени,
Съ алъ кошуля дуръ до земи,
Со читяни чичекліи,
Алъ зѫбунче до колена;
Сѫнце бѣше облечена,
Месечина опасана,
Дробни дзвезди по рамена,
Самуръ калпакъ на глава-та,
Паунъ перо на калпаг-отъ.

377.

„Мори девойко, малка девойко,
Малка девойко, блага яболко!
Сакамъ нещо тебе да те питамъ,
Ке те питамъ, право да ми кажешъ,
Що си́ толко, момо, расипано?
Бѣло лице ти ѥ помренено,
Цжрни очи мрежа ти фатиле.
Дали си́, момо, болна лежала,
Или си́, момо, боленъ гледала?"
Мома му веле, веле, говоре:
„Ей море лудо, лудо, да младо!
Нити сумъ, лудо, болна лежала,
Нити сумъ, лудо, болестъ гледала.
Богъ да убіе моя-та майка,
Що мене скорнала мошне рано,
Тà ме пущила за студна вода
За студна вода отъ нова чешма;
Тà си станахъ, лудо, мошне рано,
Тà си узехъ, лудо, нова стомна,
Тà си пойдехъ на нова-та чешма,
Вода си найдехъ, ретъ не си найдехъ;
Постояхъ, лудо, ретъ си дочекахъ,
Ред-отъ ми дойде и налихъ вода
Си налихъ вода и сѣ повжрнахъ,
Тà си влезехъ, лудо, въ градина-та,
Да си видамъ рано-то цвеке.
Богъ да убіетъ морски-отъ ветеръ!
Що си подуна силенъ и виленъ,
Тà си скжрши солба босильокъ."

Тогай и́ веле лудо-то младо:
„Мори девойко, малка девойко!
Ясъ да си найдамъ солба босильокъ,
Билъ ѭ позлатилъ отъ коренъ до вѫрхъ.“

378.

Мерудо, Мерудо, ай златна Мерудо,
Богатско-но чедо, отъ бога-та кѫща,
Отъ голема рода, отъ многина бракя!
Знаишъ, моме, знаишъ, знаишъ, паметувашъ,
Кога ми ти носехъ дребно-то овоще,
Лещи и миндали и благи яболки,
Кисели калинки, и сухо-но грозѥ?“ —
„Знамъ, лудо, знамъ, нема що да чина,
Една майка имамъ, болѥ да ѭ немамъ;
Она не ме пуща вонка да излезамъ,
Въ градина да влезамъ, китки да наберамъ,
Китки да наберамъ, глава да наредамъ,
На тебе да пущамъ, любовъ да зафатамъ.“ —
„Мерудо, Мерудо, ти златна Мерудо!
И ясъ сумъ си така, како ти що велишъ;
Една майка имамъ, болѥ да ѭ немамъ;
Она не ме пуща вонка да излезамъ,
На чешма да пойдамъ, конь-о да напоямъ;
Ке ми нарѫчува, ке ми прерѫчува:
Дека да ѭ видишъ тая вражка керка,
Отъ пѫтъ да сѣ тѫргнишъ, место да и́ чинешъ.“

379.

Маро, бѣла Маро, майчино кѫдино!
Седнала ѥ Мара вонка затъ кѫща-та,
Въ мала-та градина, потъ бѣла-та лоза,
Риза̀ везе Мара и урнекъ зафаща.
Тамъ дека си везе, и урнекъ зафаща
Ѣ долетали три бѣли гѫлѫби,
До три гѫлѫби, три сиви гумени,
И си застанале на бѣла-та лоза,
Съ крилѥ затрепна'а цѫвт-отъ зарониле,
Цѫвт-отъ зарониле, риза напрашиле;

Со уста запнаха, коприна̀ смотиха.
Тогай веле Мара, веле и говоре:
„Робини, робини, дайте до два лѫка,
Дайте до два лѫка, дайте до две стрели,
За да си устрелямъ три бѣли голѫби.“
Па они на Мара велятъ и говоратъ;
„Не сме дошли, Маро, за да насъ устрелишъ,
Тук' сме дошле, Маро, мома да гледаме,
Мома да гледаме за нашега брата.“

380.

Изникнало едно дѫрво
Едно дѫрво дафиново,
Колку лично, толку вишно;
Корень-отъ му по 'сѫ земя,
Вѫршен-отъ по сино небе,
На вѫршен-отъ паунъ пее
Дури пее, дур' зборува:
„Слушайте малко голѣмо,
Слушайте Турци, кауре!
Ка пее паунъ на дѫрво,
Такъ гори юнакъ за мома,
Како два страка борина.
Кой иматъ мома хубава,
да не ѭ кара, не біе,
Току да ѣ изанъ дава,
Често да сѣ променува,
По двашъ, по тришъ во неделя,
Деветъ пѫта во месец-отъ.
Да знае мома, да знае
Да знае, да паметува,
Кога ѥ мома ходила,
Кога ѥ левентовала,
Кога ѥ кахаръ не брала,
Кога ѥ била при майка,
Кога ѥ дари готвила.“ —

381.

Мила момо цѫрнооко!
Мили твой-те цѫрни очи,
Цѫрни, цѫрни како тѫрнка,
Полни, рамни, како грозде!
Седнала ѥ малка мома
Задъ кѫщи во градина-та,
Подъ бѣла лоза на сенка,
Подъ бѣла дреновина,
Подъ Солунска ядрина,
Подъ бѣлъ цѫрвенъ трандафилъ,
Дробенъ бисеръ си нижи
Дробенъ бисеръ и флорини.
Тамъ дека герданъ си ниже,
Тамъ помина лудо младо,
Та̀ и́ веле, и говре:
„Мила момо, цѫрнооко!
Богъ да біетъ твой-те братѥ!
Що викнаха майсторе-то,
Та̀ зидаха дворове-то;
Не имъ стига що зидаха,
Отъ горе тѫрнѥ кладоха,
Да не пиле си пролете,

А не човекъ да помине.
Чинъ ми прелизъ да помина,
Ясъ при тебе да си дойдамъ,
Две-те герданъ да нижиме,
Дробенъ бисеръ и флорини,
Очи да си размениме,
Да ми дадишъ цжрни очи,
Да ти дадамъ сери очи,
Цжрни очи, страмливъ погледъ,
Мой-те очи твой да бидатъ,
Твой-те очи мой да бидатъ;
Ако не сѣ каилъ чинишъ,
Ке ти дадамъ и повике
Сто флорини туралiи,
'Се на синджиръ оковани."
Она веле и говоре:
„Море лудо, лудо младо,
Дейди лудо аджамiа!
Не да дадешъ сто флорини,
Ток' да дадешъ сто товари,
Не сѣ очи разменуватъ,
Твой-те очи мой да бидатъ,
Мой-те очи твой да бидатъ."

382.

„Мено ле, Мено, Мено девойко!
Не оди, Мено, ноќю за вода
По месечина, на облачина!
Води-те ни сетъ мошпе далеко,
На теб' сѣ фале лудо да младо,
На теб' сѣ фале, да те позадре."
Тогай си веле Мена девойка:
„Ако ме стрете, що ке ми чине?
Стомна акъ скжрше, нова ке купе;
Не сумъ калинка да ме соскжрши,
Да ме раздаде на дружина-та;
Не сумъ погача да ме посече,
Да ме посече, да ме изеде."

383.

„Излези, Стано, излези
Излези, керко, да видишъ;
Старъ хаджи Димо напреди
Со деветъ сина по него,
Снощи на армасъ си биле,
Сега отъ армасъ си идатъ.
Син-отъ му Ристо армасалъ
За Маса Арборянка;
Излези, Стано, да вадишъ,
Какви дари дарувала."
Па веле убава Стана:
„Молчи, мале, онѣмела,
Дека стоишъ ослепела!
Кога ме Ристо сакаше,

От' не ме даде за него?
Ти Риста лошъ чинуваше,
Риста піанъ чинуваше; —
Таковъ, керко, онаковъ,
Кѫде піе, тамо спіе;
Вечеръ дома ка ке дойде,
Со 'си-те кавга си праве;
На баща му пушка тегле,
На майка му остро ноже,
На брата му чифтъ пищоле. —
Отъ бога, мале, да найдешъ!"
Не излезе да си гледе,
Ток' си влезе въ килере-то,
Тà отвори шаренъ ковчекъ,
Тà изгори тенки дари;
Тà навали силенъ оганъ,
Тà си фѫрли тенки дари.
Тогай веле и говоре:
„Горейте, пусти, горейте!
Кога сте ризикъ немале,
Ясъ да ве дарувамъ,
И сосъ васъ да сѣ радувамъ."

384.

Ѝ излези, моме, и ясъ да те видамъ,
И ти да ме видишъ; и ясъ да те простамъ,
И ти да ме простишъ; и ясъ да ти простамъ
Дребно-то овоще, що сумъ ти пущувалъ
За бѣло-то лице. Още да ти простамъ,
Руде-то костени за рудо-то гѫрло;
Цѫрни-те череши за цѫрни-те очи,
Благи-те ябулки за бѣли-те грѫди,
Жѫлти-те флорини за рамна-та снѫга.
И ти да ми простишъ дари тенки дари,
Още да ми простишъ тіе дребни китки;
Оти ке си одамъ младо калинджиче
Младо калинджиче, младо корабарче.
Мошне ти сѣ молямъ, ветеръ ка ке духне
Ветеръ ка ке духне, да не напилесашъ,
Оти ке сетъ тіе мои-те издихи.
Мошне ти сѣ молямъ, роса ка ке роситъ,
Роса ка ке роситъ, да не напилесашъ,
Оти ке сетъ тіе мой-те дробни солдзи.

385.

Боьо ле, Боьо Бояно!
Да ли сѝ чула разбрала,
Що ѥ дошло едно младо
Едно младо базиргянче,
Кондисало стредъ село-то,
Стредъ село-то на бунар-отъ,
Дà продава чиста стока,
На деца-та чиста свита,

На моми-те жжлто злато
Жжлто злато и коприна.
Не ѥ дете кжде годе,
Ток' ѥ бѣлекъ на земля-та,
Кжде стоѥ, слонце грее,
Ка зборува, бисеръ блува,
Ка сѣ смее, злато лее."
Ка си дочу бѣла Боя,
Тà си стана, тà си зеде
Легенъ, ибрикъ, раки сапунъ,
Тà си изми бѣло лице;
Отвори си килере-то
Килере-то, ковчедже-то,
Си искара чисто рухо,
Сѣ промени, сѣ нареди,
Дà си узе празна фурка
Празна фурка безъ кжделя,
Вретено-то непредено;
Тà киниса кротко, кротко,
Кротко, кротко на големо,
Тà си пойде на бунар-отъ
На бунар-отъ, край чинар-отъ.
Нито зема, нитъ купува,
Очи фжрли въ баздригянче,
Мошне ѝ ѥ въ сжрце влегло.
Скоро, скоро сѣ повжрна,
Тà си пойде дури дома,
На майка си ѝ говоре:
„Ти си́ вжрла магесница,
Ти вжрзи му пжтища-та,
Вадригянче тук' д' остане."

386.

„Стойничко, моя душичко!
Ела ми вамо повамо,
Край мое десно колено,
Край моя-та бжрза коня;
Отъ коня да сѣ наведамъ,
Лице твое да целивамъ."
Она веле и геворе:
„Ей море лудо, да младо!
Минишъ, поминишъ отъ тува
Низъ наши-те рамни дворѥ,
Нимуй сѣ съ мене задевай,
Нимуй сѣ мене смислувай,
Вчера сумъ била на река,
Везденъ сумъ платно бѣлела,
Тжпки те пусти дарове,
Везденъ ме слонце греало;
Глава ме боле до бога,
Не можамъ да ти зборувамъ,
Ни съ очи да те погледамъ,
Ни съ глава да ти намахнамъ."
Тогай веле лудо младо:
„Стойничко моя душичко!
Лелъ те ѥ глава болело,
Защо не дойде до мене,
Ясъ имамъ билка отъ глава,
Позлатенъ нетопъ на глава,
Глава-та да ти помине,
Тжга-та да ти размине.
Ела ми вамо повамо,
Край мое десно колено,
Край моя-та бжрза коня,
Отъ коня да сѣ наведамъ,
Очи-те да ти милувамъ,
Пазухи да ти драгувамъ."
Она му веле, говоре:
„Ей море лудо, да младо!
Минишъ, заминишъ отъ тува,
Немуй ме мене задевай,
Немуй ме мене смислувай!
Вчера сумъ била на лозѥ,
Везденъ сумъ лозѥ копала,
Везденъ сумъ грозѥ зобала,

Дур' ми ѥ гжрло болѣло,
Гжрло ме боле до бога,
Не можамъ да ти зборувамъ,
Ни съ очи да те погледнамъ,
Ни съ глава да ти намахнамъ." —
„Стойничко, моя душичко!
Лелъ те ѥ гжрло болело,
Оти не дойде до мене?
Ясъ имамъ билька за гжрло,
Ке ти вжрзехъ ретъ жжлтици,
Гжрло-то да ти помине."

387.

Мила момо, цжрнооко,
Мили твой-те цжрни очи,
Цжрни, цжрни како тжрнка,
Полни рамни, като грозде;
Сакамъ нещо да те питамъ,
Сакамъ право да ми кажишъ;
На кого си́ налютено
Налютено, насжрдено,
Даль на майка, илъ на тейко,
Иль на твой-те два брата?"
Она веле и говоре:
„Море лудо, лудо младо!
Не сумъ, лудо, налютено
Ни на майка, ни на тейко,
Ни на мой-те два брата,
Туку, лудо, на тебека,
Толку ходи горе долу
По планини, по вишини,
По войска-та Анадолска,
Отъ дек' слонце си угрева,
Па до дека си за'ожде,
Нелъ не найде негде цвете,
Да наберишъ, да донесишъ,
Ясъ да речамъ любовъ любамъ,
Отъ любов-та китка носамъ."
Па онъ веле и говоре:
„Найдохъ, момо, рано цвете
На конь-отъ ми до грива-та,
Наведохъ сѣ да наберамъ
Да наберамъ, да донесамъ,
Цвете-то ми проговори: —
Море лудо, лудо младо!
Ти ме бери, ти ме носи,
Не ме давай по моми-те;
Моми-те ме лошо носатъ,
Денъ везденъ носатъ на глава,
На страя-та, потъ кжрпа-та;
Вечеръ дома ка ке дойдатъ,
Ке ме свалятъ отъ глава-та,
Ке ме фжрлятъ во стретъ кжщи.
Ка ке станатъ отъ утрина
Отъ утрина въ понеделникъ,
Зематъ метла и лопа-та,
Ке ме сметатъ, ке ме сринатъ,
Ке ме фжрлатъ на бунище,
Да ме ріатъ кокошки-те.
Деца-та ме 'арно носатъ,
Денъ везденъ носатъ на глава
На глава-та, мегю очи,
Вечеръ дома ке си дойдатъ,
Ке ме свалятъ отъ глава-та,
Ке ме кла'атъ на стре'а-та,
'Сж нощъ ветеръ ке ме веитъ,
Ситна роса ке ме роситъ."

388.

Стана оде на вода,
И конъ води по неа;
Конь ѭ тегне въ ливаде
Въ ливади подъ чадире.
Подъ чадиръ ѥ бекріа,
Въ ржце држжи викіа,
Полна рамна ракіа,
И на Стана говоре:
„Джржи, Стано, чаша-та,
Да благословамъ деца-та,
Да си растатъ порастатъ
Като треск-отъ потъ каменъ,
Като орехъ потъ тесла.
Джржи, Стано, чаша-та,
Да благословамъ моми-те,
Да ми растатъ, порастатъ,
Като ржж-та по поде,
Като текенки парици."

389.

Славей пеитъ во градина
На утрина во неделя;
Девойка му говореше:
„Ой ти славей, мило брате!
Айде да сѣ натпеваме,
Ако мене ти натпевашъ,
Ке ти да'амъ градина-та
Градина-та со сѣ цвеке;
Ако тебе гя натпевамъ,
Да ми да'ишъ ливада-та
Ливада-та со трева-та."
Мома славей натпеала,
И му зела ливада-та
Ливада-та со трева-та.

390.

„Мори моме мало, що те майка кара,
'Се на квечерина, ни на една доба,
Ни на една доба, на едні-о саатъ?" —
„Ойти лудо младо, 'се заради тебе,
'Се заради тебе, дек' низъ двор-отъ вжрвишъ,
Со яболко фжрли, по герданъ ме удри,
Гердано-о ми дзвекна, на мама и текна;
На татко ке кажи, мало ке ме мжжи."

391.

Скарале сѣ, степале сѣ
Двайца браќя братучеди;
Па за още? за ни още,
Вамо долу потъ село-то
Потъ село-то, кай ширки-те;
Ширки бератъ сѣ гжрчкаатъ.
Скарале сѣ, степале сѣ
Двайца браќя братучеда;
Па за още? за ни още,
З' едно моме цжрнооко

Царнооко, бисеръ зѫби;
Ръце-те си ги содраха,
Нодзе-те си искършиха;
А за що? за ни що.

392.

Горе долу Нижо-поле
Найдофъ мало моме;
Сѣ завъртифъ да го видамъ,
Що ми прилегаше!
Сѣ обзърнафъ да го видамъ,
Що ми мило бѣше!
Ама иматъ клети татко,
Не ке ми го да'итъ;
Па си иматъ клета майка,
Не ке ми го да'итъ.
Али за нихъ лесно бива,
Една овца една кърпа,
Сами ке ме молятъ.

393.

Ѭглико моме, Ѭглико!
Що завалъ найде татка ти,
Тà си продаде куки-те
Со високи-те чардаци,
Со ситни дробни пармаци,
Со деветъ врака железни;
Секоя врата ограда,
Наймала врата ливада,
Во ливада-та бѣлъ чадаръ,
Во чадаръ седѣтъ майстори,
Майстори сѣ облогвеетъ; —
Кой ке префърлитъ бѣлъ чадаръ
Со седумъ ока оло'о,
Со деветъ ока железо,
Той ке ѭ земитъ Ѭглика.
Наймалъ сѣ Стоянъ малечекъ,
Той ми го чадаръ префърлилъ,
Той ми го моме кердоса.

394.

Одъ малъ сумъ сиракъ останалъ
Бесъ татка, тà и бесъ майка,
И я си станафъ, сѣ главифъ
У една млада вдо'ица.
Деветъ години работафъ,
Ичъ ѣ со очи не видофъ,
Елюмъ едношка ѣ видофъ,
Та излегвеше отъ бана,
А ясъ излегвефъ отъ берберъ.
„Добро ти утро юначе!“ —
„Далъ ти богъ добро, вдо'ице!
Ти да ми платишъ руга-та,
Що сумъ ти тебѣ работалъ
Токму за деветъ години,
От' ми пущиле бракя ми,
Ке одамъ да ме оженѣтъ.“ —
„Юначе, море юначе!
Кога си сакалъ женение,
Ясъ да те тебе оженамъ;
Що ке 'и барашъ бракя ти?
Ясъ с' има до три алайки,
Коя ѣ сакашъ земи ѣ;
Руса-та по'убава-та,
Тая ѥ тонка висока,

Тая ѥ бѣла цжрвена,
Со на гжрла-то флорини.“ —
„Вдо’ице, млада вдо’ице!
Ясъ не ти сакамъ алайка,
Ясъ нейкюмъ руса ’уба’а,
Тукъ сакамъ да ѥ жрзліа,
Жрзліа, та́ и сойліа.
На вдо’ица сумъ работалъ,
Ясъ ке си зе’амъ вдо’ица.“ —
„Юначе, море юначе!
Вдо’ица иматъ назиниѥ,
Вдо’ица иматъ дживлиниѥ.“ —
„Вдо’ице, млада вдо’ице!
Ти тваа гайле немай го,
На вдо’ица сумъ работалъ,
Ясъ ке си зе’амъ вдо’ица.“

395.

Богъ да убіетъ, Милкано мори, твоя-та майка!
Що ми те изми — — и те промена,
И ти нареди — — дробно-но стребро,
Дробно-но стребро — — на бѣло гжрло,
Та̀ ми те пущи — — въ село на свадба.
Тамо имале — — проклети законъ,
Ми те пречека — — помалъ побратимъ,
И те целива — — на бѣло гжрло.

396.

Рано ранила Петкана
Отъ ’си-те моми порано
На бѣли Дунафъ на вода:
„Добро ти утро, Дунафе!
Дунафе бѣли Дунафе,
Ясъ тебе ке те опитамъ,
Ти менѣ право да кажишъ,
Тако ти морска глобина,
Тако ти польска ширина,
И жити сестра моруна,
Ти право менѣ да кажишъ
Дали го виде млатъ Стоянъ?“ —
„Петкано, бѣла Петкано!
Тако ми морска глобина,
Тако ми польска ширина,
И жими сестра моруна!
Ясъ тебѣ право ке кажамъ.
Отъ како петли пеа’е,
Триста геміи мина’е;
Пжрва геміа що мина,
Во неа бѣше млатъ Стоанъ,
Во шаренъ кавалъ свиреше,
Во кавалъ песма пееше:
„Мжжи сѣ, мжжи, Петкано!
Дури си́ млада зелена,
Дури си́ млада цжрвена,
Ясъ веке назатъ не идамъ,
Ти мене да ме не чекашъ!
Люто ме майка кжлнала, —
Стояне, синко Стояне!
Петкана да ѭ не земишъ,
Д’ обидишъ, синко, д’ обидишъ,
Три деветъ бѣли градо’и,
Нигде девойка не нашолъ,

Тук' да ми на'ишъ вдо'ица,
Со дванадесетъ сираци,
Со дринадесетъ чивлидзи."

397.

„Девойко, девойко, моме цжрнооко!
Нестой спроти мене, изгорефъ за тебе!" —
„Гори, дудо, гори, гори да изгоришъ,
Гори да изгоришъ, пепелъ да сѣ сторишъ!
Майка не ме даватъ, оти си́ сиромахъ,
Оти си́ сиромахъ, оти кукя немашъ." —
„Девойко, девойко, моме цжрнооко!
Ти не гледай кукя, тук' гледай юнака,
Юнакъ куки правитъ, той куки расипвитъ.
Девойко, девойко, моме цжрнооко!
Денѥ ми те гледамъ, ноке те сонувамъ
На мека постеля, на десна-ва ржка,
На мека перница, во десна пазува.
Па си сѣ разбудвамъ, тебе те побарвамъ;
Кога те побарвамъ, тебе не те найдвамъ,
На постеля велямъ „постельо пустино!
Камо ти моме-то?" Перницѣ ѣ велямъ:
„Перницо треснатипе! Камо ми моме-то?
Сега тука бѣше на десна-ва ржка,
На десна-ва ржка, до десна пазува."

398.

„Кжрстано, бѣла цжрвена!
Що рано цвеке цутило,
Що не го беришъ, да̀ носишъ
Да ти заличитъ лице-то,
Да ти заличитъ става-та?"
„Дегиди лудо, и младо!
Що да го берамъ, да носамъ,
Що харо гледамъ претъ мене." —
„Кжрстано бѣла, цжрвена!
Мжжи сѣ дури си́ млада,
Дури си́ тжнка висока,
Дури ти игратъ сжрце-то!"

399.

„Та̀ що си бѣло, Менко моме, одишъ?" —
„Що да чинамъ, милъ побратимъ, да не одамъ?

Не ме видишъ, милъ побратимъ, що врагъ водамъ?
На вечера, милъ побратимъ, си легнувамъ,
Ни бакнуватъ, зло да го на'итъ, ни щипуватъ,
Ни со ржка, зло да го на'итъ, пофатуватъ.
Отъ како сумъ, милъ побратимъ, ясъ мжжена,
Да вѣрувашъ, милъ побратимъ, пакъ сумъ мома."

400.

Вода водитъ лудо младо,
Вода му сѣ запираше;
Запирува морска риба;
Не ми била морска риба,
Туку било малко моме,
Со герданъ ѭ запирува.

401.

Пжрва вечеръ вечерафме
Ѣсно пиле геребица;
Втора вечеръ вечерафме
Два гулаба пролетни;
Трекя вечеръ вечерафме
Три кокошки менгюшки;
Четворта-та вечерафме,
Четири пайки шепетайки;
Пета вечеръ вечерафме
Петъ гуски недокубени;
Шеста вечеръ вечерафме
Шесъ овни недодрани;
Седма вечеръ вечерафме
Седумъ крави 'се ялови;
Осма вечеръ вечерафме
Осумъ гярми волови;
Девета-та вечерафме
Деветъ гярми биволи;
Десета-та вечерафме
Десетъ вжрзми камили;
Единаѐсета вечерафме
Единаѐсетъ коньи крастави.

402.

Дали знаишъ, паметувамъ, Милице!
Кога сѣ два-та любефме, —
Отъ двана'есетъ години —
Отъ трина'есетъ пролеке —
Во чичова-та градина? —
Твоѐ-то око кунадиче, —
Твоа-та нога гугуфче. —
Кога сѣ два-та любефме —
Потъ бѣлъ цжрвени трандафилъ; —
Никой по край насъ немаше, —
Сжд' еденъ госпотъ натъ назъ. —

*

403.

Даль сѣ чуло и видело
Отъ сонъ мома да сѣ грабитъ,
И отъ майка и отъ татка,
И отъ деветъ мили бракя,
И отъ седумъ мили сестри,
И отъ осумъ мили снахи;
Да го грабитъ Войвода-та
Войвода-та Орушечки?
Тѫргана моме сѣ разбуди,
Писна моме да си плачитъ.
Ѣ говори Войвода-та:
„О ти моме, малко моме!
Неприлегашъ за каурка,
Тукъ прилегашъ за кѫдина,
На диванъ горе да седишъ,
И бурунджукъ да си предишъ.“

404.

Каля иматъ цѫрни очи
Како грозје Камендолско,
Горе долу разгледува
Кай що Турци кафе піатъ,
Кай Рисяни вино піатъ.
Що имаше едно момче
Едно момче Гян-Гяниче,
Ни седуватъ, ни зборуватъ,
Горе долу разгледуватъ,
И во Каля погледуватъ,
И со глава надмѫрдуватъ,
И со рѫка намахнуватъ,
Па со уста ѣ зборуватъ:
„Ой ти Кальо, калешъ Кальо!
Айде, Кальо, да бегаме
Да бегаме нашъ виляетъ,
Дури гора шума иматъ,
Дури поле шедба иматъ,
Крива река кумоника;
Нашъ виляетъ мошне харенъ,
Нашъ виляетъ до две сѫнца.“

405.

Девойчина, гугушина!
Ви сѣ момятъ две момчина,
Пѫтъ сторите да поминатъ
Мегю две-те ’убави-те,
Мегю Ката, мегю Мара.
Нещо завалъ не ви чинѣтъ,
Рѫце имъ сѐ во джепови,
Джепови-те полни рамни
Полни рамни сувогрозје.

406.

Сѣ здружиле две момичиня,
Две-те, пакъ две-те *)
Кѫде ходатъ две-те ходатъ,
И на еденъ гергефъ везатъ,
Едно руво две-те правать,
Въ еденъ ковчекъ го клаваетъ,
И пакъ две-те си веляетъ:
„Две-те да сѣ омѫжиме

*) Сѣ повторвитъ на ’секои стихъ.

И обе-те въ една кукя,
Да бидиме две ѭтарви
Две ѭтарви за два брата."
Обе-те сѣ омѫжиха,
С' омѫжиха въ една кукя,
И бидоха две ѭтарви
Две ѭтарви за два брата.

407.

Мома вода залеваше,
На неа сѣ огледваше:
„Папа, папа що сумъ лепа
Що сумъ лепа и 'убава,
Би ме зело цареого
Цареого азнатарче;
Деню ноще азно броитъ.
Еребица крефко месо,
Отъ заяка мека кожа,
Отъ вдо'ица бѣла риза,
Отъ девойка блага душа.

408.

„Момичице бѣло! дали би ме зело?" —
„Зело би те зело, майка не ме даватъ,
Защо кукя немашъ, кукя чардакліа,
Кукя чардакліа съ джамой и пенджери."
„Момичице мило! бѣли пари имамъ,
Кукя ке напра'амъ съ джамой и пенджери."

409.

Мерудо, Мерудо, ѣсна месечино!
Не стой спроти мене, изгорефъ за тебе,
Како ленъ за вода, босильокъ за сенка,
Турчинъ за кокошка, кауринъ за винце,
Кауринъ за винце и люта ракіа.

410.

Кинисало моме на квечеръ на вода,
На квечеръ на вода на ни една доба;
И ѣ сустретило едно лудо младо,
Моме целивало и кискà ѭ зело.
Тешко не ѣ падна дека ѣ целива,
Потешко ѣ падна, защ' ѣ киска зеде.

„Какъ да пойдамъ дома, на майка да кажа!“
Пра'у пойде моме дури на давіа:
„Кадіа, кадіа, суди какъ сѣ судитъ;
Сумъ си кинисала на квечеръ на вода
На квечеръ на вода на ни една доба,
И ме сустретило едно лудо младо,
Младо ме целива и киска ми зеде.
Тешко не ми падна дека ме целива,
Потешко ми падна защ' ми киска зеде.“ —
„И ясъ да те найдамъ на ни една доба,
И ясъ те целивамъ и киска ти зе'амъ.“

411.

Стояне, море Стояне,
Стояне, беговъ джрваре!
На два те друма тераде,
На треки друмъ те фатиле,
Бѣли ти ржце вжрзале
Со твой-те цжрни потвески;
Долу те въ село слего'е
У попатего старего.
Поп-отъ имаше две керки
И трекя сна'а Митана:
„Митано, жити два брата,
Извай ми некой две золви,
По едношъ да 'и целивамъ
По дукатъ да 'и дарувамъ'“

412.

Мори Стано, малка Стано!
Телялъ вика, личба личитъ
Войвода-та Омер-ага
Омер-ага шахпентіа: —
Вонка мома да н' излезе
Ни мома, тà ни невѣста,
Ни цжрноока вдо'ица,
Ни па млада мжжовница. —
Ка си дочу малка Стана,
Тà си узе отворе-то,
Отворе-то отъ килере,
Тà искара чисто рухо,
Сѣ промени, сѣ нареди,
Сѣ облече малка Стана
Кошуля-та копринена,
Ржкаве-то бѣлъ бурунджукъ,
Вжрзъ кошуля сина сая,
Ситна сая ситновіа;
Вжрзъ сая-та либаде-то
Либаде-то сжрмаліа,
Си опаса до две зунки
До две зунки цареградски,
Тà си кладе цжрвенъ фесъ,
Си превжрза моминъ мафезъ,
Префжрли си тульбенъ кжрпа;
Ка си дочу, ка си разбра,
Нареди сѣ, промени сѣ,
Тà си узе нова стомна
Нова стомна и нарамка,
Тà киниса малка Стана
Кжршемъ, кжршемъ по сокаци
Ке помине край Войводой

Край Войводой тешки порти.
Тамо леже млади Стоянъ
Вързанъ, кованъ во железо,
Букагіи на нодзе-то,
Дребенъ синджиръ на гърло-то
Сосъ белезіи на ръце-то.
Ка ѭ виде млади Стоянъ,
Ка ѭ виде млада̀ Стана̀,
Тогай веле на Войвода:
„Ей Войводо, русъ Войводо!
Молямъ ти сѣ, кланямъ ти сѣ,
Тако ти бога и вѣра,
И тако ти постъ що постишъ
Рамазан-отъ за байрам-отъ!
Отковай ме отъ железо,
Отпущи ми бѣли ръце,
Да престегнамъ малка Стана,
Да целивамъ бѣло лице
Двашдъ за мене, тришдъ за тебе!“
Онъ му веле и говоре:
„Е ти Стоянъ, млади Стоянъ!
Ти за мома вързанъ лежишъ,
Па за мома зборъ ке чинишъ.“

413.

„Стоянке девойке, кѫде си́ ми била?“ —
„Лудо ле, младо ле, ясъ сумъ била на пазаръ.“ —
„Стоянке девойке, що бараше безъ мене?“ —
„Лудо ле, младо ле, да си купамъ алъ кѫделя,
Дал' ми идетъ Велигденъ, и ти сакашъ пещеши,
Ке ти везамъ чораби, ке ти ткаамъ подвески.
Да не ми сѣ налютишъ, да ѣ кажишъ майкѣ ми,
Какъ си збо̀р-отъ имаме, оба да го държиме;
По Велигденъ Гюргевденъ, сакамъ пещешъ отъ тебе,
Сакамъ герданъ отъ бисеръ, сакамъ коланъ отъ сърма,
Како сме сѣ зборвале, така да сѣ земиме.“

414.

„Що болна лежишъ, Вранке девойке, мене не кажвишъ,
Отъ ощ' си болна — — що боля имашъ
Що боля имашъ — — На твоя снъга?“ —
„Не сумъ си болна, бре лудо младо, отъ моя болесъ,
Тук' сумъ си болна — — — отъ Кудус ага,
Защо ми пущи — — — млади сеймени,
Що ми плені'е — — — мой шаренъ ковчекъ,
Мой шаренъ ковчекъ — — — съ бѣли даро'и.
И ми станала — — — Вранка девойка,
Та̀ ми отишла — — — при Кудус-ага,

Тà сѣ качила — — — на високъ диванъ,
Со гласой викатъ — — — сѫлдзи ми ронитъ:
„Да видитъ госпотъ, млатъ Кудус-ага, отъ твой сеймени,
Що ми плені'е — — мои-отъ ковчекъ,
Во ковчекъ имафъ — — бѣли даро'и;
Не ми ю жалба — — за бѣли дарой;
Тукъ ми ю жалба — — за бѣла риза,
Сумъ ѭ везала — — деветъ години,
Сумъ по'арджила — — деветъ 'иляди,
Деветъ 'иляди — — сѫрма, клабоданъ,
Моя-та риза — — за мое лудо,
Да му ѭ пущамъ — — за големъ пещешъ."

415.

Любика платно бѣлеше
По край бѣлего Вардара,
Ми помина'е винари,
Винари вино носе'е;
Любика лепо говоритъ:
„Винари, лепи вардари!
Не прашете ми платно-то,
Оти ю платно даровно." —
„Любико, бѣла Бугарко!
Аль сакашъ вино ракіа? —
„Винари, бѣли вардари!
Ясъ нейкюмъ вино ракіа,
Тукъ сакамъ бѣко винарче,
Що одитъ напретъ претъ коньи
Со цѫрвени-отъ джамаданъ."

416.

„Саракино цѫрнооко,
Дарувай ми едно око!" —
„Море лудо, кутро младо!
Ни дарувамъ, ни продавамъ,
Дойди вечеръ на вечера
На вечера край пенджера,
Да ти да'амъ и обе-ве
И обе-ве цѫрни очи
И мое-во бѣло лице
Со 'се мое бѣло гѫрло."
„Сакарино цѫрнооко!
Ясъ не ножамъ да ти дойдамъ,
Оти сумъ си Турски момокъ,
Турски момокъ, коньски сеизъ;
Везденъ денію коньи пасамъ,
А поще си жрти варда,
Ясъ не можамъ да оста'амъ." —
„Море лудо, кутро младо!
Ке те укà я научa;
Удри коньи во пайвани,
А мѫски-те во железа,
А жрти-те во ременію,
Тà дойди ми на вечера,
Да сѣ оба познаиме."
Саракина цѫрноока
Како що го научила,
Така ука ѭ фатило;
Клало коньи во пайвани,

А мжски-те во железа,
И жрти-те во ременя,
Тà си пошло на вечера.
Що му даде цжрни очи,
И нейдзино бѣло лице
Бѣло лице, бѣло гжрло.
Малу що сѣ покочиле
Дур' сѣ зора обзорило.
Стопани го побарале,
Що да видѣтъ вельо чудо!
'Си-те коньи во пайвани,
А мжски-те во железа,
А жрти-те во ременя.
Тога си сѣ почудиле;
Кабает-о му простиле,
Защ' сѣ найде многу уменъ.
Аль ѥ ум-отъ отъ измекяръ,
Аль ѥ умъ отъ любовница?

417.

Яна идетъ отъ баня-та
Измієна, искжпана;
Лудо идетъ отъ ме'ана
Наядено, напієно;
Си явнало бжрза коня,
И со коня си подигратъ,
'Уба Яна ѐ пристигна.
Тога Яна му зборвеше:
„Море лудо, кутро младо!
Позапри си бжрза коня,
Дан' ме згазишъ, дан' ме сломишъ?"
Тога лудо сѣ измами,
Си позапра бжрза коня.
Колку лудо сѣ позапра,
Шега Яна го подбила:
„Найде волк-отъ рудо ягне,
Не умеитъ да го ядитъ;
Найде лудо малко момѐ
Не умеитъ да го любитъ."

418.

Пролетале два сиви сокола
Кунъ чаршіи, и кунъ баздригяни,
Му падне'е Иво на рамена.
Личенъ Иво на кепенекъ седитъ,
И си режитъ перо пауно'о;
Не пореза перо пауно'о,
Тукъ пореза ржчица десница.
И говорѣтъ два сиви сокола:
„Айти тебе Иво добаръ юнакъ!
Аль те болитъ ржчица десница?"
И говоритъ Иво добаръ юнакъ:
„Айви віе два сиви сокола!
Не ме болитъ ржчица десница,
Тукъ ме болитъ сжрце за девойка;

Що помина лична Материна,
Тà що бѣше лепа и 'убава!
Како бѣше лепа и 'убава,
Така бѣше лепо промената;
Наредена динаръ до динара,
А на уши стребрени менгюши,
А на сѫрце пафти позлащени.
Ко' *) помина близу край дукяна,
Динаръ тропна, менѣ сѫрце клопна,
Динаръ дзвекни, мене сѫрце трепни."

419.

Моме о'итъ, брекъ сѣ ронитъ,
Лудо стоитъ спроти неа;
Лудо лепо ѣ вореше:
„Дѫрж' сѣ, моме, да не паднишъ
Да не паднишъ, дан' с' уда'ишъ!"
Мома лепо говореше:
„Море лудо, кутро младо!
Макаръ би сѣ уда'ила
Мойдзѣ майкѣ на срамота,
А татко-ѣ на подбишегъ,
А брато-ѣ на инаетъ!
Снощи даль ме побарале
Отъ три места три юнаци;
Нигде майка не ме даде,
Нигде татко не ме свѫрши,
Нигде братецъ не ме зборва."

420.

Прошетало сѣ девойче
Низъ онѩ дѫлги загони
Со два кбрика стребрени,
Со две мащрапи златени;
Лудо ми одитъ по неа.
Спѫрсна ми моме да бегатъ;
Запнала ми сѣ кѫпина
За момина-та кошуля.
Лудо ми викатъ по неа:
„Дѫрш' ѣ, кѫпино, не пущай,
Твоя да бидитъ фальба-та,
Моя да бидитъ мома-та."

421.

Залюбилъ юнакъ три девойчина,
Пѫрва-та бѣше отъ Жито-поле,
Друга-та бѣше отъ Вино-поле,
Трекя-та бѣше отъ Овче-поле.
Тая що бѣше отъ Жито-поле
Пущатъ допущатъ книги за книги,
Книги за книги, аберъ по аберъ —

*) Кога.

Како да знаитъ мое-то лудо,
Како да знаитъ, бѫргу да до'итъ,
Му сѣ родило многу-но жито;
Отъ секое снопче кило 'ченица.
Тая що бѣше отъ Вино-поле
Пущатъ допущатъ книги за книги
Книги за книги, аберъ по аберъ —
Како да знаитъ мое-то лудо,
Како да знаитъ, бѫргу да до'итъ,
Му сѣ родило многу-но грозiѥ,
Отъ секоа лоза по товаръ грозiѥ.
Тая що бѣше отъ Овче-поле
Пущатъ допущатъ книги за книги
Книги за книги, аберъ по аберъ, —
Му сѣ родило многу живинка,
'Секоя овца по две ягнина;
Му сѣ родило мѫшко-но дете,
Кумъ да си викнитъ, да си го кѫрститъ.
Виде не виде, нигде не пойде,
Туку си пойде, дете да кѫрститъ.

422.

Месечино аврумо
Не за'ожай на квечеръ,
Коньи ми сѐ въ ливагiѥ,
Моме ми ѥ на трева,
Кѐ одамъ момѐ да барамъ.

Пойдофъ моме го найдофъ,
Кѫде трева̀ ми брало,
Тука моме заспало;
Сѫрп-отъ клала позглава,
Со трева сѣ покрила.

423.

„Девойко, девойко, цѫрвено яболко!
Изгорефъ за тебе, како ленъ за вода,
Босильокъ за сенка, дзундзуле за леса,
Каленферъ за роса, Турчинъ за кокошка
Турчинъ за кокошка, юнакъ за девойка.“ —
„Гори лудо, гори, ай да би изгорелъ,
И я така горамъ, немамъ що да чинамъ.
Татко не ме да'атъ, майка не оста'атъ,
Оти куки немашъ, високи чардаци,

*

Шарени одаи, ’уба’и джамо’и.“ —
„Девойко, девойко ти кукя не гледай,
Ти кукя не гледай, тук’ гледай юнака.
Ясъ ке си откупамъ до двесте майстори,
Тà ке си напра’амъ високи чардаци,
Шарени одаи, ’уба’и джамо’и.“

424.

О Мано, Мано, Мано майсторче,
Богъ да убієтъ твоя-та ума,
Дà що ми стана, дà ми отиде,
Дà що ми собра триста майстори,
Триста майстори двесте шегарти,
Тà си отиде въ Солуна града,
Тамо да градишъ висока кула,
Ми ѭ правило, и ѭ направи,
Па сѣ качило Мано майсторче,
Той да си мери висока кула.
Богъ да убіе Гюргя вдо’ица!
Що си имала до една керка;
Ѭ променала, ѭ накитила,
И ѭ обула ковани чевли,
Ѭ прошетала низъ махала-та;
Чевли тропнале, перя цвекнале,
Отъ лице сѫнце нейдзѣ угреа.
Що сѣ завѫрти Мано майсторче,
Тà си погледа Янина керка;
Кога ѭ виде, ум-отъ му зайде,
Отъ кула падна, на скеле удри,
Отъ скеле падна, на земя удри,
Одвай со душа отговорило:
„Віе майстори, вѣрна дружина!
На душа ви етъ що ке ви речамъ,
Да си пойдете на чесна суда,
На тая судіа за поплака;
Да закопате Гянина керка
Гянина керка жива до мене.“
Това си рече, въ еднашъ си умре.
Па си станале триста майстори

И си пошле 'си-те на судіа,
На судіа на тешка поплака.
Тамо нимъ суда имъ отсудило;
Па закопаха Гянина керка,
Гянина керка жива до Мана.

425.

Собрале ми сѣ, набрале
'Си-те девойки Беровки
У Николица вдо'ица,
У тая самоглавница.
Джрва-та си догореле,
Вода-та си ѭ допиле,
Грозѥ-то си дозобале.
Пущиле Тжрна на джрва,
Пущиле Тода на вода,
Пущиле грозда на грозѥ.
Дойде си Тжрна отъ джрва,
Дойде си Тода отъ вода,
Мома Грогдана ѭ нематъ.
Си прескакала плетина,
Си нагазила петъ мина
Петина млади пждари;
Що му стапила на гржди,
Му искжршила чапрадзи.
И ми станало пждарче,
Ми ѭ фатило Гроздана.
Гроздана му сѣ молеше:
„Пждаре, брате рогено!
Немой ми чини срамота,
Ясъ големъ даръ ке ти да'амъ,
Кошуля ке ти сошіамъ,
Чораби ке ти нашарамъ."
И сѣ излжга пждарче,
Що си ѭ пущи Гроздана;
Дойде си Грозда со грозѥ.
Ми помина неделя
И ми сѣ стретя Гроздапка
Гроздапка и пждарче-то.
Пждарче Гроздѣ велеше:
„Грозде-ле, моме 'убаво!
Камо ти даръ що ми такса?"
Па изговари Грозданка:
„Пждарче, селско магарче!
Кай сумъ те тебе видело,
що даръ сумъ тебе таксало?"

426.

Яна идетъ отъ бана-та
Изміена, истріена,
И па ситно уплетена,
На леса-та китка цвеке.
Раде греитъ отъ меана
Наядено, напіѥно,
Си явнало бжрза коня;
Тамъ виде бѣла Яна,
Си разигра бжрза коня,
Си разшири бѣли ржце,
Да прегжрнитъ бѣла Яна.
Яна му сѣ милно молитъ:
„Немой лудо, жити коня!
Не чини ми ти срамота."
Сѣ излжга лудо младо,
Ѭ оста'и бѣла Яна;

Тамамъ лудо позамина,
Яна му сѣ шега подби:
„Стрети волк-отъ рудо ягне,
Не умеитъ да го давитъ;
Стрети соколъ еберица,
Па не знаитъ да ѭ ядитъ.“
И ми дочу лудо младо,
Гючъ му падна на лудо-то:
„Чекай, Яно, ти да видишъ!“
Па разигра бѫрза коня,
Па разшири бѣли рѫце,
И ѭ грабна бѣла Яна,
Ѭ фѫрли коню затъ себе:
„Стой да видишъ, бѣла Яно,
Како волк-отъ не умеитъ,
Да си давитъ рудо ягне;
Како соколъ не умеитъ,
Да си грабитъ еберица!“
Ѭ однесе бѣла Яна
Бѣла Яна у свой дворѥ.

427.

Мина мома харна
Харна емъ прехарна,
Сестра ѥ Божана,
Ангя братучеда.
'Си три моми харни,
Лепи, емъ прелепи,
Ама зулумджіи,
Зулумъ ми чиниле
На Корчанско поле;
Бостанъ искинале,
Герданъ загубиле.
Бостанъ си кинале,
Пѫдаръ 'и уфаналъ.
Мина му велеше:
„Пущи мене, пѫдаръ,
Майка не ѥтъ тука,
Овде ке ме найдитъ,
Въ куки не ме зематъ.“
Вака велееки,
Ето ѭ достигна
Сестра ѣ Божана,
Ангя братучеда;
Пѫдар-отъ фанале,
Рѫце му вѫрзале,
Вѫрзанъ г' оста'иле,
После побегнале.

428.

„Видохъ мома въ одая-та,
Кѫде ми сѣ променуватъ;
Ке прода'амъ 'се-та стока,
Туку тая да си земамъ.“
Мома велитъ и говоритъ:
„Ой ти лудо, лудо младо!
Ако сумъ ти нарѫчано,
Само тебѣ ке ти дойдамъ,
Ке ти пруснамъ во дворѥ-то,
Како крефка еберица;
Ке ти седнамъ на софра-та,
Какъ шарена преперица;
Ке ти легнамъ въ постеля-та,
Како кротко рудо ягне.“

429.

Велигденска.

Заиграла Яна на мала-та врата,
Потъ бѣла-та лоза, на мраморна плоча,
Со деветъ девери и со осумъ золви;
Отронила Яна бисеръ отъ гжрло-то,
Поткжршила Яна потковъ отъ чевли-те.
Ми ѭ виде Янà нейзина свекжрва:
„Нека Яно, нека, нека мила снахо,
Нека до'итъ Гюро, ке те наклеветамъ.“
И си дойде Гюро, и ѭ наклевети.“

430.

Елено байракъ девойко!
Не качи перо високо,
Не джржи сенка голема!
До Солунъ сенка ми джржишъ
На Солунски-те овчари.
Овчари ягне пече'а,
Со шаренъ кавалъ свире'а,
Еленина песма пее'а:
„Елено, 'уба'а девойко!
Що сенкà джлгà си имашъ,
Сенка-та овде достигвитъ,
Потъ сенка да си играме,
Весели све да бидиме.“

431.

Скарале сѣ, скарале
Три девойки 'убави
На еднего юнака,
На сирака Стояна;
Една бѣше Вла'ина,
Друга бѣше Гжркина,
Трекя бѣше Бугарка.
Вла'ина му велеше:
„Земи мене, юначе!
Многу притъ ке донесамъ
Три то'ари чораби,
Триста бѣли гроше'и.“
Гжркина му велеше:
„Земай мене, юначе!
Многу притъ ке донесамъ,
Три то'ари коприна,
Триста жолти дукади.“
Бугарка му велеше:
„Земи мене, юначе!
Многу притъ ке донесамъ,
Три амбари пченица,
Една суря волови.“
Юначе нимъ имъ велеше,
Кой ке мене изнеситъ
Прек' бѣлего Дунава,
Дà неа ке изберамъ
Дà неа ке ѭ земамъ.“
Кренала го Вла'ина,

Носила го носила
До край бѣло Дунава:
Привикала Вла'ина:
„Ела, ела Гжркино!
Уда'ифме юнака."
Го кренала Гжркина,
Носила го носила
До стретъ бѣло Дунава;
Привикала Гжркина:
„Ела, ела Бугарке!
Уда'ифме юнака."
Сѣ загнала Бугарка,
Чукнало го, плюснала
На свой бѣли рамена,
Носила го, носила
Изъ край бѣло Дунава.
Неа̀ юнакъ си седе.

432.

„Леле бегу Афметъ бегу,
Дели легна, дели заспа,
Дели виде сонъ за Неда,
Оти Неда сѣ свжршила,
Сѣ свжршила, побегнала?" —
„Ето Каля настанала,
Да но конакъ забора'ишъ,
Да не люгıе отпозна'ишъ,
По'уба'а поработна."

433.

Разделина̀ майка плетитъ,
Майка плетитъ люто кжлнитъ:
„Разделино, мила керко!
Капнала ти руса коса!
Веке ми сѣ здодеало,
Руса̀ коса̀ плетееки
Со горници, сосъ долници,
Сто й педесетъ потлесници."
Разделинѣ гючъ ѣ падна,
Отъ тук' стана Разделина,
Да̀ отиде на бербера,
Си обричи руса коса.

434.

Майка Яна̀ скориваше,
По премо'и, по одаи.
Заспала ми назли Гяна
Во неделя на утрина
На постели бамбакерни,
На перници коприпени,
Потъ јоргани бадемліи. —
„Стани Яно, стани керко!
Сонце ми сѣ разгреало,
'Си другачки растанале;
Голаби сѣ разгугале
По цжрвени трандафили;
Пауни сѣ распеале
По цжрвени карафили!"

435.

„Девойко, мори Маріо!
Ме пущи майсторъ до тебе,
Ти да ми да'ишъ ибришимъ
Ибришимъ, свила коприна,
Да ти сошієтъ фустан-отъ,
Той пущи фустанъ до земи.“ —
„Юначе, море шегарче!
Дека ме майсторъ видело,
Що ми кроило фустан-атъ?“ —
„Девойко, мори девойко!
Кога одеше на бана
Со двана'есетъ робинки,
Со трина'есетъ алайки;
Робинки пжт-отъ мете'а,
Алайки поли крепе'а,
Тогай, девойко, майсторъ ми
Отъ сенка фустанъ ти крои.“

436.

„Ивано вино цжрвено!
Заспало ти є момче-то
На Каракаменъ планина.
Украле му го фефче-то,
Украле му ѭ чалма-та,
Украле му го биниш-отъ.“ —
„Окутра му го фефче-то,
Окутра му ѭ чалма-та,
Окутра му го биниш-отъ!
Нека є живо момче-то!
Въ ковчекъ си иматъ фефчина,
Въ ковчекъ си иматъ чалма,
Въ ковчекъ си иматъ биништъ.“

437.

Вила сѣ є бѣла лоза,
Около града Будима;
Не є била бѣла лоза,
Ток' си биле до две луди,
До две луди, до две драги;
Едно-то цжрвенъ карафилъ
А друго-то бѣла ружа;
Мегю себеси зборуватъ,
Они две да сѣ разделятъ.
Тогай веле бѣла ружа:
„Остан' съ богомъ ти карафилъ!
Ке пойдамъ въ гора зелена.“
Тогай веле карафиль-отъ:
„Оди съ дравє, бѣла ружо!
Ти да знаншъ, да паметвашъ,
Емъ и да си имашъ на умъ,
Ка ке пойдишъ во гора-та,
Тамо има извиръ вода
Извиръ вода 'се студена,
Во извор-отъ до две груди
До две груди снегови.
Ка сѣ леятъ до две груди,
До две груди снегови,
Такъ ке сѣ леятъ момини-те
Момини-те пазухи;
Така душа ке сѣ леитъ
Моя душа по тебе.“

438.

Цоно, мори Цоно
Майчина кѫдано,
Тейкова султано!
Цонà майка плете
Ситни дребни коси,
Плете и тихо пита:
„Цоно, мила щерко!
Що ти ѥ бенка на чело,
Белекъ на гжрло-то
Край цжрвенъ герданъ?“
И она говоре:
„Лели питашъ, мале,
Право ке ти кажамъ.
Ніе снощи, мале,
гости сме имале,
Вода сме немали;
Пойдохъ на чешма-та
Вода да наліамъ;
Вода я си найдехъ,
А редъ не си найдехъ.
Постояхъ, почекахъ
Дур' ми дойде ред-отъ,
И вода си налехъ.
Богъ да біе, мале,
Петре биволарче,
Донесе пашови,
Биволи да напои.
Богъ да біе, мале,
Пашов-отъ старъ биволъ,
Со глава си мѫхна,
Бенка менѣ чини
Бенка на чело-то.
Съ опашка замѫхна,
И белекъ ми чини
Белекъ на гжрло-то.“
Тогай она веле:
„Цоно, мила щерко,
Лѫжи кого лѫжишъ,
А майка нимъ лѫжи;
И майка вражила
Тіе врагощине,
И майка любила,
Кога бѣше млада.“

439.

Ей Малино Гянешанко
Гянешанко, вражка щерко!
Кого майка каре, уче,
Кого врага ке научe? —
Нимъ сѣ често променувай,
По двашъ, по тришъ во неделя,
Деветъ пѫти во месец-отъ,
Двана'есетъ въ година-та.
На тебе ми ти сѣ фале
Ти сѣ фале левентъ Нако,
Кукушко-то рапениче,
Горничово кжрщениче,
На тебе сѣ фалба фале,
Дек' те найде, да те задре.
Какъ си дочула Малина,
Не послуша стара майка,
Тà си узе леенъ, ибрикъ,
Тà си изми бѣло лице,
Тà си узе отворе-то,
Си отвори килере-то
Килере-то, ковчедже-то,
Тà изкара чисто рухо.
Сѣ промени, сѣ нареди,
Тà си узе нова стомна
Нова стомна на рамка,
Тà пойде за студна вода,

Си нали и сѣ повжрна.
Ка нѭ стрете левентъ Нако,
Тà и́ веле и говоре.
„Малино, мила Малино!
Даль да ти вода истурамъ,
Дали да ти стомна скжршамъ,
Или да ти китка земамъ,
Иль да лице ти целивамъ?“
Она веле и говоре:
„Море лудо, лудо младо!
Ако стомна ти ми скжршишъ,
Нова стомна ке ми купишъ;
Ако вода ми истуришъ,
Ке сѣ вжрнамъ, ке налеамъ;
Лище ако ми целивашъ,
Флорина ке ме дарувашъ.“

440.

„Саве сино, що те паша зоѓе,
Дек' ке те найде, ке те погубе.“ —
„Варай мале, мале стара мале!
Како мене да не ме погубе,
Снощи бѣхъ си на ладна ме'ана,
Кинасахъ си дома да си дойдамъ,
Мома идеше отъ топли-те баню,
Сѣ стретихме въ еденъ тесенъ сокакъ,
Богъ да біе копче отъ тозлук-отъ!
Що закачи момини-те гащи;
Наведихъ сѣ копче да откачамъ,
Богъ да біе копче отъ минтана!
Що закачи мимини гердана,
Тà искина герданъ отъ гжрло-то,
Тà изрони бисеръ дробенъ бисеръ.
Наведехъ сѣ бисеръ да соберамъ,
Дробенъ бисеръ и жолти флорини,
Богъ да біе моя лева уста,
Що целива и бѣло-то лице!
Богъ да біе мои-те мустаци,
Сѣ збжркаха съ момини зулове.
Отъ това ме мене паша зове,
Дек' ке ме найдитъ, ке ме погубитъ.“

441.

„Оти, лудо, оти, младо, въ насъ не идишъ,
Въ насъ не идишъ, като какъ идеше?
Дали коня немашъ, дали пжтъ не знаишъ?
Ако коня немашъ, герданъ да разнижамъ

*

Герданъ да разнижамъ, коня да ти купамъ,
И въ насъ да ми дойдишъ, като какъ идеше.
Ако пѫтъ не знаишъ, брата да ти пущамъ,
Пѫтъ той да ти каже, и въ насъ да ми дойдишъ.“
А оно и веле, веле и говоре:
„Бѫрза коня имамъ, до два пѫта си знамъ,
Ела сумъ на тебе мошне налютено;
Дали знаишъ, моме, кога ми прегреши
На бѣли-те чешми, предъ твои-те дружки?“
И она му веле, веле и говоре:
„Ей ти море лудо, лудо емъ да младо!
Прости мене, лудо, прости мене, младо,
Піяна сумъ била, сумъ ти погрешила,
Земи мене, лудо, земи мене, младо,
Доста мене лѫжишъ сега три години.“
Тогай веле лудо, тоа лудо младо:
„Зелъ бѣхъ тебе, злато, зелъ бѣхъ тебе, добро.
И я да те земамъ, я що да ти чинамъ;
Люба я си имамъ отъ тебе помлада,
По'убава, повисока, поцѫрноьока.
Ела тая си ѥ мошне аджаміа,
Денъ везденъ при мене, денъ везденъ ми седи,
Вечеръ ке замѫркнитъ вечера ке зготвитъ,
На мен' ке постеле и ке си побегне.
Отъ това сумъ, момо, мошне кахарліа,
Я при тебе идамъ огинъ да помине.“

442.

„Трено, пиленце шарено!
Во ваша горна махала
Даль има моми хубави,
Даль има мома за мене?“
Она му веле, говоре:
„Баче ле, баче Стояне!
Въ наша-та горна махала
Скоро ѥ чума вѫртела,
'Си-те си моми измрели,
Мома си нема за тебе
За тебека, спроти тебе.“
Тогай и веле, говоре:
„Трено, пиленце шарено!
Дигни си ведро на рамо,
Нали го вода студена,
На вода-та сѣ огледай,
Коя мома ти ке видишъ,
Тая ке бидитъ за мене,
И ясъ ке бидамъ за нея.“
Трена го ѥ послушала,
Дигна си ведро на рамо,
Нали го вода студена,
Надъ вода-та сѣ огледа,
Никоя мома не виде,

Сама себе она виде.
Тогай веле и говоре:
„Баче ле, баче Стояне!
Найдехъ си вода студена,
Надъ вода-та сѣ огледахъ,
Никоя мома не видехъ,
Сама себе си сѣ видехъ.“
Тогай и̍ веле говоре:
„Трено, пиленце шарено!
Що толку си аджамія,
Що толку не сѣ сещавашъ,
Оти не ми ти текнува,
Оти за мене ке бидишъ,
И ясъ за тебе ке бидамъ?“
Тогай му веле говоре:
„Баче ле, баче Стояне!
Подмести сѣ отъ место-то,
Да не тебе господъ тресне,
Отъ яснина до пладнина!
Ніе сме близу роднина,
Тейко и чико два брата,
Майка и чина ѥтарви,
Ніе съ тебе братучеди.“
Стоянъ и̍ веле говоре:
„Трено, пиленце шарено!
'Убава мома ротъ нематъ,
Широко поле хотъ нематъ,
Джлбоко море дно нематъ,
Високо джрво сенъ нематъ,
Калешо ягне грехъ нематъ.“

443.

„Мори Недо, бѣла Недо!
На кого си̍ налютена
Налютена, насжрдена?
Даль на майка, даль на тейко?
Иль на твой-те до два брата
До два брата, два близнака?“
Она веле и говоре:
„Не сумъ, лудо, налютена
Ни на майка, ни на тейко,
Ни на мой-те до два брата;
На тебе сумъ налютена.
Нимъ ми вжрви нокюмъ време,
Низъ наши-те рамни дворю,
Нимъ ми чини нокю прилизъ.
Ми загина тонко платно
Тонко платно отъ разбой-отъ,
Тенка риза отъ гергеф-отъ.“
А онъ веле и говоре:
„Мори Недо, бѣла Недо!
Нимъ бери кахаръ, касаветъ,
Ясъ ти узехъ тенко платно,
Tà го носихъ въ градъ Солуна
На Солунски богяджиги,
Да сѣ вапса за чадире,
Единъ бѣлъ, а втори руменъ,
А трети-отъ чадеръ зеленъ.“

444.

„Мори Мито, Мито моме,
Мито моме, душа моя!
Искамъ нещо да те питамъ,
Сакамъ право да ми кажишъ;
Що си̍ толку расипана,
Тенка уста кора фати,
Като мома армасана,
Като риба отруена,
На песок-та исфжрлена?
Дали си̍ болна лежала,
Или си̍ болестъ гледала?“
Она веле, емъ говоре:

„Море лудо аджаміа!
Ни сумъ болна я лежала,
Ни сумъ болестъ я гледала,
Слушай право да ти кажамъ;
Ток' сумъ язе расипана,
Отъ твой-те тешки зборове.
Емъ ми пущашъ, емъ сѣ фалишъ,
Дека ходишъ мен' зборувашъ; —
Ми ѭ даватъ Мита мома
Ми ѭ даватъ, ми ѭ молятъ,
Ела язе си ѭ нейкямъ;
Мошне клета ѭ кажуватъ,
Емъ клета, емъ и проклета.“ —
„Мори Мито, Мито моме!
Не слушай светски зборове,
Зборове остри ножове!
Сѣ мѫчатъ да нѐ разделятъ
Тебека, Мито, отъ мене,
Менека, Мито, отъ тебе.“

445.

„Море моме Люлеа!
Защ' не зборвашъ со мене?“—
„Море лудо да младо!
Що зборъ имамъ со тебе?
Ніе оба сме братучеди.“ —
„Мори моме Люлеа!
Лепа-та чупа сой нема,
Широко поле край нема,
Длабоко море дипъ нема.“

446.

Аманъ моме, ти сѣ мола,
Не ме мѫми, гя зевай ме,
Не ме чини да полуда;
Да не варамъ нощна кова
Нощна кова на полунощъ;
Кой не знаитъ, лудъ ме чини,
Кой ме пулитъ, волкъ ме чини;
Да не варамъ по стре'и-те,
Да ме капе капчинѥ-те.

447.

„Моме, море мило, не стой спроти мене,
Не ме гори мене, изгорехъ за тебе,
Жили ми попече, колена ми скина.“ —
„Гори, лудо, гори, гори да изгоришъ,
Ка еленъ за вода, босильокъ за сенка.“ —
„Мори моме мила, ясъ тебе ке зевамъ.
Седи ми со здравѥ, моме мори златна!
Утре яска ода, зборокъ ке остава,
Па да ми сѣ чинишъ горска яребица,
Гяска ке сѣ стора соколъ да те лова,

Тà да си летниме ніе оба токмо,
Ніе оба токмо, вишно, дà високо.“

448.

„Вчера вечеръ не сумъ спала,
Ова вечеръ ми сѣ дреме,
Со тиге очи шарени,
Со тиге веги гайтени,
На висока-та планина,
На широка-та ледина.
Стани ми, лудо, гя стани,
Звезда-та удри, зора обзори,
Три пѫта пропе бильбиль-отъ,
А деветъ пѫта паун-о;
Стани ми, лудо, оди си,
Дека ни иди майка ми.“ —
„Поспи ми, моме, подреми
На мой-те бѣли пазуви,
На мой-те злати колена,
Дури да удри звезда-та.“

449.

„Мануше, душе мило-то!
Кой бѣше снощи при тебе?“ —
„О море лудо, дà младо!
Борина немахъ да светна,
Темница бѣше не видохъ,
Кай твоя-та сенка сенваше,
Твоя-та шамя ѭ найдохъ
Кай твоя-та глава вѫрзана,
На моя-та десна пазува,
Со три флорини на негя.

450.

„Тамо горе зеленее,
Мое сѫрце ми чернее
За една мома отъ село-то
О мой бара промена-та
Промена-та направена
Бѣло лице завіена,
Со флорини на чело-то;
Защо мене не ме зева?“ —
„Море лудо, море младо!
Майка имамъ не ме дава.“
„Мори моме, калешо-то!
На майка-ти големъ пещешъ
Големъ пещешъ, жѫлти чевли.“ —
„Море лудо, море младо!
Братя имамъ не ме даватъ.“ —
„Море моме калешо-то!
На братя-ти големъ пещешъ
Големъ пещешъ, шаренъ туфекъ,
Да си оди на планина,
Да си лови гяребици,
Току мене ти зевай ме.“

451.

„Око, Доко, цѫрнооко!
Отъ како сѣ посвѫршифме,
Никако сѣ не видифме,
Елюмъ едношъ на извори;

Малу що си позборвафме,
Дури сѫнце зиде зайде,
Месечина ми угре'а."
Малко моме прого'ори:
„Море лудо, кутро младо!
Како дома ке си пойдамъ,
Како майка ке ѣ кажамъ!" —
„Море моме, малко моме!
Како майка да измѫмишъ?
Падна паша въ ливагю-то,
Ми зедо'а клашеник-отъ,
Пашу коня потседла'е;
Ми зедо'а дзуница-та,
Пашу коня попражі'е;
Така майкѣ да ѣ кажишъ,
Така майка да измѫмишъ."

452.

„Вельо, мори Вельо, стребрена Велюшо,
Стребрена Велюшо, злата трепетушо,
Солинско-то грозю, Стамболско-но цвеке!
Айде да си ойме на вѫрфъ на планина!" —
„Янче море, Янче стребрено герданче,
Що ми те носеетъ моми-те на гѫрло!
Ели ке си ойме на вѫрфъ на планина,
Тамо ке нѐ фатитъ проклета-на зима." —
„Вельо, мори Вельо, стребрена Велюшо,
Солунско-то грозю, Стамболско-но цвеке!
Ако да нѐ фатитъ проклета-на зима,
Тà я даль си имамъ бѣли-онъ япанджакъ,
Ке ми те покріамъ, ке ми те завіамъ;
Нека зима до'итъ, тамо ке зимниме,
Нека лето дойдитъ, тамо ке летвиме."

453.

Що пойдофъ въ село Дрено'о,
Майко ле мила! *
Що найдофъ момче 'убаво,
Що бѫрза коня яваше,
Що русо перче имаше;
Що силенъ ветаръ вееше,
Перче-то му го вееше
На широко-те рамена.
Дади ме, майко, за него,
Сама ке тѫрчамъ по него;
Пакъ да ме чекашъ въ година
Со русо момче претъ мене,
Со мѫшко лете на рѫце.

---

*) Майко ле мила — сѣ повторвитъ на 'секой стихъ.

454.

От҃ згора удетъ едно лудо младо
Едно лудо младо, едно аджаміа,
Въ рѫце ми носитъ шарени вретена,
И го стрети една стара баба:
„А егиди лудо аджаміа!
Кѫд' ке носишъ шарени вретена?“ —
„Ейди баба, мори стара бабо!
Ясъ ке 'и носамъ на малки-те моми,
Тіе ке ми пра'ѣтъ бурунджу кошуля,
Бурунджу кошуля, риза абдесліа.

455.

Поминафъ едношъ на мост-отъ,
Видофъ мома на пенджера,
Со майка си сѣ караше:
„Майко мила омѫжи ме,
Н' арна кукя намести ме,
Арно момче отбери ми,
Камо мене, спроти мене,
Какъ цѫрвени трандафили,
Какъ шарени аргаани.

456.

Піанъ легнафъ, шпиртъ мори Яно ле, піанъ заспафъ,
Тà седни ми — — — на скуте'и,
Отпетляй ми — — — чапрадзи-ве,
Чапрадзи-ве — — — отъ елекъ-овъ,
Види ми ѣ — — — кошуля-ва,
Три години — — — неиспрана.“ —
„Немамъ вода, лудо море, да ѣ̆ исперамъ.“ —
„Твой-те очи, шпиртъ мори Яно, два кладенца,
Да исперишъ, — — — кошуля-ва.“ —
„Немамъ сапунъ, лудо ле море, да ѣ̆ избѣлямъ.“ —
„Твой-те рѫце, шпиртъ мори Яно, раки сапунъ.“ —
„Немамъ плоча, лудо-ле море, да исчукамъ.“ —
„Твой-те нодзе, шпиртъ мори Яно, мраморъ плоча.“

457.

Чіе к҄ она девойче,
Що рано ранитъ на вода
Отъ 'си-те моми порано,
Отъ калешести невѣсти,

Отъ цѫрнооки вдо'ици;
Що носитъ дукатъ на чело,
Що носитъ перо на юро?
Турила коса на рамо,
Турила феса натъ око,
Дà гледатъ поле широко.

Широко поле край419 513 419 513 немать,

Древо високо ротъ нематъ,
Глобоко море глетъ нематъ,
Дробна-на песокъ брой нематъ,
Мала-та мома ротъ нематъ.

458.

„Кѫде си́ било, Яно, кѫде си́ шетало? —
„Вѫрви си въ пѫтемъ, лудо, не задирай ме,
Я сумъ си била, лудо, долна градина,
Бразди да пра'амъ, лудо, вода да мѫмамъ,
Цвеке да вадамъ, лудо, сино зелено,
Сино зелено, лудо, бѣло цѫрвено,
И негде годе, лудо, раменъ босильокъ."

459.

Тамо горе изворъ вода студена;
Що одеше малко моме на вода,
Ми одеше лудо младо по неа:
„Дай ми, боже, да сѣ ставамъ со неа,
Да целивамъ бѣло лице отъ неа,
Да целивамъ цѫрни очи отъ неа."

460.

„Ке те опитамъ, Яно ле, що цѫрно косишъ?
Аль татка жаляшъ, — аль мила майка?" —
„Ни татка жаля, лудо ле, ни мила майка,
Тукъ си го жаля, — лудо-то младо,
Ето ми иматъ, — до деветъ години
Деветъ години, — десето лето
Ни книга пущатъ, — ни само идетъ." —
„Ти да го видишъ, Яно ле, дан' го познавашъ?"
„Ясъ да го видамъ, лудо ле, си го позна'амъ,
На десна нога, — нишанъ ми иматъ,
На десна нога — малъ пѫрстъ ми нематъ." —

„Ӗ извади ми, Яно ле, мои-те скорни,
Да ми измiешъ — бѣли-ве нодзе!“
Кога изваде, — десни-отъ скоренъ,
Вчасотъ го позна — лудо-то младо:
„Я ми те чекафъ, лудо ле, деветъ години,
За то'а посефъ — цжрна марама,
Я тебе, лудо, — не забора'ифъ.“

461.

Еребичице ребумъ шарена
По поле шеташъ, високо леташъ,
Далеку гледашъ, бога ми молишъ:
На куки слана, во куки слава,
Да му ѥ жива домакину глава. —

462.

Дека те едношъ целивафъ,
Янъ Яно мори! *)
Ясъ не те тебе изедофъ,
Тà крена тешка давiа
На тiе Турци залами,
На тiе земски сеймени?
Тешка ме глоба глобi'е,
Цжрна ресачка Янинска,
Со дванадесетъ ширити,
Со тринадесетъ петлици;
'Се-то ми рубо пленi'е.

463.

„Що си повенала, мила Яно, како ленъ за вода,
Како ленъ за вода — босильокъ за сенка?“ —
„Я да ти кажамъ, желенъ горокъ, що су повенала,
Како ленъ за вода, — — босильокъ за сенка.
Ясъ лели си имафъ, — — едничкего брата,
И той не ѥ овде, — — тукъ ми заскитало,
Ми го кажвѣтъ брата — — кжде ми ошолъ;
Братецъ ми ошолъ, — — въ гора арамiа
Въ гора арамiа, — — въ поле кеседжiа.“

*) Янъ Яно мори — сѣ повторвитъ на 'секои стихъ.

*

464.

Моме цжрнооко, цжрвено яболко!
Опитай го татка ти даль те даватъ за мене.“ —
„Лудо, море лудо, лудо аджаміа!
Татко кукя глоба даватъ,
Мене не ме даватъ,
И кукя-та глоба,
И пакъ ніе оба
Во топла-та соба.“ —

„Моме цжрнооко, цжрвено яболко!
Опитай іж майка ти даль те даватъ за мене.“ —
„Лудо море лудо, лудо аджаміа!
Майка фурка глоба даватъ
Мене не ме даватъ,
И фурка-та глоба,
И пакъ ніе оба,
Во топла-та соба.

465.

Скарале сѣ, сварале
Три давойки 'уба'и
На добрего юнака.
Пжрва бѣше 'Ла'ина,
Втора бѣше Гжркина,
Трекя бѣше Бугарка;
'Ла'ина му велеше:
„Земай мене юначе!
Многу прикя ти носамъ,
Триста овци мжлзници
Со 'се руди яганца.“
Гжркина му велеше:
„Земай мене юначе!
Многу прикя ти носамъ
Триста ока коприна.“
Бугарка му велеше:
„Земай мене юначе!
Многу прикя ти носамъ,
Деветъ рала воло'и
Со 'се деветъ плуго'и.“ —
„Кой ке мене преноситъ
Преку бѣла Дунафа,
Тая мома ке земамъ.“
Станала ми Вла'ина
Дигнала ми юнака,
Носила го носила,
Прибра да го уда'итъ:
„Ослѣпела Гжркина!
Уда'ифме юнака.“
Фжрлила го Вла'ина,
Дигнала го Гжркина;
Носила го носила
До стретъ бѣла Дунафа,
Прибра да го уда'итъ.
Фжрлила го Гжркина,
Го дигнала Бугарка;

Бугарка го префжрли
Преку бѣла Дунафа.
Тая мома ѣ зеде.

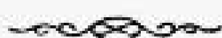

466.

Ако ме любишъ, ако ме сакашъ,
Собуй сѣ себе, обуй ме мене,
Тà да одиме да прошетаме
Горе и долу, 'се кунъ бафчи-те,
Да набериме шаміа круши;
Офъ леле крушо,
Момино душо!

Ако ме любишъ, ако ме сакашъ,
Собуй сѣ себе, обуй ме мене,
Тà да одиме да прошетаме
Горе и долу 'се кунъ лозя-та,
Да набериме шаміа грозю,
Ясъ кжсни грозю, ти зобни грозю;
Офъ леле грозю, момино око!

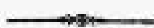

467.

Помину'амъ, намину'амъ,
И за Грозда опиту'амъ,
Кжде седитъ калешъ Грозда
Калешъ Грозда бояджіа,
Да ми вапсатъ два байрака,
Еденъ цжрвенъ, други зеленъ;
Зелени-отъ за Турчина,
Цжрвени-отъ за кауринъ
За кауринъ за на войска.

468.

Питалъ ю Стоянъ Боянà,
Питалъ ю за три годины,
Майка ѣ не ѭ даваше,
Бояна ми го сакаше.
Ми стана бѣла Бояна,
Ми влезе земни керали,
Отключи ковчекъ шарени,
Бѣло си руво изваде,
И лепо ми сѣ промена;
Си посла рамни дворо'и,
Си посла мека постеля,
Легна Бояна да спіетъ,
Отъ нафолъ ми ю умрела.
И ѣ догледа майка ѣ,
Расплети коса натъ неа,
Викна со тжги по неа:
„Богъ да те прости Бояно!"
Браке ѣ лепо говорѣтъ:
„Майко ле, мила майко ле!
Да пойме въ гора зелена,
Да зейме зміа лютица,
Да ѣ кладиме въ пазу'а;
Дан' ю отъ нафолъ умрена."
Пойдо'е въ гора зелена,
Найдо'е зміа лютица,
И ѣ кладо'е въ пазу'а;
Бар' не Бояна мжрднала.
Пакъ ѣ говорѣтъ браке ѣ:
„Майко ле, мила майко ле!
Да зейме живи ѭгленя,
Да ѣ кла'име въ пазу'а,
Акъ ю отъ нафолъ умрена,

Бояна ке сѣ разбудитъ.“
Зедо'е живи жгленя,
И ѣ кладо'е въ пазу'а;
Бар' не Бояна мжрднала.
Пакъ си говоратъ браке ѣ:
„Майко ле, мила майко ле!
Да го викниме Стояна,
Акъ ѥ отъ нафолъ умрена,
Бояна ке сѣ разбудитъ.“
И го викне'е Стояна,
Стоянъ ѣ сегна въ пазу'а,
Колку ѣ сегна въ пазу'а,
Бояна ми сѣ разбуди.
Бояна лепо говоритъ:
„Майко ле, мила майко ле!
Що бѣфъ си лепо заспала.“ —
„Керко ле, мила Бояно!
Кога ти зміа кладофме,
Какъ не те тебе изеде?
Кога ти оганъ кладофме,
Како не ми те изгоре?“ —
„Майко ле, мила майко ле!
Кога ми зміа кладофте,
Какъ да ме роса оброси;
Кога ми оганъ кладофте,
Какъ да ме сжнце угреа. —
„Бояно керко рогено!
Кога ти сегна въ пазу'а,
Како не ми сѣ уплаши?“ —
„Майко ле, мила майко ле!
Защо ми сегна въ пазу'а,
Со него да сѣ кердоса.“

469.

Потекла ми вода, вода сунгерліа,
Понесла ми круша, круша шербетліа,
Потъ круша-та иматъ еденъ шаренъ одаръ,
На одаръ ми седитъ мома Ангелина.
Ми помина старо, старо гурельо'о:
„Добро утро моме, моме Ангелино!“ —
„Далъ богъ добро, старо, старо гурельо'о!“ —
„Аль сѣ піетъ вода, вода сунгерліа,
Аль сѣ ядитъ круша, круша шербетліа,
Аль сѣ любитъ моме, моме Ангелина?“
Тога зборвитъ моме, моме Ангелино:
„Ид' отъ тука, старо, старо гурельо'о!
Не сѣ піетъ вода, вода сунгерліа,
Не сѣ ядитъ круша, круша шербетліа,
Не сѣ любитъ моме, моме Ангелина.“
Потекла ми вода, вода сунгерліа,
Понесла ми круша, круша шербетліа,
Потъ круша-та иматъ еденъ шаренъ одаръ,
На одаръ ми седитъ мома Ангелина.
Ми помина лудо, лудо неженато:
„Добро утро моме, моме Ангелино!“ —

„Даль богъ добро, лудо, лудо неженато!“ —
„Аль сѣ піетъ вода, вода сунгерліа,
Аль сѣ ядитъ круша, круша шербетліа,
Аль сѣ любитъ моме, моме Ангелина?“ —
„А егиди лудо, лудо аджаміа!
И вода сѣ піетъ и круша сѣ ядитъ,
И моме сѣ любитъ, моме Ангелина.“

470.

Станафъ пиле шарено,
Пойдофъ въ гора зелена,
Найдофъ грутка снего'а,
Тà ѣ кладофъ въ пазу'а,
Тà ѣ рѫчафъ порѫчафъ:
„Копни грутко снего'а,
Како копнитъ млатъ юнакъ
За 'уба'а девойка.“

Станафъ пиле шарено,
Пойдофъ въ гора зелена,
Найдофъ сено косено,
Тà му рѫчафъ нарѫчафъ:
„Копни сено косено,
Какъ копнеитъ девойка,
За добраго юнака.“

471.

„Деспино, русо Деспино!
Дали си́ било кунъ Воденъ
Кунъ Воденъ, душо, на пазаръ!“—
„Спаифче, лудо заимче!
Вчера сумъ дошла отъ таде.“ —
„Деспино, русо Деспино!
Що аберъ си́ ми донесла? —
„Спаифче, лудо заимче,
Големъ ти аберъ донесофъ,

Спа'іи ми сѣ пишве'е,
На силна войска да одѣтъ.“ —
„Деспино, русо Деспино,
Дали и мене писа'е? —
„Спаифче, лудо заимче!
Тебе те напретъ пише'е,
Зелени байракъ да носишъ
Дур' на Цѫрвено Яболко.“

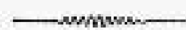

472.

Прошета моме, моме Вла'инче
Низъ рамни дворѥ, дворѥ братови,
Поли си сучитъ дури до погясъ,
Рѫце си прегнитъ дур' до рамена;
Груьо ѭ гледатъ отъ бачило-то. —
„Гледай ме, Груьо, нагледай ми сѣ,
Па немашъ, Груьо, що да ми чинишъ,

Бракя си имамъ башъ арамiи,
Татко си имамъ лютъ коседжiа.“

473.

Девойко, тѫга голема!
Що имамъ тѫга за тебе,
Дур' да сѣ ставамъ со тебе;
Въ градина си изникнало,
За вода си овенало.
Преидофъ да те навадамъ,
Загрешихъ пѫт-отъ настапихъ;
На часъ потъ нога овена,
Како Петровско яболко
Во моминъ ковчекъ чувано,
Во зетова-та кошуля.“

474.

Мошне ми сѐ мили Бугарски-те моми,
Везденъ ми жнiаетъ на жеско-по сѫнце,
Отъ утро до вечеръ на нодзе ми стоатъ;
Полодзи креваетъ, снопо'и ми вѫрзватъ,
Ставици ми пра'ѣтъ, како славей пеатъ,
Како ласто'ици тѫнко зборуваетъ.
Айде пакъ на вечеръ дома сѣ вращаетъ,
Како сребици ситно ми бѫрзаетъ,
Бѣли ми сѐ бѣли, како бѣла книга,
Съ цѫрвени образи,Охритско яболко.

475.

„Канамъ те, керко, канамъ те,
Канамъ те, Руньо, поканвамъ
У майка дойди на гости
Заедно со стопана ти;
Вечеръ чиниме пѫрвиче
За любовъ, керко, зето'а.“ —
„Како да дойдамъ, майче ле,
Сѫрце-во ми го изгоре!
Зѣт-отъ ѥ мошне малечекъ,
Ахъ, ти ме зеде на душа!
Ката вечеръ той, майче ле,
На кѫт-отъ тешко заспиватъ,
На рѫце я си го кревамъ,
Него въ одая го носамъ,
На три постели го клавамъ,
Момче одвай сѣ разбудвитъ,
Рѫце ми клаватъ въ пазу'а,
А незнайтъ да ме полюбитъ;
Пакъ ми задремвитъ лудо-то,
Какъ рудо ягне заспиватъ.“

475.

Що да чинамъ какъ да пра'ямъ,
Мамо ле! *)
Учи ме мене научи!
На врата-та негде годе,
Постовямъ да погледамъ;
Поминуваетъ ергени-те,
Край мене идѣтъ за мене,
Киска цвеке ми сакаетъ,
Отъ моя рѫка да мирисаетъ;
Ясъ нимъ киска подавамъ,
Тіе за бѣла рѫка стискаетъ,
Други съ яболка фарляетъ,
Праў по грѫди м' удираетъ;
Яболко останвитъ до бѣли грѫди,
Яболко назатъ пакъ си сакаетъ.

476.

Леле Радо Радобилке,
Доста оди, доста шета
Доста шета край Радовишъ,
Доста носи аловъ погясъ,
Доста носи блено билѥ!
Све по тебе поблеало
И мало'о и големо,
И женето, неженето.
То'а що ѥ оженето
Жени-те си оста'и'е
Со свои-те мѫшки деца;
Тіе що сѐ неженети,
Искина'а пояси-те,
Поло'ина тегаеки;
Искѫрши'а фильдишъ чешли,
Перчина-та чешлаеки;
Искина'а моръ фесо'и,
Подъ надъ око тегнееки:
Ели Рада, ели душа,
Ели поже цѫрно-чкренче. —

477.

Девойко, мори девойко!
'Сѫ лето мое, 'сѫ пролетъ,
На есенъ тугя одмена!
'Сѫ лето сенка ти пра'сфъ,
Студена вода те поефъ,
Съ бладзи яболка те рапефъ.
Кога те видофъ на коня, ***)
Ми дойде да сѣ убодамъ;
Тà жаль ми падна за майка,
Дека сумъ еденъ у майка.

478.

Що ми те снощи кара'е,
Петкано мори! **)
На сама-та вечера,
На гуска-та печена;
И я стоефъ ве слушафъ
На мало-то вратниче.
Сакафъ въ куки да влезамъ,
Да загубамъ татка ти;

*) Мамо ле — сѣ повторвитъ на 'секои редъ.
) Петкано мори — сѣ повворвитъ на 'секои редъ. *) Т. е. невѣста.

Жаль ми беше за тебе
Да не фжрлишъ гайтан-отъ,
Да огжрдишъ става-та.

479.

Девойче, мори девойче!
Що наржчвеше майка ти,
На 'оро да се не фащашъ,
Оти ю момче тугинче;
Да не те фатитъ за ржка,
Да не ти стиснитъ пжрсти-те
Да не ти скжршитъ пжрстен-отъ!

480.

„Русуменче девойче!
Що тука си седнало
Потъ само-то орефче,
Да ми чекашъ терзивче.? —
„Жими майка го нейкюмъ,
Дан' ме рано скориватъ,
Да му сучамъ ибришимъ,
Да му плетамъ гайтанци,
Да шіамъ елечина,
Да ми носетъ дечина."

481.

Заспала ми назли Яна
Баздригяну на колена:
„Стани, стани, назли Яно!
Ти се зора обзорила,
Билбили се распеале,
По оніе юмишлаци;
Гугушки се разгуга'е
На твои-те капа'ици,
По оніе рамни дворю;
Голаби се разрукале
На твои-те амбари."

482.

Купи ми купи, мила ле нане, коня доріа,
Я да си ода, мила ле нане, на Дунавъ на вода;
Тамо ми има — — — три девойчина,
Пжрва-та ми ю — — Софка Солунка,
Втора-та ми ю — — Марія Костурка,
Трекя-та ми ю — — Марія Стамболка.

483.

Девойче море отъ поле!
Не шетай дробно по поле,
Не кревай съ поли право'и,
Не накревай ми ядо'и,

От' сумъ отъ дома ядовенъ,
Люто ме майка карало:
„Обишолъ, да би обишолъ
Три деветъ бѣли градо'и,
Нигде девойка немаше,
Тук' да би нашолъ вдо'ица
Со дванадесетъ сираци,
Со тринадесетъ чивлици."
Како го майка кълнало,
Така го клетва фатило.
Обиде Стоянъ, обиде
Три деветъ бѣли градо'и,
Нигде девойка не найде,
Туку ми найде вдо'ица
Со двана'есетъ сираци,
Со трина'есетъ чивлици.

484.

Ранила мома бильбиля
Утро и вечеръ со шекеръ,
А на пладнина чеинца;
Ранила що го ранила
Токму за деветъ годины.
Дойде ми ѩо'а и доба
Девойка ми сѣ посвърши,
Посвърши ке сѣ омъжитъ.
Тога ѣ бильбилъ вореше:
„Девойка, моя стопанко!
Кога ти ке сѣ омъжишъ,
Кому ке мене оста'ишъ?
И ясъ со тебе ке идамъ,
Въ десна пазу'а ке спіамъ,
Порано ке те скоривамъ:
Стани ми, стани девойче,
Свекърва оганъ завали,
Золви ти куки смето'а,
Деверъ ти дукянъ отвори."

485.

Падналъ ти пърстенъ, моме, отъ таде река;
На ледина-та, моме, на ширина-та,
Лудо помина, моме, той ти го найде,
Той ти го найде, моме, той ти го зеде.
Таксай му таксай, моме, що ке му таксашъ,
Що ке му таксашъ, моме, църни-те очи,
И погорни-те, моме, чатмали вежи,
Да ти го да'итъ, моме, стребрени пърстенъ."

486.

Аманъ Нешо, аманъ душо, немой спи потъ дрен-отъ,
Тебе ти сѣ фалѣтъ, Нешо, до две до три луди,
До две до три луди, — до три аджаміи,
Тà ке ми те фатѣтъ — ноке на полноке
Ноке на полноке — на седумъ са'ати,
Тà ке ми те носѣтъ — горе на планина,
Тà ке ми развалѣтъ — до два силни огней,
Тà ке ми те печѣтъ — како рудо ягне,

Тà ке ми те кла'ѣтъ — во злата тепсіа,
Тà ке ми те сечѣтъ — со фрушко-но ноже,
Тà ке ми те ядѣтъ — мезе за ржкіа.

487.

Піанъ идамъ отъ града
Велико! *)
Стретифъ мома въ ливада
Дулберо!
Кжде коня сопинатъ
Со секакви коприню
И со бѣли, цжрвени
И со сини зелени;
Летна мома да бегатъ:
„Постой, моме, не бегай,
Снощи сумъ билъ дома ти,
Руйно вино сумъ пило,
Реимъ сабя оста'ифъ,
На сабя-та тестеме,
На тестеме шаміа,
Во шаміа рубіа,
На рубіа златъ пжрстенъ."

488.

Не сади, вади, моме, **) невен-отъ
На два-та пжта градина,
Да не ми некой поминитъ
На два-та пжта градина,
Тà ти искжршитъ невенъ-отъ."
Уще ми реч-та не рече,
Помина лудо въ градина
Потфжрли лудо въ градина,
Откжрши мишка невен-отъ.
Моме ми люто прокжлна:
„Капнала ржка десница,
Той що потфжрли въ градина,
Защо ми скжрши невен-отъ!"
Моме сѣ пишманъ сторило,
Защо го лудо прокжлна, —
Белки ю касметъ за мене. —

489.

„Стамено, пиле шарено!
Доста ми шета нисъ село,
Доста ми фаща ярани,
Ярани и побратими."
Стамена лепо му зборвитъ:
„А море лудо и младо!
Ясъ дека шетамъ нисъ село,
Ясъ не си фащамъ ярани
Ярани и побратими,
Тук' барамъ момче за мене." —
„Стамено, пиле шарено!
Ко барашъ момче за себе,
Ето ти момче за тебе!"

*) Велико и Дулберо — сѣ пременват едно на еденъ, дрого на други редъ.
**) Моме — сѣ поторвитъ предъ последно-то слово.

490.

Рано ранила бѣла Румена
На студна вода, шарена чешма,
Тамо ми седѣтъ млади ергени,
Ергени седатъ потъ жолта дуна,
Ручекъ ручаетъ, хоро играятъ
Хоро играятъ, песни си пеятъ,
Еденъ ми ергенъ ручекъ не ручатъ,
Пушка си джржитъ, на нишанъ меритъ,
Удри Румена по бѣло гжрло;
Падна Румена на цжрна земя
На цжрна земя, душа ми беритъ.

491.

„Що ти, Енко, що ти, керко, уста потгорила?
Глава превжрзала, Енко, потъ тремъ си легнала,
Потъ тремъ си легнала, Енко, дури те стресло?
Дали за водица, Енко, дали за грозице?“ —
„Немуй, нанке, мила нанке, така не зборувай!
Не етъ за водица, нанке, не етъ за грозице;
Що си видохъ, мила нанке, едно лудо младо
Едно лудо младо, нанке, едно неженето,
Него да го земамъ, нанке, глава да разминитъ.

492.

„Що поминафъ, майко ле мори, горна-та ма'ала,
Що си видофъ — — Доста девойка,
Доста бѣше — — како мене,
Како мене — — прилегатъ за мене.
Иди, мамо — — питай ми іж,
Ако ти іж да'атъ — — да сѣ позаба'ишъ,
Акъ не ти іж даатъ, бжрго да си дойдишъ;
Куки ке расипамъ, манастиръ ке пра'амъ,
Манастиръ ке пра'амъ, калугеръ ке бидамъ.“

493.

Мое-то ми мило 'сж ношъ ми седело,
Свещи ми горило, и бисеръ сукало,
Бисеръ ми низало коню на грива-та;
„Немой коню, немой, не нишай гла'а-та!
Не ми те променвамъ, коню, да те прода'амъ,

Стройникъ ке те пущамъ во Легена града
Во Легена града у попа Наума,
Ти да ми ѭ свѫршишъ наймала-та мома;
Ак' ти ѭ даваетъ постара-та мома,
Бѫрго да сѣ вратишъ, ти да не сѣ вѫртишъ;
Ак' ти ѭ даваетъ помала-та мома,
Ти да ми ѫ свѫршишъ, да сѣ позаба'ишъ.“

494.

Леле Димо, леле Димо, леле тѫги големи!
Ти ке одишъ, ти ке одишъ чужа земя далеко;
Кому ке ме, кому ке ме, мене млада оста'ишъ?“ —
„А невѣсто, добро мило, јоставамъ те, јоставамъ,
Јоставамъ те, јоставамъ те на твой татко и мои,
Јоставамъ те, јоставамъ те на твоя майка и моя.“
„Леле Димо, леле злато, леле тѫго голема!
Тешко менѣ, горко менѣ при две татка безъ тебе!
Тешко менѣ, горко менѣ при две майки безъ тебе!“ —
„Не жаляй ми, не плачи ми, златна мила стопанке!
Ако пойдамъ на чужина, не сѣ заба'мъ да дойдамъ,
Да сѣ врата въ моя кукя, да си люба пѫрва люба.“ —
„Леле Димо, леле жалбо, леле тѫго голема!
На̀ ти Димо, кла'и, Димо, мое лице въ пазу'а,
Кога тебе ке ти текнитъ за любов-та венчана,
Тогай, Димо, рѫка пикни, та̀ извади икона,
Мене гледай, въ себе мисли, какъ душа въ една снѫга.“

495.

Ветаръ ми веитъ гора сѣ леитъ
Гора сѣ леитъ, мома ми цвилитъ:
„Офъ леле майко ми студитъ!“
Майка ѣ ми ѭ дочула:
„Ела ми керко при мене!“
Си пойде при майка,
Како зиме при мраза.
Ветаръ ми веитъ, гора сѣ леитъ,
Гора сѣ леитъ, мома ми цвилитъ:
„Оф леле, татко, ми студитъ!“

Татко ѐ дочу: „ела ми, керко, при мене!“
Пойде при татка,
Како зиме при мраза.
Ветаръ ми веитъ, гора сѐ леитъ
Гора сѐ леитъ, мома ми цвилитъ:
„Офъ леле, брате, ми студитъ!“ —
„Ела ми, сестро, при мене!“
Си пойде при брата,
Како зима при мраза.
Ветаръ ми веитъ, гора сѐ леитъ
Гора сѐ леитъ, мома ми цвилитъ:
„Офъ леле, лудо, ми студитъ!“
И ми ж дочу лудо-то:
„Ела ми, любовъ, при мене!“
И си пойде при лудо,
Како лето на бана.

496.

Тà що ми ѥ мило онае девойче,
На сонъ ми сѐ фарлятъ въ шарена одаа
На мека постеля, шарена перница;
Кога сѐ разбудвамъ моме не на'ожамъ;
Въ уста ми клажатъ грутка шекеро'а,
Кога сѐ разбудвамъ отъ умъ сѐ расипвамъ.

497.

Момиче съ момче збореше:
„Момиче, мило момиче!
Утре ѥ празникъ големи,
Ясъ ке си одамъ на дърва,
И ти да идешъ со мене;
Ясъ ке си дърва наберамъ,
Ти да си цвеке наберишъ.“
Како си збор-отъ зборвеше,
Така си збор-отъ држа'е;
Момче отиде на дърва,
А момиче-то на цвеке.
Момче си ржка пресече,
Момиче зміа г' изеде,
Оба-та въ едношъ умре'е.
Момче кладо'е претъ църковъ,
А момиче-то затъ църковъ
Момче излезе трандафилъ,
А момиче-то лозница;
Расто'е, си порасто'е
Оба-та ми сѐ ставі'е,
Защо си любовъ име'е.

498.

Вино піамъ, непара го піамъ,
Коня яамъ, коня аджаміа
Моме одитъ на вода студена;
Конь помавна со десна-та нога,
Моме удри по бѣло-то гѫрло,
Моме падна две стомни си скѫрши;
Моме пойде дома плачеещи,
Го пречеквитъ него'а-та майка:
„Камо ми ти, керко, две стомни зодени?"
„Ясъ си паднафъ, майко, две стомни си скѫршифъ."
„Мами, керко, кого да измамишъ,
Твоя тайка колай не сѣ мамитъ."

499.

Не люби мене, моме, не губи себе,
Оти сумъ тугинъ, моме, тугинъ ябанецъ,
Денесъ сумъ овде, моме, утре ке сй одамъ,
На чужа земя, моме, па чужъ виляетъ." —
„Кѫде ке одишъ, лудо, к' идамъ со тебе,
Сейменъ претъ тебе, лудо, башъ булюкбаша." —
„Не можишъ д' идешъ, моме, и ти со мене;
Тамо ми иматъ, моме, тесни дервени,
Тесни дервени, моме, земски сеймени,
Ке те познаѣтъ, моме, во руса коса." —
„Купи ми, купи, лудо, цѫрвенъ пещамалъ
Да си завіамъ, лудо, руса-та коса." —
„Ке те познаѣтъ, моме, во бѣли грѫди." —
„Купи ми, купи, лудо, цѫрвенъ джамаданъ,
Да си завіамъ, лудо, бѣли-ве грѫди."

500.

А море моме, бре моме,
Тà що си било безъ вѣра?
Кога ти пущифъ не дойде,
И що ти пратифъ не зеде;
Туку ми дойде на соне
Во шарена-та одаа,
На тая мека постеля,
На копринена перница,
На тая рѫка десница.
Егиди моме, бре моме!
Кога сѣ отъ сонъ разбудифъ,
Самъ себе ке сѣ загубефъ,
Кога те тебе не найдофъ!

501.

„Жальай, Гюргьо, да жаляме,
Како ке сѣ разделиме,
Ти отъ мене, ясъ отъ тебе.
Я вкачи сѣ въ одая-та,
Тà подай ми тамбура-та,
Ясъ да свирамъ, ти да играшъ.
Я седни-ми на колено,
Да отпетляшъ ретъ петлици,
Да ми видишъ кошуля-та
Неиспрана три годиии;
Кошуля-та киръ фатила.
Я земи ѭ, испери ѭ.“
Му говоре калешъ Гюргя:
„Ойти лудо, лудо младо!
Немамъ вода да исперамъ.“
Изговаре лудо младо:
„Твой-те очи два кладенца,
Еденъ студенъ, други тополъ.“
Изговоре калешъ Гюргя:
„Ой ти лудо, лудо младо!
Немамъ сапунъ да исперамъ.“
Изговоре лудо младо:
„Твой-те ржце два калупа,
Два калупа гиритъ сапунъ.“
Изговоре калешъ Гюргя:
„Ой ти лудо, лудо младо!
Немамъ копанъ да исчукамъ.“
Изговоре лудо младо:
„Твой-те нодзе два копана
Два копана за чуканѥ.“

502.

Прошетафъ рано на утро
Догледафъ моме ’убаво
Кжде ми дворѥ метеше,
Що бѣше лепо, ’убаво
Со фино фефче натъ око,
Со алтжнче-то на чело,
Со дробенъ бисеръ на гжрло!
Лудо ѣ лепо говоритъ:
„Девойче, море девойче!
Немой ми дворѥ не мети,
Туку отвори порти-те,
От’ идетъ момче уморенъ.“ —
„Егиди лудо и младо!
Ак’ идетъ момче уморенъ,
Ясъ немамъ що да му чинамъ.“

503.

„Дегиди моме Корчанско!
Кжде си било денеска?“ —
„Мила ле, мори майко-ле!
Я сумъ си било, шетало
Широко поле Корчанско,
Бѣла пченица сумъ жнало,
Пченица шесторедица,
Трошка сумъ ’лѣбецъ не яло,
Капка сумъ вода не пило,
Голема зимя ме нашло;
Гердан-отъ си го загубифъ,
Пжрстен-отъ отъ десна ржка.
Мила ле, мори майко-ле!
Ти дай ми изанъ да ’ода,
Гердан-отъ да си побарамъ,
Гердан-отъ, тà и пжрстен-отъ;
Ако ми нашло нашинче,
Бжрго ти да ме почекашъ;

Ако ми нашло тугинче,
Ти да ме чекашъ въ година
Со мжшко дете на ржце,
Со русо момче претъ мене.“

504.

Три девойки Бугарки;
Една-та ми везеше,
Втора-та ми предеше,
Трекя майка караше:
„Кè си́ била, шетала?“ —
„Майко ле, не карайме,
Да кажамъ кè су' била;
Я сумъ била на Дунавъ,
На Дунавъ на кула-та;
Во кула-та имаше
Имаше три дулбери,
Како еденъ, така други.
Еден-отъ що имаше
На глава-та фино фефче;
Втори-отъ ми носеше
Широкъ фустанъ триста клиње;
Треки-отъ що носеше
Моръ долама, сжрма елекъ.
Дай ме майко за него!“

505.

Ако умрамъ да не жаляшъ
Да не жаляшъ, да не плачишъ;
Да ме зе'ишъ во скуте'и,
Да м' однесишъ на гемія
Да ме фжрлишъ по море-то.
Ке сѣ сторамъ морска риба,
Ке ме фатѣтъ влакари-те
Влакари-те, рибари-те,
Ке м' иста'ѣтъ на нофъ пазаръ;
Ти д' излезишъ да ме купишъ,
Да ме варишъ, да ме печишъ,
Ке сѣ сторамъ прафъ и пепелъ,
Да ме зберишъ въ алъ шамія,
Тà да пойдишъ во градина,
Тамо да ме испосеишъ.
Ке излезамъ рами' босильокъ,
Що го носѣтъ девойки-те,
Девойки-те въ пазу'и-те;
Ке излезамъ бѣло цвеке,
Що го носѣтъ юнаци-те
Юнаци-те потъ фесо'и.

506.

Тамо горе потъ я'ор-отъ
Изворъ вода извираше
Студена, аманъ студена.
Що одеше малко моме
На вода, аманъ на вода,
Що имаше цжрни очи,
Що имаше бѣло лице
На неа, аманъ на неа;
Дай ми, боже, да сѣ ставамъ
Со неа, аманъ со неа;
Да целивамъ цжрни очи
Отъ неа, аманъ отъ неа;
Да целивамъ бѣло лице
Отъ неа, аманъ отъ неа.

507.

Заспала Рада галена
Заспала надворъ потъ трем-отъ,
Потъ тремъ на високъ одаръ
На високъ одар, подъ шаренъ јорганъ.
Радина майка рано станува
Дворѥ си метитъ, Рада ми будитъ.
„Стани ми, стани, галена Радо,
Веке сѣ, Радо, пладнина стори,
Стари-те баби телци тераатъ,
Твой-те другачки на вода одатъ.“
Кога погледа Радина майка,
Бѣло-то гжрло въ кжрвъ утонало,
Бело-то лице мухла фатило,
Чжрни-те очи мрежа фатиле,
Цжрни-те вежи ѣ покапале,
Цжрна-та коса ѣ порусела,
Руда-та става сѣ раставила.
Викна да плачитъ Радина майка:
Офъ леле боже, галена Радо!

508.

„Димано, млада невѣсто!
Дали си́ чуло, разбрало,
От' ке те Стоянъ оста'итъ
Утре, задутре въ неделя,
Кога ке до'итъ кадіа
Кадіа пашинъ деліа?“
„Въ село сеймени дойдо'е,
У мене конакъ кладо'е,
Сѣ згоди болно сейменче,
Посака пуста понада,
Ѭтки оре'и требени,
Пресни яболка люпени.“ —
„Димано, млада недѣсто!
Що ти ѥ леса меткана,
Що ти ѥ нишанъ потъ гжрло?“ —
„Кога дойдо'е сеймени,
Сака'е бѣли погачи,
Сака'е слатки вечери;
Ясъ немафъ да имъ напра'амъ.“

509.

Да знаишъ, лудо, да знаишъ
Како ѥ жальба за младосъ,
На врата би ме чекало,
Отъ коня би ме сметнало,
Въ одаа би ме однесло,
Нодзе-ве би ми измила,
Вода-та би ѭ испила.

510.

Биляна оро водеше,
Никола съ каменъ фжрляше,
Биляна що му зборвеше:
„Нилола, море Никола,
Фжрлялъ си канемъ, не фжрляшъ,
Ти ѣ Биляна не земашъ,
Тукъ да си зе'ишъ вдо'ица
Со дванадесетъ сираци
Со тринадесетъ чивлици.“
Како Биляна му рече,
Никола ми сѣ налюти,
Ишеталъ, що ми прошеталъ

*

Три деветъ бѣли градо'и
Да баратъ лепа девойка;
Нигде девойка не найде,
Туку си найде вдо'ица
Со дванадесетъ сираци,
Со тринадесетъ чивлици.

СВАДБЕНИ.

От Струга.

511.

Кога ходатъ на строй.

кошничице камарджице полна бисеріо,
Орони сѣ бисеріо 'семъ навеселіо.
Потеколъ ю силенъ Дунафъ поронтъ,
Понесолъ ю злата чаша викіа,
Полна рамна руйно вино цжрвено;
Кому да ѭ поклонъ поклониме,
Поклониме чеснетому свекоръ.
Весели сѣ чесни свекоръ, веселба ю твоя;
Що ю овой гомемъ сжборъ околу тебе,
Како на гратъ Яничари 'се околу цара.

512.

Кога да месѣтъ свакя-та у девойка-та.

Свила сѣ лоза винена
Окулу града Легена;
Не била лоза винена,
Туку ми била девойка,
Окулу бракя сѣ віетъ:
„Откупи мене, браке-ле!
Ясъ не сумъ скжпо ценето,
За двесте триста гроше'и."

513.

Кога да месѣтъ свакя-та у зет-отъ-

Пущатъ Билька по бѣла Босилька:
„Дойди, дойди бѣлъ Босильче мою!" —

„И да дойдамъ кѫде ке те найдамъ?“ —
„Ке ме найдишъ майкини пазу'и,
Ке ме найдишъ таткини скуте'и,
Ке ме найдишъ брато'и дворо'и.“

514.

Друга.

Заиграло юнако'о сѫрце,
Како вино во стребрена чаша,
Как' ракiа во злата викiа,
Дур' да пойдитъ въ девойкини дворю,
Дур' да видитъ девойкини татко,
Дур' да видитъ девойкина майкà,
Како 'одитъ, како рубо носитъ. —

515.

Друга.

Пуща, допуща юначе:
„Девойче, море девойче!
Аль ю везана риза-та?“ —
„Юначе, море юначе!
И ю везана и не ю;
Малу ми свила не фтаса,
'Си-те свилари обидофъ,
Нигде си свила не найдофъ.“ —
Пущатъ, допущатъ девойче:
„Юначе, море юначе!
Али ю ко'анъ пѫрстен-отъ?“ —
„Дедвойче море девойче!
И ми ю ко'анъ, и не ю;
'Си-те златари обидофъ,
Нигде си злато не найдофъ.

516.

Друга.

Префѫрлила сѣ кѫпина
Преку висока планина;
Та не ми бѣше кѫпина,
Туку ми бѣше девойка,
На мраморъ каменъ седеше,
Со русо момче зборвеше,
Русо му перче чешлаше,
Руси мустаки сучеше.

517.

Кога да бричѣтъ зет-отъ.

Заспало ми Иво Самогорче,
Кой поминвитъ Ива не разбудвитъ,

Дур' долета горска еберица,
Съ криля трепна Ива го разбуди:
„Стани, стани, Иво добаръ юнакъ!
Аль сѝ женетъ, аль сѝ неженето?“ —
Отъ сонъ ми сѣ Иво разбудило,
И говори Иво добаръ юнакъ:
„А егиди горска еберица!
Ни сумъ женетъ, ни ке да се жена,
Ке си зе'амъ деветъ бракѣмъ сестра.“
И го дочу и бога ми молитъ:
„Леле боже, леле мили боже!
Дай ми, боже, пролецки гѫрмежи,
Дай ми боже есенски доже'и,
Да откорнитъ кула отъ кременя!“
Как' девойка люто що прокѫлна,
Така госпотъ нейдзѣ ѣ поможи.
Даде госпотъ пролецки гѫрмежи,
И ми даде есенски доже'и,
И откорна кула отъ кременѭ.
Пакъ девойка бога помолила,
Дай ми, боже, очи соколо'и,
Дай ми, боже, криля лабедо'и,
Да прелета Сава и Дунава,
Тà да падна во войска царе'а,
Да одбера момче спроти мене,
Що не пiетъ вино и ракiа,
Що му пеитъ саатъ во пазу'а,
Що му игратъ коня во дворе'и,
Що му игратъ куна на колена!“
Какъ девойка бога що помоли,
Така госпотъ неидзѣ ѣ поможи,
И ѣ даде очи соколо'и
И ѣ даде криля лабедо'и,
Си прилета Сава и Дунафа,
Тà си падна во войска царе'а,
Тà си отбра любовъ спроти неа.
Що не пiетъ вино и ракiа,
Що му пеитъ саатъ во пазу'а,
Що му игратъ коня во дворе'и,
Що му игратъ куна на колена.

518.

Друга.

Посвѫршилъ сѣ Симонъ добаръ юнакъ
Сѣ посвѫршилъ многу на далеку
Три конаци преку цѫрно море
И четири преку рамно поле.
Дойде ко'а, дойде лепо време,
Да си зе'итъ 'уба'а не'ѣста.
Допущила Симоно'а теща:
„Айти тебе Симонъ зетащине!
Да не идешъ со малу свато'и,
Тукъ да дойдишъ со многу свато'и;
Ако до'ишъ со малу свато'и,
Міе не те въ града прибираме,
Нити тебѣ мома изваваме."
Сѣ зачуди Симонъ добаръ юнакъ,
Гла'а кѫршитъ отъ свои рамена,
Рѫце кѫршитъ отъ свои колена,
Нодзе кѫршитъ отъ бѣли каменя.
Го догледа него'а стара майка:
„Айти синко, Симонъ добаръ юнакъ!
Що те тебе нужба дотерало,
Гла'а кѫршишъ отъ свои рамена,
Рѫце кѫршишъ отъ свои колена,
Нодзе кѫршишъ отъ бѣли рамена?" —
„Айти майко, айти стара майко!
Допущила моя стара теща,
Да не 'ода со малу свато'и,
Оти мома не ми изважала!" —
„Айти синко, Симонъ добаръ юнакъ!
Аль то'а те тебе брига нашло?
Колку сакашъ свато'и ти идѣтъ."
Си пособра китени свато'и,
Си отиде Симонъ добаръ юнакъ
Три конаци преку цѫрно море,
А четири преку рамно поле,
Го пречека Симоно'а теща,
Му даде нейдзина мила керка.

519.

Кога 'одатъ за невѣста.

„Зетащина, чуже земянине!
Що си́ дошолъ во наша-ва земя?
Аль си́ дошолъ 'оро да играме,
Аль си́ дошолъ вино да піеме,
Аль си́ дошолъ каменъ да 'фѫрляме?“ —
„Айви віе сестри непознайни!
Не сумъ дошолъ 'оро да играме,
Не сумъ дошолъ вино да піеме,
Не сумъ дошомъ каменъ да 'фѫрляме,
Тукъ сумъ дошолъ по наша другачка.“

520.

Кога да одатъ по невѣста.

Раскаралъ сѣ Нико и Никола,
На онаа 'убаа девойка;
Нико велитъ я ке ж зе'а,
А Никола я ке ж зе'а.
Нико собра две хиляди сватой,
А Никола три хиляди сватой.
Помина'е низъ гора зелена;
Нико вѫрвитъ преку Нико-поле,
А Никола преку Шаръ планина.
На девойка аберъ ѣ отиде;
Девойка ѥ умна и разумна,
Ми сѣ качи на диванъ високи,
Що ми гля'атъ *) чудо и големо!
Кѫде вѫрвѣтъ низъ гора зелена,
Кѫде вѫрвѣтъ две рала свато'и,
По свато'и два млади зето'и.
Пакъ си слегвитъ отъ диванъ високи,
Си велитъ на своя мила майка:
„А егиди моя мила майко!
Я̆ влези си во земни керали,
Та̀ отключи мои шаренъ ковчекъ,
Извади ми две ризи зетоски;
Я сѣ качиф на диванъ високи,

*) Гледатъ.

Що си гле'афъ чудо и големо,
Кѫде вѫрвѣтъ низъ гора зелена
Кѫде вѫрвѣтъ две рала свато'и,
По свато'и два млади зето'и;
Ни за кого, майко, не сѣ мѫжа,
Ни кѫрвнина во кукя си чина,
Ке 'и фата два брата рогени."
Си извади две ризи зетоски,
Си 'и даде на бѣла Бояна.
Та 'и кладе во бѣли пазу'и;
Колку сватой въ дворѥ навлего'е,
Мошне лепо ми 'и пречека'е;
А Бояна умна и разумна
Два зете'и во образъ 'и баци,
Въ образъ 'и баци, и даръ си дарва,
Си фати два брата рогени,
Си попрати безъ никоя кавга.

521.

Друга.

Никола шетатъ низъ гора,
Во рѫка дѫржитъ сокола;
Соколъ му лепо вореше:
„Никола море, Никола!
Подотпущи ми ременя,
Подотпущи ми петлици,
Далеку да си отлетамъ
Дуръ девойкини дворо'и,
Да ѣ порѫчамъ, нарѫчамъ,
Да везитъ риза зетоска,
А на свекѫрва марама,
А на свекор-отъ кошуля,
А на девер-отъ пояс-отъ."

522.

Друга.

Плела мома босилко'и ясли,
Ми 'и клала во рамни дворе'и,
Да навѫрзитъ отъ свато'и коньи.
Плела мома копринена мрежа,
Ѭ фѫрлила по бѣла Дунафа,
Уло'ила риба златокрила
Ѭ испекла во злата тепсiа,

Ѭ ставила на чесна тѫрпеза,
На тѫрпеза предъ чеснаго кума.

523.

Друга.

„А излези девойкина майка,
Зетъ ти идетъ како сиви соколъ,
И ти идѣтъ два рала свато'и,
Кѫде коньи ке 'и навѫрзиме?“ —
„Широки сѐ девойкини дворѥ.“

524.

Друга.

Сплувналъ еленъ по море да пливатъ,
На рого'и шаренъ одаръ носитъ,
На одаръ ѥ постеля послана,
На постеля терзіи седе'е,
Девойкѣ ѣ пѫрстени коѣ'е.

525.

***Кога девойка̀-та̀ иствает*ъ.**

Що сѣ боря отъ кореня корнѣтъ?
Не сѐ боря отъ кореня корнѣтъ,
Тук' сѣ делитъ девойка отъ майка.
Що сѣ боря отъ кореня корнѣтъ?
Не сѣ боря отъ кореня корнѣтъ,
Тукъ сѣ делитъ девойка отъ татка.
Що сѣ боря отъ кореня корнѣтъ?
Не сѣ боря отъ кореня корнѣтъ,
Тукъ сѣ делитъ девойка отъ бракя.
„Отпрощавай сѣ отъ майкини пазуй,
Отъ таткой скутей, отъ братой дворой.“
Девойка сѣ на боръ навалила:
„Леле боре, леле зеленъ боре!
Какъ ке викнамъ чужа майка майко!
Какъ ке викнамъ чужи татка татко!
Какъ ке викнамъ чужи брата брате!
Какъ ке викнамъ чужа сестра сестро!“

526.

Кога излегвѣтъ отъ куки.

'Си свато'и на коня явнале,
Млатъ зеташинъ на коня не явналъ,
Тукъ си учитъ 'убава невѣста:
„А не'ѣсто, киско босилько'а!
Кога міе дома ке пойдиме,
Ке излезитъ моя стара майка,
Ке излезитъ со крондилъ ракіа,
Ке ти да'итъ со чаша викіа,
Ти да ми ѥ чаша нè потземвишъ;
Да ѣ да'ишъ брату Костадину.
А не'ѣста умна и разумна,
Кога пойде въ него'и дворе'и,
Ѣ пречека него'а-та майка,
Ѣ изваде со крондилъ ракіа,
Ѣ подаде со чаша викіа.
Ѣ позела 'уба'а не'ѣста;
А не'ѣста умна и разумна,
Не ѭ испи, ни чаша ѣ даде,
Тук' ѣ тури на земя суро'а.

527.

Кога да ходатъ въ цжрковъ на венчанѥ.

Змѣхъ прелеталъ преку цжрно море,
А потъ криля змѣхъ що ми носеше?
Ми носеше 'уба'а девойка.
Ми оделе тіе що оделе,
Колку пошле во гора зелена
Негде ѣ сѣ студна вода спило;
И говоритъ 'уба'а девойка:
„Айти тебе змеѥ горянине!
Менѣ ми сѣ студна вода піетъ.“
И ѣ велитъ змѣ'а горянина:
„А егиди 'уба'а девойко!
Айде слези долу потъ планинче,
Тамо иматъ два студни кладенци.
Край кладенци триста Яничари;

*

Тіе ке те тебе опитаеть,
Оть кой сой и оть коя фара си;
Да не кажвишъ оть коя фара си,
Дан' те дѫржать триста Яничари;
Да сѣ кажишъ оть голема фара:
Татко ми ѥ Марко Кралевике,
Вуйко ми ѥ Янкула войвода,
Брате ми ѥ Секула детенце,
Стопанъ ми ѥ змѣ'а горянина."
Како лепо що си ѭ научи,
Си отиде 'уба'а не'ѣста,
Тамо найде триста Яничари,
Дури неа тіе опита'е
Оть кой сой ѥ, и оть коя фара,
Тіе вода нейдзѣ не дадо'е.
И имъ каза 'уба'а не'ѣста,
Имъ сѣ каза оть голема фара:
„Татко ми ѥ Марко Кралевике,
Вуйко ми ѥ Янкула войвода,
Стопанъ ми ѥ змѣ'а горянина."
Ѣ зедо'е две злати мащрапи,
Ѣ дадо'е нейдзѣ студна вода,
Ѭ пущі'е назоть да си о'иты.
Ѭ пущі'е и ѭ попраті'е.
Защо бѣше оть голема фара.

528.

Кога да сѣ приближвать въ цѫрковь.

Що ѥ врѣва во Поройна цѫрква?
Али гѫрмить, аль сѣ земя тресить?
Не ми гѫрмить, ни земя сѣ тресить,
Сѣ венча'ать Милошъ со не'ѣста.
Ѣ постисналъ пѫрсти со пѫрстени,
Тая му сѣ нему милно молить:
„А Милоше, мое добро мило!
Не стискай ми пѫрсти со пѫрстени!"

529.

Кога сѣ вращаетъ отъ цѫрковъ.

Фѫрляшъ, куме, прежѫлти-онъ овесъ,
Ти го фѫрляшъ, той ти зеленеитъ,
Не'ѣста го низъ пѫрстенъ береше,
Да наранитъ кумотому конь-отъ.
Фѫрляшъ, куме, прежѫлти-онъ овесъ,
Ти го фѫрфляшъ, той ти зеленеитъ;
Не'ѣста го нисъ пѫрстенъ береше,
Да наранитъ старосвату конь-отъ.
Фѫрляшъ, куме, прежѫлти-онъ овесъ,
Ти го фѫрляшъ, той ти зеленеитъ;
Не'ѣста го низъ пѫрстенъ береше,
Да паранитъ отъ свато'и коньи.

530.

Друга.

Мѣсецъ дойде дзвезда не донесе,
Останала въ зелени ливаге,
Да наберитъ трева детелина,
Да паранитъ кумотому коня,
Да паранитъ старосвату коня, *)
Да наранитъ отъ свато'и коньи. **)

531.

Кога да сѣ приближват̄ъ дома.

А излези, юнако'а майко,
Ти идеетъ две рала свато'и,
Сна ти носитъ како сребица.

532.

Кога да играетъ свакя-та.

Мори сваке Јо'анице, ***)
Мори на кѫлкъ соканице,
Мори вѫртокалчинице!
Имашъ калци отъ кѫлчища,

*) **) На 'секои отъ тіе слихови сѣ повторвѣтъ напрежни-те три.

***) Играещемъ свакя-та (погача-та; вид. обичаи) сѣ подсмѣвяетъ на майка-та одъ невѣста-та (т. е. свакя-та) на нейздино-то име; за това въ место Јованице сѣ клажатъ име-то одъ свакя-та.

А чораби отъ кожина,
А кошуля отъ пуздерки,
А марама отъ копрі'и,
А джубе-то отъ камчина.
Що ѥ свакя непечена?
Що н' си явна магаренце,
Да си пойдишъ въ Кюмурица, *)
Да наберишъ суви дѫрва,
Да испечишъ наша свакя!
Мори сваке Јо'анице!
Що ѥ свакя несолена?
Що н' си явна магаренце
Да си пойдишъ во Елбасанъ,
Да си зе'ишъ малу сольца,
Да осолишъ наша свакя!
И пакъ ти ѥ малечка'а,
Що н' си явна магаренце
Да си пойдишъ въ Радолица,
Да си ѕе'ишъ малу брашно,
Да напра'ишъ наша свакя
Наша свакя поголема!

533.

Друга.

Мори сваке Јо'анице!
Со що сина сѣ фалеше?
Имамъ сина работника,
Бѫрго оратъ бѫрго копатъ; —
Виде рало сѣ зачуди.
Мори сваке Јо'анице!
Со що кукя сѣ фалеще? —
Си имамъ кукя голема;
Кога дойдофъ да видамъ,
Н' една греда стоеше,
И та бѣше потпрена!
Со що ми сѣ фалеше!
Имашъ церга воло'и;
Кога дойдофъ да видамъ,
Едно куцо волище
С' ѐдно криво рожище!
Имамъ конье ергеле,
Кога дойдофъ да вида,
Едно красто койнище!
Стадо овци си има;
Кога дойдоаъ да вида,
Едно красто козище!

534.

Друга.

Фатилъ соколъ еберица,
Ке ж носитъ гѫрцка земя,
Таа пищитъ, той ѭ тешитъ,
Таа гѫрцки не умеитъ.
Мори сваке Јо'анице!
Со що керка сѣ фалеше, —
Имамъ керка работница,
Вѫрго предитъ, бѫрго везитъ.
Кога си ѭ донесофме,
Кога фурка ѣ казафме,
Не'ѣстица сѣ зачуди.
Кога парта ѣ казафме,
Не'ѣстица сѣ прекѫрсти:
„Що сѐ овіє цѫрни игли!“
Кога въ разбой ѐ кладофме,
Не'ѣстица сѣ зачуди:
„Що ѥ ова чіу, міу,
Едно падни, друго стани!“

*) Кюмурица место кѫде ѭглени праватъ. Елбасанъ Арнаутски градъ од кѫде носатъ соль. Радолища не далеку отъ Струга подъ Бѣлица, кѫде сѐ воденици-те (мелници-те).

535.

Друга.

Сино езеро скоро градено,
Во езеро ѥ Гюро тжрго'ецъ,
Гюро тжрго'ецъ отъ Тжрго'ище.
Бѣла Бояна платно бѣлеше;
Тога ѣ рече Гюро тжрго'ецъ:
„Дегиди мори бѣла Бояно!
Тебе те кажвѣтъ башъ работница,
Ясъ ке ти да'амъ поясмо и полъ
Да ми напра'ишъ кнока кошуля,
Кнока кошуля и бѣла риза!"
Тога му рече бѣла Бояна:
„Дегиди море Гюро тжрго'ецъ!
Тебе те кажвѣтъ башъ кувенджіа;
Ясъ ке ти да'амъ драмъ и полъ стребро,
Да ми напра'ишъ ковани герданъ,
Да ми напра'ишъ и стребренъ пжрстенъ,
Що ке престанитъ да ми го вратишъ!"
„Егиди мори бѣла Бояно!
Кждe сѣ чуло и сѣ видело,
Ти да ми да'ишъ драмъ и полъ стребро,
Да ти напра'амъ ковани герданъ,
Ковани герданъ и стребренъ цжрстенъ,
Що ке престанитъ да ти го врата!"
„Егиди море Гюро тжрго'ецъ,
Гюро тжргоецъ, башъ кувендживче!
Какъ ке напра'амъ кнока кошуля,
Кнока кошуля и бѣла риза,
Така ке напраишъ ковани герданъ
Ковани герданъ, и стребренъ пжрстенъ;
Ясъ дека сумъ си башъ работница,
Не ке го фжрля въ сино езеро!" —
„Егиди мори бѣла Бояно!
Како го рекофъ, така го стекофъ."

536.

Свадбени отъ Прилепъ.

На строй кога извадвать девойка-та да сѣ пърстенувать.

Солнала дзвезда по край тжрпеза;
Не ми ѥ дзвезда, мало ѥ моме,
Мало ѥ моме окулу татка,
Окулу татка, татка си молитъ:
„Откупи мене, ей мили татко!“ —
„Откупилъ ми те, ей мила керко,
Кжрпа си́ дала, не си́ казала,
Пжрстенъ си́ дала, не си́ пращала.“
Откупи мене, ей мила майко! *)
Откупи мене, ей мили брату!
Откупи мене, ей мила сестро!“

537.

Кога да віять венец-отъ.

Вило моме зеленъ венецъ,
Полъ го вило полгодина,
Цѣлъ го вило за година,
Си го кладе на главица,
Си отиде на водица
На водица на бѣлъ Дунафъ,
Фжрли венецъ по бѣлъ Дунафъ;
На венецъ му наржчу'етъ:
„Пливай, пливай, зеленъ венецъ,
Да отпливашъ юнако'и
Юнако'и рамни дворѥ,
Ак' излезитъ юнако'и
Юнако'и мили татко,
Да не ми сѣ въ ржка да'ишъ,
Ни па да сѣ проприкажишъ;
Ак' излезитъ юнако'а
Юнако'а мила майка,
Ни да ѣ сѣ проприкажишъ,
Ни да ѣ сѣ въ ржка да'ишъ. **)
Ак' излезитъ младъ неженатъ,
Нему да сѣ проприкажишъ,
Нему да сѣ въ ржка да'ишъ.“

538.

Кога готвать зет-отъ.

Соколе ситенъ, димитенъ,
Не летай горе високо,
Не шири криля широки,
Не вакяй сенка голема;
Подъ сенка седатъ златари,
Златни си сѣдла златеха
Златени узди лееха,
далеко мислятъ да 'одатъ

*) На 'секой отъ последни-ве стихове сѣ повторвать три-те: откупилъ ми те....
**) Еднакво сѣ повторвитъ за братья и за сестра.

По сиротица Драгана,
Драгана никого нематъ,
Еденъ си братокъ Никола,
Една си сна'а Митана.

539.

Друга.

Превжрлила сѣ кжпина
Преко висока планина,
Да во Янина градина.
Не била Янина градина;
Тукъ била Янина майка,
Посвжршила си девойка,
Милошу зету зборува:
„Милоше, зете Милоше!
Многу сватови да канишъ,
Многу сумъ дара зготвила,
На 'секи сватъ по коня,
А на нунко-то два коня,
На старосватъ мжска ковена.

540.

Кога готватъ невѣста-та.

Повали сѣ джрво бжршленово:
„Како мене нигде друго нематъ,
Лете зиме зелено си стоямъ;
Роса роситъ, не ме наросуватъ;
Ветеръ веитъ, не ме занишуватъ;
Слана слани, ме ме усланува.
Отъ како ме майка посвжрши,
Слана сланитъ и ке ме усланитъ,
Ветеръ веитъ и ке ме занишатъ;
Роса роситъ, и ке ме нароситъ."

541.

Кога у зет-отъ плетатъ венецъ за невѣста-та.

Вило моме три зелени венци,
Пжрви вило отъ здравега здравца,
Второ вило отъ бѣла пченица,
Ттрекьо вило отъ цжрно-но грозѥ.
Това що ѥ отъ здравега здравца,
Фжрлете го юнакови дворѥ,
Да сѐ здрави и да сѐ весели;
Това що етъ отъ бѣла пченица,
Фжрлете го у наше-то село,
Да изникнитъ 'се бѣла пченица;
Това що етъ отъ цжрно-то грозѥ,
Фжрлете го юнаково лозѥ,
Да сѣ родитъ 'се цжрвено вино.

542.

Кога да одатъ по невѣста.

Що ю врева во гора зелена?
Аль ю паша, ель ю млатъ субаша?
Ель ю вода, ель ю млатъ войвода?
Ни ю паша, ни ю млатъ субаша;
Ни ю вода, ни ю млатъ войвода;
Туку ми сѐ две рала свато'и,
Що ми носатъ китена невѣста,
Конь до коня, юнакъ до юнака;
Пушки ми сѐ, како честа гора,
А калпаци, како теменъ облакъ,
Сабьи ми сѐ, како силенъ огань.

543.

Кога земаетъ невѣста-та.

„Зеташине, тугю землнине,
Що си́ дошолъ бой да сѐ біеме?
Ель си́ дошолъ, вино да піеме?
Ель си́ дошолъ, каменъ да фжрляме?
Ель си́ долъ скокумъ да скокаме?“ —
„Не сумъ дошолъ, бой да сѐ біеме;
Не сумъ дошолъ, вино да піеме;
Не сумъ дошолъ, каменъ да фжрляме;
Не сумъ дошолъ скокумъ да скокаме;
Тук' сумъ дошолъ з' 'убава девойка.
Ой девойко не тропоти мошне
До пжрва ю твое тропотаню.“
Плела мома мрежа отъ коприна
И ѭ фжрли длабоко езеро,
Уло'ила риба шестокрила,
Въ стребренъ ваганъ ѭ сварила,
Ѭ ставила претъ чеснаго кума.

544.

Кога ѣ даваетъ чевли-те.

Не деверуй, постаръ деверъ, малко моме,
Не валка ѣ, постаръ деверъ, чораби-те,

Не мжрши ѣ, помалъ деверъ, руса коса,
'Сж покь ми ѭ, помалъ доверъ, друшки плели.
Не предавай сѣ, девойко мори, за жжлти чевли,
За жжлти чевли, девойко мори, за шума венецъ.

545.

Кога пущатъ побратими-те за да179 179ематъ невѣста-та.

Зеташине туги землнине!
Кжде ходишъ, кжде войска водишъ?
Девойка ми во гори отбегла,
Сѣ сторила горска яребица,
Ти си имашъ два сиви сокола,
Да уловишъ горска яребица.
Й пущи ги за да ѭ уловатъ
Да уловатъ горска яребица,
Яребица хубава девойка.

546.

Кога ѭ качватъ на коня.

Изникнало ѥ зелено джрво,
Колку зелено толку ядово,
Со вжрфъ сѣ клапятъ, съ коренъ прощаатъ;
„Прости ме, прости, ей мили татко,
Оти ке одамъ на туга кукя,
Во туга кукя, во туги люгѥ.
Татко не ми ѥ, татко ке речамъ,
Татко ке речамъ, керко не велитъ;
Майка не ми ѥ, майка ке речамъ,
Майка ке речамъ, керко не велитъ;
Бракя не ми сѐ, бракя ке речамъ,
Бракя ке речамъ, сестро не велѣтъ;
Сестри не ми сѐ, сестро ке речамъ,
Сестро ке речамъ, сестро не велитъ.“

547.

Кога побритими-те држжать невѣста-та.

Изникнала ѥ чубрица
Мегю два страка босильокъ.
Не ми ѥ била чубрица,
Мегю два страка босильокъ,
Туку ѥ била девойка
Мегю два млади девери.

548.

Кога да ѭ водать.

По кого си́, луда, кинисала,
Ель по брата, ель по братучеда!
Той не ти ѥ, мори, твой-отъ братецъ,
Туку си ѥ, мори, туги юнакъ!

549.

Кога да ѭ поводать.

Отдели сѣ, мома, отъ рода,
Обзжрни сѣ, мома, погля'и,
'Се-та рода ѥ по тебе.
Отдели сѣ, мома, отъ кукя,
Како рудо ягне отъ стадо,
Како ѓребица отъ гори.

550.

Кога да ѭ извадать отъ куки надворъ.

Роса роситъ Арбанешка земя,
Му нароси нункотому конь-отъ,
Му нароси старосвату коня.
Царъ Костадинъ добра коня вя'атъ,
Потъ него сѣ земя лелееше,
Натъ него сѣ дзвезди трепете'а.
Стрекя му ѥ Гюргица девойка:
„Поможи богъ царе Костадине!" —
„Дай богъ добро, Гюргице Девойко!" —
Си ж вати за десна-та ржка,
Ѭ вжрли на коня по задъ себе,
Ѭ однесе во свои-те дворой.

551.

Кога да ѭ носеѳтъ у зет-отъ.

Дотеколъ ѥ мѫтенъ Дунавъ
Мѫтенъ Дунавъ и пороенъ;
Що донесолъ Димна Депа
Депа хубава девойка,
Кому да ѭ поклониме
Поклонъ да е на свекѫрва.
Въ рѫце носи златна чаша
Полна ройно вино,
Кому да ѭ поклониме
Ова златна чаша?
На поклонъ да ѥ свекору;
Поклонете домакину
На поклонъ да му етъ.

552.

Кога да ѭ донесатъ дома и ѭ отскриватъ кум-отъ.

„Ей девойко, бѣла и цѫрвена!
Що си́ толку бѣла и цѫрвена?
Даль си́ зима въ Солунъ зимувала?
Ель си́ лете потъ шаторъ летувала?“ —
„Ей девойки, мои мили друшки!
Ни сумъ зима въ Солунъ зимувала,
Ни сумъ въ лето подъ шаторъ седела,
Туку майка така ме родила.“

553.

На зет-отъ.

Синокь дойде юнакъ отъ тугина,
Донесолъ ѥ тугинка девойка,
По’убо’о майка не родила,
Той слегу’етъ, таа не слегуетъ;
Той зборуетъ, таа не зборуетъ;
Той сѣ смеитъ, таа не сѣ смеитъ;
Той вечератъ, таа не вечератъ:
„Мори слези, да би ми не слегла,
Мори зборви, да би онѣмела;
Мори яди, да сѣ не наядишъ.
Дали ми те кукя не бендиса?
Дали ми те момче не ареса?
Дали ми те свекоръ не ареса?“ *)

*) Така и за свекѫрва, деверъ, золва, снаха.

554.

От Прилепски те села.

Кога да дойдатъ сватови.

Добре дойдофте бѣли свато'и,
Добре дойдофте, добро седнафте!
Даль донесофте що сме зборвале
Кило пченица и печеница,
Водило месо и печеница.

555.

Кога да седнатъ сватови-те.

Редумъ по редумъ свато'и,
Китумъ по китумъ чваница,
Ке да поминитъ моме-то,
Да ке сѣ судитъ съ момче-то:
Оти ѥ цървенъ пѫрстен-отъ,
Оти ѥ шуменъ венец-отъ,
От' сѐ кѫрпени чевли-те.

556.

Друга.

Изникнала комоника
Потъ неа ѥ млатъ неженетъ.
За вода ѥ той жеденъ;
Кой му по пѫтъ поминуетъ,
'Се му нему нарѫчуетъ:
„Како знаитъ мой-отъ татко,
Той вода да донеситъ.“
И ете го неговъ татко,
Вода нему не му носитъ,
Той му носитъ суво грозѥ,
Суво грозѥ леблебіи. *)
Изникнала комоника,
Потъ неа ѥ млатъ неженетъ,
За вода ѥ той жеденъ:
„Како знаитъ мало моме,'
Вода тоа да донеситъ,
До отжедитъ моя жедость,
Да охладитъ мое гѫрло.“
И ето го мало моме,
Вода моме кай му носитъ.
Си сѣ напи, сѣ охлади,
И сѫрце си овесели.

557.

Отъ В. Б.

Потаи ся ясно слѫнце,
Постой и поглѣдай
Ка са чедо дели
Отъ рождена майкя,

*) Еднавко и за майка, братья, сестра.

Отъ рождени баща,
Отъ рождени брата,
Отъ рождени сестри;
Тà си отважда
При момкова майкя,
При момкови баща,
При момкови брата,
При момкови сестри,
При момкова рода.

558.

Свадбени отъ Велесъ.

Кога пърстенвать девойкà-тà.

Е! стройнци момини
Гости наржчуйте,
На свекоръ кошуля
На свекърва бохча
На золви ржкави,
На ятърви ржкави,
На девери кошули.

559.

Кога влегвать у девойка-та.

Бегли біать у момини дворю,
Ке разбіать момина-та майка,
Ке расплачать момини-отъ татко,
Ке расплачать момина-та майка.
Ке расплачать момини-те бракя.

560.

Кога девойка-та излегвить за да целивать ржка.

Солна дзвезда по чеспа тързеза;
Солна дзвезда, та не било дзвезда,
Туку било оно мало моме;
Оно ми ю бѣло променато.
„Свекървице, стребрена иглице!
А камо ти перо позлакено?
А камо ти фастанъ отъ кроадже;
А камо ти джубе шарабіа!
Ятървице, стребрена ябице!
А камо ти кусо антерифче?

Свекжрвице, стребрена иглице!
Дали ми те снаха бендисала?
Дали ми те бохча аресала?“

561.

Кога да одатъ по невѣста.

Сви сватови на коня вяхна'а,
Младоженя на коня не вя'а,
Дур' даземе отъ татка прощанѥ,
И отъ майка, и отъ 'сета рода.
Юнаку сѣ сжрце разиграло,
Како риба во длабоко море,
Како вино во стребрена чаша,
Како овенъ во стадо големо,
От' ке иде по млада невѣста.

462.

Кога носеетъ невѣста-та у зет-отъ.

Кжде иде галена малена,
Галена малена со есенъ молена,
Со есенъ молена и со пролетъ?
Дури сме си моме измжмиле,
Дури сме си моме измолиле,
Дури сме си моме посвжршиле.
Па излези юнакова майко,
Тà да видишъ що ти добро дошло;
Тà ти дошла снаха за отмена,
И за сина за бѣла промена.
Слези момо отъ добраго коня.
Ни слегну'е Мара, ни збору'е
Туку ми сѣ често поклону'е,
Често, често коню да грива-та,
А деверу дури до рамена;
Таксай свекре големо-то лозѥ,
Белъки Мара отъ коня ке слезитъ.

563.

Друга.

Коня водамъ на студена вода;
Конь ме воде а горе, а доле,
Ме отведе у момини дворѥ,
Конь ми висна, сиви соколъ писна.
Не излезе 'убава девойка,
Тà излезе момина-та майка;
На керка ѣ тихко говореше:
„Па излези, керко, неизлегла,
Тà да видишъ що ни добро дошло,
Добро дошло у наши двórови.
Да сумъ стара, би го посинила,
Да сумъ средна, би го залюбила,
Да сумъ мома, би си го узела."

564.

Друга.

Иматъ мама Кана керка,
Ѭ пратила на бѣлъ Дунавъ,
На бѣлъ Дунавъ на водица;
Ѭ чекала до пладнина,
Нематъ Кана, нематъ вода.
Кога утре изутрина
Дробни дзвезди разказаха,
Месечина рокъ зададе,
Ете Кана кѫде идетъ
Гола, боса, гологлава;
Нематъ чевли на подзе-те,
Нематъ кѫрпа на глава-та,
Сѫде вода опѫрскана.
Майка ѣ ѭ пращу'аше:
„Варай Кано, мила керко!
Що си́ боса, гологлава?
Що си́ вода опѫрскана?"
Кана ли ѣ говореше:
„Варай майко, мила майко!
И ти ли си́ неверница?
Тà излезе мрена риба
Мрена риба по край море,
Со крило-то ме попѫрсна,
Со око-то ми потмигна."

565.

Охридски.

Мое-то ми мило сваношъ ми седело,
Конци ми сукало, бисеръ ми низало,
Бисеръ ми низало коню на грива-та.
„Немой, коню, немой, не нишай си́ глава,

Не те имамъ, коню, я за продаванѥ,
Тук' те имамъ, коню, сватъ ке ми те пущамъ,
Во Семендра града, во ново-то село,
Во ново-то село у папа Јована;
Поп-отъ иматъ, коню, до три малки моми;
Да ми ѭ зе'ишъ, коню, тая наймала-та,
Тая наймала-та, та гондже-гюла,
Тая цѫрноока, тая чатма-вежда."

566.

Друга.

„Аргафане фане, мили побратиме,
Какъ ми сѣ посвѫршило, токму три години;
Пѫрстенъ ми си́ дало, на пѫрстъ ми зарастилъ,
Венецъ ми си́ дало, на чело ми раститъ." —
„Постой, моме постой, постой почекай ме
Постой, моме, постой, дуръ да до'итъ пролетъ,
Да соберамъ, моме, берикет-отъ, мило,
Да наполнамъ, моме, големи амбари;
Дуръ да до'итъ, моме, хесенъ ке те земамъ,
Ке соберамъ, моме, многу грозѥ, мило,
Ке исполнамъ, моме, големи секои,
Ке послужамъ, моме, сватой и сватици."

567.

Ранила мома бильбиля
До двана'есетъ години,
Утро и вечеръ со шекеръ,
А на пладнина со сѫлдзи;
Бильлиля ми сѣ посвѫрши,
Бильбилю не му казала,
Бильбиль-отъ ми сѣ налютилъ,
Ми ѥ побегналъ далеку,
На сухо дѫрво черешна,
Мошне ми лепо попеалъ:
„Невѣсто, лепа невѣсто!
Земай ме мене со тебе,
Ясъ да те рано скоривамъ; —
Стани ми, стани, невѣсто,
Свекѫрва вода донесла,
Ѭтѫрви ручекъ зготвиле,
Золви ти дворѥ пометле,
Свекоръ ти кафтанъ ти скроилъ,
Девери ти го сошиле."

568.

Плетитъ мома мрежа копринена,
Ѩ доплете мрежа копринена,
Ѩ повлечи по бѣла Дунава,
Ми изло'а риба златокрила,
Ѩ изгуши со фжршко-но ноже,
Ѩ испече на стребрена скара,
Ми ѭ кладе во жжлти-онъ салтаръ,
Ѩ изваде претъ чеснего кума;
Кумъ ѭ изваде претъ чесна-на кума,
Кума ѭ изваде претъ чеснего зета,
Зетъ ѭ изваде претъ чесна невѣста.

569.

„Боленъ си лежамъ, ясъ ке си умрамъ
Отъ тешка болесъ, отъ силна треска,
Отъ силна треска, отъ силна глава.“ —
„Не бой сѣ, сину, отъ таква болесъ
Отъ таква болесъ, отъ таква треска.
Що не ми каза, сину, три дни понапретъ,
Да ти напишамъ, три хамайліи,
Пжрва за глава, втора за треска,
Втора за треска, трекя за сжрце.“

570.

Завеале Самовилски ветрой,
По ветро'и сѣ отворі'а капій,
Во азбафча бунаръ вода студена,
До бунаръ ѥ ситна трева зелена,
На трева ѥ ибришимско седжаде,
На седжаде моръ кадифе ястакче,
На ястакче седитъ моме свжршено.
Претъ неа ѥ зеленъ гергевъ ялдазливъ,
На гергевъ ѥ алемъ тульбенъ махрама,
На махрама отъ билюра иглица,
Во иглица до два ката клабоданъ.

*

571.

Свадбени отъ Кукушъ.

Вечер-та на големи-отъ армасъ.

„Пощо ке сѣ речиме міе свату!
Ми ѥ настаналъ мой-отъ милни синъ,
Засака твоя-та милна щерка,
Милна щерка кадинъ Ангелина.“
Тогай му веле Яно баздригяно;
„Що ѥ вреденъ твой-отъ милни синъ,
Да засака моя-та милна щерка!
Ако ѥ вреденъ юнери да чине,
Вода да донесе отъ вишна планина,
Во града Солуна на ѥди-кули,
Тамъ да праве чешма шадарвамъ,
Шадарвамъ сосъ четиріесетъ чепа,
Да распущи води студени,
Води студени низъ града Солуна.“
Стана отъ тамъ тейко му сѣ вѫрна
И дойде на син-отъ му каза,
Вели нему слушай, сине,
Ако си́ вреденъ вода да свалишъ
Вода да свалишъ отъ вишна п́ланина,
Во градъ Солуна на ѥди-кули;
Тамъ да направишъ чешма, шадарванъ,
Шадирванъ сосъ четиріесетъ чепа,
Да распущишъ студени води
Студени води низъ града Солуна,
Така да земешъ кадинъ Ангелина.“
Какъ си дочу нейни-отъ милни синъ,
Телялъ си викна низъ града Солуна,
Телялъ викна майсторе бѫрка.
Нели си найде майсторе дюлгере,
Тà ги закара, ги носи
Ги носи на вишна планина,
Тà фатиха планина да цепатъ.
Лели искараха вода студена,
Тà ѭ искараха на Яди-кули;
Тà направи чешма шадарванъ
Шадарванъ сосъ четириесетъ чепа,

Тà распущи води студени
Води студени низъ града Солуна.
Тà що си зеде бѣла билюра,
Тà наполни вода студена,
Скина китка зеленъ кипарисъ,
Тà ѭ носи на Гяно баздригяно,
Ржка му баци, вода му даде,
И му закачи китка кипаризъ.
Па сѣ разшени Гяно баздригяно,
И викна сѣ привикна Гяно;
„Алалъ да ти ѥ моя-та милна щерка!“

572.

Кога зет-отъ сѣ облеквитъ.

Насилили сѣ Турци Яницари,
Они си щетатъ яничарство пишатъ
Кждe двайца, един-отъ го пишатъ,
Кждe ѥ еденъ, сапъ него го пишатъ,
Кждe сѐ троица, двайца-та ги пишатъ;
Един-отъ оставатъ, кжща да си гледатъ.
Имала майка сина петеміа
Сина петеміа едно кайметліа,
Ѥ повжркала младо го женила,
И во неделя невѣста му зела;
И во понеделникъ Яничари дошле,
На войска писале това лудо младо.
Двашъ ѥ кинисало, тришъ ѥ повжрнало,
На млада невѣста она нарjчало:
„Младо, да ме чекашъ до деветъ години,
До деветъ години, до десетъ пролети,
Ако я не дойдамъ до десетъ пролети,
Юнакъ да си барашъ, юнакъ спроти мене,
Юнакъ спроти мене юнакъ заради мене.“

573.

Кога невѣста-та сѣ клянятъ на кум-отъ.

Излегла ѥ невѣста-та
Отъ утрина во неделя
Да си мете рамни дворѥ,
Дворѥ мете солдзи роне.

Изметила исчистила,
Тà застана спроти слонце,
Спроти слонце отъ против,
Со слонце-то си зборува:
„Ей ти слонце, летно слонце!
Ти си грешъ на високо,
Ти си гледашъ на далеку,
На далеку на широко,
Нели виде моя-та майка
Моя-та майка, мой-отъ тейко,
И мои-те до два брата
До два брата, два близнака
И мои-те до две снахи,
До две снахи и две сестри?“ —
Слонце-то и́ проговара:
Ей невѣсто цжрнооко!
Вчера отъ тамъ поминахъ,
Твоя-та майка колакъ месе,
Твой-те бракя коня седлатъ,
Твой-те снахи вино точатъ,
Твой-те сестри венци віатъ,
Ке си ходатъ за невѣста.“

574.

Кога невѣста-та иставаетъ отъ дома ѣ.

Кжде ке ходишъ наша друшко!
Кому майка ке оставишъ?
Кому тейко ке оставишъ?
Тà и твой-те брата?“ —
„Оставамъ, ке ги наржчамъ
На градина рамн' босильокъ.“

575.

Кога зет-отъ ручатъ у невѣста-та.

Сонъ го краде, лудо младо,
Сонъ му краде цжрни очи,
А не може да заспіе! —
Донесейте шаренъ бардакъ
Шаренъ бардакъ, студна вода. —
Донесоха шаренъ бардакъ,
Шаренъ бардакъ студна вода,
Нема лудо да заспіе! —
Донесейте лоза съ грозје! —
Донесоха лоза съ грозје,
Нема лудо да заспіе. —
Донесейте благи яболка! —
Донесеха благи яболка,
Нема лудо да заспіе. —
Донесейте шаренъ јорганъ!
Донесеха шаренъ јорганъ,
Нема лудо да заспіе! —
Донесейте мала момà! —
Донесеха мала мома,
Тога лудо је заспало.

ЛАЗАРСКИ.

От Струга.

576.

На Лазаров-день.

„Качунцице цветнице, о Лазаре,
Аль ѣ виде Лазара?“ —
„И ѭ видофъ, не видофъ,
На бѣлъ Дунафъ седеше,
Вити венци віеше,
'Семъ лазарки даваше,
Калѣ Малѣ немаше.
Седна Каля да плачитъ;
Лазара ѣ тешеше:
„Мѫлчи, Кальо, не плачи,
Пакъ въ година ке дойдамъ,
'Семъ лазарки по венецъ,
Тебѣ, Кальо, два венца.“
Кога дойде година,
Каля найде мѫжена;
На бунище седеше,
Венчаница кинеше,
Мѫжу гащи кѫрпеше,
Мѫшко дете леляше.“

577.

На мало дете.

Малечко'о 'убо'о, о Лазаре! *)
На диванъ ми седеше,
Со яболко играше;
Майка ле му викаше:
„Малечкоо 'убо'о!
Доста седе на диванъ,
Доста играшъ съ яболко,
Дан' те цар-отъ догледатъ,
Дан' ти царство поклонитъ!“
Уще реч-та не рече,
Ми го цару догледа
И му царство поклони.

578.

На неженатъ.

„А юначе смиляниче, Лазаре!
Смиль ти киска потгорела
Натъ очи-те, натъ вежи-те;
Аль сѣ мислишъ да сѣ женишъ?“ —
„Сумъ смислило, сумъ свѫршило,
Туку ми ѥ на далеку,
Преку река Венетика;
Ми ж кажвѣтъ гѫрдомазна,
Гѫрдомазна не'уба'а.
Тук' сѣ чудамъ и сѣ умамъ,
Какъ да пойдамъ да ж видамъ.
Не сумъ рапче да прелетамъ,

*) Кжде иматъ — Лазаре, или о Лазаре — това сѣ повторвитъ на 'секой редъ въ исто-то место.

Не сумъ риба да препливамъ.
*) Да дочекашъ и вгодина
И въ година и за многу!
Немой многу не вжрти нѐ,
Міе многу не сакаме
Петъ хиляди и петъ аспри;
Петъ хиляди да сѐ твои,
Пет-те аспри да сѐ наши;
Да дочекашъ и въ година
И въ година и за многу.

579.

На невѣста.

А не'ѣсто добро мило, Лазаре!
Що ти уста потгорела,
Како люшпа оре'о'а?
Що ти лице потбѣлело,
Како платно бамбакерно?
Али свекоръ те карало?
Аль свекжрва те карала?
Али твои мили стопанъ? —

580.

На жена, коя иматъ синъ да сѣ учитъ.

Иматъ майка мили сина, Лазаре!
Го промена го паружи,
Тѝ го пущи свѣта гора
Свѣта гора манастира,
Да сѣ учитъ лудо-гяче
Лудо-гяче манастирче.
И сѣ учи с' изнаучи,
Сѣ сторило лудо-гяче.
Лудогяче манастирче
Книга пеитъ, сжлдзи ронитъ,
Го догледа игумен-отъ,
Егумен-отъ му зборвеше:
„А егиди лудо-гяче!
За що ти сѣ нажалило
Книга пеишъ, сжлдзи ронишъ?
Али ти сѣ нажалило
За твоя-та мирна земя?
Али ти сѣ нажалило
За твои-отъ мили татко?
Ель за бракя, ель за ма́йка?“
Лудо-гяче с' отго'ори:
„Айти тебе игумене!
Тѝ не ми сѣ нажалило
За моя-та мирна земя,
Ни за татко, ни за бракя,
Туку ми сѣ нажалило,
За моя-та стара майка.“

581.

На жена, коя иматъ синови.

Три сѣ сжнца разиграле
Во майкини рамни дворѥ;
Помали-отъ 'и надигралъ.
И майка му велеше:
„Немой синко, немой мило!
Не клажай му ти намузлакъ

*) Тіе девстъ редови сѣ пеятъ на конец-отъ одъ 'секоя песня.

На твои-отъ мили братецъ!
Оту братецъ ю поголемъ;
Изанъ имамъ отъ татка ти,
Кой понапретъ ке излезитъ,
Него пжрво да го женамъ,
Ак' ю помалъ отъ други-те."
Той ѣ рече на майка си:
„Мори майко, мила майко!
Ти сѣ молямъ не карай ме,
На татка ми не кажви му
От' поюнакъ ясъ излегофъ!"
И майка имъ не му каза,
Не му каза на татка имъ;
Тая него го измами,
Ко' ѣ рече: „мори жено!
Кой ти стори юнащина,
Али помалъ, аль поголемъ?"
Та му рече: „а стопане!
Мало'о-то пакъ мало'о,
Големо-то пакъ големо." —
„Кога така, а стопанке,
Айде да го посвжршиме."
Го свжрші'е големо-то,
Го свжрші'е, го жені'е.

582.

На жена що нематъ чедо, и мжшъ ѣ ѥе на чужина.

Ручекъ готвитъ не'ѣстица.
Умилена, уядвена,
Со сжнце сѣ разговорвитъ:
„Айти сжнце, ѣсно сжнце!
Ке те молямъ и опитвамъ,
Ти ми греишъ по 'сж земя
По 'сж земя, 'се виляетъ,
Аль ми греишъ господина?
Аль ми греишъ мила майка?
Аль ми греишъ мили бракя?
Аль ми греишъ мили сна'и?"
Сжнце-то ѣ отго'ори:
„А не'ѣсто, добро мило!
Ме опитвишъ ке ти кажамъ;
Ясъ ти греамъ господину,
Ясъ ти греамъ мила майка,
Ясъ ти греамъ мили бракя,
Ясъ ти греамъ мили сна'и;
Сѣ готвеетъ да ти идѣтъ,
Да ти идѣтъ за Велигденъ.
Големъ пещешъ ти готве'е,
Отъ бракя ти сжрма коланъ,
Отъ майка ти ал-шаміа,
Отъ сна'и-те шаренъ колачъ.
Господинъ ти ти седеше
Ти седеше на чаршіи,
Ти ценвеше сарай чевли,
Да ти купитъ за Велигденъ;
Ясъ ти кажвамъ да не жаляшъ,
Оту 'си-те ке ти дойдѣтъ."

583.

На богатъ човѣкъ.

Пофалилъ сѣ богати-отъ
Ясъ сумъ богатъ и пребогатъ;
Тукъ сѣ нашатъ и понашвитъ
Како риба во глобина,
Како орелъ со вишина,
Како овца съ рудо ягне,
Како лоза съ бѣло грозю.

584.

На човѣкъ що иматъ деца.

Млатъ Деспотъ сѣ возеше
Во две злати кораби
Со свои-те сино'и.
Оделе, що оделе,
И ми нашле девойка;
Поголемъ ми велеше:
„Дай ми изанъ, татко ле,
Да излезамъ понапретъ,
Да пжрстенвамъ девойка!"
Татко му му велеше:
„Море синко, малечекъ!
Уще си́ ми малечекъ,
Не ти требитъ девойка." —
„Море татко милечекъ!
Ако сумъ си малечекъ,
Имамъ стрико поголемъ,
Нему ке ж пжрстенвамъ,
Нему да ѣ донесамъ."
Татко изанъ му даде;
Си излезе понапретъ;
Ѣ пжрстенва девойка.
Татко му го профтаса,
Ѣ зеде'а девойка,
Ѣ однесе дур' дома,
Брату си му викаше:
„Море брату милечекъ!
Ясъ ти пещешъ донесофъ,
Аль ке ми го кабулишъ,
Аль не ми го кабулишъ?" —
„Имамъ сина за него."
Братъ му си го пречека
Го целива въ очи-те.
Ѣ зедо'е не'ѣста,
Си викна'е свой люгю,
Си викна'е и поп-отъ,
Ѣ венча'е не'ѣста,
Радост-та ѣ сторі'е.

585.

На старъ.

Стари Яно вино піетъ
Край калина, край малина,
Край цжрвени трандафили,
Край шарени арга'ани...

586.

На владика.

Усналъ ми ю владика
Ристо-богу на колена;
Ристосъ ми го скориваше:
„Стани, стани, а владику,
Ето ти сѐ Лазарици
Лазарици, посестрими,
Що ке дарчокъ ке 'и дарвишъ;
'Семъ Лазарки марамица,
На не'ѣста кошулица.
Да дочекашъ и въ година
И въ година и за многу
Со твоя-та добра гла'а.

587.

На анама.

Летале ми летале
Деветъ рѣди голаби,
И десето пауни;
Паднале ми, паднале
Каджнени дворо'и.
Що чинеше каджна? —
Кутлумъ бисеръ мереше,
По голаби фжрляше,
Каджна имъ говоритъ:
„Зобайте ми, зобайте
Деветъ рѣди голаби
И десето пауни,
Пакъ въ година да дойте!"

588.

Друга.

Налалъ, наламъ млада каджна,
А излези на налани
На налани шиклосани,
Со мендери испослани;
Ти дойдо'е Лазарици,
Да 'и дарвишъ Лазарици.

589.

На неженатъ Турчинъ.

Прошетало челебифче, Лазаре!
Низъ даляни, низъ брего'и,
Въ ржка држитъ карадузенъ,
Да ѣ видитъ Ангелина
Ангелина, посестрима,
Посестрима, пжрва любовъ;
И сѣ пули горе долу,
Да ѣ види Ангелина,
Кжде везитъ бѣла риза
Бѣла риза абдесліа;
Цжрно цжрнитъ, злато пжлнитъ,
Да ѣ носитъ на пищоли.

590.

На женатъ Турчинъ.

Ѣсна, ѣсна месечина!
Ѣсна да би постоела,
Дур' да пойда, дур' да дойда,
Да ѣ вида пжрва любовъ
Пжрва любовъ Ангелина,
Ангелина посестрима;
Али ми ю вечерапа
Вечерана и легната;
Вити порти затворени
Со две перя пауно'и.
Викафъ, викафъ дур' осипнафъ,
Клюкафъ, клюкафъ дур' сѣ ключифъ.
Тà сѣ фатифъ за два кола
За два кола, за два бора,

*

Tà си влегофъ во градина,
Tà си набрафъ киска цвеке,
Tà си влегофъ въ земюнъ кералъ,
Си наточифъ руйно вино,
Си наквасифъ киска цвеке,
И си влегофъ во одаа,
Си попарскахъ невѣстица,
Невѣстица бѣло лице.

591.

Друга.

Попадналъ ми Капланъ паша
Низъ Цибрина рамно поле,
И ми удрилъ два чадара,
Еденъ зеленъ, други цжрвенъ,
Потъ цжрвенъ ми вечерало
Потъ зеленъ ми поке'ало.
И поминафъ край порти-те
Му ѭ видофъ каджна-та,
Лепо бѣше промената
Промената, наружена,
Гюмишъ пафти опасана,
Алтанчина на чело-то,
Дробенъ бисеръ на гжрло-то.

592.

На Турчинъ големецъ.

Седналъ ми ю довлетъ Ага
Во одаи во сараи,
Въ ржка држжитъ чаша кафе.
Ми долета лепо пиле
Лепо пиле соколо'о,
И му падна на рамена;
Стрептитъ пиле со криля-та,
Му нараси чаша кафе.
Мадри-ага говореше:
„Айде віе мой сеймени!
Що стоите що гледайте,
Донесите лакъ и стрела,
Устреляйте ова пиле
Ова пиле соколо'о!“
Пиле му сѐ отго'ори:
„Айти тебе Мадри-ага!
Не сумъ дошло за стреляню,
Тукъ сумъ дошло глас-донесло;
Отъ цара сумъ допущено,
И отъ цара и отъ краля;
Цар-отъ иматъ мила керка,
А ти имашъ мила сина,
Оба да сѣ сусватите
Сусватите сузе'ите,
И пакъ да сѣ понашвите,
Како нива со пченица,
Како овци со ягнина,
Како цвеке во градина.

593.

На оро.

Сае, море Лазаре, позлащено,
Краища-та — полеани,
Среде ми ю, Лазаре, мраморъ плоча,
На плоча ю — високъ диванъ,

На диванъ ѭ, Лазаре, постелица,
На постеля — Мадри-аго,
Мадри-ага — мадро седитъ,
Въ ржка држжитъ, Лазаре, чаша кафе.
Му долета, Лазаре, едно пиле
Едно пиле — соколо'о
Съ криля трепна, Лазаре, чутъ орони.

594.

Друга.

Прошетало,, Лазаре, челебифче,
Низъ чаршіи — Дренополски;
Ржце држжитъ — во джепе'и,
Не ми купвитъ — ни прода'атъ.
И помина — цжрно грозѭ,
И ми купи — цжрно грозѭ,
И го зави — во шаміа.
Оде, оде — до полпжти,
И ми седна — да го зобатъ.
Лепо грозѭ — прого'ори;
„Не су грозѭ — за зобанѭ,
Тукъ су моме, Лазаре, за любенѭ.“
Си ѭ фати — за ржчичка,
Носи, носи — дури дома;
Отъ далеку — ѣ викаше:
„Айти майко — мила майко!
Ясъ ти носамъ — отменица,
Татко-ѣ бѣла — променица,
Брату перче — исчешлано,
Сестрѣ леса — уплетена,
Менѣ мека — постелица.“

595.

Друга.

Ві'ур ві'уръ Койдано, о Лазаре!
Кой те ві'уръ отвеа
На квечеру на вода?
Чевли-те ти тропа'е,
Како мжска потковка,
Гайтап-отъ ти дзупеше
Как' отъ мжска опашка.

596.

Друга.

„Леле, леле Лазара, о Лазаре!
Кога дойде помина,
Очи-те ти не видофъ?“ —
„Потъ нодзе ме газеше,
Со уста ме пееше.“

597.

Лазарски отъ Кукушъ.

Лудо идетъ отъ гора-та,
Младо идетъ отъ гора-та,
Въ ржце носе до две китки,
До две китки теменушки.
Средба иде ке го стрете,
Ке го стрете мала мома,
Малка мома бѣла Неда.
Та му веле и говоре:
„Дай ми лудо, дай ми младо,
Тая китка теменушка!“
Лудо веле и говоре:
„Мори моме, малко моме!
Китка давамъ, мома земамъ.“ —
„Море лудо, лудо младо!
Китка-та ѥ до пладнина,
А мома-та до живъ животъ.“

598.

Хошло лудо коня да напиватъ,
Да напиватъ на нови-те чешми,
Тамо найде мома, мала мома,
Дека спиетъ потъ бѣла-та лоза.
Чуде, уме това лудо младо,
Какъ да чине лудо, що да чине,
Да разбуде тава мала мома;
Урва листа отъ бѣла-та лоза,
Натопи го во студена вода,
Попжрска ѭ по бѣло-то лице.

599.

Вяхналъ юнакъ бжрза коня,
Тà отишалъ честа гора,
Честа гора Богданова;
Три дни ходилъ, три дни ловалъ,
Нищо лова не изловалъ,
Изловалъ ѥ малка мома,
Променена, наредена,
Како китка накитана,
Како перо наросено.

600

Лудо младо вино пiе,
Вино пiе, ягне яде;
Калпакъ држе на колено,
Емъ сѣ дига на големо.
Мома стое спроти него,
Уще му сѣ шега бiе,
Шега бiе въ очи смее:
„Море лудо, лудо младо!
Кадаръ беше да ме лжжишъ,
Не би кадаръ да ме земишъ.
А ясъ да бѣфъ како тебе,
Градина бѣфъ заградила,
Тебе прилесъ бѣфъ те клала.“

601.

Юничице, ти стара кметице!
Имашъ сина, що запъ не го чинишъ,
Тук' го пущашъ сина по сокаци
По сокаци, на нови-те чешми,
На чешми-те моми задирае,
На невѣсти-те стомни кѫрши,
Стари баби на пѫтъ пресопка!" —
„Ей селяни, селяни кметове!
Сами моми, сами врага бѫркатъ,
Дворю ми сѣ пѫтища чиниле,
Коньи сѣ отъ пайвани пущиле."

602.

Малко дете вода ліе
Со две малки бардачина;
Риба мренка го задира.
Дете веле емъ говоре:
„Немой, мренко, ме задирай,
Да не кажамъ на майка ми,
На майка ми на баща ми,
Да не сплетатъ тенка мрежа,
Дан' т' изловатъ, дан' те фататъ,
Дан' те варатъ сладка чорба!"

603.

Позаспалъ ми царъ Костадинъ
На соне-то му ю дошло,
Му ю дошло малко пиле
Малко пиле бильбильче,
Дà му веле, емъ говоре:
„Стани, стани царъ Костандинъ,
Теб' те викатъ масторе-то,
Да направишъ малъ манастиръ
Мала цѫрква свѣти Георгія."

604.

Съ невѣста си Марко говоре;
Невѣста-та каджнъ Ангелина:
„Слушай, слушай, мори, що ке речамъ,
Запрегни сѣ, мори, засукай сѣ,
Да испечишъ до две морски риби,
Да наточишъ крондилъ благо вино,
Да донесишъ на ладна механа;

Кой ке виде, севдемъ, да завиде,
Кой ке чуе, севдемъ, да се чуде.“

605.

Иване, Иване челебіа!
Имашъ Иванъ дворѥ Стамболови,
На двори-те скали отъ карагрошъ,
Пармадзи-ти, Иванъ, отъ флорина,
Вратици-те, — позлатени,
На двори-те, — до две чешми,
На чешми-те — до две порти,
На порти-те — до два кѫрста,
На кѫрста-та — до два пилци,
Кад' сѣ смее — злато лее,
Кад' зборуве — бисеръ плюве.
Кад' си дочулъ — цар-отъ, емъ везир-отъ,
Да̀ ги пущилъ — два каваза,
Да̀ имъ веле, — емъ говори:
„Донесейте — богатъ Иванъ,
Да го видамъ — що човекъ ѥ!“
Донесоха — богатъ Иванъ,
Да го виде — цар-отъ, емъ везир-отъ;
Да̀ му веле — емъ говоре,
Да си даде — негова щерка.

606.

Мѫлчи ми, мѫлчи девойко!
Немой расипи цѫрни-те очи,
Немой си груби бело-то лице!
Ясъ ке си пойдамъ на градъ Солунски,
Ке ти донесамъ до два робини;
Една-та тебѣ слуга да чине,
Друга-та чубукъ менѣ да пале.

607.

Бележилъ юнакъ, бележилъ
Малка-та мома въ село-то,
Рудо-то ягне въ стадо-то,
Явор-отъ дѫрво въ горе-то,

Самура калпакъ въ градъ Солунъ.
Дуръ да сѣ лудо повжрне,
Млада-та мома му зеле,
Рудо-то ягне заклале,
Яров-отъ джрво отсекле,
Самур-та калпакъ продале.

608.

Лудо ходе сосъ дружина,
На дружина говореше:
„Ей дружина, мили брате!
Сакамъ нещо да те пита,
Право сакамъ да ми кажишъ.
Денѥ гледамъ малка мома,
Денѥ гледамъ въ ноке всонвамъ,
Ноке м' иде близо, близо,
Близо, близо дуръ до мене,
Ми легнува на ржка-та,
На ржка-та, на ржкав-отъ;
А отъ сон-отъ кад' да станамъ,
Барамъ мома, мома нематъ!"

609.

Кога Лазарки-те влегвать во некоя кукя и излегвѣть, пеѣть.

„Ой Лазаре Войниче!
Дека ми сѝ войнувалъ?" —
„Войнувалъ, сумъ войнувалъ
До цареви дворове." —
„Що чинеше царица?" —
„Мжшко дете леляше,
Капа-та му редеше,
Пелени му кроеше."

610.

Руса мома, Русинъ брала,
Русинъ брала денъ гинала,
Дек' го брала загинала.
Го набрала три товара,
Товарила товаре-то,
Попаднала темна мжгла,
Заросила ситна роса,
Тà збжркала пжтища-та,
Пжтища-та, друмища-та.
Налетила на овчари,
Она веле емъ говоре:
„Ти сѣ молямъ, ти сѣ кланямъ,
Да ме носишъ дур' дома-ка,
Ке ти дадамъ тенкà ризà,
Майка ленена кошулѝ
Баче мои тенкà пушкà."
Дà отишолъ до дома-ка,
На майка ѣ си викаше:
„Искарай ми огламници,
Да го главамъ овчарче-то."

611.

Армасалъ сѣ лудо младо
На далеко на големо,
Едни идатъ ми га фалятъ,
Други идатъ ми га худатъ;
Арна била работница
Работница, променена.

612.

Уме, чуде лудо младо,
Какъ да виде малка мома.
Да̀ си пойде во градъ Солуна,
Та̀ си купи праматіа
Та̀ си пойде во село-то
Си кондиса средъ село-то
Средъ село-то край чешма-та,
Да продаве праматіа.

613.

„Девойко, душо Сардеа
Защо ми си́ насърдена?
Симитъ ми ти ѥ лице-то?
Череши ти сѐ очи-те?
Шекеръ ми ти ѥ уста-та?
Що не ми менѣ зборувашъ?
Що не ме съ очи погледнашъ?“
А она веле, говоре:
„Ей море лудо, да младо!
Снощи сѫмъ било за вода
Съ мои-те вѣрни другачки;
Майка ти стоеше на порта,
Мене ме резилъ чинила,
Предъ мои-те вѣрни друшки. —
Девойко, душо Сардена!
Стига ми лѫжа дете-то,
До сега ке го армасафъ,
До сега ке го уженефъ,
Емъ невѣста-та донесефъ,
Отъ тебе, момо, похарна,
И отъ тебе похубава.“
Онъ ѣ веле, емъ говоре:
„Девойко, душо Сардеа!
Немой ти слушай майка ми,
Майка ми стара не знаитъ,
Майка ми кѫща не гледатъ,
Майка ми дименъ не държе;
Сосъ мене кѫща ке гледашъ
Сосъ мене дименъ ке държишъ.“

614.

„Ангелино що си́ толку
Кахарліа, натегеа,
Дворѥ метишъ сълдзи ронишъ?“ —
„Варай дружки, мили дружки!
Кад' да не сѫмъ натегеа?
Снощи дошолъ Радичъ юнакъ,
Снощи дошолъ, снощи пошолъ,
Отъ войска-та Анадолска
Анадолска Казалбашка.
Уще въ порти ни ѥ влезелъ,
Уще чизми не си собулъ,
Уще чубукъ не запалилъ,
Долета ми малко пиле,
Малко пиле съ бѣла книга,
Да му веле, емъ говоре:
„Що чине, да чине Радичъ,

Скоро тамо да си пойде
На войска-та Анадолска,
Анадолска, Казалбашка,
Батиса'а корабѥ-то,
Чисти свити, емъ камухи.“

615.

Запеалъ паунъ, запеалъ,
Тамо долу въ чаире-то
Въ чаире-то, въ ливаде-то,
Слушайте малко големо
Чуете Турци, каури
Ка' пее паун-отъ на джрво
Ка' горе юнакъ за мома,
Като два стжрка борина,
Като босильокъ за сенка,
Като карафилъ за роса.

616.

Девойко, девойко, убава девойко!
Летна перенуга, зимна теменушка!
Що си расцжфтила рано претъ Велигденъ,
Рано претъ Велигденъ, велика неделя?

617.

Денѥ ми те гледамъ, ноке ми те сонвамъ,
Денѥ ми ходишъ близо до мене-ка,
Ноке ми легнувашъ на десна-та ржка
На десна-та ржка, на права-та стржна.
Сѣ разбудилъ лудо, ржка устжрпнала
Ржка устжрпнала, мома избегала;
И на перничка-та веле, емъ говоре:
„Перничко душнанко, камо ми мома-та?“ —
„Чужда бѣше, лудо, дома си отиде,
При нейзина майка, при нейни-отъ татко.“

618.

Вяхналъ юнакъ бжрза коня
Дà отишолъ честа гора,
Ловъ да лове диви пилци
Диви пилзи, ѣребици.
Не изловилъ диви пилци,
Тукъ изловилъ малка мома
Променена наредена,
Като китка накитена,
Като перо насузено.
Дà га фати за ржка-та
За ржка-та за колба-та,
Тà га метна на коня-та,
Тà га носи у свой доми.

*

619.

Що ѥ скѫпа мома цжрноьока?
Даль дека ѥ мошне цжрноьока?
Ель дека ѥ отъ бога-та кѫща?
Ель дека ѥ отъ многина бракя?
Ель дека ѥ отъ голема рода? —

620.

Моме стои край бѣлъ Дунавъ
И сосъ Дунавъ си зборуве:
„Ей ти Дунавъ, ти бѣлъ Дунавъ,
Какъ сумъ тенка, емъ висока
Уще да бѣѳъ цжрноьока,
Бѣѳъ го зела царево-то
Хазнатарче, праматарче;
Онъ на вечеръ книга гледе,
На пладнина хазна брое,
На киндіа на ловъ оде,
На вечера отъ ловъ иде.

621.

Мори моме, малко моме!
Нели легна, нели заспа,
Нели сони сонъ за мене,
Като язе два за тебе?
Ти сѐ чини ѣребица,
Азъ сѐ чинихъ соколъ пиле,
Дà летнахме, прелетнахме,
Съ крило съ крило, съ перо съ перо,
Съ перо съ перо, съ рамо съ рамо;
Тà паднахме тува долу
Въ Полински-те садища-та;
Ти си падна на маслинка
Асъ си паднахъ на калинка.
Догледа нѐ пѫдарче-то,
Пѫдарче-то конярче-то,
Дá намери тенка пушка;
Мене удри въ рудо гжрло,
Тебе удри въ десно крило.

622.

На Водици отъ Прилепъ.

Сонъ сонила Янкулица
На утрина во неделя, —
Изникнала яболшница
Среде дворѥ песочина,
Стребренъ коренъ, злати гранки,
Завжрзала петъ яболка
Петъ яболка позлакени.
Говореше Янкулица:
„А Янкула господине!
Да сумъ сонъ я сонила
Во неделя на утрина —
Изникнала яболшница
Среде дворѥ песочина
Стребренъ коренъ, злати граки,
Завжрзала петъ яболка
Петъ яболка позлакени.“
Янкула ѣ говореше
„Янкулице, бре невѣсто!
То'а ли ти не текну'етъ?
Яболшница сама ти сѝ,
А яболка наши деца.“

623.

До три сестри лозю садатъ,
Постара-та изговори:
„Варай сестро, ти помала!
Кому лозю си садиме,
Ніе брате си немаме!“
Помлада-та говореше:
„Варай сестро ти постара!
Ако брата си немаме,
Майка ни ю уще млада,
Белки ке ни брата стигнитъ,
Нему лозю си садиме.“

624.

На невѣста.

Елеворъ си коня коитъ,
Невѣста му узда држжитъ,
Узда држжитъ свѣкя свѣтитъ
Подъ калинки, подъ малинки,
Подъ цжрвени трандафили;
Лудо младо вода водитъ,
Вода му сѣ не водеше,
Нещо му ѭ препинаше,
Морска риба златокрила;
Не ми била морска риба,
Туку било лепо моме.

625.

На единороденъ синъ.

Иматъ майка мила сина
Мила сина Костадина,
Промени го, накити го,
Опаши го свиленъ поясъ,
Закачи му стребренъ дивитъ,
Дà прати го на манастиръ,
Да ти учитъ бѣла книга,
Да ти пишитъ цжрно писмо.

626.

Иматъ майка мила керка
Промени ѭ, накити ѭ,
Облечи ѭ во свилено,
Во свилено копринено,
Тà пущи ѭ во другачки,
Да ти пеитъ, да ти игратъ.

627.

Цжрква метитъ мало моме
Со два страка босилько'и,
Емъ си метитъ, бога молитъ:
„Дай ми, боже, попа свекра,
И свекжрва попадія
И да зе'амъ гяче момче!“
Како бога помолила,
Така господъ ѣ помоголъ,
Нейдзѣ даде попа свекра,
И свекжрва попадія,
И си зеде гяче момче.

628.

На старъ.

Седналъ ми ѥ стари Янко,
На високи-те чардаци,
На високи-те дивани,
Во шарени-те одаи,
На шарени-те шилтина,
На копринени перници.
До него ѥ Янко'ица,
Околу него сино'и му,
Сино'и му слуга служатъ,
А спа'и му ручекъ готватъ,
Да сѣ радвѣтъ и веселятъ.

629.

Она страна оганъ горитъ,
Ветеръ веитъ не го силитъ,
Роса роситъ не го гаситъ.
Не ми било силенъ оганъ,
Току била божя майка;
Сина носитъ на кжрщенѥ,
Да го кжрститъ свѣти Јованъ.

630.

Стамянине домакине!
Тука ли си́, или не си́?
Ако спіешъ разбиди сѣ
Ако піешъ весели сѣ,
Оти идатъ мали моми
Мали моми водичарки.

631.

Има майка мила сина
Мила сина Костадина,
Промени го, накити го
Во свилено, копринено,
Опаши му свиленъ поясъ,
Закачи му стребренъ дивитъ,
Дай му въ ржце бѣла книга,
Па пущи го на манастиръ,
Да сѣ учитъ бѣла книга
Бѣла книга, цжрно писмо.
Си го чекатъ три години,
Той научи въ три месеци
И си дойде дури дома.

632.

Смилянине лудо дете!
Смиль ти поясъ половина,
Сенъ ти, лудо, 'убавина,
Що ти лице овенало?
Що ти уста потгорела?
Иль дека си́ неженето?
Ти си имашъ мили татко,
Тебе младо нека женитъ,
Мома иматъ у комшіи.

633.

Седнал̂ ми ѥ стари Яно,
На постеля копринена
Синови му кулук̂ чинат̂,
Мили снахи ручек̂ праватъ,
Мали мнуци подигруватъ
Сосъ яболко позлакено.

634.

Пофалилъ сѣ богатъ Иво:
„Ясъ сумъ богатъ и пребогатъ
И отъ цара и везира,
Среде дворѥ лепа кукя,
Диредзи-те позлакени,
До две мѫски обружани.“
Отъ зборъ на зборъ цару пошло;
Пущилъ цар-отъ три абери,
Ми го зеде богатъ Иво.
Цар-отъ велитъ и говоритъ:
„Що си́ било, и весело?
Ти си́ богатъ и пребогатъ
И отъ цара и везира.“
Па говоритъ богатъ Иво:
„Не сумъ богатъ сосъ стока-та,
Тукъ сумъ богатъ со кукя-та,
Това що ѥ лепа кукя,
Това ми ѥ домакинка;
Диредзи-те позлакени,
Тіе ми сетъ синови-те;
А мѫски-те обружени,
Тія ми сетъ мили керки.“

635.

На Гюргевденъ кога да сѣ нишаетъ.

Отъ Кукушъ.

Излетнале два гулаба отъ дѫба,
Не ми биле два гулаба отъ дѫба,
Туку биле два стройника по мома: —
Уще ли ѥ тоа моме при майка,
Що го питафъ лани есенъ за брата?
Ке го питамъ овой есенъ за мене. —

636.

Момче сѣ нишатъ, Гюрге-ле,
Мома го гледатъ отъ високи чардакъ,
Викумъ викаше мало-то моме:
„Краткумъ нишай сѣ, младо-то момче,
Дѫрво тѫрливо, ѭже ѭжливо,
Ѭже ѭжливо, место камливо,
Дан' с' отепаше момче со мома.“

637.

Прода'ать сѣ цжрно грозје
Во чаршіи Дринополски
Во коше'и ракидини;
Немать некой да го купить.
Наело сѣ лудо младо
Си купило цжрно грозје,
На пжть седна да го зобать,
Не ми било цжрно грозје,
Туку било бѣло моме.

ЖЕТВАРСКИ.

От Струга.

638.

Заплакала ми голѣма нива
Голема нива на вжрфъ планина:
„Офъ леле боже, офъ мили боже!
Какъ не сѣ найде найдобаръ юнакъ,
Да ме изорать, да ме посеить
Бѣла пченица цжрнокласица!
Да му наполна деветъ амбари,
Да си оженить деветъ сино'и,
Да си омжжить деветъ девойки,
Да си покжрстить деветъ мнучина."
На зборъ сѣ найде найдобаръ юнакъ,
Ми ѭ изора, ми ѭ посе'а
Бѣла пченица цжрнокласица,
И му наполна деветъ амбари,
И си ожена деветъ сино'и,
И си омжжи деветъ девойки,
И си покжрстети деветъ мнучина.

639.

Кжде сѣ чуло видело,
Санджакъ девойка да бидить,
калци со копци да носить,
Бѣлу елеци петлици,
Санджакъ девойка да бидить
Со сто й пендесетъ санджаци!
Ми ѭ догледа Санджак-бегъ,
Санджак-бегъ лепо ѣ ворить:

„Егиди санджакъ девойко!
Я многу села сумъ шеталъ,
Как' тебе не сумъ видело,
Санджакъ девойка да бидитъ
Со сто й пендесетъ санджаци,
Калци со копци да носитъ,
Бѣли елеци съ петлици!"

640.

„Що коня конишъ, ергенъ Димитрія, кѫде ке одишъ?" —
„Ясъ ке си одамъ — на силна войска." —
„Защ' не ми каза — три дни понапретъ,
Ясъ да ти напр'амъ — сейменско руво,
Да ти сошіамъ — кнока кошуля,
И да ти напр'амъ — мор-на долама,
И да ти купамъ — чиф-не пищоли,
Чиф-не пищоли — и тонка пушка?"

641.

Сѫнце ми зайде Солунско-поле,
Во ливаге-то, затъ кофиле-то,
Тога сѣ згоди левенъ Никола,
На гла'а носитъ самурли калпакъ,
А на калпак-отъ педесетъ перя,
Педесетъ перя, петъ огледала,
На огледала бесценетъ каменъ,
Каменъ ми светитъ, какъ ѣсно сѫнце,
А огледала, какъ дробни дзвезди.

642.

Снощи мина'е до деветъ бракя,
Коньи ява'е дури лета'е;
Руво носе'е дури горе'е,
Пушки носе'е, какъ дробни дзвезди,
А остри сабьи ко' сека'ици.

643.

Повей ми, повей, ветре Меглене,
По море силенъ, по поле ладенъ;

Да ми оладишъ бѣли аргати;
По море силенъ, по гемиджіи.

644.

Легнало моме заспало
На майкино си колено,
Во една бафча широка,
На една сенка дебела,
На една трева зелена,
Край една вода студена. —

645.

Пладнина дойде, ручекъ не дойде;
Позаспала ми ратеица-та
Ратеица-та съ ратаетого,
Во шаренъ одаръ, потъ шаренъ јорганъ,
Со ржчище-то во гла'ище-то,
Со поджище-то во пеплище-то;
Ми ѭ укаса проклета болва,
Со нога клоцна чорба истури.

646.

Турчинъ девойка вързана носитъ
Отъ ново бърдо за бѣло гърло,
За бѣло гърло 'со бѣла риза;
Девойка му съ милно молеше:
„Пущи ме мене, Турчине море,
Пущи ме мене, фати такка ми;
От' ѥ татко ми башъ арамія
Башъ арамія по Шаръ планина.
Татко ми крадитъ руди яганца,
Тà ми 'и колитъ на Кара-каменъ,
Тà ми 'и печитъ на Кжпинчица,
Тà си 'и викатъ свой побратими,
Тà си 'и ядитъ въ гора зелена.“

647.

Благуно, благо яболко!
Ручай, поручай яболко,
Дур' да ти дойдитъ ягне-то
Отъ Кара-орманъ крадено,

На Кара-каменъ заклано,
На Кѫпинчица печено,
Съ фрушки ножина сечено,
Во злата тепся редено,
При чесна кума ставено.

648.

„Високо стоишъ, дзвездо-ле, далеку гледашъ,
Да не 'и виде — мой-те два брата?“ —
„Видофъ 'и видофъ — край цѫрно море,
На столъ седе'е, — книга пише'е,
Сѫлдзи роне'е — соколъ 'ране'е,
Соколъ ране'е — и му веле'е. —
Тà ке те пущамъ — на горна земя,
Ти да ми видишъ — коя ко'а ѥ;
Ако ѥ пролетъ — пролетъ Петровденъ,
Да ми донесишъ — до три класо'и,
Бѣла пченица — шесторедица,
Шесторедица — цѫрнокласица;
Ако ѥ есенъ — есенъ Митровденъ,
Да ми донесишъ — два грозда грозѥ,
Два грозда грозѥ — два синамбеля.

649.

Дегиди Гидо, гиди 'уба'а!
Твое-то лице въ цѫрковъ написано.
Богъ ми го убилъ силни-онъ ветаръ,
Що ти зиљоса на твое лице,
Тà те отве'а стретъ бѣло море;
И те догледа Јо'анъ гемиджія,
И ми те фати за десна рѫка,
И те кладе въ шарена гемія,
Въ шарена гемія, на мека постеля.

650.

Отъ Колунъ станафъ во Корча дойдофъ
Во Корча дойдофъ, на каменъ седнафъ;

Тога го найде Иса ананка: *)
„Арно те найдофъ да те опитамъ,
Ели вистина джейнкъ сѣ сторило
Во мирна земя во Морі'о'о?“ —
„Кой ми ти казалъ, не те измамилъ,
Вистина тамо джейнкъ сѣ сторило.
Пжрва-та пушка, що ми пукнала,
Тога ми падна самъ Джафер-ага
Самъ Джафер-ага твой-отъ стопанъ;
Втора-та пушка що ми пукнала,
Тога ми падна твое-то брате;
Трекя-та пушка що ми пукнала,
Тога ми падна твое-то дете.“

651.

Сжнце ми сѣ застоело
Среде небо на пладнина,
Да ми видитъ вельо чудо:
Брата сестра прода'аше
За бѣлило, за цжрвило,
За шарено огледало!

652.

Горещина, уморнина
Отъ Недина непра'ина.
Попа зета залюбила,
Сестра си ѭ загубила;
Останале две дечина,
Две дечина сирачина.
Тук' сѣ чудѣтъ две дечина,
Како Неда да викаеъ,
Али майко, али тетко.

653.

Богъ да убіетъ твоя-та майка!
Що ми те пущи доцкна на гости,
Доцкна на гости со невѣста-та;
Сжнце те зайде во ливаге-то,
Мракъ те замрачи долу потъ село,
Ми те найдо'е земски сеймени,
Те загубі'е дете Јо'анче,
Ти пограбі'е млада не'ѣста.

*) Иса ананке — сѣ клажатъ въ среде 'секого стихп.

654.

Жетварски отъ Прилепъ.

Жнала Мара жолто просо,
Поминале кираджіи.
Едно мало кирадживче,
То'а Марѣ ѣ велеше:
„Айде да сѣ натжниваме,
Ако тебе те натжніамъ,
Да ми да'ишъ кованъ герданъ;
Ако мене ме натжніешъ,
Ке ти да'амъ бжрза коня."
И Мара му говореше:
„Ако тебе я натжіамъ,
Не ти сакамъ бжрза коня,
Туку тебе добаръ юнакъ
Добаръ юнакъ да те земамъ."
Си фатиле да жніеетъ;
Жнала, жнала бѣла Мара,
Жнала, юнака натжнала,
И юнака си го зела.

655.

Кой ке по пжтъ ке поминитъ
Вратете го, да го вратиме,
Ужина да му да'име,
Отъ желка яйца кавгана,
Отъ жаба нога пастарма,
Отъ глушеб меше сиреніе,
Отъ лешникъ бочва ракіа.

656.

„Ей девойко, пе толку 'уба'а,
Дà що ми си́ сжрце умилила!
Ели си́ ми магіа сторила?
Ели си ми коня бильосала?" —
„Ей юначе цжрноокъ невене!
Дà не сумъ ти магіа сторила,
Ни пакъ сумъ ти коня бильосала;
Магіа сè мой-те цжрни очи,
Блено биліе, мое бѣло гжрло."

657.

Девойко цжрнокласице,
Цжрно ми сжрце за тебе,
Како гайтан-отъ на тебе!
Ела, девойко, по мене,
Ела ми на нашъ вилаетъ,
Тамо іе лепо 'убо'о,
Тамо ми греатъ две сжнца,
Две сжнца, две месечини;
Два пжти жито сѣ рогятъ,
Два пжти грозіе ми здреитъ,
Два пжти овци сѣ ягнатъ.

658.

Жетварска отъ Кукушъ.

Отъ поста излегла девойка,
На брата си говоритъ:
„Брату ле, брате Стояне!
Подай ми вода студена,
Найди ми сенка дебела!“
Стоянъ ѣ веле говоре:
„Сестро ле, сестро Елено!
Тук' нема вода студена,
Ни има сенка дебела;
Дойди во гора зелена,
Донеси вода студена;
Дойди во гора зелена,
Там' има сенка дебела.“

659.

Стефанъ и Магдалена.

Отъ Панагюрище.

Зажени ся Стефанъ харенъ юнакъ,
Тà заиска дели Магдалена,
Магдалена плаче, тà го не ще; —
„Не ща, мамо, Стефанъ харенъ юнакъ,
Че е Стефанъ юнакъ потъ юнаци,
А азе самъ мома натъ момите.“
А майка ѝ тихомъ отговаря:
„Калинко ле дели Магдалено!
Мари земи Стефанъ харенъ юнакъ,
Тà ако е юнакъ потъ юнаци.
Я погледни низъ равно-то поле,
Тà да видишъ Стефану свадба-та.
Калпаци имъ като на деліе,
Копе-те имъ като на спахіе.“
Ка ги видя дели Магдалена,
Тà ся стори премлада умряла.
Ка ѭ виде Стефанъ харенъ юнакъ,
На девере тихомъ отговаря:
„Ей девере, ей пере жераве,
Ей идете на Стара планина,
И донесте снягове, ледове,
Да ги туримъ на клето-то срѫдце,
Ако бѫде премлада умряла,
Не ще трепне ни съ рѫка, ни съ нога;

Ако ли е сама учинила,
Тя ще трепнж ѝ съ ржка, ѝ съ нога.“
Донесоха снягове, ледове,
Туриха ’и на клето-то срждце,
Тя не трепна ни съ ржка, ни съ нога.
На девере тихомъ отговаря:
„Ей девере, ей пере жерави!
Ѝ идете во вжрла грамада,
Донесете замя осойница,
Да ѝ туримъ на клето-то срждце,
Ако бжде прямлада умряла,
Не ще трепне ни съ ржка, ни съ нога.“
Отидоха во вжрла грамада,
Донесоха замя осойница,
Туриха ѝ на клето-то срждце,
Тя не трепна ни съ ржка, ни съ нога.
Па пристжпилъ Стефанъ харенъ юнакъ,
Целувалъ ѭ между две-те очи;
Тà трепнала и съ ржка и съ нога,
Станала е дели Магдалена,
Тà посрещна Стефану свадба-та.

660.

Ой-люле.

От̂ъ Струга.

Отлетала преперуга, ой люле ой!*)
Отъ орача на орача, —
Отъ копача на копача,
Отъ режача на режача;
Да заруситъ ситна роса
Ситна роса берикетна
И по поле и по море;
Да сѣ родитъ ’сж берикетъ
’Сж берикетъ вино-жито;
Чеинци-те до греди-те,
Ячмени-те до стре’и-те,
Лено’и-те до пояси,
Уро’и-те до колена;
Да сѣ ранѣтъ сиромаси.
Джрвете нѐ со осито,
Да ѥ ситна година;
Джрвете нѐ со ошница,
Да ѥ полна кошница;
Джрвете нѐ съ ямаче,
Да ѥ тучна година.

*) Ой люле ой — сѣ повторвитъ на ’секой редъ.

661.

Кога да играетъ мало дете на ржце.

Паторъ паторъ ноджина, пасла баба козици на два рида високи, на два дола широки; ми напрела две вретена, си 'и клала на полица, дошло маче лизна, дошло куче гризна; читъ пустино, ошъ щурино, толку сумъ си напрела; на дедо кошуля, на баба марама.

662.

Друга.

Чукнале деца яболка, со шарени-те стапчина, со стребрени-те ржчина, излезе божа съ решето, тà ѣ пукнало меше-то.

663.

Играчки.

Тумба тумба Татара, явни коня златара, тà пойди си Вегле; Вегле копю крева'е; самъ бекъ седеше, Самовила пишфеше со орло'о перце, пауно'о крилце, падна крилце въ морце, морца менѣ сольца, я сольца овцѣ; овца менѣ ягне, я ягне волку; волкъ менѣ кожа, я кожа кжрпачу; кжрпачъ менѣ чевли, я чевли бабѣ; баба менѣ колаче, я колаче жрту; жртъ менѣ заякъ, я заякъ Турчину; Турчинъ менѣ пара, я пара попу; попъ менѣ молитва: по Чифути клетва, по Егюпци метла, и по ..рци лопата.

664.

Думба думба дивина, явна коня пауна, си отиде Влася, Власи копю крева'е, сина си го коле'а, цар-о го подига'а, неольо мори неольо! дека да сѣ делиме? потъ Сабуко'а косеница. Самъ Сабукъ седеше, Самовила пееше; Чеверъ Лаго вжрлаго, крена нога на рамо, погледай по нурецъ; нурецъ тебѣ сольцá; сольца ти овцѣ; овца тебѣ ягне, ягне ти волку; волкъ тебѣ кожа, кожа ти ко'ачу; ко'ачъ тебѣ сжрбичокъ, сжрбичокъ ти 'ченица; 'ченица ти воденица, воденица тебѣ брашно; брашно ти бабѣ, баба тебѣ колакъ; колакъ ти жрту, жртъ тебѣ заякъ; заякъ ти Турчину, Турчинъ тебѣ две пари; две пари ги цару, цар-отъ тебѣ девойка. (Две пари ти попу, попъ тебѣ молитва.)

665.

Кога да пѫлтеетъ деца-та мали.

Чукъ чукъ лобода, падна тесла отъ бога, удри баба по нога, тà сѣ роди жртиче, си го зави въ кѫрпиче, си го кладе на тланикъ, мѫлчи, синче, не плачи, ойде въ пазаръ татко ти, ке ти купитъ два меха, едни-отъ меденъ, други-отъ немеденъ, кой ке мѫлчитъ медени-отъ, кой ке плачитъ немедени-отъ, претъ царе'а порта жѫлта курешница, у тебѣ ключе'и-те, у мене катани-те, моли замоли до три години.

666.

Одефъ, одефъ пра'у пѫтемъ, кога гледа шума, шума бобо родила; апнафъ едно сладко, ущ' едно посладко, трекьо найсладко. Си оборифъ чанта, чанта тагарджика, берамъ берамъ нѫтре кла'амъ; „бре не бери ти бобо-то!“ (викатъ пѫдаръ); — „бре що бикашъ ти викачу!“ — (отго'ори берачъ) — „бре небери бобо-то!“ — „шума бобо родила, ти бобо си не родилъ!“ — я берамъ, берамъ, опой туку викатъ — ела бре вамо — ето нейдамъ тамо, — капунунъ, (велитъ Турчинъ) — не носамъ капу, (велитъ берачъ) ясъ с' имамъ шапку — тутунъ усъ шинди — ясъ тутунъ не пiамъ, — делидар бу — ясъ го неделямъ, самъ въ шума г' обрафъ, самъ ке го яда. —

667.

Дедо седитъ на грутка, и си плетитъ ѭкучка, защо ти ѥ ѭкучка? — ке си берамъ желатъ. — защо ти ѥ желатъ? — ке си ранамъ прасенце. — защо ти ѥ прасенце? — ке ми пущитъ сало. — защо ти ѥ салце? — ке си мазнамъ моми-те. — защо ти сѐ моми-те? — ке ми метатъ дворо'и. — защо ти сѐ дворо'и. — ке ми редатъ столо'и. — — защо ти сѐ столо'и? — ке ми седатъ свато'и. — защо ти сѐ сватои? — ке донесатъ невѣста. — защо ти ѥ невѣста? — ке ми родитъ дете. — защо ти ѥ дете? — да ме викатъ *) тата, бате, скри сѣ въ гѫрнце, ето 'и Турци-те, ке ти408 зематъ пари-те.

668.

Сонце бонче, бого'о яйце. — камо то'а яйце? го изеде мома. — камо ѥ мома-та? — она сѣ скри дома. — камо ѥ дома? — ѭ изгоре

*) По друга: — да ме викатъ: тате, бате, скри сѣ въ ясли, сто ти сѐ Турци кюлюмарци.

огонъ. — камо го огонъ? — го изгасна вода. — камо ѥ вода? — ѭ испі'а две деца. — камо 'и дечина? — отидо'а на нива, да бранатъ просо. — камо ти просо? — г' искълва'а врапси. — камо 'и врапци? — сѣ качі'а на джпъ. — камо го той джпъ? — го пресече секира. — камо ѥ секира? — отиде на ко'ачи. — камо 'и ко'ачи? — 'и изсмоля мольци. — камо 'и мольци? — 'и искълва петел-отъ. — камо го петел-отъ? — го изеде лисица. — камо ѭ лисица? — ѭ отепа пушка. — камо ѭ пушка? — пойде кае цар-отъ.

669.

Ономоно дономоно; тріафиле, карафиле; стото-пито, моногито; ляйтинъ, гуйтинъ; суезе, сукезе; делимаръ, кокошаръ; зби, каціи; тенеке, напърстокъ.

670.

Цуцулига, пентанъ; петугора, хаиванъ; харджиманъ; чунчукъ, чукалчакъ, ковачъ, керкелъ.

671.

Яребица порпатица, до мазара, до катара, чингини, мингини, оптилъ, дуптимъ, дупка.

672.

Палец-отъ велитъ: айде да крадиме! казалец-отъ велитъ: кѫде? големи-отъ: кѫде да ѥ. Четворти-отъ: ке кажамъ. Наймали-отъ: мълчи джупче наказанче!

673.

Кога да піетъ вино.

Протеколъ ми мѫтенъ Дунавъ, занесолъ ми чаша вино; поклонъ дойде до кумета; кум-отъ ми сѣ люто кълнитъ: „жими бога не ѥ моя, туку ми ѥ Николо'а, пи Никола пи; опѣтъ наполни."

674.

Отговоръ.

Мори чашо бу чашо, що сѣ бучишъ за мене, ете юнакъ за тебе.

Тіе игри сѣ кладоха сѧде за любопитство, и защо въ нихъ сѣ крієтъ имина странни. Во Бѣлица, не далеку одъ Струга, деца-та пеятъ со голема бѫрзина и повторвеѥ пѣсна, во коя сѧде можехме да различиме едно слово: Богорасумъ (Борисомъ?).

СВАДБЕНИ ОБИЧАИ.

От Струга.

На големи-те празници, како Велигденъ, Петровденъ, Спасовденъ и др. сѣ береетъ млади мѫжи и жени окулу цѫрковъ, или на други места, и играетъ хоро невѣсти, девойки и мѫжи особено. Тога неженати-те имаетъ случаи да си отберат лика спроти себе. На отбрана-та си пущаетъ стройници, кои даваетъ малъ нишанъ. Свѫршени-те во празници си пущаетъ 'секакви дарови, како сладки ѥла, ризи везани, и китки. Предъ свадба-та си менвеетъ големи-отъ нишанъ. Четвортокотъ си клаваетъ старосватъ, и побратими. Старосват-отъ седитъ до кум-отъ подолу, а побратими-те канеетъ сватови, и, кога одѣтъ по невѣста, стоѥтъ отъ две-те стѫрни отъ зет-отъ, и подкрепвѣтъ невѣста-та, кога ѭ земаетъ. Въ сабота месатъ погача со пѫрстенъ шарена, коя сѣ викатъ свакя; еднаква сѣ меситъ и у девойка-та. На вечера побратими-те канеетъ роднина-та и пріатели-те со гайда, и со чутура вино обколисана со женски стребренъ герданъ, и обкитена со босильокъ. Канени-те пієтъ отъ това вино; и кѫде ке сѣ свѫршитъ наполнвѣтъ чутура-та со вино. Утрина-та побратими-те канеетъ да сѣ сберѣтъ сватови. Кога тіе ручаетъ зет-отъ сѣ готвитъ; сѣ бричитъ обколисанъ отъ невѣсти и девойки, кои му пеѥтъ песни; сѣ облеквитъ со зетоско-то рубо, и целуватъ рѫка на татка и майка. Така тѫргвѣтъ по невѣста. Напредъ одитъ байрактар-отъ, зетовски роднина, кои дѫржитъ яболшница накитена со везани ризи, цѫрвени шамія, 'секакви китки и цѫрвени яболка; по него хоро отъ юнаци; после свато'и-те, а по нимъ зет-отъ мегю побратими-те, имеещемъ на глава лозенъ венецъ навитканъ со цѫрвена коприна, и цвекя; а отъ десна-та стѫрна на капа-та носитъ китка, пратена отъ девойка-та и обшіена со стари пари (цела). По зет-отъ ходѣтъ девойки и невѣсти, кои велегласно пеѥтъ зетовски песни. Старосват-отъ носитъ свакя-та (погача). На приближенѥ-то девойкини-те роднини на две рѣда пречеквѣтъ сватови-те; а други жени пеѥтъ, како на добре-дойде. Постари-те влегвѣтъ въ куки и разседвѣтъ на ставена-та тѫрпеза; а млади-те останвѣтъ во двор-отъ, кѫде имъ носѣтъ вино, и на 'секого раздаваетъ по една китка. Тога сѣ даваетъ отъ стѫрна-та отъ зет-отъ десетъ гроше'и, и дарови-те за кукьовни-те невѣстински; сѣ менватъ сваки-те (погачи-те) т. е. зетинска-та останвитъ у девойка-та, а нейдзина-та земаетъ у зет-отъ. На-

стжрна стоитъ зет-отъ; кунъ него подходвитъ девойкини-отъ братъ со везана риза, со коя преопашвитъ зет-отъ три пжти, или ако не достигнитъ, му ѭ префжрлятъ на рамена, и го удиратъ со ржка-та по обе-те стжрни отъ образ-отъ, а зет-отъ му даватъ яболко со пари накачено; целуватъ ржка на теста си и теща-та и на седнати-те на тжрпеза, и сѣ вращатъ на пжрво-то место. После побратими-те влегвѣтъ при зготвена-та девойка, ѣ даваетъ сжрмо-везани чевли, и ѭ изводвѣтъ надворъ. На отходвенѥ-то зетовски-отъ татко фжрлятъ дробни пари надъ глава-та отъ невѣста-та, коя гувеитъ, качена на коня. Со еднаковъ порѣдокъ сватови-те здружени со невѣстински-те тжргвѣтъ за въ цжрковъ. На пжтъ свои-те люгѥ иставаетъ вино на сватови-те, ако овіе поминиватъ по край кукя-та имъ. На венчанѥ-то, кога сѣ вжртѣтъ три пжти окулу, кумица-та фжрлятъ овесъ, смешанъ со шекерчина, надъ глави-те отъ младенци-те, на кои после сѣ даватъ хлѣпъ и вино, донесени отъ стжрна-та отъ зет-отъ; по нимъ 'сите роднини целуваетъ вангелѥ-то, после венци-те отъ младенци-те, и сѣ напивѥтъ отъ исто-то вино. По венчанѥ-то со еднакви радостни песни и порѣдокъ сѣ вращаетъ у зет-отъ дома, кжде предъ врата-та байрактар-отъ стресвитъ яболшница-та, и ѭ фжрлятъ натъ куки. Предъ праг-отъ отъ кукя-та, или одая-та даваетъ на невѣста-та пешникъ хлѣпъ и вино, пеѥщемъ: „Що сторифме свакѣ-то, ви зедофме моме-то, ви огжрдифме кукя-та, заличифме наша-та.“ Кога сватови-те ке си расходатъ, зет-отъ и невѣста-та седвѣтъ на кжт-отъ еденъ близу до други; на колено-то отъ невѣста-та кладвѣтъ мжшко дете, кое тая целуватъ и джрвитъ; а жени-те ги благословатъ. После тои обрѣдъ невѣста-та гувеитъ до врата-та, кжде вечер-та пречеквитъ гости-те, на кои целуватъ ржка, или въ образъ ако сѐ близни; а тіе, кой како сакатъ, ѣ даваетъ пари. Кум-отъ и старосват-отъ иматъ право да мжчатъ зет-отъ и невѣста-та со секакви тешки испитваня, наприм. невѣста̀-та да ѣ оставитъ да му гувеитъ цели часови; зет-отъ да му стоитъ простумъ или на една нога, или на пирустія и др. *) Невѣста-та со зет-отъ и побратими-те вечераетъ насе. Други-отъ денъ зет-отъ и побратими-те канѣтъ на ручекъ гости; и свои-те имъ даваетъ за невѣста-та тестени ѥла. Така канѣтъ и вечер-та, коя бидвитъ пошумна отъ понапрежна-та; Защо тога играетъ на танецъ зет-отъ и невѣста-та; тога сѣ пеѥтъ песни, со кои сѣ подсмевѥтъ на свакя-та на зет-отъ и на невеста-та (вид. п. 534); тога играетъ свакя-та (погача-та нѐвѣстинска), т. е. танцоводач-отъ зематъ свакя-та и игратъ наишумно-то хоро пеѥщемъ подсмешни песни (вид п. 532, 533). По хоро-то сѣ грабеетъ на свакя-та, и ѭ раздаваетъ на 'сите по малу. Утрината піѥтъ топла ракіа, и свои-те люгѥ и пріятели испращаетъ на зет-отъ дарби. Вечер-та невѣстински роднини отъ дома ѣ донесвѣтъ дарови за сватови-те; нихъ гощаваетъ особено; а канени-те ходатъ со нозба, т. е. секоиноситъ ѥло, погача и вино. Тая вечеръ раздаваетъ дарови-те, що испратиха отъ невѣста-та, на сватови-те, кои фжрляетъ пари въ изглобенъ хлѣбъ; а кум-отъ, старосват-отъ, и побратими-те можатъ до неделя-та, кога сакаетъ, да ходатъ со нозба. Неделя-та или други денъ тест-отъ канитъ зет-отъ со невѣста-та и кукьни-те на гости; тая гозба сѣ викатъ пжрвиче.

*) Тіе како и други отъ описани-те свадебни обичаи денеска престанаха да сѣ чинатъ.

Обичаи на свадба въ Кукушъ.

И въ Кукушъ на добаръ денъ сѣ береетъ млади-те на 'секакви места и играетъ 'оро; а на Велигденъ 'сите сѣ собервѣтъ на едно место, и играетъ. Кога некоя свжршена видитъ некого отъ зетовска-та роднина, или зет-отъ со прiятели, сѣ пущатъ отъ оро-то со една друшка, коя водитъ неа, и коя пжрва целуватъ ржка сжде на сродник-отъ; а свжршена-та нему, и на 'си-те негови другари, що ке бидѣтъ со него. Но ако сѣ згодитъ тамо армасник-отъ (свжршени-отъ), овая на 'си-те целуватъ ржка, а кжмъ него не подходитъ. На такви народни общи 'ора нежената-те си сѣ избираетъ; и по татковско-то согласiе стройници-те приготватъ армасъ-от, кои сѣ чинитъ вака. Въ некой праздникъ сѣ берѣтъ сродници-те у момче-то, кое целуватъ ржка на татка му, или, ако header nematъ татко, на вуйка, или стрика, кому вржчвитъ знакови-те една хубава шамiа, и некой флоринъ; еднакво целуватъ ржка и на други-те стройници. После ходатъ у девойка-та, кжде имъ ставiетъ софра. По неколку време излегвитъ мома-та со некоя друшка. Тога сѣ менватъ знакови-те отъ две-те стжрни. По това друшка-та целуватъ ржка на 'си-те со рѣдъ, а после мома-та, коя 'секому на рамо префжрлятъ везана риза, на женати-те везана на разбои, а на нежената-те везана со нейдзина ржка. Стройници-те, имеещемъ на рамо ризи-те, сѣ вращаетъ у момче-то, кжде сѣ гощаваетъ. Той сѣ викатъ малъ армасъ (свжршуванiе).

Други-отъ денъ сѣ собираетъ у момче-то около трi'есетъ дечина отъ четири до десетъ години, кои стара жена водитъ у невеста-та. Отъ деца-та едно носитъ овошки (олошки) во шамiа; а друго во лепо везана риза носитъ овошки отъ три, петъ или седумъ вида (сорта); еднà киткà нарѣдена со стари пари петъ, или седумъ, или деветъ, отъ кои три пари сетъ поголеми. *) Мома-та ги пречеквитъ и на 'сите целуватъ ржка, и найпосле на тiе що носатъ овошки-те. На деца-та донесватъ пжрво благо нещо, а после друго ястiе. Наодзади излегвитъ девойка-та, имъ целиватъ ржка, и имъ даватъ по китка и риза; и на едно отъ тiе даватъ гореречена-та шамiа со овошки, една лепо везана риза и една зелена китка за момче-то. Овой обичай неколку пжти во година-та сѣ повторвитъ, особено кога излегватъ нови овошки; но други пжтъ количество-то отъ деца-та iе многу помало.

Зелена китка. После неколку месеци канѣтъ у зет-отъ жени и моми отъ роднина-та му, кои ходатъ у мома-та, имеещемъ со себе си сждъ со овощки, надъ кои сѐтъ около петъ зелени китки, отъ кои поголема-та, коя иматъ жжлтица вжрзана со коприна, iе за мома-та; уще за мома-та носѣтъ чораби, чевли, неколку ока предено, ленъ и неколку драмой коприна разноцветна; отъ овiе мома-та требитъ предъ свадба-та да иматъ зготвени кошули за дарувапiе. Девойка-та ги пречеквитъ, имъ целуватъ ржка, и сама зематъ вещи-те. Имъ ставiетъ софра да ядѣтъ. Пакъ мома-та излегвитъ, имъ целуватъ ржка, и ги служитъ по чаша вино; тога пеiетъ три песни. После излегвитъ сестра ѣ, и даватъ по една мала зелена китка. По неа мома-та даруватъ по риза на золви-те и свекжрва ѣ, на коя вржчвитъ гореречени-отъ сждъ полнъ со неидзини овошки, неколку зелени китки, мегю кои за момче-то поголема, а со жжлтица по мала отъ тая, що прати момче-то, и

---

*) Мома-та не ядитъ отъ овошки-те що сѐ во шамiа-та, а тiе що сѐ во бѣла-та везана риза, коѝ чуватъ мома-та за да сѣ кланятъ (гувеитъ) со неа.

везана риза за него; и по риза за свекор-отъ, девери, вуйковци и стриковци. Други пжтъ сама свекжрва ѣ ходитъ у мома-та, и ѣ зематъ мера за коланъ со пафти, за колби (белезіи), и за четири пжрстени.

Големъ армасъ. Две недели предъ свадба-та, въ сжбота спроти неделя, момче-то со роднини-те и пріятели-те му ходитъ у армасница-та, имаещемъ со себеси потребно-то ястіе и питіе. Майка му во тепсіаноситъ благо сукано; а снахи-те колан-отъ (поясъ) со пафти, колби-те, четири пжрстени, шамя за ржце, друга за глава, тульбенъ, фесъ, огледало, гребенъ и жжлтици; а момче-то шаміа со овошки. Стигвеещемъ у мома-та мжжи-те седвѣтъ на една стжрна, а жени-те на друга-та стоѣтъ простумъ. Излегвитъ мома-та со една друшка, и целуватъ ржка на мжжи-те, а на момче-то не; после целуватъ на жени-те, отъ кои179 зематъ речени-те вещи, и ги предаватъ на дружка-та си; и найпосле целуватъ ржка на момче-то и презематъ шаміа-та со овошки-те. Ставіѫтъ софра, на коя донесватъ ястіе-то и питіе-то отъ момче-то, кое, целуваещемъ ржка, на 'си-те служитъ по ракіа. Постари-отъ на четири скжршвитъ на савче винено кржстообразна-та погача, коя иматъ на среде вжрзано цело (стара пара); среда-та со цело-то сѣ пращамъ на мома-та. По неколку време момче-то служитъ на 'си-те по вино, целуваещемъ ржка. По това донесват момини ястя и вино, и мома-та тога целуватъ на 'сите ржка, и ги служитъ по едно вино. Тая вечеръ не сѣ спіетъ. На разденвеніе-то піетъ ракіа отъ момче-то. На одзади мома-та имъ леитъ (туриватъ) вода да сѣ измиіатъ, и найпосле на момче-то, и на 'си-те префжрлятъ на рамена по една риза; 'сите ж дарвѣтъ по жжлтица. Това сѣ викатъ големъ Армасъ.

Руба. Седумъ дни предъ свадба-та въ неделя отъ мома-та пращаетъ у момче-то, стомна вино. Неколку моми ходатъ у момчето, имаещемъ за момче-то две кошули, две гащи, една антеріа, еденъ елекъ, една шаміа, две бохчи; за бракя му, за свекор, свекжрва, за чичовци, вуйковци и тетиновци по кошуля и риза; за ѭтарви, вуйни и тетки по карпа; за майсторъ-отъ, що го училъ занает, и за учителъ-отъ по кошуля. Стигвеещемъ у момче-то 'сите тіе дарови обесватъ на дзиздъ въ одая-та, кжде момче-то иматъ обесени 'сите дарови, що му пратила мома-та. Имъ даваетъ да ручаетъ, и момче-то имъ целиватъ ржка и ги служитъ по ракіа (ако піетъ). После моми-те пеѭтъ и играетъ оро така, що три пжти излегвѣтъ надворъ отъ врата-та, и влегвѣтъ нжтре. Това сѣ каже Руба.

Замесъ. Три дни предъ свадба-та, въ четвортокъ рано, месвѣтъ у момче-то две погачи, една за мома-та, друга за кум-отъ. Сѣ берѣтъ у момче-то неколку моми и замесватъ хлѣбъ вака: донесвѣтъ три ношви (на още месѣтъ хлѣбъ) и три сита; три моми ке засеатъ брашно, и ке го соберать на едно. Мало дете, що иматъ татко и майка клаватъ соль и вода; и со джрвце, кое иматъ на край-отъ топувче и кое викаетъ кукудавка, пжрво смешвитъ брашно-то и вода-та; а моми-те после го замесватъ. После креваетъ дете-то на ржце; а дете-то три пжти ке удритъ со джрвце-то на греди, и три пжти ке речитъ „Момакъ и мома." — Това сѣ велитъ Замесъ.

Исти-отъ денъ моми-те правѣтъ фруглица-та байракъ), коя ѥ тжрска, на неа зашіена бѣла риза везана, а на вжрх-отъ яболко шикосано (варакосано со злато). После една девойка облечена во момчеви руби, со мжшки фесъ на глава, фащатъ на 'оро други-те моми, и водитъ танецъ, държеещемъ фруглица-та.

Вечер-та еденъ ковчегъ, во кои клаваетъ бамбакерно семе, ѭчменъ и три яболка, го испращаетъ у мома-та со фругличари-те (кои носатъ фруглица-та, кога одеетъ за невѣста; побратими-те) кои, како г' однесатъ, седватъ на него. По малу

идетъ мома-та имъ целуватъ ржка, и ги даруватъ по риза, а тіе ѣ предаваетъ ковчеготъ, и сѣ вращаетъ. По нимъ момчеви-отъ татко со два троица зематъ погача-та, що месиха рано-то, и коя ю вързана кърстообразно со цървена коприна, и на среде иматъ цело, и ходитъ у мома-та. Тамо имъ даваетъ да ядѣтъ, и татко-то скършвитъ погача-та на винено гърне. После ке сѣ разговоратъ со момини-отъ татко за обушва-та (дрехи).

Исти-отъ вечеръ други седум-осумъ мина отъ роднина-та момчева земаетъ каниска (ястю со кое канатъ) и погача-та, що месиха рано-то, и ходатъ у кум-отъ да го канатъ на венчаваню. Тамо сѣ гощаваетъ, и нокь-та сѣ вращаетъ назатъ.

Петокъ. По ручегъ сѣ бератъ у мома-та нейдзини сродници невѣсти и моми за да ѭ плетатъ. Сѣ собираетъ окулу неа, и първо кладватъ мало дете, що иматъ татко и майка, за да ѭ заплетитъ и зачешлятъ, а моми-те ке ѭ исчесляетъ, и ке ѭ доплетатъ со песни. Кога тіе ке свършѣтъ, мома-та имъ целуватъ ржка, и си клаватъ на глава фес-отъ и шамія-та (що ѣ бѣше далъ момче-то на големи-отъ армасъ); а после заедно со 'сите игратъ 'оро. Тога невѣстинска-та руба, коя ке носитъ у момче-то, стоитъ въ одая-та обесена.

Во тои денъ у момче-то віѣтъ карафилъ во книжина, со кои фругличари-те канатъ гости-те. Наодзади фругличари-те ходатъ у мома-та да кажатъ, че во неделя иматъ свадба. Невѣта-та ги даруватъ по риза.

Собота. Неколщина сѣ бератъ у момче-то за да заколятъ вол-отъ, (безъ волъ не бидвитъ свадба). На вол-отъ накитватъ глава-та и рогови-те со цвекя и китки и му пеютъ песни; и дури да го одератъ и суредатъ не престанватъ да пеютъ и да играетъ оро. По ручекъ фругличари-те со карта вино (чутура) канѣтъ на вечера гости-те, що бѣха ги канили въ петок-отъ, а кум-отъ не. Како ке кладатъ вечера на гости-те, фругличари-те сѣ пращаетъ у мома-та, кждe еднакво служатъ, и отъ кжде не можѣтъ да сѣ вратѣтъ безъ повеленю отъ момини-отъ татко.

Неделя. Рано-то идетъ бричач-отъ (берберин-отъ), и бричитъ зет-отъ; а две моми дочеквѣтъ 'лакна-та на риза, коя скривютъ за да ѭ кладатъ во невестински-отъ ковчекъ, кога ке го донесатъ. Други-те моми пеютъ и играѣтъ оро окулу зет-отъ. По свършеню-то даруваетъ на бричач-отъ риза, и пари кой како сакатъ; а зет-отъ целуватъ ржка на 'си-те, и сѣ измиватъ образъ. Вода-та, со коя ке сѣ изміетъ, собираетъ въ бардаче, и ѭ вардатъ дури да донесатъ невѣста-та, како ке видиме. После му носатъ зетовска-та руба, коя едно дете три пжти търгатъ (теглитъ) на кжнтар, и зет-отъ сѣ облеквитъ; а фирали-те (чевли) не иставатъ *) отъ нодзе-те дури да сѣ венчатъ.

За ручегъ сѣ собираетъ сватови-те; канѣтъ кум-отъ и кума-та со дружина-та му, и ручаетъ. По това зет-отъ целуватъ ржка на кум-отъ и подкумник-отъ и на 'си-те сватови; после ходѣтъ да земѣтъ невѣста-та.

Стигвеещемъ у мома-та девери-те, свекърва-та, кума-та и снахи-те ходатъ кжмъ одая-та ѣ. А мома-та со затворени врати, обиколена отъ роднина-та си, държеещемъ реше-то со бамбакерно семе, и три страка запалена борина, запевятъ „откупи снаха деверу! скжпа ю снаха, вредна ю...“ девери-те, кои стоѣтъ

---

*) Обикновено въ Турско иставаетъ фирали-те (кондури-те), кога влегватъ въ одая; защо одаи-те сѐ послани.

на врата-та надворъ, даваетъ неколку гроша на вратар-отъ, и влегватъ 'си-те нѫтре; а мома-та разсевятъ семе-то во решете-то, кое фѫрлятъ вонка (надворъ); а други го фѫрляетъ на кѫщи. Постари-отъ деверъ даватъ на невѣста-та чораби-те, отъ кои еденъ ю полнъ со овошки напр. леблебiи (слантокъ печенъ) кои тая клаватъ въ джепъ. После оставатъ предъ неа чевли-те, кои тая ритвитъ (кльошвитъ, клоцвитъ) три пѫти, а после ги обувятъ. По това пѫрво кума-та клаватъ на главата отъ мома-та венецъ отъ винена лоза, обвiенъ со цѫрвено предено; После свекѫрва-та ѣ наредвитъ стребрени-ве накитки: нетопъ на чело, патопъ, плоча преку гуша на грѫди, перя, и иглици; а моми-те во това време пеютъ: „Веди сѣ долу наша дружко, дуръ да ти кладатъ нетопъ на чело-то, плоча на сѫрце-то. „Наодзади ѭ превѫрзватъ со голема бѣла риза, а преку рамо подъ лева-та мишка превѫрзвѣтъ басма или друго нещо скѫпо; найпосле ѭ прекривютъ со дулакъ (превезъ); а тая три пѫти сѣ кланатъ на татка ѣ и кум-отъ, и ходитъ на стѫрна, кѫде често сѣ кланятъ (гувеитъ).

После некоя малка мома направаетъ невѣстà, ѭ покривютъ, ѭ фащаетъ за рѫка и со пѣсни свекѫрва, кума и 'сите жени сѣ вращаетъ въ кѫща-та отъ момче-то; а мѫжи-те останватъ тамо. Но кога невѣста-та носеетъ въ цѫрковъ 'си-те жени, и свекор-отъ, кой не ходитъ со сватови-те за невѣста-та, предъ цѫрковъ пречекватъ невѣста-та, како ке видиме.

Сватови-те сѣ гощаваетъ, а зѣт-отъ со фругличари-те ходитъ въ особена одая, кѫде стоитъ софра ставена. Зѣт-отъ со три-те пѫрсти зематъ отъ четири-те стѫрни отъ юстю-то и го клаватъ предъ себе; после ядитъ. По малу време идетъ теща му, или шурна му, и му даватъ пѫрстенъ за венчанiе, и му префѫрлятъ на рамо бѣла риза; а той ѣ целуватъ рѫка и си ходитъ при кум-отъ. По това идетъ на тѫрпеза невѣста-та, коя седитъ на исто-то место, кѫде бѣше седналъ зет-отъ, и пѫрво изедвитъ това, що остави зѣт-отъ кога седна да ядитъ, а после ядитъ други юла. По това зѣтъ и невѣста ходѣтъ при кум-отъ, кои покриватъ глави-те имъ со платно, и дѫржеещемъ чаша вино са малу хлѣбъ нѫтре, ги благословятъ и истуриватъ вино-то преку младенци-те. Невѣста-та целуватъ рѫка нему и на 'сите сватови. Во това време идетъ неколку момичина (девойчина), и на 'сите сватови пеютъ песни 'секому прилични по вѫрст-та (возрастъ); а сватови-те ги даруваетъ по нещо. Зет-отъ целуватъ рѫка на 'сите невѣстински сватови; а невѣста-та, изведена надворъ, даруватъ по шамiа 'си-те нейдзини сватови, кои тога излегватъ. После сѣ прощаватъ со татка и майка и сѣ прекѫрствитъ; а девери-те ѭ качватъ на коня. Така ходатъ на венчанiе въ цѫрковъ; по пѫт-отъ жени-те пеютъ, а невѣста-та често сѣ кланятъ.

На приближенiе-то въ цѫрковъ свекор-отъ, кума-та и други-те жени пречекватъ невѣста-та, окулу коя пеютъ: „Куме, мили куме, дали да венчаме.“ Свекор-отъ ѭ свалюватъ (слегвитъ) отъ конь-отъ; а тая му целуватъ рѫка и му даватъ риза; еднакво и после венчанiе-то свекор-отъ ѭ качвитъ на конь. И кога ке стигнатъ у момче-то предъ врата-та ѣ пеютъ: „Ела, ела невѣсто, позна кешъ си дворови....“ Предъ да слезитъ отъ конь-отъ ѣ даваетъ две мѫшки деца, на кои образ-отъ гладитъ со плоча-та, имъ целуватъ рѫка, и имъ даватъ отъ овошки-те, кои отъ чораб-отъ бѣше клала въ джеп-отъ си, како рекохме; а други-те овошки исфѫрлятъ. Тога свекор-отъ фѫрлятъ преку неа дробни пари, и ѭ слегвитъ отъ конь-отъ. По това ѣ даваетъ подъ мишка два сомуна хлѣбъ и бардаче-то со водата, со коя зет-отъ бѣше си измилъ лице-то, како сѣ каза погоре. Така тая сѣ

качвитъ дома и по малу туриватъ отъ вода-та, дури да стигнитъ до одая-та, во коя зѣт-отъ стоитъ скрієнъ задъ врата; и кога невѣста-та ке влезитъ нѫтре, той три пѫти ѭ удиратъ по плещи, и излегвитъ вонка (надворъ); невѣста-та однесватъ да стоитъ въ кьоше (ѫгалъ), а хлебови-те и бардаче-то фѫрлятъ на гярамиди. По това донесвѣтъ ястѥ на невѣстински-те сватови, кои тога сѣ викаетъ погазеи, и кои после ядеңѥ-то си ходатъ секой дома.

Вечер-та сѣ собираетъ гости-те; и на вечера-та зѣт-отъ и невѣста-та, захващаещемъ отъ кум-отъ, сѣ поклонватъ, целуваетъ рѫка и служатъ по чаша вино на 'си-те сватови, на кои невѣста-та раздаватъ дарови-те, прѣхвѫрляещемъ на рамо дар-отъ; а сватови-те неа даруваетъ по нещо. По неколку време запеватъ: „Стани, куме, стани! ти сѣ молятъ младенци-те, време ѥтъ да одиме…“ Гости-те си ходатъ; наодзади станвитъ кум-отъ, кого зет-отъ и невѣста-та пречекватъ на врата, му сѣ поклонватъ три пѫта до земя, и му целуваетъ пола-та и рѫка-та.

Въ понеделникъ канѣтъ на ручегъ гости, и заиграваетъ на оро зѣт-отъ со невѣста-та. Вечер-та пакъ канѣтъ гости.

Въ торникъ накарвѣтъ (натервѣтъ) невѣста-та да сметитъ и да измієтъ сѫдови-те (вагани, паници, каленици), и ѭ задеваетъ (задираетъ), ѣ сѣ подсмевѥтъ, гьоо (като че) не умеала да метитъ и да мієтъ сѫдови-те; а тая подхвѫрлятъ некоя пара на земя за да престанатъ, да ѭ задираетъ. После ѭ натервѣтъ да муситъ мазникъ; и тога ѣ сѣ подсмевѥтъ, и на сученѥ-то ѣ сечатъ кори-те (губи), гьоо не знаела да сучитъ мазникъ; а тая имъ подхвѫрлятъ неколку гроша, дури да престанатъ. Той мазникъ ядѣтъ кукьни-те и побратими-те.

Въ среда невѣсти и моми, зетовски роднини, изважаетъ невѣта-та да налеитъ (нацѫрпитъ) вода. Со себе си носатъ гѫрне вино и ракіа, и кого на пѫтъ стретатъ, нему невѣста-та служитъ вино и ракія, и му целуватъ рѫка. Невѣста-та носитъ въ десни-отъ рѫкавъ просо, а въ уста стара пара (цело). Стигвеещемъ на кладенец-отъ (геранъ, бунаръ) невѣста-та ходитъ окулу него туриваещемъ по малу просо, и сѣ кланятъ кѫрстообразно на четири стѫрни; наодзади хвѫрлятъ цело-то въ кладенец-отъ и нацѫрпвитъ вода.

Четвортокъ вечеръ невѣстински татко канитъ зѣт-отъ и невѣста-та на гости.

Замеч. Въ Воденъ, кога тест-отъ въ петокъ вечеръ канитъ зѣтъ-отъ со многу гости, сѣ викатъ пѫрвиче; други-отъ петокъ, кога зѣт-отъ ходитъ у тест-отъ со побратими-те, сѣ викатъ вториче; трекьи-отъ петокъ, кога ходитъ сѫде со невѣста-та, сѣ викатъ третиче.

Петокъ вечеръ спроти сѫбота не требитъ зѣт-отъ и невѣста-та да останатъ дома си; за това ходатъ да пренокюваетъ у некого роднина. Тая вечеръ сѣ викатъ Сѫботнина.

Годинешни обичаи.

Въ Кукушъ.

Коледе. На полнъ нощъ предъ Божикь до разденвенѥ деца-та ходатъ со коледачки (стапови) отъ кѫща въ кѫща, и тропаетъ по врати-те, викаещемъ „Коледе, бабо, Коледе.“ Отъ куки-те имъ даваетъ колачина, костени и други такви.

Бѫдник. Денъ предъ Божикь ѥ Бѫдник. Вечер-та запальватъ огань, на кои перднуваетъ (клаваетъ) голема пенушла. 'Сѫ нокь огн-отъ требитъ да горитъ;

а отъ пенущка-та да останитъ едно парче кое вардатъ до друга-та година, за да подпалѣтъ огн-отъ во исти-отъ вечеръ. Во Воденъ това парче закопватъ въ лозіѥ, за да сѣ сторитъ грозіѥ-то цжрно. Тая вечеръ месѣтъ погача, во коя клаваетъ цело; и ѭ кжршатъ на толку парчина, колку сетъ кукьовни-те, захващаещемъ отъ бога, после отъ кукя-та, и со рѣтъ отъ постари-те до помлади-те; и кому ке паднитъ цело-то, той ѥ стретенъ тая година.

Како сѣ зготвитъ тжрпеза-та отъ вечер-та, така стоитъ ставена дури да поминитъ Божикъ. Отъ Божикъ до Водици жени-те не работаетъ, ни муратъ (міятъ), ни деца кжпатъ.

Клетва. Въ средепосна-та неделя сѣ собираетъ неколку девойки, носеещемъ секоя нещо отъ потребни-те за да месатъ зелникъ. Ядатъ и сѣ сузборватъ заедно да пеѭтъ Лазара; И за да останатъ вѣрни на здоговор-отъ, клаваетъ на секира 'лѣпъ, соль и ѭгленъ; После целуваетъ секира-та и сѣ кжлнатъ „ако некоя не доджржитъ збор-отъ и сѣ разделитъ на Лазара, да не сѣ слеитъ како железо-то, да оцжрнитъ како вжглен-отъ (ѭгленъ), и лѣб-отъ да ѣ фатитъ очи-те, т. е. да ослѣпитъ.“ —

Мишевъ денъ. Въ понеделник-отъ отъ Сирници (после запоственѥ-то отъ мѣсо), жени-те не работаетъ, ни отвораетъ ковчедзи-те. Той денъ сѣ викатъ Мишовъ-денъ.

Мартинки. Ден-та спроти Март-та сучатъ цжрвено и бѣло предено со цело; и утрина-та го клаваетъ на деца-та на гжрло, на ржце и нодзе за здравіѥ. Тіе сѣ викаетъ мартинки, и со нимъ въ Струга стретватъ ластовици-те.

Тая вечеръ премснуваетъ места-та, кжде спаваяе до тога, за да не ги ядатъ болви. Той денъ мали-те деца правятъ ластовица отъ джрво шикосано, и пеѭтъ по кжщи-те: „Ластовица идеше, цжрно море пливаше....“ — Во 'си-отъ месецъ не ядатъ зелѥ останато одъ понапрежни-отъ денъ.

Гюргев-денъ. Рано-то клаваетъ на врата-та коприви. Моми-те и деца-та носатъ коприви на глава. Той денъ сѣ теглѣтъ кой колку ке дойдитъ.

Еремія. Вечер-та спроти Еремія клаваетъ предъ праг-отъ на порта-та кросно, и фортома; а отъ две-те стжрни отъ кросно-то горитъ по една лепешка; и поминватъ го'яда-та преку кросно-то; за да не ги укжсатъ змія. Чукаетъ со каціи низъ двор-отъ, по дупки-те и околу кжща-та, и велятъ „бегайте зміи, оти идетъ Еремія.“

Рано-то со коприви терастъ гояда-та на пасенѥ.

Иванъ-денъ. Ден-та стари жени береетъ треви лекови-ти (бильки).

Во Воденъ тіе треви висеетъ на дукяни-те за да иматъ повике покупници.

Цжри-денъ. Други-отъ денъ по летни св. Атанасъ, сѣ велитъ Цжрнъ денъ. Жени-те не работаетъ ни хлѣбъ месатъ.

Моринки. Пжрви-те дванаесетъ дни отъ Августа сѣ викаетъ Моринки. Тіе дни жени-те не работаетъ, ни муратъ, ни деца кжпатъ. На тіе дни гатаетъ за добро-то или лошо-то време за цела година; ако напр. пжрви-отъ денъ отъ Августа чинитъ горещина, коложекъ (январь) ке бидитъ студенъ, и на противъ; ако на втори-отъ правитъ добро време, на сечка (февраль) ке чинитъ лошо; и така за други-те.

Годинешни обичаи.

От Струга.

Бѫдникъ. Пред Божикъ правеетъ питулици и со каша-та чинатъ кѫрстъ на врати, долапи, брашникъ и други. Орачи-те клаваетъ смеш-от на кланикъ, и на него чинатъ кѫрстъ со каша-та; така и на черешло-то. Деца-та ходатъ на коледе.

Во Дебарски-те села исцѫрнуваетъ лица-та и ходатъ на коледе отъ село въ село со песни и 'ора, имеещемъ цѫрвенъ байракъ со бѣлъ кѫрстъ во среде.

Во Магарово деца-та викаетъ: Коленде меленде, сурова година, цинци, ка-ка, дай м' една колака.

Водици (Богоявленіе). Вечер-та предъ Водици оставаетъ стомни-те откріени и празни, а утро-то ги наполнуваетъ, и наквасвѣтъ въ река-та квас-отъ. Предъ да излезатъ отъ цѫрква береетъ бѫрлокъ, напр. сено со люценчина, или трески смешано, и го фѫрляетъ въ огань шептаещемъ нещо. По излегвеньє-то отъ цѫрковъ клаваетъ средъ кукьи секира; татко-то, или майка-та дѫржитъ кѫрстена-та вода; а синови-те и керки му скокаетъ преку секира. Кой отъ нимъ скочитъ повике отъ други-те, нему пѫрво ке дадитъ да сѣ напіетъ отъ кѫрстена-та вода; така со рѣдъ на други-те.

Зам. По села-та земаетъ кѫрст-отъ отъ село въ село. Той що ке го земитъ дома си угощаватъ сѫто село.

Деца-та имаетъ зготвени вици сплетени, кои сѣ викаетъ суровици. Со нимъ рано-то на Божикъ ходѣтъ отъ кукя въ кукя, мешаетъ огн-отъ со суровици-те, и пеютъ: „суро'а божа, весела година, колку яйца и пилци, толку деца и яганца."

Лапѫрди. На поклади вечер-та деца-та играетъ околу цѫрковъ со лапѫрди. Лапѫрди сетъ дрѫгови не толку дѫлги, на вѫрх-отъ разцепени, и въ цеп-отъ накладено сено свѫрзано. Въ сено-то клаваетъ ѭгленъ, и вѫртѣтъ лапѫрда-та на десно на лево, дури да сѣ запалитъ сено-то и да изгаснитъ. После оставаетъ дрѫгови-те въ цѫрква.

Лазара. Рано-то деца-та ходатъ по куки со шарени стапчина. Той денъ, а повике въ неделя-та, въ Цвѣтници, сѣ собираетъ девойки-те по махали и направютъ една отъ нихъ невѣста. Кого ке стретатъ на пѫтъ обколисватъ и пеютъ секому по возраст-та му т. е. ако ю неженатъ друга песна, аке ю женатъ друга; ако ю жена, или девойка друга (вид. пес. лазарски). Той даватъ пари на невѣста-та, коя му целиватъ рѫка. Со тіе пари накупвѣтъ нужни-те юла, и сѣ гощаваетъ, и попращаетъ Лазара со ора и песни.

Гюргев-день. На той денъ вапсаетъ яица и праватъ нишальки, на кои сѣ нишаетъ моми-те опасани со дебелика, помазвеещемъ лице-то со цѫрвено яйце, за да бидатъ дебели и цѫрвени.

Кунъ квечерина-та запотватъ, т. е. клаваетъ на врати-те трева; запальвѣтъ суви говечки лепешки, за да сѣ чадатъ го'яда-та, кога сѣ вращаетъ отъ пасеньє.

Бабини дни. Последни-те дни отъ Марта сѣ викаетъ бабини дни, кои обикновено сетъ студени, и ветарливи. Тіе дни сѣ зедени отъ Априля ево како. Една стара жена по излегвеньє-то отъ Марта, како виде, че време-то бѣше топло и много хубаво, рече: „Цицъ козица на планина, пѫрдни Марту на брадина;" и си излезе со кози-те на планина. На Марта падна тешко да сѣ презиратъ отъ

една баба, и рече на Априля: „Априле, лиле, мой побратиме, придай ми три дни да згрубамъ баба.“ Априль му даде; и захвати таков студъ, лапавици и ветрища, що баба-та со 'се кози замжрзнала. И денеска, велѣтъ, стоятъ каменообразни баба-та и кози-те на Шаръ планина.

Ой-люле. На Руса Среда моми-те отберветъ една отъ мегю себе, и надъ рутища-та отъ глава до нодзе ѭ опашватъ со секакви треви, напр. со бозъ и др. и ходатъ по куки-те пеѭещемъ, „Отлетала преперуга ой люлю, ой!! (вид. п. 660). Кога стигнатъ подъ некои прозорецъ (пенджера) отъ одзгора туриваетъ вода на опасана-та со тревѥ. Влегватъ въ куки-те и таркаляетъ сито, кое ако паднитъ ничкумъ, во тая кукя ке бидитъ скжпіа; ако паднитъ инаку, плодородѥ. Въ секоя кжща, имъ даваетъ брашно, или друго нещо, и за ручекъ со собрани-те направѥтъ гозба, на коя пеѥтъ и играетъ. Това сѣ викатъ Ой-люле. И кога некой сѣ (или некого) изводенитъ, сѣ велитъ: сѣ (или го) направихъ Ой люле.

Јеремія. На св. Јеремія кжршатъ стомни, шутарки и черепи. Въ Прилепъ пеѥтъ: бегай, бегай, гату, со твои-те гадищица! ето ти го Јеремія, ке ти мотитъ черева-та со железно матоело.

Скжрсти. Ако ѥ време-то сушливо, мало големо земаетъ икони отъ дома си и отъ цжрковъ и попови-те напредъ, излегватъ еденъ часъ далеку на Марковъ каменъ, и 'си-те единогласно по пжт-отъ пеѥтъ,“ скжрсти одамъ, бога молямъ, господи помилуй, да заросить ситна роса“ тои ходъ сѣ викатъ скжрсти.

Зам. Марковъ каменъ сѣ нахожатъ на подножѥ-то отъ Бѣлица планина до Струшки-те лозя; и ѥ необработанъ каменъ, на кои иматъ джлга стжпалька.

Жетва. Въ Кукушъ, кога да зажніатъ, ако некой поминитъ по пжтъ близу до нимъ, му иставаетъ еденъ снопъ, надъ кои спростираетъ шаміа (и клаваетъ лѣбъ) му пеѥтъ; а той требитъ да хвжрлитъ нещо пари на шаміа-та.

Вѣрованія.

Гробници. По умиранѥ-то лоши-те люгѥ, особено стари-те мжжи и жени, сѣ чинатъ гробници, и ходатъ по кукьи-те.

Едни верветъ че умрени-отъ ходитъ на 'сите места, кжде тои билъ, кога живялъ.

Самовили. Самовили-те (самодиви), живеатъ на планини; любѣтъ многу да играетъ 'оро. Тіе сѣ чинѣтъ посестрими со големи-те юнаци, и на нужда-та имъ помогватъ, и ги спасаваетъ отъ смжртъ; а въ обще за люгѥ-то сетъ лоши. Тіе любѣтъ да ослепватъ човека-того.

Юди, Стіи. Юди и Стіи сетъ жени со джлги коси, кои живеѥтъ во реки-те и езера-та. Кога видатъ некого во вода хвжрляетъ коси-те и въ нимъ го сплетвѣтъ и го удаваетъ. Едни пжти излегватъ на брегъ и си чешляетъ коси-те. Тіе живежтъ во глобоки-те места, особено во вирови.

Духови. Духови сетъ нещо како ветаръ. Тіе шетаетъ особено на полнокь, кога люгѥ-то сѣ вардатъ да излезатъ (особено на полноще) отъ одаята, или отъ кукя-та кжде спіятъ; защо духови-те имаетъ лоша сила. Едни пжти тіе викаетъ ноще некой човекъ, кой мислитъ че го викатъ свои пріятель за да ходитъ или на джрва, или на нива; и така станвитъ и безъ да сѣ усетитъ ходитъ

по него; а лоши-отъ духъ го носитъ на некоя чкѫмба или пропастъ, кѫде човек-отъ падинатъ; или на некоя река, кѫде сѣ удавятъ.

Ветрица. Кога некой спіетъ подъ дѫрво и му сѣ фащатъ рѫка-та или нога-та, и не можитъ да ѭ мѫрдатъ, тога велеетъ, че ѥ хватенъ отъ надворъ; и мислѣтъ че подъ древо-то имало некой лошъ духъ, или ветрище.

Віюлици. Віюлици-те сетъ како духови-те злотворна сила, коя можитъ човека да кренитъ, и видъ да му сѣ не видитъ. Ако некой поминитъ надъ место-то, кѫде сѣ стори віулица-та, можитъ нещо да страдатъ; и за да уничтожитъ тая лоша сила, плюватъ на това место. Віулици-те едни смешватъ со Самовили-те.

Наръчници. Кога дете-то сѣ рожатъ, тая вечеръ идатъ три жени, кои наръчватъ колку и како ке живятъ родено-то, и що ке наръчатъ третья-та това ке бидитъ (вид. п. 17). *) Тіе три жени сѣ викаетъ наръчници.

Гърменѥ. Кога гърмитъ, велятъ, че свети Илія тѫрчатъ со огнена-та кола по ламіи-те, кои ядатъ жито-то. И кога трещитъ, тога св. Илія удрилъ ламія-та. Ако не бѣше св. Илія да гонитъ и убиватъ ламіи-те не ке имахме никаковъ берикетъ (жито или друго). Кога гърмитъ, 'си-те посмърчина (вид. песн. 40) спіятъ, а дух-отъ имъ ходитъ на помощъ на съ. Илія противъ ламіи-те. —

Под стрехи не седатъ за да не имъ капитъ коса-та.

Вечер-та предъ среда и петокъ жени-те не работаетъ; и три дни во неделя-та (кои мыслиме да сетъ: торник, четвортокъ, и петокъ) не излегватъ за на чужина.

Той денъ, що излегвѣтъ на чужина, никой отъ кукьни-те не работатъ. На той, що ходитъ на чужина, даваетъ малу земя, за да го пріимитъ друга-та земя, кѫде ходитъ, како своя; на едни места даваетъ и вода; а на 'си-те хлѣбъ. Кукьни-те попращаещемъ, отъ место-то, що сѣ разделиха, земаетъ дома си трева.

Лето деца-та гледаетъ на полна месечина, различватъ на неа очи, носъ, уста; и мислятъ че това ѥ лице отъ некой старъ човекъ, кой не давно умрѣлъ; И вѣрвѣтъ, че найстари-отъ човекъ кога да имритъ сѣ чинитъ месечина, и така со рѣдъ други-те стари.

Кога на пролетъ роситъ, или падинатъ малъ дождъ, деца-та тѫрчаетъ по дождъ-отъ гологлави и пеѭтъ: роси, роси росица! да ми раститъ косица, колку една лозница.

Игри.

Войска. Неколку време понапредъ деца-та сѣ делеха по махали т. е. горна и долна подъ еденъ главникъ, и сѣ біеха отъ далеко со каменя, а отъ близу со дѫрвени сабьи, или стапови и мѫздраци отъ тѫрска.

Гага. Неколку люгѥ сѣ хващаетъ за поясъ на танецъ подъ еденъ главникъ, кои ги бранитъ; а други надворъ отъ танец-отъ идатъ околу нимъ за да грабеетъ робѥ. Главникъ-отъ бѫрго виткатъ танец-отъ 'секако, на десно, на лево; и отъ сила-та некой ке сѣ отпущитъ; него грабеетъ тіе що ходатъ околу танец-отъ, го дѫржатъ на стрѫна и пеѭтъ „Кадри бѣфме, ведри бѣфме, ви грабнафме човек-отъ; юнаци бѣфме, ви поробифме войска-та.“ — Отъ танец-отъ имъ сѣ отговорватъ со пеенѥ и игранѥ; „Красто'о бѣше, кельо бѣше, за тва го зе-

*) Во вѣрованія-та кѫде сѣ споминуватъ песни, не значитъ че това ѥ исцѫрпано одъ пѣсни-те; но че сѣ привожатъ како подтвѫрденѥ на народно-то вѣрованѥ.

дофте; слѣпо бѣше, кьоро бѣше, джржете го; ак' сте юнакъ отъ юнака, грабните отъ юнаци." — И така продължаватъ игра-та, коя сѣ викатъ Гага.

Крижи-мижи. На едно дете затвораетъ очи-те, а други-те сѣ кріатъ, после това ги баратъ; и кого ке найдитъ, нему затвораетъ очи-те.

Котка. Неколку деца земаетъ куси стапчина, и едно джрвце оклопчесто, колку яболко, кое сѣ викатъ котка. На околу направютъ толку мали дупки, колку мина ке играетъ безъ еденъ; а въ среде направютъ една поголема за котка-та. Еденъ, кои519 нематъ дупка, паситъ котка-та т. е. со стапче-то ѭ кльошкатъ, да ѭ внеситъ во средна-та дупка; а други-те джржатъ стапчина-та опрени во мали-те дупки и сѣ печалятъ да му ѭ истераетъ; и кога котка-та ке сѣ приближитъ до некого, овой ѭ кльошкатъ со стапче-то далеко отъ дупки-те; Но ако той, що ѭ паситъ, успеитъ во това време, кога други-отъ ѭ кльошкатъ, да кладитъ стапче-то во негова-та дупка, тога други-отъ ке паситъ котка-та. Но ако той що ѭ паситъ, успеитъ да ѭ внеситъ во голема-та дупка, тога 'си-те си пременватъ дупки-те; тога той, що ѭ паситъ, сѣ печалитъ да хватитъ дупка; а той що ке останитъ безъ дупка, той паситъ котка-та. Тая игра сѣ викатъ Котка.

ПРЕДАНІЯ.

Царъ Александръ. Царъ Александръ сакаше да ходитъ да земитъ безсмжртна вода. Но кой одеше никой не сѣ вращаше назадъ; защо дури да стигнитъ некой до неа, требеше да пжтуватъ три дни все во нощна темнина, во коя люгю-то сѣ заскитвеха, и не можеха да сѣ врататъ на бѣлъ денъ. Царъ Александръ зеде со себе си кобили и ждребина. Во темнина-та вжрза кобила; и въ растоянѥ, що можитъ да сѣ чуетъ глас-отъ, вжрза ждребе; потамо кобила, после ждребе, и така подалеку дури стигна до безсмжртна-та вода, коя стоеше мегю две планини, кои сѣ отвораха и сѣ затвораха. Той со голема бжрзина нацжрпи едно шише, *) и по гласови-те одъ кобили-те и ждребина-та, кои жржеха, находвеше пжт-отъ, и така сѣ врати на бѣлъ денъ. Шише-то остави на прозорец-отъ за да сѣ напіетъ утрина-та во неделя; и нарњча на сестра му, да вардитъ, дане некако истуритъ безсмжртна-та вода. Сестра му *) метеещемъ не доглeда, и скжрши шише-то. Царъ Александръ кога чу това, страшно сѣ налюти; а сестра му избегвеещемъ лютина-та негова, сѣ фжрли во море и сѣ престори делфинъ, кои, кога чуетъ Александрово-то име, сѣ кріетъ въ морски-те глобини.

Охридъ. Велятъ че, кога сѣ правеше Охридска-та крепость, Юстиніянъ сѣ качи на ридови-те, на кои лежитъ град-отъ, и гледаещемъ прелепо-то местоположенѥ, извика охъ ридъ, т. е. охъ, каковъ хубавъ ридъ. И одъ тога остана да сѣ викатъ град-отъ Охридъ (Охритъ).

Охридско езеро. Велятъ, че Охридско-то езеро понапредъ не било, и че дно-то му бѣще била широка долина, разсеана одъ села. Среде долина-та билъ источникъ, кои сѣ отворалъ и сѣ затворалъ, и одъ кои піеле вода, и си переле

---

*) Едни велятъ че вжрза шише-то на гжрло-то одъ голжбъ, кому опашка-та сѣ скина отъ планини-те; а други велятъ, че опашка-та отъ конь-отъ му сѣ скина.

**) Коя сѣ викала Роксандра.

кошули. Една жена, како прала кѫмъ квечерина, заборави да затворитъ источник-отъ. Вода-та течела 'сѫ-та нощь; и кога утрина-та станаха, видоха долина-та покріена со вода. Не имаещемъ надежда да затворатъ источник-отъ, поспешиха да сѣ спасатъ на ближни-те планини. Така сѣ направи сегашно-то езеро.

Велятъ, че ключеви-те одъ езеро-то сетъ подъ планинче-то, надъ кое направенъ ѥ обитель-отъ одъ св. Наумъ, кого вѣрватъ чувачъ на ключови-те, кои, ако сѣ отворатъ, потопватъ 'сѫ-то Охридско и Струшко поле.

Още велятъ, че това езеро иматъ сообщеніе со Преспонско-то, кое вѣрватъ, че подъ планина-та Галичица втеквитъ въ Охридско-то; и че, кога сѣ запнитъ това сообщеніе, Преспонско-то езеро потопвитъ ближни-те места.

Найпосле велятъ, че това езеро ѥ глобоко до неизмервенѥ, и че никой не можитъ да го измеритъ. Некога една жена, не слушаещемъ такви зборови, напѫлна чунъ со сиджимъ, вѫрза на край-отъ железо, и пойде средъ езеро, да го измеритъ. Но тога сѣ кренаха високи бранови, кои безъ малу ке ѭ потопеха· Тая со горещо каенѥ сѣ помоли на св. Наумъ, да ѭ проститъ, и сѣ обеща да направитъ манастиръ на това место, кѫде ке излезитъ. Вистина кѫде тая излезе направи манастиръ. Св. Заумъ, т. е. за умъ направенъ.

Два браќя. Близу до св. Заумъ иматъ две каменя, кои велятъ че, бѣха два брата. Овіе за нещо сѣ скараха, сѣ збиха, и обайца-та сѣ опраха; и господъ ги престори на каменя, близу до кои камчина-та уще сетъ цѫрвени одъ кѫрв-та имъ.

Пандзуръ. Това ѥ место на западно-то ребро одъ Галичица планина надъ Охридско-то езеро. Велятъ че тамо Болгарски-те цареви дѫржале пандзурлія войска до четересетъ хиляди, и одъ тога остана да сѣ викатъ Пандзуръ.

Свѣти-климентова стапалька. Въ Охридъ иматъ каменъ надъ кои сетъ вглоблени петични стапальки одъ скорни, кои велятъ, че бѣха одъ св. Климетъ.

Вѫлче'а яма. Надворъ одъ Охридъ въ Месокастро иматъ дупка, во коя можитъ да сѣ ходитъ подъ земя. Тая, велятъ, сѣ отвори одъ свети Георгія, кои удри на това место со мѫздрак-отъ, и одъ кого стоитъ нѫтре образъ. Други велятъ че тая бѣше направена одъ Болгарски-те цареви за нихни-те имъ потреби во воено време. Велятъ уще, че тая износвитъ подъ земи на св. Петка (манастиръ).

Воденъ. Воденъ градъ, кѫде сѣ закопвеха Македонски-те цареви, окрепенъ одъ природа-та, велятъ че, во време одъ некоя война, бѣше сѣ презелъ одъ непріятели-те, после дѫлго обколисвенѥ, со помощ-та одъ кози-те, кои имъ показаха скришно пѫтче, по кое тіе обикновено сѣ качвеха, и по кое непріятели-те влезоха въ крепост-та.

Како Турци-те презедоха Прилепъ. Кога Турци-те дойдоха, Прилепчани-те сѣ затвориха во крепост-та, коя носитъ име Маркови кули. Турци-те ги обколисаха, и много време ги биха, безъ да можатъ да презематъ крепост-та. Найпосле обколисани-те, немаещемъ що да ядатъ, ноще изпразниха крепост-та, во коя оставиха тапѫнъ, кои самъ біеше на ветаръ. Турци-те, думаещемъ че, обколисани-те готватъ войска за да ги ударатъ, три дни преседоха со оружѥ-то въ рѫце, чекаещемъ нападвенѥ; дури стара баба имъ каза че, крепост-та ѥ празна, и че тапѫн-отъ самъ біетъ на ветаръ. Тога Турци-те влезоха во крепост-та.

Маркови бочви. Не далеку одъ Охридъ иматъ планинче Гѫбавци, надъ кое биле Маркови кѫщи, во кои Марко си дѫржалъ вино. Едношка сѣ вруши

бочва-та му, и вино-то истече по планинче-то, кое одъ тога остана цървено. (На това планинче ѥ манастирче отъ св. Геразма).

Маркова нога. Не далеко одъ Охридско-то езеро въ Струшки-те лозя, сѣ находвитъ каменъ, кои сѣ викатъ Маркова нога, коя сѣ врезала (вглобила), кога той одъ камен-отъ сѣ качвѣлъ на конь.

Зам. Камен-отъ ѥ необработанъ, а стѫпалька-та не ясна. Тамо на суша ходеха предъ неколку години Стружани-те со кърстни ходъ.

Марковъ каменъ. Дванаесетъ часа одъ Кукушъ иматъ каменъ големъ како стена, кого Марко бѣше го фърлилъ одъ Светигьорска-та Кукушка тумба.

Марково седалище. На леви-отъ брегъ одъ Вардаръ, близу до Демир-капи, сѣ извишвитъ планина, коя повторвитъ глас-отъ, и на коя думаетъ че, живятъ Марко. Пѫтници-те поминвеещемъ одъ тамо викатъ: „Марко си живъ?“ — А ек-отъ подторвитъ еднакво.

Демир-капи (железна врата). Това место ѥ на прави-отъ брегъ одъ Вардаръ. Тамо поминвитъ пѫтник-отъ низъ камнени дзидови, кои сетъ рамни, како да бѣха мерени и нарѫчно пресечени въ планина-та. Тои пѫтъ низъ камен-отъ, велятъ, че го отворилъ Марко крале со сабя-та му.

Кажватъ че тога камен-отъ бѣше билъ мекъ, за това можелъ Марко да го сечитъ, и стѫпальки-те му да останвѣтъ вглобени въ него. А не билъ толку мекъ, що да можитъ секой да го сечитъ. Но още понапредъ некога каменъ-отъ бѣше билъ мекъ, како тесто.

Марко крале. Велятъ че, Марко Крале още ѥ живъ, како раскажвалъ Прилепчанинъ, кои зборвалъ со него. Тои билъ купецъ и пливалъ по море со стока. Одъ ветрища сѣ принудилъ да излезитъ на пустъ островъ, кѫде во великолепни кѫщи нашолъ Марка, кои бѣше отишолъ тамо одъ како излезе туфег-отъ *). Таковъ нечеканъ случай зарадва Марка, кои причека добро и гости сотатковник-отъ му, и го попрати велеещемъ“ че скоро ке дойдитъ време да шетатъ той пакъ по земи.“

Фальба Маркова. Велятъ че Марко бѣше толку юнакъ, що едношка сѣ пофали да подкренитъ со мѫздрак-отъ 'сѫ-та земя. Господъ за да му видитъ юнащина-та, пущи ангелъ, кои со земя напѫлна торба, коя стори тешка колку 'сѫ-тà земя, и сѣ застои по край пѫт-отъ, одъ кѫде ке поминеше Марко. Кога Марко сѣ приближа, ангел-отъ му рече“ ейди незнаено делıо! подкрени ми торба-ва.“ Марко одвай му ѭ подкрена на рамена со мѫздрак-отъ, кои сѣ сви одъ тежина. Одъ тога Марко си загина юнащина-та, и со хитростъ сѫде и подмамка наделвеше други-те юнаци, како Гина, Груица и др.

Собстени народни имина.

Мѫшки. Неделко, Момчула, Раде, Рале, Търпче, Стоянъ, Цветко, Мито, Неро, Велянъ, Босилко, Грозданъ, Станко, Кале, Темелько, Неданъ, Миле (Мильо),

---

*) Велятъ че, Марко крале ѥ безсмъртенъ; и че сѣ скри од кога сѣ изнайде пушка-та. Тои не вервеещемъ, че тая иматъ таква сила, и че едно зърно олово можитъ да отепатъ човекъ, нарѫча на некои да устрелитъ на спружена-та му рѫкя. Куршум-отъ му предупи рѫка-та. Тога Марко рече „не ѥ сега за живенѥ на свет-овъ, кога и едно дете можитъ да отепатъ найдобри-отъ юнакъ.“ И одъ тога сѣ скрилъ.

Троянъ, Богоя, Секула, Кѫрстанъ, Солунъ, Кипре, Славе, Тренче, Огненъ, Угринъ, Доре, Драгое (Драгньо) Драганъ, Мильо, Еньо, Стоилъ, Стойко, Радулъ, Средко, Вальо, Величко, Горанъ, Маринъ, Тильо, Райчинъ, Ралинъ, Златанъ (Златьо), Волканъ, Наумъ, Климе Праджо, Запранъ, Стрезо, Бошко, Садо, Кѫнчо (Кунчо), Копчо, Крайо (Мирчо), Цоко, Цако, Груло, Вишно, Джурко, Божилъ, Пѫрванъ, Пако, Лало, Лако, Цонко, Пано (Панъ), Дано, Жиляско, Понко, Вельо (Велко, Велико), Деанъ, Моско, Грѫдьо, Беньо, Гаджо, Момчилъ, Ганьо, Любенъ, Искро, Цеко, Стойменъ, Душко, Коьо, Салчо, Сабо, Обренко, Гюро, Куртъ, Тончо, Толе, Банче, Миленъ, Дейко, Мешко, Мено, Рашо (Рашко), Дико, Спасъ, Блаже, Пенчо, Маринъ, Вѫлко (Вальо), Дѣлчо Неделко (Недьо), Найдинъ, Нешо, Люльчо (Луло), Нешко, Нано, Пройчо (Проьо), Вѫрбанъ, Нено, Бончо, Нетко, Дойчо, (Доко), Боро, Смиль, Команъ, Куманъ, (Кузманъ), Главчо, Цеко, Геро, Радъ, (Радулъ), Ноьо, Черньо, Драгулъ (Драганъ), Бранко (Брайко), Тольо, Видинъ, Видулъ, Маньо, Семко, Десьо, Влайко, Дочо (Дончо), Добри, Вѫльо, Груйо, Нягулъ, Доле, Дельо, Бальо, Добре, Ризо, Станишъ, Лило, Дейко, Стойменъ, Гадьо, Рогльо, Петелко, Злазанъ, Камче, Лигдо, Катилъ, Целе, Дуче, Сасо, Смилко, Пипиле, Шуте, Чубне, Чудо, Рилко, Доко, Любомиръ, Койчо, Гоне (Гонче), Митенъ, Дуко, Корунъ, Тено, Нако, Божинъ (Божил), Керо, Барбаросъ, Пройчо, Велигденъ, Силянъ, Тано, Манго, Нихтенъ, Дзано, Трене (Тримче), Питилче, Дешо, Здраве, Витанъ, Матли, Безе, Гѫрденъ, Кордо, Буне, Бейко, Туле, Шулко, Гього, Гьоно, Ничо, Геле, Саздо, Дано, Кьосе, Краль, Дочо, Ляско, Китанъ, Койко, Радешъ, Дарданъ, Сѫрбинъ, Гаджо.

Женски. Рада, Биляна, Арса, Тѫрпена, Стойна, Цвета, Мита, Румена, Меглена, Неша, Велика, Стамена, Каля, Бисера, Темяна, Кира, Неда, Войдана, Бояна, Милка (Милкана), Доля, Доста, Кѫрста, Злата, Трена, Маля, Ракида, Слава, Лоза, Волка, Бошка, Найда, Няга, Цона, Кера, Лала, Вѫрба, Цана, Дона, Божана, Нона, Рада, Пена, Гроздана (Грозда), Богдана, Райка, Бойка, Груда, Лула, Митра, Гена, Гана, Мана, Неделя, Маслина, Веля, Салка, Сада, Боя, Пана, Понда, Дейка, Младина, Надежда, Деспа, Петкана, Пройка, Вуна, Нена, Динка, Койна (Койка), Ерина, Лака, Буда, Јова, Сосамка, Чубра, Пейка, Ружа, Митана, Благуна, Пеца, Лада, Крайна, Тиха, Султана, Латина, Благатка, Коца, Живка, Доля, Чона, Танка, Стана, Бена, Бѣла, Грозда, Енка, Доя, Маса, Проя, Виша, Пауна, Божана (Божа), Нуна (Нунта), Алтано, Чона, Зимба, Орда, Вѫлкана, Бина, Дзвезда, Мренка, Гуна, Зура, Чубрика, Гутка, Мана, Цоца, (Цуца), Висла, Вида, Руса, ѭглика, Гана, Дока, Дуня, Стреда, Дуда, Дремуша, Перуница, Дардана, Бѣля, Краля, Горготина, Дена, Кана, Сипана, Гуга, Кита, Дока, Грумка, Гилина, Дина, Гела, Веля (Велика), Гюргя, Люлеа, Гида, Кана, Меруда, Гуга, Разделина, Додана Шапердана, Дардана, Саракина, Любика, Маса, Мена, Божана, Гѫркина, Депа.

Презимина. Гаговъ, Хрельковъ, Мрѫнковъ, Мушмуловъ, Забунековъ, Меслековъ, Тумбековъ, Батуловъ, Азманъ, Тумангела, Туманпенгела, Драджовъ, Фингаръ, Керекъ, Лодовъ, Радомировъ, Ревовъ, Киблешко, Шоторъ, Скордекъ, Чинговъ, Почекъ, Штутановъ, Вѫтавъ, Мантекъ, Стефлекъ, Джейковъ, Ерчовъ, Лаперда, Бедрекъ, Таталія, Джуджовъ, Чушлекъ, Цаклинъ, Дуплекъ, Козлекъ, Хлѫтовъ, Каблешковъ, Шеранковъ, Джогаланъ, Тушанъ, Тилевци, Шатевци, Салабанъ, Гѫшовци, Тортовци.

ПОСЛОВИЦИ.

Друг' ядитъ нездрело-то, другему оскомина-та. — Тумба тумба за три дни, офъ леле за 'се дни. — Какъ ке солишъ, так' ке сѫркашъ. — Какъ ке дробишъ, такъ ке ядишъ. — Страдна майка за келяего сина. — Кои пра'итъ палица за своя-та главица. — Таква̀ гла'а, таковъ бричъ. — Зло тѫрнъ, зло копачка. — Рани куче, да те лаитъ. — Тричавъ ти мелишъ воденица. — На два татка безъ капа. — Ако не течитъ капитъ. — И кокошка-та піютъ вода и на угоре сѣ пулитъ. — На чело Ристоса, въ пазу'а гяол-отъ. — Ако пасатъ трева-та, кореня-та стоятъ. — Оста'и еденъ, бувни други. — Овой векъ, како снекъ. — Кому майка, кому мѫще'а. — Смирни калугери среда петокъ мѫрсатъ. — Волк-отъ не чуватъ пастарма. — Имашъ пара, имашъ фара. — Роди ме со касметъ, та̀ фѫрли ме на бунище. — Слепъ слепца водитъ. — Братъ брата не ранитъ, тешко кой го нематъ. — Господи брани отъ голи Дебрани. — Сладко благо кѫрвъ излегвитъ. — Отъ тѫрнъ трандафиль, отъ трандафиль тѫрнъ. — Круша-та потъ круша падинатъ. — Помина зима-та, чуму ти ю гуна-та. — Кой сѣ фалитъ не палитъ. — Що ю попово да ю готово. — Со една ласто'ица не идетъ лето. — Отъ чушъ конь на полъ пѫтъ те сметинаетъ. — Секоя круша и шишка. — Сѣ посмеа жрболъ на щѫрболъ. — Ѝ опули сѣ, ѝ ти 'и опулвѣтъ. — Бѣли пари за цѫрни дни. — Како сѫрце болило, така очи плакале. — Фѫрли глиста найде югуля. — И я можамъ и конь можитъ, кога господъ не поможвитъ. — Гавранъ гаврану очи не копатъ. — И петел-отъ муноситъ яйца. — Не те имамъ за цѫрни очи. — Два каменя люти не мелятъ брашно. — Кога дойде ум-отъ си пойде кум-отъ. — Отъ мас-та хаиръ нематъ, нѐ отъ изварокъ-отъ. — Два питача н' една врата. — Що̀ ю рак-отъ, що му ю сок-отъ. — Ни лукъ ялъ, ни лукъ мирисалъ. — Близна-та яршъ ю поблага отъ 'чеинца. — Не учи старецъ да макатъ яйца.

ГАТАНКИ.

1. Иво сѣ водитъ со деветъ лози, и напретъ одитъ, и назатъ одитъ, самъ богъ сѣ чудитъ, како сѣ возитъ (ракъ). 2. Осушенъ, досушенъ, три деветъ кожушенъ (кромитъ). 3, Кусо-мече дренъ треситъ (чешалька). 4. Жѫлти правци въ тиня лежатъ (расолъ). 5. Копамъ дупка до колена (скорни). 6. Кусо-прасе по ритъ паситъ (бричъ). 7. Дѫлга Неда сенка нематъ (река). 8. Віено, плетено на судни мѫки кла'ено (верушка). 9. Люта кучка въ кланикъ лежитъ (киселина). 10. Дѫлгъ Тодоръ безъ коски (чадъ). 11. Бесна кучка въ гори лаитъ (секира). 12. Ушъ магаре во кошара, уши-те не му влегвѣтъ (свѫрделъ). 13. Петъ сестрички сѣ бѫркаетъ, и не можѣтъ да сѣ стигнѣтъ (игли отъ чораби). 14. Цѫрвенъ пѫрчъ въ пещера лежитъ (язикъ). 15. Полна цѫрква диредзи (уста). 16. Си имамъ дупка, посегнафъ въ дупка, извадофъ цѫрна Егюпка (соалька). 17. Мало'о гѫрненце, сладко варилце (лешникъ). 18. Четворица бракя въ една кошуля не можѣтъ да сѣ видѣтъ (ютки отъ орехъ). 19. Си имафъ една сестрица; кой помини баци ѭ, ясъ поминвамъ си ѭ баквамъ (стомна). 20. Си имафъ едно магарче, кой помини вявни го, ясъ поминафъ си го вявнафъ (прагъ). 21. Си имафъ едно магаренце, 'се-то

сенце ми г' изеде, и нищо не иста'и (вила). 22. Ни ткаено, ни предено, ни шіено, по кукьи растурено (пжячина). 23. Кинисала куса Календина, да ми одитъ на гости; ѭ престретилъ препеченъ Куля „кжде одишъ куса Календино?" — „Ясъ ке идамъ у тебе на гости (искра во оджакъ). 24. Ке одамъ, кефъ патимъ; ке стретамъ кефъ Марче, ке зеамъ кефъ камче, ке удрамъ кефъ Мара по глава, ке ми сторитъ ке барчъ (зміа). 25. А Дарданъ татка, а Дардана майка, шеберести деца (елеміа, вжртелька). 26. Найсладко, пайблаго на талюръ не сѣ кла'атъ (сонъ). 27. Чуре море преплива̂ло, ни Чуре с' удавило, ни море сѣ замжтило (пжякъ). 28. Живо, живо живиле, на гжрмада седеше, живо месо тегнеше (рульче, цицайче). 29. Полнъ тагаръ яйца надъ гярамиди (дзвезди). 30. Петелъ пеит, Мара сѣ разлеи (клепало). 31. Една стомна со седумъ дупки, тури вода не течитъ (глава). 32. Кралевъ зетъ на колъ виситъ, а зло ти мислитъ (пушка). 33. Еденъ старецъ со три влакна подъ него (столъ). 34. Рикна волъ въ теменъ долъ, чуя лисици-те, опжрчі'а опашки-те (тжпанъ). 35. Бѣлъ песъ на гярамиди (снегъ). 36. Средъ море оганъ горитъ (фитиль въ кжндило). 37. Коньска плоча въ море не сѣ давитъ (листъ). 38. Старци со бѣли бради не можѣтъ да сѣ стигнѣтъ (брано'и) 39. Полнъ кошъ деланки (трудна жена). 40. Четири браќя тжрчаетъ, и не можѣтъ да сѣ стигнѣтъ (колца отъ кола-та). — 41. Имамъ сестрица со дванаесетъ дзуници спіетъ (бочва). 42. Дзиздъ дзиздосано, варъ варосано, ни дзирка ни продзирка (яице). 43. Цжрнъ калугеръ плещи печитъ (тланикъ, кланикъ). 44. Егюптинъ сѣ топореше, Егюпка сѣ чекореше (вжршникъ и пирустіа). 45. Отзгора небо, отздола небо, во среде ливада (зелникъ, или подъ саачъ черепна). 46. Диви кози по ридъ пасатъ (вошки). 47. Кусо, кусо Кундане, наредено петлици (грозѥ). 48. Кова отъ земя, бунаръ отъ платно, ѭже отъ джрво (чубукъ). 49. Мало помалечко цара наружуетъ (игла). 50. Елбетъ бетъ царефъ зѣтъ, на колъ виситъ, зло ти мислитъ (пушка). 51. Мало малечко ползатъ, и кукя-та на себе носитъ (пжлджавъ). 52. Клекна кметъ, иста'й медъ, го видо'а дваица, го ваті'а петина (кокошка и яице). 53. Викна Вида отъ висока рида, ѭ чу тжрна со четири зжрна (крава со босици). 54. Майка сѣ сиромашитъ, дете-то сѣ богатитъ (фурка и вретено). 55. Бѣла квачка денѥ тератъ пилина, цжрна квачка ноќе 'и збиратъ (денъ и ноќъ). 56. Една цжрква со еденъ подпоръ (печурка). 57. Ни сѣ водитъ, ни сѣ тератъ, трага пра'итъ (свжрделъ). 58. Старецъ со брада-та въ земи закопанъ (прасъ). 59. Чо'екъ 'си-отъ закопанъ, сжде гла'а-та му сѣ гледатъ (брутъ, кладенецъ). 60. Дари кучка низъ лески (соалька). 61. На старъ му сѣ влечкаетъ черева-та (кжнтаръ). 62, Иліа копилешко по поле шеташе, безъ брой коня носеше (ешъ). 63. Петъ браќя пра'ѣтъ магаза (или отъ чораби)· 64. Си ѥ голапъ подъ земя (плугъ). 65. Среде море дирегъ сѣ крепитъ (бунаръ). 66. Въ една племна многу ато'и, еденъ ярецъ не можатъ да го згазѣтъ (уста, и языкъ). 67, Бѣлъ соколъ подъ земи летатъ (емишъ отъ плуг-отъ). 68. ѭже до ѭже на край-отъ юнецъ (тиква). 69. Ене го, ене го, го header нематъ (искра). 70. Две сестри въ една дупка (врата). 71. Два орла сѣ біе'а, бѣли пѣни пуща'а (воденица). 72. имахъ една невѣта въ кьоше седеше, по кукьи шеташе, пакъ на место си идеше (метла). 73. седумъ дупки въ една грутка (глава). 74. татко-то уще нероденъ, синъ му ошолъ въ Стамболъ (чадъ). 75. Десетъ попо'и 'сите носатъ шапки на глава (пжрсти-те со нохти-те). 76. Една нива грутлива си изникна трева, на трева-та дваесетъ браќя (класъ). 77. Едно нещо летатъ, високо летатъ, кога ке паднитъ како на памбукъ (преперуга). 78. Цар-отъ си имаше една бочва, поло'ина бѣло вино, поло'ина жжлто (яйце). 69. Плочи на плочи сѣ качвѣтъ дуръ на небеси (чадъ).

*

80. Ноке излегвитъ, дение сѣ кріетъ (завжрница, лостъ, сурме). 81. Една кобила сѣ тресите средъ море (платно-то отъ сито). 82. Едно ягне мегю две планиню блеитъ (дете во кросна, въ леляйка). 83. Бѣла ливада со цжрни цвѣкя (книга писана). 84. Вуйко-то ѭ заде'атъ, вуня-та викатъ (ключъ). 85. Едно нещо ноке летатъ, негде годе засветвитъ (светулька, вещица). 86. По еденъ пжтъ еденъ стапъ, оди, оди превжрти сѣ (риба). 87. Безъ една работа ни човекъ, ни господъ живятъ (место). 88. Сви угоре, сви удолу, сви гла'а-та псоиса (искра). 89. Мало'о цжрно цара отъ коня подигатъ (болфа). 90. Мокро теле въ ясле леже (язикъ). 91. Сивъ голапъ околу тумба вжрте (бричъ). 92. Малечко Турче голема чалма (свѣщалникъ). 93. Две сестрици презъ плетъ сѣ целиватъ, и не можатъ да сѣ видатъ (очи). 94. Една сестрица 'се мокра стое (стомна). 95. Честа гора, во гора-та диви свини, край гора-та до две зміи, край зміи-те два бунара (коси, вошки, вежи, очи). 96. Кусо мече дренъ тресе (чешелъ). 97. Кусо мече на чекорче клече (гроздъ на пенушка). 98. Жолто куче подъ плетъ леже (пепунъ, каунъ). 99. Буба леже, буба не, самаръ носе коинъ не, рогови има, волъ не (полджавъ, роглецъ). 100. Една сестрица низъ плетъ сѣ провира, черева-та ѣ сѣ влечатъ (игла). 101. шило бодило, низъ гора ходило, трагъ не оставило (пчела). 102. Полна конушница бѣли коня, на сред' има цжрвенъ конь, на бѣла-та коня ритка (язикъ и зжби). 103. Дрипава Гюпка предъ царъ излегве (комадъ, зелникъ). 104. Одъ горе джска (щица), отъ долу джска, вижтре седе цжрни софта (желка).

Slova.

A.

Aber ili *haber*, trs., izviešće.
Adžamija, trs., nevješt, neuputan.
Aing, trs., veselje.
Alal, trs., nek ti je prosto.
Alšamija, trs., šamija, liepa krpa, koju naše mlade upotrebljuju
Altan, trs., cekin, dukat.
Amanet, trs., zalog.
Azčelija, trs., skup.
Arizvam, grč., darujem.
Arzlija, trs., čestan, pošten.
Asećija, trs., protivnik.
Asmija, trs., zakleti dušman.
At ili *hat*, trs., dobar konj, ma nebio arabski.
Atar, turs. volja.
Azćer, trs., vojska.
Ašder, pers., aždaja, zmaj.

B.

Bacam, bug., cielivam.
Baća, trs., dimnjak.
Bakal, teremer, koji sitnarije prodaje.
Bakšiš, trs., dar, poklon novčani.
Baram, bug., tražim.
Bardak, bug., koršov, testija, vrč.
Bašča, otac, ćaćko,
Bazdrićeni, trgovci.
Bej, beg, spahija.
Bejlik, varoška kuća, gdje se vieće skuplja.
Beda, bieda, zlo.
Belci, može biti.
Belenci, znamenje, biljega, znak.
Belezija, koi nosi žene na ruci.
Bendisam, begenisam, trs., dopada mi se.
Beriket, trs., plodnost.
Bile, dapače.
Bilbil, slavulj.
Bilci, bilje.
Birum ili *bujrum*, izvolite.
Biška, surla, gubica, njuška.
Blsna, blista.
Bolha ili *bolfa*, buha.
Borina, borove baklje, skale.
Bozoica, bazovina.
Bran, val, talas.
Brana, brnača, zubača, drljača.
Brgo, brzo.
Brkam ili *baram*, tražim.
Brlog, krtog.
Brut, klinac, ekser.

C.

Cerga, jaram volovah.
Cifon, pipa, ciev.
Cuculj ili *skrezec*, crnbil, stričak.
Cutam, cvatem.
Crvenik, mjesec lipanj·

Ć.

Ćar, trs., dobitak.
Će, *od će*, od kada.
Ćeif, trs., imam volju.
Ćeramida, gr. criep za pokrivanje kućah.
Ćerdosvam, gr., stečem.
Ćerhana, kozara, gdje se kolju ovce i koze.
Ćešće, trs., Bože daj.
Ćitatavo, kitnjasto.
Ćilija, kaludjerska odaja, celica.
Ćinisalo, gr., dao se na put.
Ćir, gr., gospodja.
Ćiznikolko, mnogo.
Ćotija, trs., strašljivica.
Ćudovi, priviknuti.
Ćuljaf, kapa.

Č.

Čaprak, kopča.
Čarklii, mamnze, oštre ostruge.
Čaren, dim.
Čekora, korak.
Čelat, ćeljad.
Čelbinka, čelo.
Čevli, ženske cipelice.
Čiff, trs., par.
Čivlik, imanje.
Čuždo, tudje.

D.

Dàb, drvo, dub.
Defter ili *tefter*, zapisnik, ovdje znači veličinu poreza.
Deka, gdje.
Deksal, *sum deksal*, primio sam.
Delanki, šustra.
Derman, spas.
Dira, stopa, trag.
Direk, stup, ušak.
Djoa, može biti, rado, po svoj prilici.

Djuvel, zederlija šljiva.
Djudž, žalost.
Doftasalo, dostignulo.
Dovam, dojim.
Dulber, dilber.
Duna, tuńja.
Dupinam i *dupnam*, bodem.
Dur, do.
duzdisaha, ured postaviti.
Dzuncule, cvit.
Dzunica, tkanica, pas.
Dzuniti, vjesiti.
Dzvono, parče.
Džam, staklo.
Džan, duša.
Dževap, izgovor, izvinjenje.
Džube, kabanica, suknjara.

E.

Egumen, igumen.
Elčia, poslanik, navjestitelj
Elemija, čekrk, vrteljka.
Ež, jež.

F.

Fara, rodbina.
Fodul, nadutost.
Frljam, vrljam, bacam.
Frušči, nov ili oštar.
Ftirija, ogovor, kleveta.
Furka ili *furća*, preslica.

G.

Gaile, briga.
Gjemija, horablja, ladja, brod.
Glob, jamica od oka.
Goltne, gutne.
Gradina, vrt.
Grbina, pleća.
Grdomazen, ružan.
Grne, lonac.
Grunče, grudvica.
Gurelči, krmelji.
Gurelko, krmeljivac.
Guša, grlo
Guveam, klanjam.

H.

Hajta, nevriedan.
Halovita, bedovita, ljutita, bjesna.
Hazno, blago.
Hrbol, criepulja.

I.

'I, jih.
I, nju.
Ibrik, trs, testija, koršov.
hič, baš ništa.
Idica, hobila.
Ileč, liek.
Insan, sviet.
Izglobvam, dubim.
Izmećarka, službenica,
Izpejit, izpjevati.
Izpraščam, odpratim.
Izun, dozvola, oblast, dopuštenje
Izvarak, sir od kuhane mlaćenice.

J.

Jagurt, usirito mlieko.
Japundže, gunjac, kabanica.
Jastit, bliestati.
Jaze, na mjesto ja = ja.
Jebandžia, inostranac.
Ječim, ječim; a n. p. jezero ječi = jezero se muti, uzburkiva.
Jedka, jezgra.
Jurečno, junački.

K.

Ka, kada.
Kabatlija, krivac.
Kabil, (tursko) možno; n. p. kabil je možno je; moguće da.
Kačvam se, penjem se.
Kail, (turs.) rad; n. pr. ja sam kail, ja sam rad; ja sam pripravan! a kail činim, s voljom činim.
Kajdisvam, (turs.) postupam nemilosrdno.
Kajmetlia, harno izgledana, ožidana, željkovana.
Kalakčifče, sabljar.
Kalabalak, množtvo.
Kalci ali *kalčine*, šarene čarape,
Kaldrma, kameni pod, tarac.
Kalesam, kanim. namjeravam.
Kaleš, šareno.
Kalfa, pomoćnik obrtnički, djetić.
Kàlnem oli *klnem*, kunem.
Kanam oli *pokanam*, zovem, pozovem.
Kanila, zvala (zovem).
Kapčet, balčak, držak od sablje, mača oli noža.
Karavandžija, putnik.
Kazandisvam, stičem, namičem,
Kasavet, briga.
Kasmet, trs., sudba.
Kata, svak (*kata den*, svaki dan).
Kàt, jedna strana kuhinje (obično je ognjište ukraj jednoga zida u kuhinji; ma koja strana od ognjišta desno ili lievo zove se kàt.
Katumegjupsi, cigani.
Kaval, jedna vrst sviralicah, po prilici kô frula.
Kitica, kopito.
Klanik, prosterija medj ognjištem i zidom.
Kladiš, metneš (metnem).
Klaenci oli *kladenci*, vriela, izvori.
Kleto, prokleto; al često znači i bolno, nujno, žalno, n. p. kleto srce, bolno, nujno, oli turovno srce.
Klk, kuk.
Knok, tanak.
Komšia, susjed.
Kopačka, žulj od svake rastline.
Koril, jaka, jačica.
Kosmam, strižem; a budnć da kod kršćenja djetetu strižu kosu, često znači i krstiti.
Kopsopile, kobac, kanjuk, jastreb.
Košoglavec, šušoglavac, šušat.
Kuvendžija, zlatar.

Kova, vrieme.
Kraz, kroz.
Krehko, krko.
Krepam, podupirem.
Kresnica, vrst ribe kumica.
Krevati se, dizati se.
Krondil, testija, bukarica il kakva mu drago posuda za rakiju.
Krosna, zibka.
Krštenik, krstni kum.
Kula, torba, kesa.
Kunadečji, kunin, od kune.
Kurban, žrtva, posvetilište.
Kurdisvam, trs., znači najprije naviti, n. p. dobnik (sat); onda znači složiti, n. p. gusle; zatim prirediti, n. p. stol sa pivom i jestivom.
Kuršum, tane, olovo ol za pušku, oli pištolj.
Kurtulisvam, spasim, izbavim.
Kutna, jest glagolj manjkavi, nema sadašnjega vremena; znači o tle šupiti.

L.

Làg, lúg (šuma).
Lamija, zmaj.
Lapam, lapćem, n. p. krme napoj lapče; što ima labrte, to lapće.
Lebed, labud.
Lekovam, liečim, vidam.
Leljanje, ljuljanje, nihanje, cebanje, cunanje.
Lesen, lagan.
Leven, čist, uredan (elegant).
Lićba, telal t. j. ulak; kadno znači: proglasitelj kakvih zakonah.
Lipsana, grč., moći (reliquiae).
Lulka, cebaljka, nihaljka.
Lud, malen.

M.

Magjepsnik, grč., vračar oli čarobijar.
Male, majka.
Maštrapa, zemljena posuda za piće.
Matenica, mlaćenica.
Mazdrak, kopje.
Mazgal, rupa u zidu, kamo se sitnarije kojekakve spravljaju.
Mažem se, udajem se, (žena se maže, muž se ženi).
Màžovnica, udata žena.
Mehana, krčma.
Merdžan, ures i nakit za ženske; takodjer vrst morskih pužićah.
Metemija, tanka, visoka.
Meze, trs., kad čovjek pije, pa onda čime založi; daj mi meze, daj da založim.
Mezilena, postojka, gdje se predprega izmicnjuje.
Miška, struk.
Momok, rabotar.
Mrdnem, mičem, maknem.
Mršojed, žderimrcina.
Mušafere, besieda, razgovor.
Mušicka, komarica.
Mustačenče, brko, brkajlija.
Mustak, brk.

N.

Naboljvit, sluti; obično se veli neosobno, n. p. me naboljvit srce, slutim na bol srca.
Nacrpim, izgrabim.
Nadpretek, uztakmice (certatim).
Nafalia, prehvaljena, na glasu, junačka n. p. sablja, nafalia.
Nafol, pretvaranje.
Namdrpžija, na glasu junak.
Namuzlak, sram.
Naniti, nihati, zibati.
Naraćnice, koje proriču budućnost djetetu novorodjenu, ele uročnice, sudnice, vračarice.
Narúžiti, nakititi.
Nase, posebice.
Nastan, ustanak ili čudan kakav dogadjaj, n. p. što nastan nastana? znači: šta je prispjelo? šta se sbilo?
Nazinje, udvorno previjanje (coquetterija, galanterija).
Neduga, nevolja, bieda, bolest.
Nemi, nemoj.
Ničkum, pognutom glavom, nice, ničice.
Njemturica, niem, niemak i niemac.
Nijet, nakana; imam nijet, nakanio sam.
Nišan, znači kaduo cilj, al ponajčesće biljeg, znak.
Nišć, niti kod stâna.
Nivni, njihovi.
Nošićki, kad tako puze po zemlji, da nosom dere.
Nožnica, korica (ol za sablju, ol za nož).

O.

Obidim se, ogledam se (na mejdanu junačkome).
Obzrnam se, obziram se.
Okapanik, skapljenik, t. j. koji već skapao, splješio.
Olku, toliko ili ovoliko.
Ološći, *ovošći*, voće.
Opaška, rep.
Oprći, nakostrušim.
Opuleti, pogledati.
Oro, kolo.
Ošnjica, mjera njekakva.
Osàmna se, svanjiva.
Ot oli *oti*, zašto.
Otepam, ubijem.
Otmiluvam, nemilujem, neljubim.
'Ou (oji), hodi.

P.

Pàtnik, putnik.
Pagur, posuda limeea za kliparu (rakiju).
Pajak, paučina.
Panadjur, grč., vašar, pazar, sajam.
Panadjurvam, skupljati se na vašar.
Parmaci, kolje.
Parta, zlatom uvezeno platno.
Pastarma, nasoljeno meso, smók.
Pelivan, borac.
Pepun, dinja.
Perče pošćam, vlasi poiskati.
Perduh, sitno parje, pavuljice.

Pernica, vanjkuš.
Pešnik, hlieb.
Petel, pietao, oroz.
Petrahil, (grčko) lanac (što crkveni dostojanstvonici o vratu nose) s križem.
Piknem, metnem, položim.
Pile oli *pilci*, ptici (pievci pilci).
Piper, biber.
Pirustija, sadžak.
Piskot, pisak.
Pišman, razprdica t. j. koji što obrekne, pa rieč natrag uzme.
Pitač, prosjak.
Pitam, prosim.
Pobrgo, brzo.
Polžev, puž.
(polzam puzim.
Podmrežica, sjenica.
(podnota) Podnota oli *ponada*, ponuda.
Poelvam, zapoviedim.
Pojasmo, poviesmo.
Pogrubim, nakazim.
Poodavnik, predavatelj.
Porta, vrata.
Posmrće zovu d i e t e, koje se po smrti otčevoj rodi.
Postignula, rodila (rodim).
Potir, (grčka) kalež.
Povtorvam, opetujem.
Prajovi, prahovi prašine.
Prau, mješto pravu.
Pregaljeno, razmaženo.
Pregušnala, zagrlila (zagrlim).
Preopačam, prevrnem.
Preperuga, leptir.
Presnec, lokša, gibanica.
Promjena, presvučeno ruho: čište rubine, čiste rucine, čiste gaće itd.
Prosjenice, kolači od prose.
Proskura, (grčk.) hlieb što nose u crkvu za blagoslov.
Prostom, izpravno, na noge n. p. dignem se na noge, veli se: krevam se prostom.
Psojisa, crknuti, krepati.

R.

Ràka, ruka.
Ramazan, (turski) post.
Rasa, kaludjersko odielo.
Rask, trunje.
Rasonim, budim.
Razvalili, razpalili, razpalim.
Reim, zalog.
Rilka, ustna.
Riza, peškir, otarak.
Rizik, *kasmet* (tursk.) sudbina, udes.
Rulče, diete kod tise.
Rulek, ruljeć, diete što još nezna govorit.

S.

Saja, duga haljina.
Sakam, ištem, tražim.
Saščisam se, smućujem se.
Seir, (turs.) činem, gledjem.
Seis, (turs.) konjušar.
Simidžia, (tr.) pekar.
Sirak, siroće.
Skàpia, (tr.) skupoća.
Skapnem, opadam.
Skele, (turs.) skela, gdje se preko vode prevaža.
Skokam, skačem.
Skolovranec, ćos, kos.
Skorivam, skornam, budim.
Skornu, čizme.
Skrežec, cucul, crn-bil, stričak.
Skrišem, potajno
Skubam, čupam.
Smok, velika žuta zmija (ona zmija, koju svaka sretna kuća imati mora).
Sobuvjam se, svlačim se.
Sofra, (turs.) stol, trpeza.
Softa, (turs.) učitelj.
Soj, (turs.) rod, pleme,
Sokak, (turs.) ulica.
Sorče, kosir.
Sosipam, sipam.
Spivam, je se spijet, gdje se pije voda.
Splivnam, skačem u vodu da plivam.
Spolaj, (turs.) blagodarim ti.
Sprsnam, prnem.
Stàpnam, nastupim.
Stavica, njekoliko snopovah žita (krstača ?)
Strčka, štrcaljka od baze.
Sugare, janje što još sisa.
Su, mjesto sum, jesam.
Sustàpim, ustupim.
Svi, savij, smotaj.

Š.

Šavar, šavarljia košćan (trava).
Šega, šala.
Šegar, segarčina šegrt, dietić.
Šeptam, šapćem.
Šikosano, posrebreno, pozlaćeno.
Ščrb, krezub.
Špolaj ti, blagodarim ti.
Šutarka, bukara krnjata

T.

Takam, (turs.) naredba.
Taksam, obećajem.
Tàlčam, tučem.
Tajn, (turs.) opredeljena žrtva.
Tàpanj, bubanj, doboš.
Tarčainčkum, trčeć, trkimice.
Tekraf, iznova.
Til, zatiljak.
Timi, (grč.) čest.
Tlanik oli *klanik*, prostor medj ognjištem i zidom u kujni.
Točka, žlieb (ciev, pipa).
Tokmo, tokmu, ravno.
Tozluk, mestve.
Trandafil, ružica.
Tresna, tresak, grom.
Tresopatka, čavrljuga.
Trešnica, pljuska, ćuška
Trkaljam, kotrljam.
Trkalo, koleso, točak.
Trlo, tor.
Tuku, ali, al.
Tumruk, klade u tamnicah.

Trice, smet, posije.
Tvarok, sir od kuvanieh mlaćenicah.

U.

Ubav, hubav, liep.
Ubrus, biela krpa, otarak.
Ulogarka, bogalj, sakatnjak.
Uner, čudo.
Utva, sovuljaga, sova;
Uživenica, pita, kolač od raži.

V.

Valjam, oganj palim.
Varaj, avaj, lele.
Var, kreč, vapno.
Vednošć, jednoć.
Vedrica, kablica.
Veruška, veriga, lanac.
Vica, čipka, šibica.
Vićia, čašica za rakiju
Viskam, višćim, hržem.
Vitosaj se, tornjaj se, izgubi se.
Viulica, vijavica.
Vlakno, vlas, vlaknen most, most od vlasi.
Vonka, vani, na dvoru.
Vorit, govorit.
Vratniče, vratašca.
Vsite, sve.
Vršam se, prstenujem se.
Vrljam, frljam, bacam (nemarno).

Z.

Zablažvam, čestitam (blago tebi!)
Zàgar, lovački pas.
Zalak, mrvica.
Zándan, tamnica.
Zetašćina, zet.
Zaval, pogrieška.
Zavalim, zapalim.
Zbila, rodila.
Zdream zdreli, zreli, zrel.
Zeher, otrov.
Zelnik, pita od zelja, kupusnjača.
Zimvam, zimujem.
Zmehovi, zmajevi.
Zolva, zaova.
Zorbalog, (tur). nasilje.
Zunga, podveza.

Ž.

Želka, kornjača (žaba).
Željurok, kornjača mužka.

Погрешки.

Страна	редъ	печатано	читай.
5	30	Смано	Стано
6	9	воришъ	воритъ
8	29	за піетъ	да піетъ
9	23	дѣлобраде	бѣлобраде
10	11	цропеале	пропеале
13	5	оздралтъ	оздраитъ
16	11	Яна	Яна
25	9	чинишъ	чинитъ
32	15	госцода	господа
39	5	овговоре	отговоре
54	38	но	по
57	6	тулъ	тукъ
59	21	стугнала	стигнала
62	31	нн	на
107	31	бразъ	братъ
127	13	съ житомъ	скришумъ
163	14	сараче	сираче
354	21	радотафъ	работафъ